Sinteze de Procedură penală
Partea specială

Ediţia 4 • Volumul II

Mihail Udroiu

SINTEZE

C.H. Beck

SINTEZE

Sinteze de Procedură penală. Partea specială

Volumul II

UDROIU, Mihail

S-a născut la 20 martie 1977, în Bumbești-Jiu, jud. Gorj.

Studii: Facultatea de Drept, Universitatea din București (1999); Facultatea de Drept, Universitatea București – Studii postuniversitare: Științe penale – criminologie (2000); Institutul Național al Magistraturii (2002); doctor în drept, Facultatea de Drept, Universitatea din București, Școala Doctorală (iulie 2011, teză: „Administrarea probelor în procesul penal", coordonarea științifică: prof.univ.dr. Nicolae Volonciu).

Activitate profesională: judecător Curtea de Apel Oradea (din iunie 2015), judecător în cadrul Tribunalului București, Secția penală (2006 - februarie 2015); consilier al procurorului-șef D.I.I.C.O.T. (1 iulie 2013 - 27 noiembrie 2014); judecător detașat în cadrul Ministerului Justiției, membru al Comisiei de elaborare a proiectului Legii pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procedural penale; membru al Comisiei de elaborare a proiectului Legii pentru punerea în aplicare a Codului penal și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții penale; membru al Comisiei de elaborare a proiectului noului Cod penal și al proiectului noului Cod de procedură penală (iulie 2007 - septembrie 2011); procuror (2003-2006); formator în cadrul Institutului Național al Magistraturii la disciplina drept penal și drept procesual penal (din 2006).

Publicații: autor a peste 60 de studii și articole publicate în reviste de specialitate.

Autor al lucrărilor: *Sinteze de Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Sinteze de Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Sinteze de Procedură penală. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Sinteze de Procedură penală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Procedură penală. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Procedură penală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Teste grilă. Drept penal. Procedură penală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Procedură penală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Fișe de Drept penal. Partea generală, Noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Fișe de Drept penal. Partea specială, Noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5); *Fișe de Procedură penală. Partea generală și Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5); *Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Fișe de Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, 2012 (ediția 1), 2013 (ediția 2); *Fișe de Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, 2012; *Fișe de Procedură penală*, Ed. Universul Juridic, 2012 (ediția 1), 2013 (ediția 2); *Teste grilă. Drept penal și procedură penală*, Ed. Universul Juridic, 2011 (ediția 1), 2011 (ediția 2), 2012 (ediția 3), 2013 (ediția 4); *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2010 (ediția 1), 2011 (ediția 2), 2013 (ediția 3); *Drept penal. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2010 (ediția 1), 2011 (ediția 2), 2011 (ediția 3), 2013 (ediția 4); *Dicționar de drept penal și de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, 2009.

Coautor al lucrărilor: Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, 2015 (ediția 1), 2017 (ediția 2), 2020 (ediția 3); *Noul Cod penal – Codul penal anterior. Prezentare comparativă, Observații. Ghid de aplicare. Legea penală mai favorabilă*, Ed. Hamangiu, 2014 (împreună cu Victor Constantinescu); *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*, Ed. C.H. Beck, 2009 (împreună cu Ovidiu Predescu și Radu Slăvoiu); *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român. Tratat*, Ed. C.H. Beck, 2008 (împreună cu Ovidiu Predescu); *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român*, Ed. C.H. Beck, 2007 (împreună cu Ovidiu Predescu).

Premii: premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriștilor din România (2015) pentru lucrarea „Codul de procedură penală. Comentariu pe articole"; premiul „Simion Bărnuțiu" al Academiei Române (2010) pentru lucrarea „Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român. Tratat"; premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriștilor din România (2009) pentru lucrarea „Dicționar de drept penal și de procedură penală"; premiul „Ion Tanoviceanu" al Uniunii Juriștilor din România (2008) pentru lucrarea „Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român. Tratat"; premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriștilor din România (2007) pentru lucrarea „Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român".

Mihail Udroiu

Sinteze de Procedură penală
Partea specială

Volumul II

Ediția 4
- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2023

AVERTISMENT!

Având în vedere amploarea luată de fenomenul fotocopierii lucrărilor de specialitate, mai ales în domeniul Dreptului, atragem atenția că, potrivit art. 14 și 196 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată, reproducerea operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe, dacă respectiva reproducere a fost efectuată fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de legea menționată, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare sau cu amendă. Prin *reproducere*, conform legii, se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloace și sub orice formă.

Nu vă faceți părtași la distrugerea cărții!

Editura C.H. Beck este acreditată CNATDCU și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Sinteze de Procedură penală. Partea specială. Volumul II
Mihail Udroiu

Copyright © 2020, 2021, 2022, 2023 – Editura C.H. Beck

Toate drepturile rezervate Editurii C.H. Beck.
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii C.H. Beck.
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
UDROIU, MIHAIL
Sinteze de procedură penală - Partea specială / Mihail Udroiu. - Ed. a 4-a, reviz. şi adăug.. - Bucureşti : Editura C.H. Beck, 2023
2 vol.
ISBN 978-606-18-1323-0
Vol. 2. - 2023. - Conţine bibliografie. - Index. - ISBN 978-606-18-1325-4
34

Editura C.H. Beck
Calea Plevnei nr. 172, et. 3-4, Sector 6, București, 060015
Tel.: 021.410.08.47; 021.410.08.73
Fax: 021.410.08.48
E-mail: comenzi@beck.ro

Redactor: Claudiu Onișoară
Tehnoredactor: Cătălin Mantu

Pentru Delia, sursa mea de serenitate,
creativitate și antifragilitate

Cuprins

Abrevieri ..... **XIII**

Volumul I

Capitolul I. Urmărirea penală **1**
Secțiunea 1. Noțiune. Obiect. Principii 1
Secțiunea a 2-a. Acte de cercetare penală. Acte de urmărire penală 6
§1. Noţiune 6
§2. Categorii de acte emise de organele de urmărire penală 7
Secțiunea a 3-a. Organele care își desfășoară activitatea în legătură cu o cauză penală și competența acestora 10
§1. Organele de urmărire penală 10
§2. Organele de constatare 31
Secțiunea a 4-a. Supravegherea urmăririi penale 38
Secțiunea a 5-a. Sesizarea organelor de urmărire penală 44
§1. Plângerea 44
§2. Plângerea prealabilă 48
§3. Denunțul 62
§4. Sesizarea din oficiu 67
§5. Sesizarea EPPO 68
§6. Actele încheiate de organele de constatare 70
§7. Alte modalități de sesizare 71
§8. Constituirea dosarului de urmărire penală. Verificarea sesizării 72
Secțiunea a 6-a. Începerea urmăririi penale 76
§1. Noțiune. Condiții. Acte procesuale prin care se începe urmărirea penală 76
§2. Clasarea (soluție de neurmărire penală) 82
Secțiunea a 7-a. Efectuarea urmăririi penale 85
§1. Reguli generale 85
§2. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect 91
§3. Autorizări sau alte condiţii prealabile efectuării în continuare a urmăririi penale faţă de o persoană 103
§4. Preluarea efectuării urmăririi penale 105
§5. Trimiterea cauzei la Parchetul European. Dreptul de evocare al EPPO 107
Secțiunea a 8-a. Procedura audierii anticipate 110
§1. Noţiune. Condiţii 110
§2. Încuviințarea procedurii şi audierea 112
Secțiunea a 9-a. Punerea în mișcare a acțiunii penale în cursul urmăririi penale 114
Secțiunea a 10-a. Extinderea urmăririi penale 125
Secțiunea a 11-a. Extinderea acțiunii penale 131

Secţiunea a 12-a. Schimbarea încadrării juridice 132
Secţiunea a 13-a. Suspendarea urmăririi penale 136
§1. Noţiune. Cazuri de suspendare 136
§2. Aspecte procedurale 139
Secţiunea a 14-a. Trimiterea cauzei la un alt parchet 141
Secţiunea a 15-a. Terminarea urmăririi penale 143
Secţiunea a 16-a. Soluţii ce pot fi dispuse de procuror 145
§1. Soluţii prin care se continuă urmărirea penală 146
§2. Soluţii de trimitere în judecată 147
§3. Clasarea 156
§4. Renunţarea la urmărirea penală 174
Secţiunea a 17-a. Procedura de confiscare specială a unor bunuri sau desfiinţare a unui înscris în cazul clasării/renunţării la urmărirea penală 193
§1. Noţiune 193
§2. Titularul sesizării 196
§3. Competenţa 197
§4. Aspecte procedurale 198
Secţiunea a 18-a. Reluarea urmăririi penale 211
§1. Reluarea urmăririi penale după suspendare 212
§2. Restituirea cauzei la parchet 212
§3. Redeschiderea urmăririi penale 214
§4. Respingerea acordului de recunoaştere a vinovăţiei 233
Secţiunea a 19-a. Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului 233

Capitolul II. Plângerea împotriva actelor şi măsurilor de urmărire penală 239
Secţiunea 1. Procedura „internă" de soluţionare a plângerii formulate împotriva actelor organelor de urmărire penală 239
Secţiunea a 2-a. Plângerea în faţa judecătorului împotriva soluţiilor procurorului de netrimitere în judecată 244
§1. Acte supuse controlului judiciar 244
§2. Titularii plângerii 246
§3. Condiţiile şi termenul de formulare a plângerii 253
§4. Competenţa 255
§5. Aspecte procedurale 257
§6. Contestaţia 270

Capitolul III. Procedura de confirmare a renunţării la urmărirea penală 273
§1. Noţiune 273
§2. Procedura internă de verificare a legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală 274
§3. Procedura judiciară de verificare a legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală 278

Capitolul IV. Camera preliminară 293
Secţiunea 1. Camera preliminară – fază distinctă a procesului penal 293
§1. Fază sau etapă procesuală? 293

§2. Ipoteze de proces penal care nu parcurge faza camerei preliminare 297
§3. Puterea de lucru judecat a încheierii judecătorului de cameră preliminară 298
Secțiunea a 2-a. Obiectul camerei preliminare 305
Secțiunea a 3-a. Procedura camerei preliminare 355
§1. Măsuri premergătoare 355
§2. Cererile şi excepţiile care pot fi formulate 360
§3. Contradictorialitatea şi oralitatea procedurii de cameră preliminară 362
§4. Procedura incidentală 367
Secțiunea a 4-a. Soluțiile judecătorului de cameră preliminară 374
Secțiunea a 5-a. Contestaţia 377
Secțiunea a 6-a. Măsuri preventive şi alte măsuri procesuale în camera preliminară 387

Capitolul V. Judecata 399
Secțiunea 1. Noţiuni 399
Secțiunea a 2-a. Principii 400
§1. Desfăşurarea judecăţii în şedinţă publică 401
§2. Oralitatea şedinţei de judecată 409
§3. Egalitatea armelor 410
§4. Principiul contradictorialităţii 411
§5. Principiul nemijlocirii 422
Secțiunea a 3-a. Dispoziţiile generale privind judecata 429
§1. Pregătirea şedinţei de judecată 429
§2. Reguli generale referitoare la desfăşurarea şedinţei de judecată 430
Secțiunea a 4-a. Judecata în primă instanţă 489
§1. Obiectul judecăţii în primă instanţă 489
§2. Participarea procurorului la judecata în primă instanţă 498
§3. Participarea inculpatului la judecată şi drepturile acestuia 500
§4. Participarea celorlalte persoane vătămate, părţi şi a altor subiecţi procesuali la judecată şi drepturile acestora 505
§5. Asigurarea apărării 505
§6. Măsurile premergătoare primului termen de judecată 508
§7. Primul termen al şedinţei de judecată în primă instanţă 508
§8. Procedura abreviată a judecăţii în cazul recunoaşterii învinuirii 512
§9. Determinarea probelor ce urmează a fi administrate potrivit procedurii de drept comun 543
§10. Cercetarea judecătorească 550
§11. Dezbaterea 578
§12. Ultimul cuvânt al inculpatului 580
§13. Schimbarea încadrării juridice a faptei 581
§14. Soluţii pe care le poate pronunţa prima instanţă 592
§15. Comunicarea sentinţei penale 614
§16. Efectele sentinţei penale nedefinitive 616

Capitolul VI. Căile ordinare de atac 617
Secţiunea 1. Apelul 617
§1. Noţiune 617
§2. Hotărâri judecătoreşti supuse apelului 618
§3. Titularii apelului 621
§4. Declararea apelului 626
§5. Renunţarea la apel 635
§6. Retragerea apelului 636
§7. Efectele exercitării căii de atac a apelului 637
§8. Judecata în apel 647
§9. Soluţiile la judecata în apel 667
Secţiunea a 2-a. Contestaţia 687
§1. Noţiune. Natură juridică 687
§2. Obiectul contestaţiei 687
§3. Termenul de declarare a contestaţiei 688
§4. Calitatea procesuală activă 689
§5. Instanţa competentă 690
§6. Efecte 691
§7. Procedura de soluţionare a contestaţiei 692
§8. Soluţii 692

Volumul II

Capitolul VII. Căile extraordinare de atac 697
Secţiunea 1. Contestaţia în anulare 698
§1. Cazurile de contestaţie în anulare 698
§2. Hotărâri supuse contestaţiei în anulare 733
§3. Aspecte procedurale 735
Secţiunea a 2-a. Revizuirea 748
§1. Cazuri de revizuire 750
§2. Hotărâri supuse revizuirii 787
§3. Aspecte procedurale 795
§4. Procedura de judecată a revizuirii hotărârilor judecătoreşti pronunţate în materie penală ca urmare a condamnării statului român de Curtea Europeană a Drepturilor Omului 814
Secţiunea a 3-a. Recursul în casaţie 821
§1. Noţiune 821
§2. Hotărâri judecătoreşti supuse recursului în casaţie 824
§3. Titularii recursului în casaţie 828
§4. Declararea recursului în casaţie 830
§5. Instanţa competentă să judece recursul în casaţie 836
§6. Cazuri de casare 836
§7. Efectele exercitării recursului în casaţie 861
§8. Aspecte procedurale 863
Secţiunea a 4-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate 875

§1. Noţiune. Natură juridică 875
§2. Judecata *in absentia* în jurisprudenţa Curţii Europene 875
§3. Standardul Curţii Europene în materia redeschiderii procedurilor în cazul judecării *in absentia* 878
§4. Executarea în cadrul Uniunii Europene a hotărârilor judecătoreşti pronunţate *in absentia* 882
§5. Hotărârile judecătoreşti supuse căii extraordinare de atac 887
§6. Aspecte procedurale 889

Capitolul VIII. Proceduri speciale 914
Secţiunea 1. Acordul de recunoaştere a vinovăţiei 915
§1. Noţiune 915
§2. Titulari 916
§3. Condiţii pentru încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei 918
§4. Obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei 925
§5. Conţinutul acordului de recunoaştere a vinovăţiei 932
§6. Procedura în faţa primei instanţe 934
§7. Apelul 960
§8. Căile extraordinare de atac 967
Secţiunea a 2-a. Procedura în cauzele cu infractori minori 968
§1. Reguli generale 968
§2. Urmărirea penală potrivit procedurii speciale 971
§3. Judecata potrivit procedurii speciale 979
§4. Executarea măsurilor educative neprivative de libertate 986
§5. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate 997
§6. Executarea măsurilor educative privative de libertate 1000
Secţiunea a 3-a. Procedura reabilitării 1032
§1. Reabilitarea de drept 1032
§2. Reabilitarea judecătorească 1037
Secţiunea a 4-a. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice 1051
§1. Reguli procedurale speciale 1051
§2. Punerea în executare a pedepsei amenzii 1074
§3. Punerea în executare a pedepselor complementare 1075
Secţiunea a 5-a. Contestaţia privind durata procesului penal 1083
§1. Noţiunea de termen rezonabil al procedurilor 1083
§2. Criterii de apreciere a termenului rezonabil al procedurilor 1085
§3. Aplicarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a standardelor europene ale rezonabilităţii procedurii în cauze împotriva României 1088
§4. Remedii pentru judecarea cauzelor într-un termen rezonabil 1091
§5. Contestaţia privind durata rezonabilă a procesului penal 1096

Capitolul IX. Executarea hotărârilor penale definitive 1109
Secţiunea 1. Punerea în executare a hotărârilor penale definitive 1109
§1. Noţiune 1109

§2. Judecătorul delegat cu executarea 1111
§3. Judecătorul delegat cu supravegherea privării de libertate 1114
§4. Hotărâri penale executorii 1116
§5. Punerea în executare a pedepselor principale 1123
§6. Punerea în executare a pedepselor complementare 1140
§7. Punerea în executare a măsurilor de siguranţă 1146
§8. Punerea în executare a altor dispoziţii 1164
§9. Punerea în executare a amenzii judiciare şi a cheltuielilor judiciare avansate de stat 1185
§10. Punerea în executare a dispoziţiilor civile din hotărâre 1187
Secţiunea a 2-a. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă 1190
§1. Noţiune 1190
§2. Cazuri de amânare a executării pedepsei 1191
§3. Aspecte procedurale 1197
§4. Revocarea amânării executării pedepsei 1201
Secţiunea a 3-a. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă 1202
§1. Noţiune. Cazuri 1202
§2. Aspecte procedurale 1203
Secţiunea a 4-a. Schimbări în executarea unor hotărâri 1209
§1. Anularea renunţării la aplicarea pedepsei 1209
§2. Revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei 1211
§3. Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere 1216
§4. Înlocuirea pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii 1223
§5. Modificări de pedepse în situaţia reţinerii unor cazuri de unitate legală sau pluralitate de infracţiuni 1225
§6. Liberarea condiţionată 1235
§7. Intervenirea unei legi de dezincriminare 1259
§8. Intervenirea unei legi penale mai favorabile 1275
§9. Amnistia şi graţierea 1279
Secţiunea a 5-a. Reguli procedurale în faţa instanţelor de executare 1280
Secţiunea a 6-a. Contestaţia la executare 1284
§1. Noţiune. Cazuri 1284
§2. Cazuri de contestaţie la executare 1287
§3. Aspecte procedurale 1310

Bibliografie generală 1323

Index 1327

Abrevieri

I. Abrevieri uzuale

alin.	= alineat (ul)
art.	= articol (ul)
B.C.A.	= Revista „Buletinul Curţilor de Apel"
B.Of.	= Buletinul Oficial al României, Partea I
c.	= contra
C.A.	= Curtea de Apel
Carta	= Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene
C.civ.	= Codul civil (Legea nr. 287/2009, republicată)
C.D.P.	= Revista „Caiete de Drept Penal"
Curtea Europeană/ CtEDO	= Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJUE	= Curtea de Justiţie a Uniunii Europene
C.J.	= Revista „Curierul Judiciar"
C.proc.civ.	= Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010, republicată)
C.pen.	= Codul penal (Legea nr. 286/2009)
C.pen. din 1969	= Codul penal din 1969 (Legea nr. 15/1968)
C.proc.pen.	= Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)
C.proc.pen. din 1968	= Codul de procedură penală din 1968 (Legea nr. 29/1968)
C.S.J.	= Curtea Supremă de Justiţie
C.S.M.	= Consiliul Superior al Magistraturii
Convenţia europeană/ CEDO	= Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale
D.I.I.C.O.T.	= Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism
D.N.A.	= Direcţia Naţională Anticorupţie
ed.	= ediţia
Ed.	= Editura
EPPO	= Parchetul European
HP	= decizie pronunţată de Completul pentru dezlegarea unor probleme de drept în materie penală
I.C.C.J.	= Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie
ibidem	= aceeaşi citare (aceeaşi lucrare, aceeaşi pagină)
idem	= aceeaşi citare (aceeaşi lucrare, altă pagină)
Jud.	= judecătoria
lit.	= litera
L.G.D.J.	= Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence

LPACP	= Legea de punere în aplicare a Codului penal (Legea nr. 187/2012)
LPACPP	= Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală (Legea nr. 255/2013)
loc. cit.	= articol citat
M.Of.	= Monitorul Oficial al României, Partea I
n.n.	= nota noastră
nr.	= număr (ul)
O.G.	= ordonanţa Guvernului
O.U.G.	= ordonanţa de urgenţă a Guvernului
op. cit.	= opera citată
p.	= pagina
parag.	= paragraf (ul)
pct.	= punct (ul)
Regulamentul EPPO	= Regulamentul (UE) 2017/1939 al Consiliului din 12 octombrie 2017 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în ceea ce priveşte instituirea Parchetului European (EPPO)
RIL	= decizie pronunțată de Completul competent să judece recursuri în interesul legii
P.R.	= Revista „Pandectele Române"
R.D.P.	= Revista de Drept Penal
R.R.D.J.	= Revista Română de Jurisprudenţă
R.R.D.P.	= Revista Română de Drept Privat
RTD civ.	= Revue Trimestrielle de Droit civil
s.n.	= sublinierea noastră
ş.a.	= şi altele/alţii
SIIJ	= Secţia pentru investigarea infracţiunilor din justiţie
Trib.	= Tribunalul
Trib. Suprem	= Tribunalul Suprem
TFUE	= Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene
UE	= Uniunea Europeană
urm.	= următoarele
U.N.B.R.	= Uniunea Naţională a Barourilor din România
vol.	= volum (ul)

II. Lucrări citate frecvent

B.J. …	Buletinul jurisprudenţei. Culegere de decizii pe anul …, Ed. C.H. Beck, Bucureşti
B.J. 2009	Buletinul Jurisprudenţei 2009, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010
B.J. 2010	Buletinul Jurisprudenţei 2009, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011

C.D. …	Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul …
C.P.J.P. 1998	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 1998, Ed. All Beck, Bucureşti, 1999
C.P.J.P. 1999	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 1999, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2001
C.P.J.P. 2000	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2000, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2002
C.P.J.P. 2000-2004	Tribunalul Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2000-2004, Ed. Wolters Kluwer, Bucureşti, 2007
C.P.J.P. 2003-2004	Tribunalul Braşov. Culegere de practică judiciară în materie penală 2003-2004, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2006
C.P.J.P. 2005	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2005, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2006
C.P.J.P. 2007	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2007, Ed. Wolters Kluwer, Bucureşti, 2008
CP comentat	*G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile*, Codul penal comentat, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014
Cpp Ad. 1	*G. Antoniu, A. Vlăsceanu, A. Barbu*, Codul de procedură penală, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2006
Cpp Ad. 2	*L. Mera, L. Rog, L. Savonea, R. Budăi*, Codul de procedură penală, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008
Cpp Ad. 3	*I. Neagu, M Damaschin, A. Iugan*, Codul de procedură penală adnotat, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2018
M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 2-a	*M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2017
M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 3-a	*M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2020
M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 4-a	*M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2023
A. Iugan, C.pen. adnotat	*A. Iugan*, Codul penal adnotat. Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2020
P.J.P. 2001-2002	Curtea de Apel Bucureşti. Practică judiciară penală 2001-2002, Ed. Brilliance, Piatra-Neamţ, 2004

P.J.P. 2003-2004	Curtea de Apel Bucureşti. Practică judiciară penală 2003-2004, Ed. Brilliance, Piatra-Neamţ, 2006
Probleme de drept... 1990-1992	*V. Bogdănescu, L. Pastor*, Probleme de drept din deciziile Curţii Supreme de Justiţie 1990-1992, Ed. Orizonturi, Bucureşti, 1993

III. Baze de date juridice

curia.europa.eu	Site-ul oficial al Curţii de Justiţie a Uniunii Europene
HUDOC	baza de date a Curţii Europene a Drepturilor Omului
Lex Expert – Bază de date	Lex Expert, Program informatic al C.T.C.E. Piatra-Neamţ
portal.just.ro	Portalul instanţelor de judecată – bază de date online aparţinând Ministerului Justiţiei
www.ccr.ro	Site-ul oficial al Curţii Constituţionale a României
www.idrept.ro	Softul legislativ Sintact, Wolters Kluwer România
www.legalis.ro	Bibliotecă juridico-economică on-line, Editura C.H. Beck
www.rolii.ro	Romanian Legal Information Institute
www.scj.ro	Site-ul oficial al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie
www.iccj.ro	Site-ul oficial actual al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie
www.sintact.ro	Softul legislativ Sintact, Wolters Kluwer România

Capitolul VII
Căile extraordinare de atac

În acest capitol vor fi analizate cele patru căi extraordinare de atac prevăzute de Codul de procedură penală:

a) *revizuirea* – care poate fi exercitată în vederea înlăturării erorilor judiciare de fapt sau violărilor cu caracter continuu ale drepturilor garantate de Convenţia europeană ori încălcărilor dispoziţiilor constituţionale;

b) *contestaţia în anulare* – care poate fi exercitată în scopul înlăturării erorilor de procedură;

c) *recursul în casaţie* – care poate fi exercitată în vederea înlăturării erorilor de drept substanţial şi cele referitoare la competenţă;

d) *redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsă* – care poate fi exercitată în scopul obţinerii rejudecării cauzei în vederea asigurării dreptului la un proces echitabil în componenta referitoare la dreptul persoanei de a fi prezentă efectiv în cadrul procesului penal în scopul exercitării dreptului la apărare;

- reglementarea strictă şi limitativă a titularilor, cazurilor şi termenelor de exercitare a căilor extraordinare de atac (care urmează a fi analizate în continuare) are ca scop, pe de o parte, respectarea **principiului autorităţii de lucru judecat**, iar, pe de altă parte, asigurarea eficienţei principiului (mai general) al **securităţii raporturilor juridice** stabilite prin hotărâri definitive[1]; posibilitatea impunerii

---

[1] În doctrină (*Gr. Theodoru*, Tratat de drept procesual penal, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, p. 872) s-a arătat că instituirea căilor extraordinare de atac aduce atingere autorităţii de lucru judecat, aşadar, stabilităţii hotărârilor judecătoreşti definitive, menită a da încredere în activitatea justiţiei, de a asigura executarea pedepselor de către cei condamnaţi, prevenind, astfel, săvârşirea de noi infracţiuni. Importanţa acestor două principii a fost subliniată de Curtea Europeană în cauza *Hornsby c. Greciei* în care s-a reţinut că „unul dintre aspectele fundamentale ale supremaţiei dreptului este *principiul securităţii juridice* care impune, *inter alia*, ca, atunci când instanţele au pronunţat o soluţie definitivă, soluţia lor să nu mai poată fi pusă în discuţie. *Securitatea juridică implică principiul res iudicata* care constituie principiul caracterului definitiv al hotărârilor judecătoreşti, iar o derogare de la acest principiu poate fi justificată doar atunci când este impusă de circumstanţe excepţionale. Acest principiu presupune ca nicio parte să nu poată solicita modificarea unei hotărâri judecătoreşti definitive şi obligatorii doar pentru a obţine o nouă rejudecare a cauzei. Dreptul de acces la instanţă ar fi iluzoriu dacă sistemele judiciare naţionale ar permite ca o hotărâre judecătorească obligatorie să rămână fără efect în detrimentul unei părţi. Ar fi de neconceput ca art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană să descrie în detaliu garanţiile procedurale oferite justiţiabililor fără a proteja executarea hotărârilor judecătoreşti; a interpreta art. 6 ca reglementând exclusiv accesul la instanţă şi desfăşurarea procedurilor ar putea conduce la situaţii incompatibile cu principiile statului de drept.

unor condiţii restrictive de exercitare a căilor extraordinare de atac este acceptată şi de jurisprudenţa Curţii Europene (cauza *Golder c. Marii Britanii*, cauza *Guérin c. Franţei*) care relevă posibilitatea instituirii unor restricţii exerciţiului dreptului de acces la justiţie dacă acestea urmăresc un scop legitim, nu afectează însăşi substanţa dreptului şi asigură un raport rezonabil de proporţionalitate intre scopul urmărit şi mijloacele alese. Liberul acces la justiţie nu este incompatibil cu reglementarea căilor extraordinare de atac, însă necesitatea respectării principiului siguranţei raporturilor juridice impune ca temenele şi cazurile în care pot fi exercitate sa aibă un caracter excepţional (cauzele *Hornsby c. Greciei, Lunari c. Italiei, Ouzoumis c. Greciei*).

Secţiunea 1. Contestaţia în anulare

- contestaţia în anulare este calea extraordinară de atac nesuspensivă de executare ce poate fi exercitată în cazurile strict şi limitativ prevăzute de lege, în scopul anulării unei hotărâri definitive pronunţate cu încălcarea normelor procesual penale şi al pronunţării unei noi hotărâri cu respectarea exigenţelor legale;

- este o cale de atac de *retractare*, instanţa care a pronunţat hotărârea cu încălcarea unor norme de procedură[1] anulând hotărârea în scopul înlăturării ***erorilor de procedură (error in procedendo)*** în legătură cu exercitarea drepturilor procesuale ale părţilor sau persoanei vătămate ori a celor referitoare la instanţa de judecată.

§1. Cazurile de contestaţie în anulare

- prin reglementarea strictă a erorilor de procedură care pot justifica exercitarea contestaţiei în anulare se urmăreşte, pe de o parte, respectarea *autorităţii de lucru judecat* a hotărârii definitive, iar, pe de altă parte, respectarea principiului *securităţii raporturilor juridice* stabilite prin hotărâri definitive (principiu care interzice rejudecarea unor aspecte avute deja în vedere de instanţele de judecată);

- potrivit art. 426 C.proc.pen., împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestaţie în anulare în următoarele **cazuri**:

a) când judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părţi sau când, deşi legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta şi de a înştiinţa instanţa despre această imposibilitate [art. 426 lit. a) C.proc.pen.];

- acest caz de contestaţie în anulare vizează ***numai erorile de procedură de la judecata în apel***;

---

[1] Instanţa sesizată cu o contestaţie în anulare nu verifică dacă în cauză hotărârea a cărei anulare se cere a fost pronunţată în urma unei eronate aprecieri a probelor, ori dacă legea substanţial penală a fost temeinic aplicată şi nici dacă apărările formulate de părţi sau persoana vătămată au fost corect sau greşit reţinute.

Art. 426 lit. a) C.proc.pen. conţine **două ipoteze** în care se poate exercita contestaţia în anulare:

1. *art. 426 lit. a) teza I C.proc.pen. vizează situaţia în care prin exercitarea contestaţiei în anulare este înlăturată încălcarea, cu ocazia* ***judecăţii în apel****, a dreptului la un proces echitabil al părţii în privinţa garanţiilor dreptului la apărare, a dreptului de a participa personal la dezbateri, a încălcării principiilor contradictorialităţii şi al egalităţii armelor, a dreptului de a propune probe;*

- este necesar ca ***procedura de citare a părţii ori a persoanei vătămate (apelant sau intimat) la judecarea apelului***[1] (se va avea în vedere stadiul în care au fost formulate cereri, au fost administrate probe şi au fost susţinute concluzii asupra apelului) să nu fi fost îndeplinită deloc, ori a fost îndeplinită doar la o parte dintre adresele de citare indicate de inculpat sau să fi fost viciată[2], fiind încălcate astfel dispoziţiile art. 420 alin. (1) şi (2) C.proc.pen., potrivit cărora judecarea apelului se face cu citarea părţilor şi a persoanei vătămate, prezenţa inculpatului aflat în stare de deţinere care nu a solicitat judecata în lipsă fiind obligatorie;

- nu este admisibilă contestaţia în anulare în cazurile în care nelegala citare a părţii a avut loc cu ocazia judecării în primă instanţă indiferent dacă hotărârea a rămas definitivă prin neapelare sau retragerea apelului ori în urma judecăţii în apel ori dacă prin intermediul căii extraordinare de atac se invocă doar nelegala comunicare a deciziei pronunţate în apel;

- este inadmisibilă contestaţia în anulare dacă nelegalitatea procedurii de citare a avut loc la unul din termenele din apel, fiind complinită pentru termenele următoare, iar partea nelegală citată nu a invocat la aceste din urmă termene sau la dezbaterea apelului ipoteza de nelegalitate, deşi avea posibilitatea; va fi însă admisibilă contestaţia în anulare dacă nelegalitatea procedurii de citare a avut loc la toate termenele din etapa procesuală a apelului, iar persoana vătămată sau partea au lipsit de la judecată din acest motiv;

- aceste vicii, care atrag, de regulă, ***nulitatea relativă***[3], nu trebuie să fi fost acoperite prin prezenţa părţii nelegal citate, personal sau reprezentată de un avocat ales sau din oficiu, *la judecarea apelului;* celelalte părţi, legal citate, au posibilitatea să

---

[1] Având în vedere particularităţile procedurii de confirmare a soluţiei de renunţare la urmărirea penală care se desfăşoară cu citarea obligatorie a părţilor şi a persoanei vătămate, cred că ar putea fi admis pe cale pretoriană că respectarea dreptului la un proces echitabil şi a dreptului la un recurs efectiv conduc la reţinerea admisibilităţii contestaţiei în anulare şi împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară pronunţată în condiţiile nelegalei citări a persoanei vătămate sau a părţilor în temeiul art. 6 şi 13 CEDO.

[2] În doctrină (*Gh. Mateuţ*, Contestaţia în anulare, p. 2, parag. 10, disponibil pe *www.universuljuridic.ro*) s-a arătat că viciile de citare ar putea consta în nerespectarea dispoziţiilor legale care stabilesc menţiunile pe care trebuie să le cuprindă citaţia (art. 258 C.proc.pen.), locul unde se citează partea (art. 259 C.proc.pen.) sau întocmirea dovezii de primire ori a procesului-verbal la care se referă art. 261 C.proc.pen.

[3] Neregularitatea procedurii de citare a inculpatului poate conduce la absenţa acestuia de la proces, caz în care va fi incidentă *nulitatea absolută* a actelor procesuale/procedurale efectuate sau excluderea probelor în ipoteza în care prezenţa inculpatului este obligatorie, în temeiul art. 281 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.

invoce neregularităţi privind procedura de citare a unei alte părţi doar în condiţiile art. 263 alin. (2) C.proc.pen. numai la termenul la care s-au produs;

- nu constituie un viciu al procedurii de citare efectuarea acesteia la domiciliul ales al părţii, iar nu la adresa de domiciliu sau reşedinţă a acesteia, în ipoteza în care pe parcursul urmăririi penale sau judecăţii partea şi-a ales un domiciliu procedural în vederea efectuării citării şi comunicării actelor de procedură, dacă această opţiune nu a fost revocată până în stadiul procesual al apelului; tot astfel, nu poate fi invocat acest caz de contestaţie în anulare în ipoteza în care procedura de citare a fost efectuată la domiciliul/reşedinţa pe care inculpatul a adus-o la cunoştinţa organelor judiciare, chiar dacă ulterior inculpatul şi-a stabilit în mod legal reşedinţa sau domiciliu la o altă adresă (din ţară sau străinătate) fără a o aduce la cunoştinţa organelor judiciare, încălcându-şi astfel obligaţia prevăzută de art. 108 alin. (2) lit. b) C.proc.pen.;

- *numai partea nelegal citată* care a lipsit de la judecarea apelului *poate să invoce acest caz de contestaţie în anulare* deoarece numai aceasta are un interes procesual propriu şi actual, nefiind posibil ca altă parte, legal citată sau prezentă la judecarea apelului, să exercite calea extraordinară de atac pentru acest motiv [de pildă, inculpatul nu poate invoca pe acest temei lipsa de procedură la judecata în apel cu un coinculpat, ori cu partea civilă sau cu partea responsabilă civilmente; deopotrivă, inculpatul condamnat pentru luare de mită nu poate exercita contestaţia în anulare pentru motivul că procedura cu denunţătorul (care nu are calitatea de parte în proces, ci de martor) a fost nelegal îndeplinită].

Cazul de contestaţie în anulare prevăzut în art. 426 lit. a) C.proc.pen. nu este incident în ipoteza hotărârilor penale definitive pronunţate în procedura de recunoaştere şi executare a hotărârilor de condamnare la pedepse privative de libertate emise în statele membre ale Uniunii Europene şi de transferare a persoanelor condamnate, deţinute în alte state membre ale Uniunii Europene, în vederea executării pedepsei privative de libertate într-un penitenciar din România, reglementată în Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, întrucât în dispoziţiile art. 166 alin. (11) din Legea nr. 302/2004 se prevede că apelul se judecă fără citarea persoanei condamnate, iar contestaţia în anulare întemeiată pe dispoziţiile art. 426 lit. a) C.proc.pen. se referă exclusiv la ipoteza în care citarea părţii la judecata în apel este obligatorie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 4/A din 8 ianuarie 2020, www.scj.ro)*.

Cazul de contestaţie în anulare prevăzut în art. 426 lit. a) C.proc.pen. corespunde celui de la art. 386 lit. a) şi b) C.proc.pen. din 1968, în reglementarea anterioară constituind şi motiv de recurs/casare, prevăzut la art. 385^9 alin. (1) pct. 21 C.proc.pen. din 1968. Trebuie arătat, în primul rând, că o contestaţie în anulare întemeiată pe prevederile art. 426 lit. a) C.proc.pen. poate fi introdusă de către persoana care a avut, în apel, calitatea de parte apelantă sau intimată şi faţă de care procedura de citare pentru termenul când s-a judecat apelul nu a fost îndeplinită conform legii sau care, deşi legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta şi de a înştiinţa instanţa despre această imposibilitate. Curtea consideră că această condiţie – ca procedura de citare să nu fi

fost legal îndeplinită faţă de partea care o invocă pe calea contestaţiei în anulare – este cerută şi de noua reglementare, chiar dacă nu se mai vorbeşte de „procedura de citare a părţii", ci de „citarea legală a unei părţi", legea fiind schimbată doar în litera, nu şi spiritul ei. Astfel, fiind vorba de o cale extraordinară de atac, prin care se tinde la desfiinţarea unor hotărâri intrate deja în puterea de lucru judecat, cazurile în care poate fi declarată trebuie strict interpretate. În aceste condiţii, prin dispoziţiile de la art. 426 lit. a) C.proc.pen., scopul legiuitorului a fost cu siguranţă acela de a oferi un remediu procesual părţii care nu a fost legal citată şi cu privire la care s-a pronunţat o hotărâre rămasă definitivă. Celelalte părţi din proces, legal citate, puteau invoca lipsa de procedură cu o altă parte chiar la termenul la care s-a judecat cauza în apel, nerespectarea dispoziţiilor referitoare la citare fiind sancţionate cu nulitatea relativă, ce poate fi invocată în condiţiile art. 282 C.proc.pen. Reformarea unei hotărâri penale definitive din motive ce ţin de nelegala citare a unei părţi se justifică numai atunci când este cerută de partea care s-a aflat în imposibilitatea de invoca această neregulă, adică numai de partea nelegal citată. Această interpretare se impune cu atât mai mult cu cât potrivit noii reglementări fostele cazuri de contestaţie în anulare prevăzute la art. 386 lit. a) şi b) C.proc.pen. din 1968 au fost reunite într-unul singur – cel de la art. 426 lit. a) C.proc.pen. – care se referă şi la situaţia în care o parte, deşi legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta şi de a înştiinţa instanţa despre această imposibilitate. Or, în aceste condiţii, dacă termenul „parte" din cuprinsul textului supus analizei ar desemna pe oricare dintre părţile din apel, ar însemna să admitem că legiuitorul a dorit să reglementeze acest motiv de contestaţie în anulare pentru ca o parte să poată invoca şi faptul că cealaltă parte, deşi legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta şi de a înştiinţa instanţa despre această imposibilitate, ceea ce ar fi absurd. În al doilea rând, după cum I.C.C.J. a arătat într-o decizie anterioară *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1331 din 9 aprilie 2009*), contestaţia în anulare este inadmisibilă dacă se invocă dispoziţiile menţionate cu privire la decizii pronunţate de instanţa de apel după amânarea pronunţării – aşa cum s-a procedat în dosarul în care a fost condamnat inculpatul; aceasta, întrucât încheierea de amânare a pronunţării este un act procedural care nu poate fi supus examinării pe calea contestaţiei în anulare, al cărei obiect îl constituie numai hotărâri penale definitive *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 537 din 24 aprilie 2014, www.sintact.ro).*

Exercitând contestaţia în anulare, petentul a invocat lipsa de procedură în faţa instanţei de apel pe motivul că nu s-a aflat în localitate la primirea citaţiei, iar semnătura aplicată pe citaţie la rubrica „destinatar" nu îi aparţine, în cauză existând astfel indiciile comiterii unei infracţiuni de fals intelectual prevăzute de art. 321 C.pen. (...), dacă o asemenea formă de cercetare pe cale incidentală este permisă şi reglementată de lege în anumite situaţii în calea de atac a revizuirii, în cazul contestaţiei în anulare, o asemenea ipoteză nu este prevăzută, o investigare pe cale incidentală a falsului pretins comis pe dovada de îndeplinire a procedurii de citare, putând produce efecte asupra unor persoane care nu au nicio calitate în procesul respectiv. (...) În cazul unei contestaţii în anulare în care se invocă lipsa procedurii de citare, instanţa nu poate reţine nici măcar incidental falsificarea semnăturii olografe aplicate pe dovada de îndeplinire a

procedurii de citare, astfel încât să reţină că în realitate procedura de citare nu a fost îndeplinită şi să dispună anularea deciziei pronunţate anterior de instanţa de apel. Un asemenea procedeu ar conduce la reţinerea cu titlu definitiv al unui efect al caracterului fals al înscrisului, în absenţa unei soluţii de anulare a acestuia. Or, în condiţiile în care instanţa nu a cercetat modul de întocmire a respectivului înscris, întrucât această chestiune nu a făcut obiectul judecăţii, ea nu era îndreptăţită nici să constate caracterul fals sau adevărat şi nici să dispună desfiinţarea acestuia. Concluzia că, în lipsa învestirii cu o faptă constând în falsificarea unui înscris, acesta nu poate fi desfiinţat, chiar dacă din cercetări rezultă caracterul lui fals, este întărită de lipsa din reglementarea procesual penală actuală a oricăror dispoziţii privind cercetarea pe cale incidentală a falsului şi privind abilitarea instanţei să procedeze la desfiinţarea lui în urma unei astfel de verificări. (...) În condiţiile actualului cadru normativ, numai în urma unei soluţii definitive de condamnare pentru comiterea unei infracţiuni de fals sau în urma unei soluţii pronunţate de judecătorul de cameră preliminară în procedura prevăzută de art. 549[1] C.proc.pen. se poate dispune desfiinţarea înscrisului, în speţă a unei dovezi de îndeplinire a procedurii de citare posibil falsificate, ulterior persoana interesată având deschisă calea unei contestaţii în anulare. (...) chiar dacă dovada de îndeplinire a procedurii de citare a fost falsificată, iar semnătura olografă nu ar fi fost executată de contestatorul condamnat, acest aspect nu poate fi analizat şi valorificat pe cale incidentală de instanţa sesizată cu judecarea contestaţiei în anulare, fiind necesară parcurgerea în mod prealabil a unei proceduri prin care să se stabilească în principal dacă înscrisul a fost sau nu falsificat, nefiind însă esenţialmente necesară şi identificarea şi sancţionarea autorului infracţiunii de fals. În măsura în care s-ar permite instanţei sesizate cu judecarea unei căi extraordinare de atac să constate fie şi pe cale incidentală falsificarea dovezii de îndeplinire a procedurii de citare, o astfel de soluţie ar putea fi invocată cu autoritate de lucru judecat ulterior, într-un alt proces în care s-ar efectua cercetări sub aspectul unei infracţiuni de fals intelectual. (...) Respectarea standardului specific dreptului la un proces echitabil ar fi justificat mai întâi anularea înscrisului falsificat pe cale principală, fie prin sesizarea instanţei cu judecarea unei infracţiuni de fals intelectual, fie prin sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu solicitarea de desfiinţare a înscrisului falsificat, efectelor subsecvente urmând a li se oferi eficienţă numai ulterior desfiinţării înscrisului falsificat pe cale principală *(C.A. Ploieşti, secţia penală, decizia nr. 1039 din 18 noiembrie 2020, www.sintact.ro).*

Numai partea care a lipsit de la judecarea apelului poate să invoce acest caz de contestaţie în anulare, nefiind posibil ca altă parte, legal citată sau prezentă la judecarea apelului, să exercite calea extraordinară de atac pentru acest motiv, întrucât exercitarea unei căi extraordinare de atac, de natură a conduce la desfiinţarea unei hotărâri definitive, trebuie să fie justificată de un interes procesual personal, născut şi actual. Or, condamnatul invocă faptul că un alt inculpat nu a fost prezentat în faţa instanţei de apel, fără a susţine un interes personal, ci interesul procesual al unei alte părţi. Este adevărat că încălcarea dispoziţiilor care reglementează prezenţa inculpatului atunci când participarea sa este obligatorie este sancţionată cu nulitatea absolută, nulitate care trebuie, însă,

invocată potrivit art. 281 alin. (4) C.proc.pen. în timpul procesului penal (sintagma „în orice stare a procesului" presupune un proces în curs de desfășurare), iar nu după finalizarea acestuia printr-o hotărâre definitivă. Această interpretare este susținută de dispozițiile art. 426 C.proc.pen. care prevede cazurile de contestație în anulare fără a face trimitere la cazurile de nulitate absolută. Prin urmare, după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, încălcarea acestei dispoziții procedurale poate fi invocată exclusiv de către partea ale cărei interese sunt ocrotite prin norma încălcata, ca motiv de contestație în anulare și nu ca un caz de nulitate absolută *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 1399/2017, nepublicată)*.

Mama minorului care are calitatea de parte vătămată şi care a împlinit vârsta de 14 ani, dobândind capacitatea de exerciţiu restrânsă, nu îl reprezintă pe minor, ci îl asistă în procesul penal şi, prin urmare, neîndeplinirea de către instanţa de recurs a procedurii de citare a acestui părinte, care nu este reprezentantul legal al unei părţi lipsite de capacitate de exerciţiu, nu constituie cazul de contestaţie în anulare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1045/2008, www.legalis.ro)*.

Există cazul de contestaţie în anulare, dacă inculpata recurentă a încunoştinţat instanţa de recurs, înainte de termenul la care s-a judecat cauza, cu privire la imposibilitatea de a se prezenta, întrucât este internată în spital, iar instanţa de recurs a judecat cauza fără a cita inculpata recurentă, prin administraţia spitalului *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2361/2008, www.legalis.ro)*.

Cazul de contestaţie în anulare nu este incident, dacă prin cererea de recurs s-a solicitat comunicarea tuturor actelor de procedură la sediul cabinetului avocatului ales al inculpatului aflat în stare de libertate, care l-a reprezentat pe inculpat în recurs şi a comunicat instanţei că acesta cunoaşte termenul de judecată, a exercitat drepturile procesuale ale inculpatului şi i-a asigurat apărarea în recurs. Potrivit principiilor expuse în Decizia-cadru 2009/299/JAI din 26 februarie 2009, dreptul persoanei acuzate de a fi prezentă în persoană la proces este inclus în dreptul la un proces echitabil, însă, în anumite condiţii, persoana acuzată poate renunţa la acest drept şi, având cunoştinţă de proces, poate mandata un avocat pentru a o apăra la proces *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1642/2010, www.legalis.ro)*.

În condiţiile în care, în cauză, instanţa de apel a respins motivat cererile de citare a unuia dintre inculpaţi în calitate de intimat şi de audiere a acestuia, inculpat care nu şi-a exercitat dreptul de a formula o cale de atac şi cu privire la care nu a fost formulată o cale de atac împotriva hotărârii de condamnare şi care, astfel, nu a dobândit calitatea de parte în procesul penal în care s-a pronunţat hotărârea contestată, motivul de contestaţie este formal invocat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 399/2014, nepublicată)*.

2. *art. 426 lit. a) teza a II-a C.proc.pen. are ca scop garantarea dreptului la un proces echitabil al persoanei ce s-a aflat în situaţia de a nu se prezenta* ***la judecarea apelului*** *din cauza unor împrejurări excepţionale.*

- pentru a putea fi invocat acest caz de contestaţie în anulare trebuie îndeplinite ***cumulativ*** următoarele ***condiţii***:

(i) *partea* (apelant sau intimat, nu reprezentantul sau avocatul acesteia) *legal citată în apel să fi lipsit de la judecarea apelului din cauza unei* imposibilităţii obiective (caz fortuit sau forţă majoră) de a se prezenta; **şi**

(ii) *partea* să nu fi putut înştiinţa instanţa prin niciun mijloc de comunicare (telefon, fax, poştă electronică) despre această împiedicare.

- evaluarea atât a imposibilităţii de prezentare, cât şi a celei de încunoştinţare trebuie realizată *in concreto*[1], *iar nu abstract*, prin raportare la nivelul de pregătire, cunoştinţe sau înzestrare tehnică a părţii (de pildă, asumând că în zonele rurale nu toate persoanele deţin un telefon mobil sau că în anumite zone geografice este posibil ca anumite companii de telefonie să nu aibă un semnal GSM adecvat, evaluarea posibilităţii de a încunoştinţa în ipoteza unor calamităţi naturale sau a unor condiţii meteo severe trebuie realizată în raport de realităţile concrete);

- dovada imposibilităţii de prezentare şi de încunoştinţare poate fi realizată potrivit regulilor generale de probaţiune în procesul penal, prin orice mijloc de probă care nu este interzis de lege;

- ca urmare a modificării prin O.U.G. nr. 18/2016 a art. 467 alin. (1) C.proc.pen. şi a abrogării art. 470 C.proc.pen., a fost eliminată o situaţie de confuzie legislativă care putea conduce la interpretarea că acest caz de contestaţie în anulare este similar cu cel prevăzut ca temei pentru exercitarea căii extraordinare de atac a redeschiderii procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate prevăzut de art. 466 C.proc.pen.

Lipsa inculpatului, aflat în stare de arest în străinătate, la termenul la care au avut loc dezbaterile şi pronunţarea hotărârii de către instanţa de recurs poate fi invocată pe calea contestaţiei în anulare, întrucât inculpatul s-a aflat în imposibilitate de a se prezenta şi de a încunoştinţa instanţa despre această împiedicare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 7086/2005, www.scj.ro)*.

Faţă de condiţiile impuse de legiuitor pentru incidenţa cazului de contestaţie în anulare imposibilitatea de prezentare a apărătorului ales al părţii ce avea calitatea de recurent inculpat, la termenul la care s-a judecat cauza de către instanţa de recurs, nu îndeplineşte condiţiile legale ale cazului de contestaţie în anulare menţionat, întrucât cerinţa dovezii imposibilităţii de prezentare şi de încunoştinţare a instanţei despre această împiedicare la termenul la care s-a judecat cauza de către instanţa de recurs incumbă părţii, şi nu apărătorului acesteia *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2342/2008, www.legalis.ro)*.

Din examinarea textului legal rezultă că cele 2 condiţii trebuie îndeplinite cumulativ: *a)* partea să fi fost în imposibilitate de a se prezenta; *b)* partea să fi fost în imposibilitate de a încunoştinţa instanţa despre această împiedicare. Fără a echivala, obligatoriu, cu forţa majoră, „împiedicarea" trebuie să fie de neînvins, să

[1] *În acelaşi sens, Gh. Mateuţ*, loc. cit., p. 3, parag. 16.

fie nu numai obiectivă, dar şi să nu fi putut fi prevăzută în mod normal, fiind incluse în această categorie de evenimente: o stare de război, o inundaţie, o înzăpezire, o epidemie – care a necesitat măsuri de carantină – sau un alt fapt neprevăzut ce a dus la întreruperea circulaţiei între sediul instanţei şi locul unde se afla contestatorul. De asemenea, în această categorie de evenimente mai sunt incluse şi alte situaţii: o boala gravă sau un accident, intervenite pe neaşteptate şi care l-au pus pe cel în cauză în situaţia de a nu putea suporta transportul până la sediul instanţei. În cazul în care partea s-a găsit în imposibilitate de a se prezenta la termenul de judecată, are obligaţia să încunoştinţeze instanţa despre această împiedicare. Dacă nu şi-a îndeplinit această obligaţie, lăsând ca procesul să fie soluţionat în lipsa sa, partea este în culpă şi nu-i mai este îngăduit să atace hotărârea atunci când constată că soluţia nu-i este favorabilă. Sub acest ultim aspect, împiedicarea de încunoştinţare a instanţei de recurs este datorată unor situaţii care au întrerupt nu numai posibilităţile de transport, dar şi comunicările prin poştă, telegraf, fax, telefon etc. În cele mai multe cazuri, mai ales în actualele condiţii de dezvoltare a multiplelor sisteme de comunicaţii (telefonie fixă şi mobilă, fax, telegraf, curierat rapid, internet etc.), împrejurarea care face imposibilă prezentarea părţii la proces nu afectează posibilitatea de a încunoştinţa instanţa despre situaţia intervenită *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1642/2010, www.legalis.ro)*.

b) când inculpatul a fost condamnat, deşi existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen. [art. 426 lit. b) C.proc.pen.];

- şi acest caz presupune tot o ***error in procedendo*** constând în eroarea procedurală a instanţei de a se pronunţa cu privire la o cauză de încetare a procesului penal prevăzută de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen.[1] pentru care existau probe în cauză, ***iar nu o error in iudicata***, deoarece rolul acestui caz de anulare nu este acela de a înlătura greşita interpretare şi aplicare a legii în ipoteza în care instanţa a dezbătut şi analizat incidenţa cazului de încetare a procesului penal în cadrul hotărârii ce a intrat în puterea lucrului judecat[2];

---

[1] Potrivit art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen., acţiunea penală nu poate fi pusă în mişcare, iar când a fost pusă în mişcare nu mai poate fi exercitată dacă: *„e)* lipseşte plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiţie prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mişcare a acţiunii penale; *f)* a intervenit amnistia sau prescripţia, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică; *g)* a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracţiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condiţiile legii; *h)* există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege; *j)* a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii".

[2] Natura de *error in procedendo* este reţinută şi în *decizia nr. 10/HP/2017* în care instanţa supremă a arătat următoarele: „cazul de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. b) C.proc.pen. se întemeiază exclusiv pe modul viciat al instanţei de apel de a judeca şi nu pe modul în care aceasta a examinat şi motivat neincidenţa cazului de încetare a procesului penal. Numai în situaţia în care instanţa de apel nu s-a pronunţat asupra cauzei de încetare a procesului penal – pentru care existau la dosar probele necesare care conduceau la soluţia de încetare a procesului penal – se poate constata *o eroare de procedură*, adică o nepronunţare imputabilă instanţei care, prejudiciind interesele legitime ale părţii, îi dă dreptul să formuleze contestaţie în anulare".

- astfel, este incident acest caz de contestaţie în anulare în situaţia în care, ***deşi existau probe*** *la dosar din care să rezulte incidenţa situaţiilor impeditive prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen.*, prima instanţă sau instanţa de apel, comiţând o eroare de drept procesual, nu a analizat din oficiu ori ca urmare a apărărilor formulate de părţi (inclusiv prin motivele de apel) existenţa şi efectele acestor impedimente, dispunând o soluţie de condamnare (cu executarea pedepsei în regim de detenţie ori cu suspendarea sub supraveghere a executării acesteia), renunţare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei (de pildă, în ipoteza în care plângerea prealabilă fusese formulată tardiv, iar instanţa de control judiciar nu se pronunţă cu privire la existenţa acestui impediment la exercitarea acţiunii penale);

- dacă instanţa de judecată, evaluând actele şi lucrările dosarului, a apreciat că nu este incident în cauză vreunul dintre impedimentele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen., nu se va putea formula contestaţie în anulare prin care să se critice netemeinicia soluţiei pronunţate; în acest sens, prin ***decizia nr. 10/HP/2017***, instanţa supremă a considerat că instanţa care soluționează contestația în anulare nu poate reanaliza o cauză de încetare a procesului penal, în cazul în care instanţa de apel a dezbătut şi a analizat incidenţa cauzei de încetare a procesului penal;

- în ***decizia nr. 67/HP/2022*** s-a apreciat că instanţa care soluționează contestația în anulare, întemeiată pe efectele *DCC nr. 297/2018* şi *358/2022* nu poate reanaliza prescripţia răspunderii penale, în cazul în care instanţa de apel a dezbătut şi a analizat incidenţa acestei cauze de încetare a procesului penal în cursul procesului anterior acestei din urmă decizii;

- prin ***decizia nr. 43/RIL/2023*** s-a apreciat că: *1.* Dispozițiile art. 426 lit. b) C.proc.pen. se interpretează în sensul că instanţa care soluționează pe fond contestația în anulare nu poate să reanalizeze care dintre legile penale ce s-au succedat în timp este mai favorabilă în cazul în care se invocă incidenţa unei cauze de încetare a procesului penal în raport cu o lege succesivă care nu a fost reținută ca fiind mai favorabilă în cauză; *2.* Omisiunea instanţei de apel de a se pronunţa asupra incidenţei unei cauze de încetare a procesului penal în raport cu legea penală mai favorabilă de la data comiterii faptei până la data judecării cauzei în apel nu poate fi invocată prin intermediul contestaţiei în anulare, întemeiate pe dispozițiile art. 426 lit. b) C.proc.pen.;

- nu se poate considera că instanţa de apel a dezbătut şi analizat prescripţia răspunderii penale implicit în condiţiile în care a pronunţat o hotărâre de condamnare; astfel, în lipsa unei analize explicite a incidenţei prescripţiei răspunderii penale poate fi formulată contestaţia în anulare împotriva hotărârii definitive de condamnare;

- eroarea de judecată a instanţei de judecată care a pronunţat hotărârea definitivă cu privire la neincidenţa impedimentului prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen. poate fi corectată pe calea recursului în casaţie;

- realitatea practică relevă că acest caz de contestaţie în anulare a fost frecvent invocat în componenta referitoare la intervenţia prescripţiei răspunderii penale, în special, în situaţiile în care a fost pusă în discuţie determinarea legii penale mai favorabile;

În acelaşi sens, a se vedea *I.-P. Chiş*, Aspecte teoretice de diferenţiere a cazului de revizuire privind inconciliabilitatea hotărârilor de cazul de contestaţie în anulare privind încălcarea autorităţii de lucru judecat, în C.D.P. nr. 3/2014, p. 11-19.

În situația în care instanțele de judecată care au soluționat fondul unei cauze au stabilit definitiv aplicabilitatea dispozițiilor Codului penal din 1969, ca lege penală mai favorabilă, acest aspect nu mai poate face obiectul unei reevaluări din prisma cazului de contestație în anulare prevăzut de art. 426 lit. b) C.proc.pen. Așadar, stabilirea legii penale mai favorabile privind inclusiv modalitatea de calcul a termenelor prescripției răspunderii penale, ulterior condamnării definitive, excedează analizei care se poate realiza în calea extraordinară de atac a contestației în anulare, aspect ce rezultă și din considerentele deciziei nr. 67 din 25 octombrie 2022 pronunțată de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală *(I.C.C.J, secția penală, decizia nr. 4/A din 10 ianuarie 2023, www.scj.ro).*

Cazul de contestație în anulare prevăzut în art. 426 lit. b) C.proc.pen. este incident în ipoteza în care, anterior pronunțării hotărârii penale definitive de către instanța de apel, prin care s-a menținut soluția de condamnare a persoanei juridice, instanța civilă a dispus radierea persoanei juridice inculpate, cauză de încetare a procesului penal prevăzută în art. 16 alin. (1) lit. f) teza finală C.proc.pen., necunoscută de către instanța de apel la momentul pronunțării hotărârii penale definitive *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 222/A din 3 septembrie 2020, www.scj.ro).*

Deși textul nu mai prevede ca în art. 386 lit. c) C.proc.pen. din 1968 condiția ca instanța să fi *omis* să se pronunțe, această condiție se impune având în vedere că legiuitorul a acordat competența soluționării contestației în anulare aceleiași instanțe ca cea care a pronunțat hotărârea atacată. Or, în condițiile în care această cale de atac se soluționează de un complet compus din judecători cu același grad ca cei care au pronunțat soluția inițială, nu există nicio justificare pentru a da câștig de cauză unei alte interpretări decât cea dată inițial aceleiași probleme de drept. Interpretarea contrară presupune a se stabili că judecătorii în mod greșit au dispus atât condamnarea, cât și respingerea constatării cauzei de încetare a procesului penal și pronunțarea unei soluții diametral opuse exclusiv pe baza unei interpretări diferite date acelorași elemente avute în vedere și de instanța de apel. Or, legiuitorul nu a acordat o valoare mai mare opiniilor juridice ale unora dintre judecătorii de la curțile de apel – cei care soluționează contestațiile în anulare – în raport de cele ale judecătorilor care au soluționat apelul. A stabili că în mod greșit judecătorii completului de apel au dispus condamnarea echivalează cu arogarea rolului de instanță de control judiciar, ce nu a fost acordat, însă, aceleiași instanțe, ci instanței superioare celei care a pronunțat soluția atacată. În plus, în situația în care legiuitorul ar fi intenționat să prevadă acest motiv pentru o cale extraordinară de atac ca urmare a unei *error iudicando*, acesta ar fi fost prevăzut ca motiv de recurs în casație, similar motivului diametral opus prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen., „în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal". Prin urmare, apreciem că singura posibilitate pentru judecătorii din cadrul aceleiași instanțe de a constata cu ocazia soluționării contestației în anulare că în cadrul apelului au fost date soluții greșite este justificată de apariția unor elemente noi, neavute în vedere de

completul de apel, ca urmare a unei erori procedurale. Interpretarea contrară nu poate conduce decât la concluzia absurdă că această cale de atac a fost prevăzută pentru ca în mod succesiv judecătorii curții de apel să își exprime părerea cu privire la modalitatea de soluționare a cauzei sau a cererilor formulate în cursul apelului, interpretare care contravine flagrant principiului securității raporturilor juridice. În raport de aceste considerente, apreciem că orice aspect care a fost pus în discuția instanței de apel și cu privire la care aceasta s-a pronunțat în mod definitiv, este o chestiune intrată în autoritate de lucru judecat și nu poate fi invocat ca motiv de admitere a contestației în anulare, formulată în fața unui alt complet de la aceeași instanță, întrucât „simpla posibilitate de a exista două puncte de vedere asupra unei probleme nu este un temei pentru reexaminare" (*Mitrea c. României, Urbanovici c. României*). Apreciem că legiuitorul a pornit de la prezumția legalității soluțiilor pronunțate de toți judecătorii care soluționează calea ordinară de atac, iar erorile acestora de judecată pot fi cenzurate doar de o instanță superioară, de control judiciar (recurs în casație) *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 10/2015, nepublicată)*.

Obiectul probei cu privire la cazul de încetare a procesului penal prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen. nu trebuie privit *in abstracto şi în ansamblu*, ci prin raportare la specificul probei[1] cu privire la fiecare dintre aceste impedimente, după cum urmează:

1. relativ la faptul negativ constând în *lipsa plângerii prealabile sau a autorizării ori a sesizării organului competent* sau a unei alte condiții procedurale necesare pentru punerea în mișcare ori exercitarea acțiunii penale, instanța va constata fie lipsa acestor acte de la dosarul cauzei, fie va fi posibilă probațiunea în ipoteza în care se susține că aceste acte au existat la dosar în ipoteza în care se constată absența lor în calea extraordinară de atac; deopotrivă, lipsa plângerii prealabile se poate reține și în caz de tardivitate a acesteia ori de formulare de o persoană fără calitate ori fără mandat special anterior, teze care pot face deopotrivă obiectul probei;

2. decesul inculpatului sau radierea persoanei juridice trimise în judecată trebuie dovedit *prin înscrisurile existente la dosar*;

3. retragerea plângerii prealabile, împăcarea ori existența unui acord de mediere trebuie dovedită *prin înscrisurile existente la dosar (inclusiv prin mențiunile existente în încheierile de ședință)*;

4. incidența legii de amnistie antecondamnatorie nu trebuie dovedită; instanța de judecată are obligația de a cunoaște și de a aplica legile în vigoare[2]; totuși, în cazul amnistiei condiționate nu este exclusă posibilitatea probării îndeplinirii sau neîn-

---

[1] Pentru o analiză a specificului probațiunii, a se vedea și *Gh. Mateuț*, loc. cit., p. 4, parag. 28.

[2] În istoria legislativă română nu a existat nicio lege de amnistie generală. *Amnistia specială* se acordă numai pentru anumite infracțiuni determinate de regulă prin raportare la maximul special stipulat de norma de incriminare, sau nominalizate explicit. În legislația română se remarcă următoarele dispoziții prin care s-a acordat amnistia specială: art. 4 și art. 5 din Legea nr. 8/1957; art. 6 și art. 7 din Decretul nr. 315/1959; art. 1 și art. 3 din Decretul nr. 147/1977; art. 1, art. 4, art. 5 și art. 11 din Decretul nr. 185/1986, precum și art. 1, art. 2, art. 4 și art. 11 din Decretul-lege nr. 3/1990.

deplinirii cerinţelor legale (de pildă, calitatea de recidivist din condamnări anterioare, ori faptul că amnistia nu era incidentă deoarece nu se aplică sau celor care până la data stabilită în actul de clemenţă n-au început executarea pedepsei, deoarece s-au sustras de la aceasta);

5. incidenţa unei cauze de nepedepsire trebuie dovedită prin orice mijloc de probă; în această situaţie, obiectul probaţiunii nu constă în dovedirea existenţei unui text de lege care reglementează cauza generală sau specială de nepedepsire, ci trebuie să existe la dosar probe din care să rezulte aplicabilitatea normei penale în cauză (de pildă, dovada achitării prejudiciului sau desistării, ori a denunţului formulat de mituitor înainte de sesizarea organelor judiciare);

6. în ceea ce priveşte prescripţia răspunderii penale obiectul probaţiunii nu poate privi existenţa normei penale, ci, eventual, existenţa unor cazuri de suspendare sau întrerupere a cursului prescripţiei (de pildă, intervenţia prescripţiei generale a răspunderii penale în condiţiile în care, având în vedere considerentele DCC nr. 297/2018, până la data împlinirii termenului de prescripție nu a fost efectuat de organele de urmărire penală niciun caz care trebuie comunicat suspectului sau inculpatului.

Cazul prevăzut de art. 426 lit. b) C.proc.pen. nu va putea fi invocat:

(i) pentru a justifica omisiunea instanţei de a se pronunţa asupra altei cauze de împiedicare a exercitării acţiunii penale, cum ar fi existenţa unui caz de achitare dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen. invocate de inculpat în apărarea sa; deopotrivă, pe această cale nu se poate invoca omisiunea instanței de a se pronunța cu privire la reţinerea unei cauze de reducere a pedepsei, chiar dacă cu privire la aceasta există probe la dosar;

(ii) dacă atât prima instanță, cât şi instanţa de apel au apreciat că în cauză nu este incident vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen., iar aceste considerente au intrat în puterea lucrului judecat;

(iii) în ipoteza în care, deşi prima instanță a omis să se pronunțe cu privire la existența impedimentelor prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-h), j) C.proc.pen., instanța de apel din oficiu sau prin raportare la motivele de apel a apreciat că nu poate fi reținută existența vreunui astfel de impediment la exercitarea acțiunii penale, iar aceste considerente au intrat în puterea lucrului judecat;

(iv) pentru a se obţine schimbarea încadrării juridice reţinute cu autoritate de lucru judecat în hotărârea definitivă şi pentru a se obţine implicit reducerea limitelor de pedeapsă şi reţinerea incidenţei prescripţiei generale, având în vedere şi DCC nr. 297/2018;

Nu există motive care să conducă la rejudecarea ambelor fapte pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, astfel cum s-a solicitat de apărare. Sub acest aspect, s-a menţionat faptul că, deşi dispoziţiile procedurale prevăd că, în urma admiterii contestaţiei în anulare, instanţa desfiinţează decizia a cărei anulare se cere şi procedează la rejudecarea căii de atac sau la rejudecarea cauzei, nu în toate cazurile de contestaţie în anulare se poate ajunge la o verificare a întregii cauze. Astfel, în ipoteza în care se invocă faptul că existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal (cu excepţia situaţiei dece-

sului sau radierii persoanei juridice) şi autoritatea de lucru judecat, rejudecarea nu poate privi decât acele fapte pentru care se constată existenţa unei cauze de încetare a procesului penal sau în privinţa cărora există autoritate de lucru judecat, acestea fiind limitele în care instanţa poate retracta hotărârea. (...) Deşi cu ocazia dezbaterilor inculpatul M.D. şi-a susţinut nevinovăţia, solicitând, în principal, achitarea sa, iar în subsidiar încetarea procesului penal ca urmare a împlinirii termenului de prescripţie specială a răspunderii penale, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că nu poate analiza decât teza subsidiară formulată de către apărare, dispoziţiile care permit inculpatului să solicite continuarea procesului penal, în vederea dovedirii nevinovăţiei, nemaiputând fi invocate în cauză. Astfel, spre deosebire de celelalte cazuri de contestaţie în anulare când la rejudecarea căii de atac se poate analiza fondul cauzei şi pronunţa orice soluţie, o asemenea posibilitate nu există în ipoteza în care se invocă faptul că existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal, instanţa putând dispune doar încetarea procesului penal. Aceasta întrucât, deşi are loc o rejudecare a căii de atac, limitele acestei rejudecări rămân circumscrise cazului de contestaţie în anulare ce a condus la desfiinţarea hotărârii definitive, respectiv omisiunea instanţei de apel de a se pronunţa asupra unei cauze de încetare a procesului penal *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2993 din 25 septembrie 2012, www.scj.ro).*

În ceea ce priveşte motivul referitor la condamnarea inculpatului pentru fapte care nu sunt prevăzute de legea penală, întemeiat pe dispoziţiile art. 426 lit. b) C.proc.pen., Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că acest caz de contestaţie în anulare priveşte situaţia în care inculpatul a fost condamnat, deşi existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal. Instanţa constată că pe fondul contestaţiei în anulare s-a susţinut că fapta de trafic de influenţă, prevăzută în art. 257 C.pen. din 1969 raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 37 alin. (1) lit. b) C.pen. din 1969, în modalitatea în care a fost reţinută în sarcina inculpatului, nu mai este incriminată în actualul Cod penal şi, pe cale de consecinţă, nu întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii prevăzute în art. 291 C.pen., nicidecum ignorarea de către instanţa de recurs a unei cauze de încetare a procesului penal. Cu privire la acest aspect se reţine că încetarea procesului penal poate fi dispusă doar pentru incidenţa unui caz prevăzut în art. 16 alin. (1) lit. e)-h) şi j) C.proc.pen., în timp ce contestatorul invocă, în fapt, cazul de achitare prevăzut în art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. – fapta nu este prevăzută de legea penală. Prin urmare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că acest caz de contestaţie în anulare a fost invocat în mod formal, neregăsindu-se în motivarea în fapt a contestaţiei în condiţiile în care, în realitate, contestatorul face referire la alte cauze de împiedicare a acţiunii penale decât cele prevăzute în art. 16 alin. (1) lit. e)-h) şi j) C.proc.pen. Mai mult, se reţine că acest motiv de contestaţie în anulare nu poate fi încadrat în niciunul dintre cazurile de contestaţie în anulare prevăzute în art. 426 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3033 din 25 noiembrie 2014, www.scj.ro).*

c) când hotărârea din apel a fost pronunţată de alt complet decât cel care a luat parte la dezbaterea pe fond a procesului [art. 426 lit. c) C.proc.pen.];

- ca urmare a modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016, acest caz de contestaţie în anulare vizează numai erorile de procedură de la judecata în apel;

- este sancţionată, astfel, pe calea contestaţiei în anulare încălcarea principiului continuităţii completului de judecată în etapa procesuală a apelului, când dezbaterea în calea de atac a avut loc în faţa unui complet, însă hotărârea este pronunţată de un alt complet;

- în jurisprudenţă s-a reţinut incidenţa acestui caz de contestare în anulare atunci când:

(i) la termenul la care au avut loc dezbaterile cauza a fost amânată, iar la noul termen, instanţa de judecată, în altă compunere, nu a dispus reluarea integrală a dezbaterilor *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 911/1997 în G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu, p. 528)*;

(ii) compunerea completului s-a modificat după ce cauza a fost repusă pe rol pentru a se pune în discuţie schimbarea încadrării juridice (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 7186 din 11 decembrie 2006 în G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu, p. 528*);

(iii) hotărârea a fost semnată de un judecător al cărui nume nu se regăseşte printre cele menţionate în practica (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5964 din 17 decembrie 2003 în G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu, p. 823*).

- când pretinsa încălcare a continuităţii completului în faţa primei instanţe nu a fost invocată prin calea de atac a apelului (de pildă, când hotărârea a rămas definitivă prin neapelare) ori dacă a fost invocată ca motiv de apel, iar instanţa de apel nu a admis apelul sub acest aspect, partea nu poate reitera această neregularitate pe calea contestaţiei în anulare;

- schimbarea completului pe parcursul cercetării judecătoreşti nu poate conduce la reţinerea acestui caz de contestaţie în anulare.

Pronunţarea în unanimitate a soluţiei de către instanţa de apel ce soluţionează cauza în complet de divergenţă nu este de natură a determina o compunere nelegală a instanţei, întrucât această variantă nu este interzisă de dispoziţiile legale (nefiind obligatorie pronunţarea unei opinii separate), iar completul de apel nu putea şti dacă subzistă sau nu divergenţa până în momentul deliberărilor *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 952/2017, nepublicată)*.

d) când instanţa de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate [art. 426 lit. d) C.proc.pen.];

- ca urmare a modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016, acest caz de contestaţie în anulare vizează numai erorile de procedură de la ***judecata în apel***;

- în mod nejustificat legiuitorul a făcut distincţie în cadrul acestui caz de contestaţie în anulare între compunerea instanţei şi incompatibilitate; în realitate, noţiunea de compunere a instanţei trebuie privită atât dintr-o perspectivă *cantitativă*, prin raportare la *numărul de judecători* din complet, cât şi dintr-o perspectivă *calitativă*, în cadrul căreia rolul primordial îl ocupă *garanţia imparţialităţii* personale sau funcţionale a instanţei; deopotrivă, trebuie precizat că, deşi textul de lege vorbeşte generic de incompatibilitate, aceasta trebuie cantonată doar la judecătorii care fac parte din complet (art. 64 C.proc.pen.), fiind inadmisibilă contestaţia prin care se invocă

incompatibilitatea procurorului, organului de cercetare penală, grefierului, magistratului-asistent, expertului potrivit art. 65 C.proc.pen., respectiv art. 174 C.proc.pen.;

- este sancționată astfel pe calea contestației în anulare greșita compunere a completului, inclusiv în privința respectării exigenței de imparțialitate decurgând din art. 6 parag. 1 din Convenția europeană care atrage incidența sancțiunii ***nulității absolute***;

- ***compunerea instanței*** reprezintă alcătuirea completului de judecată cu numărul de judecători prevăzuți de lege, în vederea judecării cauzelor penale; în materie penală completul de judecată este alcătuit numai din judecători; în calea ordinară de atac a apelului completul este compus din doi judecători (cu excepția completului de apel de la instanța supremă care este compus din 3, respectiv 5 judecători);

- în DCC nr. 685/2018 s-a arătat că „atunci când legiuitorul constituțional se referă la compunerea instanței supreme – noțiune autonomă folosită de Constituție – nu are în vedere numărul total de judecători al acesteia, ci organizarea și compunerea secțiilor, secțiilor unite, completurilor de judecată care realizează funcția sa jurisdicțională. Astfel, Curtea constată că legiuitorul constituțional a dat o mare importanță ordonării acțiunii puterii judecătorești atât la nivelul instanței supreme, cât și la nivelul celorlalte instanțe inferioare. Această construcție constituțională a dus la calificarea la nivel legal a aspectelor referitoare la compunerea instanței judecătorești, ca fiind norme de procedură de ordine publică. De aceea, încălcarea prevederilor legii referitoare la compunerea completului de judecată exprimă o exigență de ordine publică, a cărei încălcare atrage nulitatea absolută a actelor pronunțate de acesta; (...) Între garanțiile dreptului la un proces echitabil se înscrie caracterul aleatoriu atât al distribuirii cauzelor în sistem informatic, cât și al compunerii completului de judecată instituit prin lege. Astfel, repartizarea cauzelor în mod aleatoriu, fiind o normă de organizare judiciară cu rang de principiu, a fost instituită cu scopul de a conferi o garanție în plus independenței funcționale a judecătorului și imparțialității actului de justiție, principala modalitate de repartizare aleatorie fiind cea informatică";

- în privința completurilor de 5 judecători de la I.C.C.J., prin DCC nr. 685/2018 instanța de contencios constituțional a reținut că „maniera în care sunt desemnați membrii Completurilor de 5 judecători, și anume printr-un mecanism care eludează legea, cu stabilirea unor «membri de drept» – inexistenți în corpul legii – coroborată cu refuzul de a aplica noua lege demonstrează că, în prezent, instanța nu este compusă potrivit legii și pune în discuție independența și imparțialitatea obiectivă a acestor completuri. Curtea constată că, în acest mod, a fost încălcat art. 21 alin. (3) din Constituție, prin prisma exigențelor de independență și imparțialitate obiectivă care trebuie să caracterizeze orice instanță judecătorească. Totodată, Curtea reține că instanța judecătorească nu poate fi calificată ca fiind prevăzută de lege în compunerea realizată pe cale interpretativă și, prin urmare, se încalcă și această garanție a dreptului la un proces echitabil, respectiv instanță prevăzută de lege"[1];

---

[1] Referitor la efectele acestei constatări, Curtea Constituțională a apreciat că sancțiunea compunerii nelegale a completului de judecată este nulitatea absolută a actelor îndeplinite de un astfel de complet și ținând cont de faptul că deciziile sale produc efecte numai pentru viitor, conform art. 147 alin. (4) din Constituție, s-a arătat că DCC nr. 685/2018 se aplică de la data publicării sale, *atât situațiilor pendinte*, respectiv în cauzele aflate în curs de judecată,

Ceea ce invocă, în fapt, petentul condamnat sunt **aspecte administrative** referitoare la distribuirea dosarului cu nerespectarea principiului repartiției aleatorii, care nu pot avea drept consecință nulitatea hotărârii, ci doar sancționarea disciplinară a persoanelor care au în atribuțiile lor obligația distribuirii dosarelor în cazul în care această operațiune a fost realizată nelegal. Verificarea acestei operațiuni a fost însă realizată de Inspecția Judiciară, care nu a constatat încălcări ale dispozițiilor legale cu privire la acest aspect. Prin urmare, apreciem că motivele invocate nu se circumscriu cazului de contestație în anulare referitor la compunerea instanței *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 10/2015, nepublicată).*

Dacă legea nu stabileşte nicio procedură ce trebuie urmată pentru stabilirea compunerii completurilor de judecată, revine organelor de conducere ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să reglementeze o procedură pentru executarea în concret a legii. În acest sens, a fost adoptat Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, prin Hotărârea Secţiilor Unite a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 2 din 24 septembrie 2004, care la art. 32 alin. (1) prevedea că „preşedinţii de secţii stabilesc judecătorii care compun completele de judecată şi programează şedinţele acestora". Ulterior, prin Hotărârea nr. 5/2013, textul antereferit a fost modificat în sensul că „preşedinţii de secţii stabilesc judecătorii care compun completele de judecată din cadrul secţiilor, transmit spre aprobare Colegiului de conducere compunerea completelor de judecată din cadrul secţiilor şi programează şedinţele acestora". Ulterior, prin Hotărârea nr. 232/2019, textul în cauză a fost modificat în sensul că „preşedinţii de secţii propun judecătorii care compun completurile de judecată din cadrul secţiilor, transmit spre aprobare Colegiului de conducere compunerea completurilor de judecată din cadrul secţiilor şi programează şedinţele acestora". Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ca subiect de drept, este o persoană juridică de drept public, care, pe lângă latura jurisdicţională a activităţii sale, cunoaşte şi o latură administrativă. Această din urmă dimensiune priveşte organizarea şi funcţionarea în concret a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pentru realizarea funcţiei sale jurisdicţionale, fiind reglementată prin lege şi, în aplicarea acesteia, printr-un act administrativ unilateral cu caracter normativ, şi anume Regulamentului privind organizarea şi funcţionarea administrativă. Cele două laturi – jurisdicţională şi administrativă – nu pot interfera între ele, niciuna neputând prelua obiectul activităţii celeilalte. Astfel, actele administrative generate nu pot stabili/influenţa compunerea completurilor sau procedura de judecată din faţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cum nici hotărârile judecătoreşti pronunţate nu se substituie actelor administrative, ci controlează legalitatea acestora. Actele administrative sunt emise în scopul bunei administrări a executării cadrului normativ primar, care reclamă stabilirea de măsuri şi reguli subsecvente, care să asigure corecta aplicare a acestuia. De aceea, acestea nu pot reglementa în mod primar relaţiile sociale, ci sunt acte de executare

---

precum şi în cele finalizate în măsura în care justițiabilii sunt încă în termenul de exercitare a contestației în anulare, *cât și situațiilor viitoare* (în privința cărora în lipsa unei intervenții legislative nu se poate exercita vreo cale extraordinară de atac).

a legii, emise în limitele competenţei autorităţii publice. Având în vedere cele expuse, se constată că ori de câte ori o lege nu reglementează o anumită procedură de aducere la îndeplinire a unei măsuri/finalităţi prevăzute prin lege, revine actului administrativ normativ să o reglementeze, fără ca un asemenea procedeu să poată fi echivalat cu o adăugare la lege. Prin urmare, reglementarea modului de desemnare a membrilor completurilor de 3 judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie printr-un act administrativ subsecvent cu caracter normativ, respectiv prin regulamentul instanţei supreme nu contravine Legii privind organizarea judiciară, ci este în sensul acesteia, în condiţiile în care legea antereferită nu a stabilit numai un anumit mod de desemnare. (...) Raportat la cauza de faţă, se constată că modul de desemnare a membrilor completurilor de 3 judecători prin mijlocirea unui act administrativ cu caracter normativ nu se circumscrie cazului de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 alin. (1) lit. d) teza I C.proc.pen., invocat de către contestatori, întrucât actul administrativ nu face altceva decât să organizeze executarea legii. Modul de desemnare a membrilor completurilor de 3 judecători este un aspect al compunerii acestora, astfel că aceasta trebuie realizată în baza şi în temeiul legii, ceea ce s-a şi întâmplat. Dacă legea nu prevede în mod expres ca desemnarea membrilor completurilor să se facă prin tragere la sorţi sau prin nominalizare expresă, iar actul administrativ cu caracter normativ a reglementat, în lipsa unei dispoziţii legale restrictive, una dintre aceste două modalităţi înseamnă că întreaga compunere a completului, sub aspectul desemnării membrilor săi, a fost realizată în baza şi în temeiul legii, cu alte cuvinte, prin lege. Prin urmare, având în vedere cele expuse, nu se poate afirma că o asemenea modalitate de desemnare a membrilor completurilor de 3 judecători este de natură să afecteze cerinţa reglementării prin lege a compunerii completurilor de judecată. În consecinţă, se constată că soluţia aleasă prin actul administrativ normativ, respectiv desemnarea membrilor completurilor antereferite la propunerea preşedintelui de secţie şi cu aprobarea Colegiului de conducere, nu este de natură să afecteze cerinţa independenţei şi imparţialităţii obiective a completurilor de 3 judecători. Desemnarea prin tragere la sorţi a membrilor completurilor nu este unica şi singura modalitate prin care se asigură imparţialitatea obiectivă a acestora, putând exista şi modalităţi alternative de desemnare în mod transparent a acestora, care să asigure un grad înalt de încredere în sistemul judiciar, de natură a înlătura orice suspiciune privind modul în care sunt repartizaţi judecătorii în aceste completuri. Procedura actuală, care implică o dublă filtrare, atât din partea preşedintelui de secţie, cât şi a Colegiului de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, de principiu, asigură transparenţa necesară. Propunerile preşedintelui de secţie nu pot fi arbitrare, întrucât şi acesta trebuie să ţină cont de criterii obiective pentru a se asigura calitatea actului de justiţie, chiar dacă aceste criterii nu sunt expres normate în actul administrativ cu caracter normativ [spre exemplu, asigurarea continuităţii acestora, îmbinarea experienţei judecătorilor cu vechime mai mare la gradul respectiv de jurisdicţie cu cea a noilor promovaţi etc.]. Astfel, în vederea aprobării în deplină cunoştinţă de cauză de către Colegiul de conducere a propunerii preşedintelui de secţie, acesta din urmă îşi motivează propunerile nominale făcute. De altfel, însuşi actul aprobării realizat de Colegiul de conducere – compus din preşedintele, vicepreşedinţii şi câte doi judecători de la

fiecare secţie, aleşi pe o perioadă de 3 ani în adunarea generală a judecătorilor – este o garanţie a modului obiectiv de realizare a repartizării judecătorilor în cadrul completurilor *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 142/2020, www.scj.ro).*

- existenţa unui caz de incompatibilitate vizează judecătorii care au compus completul de apel, iar nu procurorul, organul de cercetare penală, grefierul, magistratul asistent ori expertul/specialistul care au participat în această etapă procesuală;

- reţinerea existenţei unui caz de incompatibilitate a judecătorului dintre cele prevăzute de art. 64 C.proc.pen. poate fi invocată pe calea contestaţiei în scopul garantării imparţialităţii instanţei şi a respectării dreptului la un proces echitabil;

- când pretinsa încălcare a compunerii completului de la judecata din primă instanţă (inclusiv în privinţa respectării exigenţei de imparţialitate) nu a fost invocată prin calea de atac a apelului (de pildă, când hotărârea a rămas definitivă prin neapelare) ori dacă a fost invocată ca motiv de apel, iar instanţa de apel nu a admis apelul sub acest aspect, partea nu poate reitera această neregularitate pe calea contestaţiei în anulare; tot astfel, când cererea de recuzare sau de abţinere a judecătorului care face parte din completul de apel a fost respinsă ca nefondată, reţinându-se legala compunere a completului, existenţa situaţiei de incompatibilitate nu poate fi reiterată pe calea contestaţiei în anulare; prin urmare, consider că partea are posibilitatea de a invoca lipsa de imparţialitate a completului în cursul judecăţii, iar în măsura în care aceasta a fost definitiv tranşată de un alt complet prin respingerea ca nefondată a cererii de recuzare (sau a declaraţiei de abţinere) este inadmisibilă formularea unei contestaţii în anulare prin care se urmăreşte în realitate obţinerea unei reevaluării a soluţiei pronunţate prin încheierea prin care în cursul judecăţii a fost statuată respectarea exigenţelor de imparţialitate cu privire la completul de judecată; în ipoteza în care existenţa cazului de incompatibilitate a fost invocată în cursul procesului penal în apel, însă cererea de recuzare a fost respinsă *ca inadmisibilă*, consider că nu există un impediment ca situaţia de incompatibilitate să fie invocată pe calea contestaţiei în anulare;

- în ipoteza în care motivele vizând lipsa de imparţialitate sunt descoperite ulterior pronunţării hotărârii definitive, este admisibilă formularea unei contestaţii în anulare prin care să fie invocată situaţia de incompatibilitate relevată ulterior.

Condamnatul a invocat faptul că judecătorii cauzei erau incompatibili întrucât *„există o suspiciune rezonabilă că imparţialitatea (...) ar putea fi afectată"*, concluzie care, în opinia contestatorului, rezultă din următoarele împrejurări: judecătorii din completul de apel au respins ca inadmisibile cererile de recuzare formulate împotriva acestora, deşi au fost respectate prevederile art. 67 alin. (2)-(4) C.proc.pen.; respingerea cererii de acordare a unui termen de judecată în vederea pregătirii apărării; inculpatul a fost îndepărtat din sală şi nu i s-a permis a participa la judecată. Cu privire la imparţialitatea judecătorilor, Curtea Europeană a stabilit că există două teste pentru a determina dacă un tribunal este imparţial în sensul art. 6 parag. 1: *primul test* constă în încercarea de a determina convingerea personală a unui anumit judecător într-un anumit caz şi al doilea test constă în a stabili dacă judecătorul prezintă garanţii suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în această privinţă (*Marguš c. Croaţiei*, *Gautrin ş.a. c. Franţei*). În ceea ce priveşte testul subiectiv, Curtea

notează în primul rând că imparțialitatea personală a unui judecător trebuie să fie presupusă până la dovada contrarie (*Wettstein c. Elveției*) și trebuie apreciate pe baza opiniei exprimate a magistratului. În ceea ce privește testul obiectiv, trebuie să se stabilească dacă, în afară de conduita judecătorului, există fapte verificabile care pot ridica îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sa. Acest lucru înseamnă că, pentru a decide dacă într-un anumit caz există un motiv întemeiat să se teamă că un anumit judecător este lipsit de imparțialitate, punctul de vedere al persoanei în cauză este important, dar nu decisiv. Ceea ce este decisiv este dacă această teamă poate fi considerată a fi justificată în mod obiectiv (*Ferrantelli și Santangelo c. Italiei*, *Micallef c. Malta*). Cu privire la acest aspect, chiar și aparențele pot prezenta o anumită importanță (*De Cubber c. Belgiei*, *Mežnarić c. Croației*). Ca urmare, cu privire la acest aspect, reprezentarea pe care o are inculpatul trebuie luată în considerare, fără ca aceasta să aibă, însă, un rol decisiv (*Piersack c. Belgiei*). Va fi, însă, un element determinant dacă percepția inculpatului poate fi apreciată ca fiind obiectiv justificată. Curtea a stabilit că luarea de către judecătorii fondului sau de cei din apel a unor decizii nu justifică în sine îndoieli cu privire la imparțialitatea acestora cu privire la fondul cauzei. Imparțialitatea urmează a fi analizată în funcție de circumstanțele fiecărei cauze, în raport de întinderea și natura măsurilor adoptate de judecător înainte de soluționarea cauzei. Problemele cu privire la care un judecător trebuie să se pronunțe înainte de dezbaterea fondului nu trebuie confundate cu cele care stau la baza deciziei sale finale (*Hauschildt c. Danemarcei*). Constatăm că petentul condamnat invocă lipsa de imparțialitate a completului de apel ca urmare a faptului că este nemulțumit de soluțiile pronunțate de acest complet cu privire la cererile formulate în cadrul căii ordinare de atac. Completul ce soluționează contestația în anulare ar putea ajunge la această concluzie exclusiv în urma reanalizării cererilor formulate, în situația în care ar aprecia că soluțiile pronunțate inițial au fost greșite, aspect ce depășește competența completului în calea extraordinară de atac. Completul învestit cu soluționarea contestației în anulare nu poate aprecia cu privire la temeinicia unor cereri de amânare sau de recuzare formulate în fața completului de apel. Totodată, îndepărtarea inculpatului din sală prin exercitarea de către președintele de complet a poliției ședinței de judecată este o măsură permisă de dispozițiile legale și nu poate fi cenzurată într-o cale de atac *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 1771/2015, nepublicată).*

Contestatorul a invocat faptul că există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea președintelui completului sau a judecătorilor a fost afectată având în vedere modalitatea în care s-a desfășurat judecata în apel, analiza întregului comportament pe care l-au avut judecătorii care au format completul de judecată pe parcursul cercetării judecătorești și soluționării cauzei, schimburile repetate de replici între președinta completului de judecată și apărare, atitudinea vădit ostilă a președintelui de judecată față de inculpat și apărătorii săi, recurgerea la diverse metode de intimidare, respingerea nemotivată a cererilor de probe, precum și condamnarea sa pentru o altă situație de fapt decât cea pentru care a fost trimis în judecată. Cu privire la imparțialitatea judecătorilor, CtEDO a stabilit că există două teste pentru a determina dacă un tribunal este imparțial în sensul art. 6 §1: primul constă în încercarea de a determina convingerea perso-

nală a unui anumit judecător într-un anumit caz și al doilea în a stabili dacă judecătorul prezintă garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în această privință (*Marguš c. Croației*, *Gautrin ș.a. c. Franței*). Raportând principiile statuate prin jurisprudența CtEDO la situația din prezenta cauză se constată că argumentele contestatorului nu pot fi primite de către instanța investită cu soluționarea contestației în anulare, deoarece contestatorul, în fapt, fiind nemulțumit de hotărârea de condamnare, încearcă obținerea unei rejudecări prin susținerea unei lipse de imparțialitate a instanței de apel. Înalta Curte constată că în cursul judecății, în urma unor dezbateri contradictorii, instanțele se pronunță prin hotărâri motivate (încheieri, sentințe ori decizii). Modul în care a procedat instanța de apel cu privire la cererile formulate de inculpat vizând probele solicitate ori argumentele ce au stat la baza soluționării acțiunii penale se circumscrie acestei conduite a pronunțării motivate. Întinderea argumentației, caracterul său exhaustiv ori succint, tehnica de redactare în general, în condițiile clarității argumentelor și soluțiilor nu încalcă obligația de motivare [art. 100 alin. (3), art. 393 și urm., 424 C.proc.pen.] și nu deschid calea contestației în anulare. Faptul că soluția pronunțată de completul investit cu soluționarea apelului nu este conformă cu opinia contestatorului ori nu este favorabilă acestuia, nu constituie un motiv pentru a califica ca nelegal actul de justiție înfăptuit ori de a considera că judecătorii au fost lipsiți de imparțialitate. Cazul prevăzut la art. 426 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. raportat la art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. poate fi dovedit prin elemente care să contureze existența unei suspiciuni rezonabile cu privire la lipsa de imparțialitate a judecătorilor. Conduite impuse de normele procesuale ca pronunțări motivate asupra probelor, cererilor, excepțiilor, în lipsa altor elementelor numite anterior, nu conduc la concluzia lipsei de imparțialitate. Analiza încheierilor invocate de parte nu a condus la identificarea vreunui aspect apt să susțină lipsa imparțialității instanței. Dreptul la apărare exercitat de inculpat nu obligă instanța la admiterea oricărei cereri, administrarea ori readministrarea oricărei probe, aprecierea utilității unei probe în cadrul cercetării judecătorești fiind atributul exclusiv al instanței. Ca urmare, este neîntemeiată critica referitoare la lipsa de imparțialitate dedusă din respingerea cererilor de administrare a unor probe. Totodată, criticile referitoare la atitudinea constant ostilă, tonalitatea folosită de președintele completului de judecată ori modul de soluționare a unor cereri nu pot constitui *eo ipso* temei al contestației în anulare. Toate aceste aspecte care țin de modalitatea de conducere a ședinței de judecată de către președintele completului nu pot justifica admiterea unei astfel de cereri în lipsa unor criterii obiective apte să dovedească lipsa imparțialității sale. În ceea ce privește critica inculpatului referitoare la respingerea cererii de declasificare a unor documente, aspect ce ar nega imparțialitatea instanței prin prisma faptului că inculpatul ar fi fost condamnat în baza unor acte secrete pentru acesta, cunoscute doar de magistrați, Înalta Curte constată că inculpatul nu a fost condamnat în baza unor acte clasificate, în considerentele deciziei fiind prezentate în mod exhaustiv motivele care au stat la baza condamnării sale, fără nicio trimitere la actele nedesecretizate. Cu privire la critica conform căreia unul dintre avocații din cauza judecată este finul nașului președintelui completului de judecată, Înalta Curte o consideră neîntemeiată apreciind că, pe de o parte, contestatorul avea deschisă calea recuzării președintelui de

complet în condițiile art. 64 lit. f) C.proc.pen., aspect de care nu a uzat în cursul judecării apelului, rezervându-și posibilitatea de a-l valorifica în calea extraordinară de atac, iar, pe de altă parte, acest aspect nu constituie *de plano* un motiv care să afecteze imparțialitatea președintelui completului de judecată. Mai mult, contestatorul invocă, în general, incompatibilitatea unui singur membru al completului în condițiile în care completul a fost colegial, iar hotărârile au fost luate în unanimitate *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 131 din 2 aprilie 2017, www.scj.ro)*.

Cu privire la incompatibilitatea judecătorilor ce au soluționat apelul, petentul condamnat a susținut că împotriva extinderii măsurii sechestrului asigurător și a modului de punere în aplicare a formulat contestații la executare, care au fost soluționate de aceiași judecători, fiind încălcate astfel dispozițiile art. 64 alin. (6) C.proc.pen. În legătură cu acest aspect, condamnatul a arătat că art. 64 alin. (6) C.proc.pen. nu poate fi interpretat în sensul că limitează cazul de incompatibilitate doar la situația în care instanța dispune luarea măsurii asigurătorii, ci vizează inclusiv condițiile referitoare la modul de aducere la îndeplinire a măsurii luate și că art. 250 alin. (6) C.proc.pen. trebuie interpretat prin corelare cu art. 64 alin. (6) C.proc.pen., precum și din perspectiva art. 13 din Convenție referitor la dreptul la un recurs efectiv. Din analiza coroborată a dispozițiilor art. 250 alin. (1) și (6) C.proc.pen. rezultă că legiuitorul a optat pentru prevederea unei căi de atac împotriva temeiniciei măsurii asigurătorii doar în situația în care aceasta este luată de către procuror, în cursul urmăririi penale. În cazul în care măsura este dispusă de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată, temeinicia măsurii nu mai poate fi contestată, întrucât participanții la proces au avut posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere cu privire la acest aspect la momentul punerii în discuție a măsurii, iar accesul la instanță este asigurat prin controlul exercitat de judecător la acest moment. În acest ultim caz temeinicia măsurii fiind deja discutată și analizată de către instanță, se poate face contestație numai cu privire la modalitatea de aducere la îndeplinire a măsurii, ce a fost dată în competența aceluiași judecător („la acest judecător ori la această instanță"). Acest judecător nu este incompatibil, întrucât în acest cadru se pot invoca și analiza doar aspecte noi, neavute în vedere la luarea măsurii, ce privesc punerea sa în executare. Dispozițiile art. 64 alin. (6) C.proc.pen. prevăd că „judecătorul care s-a pronunțat cu privire la o măsură supusă contestației nu poate participa la soluționarea contestației", or, în cazul prevăzut de art. 250 alin. (6) C.proc.pen. nu măsura este supusă contestației, ci doar modalitatea de aducere la îndeplinire a acesteia, astfel încât acest caz de incompatibilitate nu este aplicabil în această situație. Cazul de incompatibilitate apare ca firesc și necesar în condițiile în care judecătorul își exprimă opinia cu privire la temeinicia măsurii contestate cu prilejul luării acesteia, astfel încât nu ar putea să o cenzureze tot el, lucru care nu se întâmplă, însă, în situația prevăzută de art. 250 alin. (6) C.proc.pen. întrucât în acest cadru poate analiza doar elemente noi, ce țin de punerea în executare a măsurii. Analizând încheierile din dosarul de apel se constată că luarea/extinderea sechestrului s-a dispus fără să fie pusă în discuție contradictorie ca urmare a interpretării particulare a caracterului obligatoriu al măsurii în cazul infracțiunii de spălare de bani, astfel încât argumentele formulate de către inculpați împotriva temeiniciei măsurii au fost

analizate de către instanță pentru prima dată la un moment ulterior. Prin urmare, deși strict formal inculpații au intitulat cererile lor contestații, aceștia au invocat în cadrul lor pentru prima dată argumente cu privire la temeinicia măsurii, astfel încât la acel moment instanța nu era incompatibilă să se pronunțe cu privire la acestea, întrucât nu fuseseră analizate anterior, la momentul luării măsurii. Instanța are în vedere că esența unei cereri este dată de faptele invocate și nu doar de temeiul juridic sau denumirea folosită (*CtEDO, G.R. c. Olandei, §36, hotărârea din 10 ianuarie 2012*), astfel încât simplul fapt că aceste cereri au fost formulate ca și căi de atac nu atrăgea aplicabilitatea automată a art. 64 alin. (6) C.proc.pen. câtă vreme erau invocate aspecte neavute în vedere la luarea măsurii. Deși avem rezerve cu privire la îmbrățișarea acestei interpretări de practica instanțelor de judecată [în raport de art. 351 alin. (2), (3) C.proc.pen., caracterul obligatoriu al măsurii asigurătorii poate fi interpretat în sensul înlăturării posibilității acordate judecătorului de a evalua oportunitatea luării măsurii în raport de scopurile prevăzute de art. 249 alin. (1) C.proc.pen., fără a exclude însă posibilitatea de a analiza și prin urmare având obligația de a pune în discuția participanților, îndeplinirea celorlalte condiții pentru luarea măsurii], existența unei interpretări diferite a consecințelor procesuale ce rezultă din caracterul obligatoriu al măsurilor asigurătorii în cazul infracțiunilor de spălare de bani (care să conducă la punerea în discuție a măsurii) nu justifică decât un demers teoretico-hermeneutic și nu o redeschidere a procesului penal, fiecare judecător fiind liber să interpreteze și să aplice legea prin prisma informațiilor juridice și factuale dobândite subiectiv și asumându-și răspunderea pentru soluțiile pronunțate în dosarele cu care este învestit. Interpretări obligatorii ale normelor legale pot da fie autoritatea emitentă (printr-o lege de interpretare), fie I.C.C.J. prin intermediul mecanismelor de unificare a practicii instanțelor (hotărâre prealabilă și recurs în interesul legii). Situația este diferită de cea din dosarele nr. (...) ale Curții de Apel București, secția a II-a penală, în care inculpații au formulat contestații cu privire la temeinicia și modalitatea de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii și în care au fost admise cererile de recuzare a judecătorilor ce au făcut parte din completul de apel ca urmare a faptului că prin aceste cereri se critica măsura luată prin formularea unei căi de atac ce nu putea fi analizată (nici măcar sub aspectul admisibilității) de aceiași judecători. Textul prevăzut de art. 64 alin. (6) C.proc.pen. pleacă de la prezumția lipsei de obiectivitate a judecătorului care poate fi tentat a respinge argumentele căii de atac pentru a menține măsura dispusă tot de el. Prezumția subzistă și atunci când se impune analiza admisibilității cererii, întrucât această operațiune presupune un raționament juridic ce are drept concluzii verificarea îndeplinirii unor condiții legale (dacă este prevăzută sau nu de lege, dacă persoana care a formulat-o are calitate procesuală, dacă este respectat termenul legal în raport de identificarea momentului de la care acesta începe să curgă). Toate aceste elemente presupun o analiză juridică, operațiune în cursul căreia subzistă prezumția lipsei de obiectivitate care a determinat legiuitorul a impune ca o cale de atac să nu poată fi soluționată de același judecător care a luat măsura contestată (similar, o cerere apreciată ca fiind inadmisibilă va fi declinată la instanța competentă material sau în raport de calitatea persoanei, singura în măsura a evalua admisibilitatea cererii, astfel încât nu va fi respinsă ca inadmisibilă de o instanță necompetentă).

Este adevărat că luarea măsurii asigurătorii nu are drept consecință incompatibilitatea judecătorului de a soluționa cauza în fond (cu excepția situației în care și-a exprimat neechivoc opinia cu privire la fondul cauzei, în temeiul garanțiilor procesuale aferente unui proces echitabil), dar îl face incompatibil a soluționa o cale de atac formulată împotriva acestei măsuri, inclusiv pentru a stabili dacă o astfel de cale de atac este prevăzută sau nu de lege *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 10/2015, nepublicată).*

Referitor la cazul de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. d) teza a II-a C.proc.pen., contestatorii au invocat lipsa de imparţialitate a judecătorilor din apel, raportat la dispoziţiile art. 64 lit. f) C.proc.pen. Înalta Curte reţine că imparţialitatea constituie una din condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească o instanţă, prevăzute de art. 6 parag. 1 CEDO, care prevede că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale de către un tribunal independent şi imparţial, stabilit prin lege. Soluţionarea cauzei de către un judecător imparţial constituie, astfel, o cerinţă care se înscrie în sfera garanţiilor procesului echitabil. Dispoziţiile art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. reglementează un caz general de incompatibilitate, pentru situaţia în care „există o suspiciune rezonabilă că imparţialitatea judecătorului este afectată". Potrivit jurisprudenţei Curţii Europene a Dreptului Omului, imparţialitatea presupune lipsa oricărei prejudecăţi sau idei preconcepute cu privire la soluţia ce trebuie pronunţată în cadrul unui proces şi priveşte pe fiecare membru al completului de judecată (cauza *Piersack c. Belgiei*). Din perspectiva art. 6 parag. 1 CEDO şi a jurisprudenţei CtEDO, imparţialitatea trebuie analizată în baza unui demers subiectiv, în cadrul căruia se acordă atenţie convingerilor personale şi comportamentului judecătorului şi în baza unui demers obiectiv, în cadrul căruia se verifică dacă judecătorul prezintă suficiente garanţii pentru excluderea oricărei îndoieli legitime în legătură cu imparţialitatea sa (cauza *Micallef c. Maltei*, cauza *Fey c. Austriei*, cauza *Wettstein c. Elveţiei*, cauza *De Dubber c. Belgiei*). În ceea ce priveşte testul subiectiv, imparţialitatea judecătorului este prezumată până la proba contrarie (cauza *Castillo Algar c. Spaniei*, cauza *Gautrin ş.a. c. Franţei*, cauza *D.P. c. Franţei*). Din conţinutul dispoziţiilor legale care compun instituţia incompatibilităţii judecătorului se poate trage concluzia că aceasta reprezintă starea juridică în care se află judecătorul în situaţiile prevăzute de lege şi care atrage interdicţia de participare la judecarea unei anumite cauze penale, de competenţa instanţei judecătoreşti din care face parte acel judecător, măsură instituită în vederea asigurării imparţialităţii în judecarea cauzei respective. Aşadar, incompatibilitatea nu constituie o negare a competenţei, întrucât cel incompatibil face parte din instanţa competentă, dar nu are dreptul să desfăşoare activitatea procesuală, deoarece se află într-una dintre situaţiile în care legea pune sub semnul îndoielii obiectivitatea sa în soluţionarea cauzei, fie datorită unor calităţi procesuale pe care le-a avut anterior (*iudex inhabilis*), fie datorită altor împrejurări (*iudex suspectus*). Contestatorii A., B. şi D. au susţinut, referitor la cei trei judecători din completul de apel, că incompatibilitatea acestora rezultă din modul în care au judecat, din motivarea deciziei penale şi a celorlalte măsuri dispuse prin încheierile de şedinţă, din relaţiile afişate, respectiv poze cu persoane de la cel mai înalt nivel din serviciile secrete, din faptul că au fost respinse toate probele în apărare care tindeau

să dovedească nevinovăţia inculpaţilor, o altă situaţie de fapt sau o situaţie de fapt contrară celei prezentate de martorii acuzării, de motivarea respingerii probelor prin simpla indicare a textelor de lege şi a cuprinsului acestora, cu toată că la o simplă verificare se putea observa că proba era relevantă sau că nu erau suficiente probe, părerea deja formată asupra vinovăţiei şi asupra măsurilor ce urmau a fi luate, sugestionarea acuzării pentru schimbarea încadrării juridice în forma agravantă a infracţiunii de evaziune fiscală. Analizând aspectele învederate de către contestatori, prin raportare la cazul de incompatibilitate prevăzut de dispoziţiile art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., Înalta Curte constată că acestea nu pot crea acea aparenţă de lipsă de imparţialitate, componentă a dreptului la un proces echitabil, astfel cum este prevăzut de dispoziţiile art. 6 CEDO, care trebuie să fie garantat în cadrul oricărei proceduri judiciare. Din contră, se observă că motivele formulate de contestatori reprezintă chestiuni ce privesc modul de instrumentare şi de judecare a cauzei. Contestatorii invocă lipsa de imparţialitate a completului de apel ca urmare a faptului că sunt nemulţumiţi de soluţiile pronunţate de acest complet cu privire la cererile formulate în cadrul căii ordinare de atac. Completul ce soluţionează contestaţia în anulare ar putea ajunge la această concluzie exclusiv în urma reanalizării cererilor formulate, în situaţia în care ar aprecia că soluţiile pronunţate iniţial au fost greşite, aspect ce depăşeşte competenţa completului în calea extraordinară de atac. Completul învestit cu soluţionarea contestaţiei în anulare nu poate aprecia cu privire la pertinenţa, concludenţa şi utilitatea probelor decât după admiterea cererii, desfiinţarea deciziei şi rejudecarea apelului. De altfel, respingerea unor mijloace de probă reprezintă o măsură permisă de dispoziţiile legale şi nu conduce la incompatibilitatea judecătorului, nici în raport de normele interne, şi nici de garanţiile impuse de dreptul la un proces echitabil. După cum se poate observa, inculpaţii, prin apărători aleşi, au formulat cereri şi au solicitat numeroase probe în faţa instanţei de apel, expunându-şi punctul de vedere atât oral, în şedinţă publică, cât şi prin intermediul amplelor note scrise. Totodată, s-au acordat termene în vederea pregătirii apărării, pentru formularea de note scrise cu privire la cererile de probe sau precizările formulate de reprezentantul Ministerului Public. Faţă de cele menţionate, Înalta Curte constată că nu este dovedită susţinerea condamnaţilor, în sensul că judecătorii care au compus completul în apel ar fi fost imparţiali faţă de inculpaţi (apărare) în raport cu reprezentantul Ministerului Public (acuzare). În contextul concret al cauzei, împrejurările de fapt invocate de contestatori nu pot genera acea lipsă de imparţialitate ori obiectivitate, fie chiar şi aparentă, pe care se grefează noţiunea de incompatibilitate *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 74 din 1 martie 2016, www.scj.ro).*

Constatăm că petentul condamnat invocă lipsa de imparţialitate a completului de apel ca urmare a faptului că este nemulţumit de soluţiile pronunţate de acest complet cu privire la cererile formulate în cadrul căii ordinare de atac. Completul ce soluționează contestația în anulare ar putea ajunge la această concluzie exclusiv în urma reanalizării cererilor formulate, în situația în care ar aprecia că soluțiile pronunțate inițial au fost greșite, aspect ce depășește competența completului în calea extraordinară de atac. Completul învestit cu soluționarea contestației în anulare nu poate aprecia cu privire la pertinența, conclu-

denţa şi utilitatea probelor sau asupra necesităţii luării măsurii asigurătorii decât după admiterea cererii, desfiinţarea deciziei şi rejudecarea apelului. De altfel, respingerea în parte a unor mijloace de probă sau luarea unor măsuri asigurătorii în cursul procesului sunt măsuri permise de dispoziţiile legale şi nu conduc la incompatibilitatea judecătorului, nici în raport de normele interne şi nici de garanţiile impuse de dreptul la un proces echitabil *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 10/2015, nepublicată)*.

În aceste condiţii, atât timp cât petentul a cunoscut presupusul motiv de incompatibilitate încă din timpul desfăşurării procesului şi nu a formulat o cerere de recuzare, nu poate invoca acest aspect cu ocazia contestaţiei în anulare. În presupusele cazuri de incompatibilitate ale magistraţilor care compun un complet de judecată, legea nu oferă participanţilor la proces un drept de opţiune între formularea unei cereri de recuzare în cursul procesului şi formularea unei contestaţii în anulare ulterior soluţionării definitive a cauzei. Cazul de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. d) teza a II-a C.proc.pen. se referă la situaţia în care cel îndreptăţit află despre existenţa cazului de incompatibilitate după soluţionarea definitivă a cauzei şi, eventual, la situaţia în care, deşi cererea de recuzare a fost formulată în cursul procesului, din diverse motive nu a existat o pronunţare pe fondul acesteia *(C.A. Bucureşti, decizia penală nr. 237 din 12 februarie 2015, în Cpp Ad. 3, p. 725)*.

e) când judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. e) C.proc.pen.];

- ca urmare a modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016 acest caz de contestaţie în anulare vizează numai erorile de procedură de la judecata în apel;

- potrivit art. 363 alin. (1) C.proc.pen., prezenţa procurorului este obligatorie în toate cazurile; astfel, judecarea unei cauze în apel în lipsa procurorului atrage incidenţa cazului de contestaţie în anulare; este asimilată lipsei procurorului şi situaţia în care acesta este prezent, dar nu formulează concluzii, fie ca urmare a omisiunii instanţei de a-i da cuvântul, fie în ipotezele în care concluziile formulate sunt vagi ori fără legătură cu cauza; în toate situaţiile se impune verificarea înregistrărilor din şedinţa de judecată şi/sau a caietului grefierului, simpla omisiune materială a consemnării în practicaua hotărârii a prezenţei/concluziilor procurorului neechivalând cu „lipsa" acestuia de la judecată;

- deopotrivă, potrivit art. 364 C.proc.pen., prezenţa inculpatului este obligatorie în cazul în care acesta este privat de libertate, cu excepţia situaţiei în care inculpatul a solicitat judecata în lipsă; astfel, dacă pe parcursul judecăţii în apel inculpatul a solicitat să fie judecat în lipsă, nu mai poate fi invocat acest caz de contestaţie în anulare; este asimilată lipsei inculpatului şi situaţia în care acesta, deşi prezent, nu formulează concluzii fie ca urmare a omisiunii instanţei de a-i da cuvântul, fie ca urmare a restrângerii disproporţionate a exercitării dreptului la apărare prin propria persoană;

- nu poate fi invocat acest caz de contestaţie în anulare în ipoteza în care inculpatul este prezumat de lege ca fiind prezent la judecata în apel, în condiţiile art. 364 alin. (1) teza a III-a C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, atunci când inculpatul şi-a dat acordul să participe la toate activităţile procesuale din cursul judecăţii,

prin videoconferință, de la locul de deținere, *în prezența apărătorului ales sau numit din oficiu și, după caz, și a interpretului*;

- în ambele cazuri, sancțiunea procesuală incidentă este cea a ***nulității absolute***;

- dacă pretinsa încălcare a normei procesuale referitoare la absența procurorului sau a inculpatului când legea prevede obligativitatea prezenței la judecata din primă instanță nu a fost invocată prin calea de atac a apelului (de pildă, când hotărârea a rămas definitivă prin neapelare) ori a fost invocată ca motiv de apel, iar instanța de apel nu a admis apelul sub acest aspect, partea nu poate reitera această neregularitate pe calea contestației în anulare;

- este inadmisibilă contestația în anulare prin care se invocă lipsa inculpatului de la proceduri în cursul urmăririi penale atunci când prezența acestuia este obligatorie, această neregularitate putând fi invocată numai în faza camerei preliminare.

Decizia nr. 3/2019 pronunță de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept s-a aplicat de la momentul pronunțării acesteia, dar în niciun caz nu se poate aplica și la momentul la care a solicitat apărătorul ales al contestatorului. Hotărârile pronunțate de către Înalta Curte de Casație și Justiție în cazurile în care este sesizată pentru a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii, ori pentru a lămuri anumite chestiuni de drept susceptibile de interpretări neunitare, produc efecte doar pentru viitor, de la momentul publicării în Monitorul Oficial, nefiind admisă aplicarea acestora retroactivă, ceea ce solicită în esență contestatorul. Totodată, Înalta Curte în majoritate, reține că în doctrină acest caz de contestație în anulare este incident doar în situația în care la ședința de judecată nu participă fizic un procuror, sau dacă acesta este prezent în ședința de judecată, acestuia nu i se dă cuvântul. Or, în speța de față, nu ne aflăm într-o astfel de situație, în cauză a fost prezent un procuror care nu a fost contestat de către părți și problema principală este cea legată de a se face diferența între neparticiparea procurorului la o anumită fază procesuală, sau neparticiparea procurorului competent din punct de vedere funcțional să formuleze concluzii într-un anumit dosar, aspecte ce au fost anterior lămurite. Mai mult decât atât, se constată că, în măsura în care la termenele de judecată ulterioare intrării în vigoare a prevederilor legale menționate anterior, contestatorul personal sau prin intermediul apărătorului ales avea posibilitatea invocării nulității absolute legată de participarea procurorului, nulitatea absolută putând fi invocată în orice stadiu al procesului până la finalizarea procesului în căile lui ordinare de atac. În atare situație, motivul invocat excede dispoziției cazului prevăzut de contestație în anulare, respectiv cel prevăzut de art. 426 lit. e) C.proc.pen., la care s-a făcut referire *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 365 din 21 noiembrie 2019, www.scj.ro).*

f) când judecata în apel a avut loc în lipsa avocatului, când asistența juridică a inculpatului era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. f) C.proc.pen.];

- ca urmare a modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016, acest caz de contestație în anulare vizează numai erorile de procedură de la judecata în apel;

- constituie motiv de contestație în anulare numai judecarea cauzei în lipsa avocatului *inculpatului* în cazurile de asistență juridică obligatorie potrivit art. 90 C.proc.pen.,

nu şi lipsa avocatului persoanei vătămare ori al celorlalte părţi chiar şi în ipotezele în care asistenţa juridică a acestora este obligatorie;

- asistenţa juridică acordată în procesul penal unui inculpat de o persoană care nu a dobândit calitatea de avocat în condiţiile Legii nr. 51/1995, republicată, echivalează cu lipsa de apărare a acestuia, atrăgând incidenţa acestui caz de contestaţie în anulare;

- se poate reţine acest caz şi în ipoteza în care avocatul inculpatului nu a asigurat o apărare concretă şi efectivă, ori în ipoteza în care acelaşi avocat a asigurat apărarea mai multor inculpaţi cu interese contrare;

- nu se poate reţine incidenţa acestui caz de contestaţie în anulare în ipoteza în care inculpatul a fost asistat sau reprezentat la judecată doar de unul dintre avocaţii aleşi, chiar dacă acesta încheiase contracte de asistenţă juridică cu mai mulţi avocaţi, care nu au fost prezenţi la judecată;

- sancțiunea procesuală incidentă este cea a ***nulității absolute***;

- dacă pretinsa încălcare a normei procesuale referitoare la absența avocatului când legea prevede obligativitatea prezenței la judecata din primă instanță nu a fost invocată prin calea de atac a apelului (de pildă, când hotărârea a rămas definitivă prin neapelare) ori a fost invocată ca motiv de apel, iar instanța de apel nu a admis apelul sub acest aspect, partea nu poate reitera această neregularitate pe calea contestației în anulare;

- este inadmisibilă contestația în anulare prin care se invocă lipsa avocatului inculpatului de la efectuarea actelor de urmărire penală atunci când prezența acestuia este obligatorie, această neregularitate putând fi invocată în faza camerei preliminare; ca urmare a *DCC nr. 88/2019*, cazul de nulitate absolută prevăzut de art. 281 alin. (1) ***lit. f)*** poate fi invocat ***în orice stare a procesului***, indiferent de momentul la care a intervenit încălcarea, atât în cazul în care instanţa a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției, cât şi atunci când a fost sesizată prin rechizitoriu sau prin încheierea judecătorului de cameră preliminară;

Cazul de contestaţie în anulare prevăzut în art. 426 lit. f) C.proc.pen. nu este incident în ipoteza în care inculpatul a fost asistat în cursul judecăţii de către o persoană care a dobândit calitatea de avocat în condiţiile legii, indiferent dacă această calitate era suspendată conform art. 28 din Legea nr. 51/1995, suspendarea calităţii de avocat neechivalând cu încetarea calităţii de avocat reglementată în art. 27 din Legea nr. 51/1995 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1347/2015, www.scj.ro)*.

g) când şedinţa de judecată în apel nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel [art. 426 lit. g) C.proc.pen.];

- ca urmare a modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016, acest caz de contestaţie în anulare vizează numai erorile de procedură de la judecata în apel;

- încălcarea dispoziţiilor referitoare la publicitatea şedinţei de judecată, de către instanţă, prin declararea şedinţei secrete nemotivat şi fără a asculta părţile prezente şi procurorul, precum şi prin omisiunea de a menţiona dacă această măsură este valabilă pentru tot cursul procesului sau numai pentru acea şedinţă de judecată, atrage incidenţa acestui caz de contestaţie în anulare;

- deopotrivă, judecarea unei cauze în camera de consiliu sau în şedinţă nepublică în condiţiile în care Codul de procedură penală stipulează publicitatea şedinţei de judecată atrage incidenţa acestui caz de contestaţie în anulare;

- sancțiunea procesuală incidentă este cea a *nulității absolute*;

- dacă pretinsa încălcare a normei procesuale referitoare la nepublicitatea şedinţei de judecată din primă instanţă nu a fost invocată prin calea de atac a apelului (de pildă, când hotărârea a rămas definitivă prin neapelare) ori a fost invocată ca motiv de apel, iar instanța de apel nu a admis apelul sub acest aspect, partea nu poate reitera această neregularitate pe calea contestației în anulare.

h) când instanţa de apel nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă [art. 426 lit. h) C.proc.pen.];

- ca urmare a modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016, acest caz de contestație în anulare vizează numai erorile de procedură de la judecata în apel;

- în cazul în care inculpatul se prezintă în faţa instanţei de judecată, audierea acestuia este obligatorie, cu excepția situației în care inculpatul invocă dreptul la tăcere; încălcarea obligației de audiere a inculpatului poate atrage incidența sancțiunii nulității relative;

- lipsa audierii acuzatului atunci când audierea era posibilă atrage nelegalitatea deciziei pronunţate în apel atât în cazul inculpaților persoane fizice, cât şi a celor persoane juridice a căror audiere poate fi realizată prin intermediul reprezentatului acesteia;

- cazul de contestaţie în anulare este incident în ipoteza în care audierea inculpatului prezent nu a avut loc, deşi era posibilă la instanţa de apel; potrivit art. 420 alin. (4) C.proc.pen. *instanţa de apel trebuie să procedeze la ascultarea inculpatului, în toate cazurile în care aceasta este posibilă*, indiferent de soluţia pronunţată în prima instanţă; astfel, va fi incident acest motiv de contestaţie în anulare în cazul în care inculpatul prezent în faţa instanţei nu a fost audiat (situaţie care poate fi constatată cu uşurinţă prin ascultarea înregistrării şedinţei de judecată, ori prin consultarea caietului grefierului sau a încheierii de şedinţă) sau când instanţa nu a depus nicio diligenţă pentru a asigura prezenţa inculpatului în scopul audierii (de pildă, în ipoteza în care absenţa inculpatului a fost justificată, iar instanţa nu a amânat judecarea apelului pentru a proceda la ascultarea acestuia la următorul termen); în toate aceste ipoteze se va reţine că audierea era legal posibilă şi instanţa nu a procedat la aceasta;

- nu prezintă importanţă pentru reţinerea acestui caz dacă în cauză a fost pronunţată o soluţie de condamnare sau de renunţare la aplicarea pedepsei ori de amânare a aplicării pedepsei;

Va fi respinsă ca inadmisibilă contestaţia în anulare formulată pentru acest motiv dacă:

1. inculpatul a invocat dreptul la tăcere pe întreg parcursul procesului penal (situaţie în care corelativ şi obligaţia de ascultare prevăzută în sarcina instanţei a încetat să mai existe);

2. inculpatul (persoană fizică sau juridică) legal citat nu a înţeles să se prezinte în faţa instanţei de apel lipsind în mod nejustificat;

3. avocatul ales al inculpatului învederează că acesta nu înţelege să se prezinte în faţa instanţei de apel şi nici să dea declaraţii;

4. inculpatul nu a dorit să dea declaraţii în primă instanţă, dar a fost audiat în apel;

5. deşi inculpatul nu a fost audiat în primă instanţă, ascultarea acestuia a avut loc în faţa instanţei de control judiciar.

Noţiunea de „audiere", în accepţiunea cazului de contestaţie în anulare prevăzut în art. 426 lit. h) C.proc.pen., se referă exclusiv la audierea inculpatului cu privire la situaţia de fapt reţinută în sarcina sa, prin intermediul declaraţiei putându-se constata existenţa sau inexistenţa unei infracţiuni, identifica persoana care a săvârşit-o ori stabili alte împrejurări care contribuie la aflarea adevărului. Acest caz de contestaţie în anulare nu priveşte omisiunea instanţei de apel de a-l întreba pe inculpat dacă este de acord să presteze o muncă neremunerată în folosul comunităţii, condiţie necesară pentru a se dispune amânarea aplicării pedepsei ori suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, întrucât acordul menţionat nu se circumscrie noţiunii de „audiere", în sensul dispoziţiilor art. 107 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 60/A din 19 februarie 2021, www.scj.ro).*

Motivul de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 alin. (1) lit. h) C.proc.pen. este incident doar în ipoteza în care audierea în faţa instanţei de apel a inculpatului prezent nu a avut loc, deşi era posibilă. Nu există o obligaţie a instanţei de apel de a audia persoana juridică prin mandatar, atât timp cât aceasta, deşi a fost legal citată, nu a înţeles să se prezinte în faţa instanţei de judecată în vederea audierii, şi deşi reprezentată de avocaţi aleşi, nu a existat nicio cerere expresă din partea unui mandatar sau a reprezentantului legal al societăţii de a fi audiat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 113 din 12 aprilie 2021, www.scj.ro).*

Faptul că la un anumit termen de judecată instanţa a încuviinţat audierea tuturor inculpaţilor din cauză, sub rezerva exercitării dreptului la tăcere nu exonerează instanţa de obligaţia de a-i întreba expres pe inculpaţi dacă doresc să dea declaraţii în cauză. Cu privire la argumentul reprezentantului Ministerului Public conform căruia procurorul nu putea să oblige şi să solicite inculpatului să dea declaraţie, în condiţiile în care această audiere a fost dispusă sub rezerva respectării acestei condiţii, Curtea reiterează faptul că prevederile art. 426 lit. h) C.proc.pen. nu vizează o anumită conduită a procurorului, ci doar impun rejudecarea apelului în situaţia în care instanţa de apel nu a respectat prevederile legale privind audierea inculpatului (în cauză, aducerea la cunoştinţa acestuia a acestui drept şi întrebarea expresă a sa dacă doreşte să dea declaraţie). Nici faptul că înainte de a se termina cercetarea judecătorească părţile au arătat că nu mai au de formulat cereri şi excepţii nu este un aspect care exonerează obligaţia instanţei de apel de a-l întreba efectiv pe inculpat dacă doreşte sau nu să dea declaraţii *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 829 din 14 iunie 2019, în Cpp Ad. 3, p. 274).*

Textul art. 426 lit. h) C.proc.pen. trebuie citit împreună cu art. 420 alin. (4) C.proc.pen., conform căruia „instanţa de apel procedează la ascultarea inculpatului, când aceasta este posibilă, potrivit regulilor de la judecata în fond", fiind lipsită de importanţă terminologia diferită utilizată de legiuitor, cât timp termenii de „audiere" şi „ascultare" sunt sinonimi. Dintre ipotezele acoperite de art. 420 alin. (4) C.proc.pen. mecanismul contestaţiei în anulare pus în mişcare prin intermediul cazului prescris de art. 426 lit. h) C.proc.pen. se limitează doar la situaţia în care inculpatul s-a înfăţişat în persoană în al doilea grad, însă nu a fost ascultat şi nici nu a uzat fără echivoc de dreptul său la tăcere. Art. 420 alin. (4) C.proc.pen. instituie în sarcina instanţei de apel obligaţia de a-l asculta pe inculpat indiferent dacă apreciază că este necesară sau nu audierea, independent de natura soluţiei pronunţate prin sentinţa apelată şi în toate cazurile când ascultarea este posibilă, adică ori de câte ori inculpatul nu a renunţat expres sau tacit la dreptul său de a se înfăţişa la judecată şi ori de câte ori acesta nu a uzat expres de dreptul la tăcere. De aici rezultă că, atunci când inculpatul compare în instanţă, iniţiativa de a proceda la audierea lui trebuie să vină nu din partea acestuia, ci din partea instanţei în virtutea obligaţiei pozitive care îi este imperativ trasată de art. 420 alin. (4) C.proc.pen. Regulile de ascultare a inculpatului valabile la judecata în fond la care trimite textul art. 420 alin. (4) C.proc.pen. înseamnă nu doar dispoziţiile art. 378 C.proc.pen., ci şi prevederile pertinente care constituie dreptul comun în materie de ascultare consacrate în partea generală a Codului de procedură penală, însemnând art. 107-110 şi art. 83 C.proc.pen. În acest fel, procedura de audiere este concepută pe două segmente sudate între ele: *primul* – obligatoriu – cuprinde informarea inculpatului de către instanţa de judecată asupra drepturilor şi obligaţiilor lui procesuale în general şi asupra consecinţelor ruperii tăcerii în special; *al doilea* – posibil doar dacă inculpatul nu se prevalează de dreptul la tăcere, opţiune care constituie un impediment legal la audiere – implică luarea declaraţiei. Dată fiind etapa în care se află judecata, este suficientă o informare succintă a inculpatului cu privire la drepturile și obligațiile procesuale, nefiind necesar să se ridice la gradul de detaliere specific primei declarații în faza de urmărire penală sau în etapa judecății în prim grad. Cu toate acestea, pentru îndeplinirea obligației pozitive puse pe seama instanței de art. 420 alin. (4) C.proc.pen. nu este suficientă doar informarea inculpatului asupra drepturilor și obligațiilor care îi revin, oricât de detaliată sau succintă ar fi, dacă aceasta nu este însoțită fie de refuzul categoric al inculpatului de a da declarații, fie de luarea declarației, dacă inculpatul nu uzează de dreptul la tăcere. (...) Exceptând termenul din 4 martie 2019, la toate celelalte termene dl K.E. a fost prezent şi a fost asistat de avocatul său ales. Astfel, la termenul din 23 martie 2019, la întrebarea instanţei dacă inculpatul K.E. doreşte să dea sau nu declaraţie, avocatul ales al acestuia a specificat că „(...) în măsura în care instanţa are unele nelămuriri sau doreşte să pună unele întrebări, putem da declaraţie...", iar la întrebarea instanţei „deci nu din proprie iniţiativă? (...) la solicitarea instanţei, eventual completări..." însoţită de informarea inculpatului asupra dreptului la tăcere, avocatul a precizat „din proprie iniţiativă, dacă instanţa consideră necesar acest lucru". La termenul din 15 aprilie 2019, la reiterarea de către instanță a întrebării dacă inculpatul dorește să dea declarații, avocatul acestuia a răspuns că „pentru a oferi instanței posibilitatea de

a adresa întrebări, în măsura în care are nelămuriri, cu toate că noi completări nu avem de adus, vom da o declarație extrem de succintă pentru a oferi acest cadru procesual". În continuare, instanța a chestionat inculpatul „deci numai în cazul în care instanța socotește necesar?", apărătorul acestuia menționând „acum, nu vrem să punem instanța în postura ingrată de a spune că este nelămurită sau nu cu privire la cauză, așa că..." Instanța i-a informat apoi pe cei doi inculpați prezenți că nu sunt obligați să dea declarație, că o pot face dacă doresc, iar dacă nu doresc, nu li se va întâmpla niciun neajuns. La termenul din 6 mai 2019, avocatul inculpatului a ridicat problema ascultării clientului său, precizând că „rămăsese chestiunea cu declarația clientului meu, unde (...) poziția noastră procesuală la termenele precedente a fost că, în măsura în care instanța va avea anumite nelămuriri sau întrebări, la acest termen, la un termen ulterior...". La termenul din 16 septembrie 2019, apărătorul inculpatul a readus în discuție audierea dlui K.E., exprimându-se în termenii următori: „rămâne deschisă poziția noastră pe care am spus-o la fiecare termen. Dacă instanța, în orice moment, până când se închide acest dosar, ajunge la concluzia că dorește totuși să îl audieze pe clientul meu, să întrebe absolut orice fel de chestiune, suntem deschiși în acest sens. Deci nu am invocat dreptul la tăcere, doar rămânem deschiși în măsura în care se impune". Din succesiunea celor prezentate mai sus, instanța deduce că, în ciuda exprimării voalate adoptate de fiecare dată de apărătorului inculpatului, în sensul că dl K.E. vrea să declare *dacă instanța dorește sau consideră necesar*, niciun moment însă inculpatul nu s-a exprimat ferm că uzează de dreptul la tăcere, dimpotrivă, a specificat că nu a invocat tăcerea. În aceste circumstanțe, pe de o parte, era atributul instanței de apel să interogheze pe inculpat personal dacă, în cunoștință de cauză cu privire la consecințele ruperii tăcerii, este dispus să facă declarații în al doilea grad, iar pe de altă parte, dacă atitudinea inculpatului persista în aceeași condiționare a declarației sale de măsura necesității pe care să o aprecieze instanța, trebuia să procedeze la audierea lui conform obligației impuse de art. 420 alin. (4) C.proc.pen. Instanța învestită cu soluționarea contestației în anulare nu poate să accepte teza avansată în dezbateri de procuror, că odată condiționată declarația de necesitatea apreciată de instanță, cât timp instanța de apel nu a considerat necesar să îl asculte, nu mai era obligată să purceadă la audierea inculpatului. În acest sens, Curtea de Apel a notat deja că audierea inculpatului în apel este o obligație a instanței de judecată, fiind indiferent dacă aceasta consideră că este sau nu necesară audierea. În plus, în prezenta cauză, era nu doar obligatoriu, dar și necesar ca instanța să îl audieze pe inculpatul prezent câtă vreme acesta nu renunțase în mod neechivoc la dreptul de a declara și în plus în al doilea și ultim grad a pronunțat o soluție de condamnare cu executarea în regim carceral a pedepsei rezultante, în condițiile în care în primă instanță pentru o infracțiune se dispusese achitarea, iar executarea pedepsei aplicate pentru cealaltă infracțiune fusese suspendată sub supraveghere. Totodată, strategiile apărării, chiar perfide dacă ar fi fost, nu derobau sub nicio formă instanța de obligația pozitivă prevăzută de art. 420 alin. (4) C.proc.pen. cu atât mai mult cu cât atitudinea inculpatului nu a fost una lipsită de echivoc că nu dorește în nicio împrejurare să facă declarații, iar maniera ambiguă în care apărătorul ales a ridicat în patru rânduri problema ascultării dlui K.E. nu fusese elucidată. În aceste împrejurări și în lipsa vreunui impediment

legal la audiere, cât timp dl K.E. nu a uzat categoric de dreptul la tăcere, omisiunea instanţei de apel de a-l asculta pe inculpatul prezent este suficientă pentru a imprima caracterul întemeiat al contestaţiei în anulare. Această concluzie nu poate sub nicio formă să fie schimbată nici de împrejurările că inculpatul, prin vocea avocatului său, a formulat cereri, a ridicat excepţii şi a propus probe şi că nu a solicitat expres să fie audiat, dimpotrivă, când instanţa a întrebat dacă mai sunt alte cereri de formulat, apărătorul lui a răspuns negativ, dar nici de faptul că inculpatul a beneficiat de ultimul cuvânt. În acest sens, notează că dreptul inculpatului de a formula cereri, de a invoca excepţii şi de a propune probe este o componentă a apărării distinctă de dreptul de a face declaraţii. Totodată, aşa cum instanţa a subliniat anterior, nu inculpatul este cel care are iniţiativa audierii, ci instanţa este cea obligată să iniţieze procedura de audiere şi să ia măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă inculpatul nu cere în mod expres o autorizaţie în acest sens *(C.A. Târgu-Mureş, secţia penală, decizia nr. 4/2020, nepublicată)*.

Referitor la motivul de contestaţie prevăzut de art. 426 alin. (1) lit. h) C.proc.pen. se reţine că inculpatul a invocat omisiunea luării de către instanţa de apel a unui supliment de declaraţie, lămuritor cu privire la fapte noi, la care nu făcuse referire în declaraţia iniţială, instanţa respingând această solicitare. Potrivit art. 420 alin. (4) C.proc.pen., instanţa de apel procedează la ascultarea inculpatului, când aceasta este posibilă, potrivit regulilor de la judecata în fond. Înalta Curte reţine că jurisprudenţa anterioară şi doctrina au reliefat faptul că motivul de contestaţie în anulare invocat are în vedere situaţia în care audierea inculpatului nu a avut loc, deşi era posibilă fie la prima instanţă, fie la instanţa de apel (I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3033 din 25 noiembrie 2014). Înalta Curte constată că inculpatul a fost audiat de către instanţa de apel la data de 29 mai 2015 şi 12 iunie 2015, acesta prezentând pe larg poziţia sa cu privire la faptele imputate, declaraţiile regăsindu-se la dosar. În acest sens, se reţine că susţinerile contestatorului referitoare la faptul că declaraţia sa a fost succintă şi nu a lămurit toate aspectele este neîntemeiată, din cuprinsul declaraţiilor rezultând amploarea depoziţiilor sale. În acest context se constată că inculpatul a fost audiat în faţa instanţei de apel, iar faptul că instanţa a dispus respingerea cererii sale de suplimentare a declaraţiei sau reaudiere nu poate echivala cu o lipsă a audierii în sensul impus de dispoziţiile art. 426 alin. (1) lit. h) C.proc.pen. Evaluarea cererii de reaudiere a inculpatului sub aspectul utilităţii, cu consecinţa administrării, constituie atributul exclusiv al instanţei de judecată raportat la obiectul dedus judecăţii, probatoriul administrat până la acel moment şi necesitatea lămuririi cauzei sub toate aspectele. Instanţa de apel a deliberat asupra acestei cereri, însă a apreciat, în contextul art. 100 alin. (2)-(4) C.proc.pen. şi a limitelor competenţei sale funcţionale, că nu se impunea reaudierea inculpatului. Solicitarea inculpatului de reaudiere se circumscrie exerciţiului dreptului său la apărare, dar nu paralizează posibilitatea instanţei de evaluare a utilităţii probei în raport cu toate criteriile enumerate de art. 100 alin. (4) C.proc.pen. În aceste limite nu se poate reţine incidenţa cazului de contestaţie invocat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 131 din 2 aprilie 2017, www.scj.ro)*.

Simplul fapt că ar putea exista o altă interpretare a dispozițiilor legale naționale referitoare la administrarea nemijlocită a probelor de către instanța de apel (respectiv de către cel de al treilea judecător ce a făcut parte din completul de divergență) nu justifică o reexaminare a cauzei, după cum nu intră în competența instanței care soluționează contestația în anulare de a constata dacă instanța de apel a încălcat sau nu dreptul la un proces echitabil, astfel cum a fost stabilit în jurisprudența CtEDO referitoare la aplicarea art. 6 din Convenție *(C.A. București, secția penală, decizia nr. 668 din 15 aprilie 2016, nepublicată)*.

Instanței nu îi incumbă nicio obligație de a-l întreba pe inculpat la fiecare termen dacă nu dorește să fie audiat, ordinea cercetării judecătorești fiind cea prevăzută de art. 367 C.proc.pen. și putând fi schimbată, când este necesar, doar de instanță (și nu de inculpat). În cauză, atitudinea inculpatului de a spune că dorește să dea declarații, dar la un termen ulterior, pentru că la cel la care a fost întrebat de instanță nu se simte bine, fără a proba această stare, echivalează, în sens procesual penal, cu refuzul de a da declarații *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia 548 din 29 aprilie 2014 în A. Barbu, G. Tudor, A.M. Șinc, Codul de procedură penală adnotat, op. cit., p. 824*).

Referitor la cazurile prevăzute de art. 426 alin. (1) lit. e) și h) C.proc.pen. contestatorul pretinde că nu a fost audiat, întrucât a fost scos din sală cu forța și a fost reintrodus în sala de ședință doar pentru ultimul cuvânt. Contestatorul nu afirmă lipsa totală a audierii, ci critică, în principal, faptul că nu a fost ascultat în mod formal cu privire la toate argumentele pe care dorea să le susțină cu privire la cererea de recuzare. Curtea apreciază că îndepărtarea din sală a părților care tulbură ședința de judecată prin exercitarea de către președintele de complet a poliției ședinței de judecată nu echivalează cu o încălcare a obligației instanței de a asigura prezența inculpatului și exercitarea nemijlocită de către acesta a dreptului la apărare. Sancționarea exercitării abuzive a dreptului părții de a fi prezent personal în fața judecătorului este o posibilitate prevăzută de dispozițiile legale, iar inculpatul nu poate invoca propria culpă în favoarea sa. Totodată, limitarea concluziilor pe care părțile le pot formula este prevăzută de art. 388 C.proc.pen. De asemenea, din analiza încheierii de ședință, Curtea constată că instanța de apel și-a îndeplinit obligația legală, întrebând expres inculpatul dacă dorește să dea declarații, răspunsul acestuia fiind că nu dorește să dea declarații în fața unui complet nelegal constituit *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 1771/2015, nepublicată)*.

Conform art. 426 lit. h) C.proc.pen., împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare, când instanța nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă. Din analiza actelor și lucrărilor dosarului rezultă că inculpatul I.N. a fost audiat de către instanța de fond, declarația acestuia regăsindu-se la dosar, iar în fața instanței de apel acesta nu a solicitat audierea sa, ci doar reaudierea unor martori care au depus depoziții în fața instanței de fond și proba cu un martor în circumstanțiere. Aceeași poziție procesuală a fost menținută și în fața instanței de recurs, care nu

a dispus audierea inculpatului I.N., din oficiu. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine, conform dispoziţiilor art. 385[14] C.proc.pen. anterior, că instanţa de recurs verifică hotărârea atacată pe baza lucrărilor şi materialului din dosarul cauzei şi a oricăror înscrisuri noi, prezentate la instanţa de recurs. Ascultarea inculpatului prezent este legal posibilă şi obligatorie în situaţiile în care acesta nu a fost ascultat de instanţele de fond şi de apel, precum şi atunci când aceste instanţe nu au pronunţat împotriva inculpatului o hotărâre de condamnare. Or, pe de o parte, se constată că inculpatul a fost audiat de către instanţa de fond, iar pe de altă parte, că acesta a fost condamnat atât de către instanţa de fond, cât şi de instanţa de apel, situaţie în care legea procesual penală aplicabilă la momentul soluţionării recursului nu impunea audierea acestuia, motiv pentru care nu se poate reţine incidenţa art. 426 lit. h) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3033 din 25 noiembrie 2014, www.scj.ro)*.

i) când împotriva unei persoane s-au pronunţat două hotărâri definitive pentru aceeaşi faptă [art. 426 lit. i) C.proc.pen.].

- autoritatea de lucru judecat reprezintă ansamblul de efecte acordate de lege hotărârii judecătoreşti definitive, în scopul de a fi executată şi de a împiedica o nouă urmărire sau judecată pentru aceeaşi faptă; în virtutea autorităţii de lucru judecat, hotărârea penală definitivă este considerată că exprimă adevărul (*res iudicata pro veritate habetur*);

- pentru a se reţine existenţa autorităţii de lucru judecat trebuie să fie îndeplinite cumulativ următoarele ***condiţii***: *(i)* existenţa unei hotărâri definitive cu privire la fondul cauzei penale; *(ii)* existenţa unei duble proceduri „în materie penală" de sancţionare (*bis*); *(iii)* să existe identitate de persoană între aceea în privinţa căreia s-a pronunţat o hotărâre definitivă şi persoana în privinţa căreia se intenţionează începerea urmăririi penale, punerea în mişcare a acţiunii penale, trimiterea în judecată sau pronunţarea unei noi hotărâri judecătoreşti (*eadem personae*); *(iv)* noul proces penal să privească *fapte identice ori fapte care sunt în mod substanţial aceleaşi (idem factum)*;

- Curtea Europeană a considerat că analiza ce trebuie efectuată în determinarea noţiunii de *„idem"* prin raportare la ***criteriul fapte identice sau fapte care sunt în mod substanţial aceleaşi***, trebuie axată pe acele fapte care constituie un set de împrejurări factuale concrete privind pe acelaşi acuzat şi care sunt indisolubil legate în timp şi spaţiu (cauza *Sergey Zolotukhin c. Rusiei*);

- şi noţiunea de *„hotărâre definitivă"* are un sens autonom în structura *ne bis in idem*, nefiind limitată numai la sentinţele şi deciziile pronunţate de instanţa de judecată; în cauzele reunite *Gozutok şi Brugge*[1], precum şi în jurisprudenţa sa ulterioară [în special cauzele *M (5 iunie 2014) şi Kossowski*[2] *(29 iunie 2016)*], CJUE a apreciat

---

[1] A se vedea CJUE, hotărârea din 11 februarie 2003, în cauzele reunite C-187/01 şi C-385/01, *Gozutok şi Brugge*, parag. 25-48.

[2] Este necesar de subliniat că în cauza *Kossowcki* soluţia CJUE a vizat interpretarea *ne bis in idem* în condiţiile art. 50 din Cartă, adică în baza unui instrument care are aceeaşi valoare juridică ca şi tratatele constitutive ale U.E. şi care se aplică direct în dreptul intern, inclusiv în relaţiile dintre autorităţile judiciare ale aceluiaşi stat. În această cauză CJUE a făcut o sinteză a jurisprudenţei anterioare, reţinând:

că principiul *ne bis in idem* se aplică şi *în privinţa soluţiilor de netrimitere în judecată*, prin care Ministerul Public, pronunţându-se asupra fondului cauzei în urma unei proceduri aprofundate, pune capăt, fără intervenţia instanţei, procedurii penale angajate în acest stat; prin urmare, faţă de standardul dezvoltat de CJUE, consider că, pentru a reţine că ordonanţa procurorului prin care se dispune clasarea (ori cea prin care s-a dispus în condiţiile Codului de procedură penală din 1968 scoaterea de sub urmărire penală), chiar nesupusă controlului judiciar, constituie o „hotărâre definitivă" care poate fi invocată în temeiul *ne bis in idem* dacă sunt îndeplinite următoarele ***cerinţe***:

a) să existe o *anchetă aprofundată* a faptei sesizate (administrarea de probe, audierea victimei ori a eventualilor martori etc.);

b) soluţia de netrimitere în judecată *să antameze fondul („on merits")* acuzaţiei penale (să vizeze una dintre condiţiile impeditive care lipsesc de temei acţiunea penală, iar nu pe cele care o lipsesc de obiect);

c) să fie satisfăcute cerinţele *eadem personae* şi *idem factum*;

d) acţiunea penală să fi fost stinsă *în mod definitiv*; caracterul definitiv al stingerii nu este afectat de posibilitatea redeschiderii urmăririi penale ca urmare a descoperirii unor fapte sau împrejurări noi ori de posibilitatea anulării ulterioare a acesteia.

- deopotrivă, sunt hotărâri definitive care pot fi reţinute ca impedimente la desfăşurarea procedurilor: încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care *este menţinută* ca legală şi temeinică o soluţie de clasare în urma respingerii ca nefondate a plângerii formulate în condiţiile art. 341 C.proc.pen. *sau confirmată* o soluţie de renunţare la urmărirea penală dispusă de procuror; hotărârile pronunţate de judecător potrivit procedurii prevăzute de art. 278[1] C.proc.pen. din 1968 prin care au fost menţinute ca legale şi temeinice soluţiile de scoatere de sub urmărire penală dispuse de

---

a. pentru a se putea considera că în privinţa unei persoane *„a fost pronunţată o hotărâre definitivă"* pentru faptele care îi sunt imputate, trebuie, în primul rând, ca acţiunea penală să se fi stins în mod definitiv (*hotărârea din 5 iunie 2014, în cauza M, C-398/12, pct. 31*). Aprecierea acestei prime condiţii trebuie să fie realizată pe baza dreptului statului contractant care a pronunţat decizia penală în cauză. Astfel, o decizie care, potrivit dreptului statului contractant în care s-a început urmărirea penală împotriva unei persoane, nu stinge definitiv acţiunea penală la nivel naţional, nu poate constitui, în principiu, un impediment procedural în calea începerii sau a continuării urmăririi penale pentru aceleaşi fapte împotriva acestei persoane într-un alt stat contractant (*hotărârea din 22 decembrie 2008, cauza Turanský, C-491/07, pct. 36*);

b. ne bis in idem se aplică în egală măsură deciziilor emise de o autoritate chemată să participe la administrarea justiţiei penale în ordinea juridică naţională în cauză, *precum Parchetul, prin care se pune capăt în mod definitiv urmăririi penale*, deşi astfel de decizii sunt adoptate fără implicarea unei instanţe şi nu iau forma unei hotărâri judecătoreşti (*Hotărârea din 11 februarie 2003, în cauzele Gözütok şi Brügge, C-187/01 şi C-385/01, pct. 28 şi 38*);

c. ne bis in idem citit în lumina art. 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, trebuie să fie interpretat în sensul că o *decizie a parchetului de încetare în mod definitiv a urmăririi penale*, sub rezerva redeschiderii sau a anulării sale, fără să fi fost aplicate pedepse, nu poate fi calificată drept decizie definitivă în sensul acestor articole dacă din motivarea acestei decizii rezultă că procedura penală respectivă a fost închisă *fără ca o urmărire penală aprofundată să fi fost efectuată*, absenţa audierii victimei şi a unui eventual martor reprezentând un indiciu al lipsei unei astfel de urmăriri aprofundate.

procuror; hotărârile judecătorești de renunțare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, de achitare sau de condamnare;

- prin urmare, pentru a se reține existența acestui caz de contestație în anulare trebuie să existe două sau mai multe hotărâri definitive (inclusiv în sensul autonom european al noțiunii) în care aceeași persoană a fost judecată pentru aceeași faptă materială (identitate de persoană și de obiect);

- întrucât după rămânerea definitivă a hotărârii pronunțate asupra fondului în procesul/ele penal/e ulterior/oare există un impediment la punerea în mișcare și la exercitarea acțiunii penale prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. i) C.proc.pen., contestația în anulare *urmărește anularea ultimei/lor hotărâri* pronunțate cu încălcarea autorității de lucru judecat a primei hotărâri definitive.

Dispozițiile art. 426 lit. i) C.proc.pen. sunt expresia regulii *ne bis in idem*, potrivit căreia nimeni nu poate fi judecat de două ori pentru aceeași faptă, cazul de contestație, prevăzut de textul de lege anterior menționat, fiind incident în situația în care față de o persoană „s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă". Prin urmare, acest motiv de contestație în anulare este incident numai în cazul în care există două sau mai multe hotărâri judecătorești penale definitive prin care s-a soluționat fondul cauzei. Verificând actele și lucrările dosarului se constată că activitatea infracțională a condamnatului E.I. a făcut obiectul cercetării judecătorești desfășurate de instanța de judecată în cele două dosare, finalizate prin condamnarea acestuia la pedepse cu închisoarea, în prezent acesta fiind încarcerat. Instanța constată, însă, că faptele care au fost deduse judecății în aceste dosare nu sunt aceleași, chiar dacă au aceleași încadrări juridice, actele materiale din primul dosar fiind comise în perioada mai-aprilie 2007, iar cele din al doilea dosar în perioada noiembrie 2009 - noiembrie 2010. În același timp, se constată că nici persoanele implicate în activitățile infracționale deduse judecății nu sunt aceleași. Așadar, contestatorul E.I. a fost condamnat pentru fapte diferite, iar activitatea infracțională s-a desfășurat pe perioade diferite ca interval de timp. În acest context, constatând că nu există identitate în ceea ce privește obiectul dosarelor și părțile implicate, nu se poate afirma că, prin condamnarea suferită de contestator în al doilea dosar, a fost încălcat principiul autorității de lucru judecat al hotărârii date de instanța de judecată în primul dosar *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1479 din 29 aprilie 2014, www.scj.ro)*.

§2. Hotărâri supuse contestației în anulare

Sunt supuse contestației în anulare:

a) deciziile penale definitive pronunțate de instanțele de apel prin care acestea s-au pronunțat cu privire la acțiunea penală/civilă (indiferent dacă soluția pronunțată este de admitere sau respingere a apelului) ori au dispus trimiterea cauzei spre rejudecare atunci când este invocat vreunul dintre cazurile prevăzute de **art. 426 lit. a), c)-h) C.proc.pen.**;

- față de modificările operate prin O.U.G. nr. 18/2016, în cazul în care hotărârea a rămas definitivă în primă instanță, *constituie un motiv de inadmisibilitate a contes-*

ației în anulare întemeiate pe vreunul dintre cazurile prevăzute de **art. 426 lit. a), c)-h) C.proc.pen.** faptul că partea nu a exercitat calea de atac a apelului.

b) hotărârile penale definitive pronunțate de prima instanță sau de instanța de apel (**sentințe, respectiv decizii**) prin care se rezolvă acțiunea penală/civilă atunci când este invocat cazul prevăzut de art. 426 lit. b) C.proc.pen.;

- în cazul în care hotărârea a rămas definitivă în primă instanță, *nu constituie un motiv de inadmisibilitate a contestației în anulare* întemeiate pe cazul prevăzut de art. 426 lit. b) C.proc.pen. faptul că partea nu a exercitat calea de atac a apelului;

- în ipoteza în care partea a invocat în motivele de apel pretinsa eroare de procedură care afectează judecata în primă instanță, iar instanța de apel nu a admis apelul sub acest aspect, neregularitatea procedurală din primă instanță nu poate fi reiterată pe calea contestației în anulare.

c) ultima/ele hotărâre/i definitivă (indiferent dacă aceasta a rămas definitivă în fața primei instanțe sau în apel) prin care instanța penală s-a pronunțat asupra fondului cauzei, întrucât se invocă existența autorității de lucru judecat a primei hotărâri [cazul prevăzut de art. 426 lit. i) C.proc.pen.].

- sentințele primei instanțe, definitive prin neapelare, pot fi atacate cu contestație în anulare **în două ipoteze**: fie atunci când se invocă cazul prevăzut de art. 426 lit. b) C.proc.pen., fie când este invocat cazul stipulat de art. 426 lit. i) C.proc.pen.;

Deoarece nu sunt hotărâri prin care instanța se pronunță cu privire la acțiunea penală sau civilă exercitată într-o cauză penală **nu pot fi atacate cu contestație în anulare**:

(i) încheierile judecătorului de cameră preliminară prin care se pronunță cu privire la plângerea formulată împotriva unei soluții de clasare, confirmarea renunțării la urmărirea penală ori cu privire la legalitatea și temeinicia redeschiderii procesului penal[1];

(ii) încheierile judecătorului de cameră preliminară prin care se pronunță cu privire la obiectul camerei preliminare;

(iii) încheierile prin care judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța se pronunță cu privire la măsurile preventive sau la măsurile asiguratorii;

(iv) deciziile prin care instanța de control judiciar a respins o altă contestației în anulare exercitată anterior în aceeași cauză;

(v) sentința prin care se respinge cererea de redeschidere a procesului penal;

(vi) deciziile prin care se soluționează contestațiile împotriva unei hotărâri prin care s-a respins o contestație la executare;

(vii) sentințele sau deciziile prin care au fost recunoscute hotărâri judecătorești pronunțate în străinătate în vederea executării acestora pe teritoriul României.

---

[1] Competența de soluționare a unei astfel de contestații inadmisibile va aparține judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanței căreia i-ar fi revenit competența de a soluționa infracțiunea cu privire la care s-a pronunțat soluția de clasare.

Analizând cazurile în care se poate exercita calea extraordinară de atac a contestației în anulare, prevăzute de art. 426 C.proc.pen., se constată că aceasta poate avea ca obiect doar hotărâri pronunțate de o instanță ce vizează fondul cauzei, iar nu materia măsurilor preventive, unde orice eventuală încălcare a legii poate să fie oricând sancționată, prin revocarea măsurii preventive, la cerere ori din oficiu. Totodată, conform art. 425[1] alin. (7) raportat la art. 203 alin. (5) C.proc.pen., contestația (calea de atac ordinară în materia măsurilor preventive) se soluționează prin încheiere (în cursul urmăririi penale, respectiv al procedurii de cameră preliminară) sau decizie (în cursul judecății) care nu este supusă niciunei căi de atac. Potrivit art. 432 alin. (4) C.proc.pen., sentința prin care se soluționează contestația în anulare este supusă apelului, regulă dificil de conciliat cu specificul materiei măsurilor preventive. În plus, în ceea ce privește cazul prevăzut de art. 426 lit. d) C.proc.pen., acesta se referă la instanță, fără a menționa judecătorul de drepturi și libertăți ori pe cel de cameră preliminară. Prin raportare la dispozițiile art. 426 C.proc.pen., se constată că o contestație în anulare nu poate fi formulată pentru a se dispune înlăturarea unor considerente din hotărârea contestată ori pentru a sancționa o eventuală încălcare a principiului *non reformatio in pejus* sau pentru a se verifica modalitatea în care un judecător de drepturi și libertăți a motivat o soluție dispusă în materia măsurilor preventive. Nemulțumirile contestatorului legate de considerentele expuse în încheierea menționată (și, mai ales, de faptul că pe baza acelor considerente procurorii de caz au extins ulterior ancheta penală și cu privire la alte fapte decât cele pentru care s-a solicitat luarea măsurii arestării preventive) nu pot fi invocate pe calea contestației în anulare, existând alte căi procesuale puse la dispoziție de legiuitor pentru ca inculpatul să-și valorifice drepturile ce pretinde că i-ar fi fost încălcate *(C.A. București, secția a II-a penală, încheierea nr. 1190/2015, www.sintact.ro).*

§3. Aspecte procedurale

3.1. Cererea de contestație în anulare

- art. 427 alin. (1) C.proc.pen.[1]: contestația în anulare poate fi formulată *prin cerere scrisă*:

a) *de către procuror* atunci când se invocă incidența unuia sau a mai multora dintre cazurile prevăzute de art. 426 lit. b)-g) și i) C.proc.pen.;

- întrucât cazurile art. 426 lit. a) și h) C.proc.pen. au la bază un motiv de nulitate relativă, apreciez că **procurorul nu le poate invoca**, lipsind interesul procesual propriu, precum și existența unei vătămări a unor drepturi procesuale.

---

[1] În *decizia nr. 3/HP/2016* instanța supremă a apreciat că prevederile art. 427 alin. (1) C.proc.pen. sunt clare, inteligibile și lipsite de ambiguități, prevăzând în mod expres și limitativ categoria persoanelor care pot să formuleze contestație în anulare (și anume părțile, persoana vătămată și procurorul).

Tot astfel, prin *decizia nr. 6/HP/2016* s-a opinat că dispozițiile legale nu pun o dificultate reală de interpretare, întrucât prevederile art. 427 alin. (1) C.proc.pen. arată în mod expres și limitativ categoria persoanelor care pot să formuleze contestație în anulare.

b) ***personal sau prin reprezentant legal sau mandatar cu procură specială***, de către:

1. ***inculpat*** atunci când se invocă incidența unuia sau a mai multora dintre cazurile prevăzute de art. 426 lit. a)-i) C.proc.pen.; în ipoteza în care se invocă incidența cazului prevăzut de art. 426 lit. a) C.proc.pen., este necesar ca inculpatul să fi avut calitatea de apelant sau intimat în stadiul judecării cauzei în apel;

- inculpatul **poate să uzeze de** toate cazurile prevăzute de art. 426 C.proc.pen., **pentru formularea contestației în anulare**.

2. ***părțile civile sau responsabile civilmente sau persoana vătămată*** care au avut calitatea de apelant sau intimat în stadiul judecării cauzei în apel, atunci când se invocă incidența cazului prevăzut de art. 426 lit. a) C.proc.pen.;

3. ***părțile civile sau responsabile civilmente sau persoana vătămată*** atunci când se invocă incidența unuia sau a mai multora dintre cazurile prevăzute de art. 426 lit. c), d), lit. e) teza I și lit. g) C.proc.pen.

- partea civilă, partea responsabilă civilmente sau persona vătămată **nu vor putea exercita contestația în anulare pentru cazurile prevăzute de art. 426 lit. b), lit. e) teza a II-a, h) și i) C.proc.pen.**;

- în literatura de specialitate[1] s-a arătat că „este inadmisibilă contestația în anulare formulată de un terț ale cărui bunuri au fost sechestrate în vederea confiscării ca urmare a dispozițiilor luate prin decizia penală, nefiind una dintre persoanele cărora legiuitorul să le fi conferit calitate procesuală activă și dreptul de a formula calea de atac extraordinară. Respingerea contestației în anulare ca inadmisibilă în cazul în care persoana nu are dreptul conferit de lege de a exercita calea extraordinară de atac nu constituie o ingerință nejustificată cu privire la liberul acces la justiție. Potrivit jurisprudenței CtEDO (obligatorie pentru instanțele interne o data cu ratificarea Convenției de către România) cu privire la art. 6 din Convenție, dreptul de acces la o instanță (parte esențială a dreptului la un proces echitabil) are două trăsături fundamentale: el trebuie sa fie un drept efectiv, fără a fi, însă, un drept absolut. În hotărârea *Golder c. Regatului Unit*, Curtea a arătat că: „pot fi aduse restricții exercițiului acestui drept întrucât dreptul de acces, chiar prin natura sa, cere o reglementare din partea statului, reglementare care poate varia în timp și spațiu în funcție de resursele comunității și de nevoile indivizilor". Limitările astfel aduse trebuie să respecte câteva principii. Ele trebuie să urmărească un scop legitim și să nu afecteze substanța însăși a dreptului. De asemenea, este necesară asigurarea unui raport rezonabil de proporționalitate între scopul urmărit și mijloacele alese (cauza *Guérin c. Franței*)".

- în cererea de contestație în anulare contestatorul trebuie să arate cazurile de contestație pe care le invocă, precum și toate motivele și probele aduse în sprijinul acestora.

Contestația în anulare declarată de tatăl condamnatului major, care nu are calitatea de reprezentant al acestuia, este inadmisibilă *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 2087/2005, www.scj.ro)*.

---

[1] *M. Udroiu, I. Tocan*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1697.

Persoana care are calitatea de curator instituită numai pentru o anumită fază procesuală şi pentru o persoană faţă de care s-a dispus o soluţie de netrimitere în judecată nu poate exercita calea extraordinară de atac a contestaţiei în anulare, fiind o persoană lipsită de calitate procesuală *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1144/2008, www.legalis.ro)*.

Cazurile de contestaţie în anulare prevăzute de art. 426 C.proc.pen. se circumscriu cazurilor de nulitate absolută sau, după caz, de nulitate relativă (art. 281 şi art. 282 C.proc.pen.). Încălcarea obligaţiei de audiere a inculpatului, atunci când aceasta este posibilă, nu se regăseşte printre cazurile de nulitate absolută expres şi limitativ prevăzute de art. 281 C.proc.pen., circumscriindu-se instituţiei nulităţii relative în condiţiile art. 282 alin. (1) C.proc.pen. Or, conform art. 282 alin. (2) C.proc.pen., invocarea nulităţii relative este condiţionată imperativ de existenţa unui interes procesual propriu în respectarea dispoziţiei legale încălcate. Prin urmare, partea civilă nu poate formula contestaţie în anulare pe motiv că inculpatul nu a fost audiat de către instanţa de apel *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 299 din 23 februarie 2016, www.sintact.ro)*.

3.2. Termenul de formulare a contestaţiei în anulare

- potrivit art. 428 C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, contestaţia în anulare poate fi introdusă:

a) în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanţei de apel [*în cazurile prevăzute de art. 426 lit. a), c)-h) C.proc.pen.*][1];

- potrivit art. 424 alin. (5) C.proc.pen., decizia instanţei de apel se comunică procurorului, părţilor, persoanei vătămate şi administraţiei locului de deţinere;

- se va avea în vedere ***data comunicării deciziei instanţei de apel redactate, iar nu a minutei acesteia***; pe de o parte, trebuie avut în vedere că unele dintre cazurile de contestaţie în anulare nu pot fi valorificate în lipsa motivării hotărârii judecătoreşti [de pildă, cazurile prevăzute de art. 426 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.]. Pe de altă parte, art. 407 alin. (1) C.proc.pen., respectiv art. 424 alin. (5) instituie obligativitatea comunicării hotărârii judecătoreşti, ipotezele în care termenul de exercitare a căii de atac curge de la data comunicării minutei fiind stipulate explicit de lege;

- în cazul comunicării legale a hotărârii redactate, acesta va fi momentul de început al termenului; dacă hotărârea redactată nu a fost comunicată în mod legal, momentul de început al termenului este cel la care părţile au luat cunoştinţă despre aceasta;

- contestaţia în anulare va fi considerată formulată în termen şi în ipoteza în care a fost înregistrată înainte de data comunicării hotărârii judecătoreşti redactate;

---

[1] În *DCC nr. 375/2020* s-a reţinut că formularea, în mod condiţionat, a contestaţiei în anulare – cale extraordinară de atac, de retractare, prin respectarea unui termen de introducere a acesteia, are ca finalitate buna administrare a justiţiei, ocrotirea, pe de o parte, a garanţiilor procesuale ale părţilor, iar, pe de altă parte, a autorităţii de lucru judecat a hotărârilor definitive, a securităţii raporturilor juridice stabilite prin hotărâri definitive.

- termenul de 30 zile este un termen procedural, maximal, depășirea acestuia atrăgând respingerea contestației în anulare *ca inadmisibilă (tardivitatea constituie o problemă de admisibilitate a căii extraordinare de atac)*;

- art. 428 C.proc.pen. nu prevede posibilitatea repunerii în termenul de formulare a contestației în anulare, dispozițiile din materia apelului neaplicându-se corespunzător în lipsa unei norme de trimitere; *depășirea din orice motive a termenului în care poate fi formulată contestația în anulare atrage respingerea acesteia încă din etapa admisibilității în principiu.*

b) oricând, în cazul contestației în anulare prin care se invocă ***art. 426 lit. b) și i) C.proc.pen.***

- prin modificarea operată prin O.U.G. nr. 18/2016 a fost înlăturată o situație de inechitate legislativă conținută de vechea reglementare care impune un termen de exercitare a contestației în anulare și în ipoteza în care era invocat *ne bis in idem*; pentru acest caz de contestație în anulare calea extraordinară de atac se va putea exercita oricând.

3.3. Instanța competentă

- contestația în anulare întemeiată pe cazurile prevăzute de **art. 426 lit. a), c)-h) C.proc.pen.** se judecă de către **instanța de apel**;

- competența judecării contestației în anulare întemeiate pe cazul prevăzut de **art. 426 lit. b) C.proc.pen.** ***aparține primei instanțe***[1] (a cărei hotărâre a rămas definitivă prin neapelare, respingerea ca tardiv a apelului sau retragerea apelului) ***ori instanței de apel*** *care a pronunțat hotărârea definitivă a cărei anulare se cere (curtea de apel, curtea militară de apel sau Înalta Curtea de Casație și Justiție)*; apreciez ca fiind neinspirată reglementarea posibilității exercitării căii extraordinare de atac în fața primei instanțe în ipotezele în care nu a fost exercitată calea ordinară de atac sau dacă aceasta a fost retrasă, întrucât inexistența unei atitudini proactive de înlăturare a erorilor de drept procesual prin intermediul căii ordinare de atac ar trebui să conducă *de plano* la respingerea ca inadmisibilă a contestației în anulare;

- contestația în anulare întemeiată pe cazul prevăzut în art. 426 lit. i) C.proc.pen. se introduce la ***instanța la care a rămas definitivă pe latură penală ultima hotărâre***, prin care a fost încălcat principiul *ne bis in idem* (poate fi orice instanță din România);

- contestația în anulare formulată împotriva unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii pronunțate de o instanță străină, recunoscută de instanța română care a dispus și transferarea persoanei condamnate (cetățean român) în vederea continuării executării într-un penitenciar din România *este de competența autorităților judiciare din statul de condamnare* (art. 19 parag. 2 din Decizia-cadru 2008/909/JAI, art. 13 din Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate, Strasbourg, 1983);

---

[1] Astfel, competența de soluționare a contestației pentru cazul prevăzut de *art. 426 lit. b) C.proc.pen.* poate aparține: *judecătoriei, tribunalului, tribunalului militar, curții de apel, curții militare de apel sau Înaltei Curți de Casație și Justiție.*

- completul care judecă contestația în anulare va avea același număr de judecători ca și completul care a pronunțat hotărârea definitivă; astfel, de regulă, completul de contestație în anulare va fi compus din doi judecători; ca excepție, dacă în cauza în care a fost pronunțată hotărârea definitivă, instanța a fost sesizată în perioada 23.07.2018 - 15.10.2018, apelul soluționându-se în complet de trei judecători, atunci și contestația în anulare se va soluționa tot în complet de trei judecători, deoarece în cazul admiterii contestației în anulare, același complet va trebui să soluționeze și apelul declarat în cauză;

- nu prezintă importanță pentru stabilirea competenței dacă hotărârea definitivă putea fi atacată cu această cale extraordinară de atac, sau contestația în anulare este inadmisibilă prin raportare la hotărârea atacată.

Respingerea ca tardivă a apelului echivalează cu neexercitarea acestei căi de atac, astfel încât, competența de soluționare a contestației în anulare întemeiată pe dispozițiile art. 426 lit. b) C.proc.pen. revine primei instanțe, care a soluționat fondul cauzei *(I.C.C.J, secția penală, încheierea nr. 3 din 5 ianuarie 2023, www.scj.ro).*

3.4. Suspendarea executării hotărârii

- formularea cererii de contestație în anulare ***nu suspendă de drept*** efectele hotărârii definitive;

- totuși, instanța sesizată (prima instanță sau instanța de apel), la cerere sau din oficiu, *poate suspenda executarea hotărârii a cărei anulare se cere*, **prin încheiere definitivă**, cu ascultarea obligatorie a concluziilor procurorului; având în vedere că nu este posibilă dispunerea suspendării executării pedepsei anterior pronunțării instanței cu privire la admisibilitatea în principiu a contestației în anulare și văzând considerentele DCC nr. 542/2015, apreciez că este necesară asigurarea contradictorialității și la dezbaterea cererii de suspendare a executării;

- astfel, se poate dispune suspendarea hotărârii penale definitive pronunțate de prima instanță, respectiv de instanța de apel atunci când sunt invocate cazurile prevăzute de **art. 426 lit. a)-h) C.proc.pen.**;

- în ipoteza contestației în anulare întemeiate pe dispozițiile **art. 426 lit. i) C.proc.pen.** atunci când soluția dispusă prin cea dintâi hotărâre pronunțată este achitarea, încetarea procesului penal, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, iar cea de-a doua hotărâre conține o soluție de condamnare cu executare în regim de detenție *se va putea dispune suspendarea executării ultimei hotărâri penale definitive*; dacă ambele hotărâri pronunțate conțin soluții de condamnare cu executare în regim de detenție fiind emise două mandate de executare a pedepsei, chiar dacă teoretic s-ar putea dispune suspendarea executării ultimei hotărâri (în ipoteza în care mandatul de executare a pedepsei emis în baza acesteia a fost pus în executare), consider că o asemenea măsură va fi lipsită de finalitate întrucât nimic nu împiedică organele de executare să refuze punerea în libertate a persoanei condamnate prin punerea în executare a mandatului de executare emis în baza primei hotărâri și cu privire la care nu se poate

dispune suspendarea executării (pedeapsa din acest mandat trebuind în cele din urmă să fie executată); dacă mandatul de executare a pedepsei dispuse prin prima hotărâre de condamnare a fost pus în executare, indiferent de soluția pronunțată prin cea de-a doua hotărâre nu se va putea dispune suspendarea executării primei hotărâri care nu va putea fi anulată pe calea contestației în anulare și, prin urmare, va trebuie să fie executată;

- în mod întemeiat s-a arătat în doctrină[1] că suspendarea este admisibilă și dacă nu a început executarea hotărârii a cărei anulare se cere, situație în care va avea ca efect amânarea executării acesteia;

- atât în cazul în care instanța dispune suspendarea executării hotărârii, cât și în ipoteza în care respinge cererea de suspendare a executării hotărârii, încheierea instanței trebuie motivată și nu este supusă vreunei căi de atac; respingerea unei prime cereri de suspendare a executării pedepsei nu constituie un impediment pentru formularea unei noi cereri și obținerea suspendării executării hotărârii pe parcursul rejudecării cauzei;

- suspendarea executării hotărârii supuse contestației în anulare poate fi dispusă fie prin încheierea prin care se dispune admiterea în principiu a cererii, fie printr-o încheiere ulterioară și va dura, în principiu, până la soluționarea pe fond a contestației în anulare; față de natura căii extraordinare de atac, consider că ***nu este posibilă*** dispunerea suspendării executării pedepsei ***anterior*** pronunțării instanței cu privire la admisibilitatea în principiu;

- spre deosebire de revizuire și de recursul în casație în cazul suspendării executării hotărârii în calea de atac a contestației în anulare, ***instanța nu poate impune*** respectarea *uneia sau a mai multora dintre obligațiile de a face sau a nu face prevăzute de art. 215 alin. (1) și (2) C.proc.pen. (controlul judiciar)*;

- suspendarea executării pedepsei durează până la soluționarea pe fond a contestației în anulare prin sentință, respectiv decizie[2]; astfel, dacă instanța dispune respingerea căii extraordinare de atac, se va relua executarea pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă care este astfel menținută; dacă este admisă calea extraordinară de atac întemeiată pe dispozițiile **art. 426 lit. a)-h) C.proc.pen.**, hotărârea definitivă va fi anulată și, pe cale de consecință, va fi anulat și mandatul de executare a pedepsei; în ipoteza în care este admisă contestația în anulare întemeiată pe dispozițiile **art. 426 lit. i) C.proc.pen.** și anulată ultima hotărâre definitivă în baza căreia fusese dispus mandatul de executare a pedepsei se va dispune și anularea acestuia și prin urmare nu se mai poate vorbi de executarea pedepsei/suspendarea executării.

3.5. Admisibilitatea în principiu

- judecata contestației în anulare, indiferent de motivul invocat, presupune *o primă etapă*, ***admisibilitatea în principiu***, care nu vizează însăși soluționarea acestei căi extraordinare de atac, ci doar verificarea, dacă sunt întrunite condițiile de exercitare a acesteia[3];

---

[1] *Gh. Mateuț*, loc. cit., p. 13, parag. 123.

[2] Ibidem.

[3] În *DCC nr. 297/2020* s-a arătat că procedura admiterii în principiu a cererilor formulate, conform dispozițiilor art. 426 C.proc.pen., nu presupune o judecată asupra temeiniciei

- față de dispozițiile art. 64 alin. (3) C.proc.pen. judecătorul care a judecat cauza în primă instanță sau în apel este incompatibil să participe la judecarea contestației în anulare, inclusiv în etapa admisibilității în principiu;

- în cadrul verificării filtru a admisibilității în principiu **instanța analizează**:

(i) dacă sunt invocate ***motive de contestație în anulare*** dintre cele prevăzute de art. 426 C.proc.pen.;

- deși dispozițiile art. 431 alin. (2) C.proc.pen. fac referire la *motivul pe care se sprijină contestația*, apreciez că trebuie analizat, pe de o parte, dacă a fost invocat un caz de contestație în anulare prevăzut de art. 426 C.proc.pen., iar pe de altă parte, aparența de sustenabilitate a cazului invocat prin raportare la baza factuală prezentată în cererea formulată pentru dovedirea acestuia; deopotrivă, trebuie analizată corespondența între conținutul cazului de contestație și baza factuală invocată, existența unor probe în dovedirea bazei factuale invocate, precum și inexistența unei evaluării anterioare a aceloraşi susțineri; prin urmare, va fi inadmisibilă contestația în anulare dacă motivele invocate nu sunt probate sau nu au legătură cu cazul de contestație în anulare invocat, ori nu pot fi încadrate în cazul de contestație în anulare invocat sau au fost deja analizate de către instanța de apel;

(ii) dacă sunt depuse probe pentru dovedirea cazului de contestație;

(iii) dacă hotărârea atacată este o hotărâre definitivă;

(iv) dacă cererea a fost introdusă în termenul prevăzut de art. 428 C.proc.pen. și de către o persoană prevăzută de art. 427 C.proc.pen.;

- potrivit Codului de procedură penală, tardivitatea contestației nu va conduce la respingerea contestației în anulare ca atare, ci ca inadmisibilă, tardivitatea fiind încorporată analizei admisibilității în prima etapă a soluționării căii extraordinare.

(v) dacă motivele și probele în baza cărora este formulată cererea nu au mai făcut obiectul unei contestații în anulare anterioare.

Admisibilitatea în principiu a contestației în anulare este condiționată de îndeplinirea cumulativă a cerințelor privind respectarea termenului de exercitare prevăzut de lege, invocarea de motive care se sprijină pe cazurile prevăzute în Codul de procedură penală, precum și invocarea de dovezi în sprijinul căii extraordinare de atac exercitate, iar examinarea temeiniciei contestației în anulare nu poate avea loc decât ulterior procedurii admisibilității în principiu. Prin urmare, dacă motivele invocate de contestator nu se încadrează în cazurile prevăzute în Codul de procedură penală, nefiind îndeplinită una dintre cerințele de a căror îndeplinire cumulativă este condiționată admiterea în principiu, contestația în anulare va fi respinsă ca inadmisibilă *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 108/2006, www.scj.ro)*.

---

contestației în anulare, care să implice administrarea unui probatoriu în fața instanței sesizate, ci o verificare formală a îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru introducerea unei astfel de cereri.

În etapă procesuală a admisibilității în principiu instanța examinează dacă contestația în anulare privește o hotărâre definitivă, dacă este introdusă în termenul prevăzut de art. 428 alin. (1) C.proc.pen., dacă motivul pe care se întemeiază contestația este unul dintre cele limitativ prevăzute de art. 426 C.proc.pen. și dacă în sprijinul contestației se depun ori se invocă dovezi care sunt la dosar. Analizând cererile de contestație în anulare formulate în cauză, Înalta Curte a constatat că dispozițiile art. 431 alin. (2) C.proc.pen. prevăd îndeplinirea cumulativă a două condiții, și anume aceea ca motivul pe care se sprijină contestația să fie dintre cele prevăzute la art. 426 C.proc.pen. și în sprijinul acesteia să se depună ori să se invoce dovezi care sunt la dosar. Declararea unui caz de contestație în anulare ca admisibil în principiu nu presupune doar invocarea motivului prevăzut de art. 426 C.proc.pen. de către partea interesată. Un caz de contestație în anulare susținut formal, fără să fie însoțit de o motivare de natură să dezvolte ipoteza prevăzută de lege în art. 426 C.proc.pen., sau un caz de contestație în anulare susținut formal, în sensul că motivarea sa contrazice sau excede ipoteza reglementată de art. 426 C.proc.pen., nu este admisibil. Pentru a se putea trece la analiza temeiniciei contestației în anulare, faza admisibilității în principiu presupune ca partea interesată să indice un motiv dintre cele prevăzute de lege și să susțină cu argumente de drept și de fapt temeiul invocat. În lipsa invocării unor argumente consecvente cu temeiul de drept prevăzut de art. 426 C.proc.pen., nu există situația premisă pentru a se trece la admisibilitatea în principiu. Dacă partea însăși nu își susține cu argumente temeiul pentru care ar trebui admisă contestația în anulare și înlăturată autoritatea de lucru judecat, nu există rațiune pentru care instanța să treacă de admisibilitatea în principiu și să discute temeinicia criticilor formulate cu privire la o hotărâre definitivă *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 74 din 1 martie 2016, www.scj.ro).*

- instanța examinează admisibilitatea în principiu, ***în camera de consiliu***;

- *prin O.U.G. nr. 18/2016 au fost modificate dispozițiile art. 431 alin. (1) pentru a le pune în acord cu DCC nr. 542/2015*[1], *prevăzându-se că instanța examinează admisibilitatea în principiu cu citarea părților și cu participarea obligatorie a procurorului;* vor fi citate doar părțile interesate, asupra cărora s-ar răsfrânge efectele contestației în anulare, în cazul în care ar fi admisă[2];

- instanța se poate pronunța asupra admisibilității în principiu a cererii și în lipsa părților, respectiv a persoanei vătămate, dacă acestea au fost legal citate;

- dacă instanța apreciază că sunt întrunite toate condițiile enumerate mai sus, *admite în principiu,* ***prin încheiere definitivă***, contestația în anulare; în caz contrar, instanța de judecată, ***prin sentință*** *(în ipoteza în care hotărârea atacată a rămas definitivă în primă*

---

[1] Prin *DCC nr. 542/2015* s-a constatat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 431 alin. (1) C.proc.pen., potrivit căreia admisibilitatea în principiu a contestației în anulare se examinează de către instanță *„fără citarea părților"* este neconstituțională, întrucât încalcă dreptul la un proces echitabil, consacrat de prevederile art. 21 alin. (3) din Constituție, în componentele sale referitoare la egalitatea armelor între acuzare și apărare și la contradictorialitate.

[2] În principiu, sunt părți interesate cele din cadrul raportului de drept procesual care are la bază raportul de conflict de drept penal.

instanță), ***respectiv prin decizie*** *(în ipoteza în care hotărârea atacată a rămas definitivă în apel),* va respinge contestația în anulare *ca inadmisibilă (nu ca neîntemeiată)*;

Instanța notează că dincolo de termeni utilizați de legiuitor, în realitate art. 426 C.proc.pen. conține *cazurile* de contestație în anulare și *nu motivele* de contestație, așa încât pe tărâmul art. 432 alin. (3) teza a II-a C.proc.pen., instanța trebuie să verifice trei elemente: existența cazului/cazurilor de contestație în anulare; precizarea motivul/motivele aduse în sprijinul acestora; furnizarea dovezilor în susținerea contestației. (...) instanța subliniază că, în etapa admisibilității în principiu a contestației în anulare, nu poate să se limiteze doar la o constatare pur formală că petentul a invocat un caz de contestație dintre cele prevăzute de art. 426 C.proc.pen., ci trebuie să procedeze la un examen *in concreto* al corespondenței dintre conținutul cazului de contestație în anulare alegat și baza factuală de care se servește contestatorul, desigur fără să intre totuși în zona rezervată temeiniciei căii extraordinare de atac. În acest sens, analizând în concret incidența în cauza pendinte a cazurilor de contestație în anulare invocate de către petentul contestator: ***(i) Referitor la cazul de contestație prevăzut de art. 426 lit. h) C.proc.pen.*** (...) așa cum rezultă din conținutul încheierilor de ședință și transcrierea înregistrării ședințelor din 15 aprilie, 6 mai și 16 septembrie 2019, exceptând termenul din 4 martie 2019, la toate celelalte termene dl K.E. a fost prezent, a fost asistat de avocatul său ales și cu toate acestea, instanța de apel nu a procedat la audierea lui. *Prin urmare, este operațional în speță cazul de contestație în anulare prescris de art. 426 lit. h) C.proc.pen., iar petentul a arătat motivele pe care se sprijină acesta și a furnizat dovezi în susținerea lui;* ***(ii) Referitor la cazul de contestație prevăzut de art. 426 lit. g) C.proc.pen.*** *(...),* notează că acest caz de contestație în anulare sancționează încălcarea de către instanța de apel a principiului publicității *ședinței de judecată.* Caracterul restrictiv al cazurilor de contestație în anulare și termenii în care este formulat cazul consacrat de art. 426 lit. g) C.proc.pen. exclud interpretarea extensivă care să permită aplicarea lui și în situația în care nu a fost publică ședința de pronunțare a hotărârii – stadiu distinct și ulterior ședinței de judecată, aceasta deoarece legiuitorul nu a avut în vedere alte aspecte decât cele care se circumscriu încălcării dispozițiilor legale ce garantează realizarea efectivă a principiului publicității în desfășurarea ședinței de judecată, condiție inerentă asigurării caracterului echitabil al procesului penal. În prezentul litigiu, ședința de judecată în apel a fost una publică la fiecare dintre termenele fixate în al doilea grad, de altfel, sub umbrela cazului de contestație prevăzut de art. 426 lit. g) C.proc.pen. petentul contestator în realitate a denunțat *nepublicitatea ședinței în care a fost pronunțată decizia penală* nr. 484/A/5 noiembrie 2019 a Curții de Apel Târgu-Mureș, or, așa cum instanța a subliniat în alineatul precedent, *nepublicitatea ședinței de pronunțare a hotărârii nu constituie caz de contestație în anulare*; ***(iii) Referitor la cazurile de contestație prevăzute de art. 426 lit. e) și g) C.proc.pen.*** *(...)* instanța remarcă aici că dl K.E. contestă considerentele reținute de către instanța de apel în partea descriptivă a deciziei atacate odată cu examinarea incidenței la speță a consecințelor DCC nr. 417/2019 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României și Înalta Curte de Casație și Justiție,

publicată în M.Of. nr. 825 din 10 octombrie 2019, dată la care cauza privindu-l pe inculpatul K.E. se afla în stadiul deliberării şi luării hotărârii. Totodată, petentul reclamă mecanismul ales de către instanţă în ciclul ordinar de a face referire la efectele deciziei citate, fără să fi dispus în prealabil repunerea cauzei pe rol. Aceste critici privesc de fapt maniera în care a decurs în apel procesul deliberativ şi substanţa concluziilor trase de către completul de judecată, **ele nu se circumscriu niciunui caz de contestaţie în anulare** şi, cât timp procurorul şi inculpatul au participat la şedinţa de judecată desfăşurată pe parcursul a şase termene (inculpatul a lipsit la primul termen din 4 martie 2019 când oricum pricina a fost în stare de amânare), iar şedinţa de judecată în apel a fost publică, în speţă *nu sunt incidente cazurile de contestaţie în anulare analizate împreună, prevăzute de art. 426 lit. e) şi g) C.proc.pen.; **(iv) Referitor la cazul de contestaţie prevăzut de art. 426 lit. d) C.proc.pen.***, petentul l-a motivat bazându-se pe împrejurarea că judecătorii din completul de apel au devenit incompatibili, imparţialitatea acestora fiind afectată de interceptările existente la dosarul cauzei care, deşi excluse pe parcursul soluţionării apelului, au contribuit în mod decisiv în procesul de deliberare. (...) indicarea în cerere a unui caz de contestaţie în anulare nu atrage *de plano* admisibilitatea în principiu a căii extraordinare de atac, ci trebuie să existe o concordanţă între motivul oferit de contestator şi cazul de contestaţie invocat. În aceeaşi ordine de idei, cazul prevăzut de art. 426 lit. d) C.proc.pen. nu poate să fie analizat decât prin prisma cauzelor de incompatibilitate prescrise de art. 64 C.proc.pen. Petentul K.E. nu a precizat în care anume cauză de incompatibilitate dintre cele prevăzute de art. 64 C.proc.pen. s-ar fi aflat judecătorii care au compus completul de apel în ciclul ordinar, iar motivul înfăţişat de acesta nu se încadrează oricum în niciuna din clauzele de incompatibilitate a judecătorului enunţate în textul citat. *În consecinţă, în speţă nu este incident cazul de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. d) C.proc.pen.; **(v) Referitor la temeiurile contestaţiei în anulare prevăzute de art. 6 din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, art. 1 alin. (5), art. 21 alin. (3), art. 23 alin. (8) şi (12) din Constituţia României***, motivat de către petent prin faptul că, la momentul pronunţării deciziei în şedinţă nepublică şi fără citarea inculpatului, nu a existat nicio motivare în fapt ori/şi în drept în susţinerea soluţiei de condamnare, **instanţa subliniază că art. 426 C.proc.pen. nu prevede un asemenea caz de contestaţie în anulare**. Astfel, faţă de prioritatea principiilor autorităţii de lucru judecat a hotărârilor definitive şi stabilităţii raporturilor juridice consfinţite prin aceste hotărâri, temeiurile precizate de petentul contestator la *pct. (v)* nu sunt apte prin ele însele să deschidă calea admisibilităţii în principiu a contestaţiei în anulare. În lumina considerentelor enunţate, instanţa concluzionează că cererea de contestaţie în anulare este făcută de dl K.E. în termenul prevăzut de lege, că dintre cazurile invocate de petent este incident în speţă doar cel prevăzut de art. 426 lit. h) C.proc.pen., aşa cum a fost analizat la *pct. (i)* de mai sus, că petentul a oferit motivele pe care se sprijină acest caz de contestaţie şi că a indicat dovezi în susţinerea lui. De aceea va dispune admiterea în principiu a contestaţiei în anulare *(C.A. Târgu-Mureş, secţia penală, decizia nr. 1/2020, nepublicată)*.

- practica judiciară atestă ca ipoteze frecvente de respingere ca inadmisibilă a unei contestaţiei în anulare prin care se solicită:

(i) constatarea intervenţiei prescripţiei răspunderii penale în situaţiile în care acest impediment fusese deja analizat de instanţa de apel;

(ii) readministrarea probatoriului, administrarea de noi probe, greşita încadrare juridică ori greşita aplicare a legii penale mai favorabile;

(iii) reanalizarea susţinerilor referitoare la incompatibilitatea judecătorilor care au soluţionat cauza în apel, care fuseseră deja analizate cu ocazia respingerii ca nefondate a unor cereri de recuzare;

(iv) reevaluarea probatoriului şi schimbarea încadrării juridice;

(v) nereţinerea unei cauze speciale de reducere a pedepsei.

- în cadrul procedurii de examinare a admisibilităţii în principiu, prevăzute în art. 431 C.proc.pen., atât încheierea prin care se admite în principiu contestaţia în anulare, cât sentinţa şi decizia prin care se respinge contestaţia ca inadmisibilă ***sunt definitive*** *(a se vedea decizia nr. 5/HP/2015*[1]*)*; astfel, nu se poate considera că sentinţa prin care a fost respinsă ca inadmisibilă contestaţia în anulare este suspusă apelului în temeiul art. 432 alin. (4) C.proc.pen.[2];

- în privinţa sentinţei prin care se respinge contestaţia în anulare, consider că soluţia ar trebui nuanţată asumând caracterul definitiv numai în măsura în care aceasta a fost pronunţată de către instanţa competentă; în ipoteza în care contestaţia în anulare trebuia soluţionată de către instanţa de apel şi, cu toate acestea, prima instanţă sesizată cu o cerere de contestaţie în anulare nu a dispus declinarea competenţei în favoarea instanţei de control judiciar, apreciez că poate fi exercitată calea de atac a apelului; în aceste condiţii instanţa de apel ar putea admite apelul, desfiinţa sentinţa penală atacată şi reţine cauza spre judecare ca instanţă competentă.

3.6. Procedura de judecare

- după admiterea în principiu a contestaţiei în anulare, instanţa fixează termenul pentru ***judecarea temeiniciei contestaţiei în anulare*** şi dispune *citarea* părţilor interesate în soluţionarea contestaţiei; în cazul contestaţiei prevăzute în art. 426 lit. i) C.proc.pen., este necesară citarea părţilor interesate în cauza în care s-a/s-au pronunţat ultima/ele hotărâre/ri;

- judecarea temeiniciei contestaţiei în anulare are loc în ***şedinţă publică***;

- în principiu, judecarea contestaţiei în anulare nu poate avea loc decât în prezenţa părţii (contestator sau intimat), când aceasta se află în stare de deţinere, inculpatul

---

[1] În motivarea soluţiei pronunţate, instanţa supremă a reţinut că: „În concepţia Codului de procedură penală, atât încheierea prin care se dispune admiterea în principiu a contestaţiei în anulare, cât şi sentinţa sau decizia prin care se dispune respingerea, ca inadmisibilă, a contestaţiei în anulare, în cadrul procedurii de examinare a admisibilităţii în principiu, prevăzută în art. 431 C.proc.pen., sunt hotărâri definitive, nesupuse căii de atac a apelului".

[2] Dispoziţiile art. 432 alin. (4) C.proc.pen., referitoare la căile de atac în materia contestaţiei în anulare, vizează exclusiv hotărârile judecătoreşti pronunţate în procedura de judecare a contestaţiilor în anulare care au fost admise în principiu.

privat de libertate poate solicita judecarea cauzei în lipsă, caz în care va fi reprezentat de avocatul său ales sau desemnat din oficiu[1];

- asistența juridică este obligatorie pentru inculpatul privat de libertate;

- instanța de judecată nu poate încuviința nicio probă care vizează fondul cauzei, contestația în anulare urmând a avea loc în baza probelor deja administrate, după înlăturarea viciului procedural care a generat-o;

- la termenul fixat pentru judecarea contestației în anulare, instanța ascultă părțile și concluziile procurorului;

- dezbaterea se va cantona *numai cu privire la cazurile de contestație în anulare care au fost invocate în cererea inițială și care au trecut prin filtrul admisibilității în principiu*; nu este posibilă invocarea în cadrul dezbaterilor a unor noi cazuri de contestație în anulare prin eludarea filtrului admisibilității în principiu;

În ceea ce privește motivul întemeiat pe dispozițiile art. 426 lit. d) C.proc.pen., invocat pentru prima dată la termenul din data de 25 noiembrie 2014, cu ocazia dezbaterilor, după admiterea în principiu a contestației în anulare, se reține că acesta nu poate fi invocat *omisso medio*, prin eludarea etapei admisibilității în principiu a contestației în anulare, acesta putând face, eventual, obiectul unei noi contestații în anulare. În plus, față de temeiul de drept invocat și de momentul formulării acestui motiv de contestație în anulare, se pune problema admisibilității în principiu a acestuia, raportat la termenul de introducere a contestației în anulare prevăzut în art. 428 alin. (1) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 3033/2014, www.scj.ro).*

Deliberând asupra contestației în anulare instanța poate dispune una dintre următoarele ***soluții***:

a) admiterea contestației în anulare;

- dacă găsește contestația întemeiată, ***desființează prin decizie definitivă*** hotărârea a cărei anulare se cere (sentință sau decizie) prin raportare la fapta și persoana la care se referă; astfel, se produce efectul căii extraordinare de atac de anulare și de retractare;

- întocmirea minutei deciziei penale este obligatorie;

- după desființarea hotărârii definitive, procesul penal care fusese finalizat este reluat; fie de îndată, fie acordând un termen:

(i) prima instanță: poate dispune *fie încetarea procesului penal, fie desființarea ultimei sentințe sau a acelei părți din ultima/ele sentință/e* cu privire la care există autoritate de lucru judecat; sentința primei instanțe poate fi atacată cu apel;

(ii) instanța de apel: va proceda *fie la rejudecarea apelului* (de pildă, când calea ordinară de atac fusese respinsă ca tardivă, inadmisibilă sau nefondată fără a fi fost

---

[1] Atâta vreme cât prin considerentele deciziei nr. 3/2015, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că „art. 363 alin. (1) C.proc.pen. care consacră obligativitatea prezenței procurorului la judecată, instituie o regulă cu caracter general, incidentă ori de câte ori este vorba despre o activitate procesuală de judecată, inclusiv în materia căilor extraordinare de atac", apreciez că nu există niciun argument pentru a nu se putea reține aplicarea în mod corespunzător a dispozițiilor art. 364 alin. (4) C.proc.pen.

administrate probe de instanța de control judiciar), *fie la rejudecarea cauzei* (de exemplu, când apelul fusese admis și pronunțată o nouă hotărâre, sau când soluția de respingere a apelului fusese pronunțată după administrarea de probe în apel în urma achitării pronunțate de prima instanță), fie va dispune *desființarea ultimei decizii sau a acelei părți din ultima/ele decizie/i* cu privire la care există autoritate de lucru judecat;

- în cazul în care contestația este admisă pentru vreunul din cazurile prevăzute la ***art. 426 lit. a), c)-h) C.proc.pen.***, instanța poate pronunța orice soluție pe care o consideră legală în cauză; instanța de judecată nu poate încălca prin soluția pe care o pronunță la rejudecarea cauzei după admiterea contestației în anulare principiul *non reformatio in peius, având în vedere calitatea persoanei care a formulat calea extraordinară de atac admisă*;

- în cazul în care contestația este admisă pentru cazul prevăzut de ***art. 426 lit. b) C.proc.pen.***, instanța dispune prin ***decizie definitivă încetarea procesului penal,*** față de limitele impuse de cazul de contestație în anulare invocat, nefiind, de regulă, posibilă examinarea cauzei sub alte aspecte; cum probele din care rezultă impedimentul la exercitarea acțiunii penale trebuie să fie la dosar, rejudecarea poate avea loc la același termen, caz în care prin aceeași decizie se va admite contestația în anulare, se va desființa hotărârea atacată și se va dispune încetarea procesului penal, dacă fapta este în continuare incriminată[1];

- în cazul în care contestația este admisă pentru încălcarea *res iudicata*, instanța *desființează ultima hotărâre sau acea parte din ultima/ele hotărâre/iri* cu privire la care există autoritate de lucru judecat, pronunțând *fie o sentință* (dacă hotărârea desființată a rămas definitivă la prima instanță), *fie o decizie* (dacă hotărârea desființată a rămas definitivă în apel); împotriva sentinței se poate exercita apel, iar decizia din apel este definitivă.

b) respingerea contestației în anulare ca neîntemeiată.

- admisibilitatea contestației (inclusiv în ceea ce privește tardivitatea) fiind deja efectuată în prima etapă procesuală cu ocazia judecății în fond, instanța se pronunță doar cu privirea la temeinicia contestației;

- în situația în care motivele invocate în susținerea contestației nu sunt întemeiate sau nu au fost probate, instanța de judecată va respinge contestația în anulare ca neîntemeiată;

- dacă pe parcursul procedurii a fost dispusă măsura suspendării executării, instanța are obligația de a menționa în dispozitiv că executarea hotărârii supuse contestației în anulare urmează a fi reluată;

- în cazul în care o contestație în anulare este respinsă printr-o hotărâre definitivă, introducerea *unei noi contestații bazate pe același motiv este inadmisibilă.*

---

[1] În ipoteza în care, fie ca efect al declarării neconstituționale a normei de incriminare sau a limitării sferei de incriminare, fie ca urmare a unei intervenții legislative explicite prin care legiuitorul abrogă o infracțiune (de pildă, în ipoteza generată de Legea de modificare a Codului penal, prin care a fost abrogată infracțiunea de neglijență în serviciu) instanța care admite contestația în anulare constată că a intervenit dezincriminarea, cred că se poate admite și pronunțarea unei soluții de achitare.

Secţiunea a 2-a. Revizuirea

- revizuirea este calea extraordinară de atac nesuspensivă de executare, prin folosirea căreia, în cazurile explicit prevăzute de lege, se pot înlătura erorile judiciare cu privire la faptele reţinute printr-o hotărâre judecătorească definitivă prin care s-a rezolvat fondul cauzei [***erori de fapt (error in iudicando)***] sau violările cu caracter continuu ale drepturilor garantate de Convenţia europeană sau încălcările dispoziţiilor constituţionale în cazul în care Curtea Constituţională a admis o excepţie de neconstituţionalitate ulterior rămânerii definitive a hotărârii;

- fiind o cale extraordinară de atac, revizuirea poate privi exclusiv hotărârile determinate de art. 452 C.proc.pen. şi numai pentru cazurile prevăzute în art. 453 C.proc.pen. şi, respectiv, art. 465 C.proc.pen., singurele apte a provoca o reexaminare în fapt a cauzei penale;

- revizuirea hotărârilor judecătoreşti penale definitive, ***exclusiv*** *cu privire la latura civilă*, poate fi cerută *numai în faţa instanţei civile*, potrivit Codului de procedură civilă (art. 509 C.proc.civ.)[1];

Cum calea de atac a revizuirii hotărârii penale exclusiv sub aspectul laturii civile, în faţa instanţei civile şi potrivit Codului de procedură civilă, a fost introdusă prin noua lege procesuală penală, aceasta este incidentă, în acord cu principiul aplicării imediate a acesteia consfinţit prin art. 3 din Legea nr. 255/2013 şi art. 13 alin. (1) C.proc.pen., tuturor hotărârilor pronunţate în cauzele aflate pe rolul organelor judiciare la data intrării sale în vigoare şi, desigur, a acelora pronunţate în cauzele începute şi finalizate sub imperiul său. Prin urmare, împotriva unei decizii penale pronunţată anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală, nu ar putea fi exercitată o cale de atac neprevăzută în legislaţia în vigoare la data pronunţării sale (revizuirea laturii civile a hotărârii, în faţa instanţelor civile şi pentru motivele reglementate în procedura civilă) *(I.C.C.J., secţia civilă, decizia nr. 249/2016, www.scj.ro).*

Sintagma „parte potrivnică", prevăzută de dispoziţiile art. 322 pct. 5 C.proc.civ., desemnează partea adversă din proces, adică partea cu interese opuse, contradictorii în procesul finalizat prin pronunţarea hotărârii a cărei revizuire se cere, analiza realizându-se din perspectiva legitimării procesuale a persoanelor fizice şi juridice implicate în respectivul proces. Fiind vorba de „parte potrivnică", ea nu poate fi asimilată cu „aceeaşi parte", întrucât o astfel de ipoteză nu este acoperită de textul de lege, nefiind de admis ca persoane fizice sau juridice care se legitimează ca având aceeaşi poziţie procesuală şi justifică acelaşi interes cu privire la una şi aceeaşi pretenţie, în unul şi acelaşi proces, să-şi ascundă reciproc înscrisuri doveditoare existente la momentul judecăţii pentru a obţine, în cazul pronunţării unei hotărâri nefavorabile (ale cărei efecte,

[1] *De lege ferenda* se impune renunţarea la o astfel de opţiune şi acordarea competenţei instanţei penale faţă de sistemul diferit de reglementare a căilor de atac, prevăzut de cele două coduri de procedură.

în materie civilă, se extind asupra tuturor persoanelor având aceeaşi legitimare procesuală) revizuirea respectivei hotărâri. Concluzia se impune şi în ceea ce priveşte acţiunea civilă exercitată în procesul penal, cu privire la care inculpaţii sunt în poziţia similară părţii pârâte din procesul civil, întrucât soluţionarea acesteia se realizează în conformitate cu dispoziţiile Codului de procedură civilă, nefiind relevant din perspectiva îndeplinirii condiţiilor de admisibilitate prevăzute de art. 322 pct. 5 C.proc.civ., caracterul personal al răspunderii penale. Aşa fiind, cum unii dintre inculpaţii din procesul penal având, din punct de vedere al laturii civile, aceeaşi legitimare procesuală cu revizuentul, s-au aflat în posesia înscrisurilor invocate drept temei al revizuirii, însă nu au înţeles să le înfăţişeze instanţei penale, acestea nu pot fi folosite, ulterior pronunţării hotărârii definitive, de către alţi inculpaţi, având acelaşi interes procesual, în scopul obţinerii revizuirii soluţiei date asupra laturii civile, în beneficiul tuturor inculpaţilor *(I.C.C.J., secţia I civilă, decizia nr. 1871 din 23 octombrie 2019, www.scj.ro).*

- în funcţie de ***erorile de fapt*** incidente revizuirea poate fi *totală*, caz în care se ajunge la pronunţarea unei soluţii diametral opuse celei pronunţate prin hotărârea definitiv, *sau parţială* când se poate ajunge numai la modificarea soluţiei definitive[1];

- potrivit art. 452 alin. (2) C.proc.pen., revizuirea poate viza una sau mai multe infracţiuni sau persoane pentru care a fost pronunţată hotărârea judecătorească definitivă; aşadar, nu este necesar ca revizuirea să vizeze toate infracţiunile pentru care a fost pronunţată soluţia prin hotărârea definitivă sau toate persoanele vizate de această hotărâre;

- în ipoteza în care cererea de revizuire a fost admisă în principiu instanţa poate proceda la rejudecarea cauzei prin extindere şi cu privire la părţile care nu au formulat cerere de revizuire, putând hotărî şi în privinţa lor, fără însă să le poată crea o situaţie mai grea;

- revizuirea poate fi exercitată fie în favoarea persoanei condamnate sau faţă de care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei sau s-a încetat procesul penal, fie în defavoarea persoanei condamnate, achitate, ori faţă de care a fost încetat procesul penal [cu excepţia cazului prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen.]; revizuirea în defavoarea inculpatului nu se poate face când a intervenit o cauză care împiedică punerea în mişcare a acţiunii penale sau continuarea procesului penal.

Revizuirea constituie o cale extraordinară de atac care poate fi exercitată împotriva hotărârilor judecătoreşti definitive pronunţate de instanţele penale, având caracterul unei căi de atac de retractare care permite instanţei penale să revină asupra propriei sale hotărâri şi, în acelaşi timp, caracterul unei căi de atac de fapt, prin care sunt constatate şi înlăturate erorile judiciare în rezol-

[1] Cazul de revizuire prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. este singurul caz care poate fi reţinut numai dacă se ajunge la o revizuire totală a hotărârii; referitor la celelalte cazuri prevăzute de art. 453 alin. (1) C.proc.pen., legea nu condiţionează admiterea căii extraordinare de atac de revizuirea totală a hotărârii definitive, putându-se ajunge şi numai la o revizuire parţială.

varea cauzelor penale. Revizuirea se formulează împotriva unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat, în temeiul unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei, descoperite după judecată şi care fac dovada că aceasta se întemeiază pe o eroare judiciară *[I.C.C.J., Completul de RIL, decizia nr. 9/2011 (RIL), în M.Of. nr. 717 din 12 octombrie 2011]*.

Din coroborarea dispoziţiilor art. 453 (cazurile de revizuire), art. 455 (persoanele care pot cere revizuire), art. 459 (admiterea în principiu) C.proc.pen. rezultă că revizuirea este o cale extraordinară de atac ce priveşte exclusiv hotărârile judecătoreşti prin care s-a soluţionat fondul cauzei, în acest sens fiind şi decizia nr. 42 din 14 februarie 2005 pronunţată de Înalta Curte – Completul de 9 judecători, decizie prin care s-a statuat că pot fi atacate cu revizuire numai hotărârile definitive prin care s-a soluţionat fondul cauzei, prin condamnare, achitare sau încetarea procesului penal, cererea de revizuire îndreptată împotriva altei hotărâri definitive fiind inadmisibilă. Această decizie îşi păstrează valabilitatea şi în raport de dispoziţiile Codului de procedură penală, cazurile de revizuire prevăzute la art. 453 şi art. 465 C.proc.pen. reluând în esenţă cazurile de revizuire din legea veche *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 63/2016, www.scj.ro)*.

§1. Cazuri de revizuire

1.1. Cazurile generale de revizuire prevăzute de art. 453 C.proc.pen.

Cazurile de revizuire sunt limitativ prevăzute de lege în scopul asigurării respectării principiului securităţii juridice şi a autorităţii de lucru judecat a hotărârii definitive.

Principiul autorităţii de lucru judecat şi al securităţii raporturilor juridice stabilite prin hotărâri definitive impune ca soluţia dată în mod definitiv oricărui litigiu să nu mai poată fi discutată decât pentru fapte noi sau recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente. Astfel conceput, sistemul este compatibil cu dispoziţiile art. 6, art. 4 parag. 2 Protocol 7 al CEDO. În jurisprudenţa sa dezvoltată cu privire la aplicarea acestor articole, CEDO a stabilit că „(...) unul dintre aspectele fundamentale ale supremaţiei dreptului este principiul securităţii juridice care impune, *inter alia*, ca, atunci când instanţele au pronunţat o soluţie definitivă, soluţia lor să nu mai poată fi pusă în discuţie. Securitatea juridică implică principiul *res iudicata* care constituie principiul caracterului definitiv al hotărârilor judecătoreşti, iar o derogare de la acest principiu poate fi justificată doar atunci când este impusă de circumstanţe excepţionale. Acest principiu presupune ca nicio parte să nu poată solicita modificarea unei hotărâri judecătoreşti definitive şi obligatorii doar pentru a obţine o nouă rejudecare a cauzei. Dreptul de acces la instanţă ar fi iluzoriu dacă sistemele judiciare naţionale ar permite ca o hotărâre judecătorească obligatorie să rămână fără efect în detrimentul unei părţi. Ar fi de neconceput ca articolul 6 § 1 să descrie în detaliu garanţiile procedurale oferite justiţiabililor fără a proteja executarea hotărârilor judecătoreşti; a interpreta art. 6 ca reglementând exclusiv accesul la instanţă şi desfăşurarea procedurilor ar putea conduce la situaţii incompatibile cu principiile statului de drept (*Hornsby c. Greciei*). Puterea de

revizuire a instanţelor superioare ar trebui utilizată pentru a corecta erorile judiciare şi nu pentru a se ajunge la o nouă examinare a cauzei, asigurându-se într-o cât mai mare măsură un just echilibru între interesele relevante. Revizuirea nu ar trebui tratată ca un apel deghizat, iar simpla posibilitate de a exista două puncte de vedere asupra unei probleme nu este un temei pentru reexaminare" (*M. c. României, Urbanovici c. României, G. c. României, Ryabykh c. Rusiei, Pravednaya c. Rusiei, Nikitin c. Rusiei*). Curtea a subliniat că „statul ar trebui să organizeze un sistem judiciar astfel încât (...) să interzică instituirea unor noi proceduri cu privire la aceeaşi chestiune, pentru a evita reexaminarea unor cauze irevocabil soluţionate pe calea unui apel deghizat, în sfera unor proceduri paralele" (*R. c. Moldovei, Gjonbocari ş.a. c. Albaniei, Driza c. Albaniei*). În diferite cauze, Curtea, analizând noţiunea de „defect fundamental", a subliniat că simplul fapt că ancheta a fost incompletă şi unilaterală sau a condus la o achitare greşită nu poate în sine, în absenţa erorilor judiciare sau a unor încălcări grave ale normelor de procedură, abuzuri de putere, erori vădite în aplicarea dreptului material sau orice alte motive fundamentale care decurg din interesele justiţiei, indica prezenţa unui defect fundamental în cadrul procedurii precedente (*Radchikov c. Rusiei*). Prin urmare, **o hotărâre definitivă, prezumată legală şi temeinică, poate fi desfiinţată doar în situaţii excepţionale pentru motive neavute în vedere de instanţele de judecată în procedura anterioară**, motive ce derivă din modificarea situaţiei de fapt, erori de procedură sau de judecată, o soluţie contrară ducând la încălcarea securităţii raporturilor juridice, principiu obligatoriu pentru menţinerea încrederii cetăţenilor în activitatea instanţelor de judecată şi a prestigiului unor autorităţi independente şi supuse numai legii, caracteristice unei adevărate puteri în stat *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 67 din 21 ianuarie 2022, www.sintact.ro).*

Potrivit art. 453 C.proc.pen. revizuirea poate fi cerută în următoarele **cazuri**:

a) când s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluţionarea cauzei şi care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunţate în cauză;

- pentru reţinerea acestui caz de revizuire trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

1. să fie descoperite ***fapte sau împrejurări (fapte probatorii) noi***, necunoscute de către instanţă la data judecării cauzei; probele trebuie să fie noi, iar nu mijloacele de probă prin care se administrează probe deja cunoscute;

- nu prezintă importanţă dacă judecarea cauzei s-a efectuat potrivit procedurii de drept comun sau procedurii abreviate în cazul recunoaşterii învinuirii, eroarea judiciară care se solicită a fi înlăturată putând fi reţinută în ambele cazuri;

- nu poate fi considerată faptă sau împrejurarea nouă:

(i) solicitarea de suplimentare a probatoriului sau de readministrare a probelor în vederea dovedirii unor împrejurări de fapt preexistente care au fost invocate deja în primul ciclu procesual ori care, deşi cunoscute, nu au fost invocate cu titlu de apărări;

(ii) prezentarea unor considerente din care să rezulte greşita încadrare juridică a faptei, greşita aplicare a legii penale în temeiul art. 5 C.pen. sau o altă situaţie de fapt decurgând dintr-o modalitate diferită de evaluare a probelor administrate;

(iii) solicitarea de reţinere a unei cauze speciale de reducere a pedepselor stipulate fie de art. 396 alin. (10) C.proc.pen., fie de o lege specială (de pildă, art. 19 din Legea nr. 682/2002);

(iv) o apărare factuală construită drept alibi formulată şi anterior, în cursul procesului penal, care a fost înlăturată de instanţe prin hotărârea pronunţată (de pildă, reiterarea faptului că în ziua comiterii tâlhăriei revizuentul se afla în altă localitate, atât timp cât această apărare fusese formulată anterior şi în cursul judecăţii în primă instanţă sau apel şi înlăturată de instanţă);

(v) învederarea faptului că persoana condamnată nu este singurul participant la comiterea infracţiunii, fapta fiind săvârşită împreună cu alte persoane, la care nu s-a făcut referire în actul de sesizare a instanţei; în această ipoteză, organele judiciare se pot sesiza şi demara urmărirea penală *in rem* pentru a determina dacă la comiterea faptei au participat şi alte persoane, însă această împrejurare nu poate dovedi netemeinicia soluţiei pronunţate pentru a permite revizuirea hotărârii definitive;

Hotărârile penale definitive pot fi supuse revizuirii, dacă sunt întrunite cumulativ condiţiile expres prevăzute de lege: faptele şi împrejurările noi descoperite să nu fi fost cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei şi, respectiv, condiţia ca aceste fapte şi împrejurări noi să fi condus la o soluţie diametral opusă celei pronunţate, în situaţia în care ar fi fost cunoscute de instanţe. În sensul acestor prevederi, faptele probatorii trebuie să fie noi, iar nu mijloacele de probă în dovedirea unei fapte sau împrejurări cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei. În cauză, împrejurările invocate de revizuent – declaraţiile notariale ale inculpaţilor: C., F., B., E., D., din care ar rezulta faptul că revizuentul nu a avut nicio implicare la comiterea infracţiunii pentru care a fost condamnat – nu pot fi considerate împrejurări noi, care să impună revizuirea sentinţei atacate, întrucât aceştia au fost ascultaţi în cursul procesului penal, în condiţii de publicitate, oralitate, nemijlocire şi contradictorialitate, declaraţiile acestora făcând parte din suportul probator care a stat la baza pronunţării hotărârilor de către instanţe. Motivul invocat de revizuent – faptul că nu este vinovat – nu poate fi considerat o împrejurare nouă, care să impună revizuirea sentinţei atacate, întrucât aceste apărări au fost avute în vedere de instanţa de fond, care a verificat probele nemijlocit în cadrul cercetării judecătoreşti. Prin urmare, aceste împrejurări au fost cunoscute de instanţa de fond, iar ulterior instanţa de control judiciar a verificat apărările inculpatului şi le-a înlăturat, apreciind, pe baza probelor administrate, că este dovedită vinovăţia sa. Aşa cum rezultă din declaraţiile notariale şi cele date în faţa instanţei de fond ale martorilor D. şi E., aspectele cunoscute de aceştia nu au legătură cu actul material pentru care a fost condamnat revizuentul. În acelaşi sens, declaraţia notarială şi cea dată în faţa instanţei de fond de către martorul B. nu au relevat împrejurări noi, iar martorii L., N. şi M. fie nu l-au cunoscut pe revizuent, fie nu cunosc împrejurări referitoare la actul material reţinut în sarcina sa. Toate aceste aspecte nu pot fi evaluate însă ca împrejurări noi, din moment ce la stabilirea vinovăţiei revizuentului a fost avut în vedere coroborat, întreg ansamblul probator (declaraţiile martorilor, procese-verbale de redare a convorbirilor telefonice purtate în perioada 7.04.2010 - 6.05.2010 între inculpaţii C., F., H., A., D.; procese-verbale de descărcare a

agendei telefonice a telefoanelor mobile aparţinând inculpaţilor: C., E., O. precum şi a martorilor J. şi L.), din care a rezultat că martorul C., condamnat în primul ciclu procesual, i-a solicitat telefonic revizuentului să-l ajute, cerându-i să ia legătura cu inculpatul O. care se afla în concediu legal de odihnă, acesta la rândul lui luând legătura cu martorul J., care îl înlocuia şi i-a dat dispoziţie să încarce, împreună cu muncitorii din atelier, cele 40 de baxuri cu electrozi în autoutilitara marca P. cu număr de înmatriculare x condusă de martorul C. (aspecte reţinute în conţinutul deciziei penale nr. 415 din 10 decembrie 2014 a I.C.C.J.). Drept urmare, revizuentul nu a făcut dovada existenţei unor fapte sau împrejurări noi ce nu au fost cunoscute de instanţa care a soluţionat cauza pe fond, de natură a proba netemeinicia hotărârii judecătoreşti criticate, pentru fapte deja cunoscute şi cenzurate de instanţa de fond şi de control judiciar. De altfel, criticile invocate de revizuent, avute în vedere de instanţe în toate fazele procesului penal, echivalează cu o solicitare de suplimentare a probatoriului administrat în cursul cercetării judecătoreşti, aceasta fiind inadmisibilă în calea extraordinară de atac a revizuirii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 40/2019, www.scj.ro).*

Pentru a reţine incidenţa cazului de revizuire prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. este necesar ca faptele sau împrejurările noi invocate sa fi fost necunoscute de către instanţă la judecarea cauzei, iar acestea singure sau coroborate cu celelalte probe din dosar să ducă la dovedirea netemeiniciei hotărârii de condamnare atacate. În procedura prealabilă a admisibilităţii în principiu, instanţa trebuie să verifice dacă faptele ce urmează a fi dovedite, precum şi probele propuse sunt un element de noutate în economia dosarului şi sunt apte a conduce la o soluţie diametral opusă celei prin care a fost condamnat inculpatul revizuent, dacă, în coroborare cu restul materialului probator, demonstrează netemeinicia acuzaţiilor formulate. Analizând înscrisul depus la dosar de către revizuent în susţinerea cazului de revizuire, Înalta Curte constată că acesta, precum şi împrejurările pe care doreşte să le dovedească, astfel cum au fost menţionate în cererea de revizuire, nu sunt de natură a influenţa stabilirea situaţiei de fapt şi a vinovăţiei condamnatului; înscrisul reprezentând adresa din 16.04.2013 emisă de Oficiul Naţional de prevenire şi combatere a spălării banilor priveşte operaţiunile derulate prin intermediul conturilor bancare ale persoanei juridice SC B. SRL, fără a face referire la activitatea infracţională a apelantului revizuent A., concretizată în săvârşirea infracţiunii de înşelăciune, prevăzută de art. 244 alin. (1) C.pen. Singura referire la inculpatul A. în cuprinsul înscrisului anterior menţionat priveşte suma de 568.531 euro ce a fost virată de executorul judecătoresc în contul cabinetului de avocatură A. cu titlu de „contravaloare adresă poprire", ori această menţiune nu este de natură a dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, având în vedere că activitatea infracţională reţinută în sarcina inculpatului constă în inducerea în eroare a executorului judecătoresc I., exercitând manopere dolosive prin prezentarea ca adevărată a împrejurării că, contractul de asistenţă juridică a fost prorogat tacit de către părţi, în fapt acesta încetându-şi valabilitatea la data de 30.10.2007 potrivit clauzelor contractuale. Mai mult, în acord cu instanţa de fond, Înalta Curte subliniază că prezenta cerere de revizuire reiterează argumente deja analizate în cadrul altor cereri de revizuire respinse definitiv şi nu prezintă niciun

aspect nou, necunoscut instanţelor care au soluţionat cauza finalizată prin condamnarea revizuentului *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 307 din 23 noiembrie 2018, www.scj.ro).*

Împrejurările invocate (faptul că V.L. avea calitatea de simplu detectiv şi nu avea putere de decizie, chestiuni dovedite cu organigrama politiei, cu legitimaţia de serviciu, adresa Arhivelor Securităţii Starului Budapesta „Vi. detectiv în clasa de salarizare X", Raportul Final al Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului din România H.G. nr. 672 din 5 mai 2004 „Poliţistul Vi. nu figurează în raportul Comisiei, actele din baza C.N.S.A.S. Bucureşti şi a Arhivei din Budapesta, din care rezultă că V.L. a fost victima contextului istoric şi politic şi a mişcării de interese care au guvernat ţara în perioada respectivă, rapoartele despre evenimentele celui de-al doilea război mondial: Raport Final, Holocaustul din Ardeal, Arhivele C.N.S.A.S., Arhivele Statului Maghiar) nu pot avea semnificaţia unor „fapte sau împrejurări noi", în accepţiunea art. 453 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. Aceste evenimente au apărut ulterior condamnării, deci, care nu au preexistat hotărârii de condamnare şi care să fi putut influenţa soluţia procesului, dacă ar fi fost cunoscute la momentul soluţionării cauzei. Prin urmare, în cauză nu se poate vorbi de împrejurări necunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei pentru că acest lucru nu era posibil. Soluţionarea acestei cauze şi condamnarea inculpatului s-a făcut în conformitate cu legislaţia în vigoare la momentul respectiv şi cu probele dosarului care au confirmat comiterea faptei reţinută în sarcina sa. Apărările puse în discuţie nu constituie fapte sau împrejurări noi în sensul cerut de art. 453 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 457/2015, www.scj.ro).*

Din sentinţa de achitare a martorei Y. nu rezultă netemeinicia soluţiei de condamnare a inculpatului A., deoarece achitarea martorei sub aspectul săvârşirii infracţiunii de mărturie mincinoasă a avut ca principal argument caracterul general al afirmaţiilor făcute de aceasta ca martor şi faptul că acestea nu s-au referit la o împrejurare esenţială pentru stabilirea vinovăţiei sau nevinovăţiei inculpatului A. (...) instanţa de fond a cunoscut depoziţiile succesive ale martorei Y. în ambele variante la momentul pronunţării hotărârii de condamnare a revizuentului A. şi a pronunţat soluţia ţinând cont de declaraţia care s-a coroborat cu restul mijloacelor de probă. În aceste condiţii, nu se poate reţine că hotărârea de achitare a martorei Y. sub aspectul săvârşirii infracţiunii de mărturie mincinoasă ar fi adus vreun aspect nou, necunoscut de instanţă la momentul pronunţării hotărârii de condamnare a inculpatului A.. Pentru aceleaşi motive nu se poate susţine nici că această împrejurarea ar fi aptă să conducă la concluzia că soluţia de condamnare a acestuia ar fi una netemeinică. Cum soluţia de condamnare a inculpatului A. prin sentinţa penală nr. 66/S din 2.05.2018 a Tribunalului Braşov a fost motivată pe baza mai multor mijloace de probă, care s-au coroborat şi care au relevat dincolo de orice dubiu rezonabil vinovăţia inculpatului, în mod corect instanţa de fond a respins cererea de revizuire formulată în cauză. Instanţa de fond a redat pe larg în motivare argumentele din sentinţa de condamnare a inculpatului A., rezultând din aceste argumente vinovăţia inculpatului pentru infracţiunea de spălare de bani. Nu se poate reţine, aşadar, nici argumentul revizuentului A. potrivit căruia soluţia de achitare a martorei Y. ar impune în cauză soluţia de

achitare a sa pentru infracțiunea de spălare a banilor *(C.A. Brașov, secția penală, decizia nr. 37/Ap din 27 ianuarie 2021, www.sintact.ro).*

Legea se referă la situații de fapt noi, în sensul că din diverse motive acestea au rămas necunoscute instanței de fond, și nu la mijloace de probă, ca mod de completare a dovezilor pe împrejurări deja avute în vedere și verificate. (...) Faptele probatorii trebuie să fie noi, iar nu mijloacele de probă, respectiv declarațiile extrajudiciare a celor doi martori, la a căruia audiere apărătorul revizuentului a precizat că renunță sau nu s-a solicitat, fiind inadmisibil ca pe calea extraordinară a revizuirii să se obțină o prelungire a probațiunii pentru fapte și împrejurări cunoscute și verificate de instanța care a soluționat cauza *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 96/2014, www.scj.ro).*

Noi trebuie să fie faptele sau împrejurările de natură a stabili existența unei erori judiciare și a conduce la o altă soluționare a cauzei, iar nu aprecierea probelor făcută de instanța de revizuire *(C.S.J., secția penală, decizia nr. 3050/2000, www.scj.ro).*

Este inadmisibil ca pe calea revizuirii să se prelungească probațiunea prin folosirea de noi mijloace de probă pentru fapte stabilite anterior *(Trib. Suprem, decizia nr. 1643/1976, în R.R.D. nr. 5/1977, p. 71).*

Nu se poate ajunge astfel, pe calea revizuirii, la reinterpretarea probatoriului administrat în cauză sau la suplimentarea probațiunii, pe aspecte de fapt avute în vedere de instanța sau instanțele ce au judecat cauza *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 2/2003, în Jurisprudența Națională 2003-2004, op. cit., p. 428-429).*

Faptele și împrejurările la care se raportează textul din Codul de procedură penală din 1968 se referă la cele care au legătură cu fapta penală dedusă judecății și nu cu acte procesuale ale procurorului, fie el chiar din Serviciul de Inspecție din secția de Îndrumare și Control a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Simpla ordonanță a procurorului (*prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale cu privire la alte persoane, pentru aceeași infracțiune* – n.n.) nu constituie caz de revizuire, deoarece în baza ei nu se poate dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare a petentului. Dacă după redeschiderea urmăririi penale se va ajunge la trimiterea în judecată și condamnarea unor alte persoane găsite exclusiv vinovate pentru faptele care au constituit obiectul acțiunii penale îndreptate împotriva revizuentului condamnat definitiv, abia atunci acesta ar fi îndreptățit la o cale de atac extraordinară *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 3055/2006, www.scj.ro).*

Nu poate constitui temei al revizuirii nicio faptă care, deși nu a fost invocată în fața instanței de fond de către condamnatul revizuent a fost totuși cunoscută de instanță, întrucât împrejurarea a constituit obiectul apărării celorlalți inculpați *(Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 2866/1974, în R.R.D. nr. 10/1975, p. 70).*

Necunoașterea faptelor sau împrejurărilor de către instanță nu trebuie înțeleasă în mod absolut, în sensul că despre faptele sau împrejurările respective nu s-a amintit nimic în actele și lucrările dosarului, ci în sensul că ele nu au putut fi luate în considerare la soluționarea cauzei din lipsa posibilității dovedirii lor *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 953 din 10 martie 2006, www.scj.ro).*

2. faptele sau împrejurările noi să ducă, singure sau prin coroborarea cu alte probe, la ***dovedirea netemeiniciei hotărârii***, ceea ce presupune constatarea existenței unei erori de fapt care conduce la reținerea unei alte situații factuale și la pronunțarea unei soluții diametral opuse celei care a fost dispusă prin hotărârea a cărei revizuire se cere (de pildă, atunci când se solicită revizuirea unei hotărâri de achitare în scopul de a dispune renunțarea la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei; tot astfel, o soluție de condamnare este diametral opusă uneia de încetare a procesului penal);

- nu se pot invoca pe cale revizuirii doar împrejurări de natură a dovedi nelegalitatea hotărârii definitive;

În cazul unei condamnări, prin cererea de revizuire întemeiată pe descoperirea de fapte sau împrejurări noi trebuie să se urmărească achitarea condamnatului, iar nu menținerea condamnării, cu modificarea încadrării juridice. Dacă cererea este formulată în sensul schimbării încadrării, ea trebuie respinsă în principiu *(C.S.J., secția penală, decizia nr. 853/2002, www.legalis.ro).*

Pentru ca faptele sau împrejurările necunoscute de instanță să constituie temei al revizuirii, este necesar ca pe baza faptelor sau împrejurărilor noi să se poată dovedi netemeinicia hotărârii de achitare, de încetare a procesului penal ori de condamnare. În raport cu această cerință, actul nou atestând că paguba cauzată prin infracțiune a fost reparată, pentru ca, pe această bază, să se poată dispune suspendarea condiționată a executării pedepsei, nu poate servi ca temei pentru admiterea unei cereri de revizuire, deoarece noua împrejurare nu este de natură a dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, ci numai existența unui temei privind individualizarea mai favorabilă a pedepsei *(C.S.J., secția penală, decizia nr. 2101/1997, www.legalis.ro).*

- în urma DCC nr. 2 din 17 ianuarie 2017[1] cazul de revizuire ***poate fi invocat atât în favoarea*** persoanei condamnate sau a celei față de care s-a dispus renunțarea la

---

[1] Prin DCC nr. 2 din 17 ianuarie 2017 instanța de contencios constituțional a considerat că: *a)* dispozițiile art. 453 alin. (3) C.proc.pen. cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin. (1) lit. a), precum și soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 453 alin. (4) teza I C.proc.pen., *care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la alin. (1) lit. a)*, încalcă prevederile constituționale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art. 21 privind accesul liber la justiție și ale art. 131 referitor la rolul Ministerului Public, *întrucât lipsesc partea civilă de posibilitatea apărării drepturilor și a intereselor sale legitime, respectiv procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul procesului penal.* Curtea Constituțională a arătat că *în situația în care se descoperă fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii de achitare, trebuie să se asigure atât părții civile, cât și procurorului posibilitatea de a cere și obține restabilirea adevărului judiciar prin retractarea hotărârii pronunțate în cauză.*

aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei, ***cât şi în defavoarea*** persoanei achitate sau faţă de care s-a dispus încetarea procesului penal, astfel încât să se ajungă la pronunţarea unei hotărâri de condamnare, renunţare la aplicarea pedepsei sau amânare a aplicării pedepsei; prin urmare, dispoziţiile art. 453 alin. (4) teza I C.proc.pen. se vor citi: cazul prevăzut la alin. (1) lit. a) constituie motiv de revizuire dacă pe baza faptelor sau împrejurărilor noi se poate dovedi netemeinicia hotărârii ***de achitare***, condamnare, de renunţare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori de încetare a procesului penal; deopotrivă, din art. 453 alin. (3) C.proc.pen. va dispărea referirea la lit. a), rămânând doar raportarea la cazul de la lit. f);

- poate fi folosit acest caz de revizuire şi în favoarea persoanei faţă de care s-a dispus încetarea procesului penal, dacă pe calea revizuirii se urmăreşte obţinerea unei soluţii de achitare;

- hotărârile definitive prin care s-a comis o eroare judiciară, dispunându-se condamnarea unei persoane care nu este autorul infracţiunii, în ipoteza în care o altă persoană a utilizat în mod fraudulos identitatea celui condamnat, sunt supuse acestui caz de revizuire.

Revizuirea se formulează împotriva unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat, în temeiul unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei, descoperite după judecată şi care fac dovada că aceasta se întemeiază pe o eroare judiciară. Prin raportare, contestaţia la executare este un mijloc procesual, cu caracter jurisdicţional, care poate fi folosit înainte de punerea în executare a hotărârii penale definitive, în cursul executării şi chiar după ce s-a executat pedeapsa, dar în legătură cu executarea acesteia. Potrivit dispoziţiilor Codului de procedură penală din 1968, contestaţia contra executării hotărârii penale poate fi formulată în cazurile expres şi limitativ prevăzute în cuprinsul acestui text de lege, fiind o modalitate de înlăturare sau modificare a pedepsei, fără însă a putea fi analizate ori reanalizate aspecte de fond deja avute în vedere de instanţe la momentul soluţionării cauzei sau aspecte care sunt legate de alte instituţii de drept cu reglementare distinctă, cum sunt dispoziţiile privind liberarea condiţionată. Prin urmare, pe calea contestaţiei la executare nu se poate schimba sau modifica soluţia care a căpătat autoritate de lucru judecat, hotărârea de condamnare nefiind rezultatul unei erori judiciare în niciuna dintre ipotezele prevăzute de Codul de procedură penală din 1968. Revizuirea poate fi cerută când s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei, dacă pe baza faptelor ori împrejurărilor noi se poate dovedi netemeinicia hotărârii de achitare, de încetare a procesului penal sau de condamnare. Din interpretarea textelor de lege menţionate rezultă că revizuirea întemeiată pe descoperirea unor fapte sau împrejurări noi se referă la situaţia în care eroarea judiciară a condus la pronunţarea unei hotărâri radical opuse celei care trebuia pronunţată dacă nu se comitea eroarea, însăşi

---

b) soluţia legislativă cuprinsă în dispoziţiile art. 457 alin. (2) C.proc.pen., care exclude cazul de revizuire prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., este de natură a aduce atingere, pe de o parte, egalităţii în drepturi între cetăţeni în ceea ce priveşte recunoaşterea dreptului fundamental de acces liber la justiţie, principii consacrate de prevederile art. 16 şi ale art. 21 din Constituţie, iar, pe de altă parte, rolului Ministerului Public, stabilit de art. 131 din Legea fundamentală.

natura soluţiei de bază fiind viciată (în loc de achitare s-a pronunţat o condamnare sau în loc de condamnare s-a pronunţat o achitare). O astfel de eroare judiciară există când persoana condamnată nu este autorul infracţiunii, o altă persoană utilizând în mod fraudulos identitatea celui condamnat. În acest caz, admiţând cererea de revizuire, instanţa va anula hotărârea atacată şi va pronunţa o altă hotărâre, în conformitate cu situaţia reală, respectiv va achita persoana a cărei identitate a fost folosită de autorul infracţiunii şi, totodată, va condamna autorul infracţiunii sub identitatea sa reală, cu menţiunile care se impun în raport cu situaţia procesuală proprie cauzei rejudecate. Prin urmare, hotărârile definitive în care persoana condamnată nu este autorul infracţiunii, o altă persoană utilizând în mod fraudulos identitatea celui condamnat, sunt supuse revizuirii *(I.C.C.J., Completul de RIL, decizia nr. 9/2011, în M.Of. nr. 717 din 12 octombrie 2011).*

b) când hotărârea a cărei revizuire se cere s-a întemeiat pe declaraţia unui martor, opinia unui expert sau pe situaţiile învederate de un interpret, care a săvârşit infracţiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influenţând astfel soluţia pronunţată;

- pentru reţinerea acestui caz de revizuire trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

1. ***mărturia mincinoasă*** să fie săvârşită de un martor, un expert sau un interpret ***în cauza penală a cărei revizuire se cere***;

- nu este necesar [ca în cazul de revizuire de la lit. a)] ca prin revizuirea întemeiată pe mărturia mincinoasă să se ajungă la o soluţie diametral opusă celei pronunţate prin hotărârea definitivă pe baza mărturiei mincinoase, ci numai ca mărturia mincinoasă să fi dus la pronunţarea unei *hotărâri nelegale sau netemeinice* (de pildă, mărturia mincinoasă să fi condus la reţinerea unei încadrări juridice eronate ori la înlăturarea formei continuate a infracţiunii sau la pronunţarea unei soluţii de achitare etc.);

- simpla constatare a faptului că declaraţia martorului nu corespunde realităţii nu atrage *per se* reţinerea comiterii infracţiunii de mărturie mincinoasă în condiţiile în care martorul a prezentat cu bună-credinţă percepţia sa cu privire la faptele şi împrejurările care fac obiectul cauzei.

2. mărturia mincinoasă să fi avut o ***contribuţie determinantă*** la pronunţarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice.

- pe de o parte, trebuie avut în vedere că potrivit art. 273 alin. (1) C.pen. infracţiunea de mărturie mincinoasă constă în fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă, disciplinară sau în orice altă cauză în care se ascultă martori, face afirmaţii mincinoase ori nu spune tot ce ştie în legătură cu *faptele sau împrejurările esenţiale* cu privire la care a fost întrebat; astfel, sunt *fapte sau împrejurări esenţiale* ale cauzei cele privind obiectul probei; de pildă, împrejurările privind elementul material al infracţiunii, situaţia premisă, cerinţele esenţiale etc.; pe de altă parte, mărturia mincinoasă trebuie să aibă o contribuţie determinantă la pronunţarea unei hotărâri nelegale; este totuşi posibilă respingerea unei cereri de revizuire şi în cazul în care martorul a dat declaraţii mincinoase cu privire la fapte sau împrejurări esenţiale în ipoteza în care instanţa, în considerentele hotărârii, a înlăturat declaraţia mincinoasă, nereţinând-o ca temei al hotărârii pronunţate;

- nu este exclus ca mărturia mincinoasă să fi fost comisă în faza de cameră preliminară, iar în urma acesteia să fi fost apreciat ca fiind legal administrate unul sau mai multe probe care au servit ulterior la pronunţarea hotărârii netemeinice/nelegale a cărei revizuire se cere; în această ipoteză nu se va revizui hotărârea judecătorului de cameră preliminară, ci cea definitivă pronunţată asupra fondului cauzei, însă care apare ca nelegală/netemeinică, întrucât se fundamentează pe probe nelegal administrate, care fuseseră anterior evaluate ca fiind legale în urma mărturiei mincinoase;

Existenţa unor contradicţii între declaraţiile date în cursul urmăririi penale şi cele date în cursul cercetării judecătoreşti nu dovedesc prin ele însele că martorii audiaţi în cauză de către instanţa de fond au mințit. Instanţa a reținut ca fundament pentru condamnarea revizuentului doar declaraţiile martorilor care se coroborau cu celelalte mijloace de probă administrate în cauză, împrejurare față de care aspectele contradictorii din declaraţiile martorilor nu au servit ca temei pentru hotărârea de condamnare. Pe de altă parte, potrivit art. 454 C.proc.pen., acest caz de revizuire se dovedeşte prin hotărâre judecătorească definitivă prin care instanţa s-a pronunţat asupra fondului cauzei, constatând existenţa faptelor şi săvârşirea lor de către respectivele persoane; or, condamnatul nu a făcut dovada în cadrul acestui proces că ar fi sesizat măcar organele de poliţie sau parchetul referitor la comiterea de către martori a infracţiunilor de mărturie mincinoasă; nu s-a invocat nici existenţa unei cauze care împiedică punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale faţă de aceste persoane, pentru ca dovedirea cazului de revizuire să se realizeze în procedura de revizuire, prin orice mijloc de probă *(C.A. Braşov, secţia penală, decizia nr. 134/2015, nepublicată).*

Revizuentul nu a depus vreo hotărâre judecătorească definitivă care să constate existenţa vreunei infracţiuni de mărturie mincinoasă în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere şi nici dovada că există un impediment pentru punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale (adică o ordonanţă de clasare din care să rezulte impedimentul pentru punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale). Într-adevăr, au existat declaraţiile mincinoase ale martorilor în cauză, pentru care aceştia au fost condamnaţi definitiv, însă declaraţiile mincinoase nu au stat la baza condamnării revizuentului, ci la baza achitării sale iniţiale de către prima instanţă. Aceste declaraţii mincinoase au condus la soluţionarea injustă a dosarului prin achitarea iniţială a inculpatului, şi nu la condamnarea sa. Această soluţie a fost modificată în apel în sensul condamnării acestuia *(C.A. Galaţi, secţia penală şi pentru cauze cu minori, decizia nr. 125/A din 14 februarie 2020, www.sintact.ro).*

În speţă, este adevărat că trei martori au fost condamnaţi pentru săvârşirea infracţiunii de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, dar mărturiile lor s-au referit la împrejurările în care revizuentul a săvârşit infracţiunea de evadare, iar nu la existenţa acestei infracţiuni. Cererea de revizuire putea fi admisă pentru cazul de revizuire invocat numai dacă prin săvârşirea infracţiunii de mărturie mincinoasă s-ar fi ajuns la condamnarea greşită a revizuentului, deci la soluţia contrară celei care trebuia adoptată, ceea ce în speţă nu este cazul *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2769/2003, www.legalis.ro).*

Dispunerea condamnării unora dintre martori pentru săvârşirea infracţiunii de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere nu constituie motiv de revizuire, dacă declaraţiile acestor martori nu au servit la pronunţarea hotărârii, fiind înlăturate de către instanţă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5377/2006, www.scj.ro).*

Revizuirea poate fi cerută când un martor a săvârşit infracţiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere. În speţă este adevărat că doi martori au fost condamnaţi pentru săvârşirea infracţiunii de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, dar această situaţie nu a dus la darea unei hotărâri nelegale sau netemeinice, aşa cum cere textul de lege menţionat, ci dimpotrivă soluţia de achitare a inculpatului S.A. s-a bazat pe alte declaraţii date în cursul judecăţii, şi nu pe cele mincinoase date în cursul urmăririi penale de către cei doi martori. Deci cererea de revizuire putea fi admisă pentru cazul de revizuire invocat numai dacă prin săvârşirea infracţiunii de mărturie mincinoasă s-ar fi ajuns la achitarea greşită a inculpatului, deci la soluţia contrară celei care trebuia adoptată, ceea ce în speţă nu este cazul *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2720/2004, www.legalis.ro).*

- mărturia mincinoasă ***trebuie dovedită prin hotărâre judecătorească definitivă*** de condamnare, renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, de achitare (spre exemplu, pentru că fapta a fost comisă sub imperiul unei constrângeri fizice sau morale, nu şi atunci când achitarea a fost dispusă pe motiv că fapta nu există sau nu este prevăzută de legea penală, ori nu a fost comisă de inculpat) sau de încetare a procesului penal, prin care instanţa a constatat existenţa mărturiei mincinoase şi săvârşirea faptei de către martor, expert sau interpret [de pildă, în cazul intervenţiei prescripţiei speciale a răspunderii penale dacă în urma solicitării de continuare a procesului penal s-a reţinut existenţa faptei şi vinovăţia autorului, nu şi atunci când a operat cauza de nepedepsire a retragerii mărturiei mincinoase în condiţiile art. 273 alin. (3) C.pen.]; în acest din urmă caz, dacă prin hotărârea definitivă de încetare a procesului penal s-a reţinut doar incidenţa impedimentului la exercitarea acţiunii penale fără a se face vreo referire la existenţa faptei şi vinovăţia autorului, această hotărâre nu va putea conduce prin ea însăşi la revizuirea cauzei, constituind doar un mijloc de probă în sensul art. 454 alin. (2) C.proc.pen.;

- atunci când există o hotărâre judecătorească definitivă prin care s-a reţinut comiterea mărturiei mincinoase, probaţiunea infracţiunii nu se poate face cu alte mijloace de probă;

Denaturarea adevărului poate constitui motiv de revizuire şi atunci când fapta a fost săvârşită fără vinovăţie şi, ca atare, nu constituie infracţiune, când martorul s-a aflat într-o eroare de fapt sau a comis fapta ca urmare a unei constrângeri morale. Esenţial este însă ca acest motiv de revizuire să influenţeze soluţia instanţei, respectiv să ducă la pronunţarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice, potrivit art. 453 alin. (4) C.proc.pen. În cauză, martorii audiaţi în cauza a cărei revizuire se cere nu au fost condamnaţi pentru mărturie mincinoasă pentru a se putea susţine că este afectată legalitatea şi temeinicia hotărârii pronunţate. Prin urmare, nici incidenţa acestui caz de revizuire nu este dovedită *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 457/2015, www.scj.ro).*

În cauză nu sunt incidente prevederile art. 453 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. deoarece textul prevede că „există o mărturie mincinoasă făcută de către expert dovedită prin hotărâre judecătorească". Or, în motivarea cererii, petentul a arătat că un martor, respectiv expertul desemnat în cauză, ar fi comis infracțiunea de mărturie mincinoasă, constând în faptul că la obiectivul nr. 4 stabilit de instanță prin care s-a cerut identificarea unui eventual prejudiciu adus bugetului consolidat al statului în legătură cu care urma să se stabilească cuantumul acestuia și mecanismul de producere, expertul s-ar fi rezumat să formuleze o opinie constând în faptul că „factura fiscală nr. x supusă verificării nu reprezintă o operațiune economică reală, nefiind o cheltuială deductibilă la calculul impozitului pe profit" *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 698 din 21 mai 2019, www.sintact.ro)*.

- în situația în care dovada nu poate fi făcută prin hotărâre judecătorească din cauza existenței unui impediment la punerea în mișcare sau la exercitarea acțiunii penale prevăzut de art. 16 C.proc.pen. (spre exemplu, prescripția, decesul), proba cazului de revizuire se poate face pe cale incidentală în procedura de revizuire, după admiterea în principiu, *prin orice mijloc de probă* (*de exemplu, prin ordonanța de clasare* dacă prin acestea s-a constatat caracterul mincinos al mărturiei).

c) când un înscris care a servit ca temei al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals în cursul judecății sau după pronunțarea hotărârii, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză;

- pentru reținerea acestui caz de revizuire trebuie îndeplinite următoarele **condiții**:

1. înscrisul autentic sau sub semnătură privată să fi fost declarat fals în cursul judecății sau după pronunțarea hotărârii și să fi servit ca ***temei al hotărârii*** a cărei revizuire se cere;

- nu este admisibilă revizuirea pe acest temei dacă înscrisul nu este fals, chiar și în ipoteza în care acesta încorporează o simulație;

- astfel, înscrisul autentic sau sub semnătură privată falsificat trebuie să fi dus la pronunțarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice; cu alte cuvinte, instanța a administrat în procesul penal un înscris fals și s-a întemeiat în pronunțarea soluției pe acest mijloc de probă fals, fără să fi cunoscut acest caracter al înscrisului sau faptul că acesta a fost declarat fals;

- nu este necesar [ca în cazul de revizuire de la lit. a)] ca prin revizuirea întemeiată pe falsitatea înscrisului să se ajungă la o soluție diametral opusă celei pronunțate prin hotărârea definitivă, ci numai ca înscrisul fals să fi dus la pronunțarea unei *hotărâri nelegale sau netemeinice* (de pildă, înscrisul fals să fi condus la reținerea unei încadrări juridice eronate sau la pronunțarea unei soluții de achitare etc.).

2. înscrisul falsificat să fi avut o ***contribuție determinantă*** la pronunțarea hotărârii a cărei revizuire se cere, formând în acest mod opinia instanței de judecată.

- în cazul în care instanța nu a reținut în analiza situației de fapt datele rezultate din înscrisul falsificat pe care l-a înlăturat, nu vor putea fi invocate ca temei de revizuire dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.;

- în cazul în care falsul este realizat chiar de către organele judiciare, revizuirea se va putea solicita în temeiul art. 453 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.;

- caracterul fals al înscrisului ***trebuie dovedit*** în aceleaşi condiţii ca şi în cazul mărturiei mincinoase, ***prin hotărâre judecătorească definitivă*** de condamnare, renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, de achitare (spre exemplu, pentru că fapta a fost comisă sub imperiul unei constrângeri fizice sau morale, nu şi atunci când achitarea a fost dispusă pe motiv că fapta nu există sau nu este prevăzută de legea penală, ori nu a fost comisă de inculpat) sau de încetare a procesului penal, prin care instanţa, pronunţându-se asupra fondului acuzaţiei penale, a constatat existenţa falsului; aşadar, atunci când există o hotărâre judecătorească cu privire la existenţa falsului, probaţiunea infracţiunii nu se poate face cu alte mijloace de probă;

- în situaţia în care dovada nu poate fi făcută prin hotărâre judecătorească din cauza existenţei unui impediment la punerea în mişcare sau la exercitarea acţiunii penale prevăzut de art. 16 C.proc.pen. (spre exemplu, prescripţia, decesul), proba cazului de revizuire se poate face pe cale incidentală în procedura de revizuire, după admiterea în principiu, *prin orice mijloc de probă*.

În cauză s-a susţinut de revizuent că nu se face vinovat de săvârşirea infracţiunii pentru care a fost condamnat, motivând că actul avut în vedere la pronunţarea sentinţei de condamnare, respectiv delegaţia nr. X emisă de SC P. SA, a fost ulterior declarată falsă, iar în cauză nu s-a efectuat o expertiză sau o constatare tehnico-ştiinţifică în vederea probării falsului. Analizând temeinicia cererii de revizuire, instanţa de apel a reţinut că „pentru existenţa acestui caz de revizuire legea impune îndeplinirea cumulativă a două condiţii, respectiv să fie vorba de un înscris oficial sau sub semnătură privată, mijloc de probă care a servit ca temei al hotărârii a cărei revizuire se cere, care a fost declarat fals, şi acest înscris să poată dovedi nelegalitatea sau netemeinicia hotărârii de condamnare. (...) În speţă, referitor la cele două condiţii, Curtea a observat că actul fals invocat de revizuent ce ar dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, a constituit, de fapt, conform hotărârii de condamnare, temeiul pentru care revizuentul a fost trimis în judecată şi condamnat pentru săvârşirea infracţiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, prevăzută de art. 290 C.pen. din 1969 şi mijlocul prin care s-a săvârşit infracţiunea de delapidare, împrejurări reţinute ca atare de instanţa care a judecat cauza în fond. Prin urmare, înscrisul vizat a fost constatat fals chiar de instanţa care a pronunţat hotărârea de condamnare şi anulat ulterior ca o consecinţă a condamnării revizuentului pentru infracţiunea prevăzută de art. 290 C.pen. din 1969, şi nu invers, cum cere textul de lege, respectiv să fi fost considerat valabil când s-a dispus condamnarea şi ulterior, într-un alt proces penal, să fi fost declarat fals. În al doilea rând, acest înscris nu a dus la rezolvarea greşită a fondului cauzei ca urmare a furnizării unor informaţii nereale privind existenţa faptei, identitatea sau vinovăţia condamnatului, ci a furnizat exact informaţiile constatate prin hotărârea de condamnare, astfel că nu se poate susţine argumentat nelegalitatea sau netemeinicia hotărârii de condamnare din această perspectivă. În atari circumstanţe, acest înscris cunoscut ca fiind fals şi constatat ca atare de instanţa care a dispus condamnarea, nu poate

fi invocat ca temei al revizuirii hotărârii, nefiind satisfăcută niciuna din cele două condiţii enunţate mai sus pentru a fi incident în cauză cazul de revizuire prevăzut de art. 397 lit. c) C.proc.pen. *(C.A. Ploieşti, decizia nr. 997/2012, www.lege5.ro).*

d) când un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracţiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, împrejurare care a influenţat soluţia pronunţată în cauză;

- pentru reţinerea acestui caz de revizuire trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

1. instanţa sau organele de urmărire penală să fi săvârşit, în exercitarea sau în legătură cu exercitarea atribuţiilor judiciare, ***o infracţiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere***;

- astfel se poate reţine comiterea de către organele judiciare a infracţiunii de abuz în serviciu, luare de mită, cercetare abuzivă, favorizarea făptuitorului etc.;

- în ipoteza în care infracţiunea comisă de judecător sau de organele de urmărire penală în cauza a cărei revizuire se cere este cea de fals material în înscrisuri oficiale sau de fals în înscrisuri sub semnătură privată, va reţine doar acest caz de revizuire, nu şi cel prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.;

- în situaţia în care falsul este comis de organele de constatare prevăzute de art. 61 C.proc.pen. (care nu sunt organe de urmărire penală), analiza admisibilităţii cererii de revizuire se va putea realiza doar prin raportare la cazul prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.; având însă în vedere că procesul-verbal întocmit de organele de constatare constituie actul de sesizare al organelor judiciare, iar nu mijloc de probă, şi, prin urmare, instanţa de judecată nu îşi putea întemeia hotărârea pe acest înscris, revizuirea fundamentată pe caracterul fals al actului de sesizare este inadmisibilă; totuşi, dacă organul de constatare a fost audiat ca martor şi a dat declaraţii mincinoase în faţa instanţei, ar fi posibilă revizuirea întemeiată pe cazul prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.

2. infracţiunea comisă de organele judiciare să fi condus la ***pronunţarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice***.

- nelegalitatea hotărârii este, de regulă, atrasă de comiterea infracţiunii de către membrii completului (de pildă, luarea de mită în scopul reţinerii unei circumstanţe atenuante judiciare care a condus la aplicarea unei pedepse sub minimul special prevăzut de lege); nu este exclus însă ca infracţiunea să fi fost comisă chiar de către judecătorul de cameră preliminară (de exemplu, luarea de mită de către judecător de la partea civilă pentru a nu dispune excluderea unor mijloace de probă nelegal administrate şi care serveau la dovedirea acuzaţiei penale);

- ***dovedirea*** faptelor penale trebuie făcută ***prin hotărâre judecătorească definitivă*** de condamnare, renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, de achitare (spre exemplu, pentru că fapta a fost comisă sub imperiul unei constrângeri fizice sau morale, nu şi atunci când achitarea a fost dispusă pe motiv că fapta nu există sau nu este prevăzută de legea penală, ori nu a fost comisă de inculpat) sau de încetare a procesului penal, prin care instanţa, pronunţându-se asupra fondului acuzaţiei penale, a constatat existenţa infracţiunii în legătură cu cauza a cărei revizuire se

cere; aşadar, atunci când există o hotărâre judecătorească cu privire infracţiunea comisă de organele de urmărire penală sau de judecător, probaţiunea infracţiunii nu se poate face cu alte mijloace de probă;

- în situaţia în care dovada nu poate fi făcută prin hotărâre judecătorească din cauza existenţei unui impediment la punerea în mişcare sau la exercitarea acţiunii penale prevăzut de art. 16 C.proc.pen. (spre exemplu, prescripţia, decesul), proba cazului de revizuire se poate face pe cale incidentală în procedura de revizuire, după admiterea în principiu, *prin orice mijloc de probă*;

- formularea unei plângeri penale împotriva membrilor completelor de judecată care au judecat cauza sau împotriva organelor de urmărire penală ce au efectuat acte în cauză, urmată chiar de începerea urmăririi penale *in rem* sau de continuarea efectuării urmăririi penale faţă de aceştia în calitate de suspecţi, nu este de natură să fundamenteze o cerere de revizuire potrivit art. 453 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.

Condamnatul A. a solicitat revizuirea invocând în esenţă greşita reţinere a situaţiei de fapt şi a vinovăţiei sale, criticând modul de administrare a mijloacelor de probă pe parcursul urmăririi penale şi aprecierea probelor în procesul penal din cauza în care s-a dispus condamnarea sa (...); simplul fapt că revizuentul arată că organele de anchetă au încălcat legea în administrarea probaţiunii în dosarul în care s-a dispus condamnarea acestuia nu se încadrează în cazul de revizuire prevăzute de art. 453 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 257/2016, www.scj.ro)*.

Formularea unei plângeri penale împotriva organelor de urmărire penală ce au efectuat acte în cauză nu este de natură să fundamenteze o cerere de revizuire şi, cu atât mai puţin, nu poate conferi instanţei competenţa de a constata intervenirea prescripţiei răspunderii penale şi de a cerceta acuzaţiile în procedura de revizuire, cu încălcarea principiului separaţiei funcţiilor judiciare, prin invocarea dispoziţiilor art. 454 alin. (2) C.proc.pen., atât timp cât faptele reclamate formează obiectul unei cauze aflate în lucru la organul judiciar funcţional competent, respectiv Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia de urmărire penală şi criminalistică. Prin urmare, în acord cu instanţa de fond, Înalta Curte constată că lipsa ordonanţei procurorului prin care se constată un impediment în exercitarea acţiunii penale faţă de procurorii B. şi C. constituie un fine de primire a cererii de revizuire şi atrage inadmisibilitatea acesteia, context în care nu se mai impune analizarea celorlalte motive de apel susţinute de revizuentul A. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 314 din 15 octombrie 2019, www.scj.ro)*.

e) când două sau mai multe hotărâri judecătoreşti definitive nu se pot concilia;

- pentru reţinerea acestui caz de revizuire trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

1. să existe două hotărâri penale ***definitive***, prin care instanţele să fi soluţionat conflictul de drept substanţial penal;

- practica judiciară recentă relevă utilizarea acestui caz de revizuire şi în ipoteza existenţei unor hotărâri definitive care nu se pot concilia în materia aplicării legii penale mai favorabile *postsententiam* în temeiul art. 6 C.pen.[1];

- nu se poate reţine acest caz de revizuire în ipoteza în care numai o hotărâre definitivă priveşte fondul acţiunii penale, iar cealaltă este pronunţată de Completul de HP sau de RIL şi conţine o interpretarea în drept inconciliabilă cu cea reţinutul prin hotărârea pronunţată asupra fondului;

Susţinerile revizuentului potrivit cărora sentinţa penală nr. 35/F/2015 a Curţii de Apel Bucureşti, pronunţată în fond în cauza care îl priveşte, definitivă prin decizia nr. 224/A/2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, şi deciziile nr. 20/2014 şi 26/2014 pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu se pot concilia având în vedere interpretarea dată noţiunii de funcţionar public, nu se încadrează în cazul de revizuire prevăzut de dispoziţiile art. 453 lit. e) C.proc.pen. în raport de obiectul hotărârilor judecătoreşti invocate *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 455/2015, www.scj.ro).*

2. hotărârile judecătoreşti definitive să fie ***inconciliabile***;

- se va reţine caracterul inconciliabil al soluţiilor pronunţate în cazul în care acestea se exclud una pe cealaltă (de exemplu, printr-o hotărâre judecătorească complicii la săvârşirea unei infracţiuni sunt condamnaţi, în vreme ce autorii, judecaţi ulterior, sunt achitaţi, considerându-se că fapta nu există);

- caracterul inconciliabil vizează, în principiu, situaţia de fapt reţinută *(aceeaşi faptă, dar făptuitori diferiţi*[2] ori *acelaşi făptuitor însă fapte diferite, respectiv fapte şi făptuitori diferiţi, dacă acestea sunt corelative)*; ca excepţie, caracterul inconciliabil poate viza şi situaţii de drept diferite, întemeiate pe aceeaşi bază factuală (de pildă, în ipotezele vizând aplicarea art. 6 C.pen.).

3. hotărârile ***să nu fi fost atacate concomitent*** prin intermediul altor căi extraordinare de atac.

- dacă împotriva cel puţin a uneia dintre hotărâri a fost formulat recurs în casaţie ori o contestaţie în anulare, revizuirea întemeiată pe acest caz nu este posibilă până ce nu se va fi soluţionat cealaltă cale extraordinară de atac;

- *toate hotărârile care nu se pot concilia sunt supuse revizuirii;*

- acest caz de revizuire nu presupune încălcarea autorităţii de lucru judecat a unei hotărâri anterioare, aceasta putând fi invocată numai pe calea contestaţiei în anulare.

Hotărârile sunt inconciliabile când, datorită datelor şi dispoziţiilor pe care le conţin se exclud reciproc, inconciliabilitatea hotărârilor trebuind să privească dispozitivele hotărârilor supuse revizuirii. S-a mai reţinut că există

---

[1] Pentru o analiză detaliată, a se vedea *I.-P. Chiş*, Inconciliabilitate sau încălcarea autorităţii lucrului judecat?, în „Dreptul" nr. 11/2015, p. 180-187.

[2] Spre deosebire de contestaţia în anulare întemeiată pe *ne bis in idem*, în cazul revizuirii întemeiate pe caracterul inconciliabil al hotărârilor nu este necesar ca hotărârile judecătoreşti definitive să privească aceeaşi persoană.

acest caz de revizuire atunci când hotărârile se referă la acelaşi făptuitor şi la fapte diferite săvârşite în aceeaşi zi, la aceeaşi oră, dar în localităţi diferite, când sunt evidente aspectele inconciliabile legate de plasarea în spaţiu a făptuitorului care nu se putea afla în două locuri diferite în acelaşi timp. Instanţa de fond a mai constatat că, din starea de fapt reţinută în sarcina petentului prin cele două hotărâri judecătoreşti, rezultă că infracţiunile de contrabandă pentru care revizuentul a fost condamnat prin sentinţa penală nr. 1026 din data de 5 aprilie 2011 a Judecătoriei Arad, au fost comise în data de 3 decembrie 2009, respectiv 5 iunie 2010, iar infracţiunile de dare de mită, contrabandă şi aderare la un grup infracţional organizat, pentru care petentul a fost condamnat prin sentinţa penală nr. 35/PI din 29 ianuarie 2014 a Curţii de Apel Timişoara, au fost comise în perioada noiembrie - decembrie 2010. Ca atare, s-a constatat că nu este vorba de hotărâri judecătoreşti care nu se pot concilia, faptele pentru care petentul a fost condamnat prin aceste hotărâri fiind comise la diferite perioade de timp *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 468/2015, www.scj.ro).*

În cazul unei cereri de revizuire întemeiată pe dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. trebuie îndeplinite cumulativ două condiţii: să existe două sau mai multe hotărâri definitive şi hotărârile să nu se poată concilia. Nu există acest caz de revizuire dacă hotărârea civilă se referă la o chestiune prealabilă, iar cea penală la aceeaşi chestiune prealabilă, întrucât, dacă a rămas mai întâi definitivă hotărârea civilă, se impune în faţa instanţei penale cu autoritate de lucru judecat [art. 52 alin. (3) C.proc.pen.], iar dacă a rămas mai întâi definitivă hotărârea penală cu privire la chestiunea civilă prealabilă de care a depins soluţionarea acţiunii penale, se impune cu autoritatea de lucru judecat instanţei civile *(I.C.C.J, secţia penală, decizia nr. 121/A din 14 iunie 2022, www.scj.ro).*

În cazul în care condamnatul invocă, în motivarea cererii de revizuire, împrejurarea că pentru săvârşirea infracţiunii pentru care a fost condamnat definitiv au fost trimise ulterior în judecată alte persoane, cererea trebuie soluţionată în raport cu prevederile Codului de procedură penală, care se referă la situaţia când două sau mai multe hotărâri judecătoreşti definitive nu se pot concilia, iar nu în raport cu prevederile Codului de procedură penală din 1968, care se referă la fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei. În acest sens, instanţele de judecată au obligaţia să solicite dosarele menţionate de revizuent pentru a examina dacă există ori nu două hotărâri cu privire la aceeaşi faptă, ce nu se pot concilia *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2041/2002, www.scj.ro).*

Din analiza comparativă a celor două hotărâri judecătoreşti definitive, despre care revizuenta susţine că nu se pot concilia, Înalta Curte constată că acestea privesc persoane diferite, fapte diferite şi care nu sunt corelative: sentinţa penală nr. 52 din 29 aprilie 2009 a Curţii de Apel Suceava priveşte pe inculpatul C., pentru săvârşirea infracţiunii de fals intelectual, iar sentinţa penală nr. 1426 din 28 noiembrie 2014 a Judecătoriei Oradea priveşte pe inculpata A. pentru săvârşirea infracţiunii de participaţie improprie la abuz în serviciu contra intereselor persoanelor, constând în acţiunea de determinare a inculpatului E. de

a săvârși infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor în formă calificată *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 12/A/2017, www.scj.ro)*.

Cazul de revizuire referitor la existența a două sau mai multe hotărâri judecătorești definitive care nu se pot concilia, presupune pronunțarea a două sau mai multe hotărâri judecătorești definitive care se exclud. Nu este incident acest caz de revizuire în situația pronunțării unei hotărâri judecătorești definitive de achitare și a unei hotărâri judecătorești definitive de condamnare, pentru infracțiuni de luare de mită, săvârșite de aceeași persoană, la aceeași dată, dar în exercitarea atribuțiilor de control la persoane juridice diferite, întrucât hotărârile judecătorești definitive – de achitare și de condamnare – nu se exclud, nereferindu-se la aceeași faptă, ci la fapte diferite *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 4043/2009, www.legalis.ro)*.

Nu se poate reține incidența cazului de revizuire prevăzut de art. 493 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. în situația în care revizuentul a invocat faptul că se impune a se dispune achitarea sa pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la introducerea în țară de droguri de risc prevăzute de art. 25 C.pen. raportat la art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, având în vedere că autorul, respectiv Ț.Ș., nu a fost condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de introducere în țară de droguri de risc. Inculpatul Ț.Ș. a fost condamnat în baza art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 la pedeapsa de 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de droguri de risc și la pedeapsa de 10 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la introducerea în țară de droguri de risc prevăzută de art. 25 C.pen. raportat la art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000. Inculpatul Ț.Ș. a fost condamnat în baza art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 cu aplicarea art. 74 alin. (1) lit. a), c) alin. (2) și art. 76 lit. c) C.pen. la pedeapsa de 2 ani și 9 luni închisoare și în baza art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 74 alin. (1) lit. a), c) alin. (2) și art. 76 lit. a) C.pen. la pedeapsa de 3 ani închisoare. (...) Astfel cum în mod judicios a observat prima instanță, se constată că nu sunt identificate elemente de contrarietate în privința dispozițiilor cuprinse în sentințele penale prin care s-a dispus condamnarea celor doi inculpați *(C.A. Constanța, decizia penală nr. 32 din 21 ianuarie 2022, www.sintact.ro)*.

Nu orice deosebire între modul de soluționare a cauzelor constituie un motiv de inconciliabilitate, ci hotărârile trebuie să se excludă una pe cealaltă. Pe de altă parte, revizuirea este un mijloc procesual prin care sunt înlăturate erorile judiciare ce se constată că au fost comise în soluționarea unei cauze definitiv judecate. Eroarea judiciară implică existența unei judecăți de fapt netemeinice și, ca atare, revizuirea are caracterul unei căi de atac de fapt, întrucât ea provoacă o reexaminare în fapt a cauzei penale. În cauză se invocă o neconciliere între sentința prin care revizuenții au fost condamnați pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la omor calificat prevăzută cu cea prin care instigatul a fost condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de omor. În acest sens, se arată că, din punct de vedere al dreptului penal substanțial, este un nonsens juridic reținerea în sarcina revizuenților a premeditării, întrucât premeditarea presupune o activitate proprie a autorului, și nu a instigatorilor și, totodată, că s-a creat o vădită confuzie între

premeditarea instigării, absorbită în conținutul subiectiv al acesteia, și premeditarea omorului, care reprezintă latura subiectivă a infracțiunii săvârșite de autor. Curtea constată însă că problema ridicată de revizuenți este strict o problemă de drept, care nu este urmarea reținerii unor situații de fapt diferite, inconciliabile, ci a interpretării unor dispoziții legale. Această problemă de drept putea fi ridicată de apărare pe parcursul soluționării cauzei în fond, însă nu poate fi pusă în discuție prin intermediul căii extraordinare de atac a revizuirii, cale de atac care provoacă, așa cum s-a arătat mai sus, o reexaminare în fond a cauzei *(C.A. București, secția a II-a penală, sentința nr. 206/2006, în Cpp Ad. 2, p. 1189).*

Contrar susținerilor apărării, hotărârea de condamnare a revizuentului nu este inconciliabilă cu hotărârea de achitare a intimatului, chiar dacă se impută acestuia din urmă săvârșirea unei infracțiuni corelative, respectiv de dare de mită. Acest aspect nu conduce, *de plano*, la pronunțarea unei soluții de achitare pentru a evita o oarecare contradicție. Așa cum rezultă din situația reținută în cele două hotărâri supuse analizei, nu s-a putut dovedi că remiterea sumei s-a făcut de către intimat în considerarea modalității favorabile în care revizuentul a instrumentat anterior o cauză penală care-l privea și în care a avut calitatea de învinuit pentru săvârșirea unei infracțiuni de evaziune fiscală, pentru a reține existența infracțiunii corelative, cât și vinovăția intimatului în comiterea acesteia. Pe de altă parte, revizuentul a confirmat circumstanțele săvârșirii infracțiunilor reținute în sarcina sa, uzând în cauza în care a fost condamnat de procedura abreviată a recunoașterii vinovăției. Așadar, în acord cu cele reținute de instanța fondului, se constată o diferență de rezoluție infracțională în ceea ce-i privește pe cei doi inculpați ce și-a produs efectele în mod corespunzător în cazul fiecăruia dintre ei. În raport de aceste considerente, se constată că în mod corect instanța de fond a dispus respingerea cererea, ca inadmisibilă *(C.A. Suceava, secția penală și pentru cauze cu minori, decizia nr. 1146 din 18 decembrie 2019, www.sintact.ro).*

Prin toate aceste hotărâri, revizuentul a fost condamnat pentru infracțiuni de înșelăciune, realizate prin același mod de operare, respectiv postarea în diverse publicații de anunțuri pentru angajare în străinătate și inducerea în eroare a persoanelor vătămate să achite diverse taxe pentru intermedierea contractelor de muncă sau pentru transport către inculpatul din aceste dosare. Cu toate că revizuentul susține că ar fi săvârșit o singură infracțiune, în formă continuată și că instanțele din eroare l-ar fi condamnat pentru mai multe infracțiuni săvârșite în concurs, se poate lesne constata că toate hotărârile de condamnare se pot concilia, neexistând nicio contradicție între încadrările date diverselor fapte săvârșite de inculpat și judecate separat în fața acestor instanțe (...). De altfel, este elocvent modul în care inculpatul a săvârșit faptele pentru care a fost condamnat prin sentința penală nr. X/29.05.2012 a Judecătoriei Târgu Mureș, care a reținut existența a două infracțiuni aflate în concurs, fiecare din acestea fiind săvârșite în formă continuată, prin mai multe acte de executare, ceea ce dovedește că instanța a analizat cu atenție complexitatea activității infracționale, luând în considerare tipologia fiecărei infracțiuni săvârșite de inculpate *(Jud. Odorheiu Secuiesc, sentința nr. 536 din 14 decembrie 2021, www.lege5.ro).*

Referitor la acest caz, trebuie să arătăm că vizează două sau mai multe hotărâri judecătoreşti şi definitive pronunţate de instanţele penale, nu şi de instanţe civile. (...) Pe de altă parte, tot în motivarea deciziei penale nr. x/A/05.07.2021 a C.A. Galaţi, se aduc lămuriri şi cu privire la aceste susţineri. Prin sentinţa civilă nr. z/23.04.2015 a Judecătoriei Focşani, a fost admisă plângerea contravenţională formulată de petenta S.C. G.C. SRL împotriva procesului-verbal de constatare şi sancţionare a contravenţiei nr. X, în sensul că s-a dispus anularea măsurii confiscării materialului lemnos, dispusă prin procesul-verbal, cu consecinţa restituirii acestuia către petentă (sentinţa a rămas definitivă prin decizia civilă nr. x/04.12.2015 a Tribunalului V.). Nu s-a tranşat în cadrul acestui litigiu civil problema provenienţei materialului lemnos din punctul de vedere al S.C. G.C. SRL, pentru a se putea discuta o eventuală autoritate de lucru judecat. În acest context, Curtea constată că revizuentul-condamnat D.D. a invocat doar în mod formal cazurile de revizuire prevăzute de art. 453 alin. (1) lit. a) şi e) C.proc.pen., argumentele aduse în susţinerea acestora fiind practic apărări pe fondul cauzei, care au fost avute în vedere de instanţa de apel când a pronunţat decizia penală nr. 777/A/05.07.2021 *(C.A. Galaţi, decizia penală nr. 1281 din 17 decembrie 2021, www.sintact.ro).*

f) când hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituţională, ca urmare a admiterii unei excepţii de neconstituţionalitate ridicate în acea cauză, în situaţia în care consecinţele încălcării dispoziţiei constituţionale continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunţate;

- în ***decizia nr. 68/HP/2020***, instanţa supremă a arătat că din interpretarea teleologică a dispoziţiilor art. 453 alin. (4) teza I şi teza a II-a C.proc.pen. rezultă posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a revizuirii, în baza art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., împotriva unei hotărâri definitive în vederea remedierii aspectelor de nelegalitate ce decurg din încălcarea unei dispoziţii constituţionale pe care s-a întemeiat hotărârea. Excepţia de neconstituţionalitate admisă şi publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, ulterior rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti, are rolul de a media calea extraordinară de atac a revizuirii; dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. reliefează că stabilitatea hotărârii judecătoreşti nu poate să primeze în raport cu prevederile cu valoare de principiu cuprinse în Constituţie. Revizuirea în cadrul deciziilor Curţii Constituţionale rezidă în efectele obligatorii ale deciziilor instanţei de contencios constituţional şi în necesitatea valorificării în concret a modului în care a fost exercitat dreptul la apărare prin invocarea în cauză a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiei legale pe care s-a întemeiat hotărârea pronunţată de instanţă. Numai în acest mod, accesul la justiţie nu apare ca formal şi iluzoriu, iar sesizarea Curţii Constituţionale are eficienţă juridică;

- pentru promovarea căii extraordinare de atac a revizuirii pentru acest motiv este necesară întrunirea următoarelor **condiţii**:

(i) *să existe o* ***decizie*** *a Curţii Constituţionale prin care a fost declarată neconstituţională o normă legală;*

- este indiferent dacă încălcarea Constituţiei constatată de instanţa de contencios constituţional priveşte un drept material sau un drept de procedură;

- ca excepţie, este posibil şi ca o hotărâre a Curţii Constituţionale prin care a fost respinsă ca inadmisibilă o excepţie de neconstituţionalitate să servească ca temei al revizuirii în condiţiile în care excepţia a vizat o normă de drept substanţial sau procesual care a fost declarată neconstituţională după momentul sesizării de către instanţă a Curţii Constituţionale; în acest sens, în *DCC nr. 260/2018* instanţa de contencios constituţional a arătat că deşi „potrivit art. 29 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, excepția de neconstituționalitate urmează să fie respinsă ca devenită inadmisibilă, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, în temeiul deciziilor anterior menționate prin care s-a admis excepția, prezenta decizie poate constitui motiv al unei cereri de revizuire, cu respectarea dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. şi a *DCC nr. 126/2016*".

(ii) *decizia Curţii Constituţionale să fi fost* ***publicată*** *în Monitorul Oficial, ulterior rămânerii definitive a hotărârii;*

- dacă decizia Curţii Constituţionale a fost publicată în Monitorul Oficial, anterior rămânerii definitive a hotărârii, instanţele au obligaţia de a ţine cont de dezlegarea dată de instanţa de contencios constituţional, revizuirea fiind în această ipoteză inadmisibilă.

Soluţia legislativă care consacră dreptul persoanelor prevăzute de lege de a exercita calea de atac a revizuirii nu intră în coliziune cu prevederile constituţionale privind efectele *ex nunc* ale deciziei Curţii Constituţionale, revizuirea putând fi exercitată numai după publicarea ei în Monitorul Oficial *(DCC nr. 1106/2010, în M.Of. nr. 672 din 4 octombrie 2010).*

Efectele unei decizii de admitere pronunţate de instanţa de contencios constituţional se întind numai *ex nunc*, deoarece revizuirea este cea care în mod direct produce efecte pentru trecut şi nu decizia de admitere a Curţii Constituţionale, aceasta din urmă fiind doar un instrument, un motiv legal pentru reformarea viitoare a hotărârii judecătoreşti care s-au întemeiat pe dispoziţia declarată neconstituţională. Prin urmare, decizia Curţii Constituţionale mediază revizuirea şi nu invers, iar efectele pentru trecut de remediere a aspectelor dintr-o hotărâre judecătorească definitivă ce nu au putut fi prevenite sunt o consecinţă a căii extraordinare de atac şi nicidecum a actului emis de instanţa de contencios constituţional *(DCC nr. 998/2013, în M.Of. nr. 39 din 17 ianuarie 2013).*

(iii) *excepţia de neconstituţionalitate să fi fost invocată în cursul procesului penal în cauza a cărei revizuire se cere de revizuent;*

- modificarea art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016 este consecinţa DCC nr. 126/2016, prin care s-a apreciat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. (vechea reglementare), care nu circumstanţiază cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepţia de neconstituţionalitate, este neconstituţională; astfel, instanţa de contencios constituţional a considerat că nereglementarea condiţiei ca excepţia de neconstituţionalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunţat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte *ex tunc*

actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice – element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării;

- și în acest caz, Curtea Constituțională și-a depășit limitele competenței funcționale, devenind un veritabil legiuitor pozitiv care stabilește că doar partea care a invocat excepția de neconstituționalitate pe parcursul procesului penal poate ulterior să promoveze calea extraordinară de atac a revizuirii împotriva hotărârii definitive pronunțate în cauza în care a fost sesizată instanța de contencios constituțional; decizia constituie, în realitate, *un caz de restrângere a dreptului de acces la justiție* (componentă a dreptului la un proces echitabil ale cărui garanții însăși instanța de contencios constituțional a edictat că se aplică și în căile extraordinare de atac[1]) și produce efecte cu privire la părțile care nu au invocat excepția de neconstituționalitate, dar a căror situație juridic este afectată de o dispoziției *de drept substanțial* declarată ulterior neconstituțională; într-un mod, devenit deja clasic, instanța de

---

[1] Garanțiile dreptului la un proces echitabil în materie nu sunt, în principiu, aplicabile dincolo de limitele rămânerii definitive a hotărârii judecătorești. Astfel, în doctrină (*S. Trechsel*, Human Rights in criminal proceedings, Oxford University Press, 2006, p. 32) s-a apreciat că art. 6 din Convenția europeană se aplică în toate fazele procedurale care sunt relevante cu privire la pronunțarea unei hotărâri judecătorești referitoare la vinovăția sau nevinovăția unei persoane, începând cu ancheta efectuată de poliție și continuând până la epuizarea tuturor căilor ordinare de atac, având în vedere că echitabilitatea procedurii se apreciază în ansamblu. Tot astfel, Curtea Europeană a arătat că art. 6 din Convenția europeană nu își găsește aplicabilitatea în materia procedurii revizuirii unei hotărâri definitive (CtEDO, decizia din 6 mai 2003, în cauza *Fisher c. Austriei*). Cu toate acestea, Curtea Constituțională a reinventat limitele de aplicabilitate ale art. 6 din Convenția europeană aplicând garanțiile echitabilității procedurii și în căile extraordinare de atac, concepție din care se poate conchide că instanța de contencios constituțional a derogat *in favorem de la standardul minimal impus de Curtea de la Strasbourg. Astfel, în DCC nr. 506/2015*, Curtea Constituțională a apreciat că atâta vreme cât admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se soluționează cu participarea procurorului, *din perspectiva contradictorialității, ca element definitoriu al egalității de arme și al dreptului la un proces echitabil, norma legală trebuie să permită citarea părților, fiind suficient să li se asigure părților posibilitatea participării în această etapă procesuală, judecătorul putând decide asupra admisibilității în principiu a cererii de revizuire și fără participarea părților, atât timp cât acestea au fost legal citate*, de vreme ce, *dreptul la un proces în contradictoriu* (n.n. – componentă a dreptului la un proces echitabil potrivit art. 6 din Convenția europeană) înseamnă, într-un proces penal, că atât procurorului, cât și părții trebuie să li se ofere posibilitatea de a avea cunoștință și de a putea aduce observații referitoare la toate probele prezentate sau la observațiile depuse de către cealaltă parte în vederea influențării deciziei instanței. Față de această orientare a Curții Constituționale nu poate fi omis faptul că dreptul de acces la justiție este și el o componentă a dreptului la un proces echitabil, deci aplicabil și în calea de atac a revizuirii. Deși este *un nonsens juridic*, întrucât standardul convențional nu implică existența unui drept la o cale extraordinară de atac (cu excepția redeschiderii procesului penal în cazul condamnărilor *in absentia* și a revizuirilor întemeiate pe existența unei hotărâri de condamnare a statului de Curtea Europeană), această concluzie se desprinde din raționamentele instanței de control constituțional.

contencios constituţional încearcă să îşi justifice soluţia prin apelul la jurisprudenţa Curţii Europene, omiţând însă o regulă fundamentală degajată din aceasta, ca efect al principiului subsidiarităţii[1], potrivit căreia drepturile şi libertăţile fundamentale garantate de Convenţia europeană reprezintă *standarde minime de protecţie*, statele părţi putând prin reglementările interne să asigure o protecţia mai extinsă drepturilor omului. În acest sens, art. 53 din Convenţia europeană prevede că nicio dispoziţie a acestui instrument european de protecţie nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei părţi contractante sau oricărei alte convenţii la care această parte contractantă este parte, subliniindu-se astfel că drepturile şi libertăţile garantate în Convenţia europeană nu au un caracter exhaustiv;

- în realitate, consider că această soluţie (pronunţată în data de 3 martie 2016, motivată extrem de rapid şi publicată în M.Of. nr. 185 din 11 martie 2016) nu a fost justificată decât de un singur considerent: încercarea Curţii Constituţionale de a reduce efectele unei alte decizii, la fel de eronate, pe care instanţa de contencios constituţional o adoptase în data de 16 februarie 2016 (DCC nr. 51/2016 cu privire la punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică prin care fusese admisă o excepţie de neconstituţionalitate evident inadmisibilă) şi care a fost publicată în M.Of. nr. 190 din 14 martie 2016;

- apreciez că au calitate procesuală activă şi părţile care au invocat o excepţie de neconstituţionalitate prin care a fost criticat articolul declarat neconstituţional, excepţie cu privire la care instanţa a decis sesizarea Curţii Constituţionale anterior ca aceasta să se fi pronunţată într-o altă cauză cu privire la neconstituţionalitatea articolului în discuţie; în această ipoteză, chiar dacă Curtea Constituţională va dispune respingerea excepţiei de neconstituţionalitate ca inadmisibilă pe motiv că a admis anterior o excepţie de neconstituţionalitate a aceluiaşi articol într-o altă cauză, consider că şi aceste persoane se află într-o poziţie similară celor care criticaseră mai devreme articolul declarat neconstituţional;

- este admisibilă revizuirea chiar şi în ipoteza în care excepţia de neconstituţionalitate a fost invocată în cauza în care a fost pronunţată hotărârea definitivă de către instanţă din oficiu;

(iv) *hotărârea definitivă prin care cauza a fost soluţionată în fond* ***să se fi întemeiat*** *pe prevederea legală declarată neconstituţională;*

- soluţia pronunţată în cauză s-a întemeiat pe dispoziţia legală declarată neconstituţională ulterior rămânerii definitive a hotărârii sau pe alte dispoziţii din actul atacat care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate de prevederile menţionate în sesizare; în mod întemeiat s-a susţinut în literatura de specialitate[2] că „în lipsa unor prevederi exprese, chiar şi revizuirea întemeiată pe declararea neconstituţională a unei prevederi pe care s-a întemeiat hotărârea pronunţată în cauză trebuie sa urmeze paşii indi-

---

[1] Pentru o analiză detaliată a principiului subsidiarităţii, a se vedea *H. Petzold*, The Convention and the Principle of Subsidiarity, în *R.St.J. Macdonald, F. Matscher, H. Petzold*, The European System for the Protection of Human Rights, Dordrecht: Nijhoff, 1993, p. 41-62.

[2] *G. Bodoroncea*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1780.

caţi de procedura reglementată de textele menţionate şi să vizeze, practic, hotărârea prin care s-a soluţionat cauza pe fond. (...) **Nu este posibilă exercitarea revizuirii întemeiată pe acest motiv a hotărârilor prin care a fost respinsă ca inadmisibilă contestaţia în anulare** judecată fără citarea părţilor, deşi prin DCC nr. 542 din 14 iulie 2015 dispoziţiile art. 431 alin. (1) au fost declarate neconstituţionale, având drept consecinţă şi modificarea lor prin. art. II pct. 110 din O.U.G. nr. 18/2016 **sau cele prin care a fost respinsă ca inadmisibilă cererea de recurs în casaţie**, întrucât nu a fost formulată de un avocat, astfel cum o cereau dispoziţiile art. 436 alin. (2), declarate neconstituţionale prin DCC nr. 432 din 21 iunie 2016 şi abrogate de O.U.G. nr. 18/2016, deoarece în niciuna dintre aceste situaţii nu s-a soluţionat fondul cauzei, în sensul de rezolvare a acţiunii penale";

- în ***decizia nr. 68/HP/2020*** s-a apreciat, în interpretarea dispoziţiilor art. 452 alin. (1) C.proc.pen., că o cerere de revizuire întemeiată pe dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. poate fi îndreptată şi împotriva unei hotărâri penale definitive, pronunţate în soluţionarea unei cereri întemeiate pe dispoziţiile art. 595 C.proc.pen.[1];

(v) consecinţele încălcării dispoziţiei constituţionale ***să continue*** *să se producă şi să nu poată fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunţate.*

- nu este necesar [ca în cazul de revizuire de la lit. a)] ca prin revizuirea întemeiată pe decizia Curţii Constituţionale să se ajungă la o soluţie diametral opusă celei pronunţate prin hotărârea definitivă;

- poate fi invocat ca motiv de revizuire **numai în favoarea** persoanei condamnate sau a celei faţă de care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei; pe cale de consecinţă nu este admisibilă revizuirea pe acest temei a hotărârilor definitive de achitare, sau solicitarea procurorului de revizuire *in peius* a unei hotărâri definitive prin care a fost încetat procesul penal;

Cazul de revizuire prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. presupune invocarea excepţiei de neconstituţionalitate în cauza soluţionată prin hotărârea judecătorească definitivă atacată pe calea revizuirii. În consecinţă, cererea de revizuire formulată, în baza dispoziţiilor art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., împotriva hotărârii judecătoreşti definitive pronunţate într-o cauză

---

[1] În considerentele *deciziei nr. 68/HP/2020* s-a arătat că procedura prevăzută de art. 595 C.proc.pen. este incidentă în situaţia în care după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracţiune fapta pentru care s-a pronunţat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai uşoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanţa urmând să ia măsuri pentru ducerea la îndeplinire, după caz, a dispoziţiilor art. 4 şi ale art. 6 C.pen. Prevederea în lege a unei fapte ca infracţiune constituie o trăsătură esenţială a infracţiunii şi, în mod evident, ţine de latura penală a cauzei, motiv pentru care, faţă de dispoziţiile art. 452 alin. (1) C.proc.pen. rezultă că revizuirea întemeiată pe cazul prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. poate fi exercitată împotriva unei hotărâri penale definitive pronunţate asupra unei cereri întemeiate pe dispoziţiile art. 595 C.proc.pen., conform celor statuate prin DCC nr. 651/2018. Prin urmare, examinarea care se realizează în procedura reglementată de art. 595 C.proc.pen. are legătură cu latura penală a cauzei, care poate sau nu să sufere modificări.

în care nu s-a invocat excepţia de neconstituţionalitate este inadmisibilă, decizia Curţii Constituţionale prin care s-a constatat existenţa unui conflict juridic de natură constituţională neputând conduce la revizuirea hotărârii judecătoreşti definitive pronunţate în cauză *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 334/A din 24 octombrie 2019, www.scj.ro)*.

1. În cazul admiterii unei excepţii de neconstituţionalitate a dispoziţiilor privind hotărârile supuse recursului în casaţie, cererea de revizuire formulată în baza art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. împotriva încheierii de respingere, conform art. 440 alin. (2) C.proc.pen., a cererii de recurs în casaţie, este admisibilă, dacă excepţia de neconstituţionalitate a aceloraşi dispoziţii a fost ridicată în cauză anterior publicării deciziei Curţii Constituţionale; *2.* Admiterea în principiu a cererii de revizuire formulată împotriva încheierii de respingere, ca inadmisibilă, a cererii de recurs în casaţie se dispune prin decizie, în complet format din 3 judecători; *3.* În ipoteza în care admite în principiu cererea de revizuire, instanţa dispune, în complet format din 3 judecători, scoaterea cauzei de pe rol şi trimiterea spre repartizare aleatorie a cererii de recurs în casaţie, întrucât admisibilitatea în principiu a cererii de recurs în casaţie se examinează în complet format din un judecător, conform art. 440 alin. (1) C.proc.pen., iar rejudecarea cauzei după admiterea în principiu a cererii de revizuire se face potrivit regulilor de procedură privind judecata în primă instanţă, conform art. 461 alin. (1) C.proc.pen., în speţă, a regulilor privind procedura de filtru a recursului în casaţie *(I.C.C.J., secţia penală, Complet format din 3 judecători, decizia nr. 195 din 2 aprilie 2019, www.scj.ro)*.

Revizuirea unei hotărâri judecătoreşti implică, în acest caz, îndeplinirea cumulativă a trei condiţii: condamnarea disciplinară a unui magistrat, sancţionarea disciplinară trebuie să se fi produs pentru exercitarea funcţiei cu «rea-credinţă» sau gravă neglijenţă, iar sancţionarea trebuie să fi fost aplicată în cauza ce formează obiectul revizuirii. În cauza de faţă, prin Hotărârea nr. 3J din 28 martie 2006 a Consiliului Superior al Magistraturii, judecătorul a fost sancţionat disciplinar pentru săvârşirea abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004, hotărâre devenită irevocabilă prin decizia nr. 15 din 28 noiembrie 2006 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – Completul de 9 judecători. Sancţiunea disciplinară a fost aplicată ca urmare a intervenţiilor judecătorului în schimbarea completului învestit cu soluţionarea dosarului nr. X/2004, în care s-a pronunţat decizia supusă căii de retractare. Cu privire la preşedintele completului de judecată ce a pronunţat decizia nr. 7498/2005, Consiliul Superior al Magistraturii, după ce reţine conduita sa culpabilă, în sensul că aceasta a urmărit soluţionarea dosarului nr. X/2004 în scopul realizării unor interese personale, respinge ca rămasă fără obiect acţiunea disciplinară exercitată faţă de doamna judecător, întrucât Preşedintele României a dispus eliberarea sa din funcţia de judecător, ca urmare a pensionării. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, prin decizia arătată, reţine aceeaşi situaţie de fapt şi încadrare juridică, modificând hotărârea în sensul că a înlocuit sancţiunea excluderii din magistratură cu sancţiunea disciplinară a diminuării indemnizaţiei de încadrare brută cu 15% pe o perioadă de 3 luni. Intimaţii au invocat neîndeplinirea a două dintre

condiţiile cazului de revizuire: judecătorul sancţionat nu a făcut parte din completul de judecată ce a pronunţat decizia nr. 7498/2005, iar abaterea disciplinară pentru care a fost sancţionat este cea prevăzută de art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004 (intervenţii pentru soluţionarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toţi cetăţenii, precum şi imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror), şi nu pentru cea prevăzută de art. 99 lit. h) din lege (exercitarea funcţiei, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credinţă sau din gravă neglijenţă, dacă fapta nu constituie infracţiune). Excepţiile sunt nefondate. Art. 322 pct. 4 C.proc.civ. a stabilit drept situaţie premisă pentru prima ipoteză din text participarea judecătorului condamnat definitiv la judecata cauzei. Pentru cea de-a treia ipoteză, legiuitorul foloseşte însă termenul generic de magistraţi, noţiune ce include, alături de judecători, şi procurorii. Dacă intenţia legiuitorului ar fi fost aceea ca doar judecătorii ce au făcut parte din completul de judecată să fie incluşi în ipoteza finală a art. 322 pct. 4 C.proc.civ., ar fi fost utilizaţi aceiaşi termeni ca în prima ipoteză: judecător care a luat parte la judecată. Prin folosirea noţiunii de magistrat în loc de «judecător care a luat parte la judecată» dispoziţiile de procedură se referă, ca în speţa de faţă, şi la ipoteza sancţionării disciplinare a unui judecător ce nu a luat parte la judecată. Soluţia se impune cu atât mai mult cu cât impunitatea disciplinară a judecătorului ce a făcut parte din completul de judecată, urmare a eliberării din funcţie, ar determina, *de plano*, respingerea revizuirii ca inadmisibilă. O asemenea abordare în absenţa unor dispoziţii privind constatarea pe cale incidentă a săvârşirii abaterii disciplinare de chiar instanţa de revizuire contravine dispoziţiilor art. 3 C.civ. şi art. 4 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, potrivit cărora judecătorii nu pot refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă, a dispoziţiilor art. 21 alin. (3) din Constituţie şi a dispoziţiilor art. 6 CEDO referitoare la dreptul oricărei persoane de a fi judecată de o instanţă independentă şi imparţială.

Revizuentei i-a fost încălcat acest drept fundamental din cauza conduitei culpabile a celor doi judecători. Astfel, Completul de 9 judecători al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în considerentele deciziei pronunţate în recurs, arată că judecătorul fondului avea «un interes de necontestat (...) de a se implica în soluţionarea acelui dosar, ca urmare a obligaţiilor pe care considera că le-ar avea faţă de o anumită parte din dosar şi că mutarea dosarului la completul prezidat de acest judecător s-a realizat datorită imixtiunii preşedintelui de secţie», noţiunea de imixtiune referindu-se la orice atingere adusă principiului prin care se consacră că judecătorii sunt independenţi şi se supun numai legii, indiferent dacă autorul urmăreşte ori nu realizarea unui interes prin intervenţia sa. Drept urmare, inadmisibilitatea invocată sub acest aspect nu are acoperire în textul de procedură menţionat. Cea de-a treia condiţie cerută de ipoteza finală a art. 322 pct. 4 C.proc.civ. comportă clarificări pentru a stabili dacă textul de procedură se referă strict la abaterea disciplinară prezentă în Legea nr. 303/2004 la art. 99 lit. h). Dacă intenţia legiuitorului ar fi fost aceea ca sancţiunea disciplinară să se refere doar la prima ipoteză a abaterii disciplinare înscrise în Legea nr. 303/2004 la art. 99 lit. h), exercitarea funcţiei cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă, cu excluderea ipotezei referitoare la nerespectarea normelor de procedură, ar fi fost

făcută trimitere expresă la prevederile legii speciale. În absența acestor dispoziții exprese de procedură rezultă că intenția legiuitorului a fost aceea ca orice activitate săvârșită cu rea-credință de un magistrat, ce poate atrage răspunderea disciplinară în condițiile art. 98-99 din Legea nr. 303/2004, să facă obiect al cazului de revizuire în discuție, căci esența acestui motiv de retractare este asanarea erorii judiciare săvârșite urmare a relei-credințe exercitate în funcția de judecător. În cauza de față va fi analizată numai noțiunea de rea-credință, nu și cea de gravă neglijență, dată fiind situația de fapt reținută de cele două instanțe de judecată – Consiliul Superior al Magistraturii și Înalta Curte de Casație și Justiție. Conceptul de rea-credință, acoperitor unor varii situații de fapt, semnifică intenția unei persoane ce acționează în scopul de a produce rezultate negative în viața socială, de a dăuna altuia. Fără doar și poate, cei doi magistrați au acționat cu rea-credință atunci când, în scopul realizării interesului unuia dintre ei, au încălcat normele referitoare la dreptul la un proces echitabil al revizuentei. Față de cele ce preced, rezultă că cele trei condiții de admisibilitate cerute de legiuitor sunt întrunite, deoarece un magistrat a fost sancționat disciplinar pentru exercitarea funcției cu rea-credință în legătură cu pricina în discuție *(I.C.C.J., secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 3326/2007, www.scj.ro)*.

1.2. Revizuirea în cazul încălcării drepturilor și libertăților fundamentale

Ca urmare a modificării operate prin Legea nr. 173/2022 trebuie distinse între ipotezele în care revizuirea hotărârilor definitive este consecința unei hotărâri de condamnare a statului român de către Curtea Europeană, respectiv atunci când Curtea Europeană a emis doar un aviz la solicitarea instanței supreme.

1.2.1. Revizuirea în ipoteza condamnării României de Curtea Europeană

- potrivit art. 465 C.proc.pen., este posibilă revizuirea hotărârilor definitive pronunțate în cauzele în care CtEDO a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale ori a dispus scoaterea cauzei de pe rol, ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat și reclamanți, dacă vreuna dintre consecințele grave ale încălcării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta continuă să se producă și nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate;

- pentru promovarea căii extraordinare de atac a revizuirii pentru acest motiv este necesară întrunirea următoarelor **condiții**:

(i) *să existe o* ***hotărâre de condamnare definitivă*** *a statului român pentru încălcarea Convenției europene sau a Protocoalelor adiționale la aceasta, respectiv o hotărâre prin care s-a dispus scoaterea cauzei de pe rol, ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat și reclamanți;*

- nu este admisibilă revizuirea dacă aceasta se întemeiază doar pe sesizarea instanței de contencios european ori atunci când hotărârea CtEDO nu este încă definitivă;

- nu este necesar ca hotărârea CtEDO să fi fost publicată în Monitorul Oficial al României, deoarece aceste hotărâri sunt obligatorii pentru statul român de la momentul rămânerii definitive sau de la momentul constatării încheierii acordului amiabil dintre părți; astfel, statul român nu poate împiedica revizuirea hotărârii defi-

nitive prin prelungirea *sine die* a momentului publicării hotărârii CtEDO, în funcţie de aceasta determinându-se doar cea mai îndepărtată dată de la care începe să curgă termenul de formulare a căii extraordinare de atac;

- nu se poate cere revizuirea unei hotărâri definitive invocându-se hotărâri pronunţate de Curtea Europeană împotriva altor state în cauze similare sau ca urmare a constatării existenţei unei încălcări a Convenţiei europene printr-o reglementare din dreptul intern a statului condamnat identică cu reglementarea românească, chiar dacă cererea persoanei vătămate împotriva statului român a fost declarată admisibilă, dar nu a fost judecată definitiv;

- este indiferent dacă violarea vizează un drept material sau un drept de procedură, precum şi dacă instanţa de la Strasbourg s-a pronunţat doar cu privire la violarea Convenţiei europene sau şi cu privire la „satisfacţia echitabilă".

(ü) *consecinţele grave ale încălcării Convenţiei europene sau a Protocoalelor adiţionale la aceasta* ***continuă să se producă*** *şi după pronunţarea hotărârii Curţii Europene, neputând fi remediate decât prin revizuirea hotărârii interne.*

- în aceste situaţii, satisfacţia echitabilă nu este în măsură a compensa integral prejudiciul suferit de persoana vătămată, fiind necesară şi redeschiderea procedurii pentru a repara integral prejudiciul; spre exemplu, aceste consecinţe grave se produc în cazul în care condamnarea unei persoane a fost dispusă de o instanţă ce nu satisfăcea exigenţele de independenţă sau imparţialitate (condamnarea unui civil de către o instanţă militară) sau cu încălcarea prevederilor art. 6 din Convenţia europeană privind dreptul la apărare ori principiile loialităţii, legalităţii şi contradictorialităţii administrării probelor etc.;

- nu se va putea reţine că încălcarea termenului rezonabil al procesului penal este de natură să producă în continuare consecinţe grave;

- în jurisprudenţă[1] s-a apreciat că atunci când revizuentul se află în stare de deţinere, în executarea pedepsei aplicate prin hotărârea ce a făcut obiectul examinării CEDO, constatarea existenţei în continuare a vătămărilor datorate pronunţării unei hotărâri de condamnare cu nesocotirea exigenţelor dreptului la un proces echitabil impune anularea mandatului de executare a pedepsei închisorii şi punerea de îndată în libertate.

(iii) să existe o legătură de cauzalitate *între consecinţele grave ale încălcării dreptului garantat de Convenţia europeană şi hotărârea penală definitivă pronunţată de instanţa română, a cărei revizuire se cere.*

- în privinţa redeschiderii procesului penal consecutiv unei condamnări pronunţate de Curtea Europeană prin care s-a constatat existenţa unei încălcări a dispoziţiilor art. 6 CEDO (întemeiate pe lipsa unei audieri nemijlocite inculpatei de către instanţa de apel[2]) în opinia majoritară exprimată în decizia din 11 iulie 2017 a Marii

---

[1] *I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 325/2018, www.scj.ro.*

[2] În cauză inculpata a fost acuzată de comiterea infracţiunii de ameninţare, iar din experta medico-legală efectuată în cauză a rezultat că, deşi avea capacitate penală, discernământul său era diminuat. În urma condamnării în primă instanţă, inculpata a formulat apel în cadrul căruia a solicitat să fie audiată şi să se realizeze o nouă evaluare a situaţiei de fapt, faţă de concluziile actului medico-legal. Instanţa de apel nu a procedat la audierea inculpatei şi a considerat că nu

Camere pronunţată în cauza *Moreira Ferreira c. Portugaliei (nr. 2) s-a apreciat că nu există o încălcare a art. 6 CEDO, în argumentare reţinându-se următoarele*:

1. s-au reafirmat principiile stabilite în jurisprudenţa constantă a Curţii Europene [cauzele *Bochan c. Ucrainei, Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) c. Elveţiei, Egmez c. Ciprului*] cu privire la competenţa sa în legătură cu atribuţiile statelor şi ale Comitetul de Miniştri după cum urmează: a) constatarea unei încălcări în cadrul hotărârilor pronunţate este, în esenţă, *declaratorie*; conform art. 46 CEDO, Înaltele Părţi Contractante s-au obligat să respecte hotărârile Curţii în cauzele în care sunt parte, sub supravegherea Comitetului de Miniştri; b) Rolul Comitetului de Miniştri în această sferă nu înseamnă că măsurile întreprinse de statul pârât pentru remedierea încălcării constatate de către Curte nu ar putea să ridice o nouă problemă asupra căreia nu a fost statuat prin hotărâre şi care să formeze obiectul unei noi cereri. Cu alte cuvinte, Curtea ar putea analiza o cerere potrivit căreia a avut loc o nouă încălcare a Convenţiei determinată de rejudecarea cauzei ca urmare a hotărârii pronunţate de Curte; c) Curtea Europeană are competenţa de a analiza cereri în mai multe cauze formulate subsecvent, spre exemplu atunci când autorităţile naţionale au realizat o nouă determinare asupra acuzaţiilor formulate; d) stabilirea existenţei „împrejurărilor noi" depinde în mare măsură de circumstanţele specifice ale cauzei, iar diferenţele între cauze nu sunt întotdeauna evidente;

2. s-a reiterat faptul că din jurisprudenţa sa (cauzele *Öcalan c. Turciei*, *Sejdovic c. Italiei*) rezultă că *instanţa de contencios european nu are competenţa pentru a dispune redeschiderea procedurilor într-o anumită cauză.* Cu toate acestea, aşa cum rezultă şi din Recomandarea nr. R (2000) 2 a Comitetului de Miniştrii, atunci când o persoană a fost condamnată după o procedură care nu a respectat cerinţele art. 6 CEDO, Curtea Europeană ar putea indica că o rejudecare sau o redeschidere a procesului, dacă aceasta este solicitată, reprezintă, în principiu, o modalitate adecvată pentru îndreptarea încălcării (de pildă, în *cauza Gençel c. Turciei*, în contextul în care se punea în discuţie imparţialitatea instanţei Curtea a apreciat că cea mai adecvată formă de îndreptare a încălcării constatate ar fi cea a rejudecării cauzei de către un tribunal independent şi imparţial);

3. *nu este rolul Curţii Europene de a indica modalitatea în care trebuie să fie desfăşurat un nou proces, precum şi forma pe care trebuie să o aibă acesta.* Statul pârât rămâne are posibilitatea să aleagă mijloacele prin care îşi va îndeplini obligaţia de a-l pune pe reclamant, în măsura în care este posibil, în situaţia în care exigenţele Convenţiei nu ar fi fost încălcate, cu condiţia ca aceste mijloace să fie compatibile cu concluziile enunţate în hotărârea Curţii şi cu drepturile apărării. În cazuri excepţionale, încălcarea va fi de o aşa natură încât Curtea nu va avea altă posibilitatea reală decât de a indica un singur remediu posibil (*astfel cum s-a decis în cauzele Assanidze c. Georgiei, Del Río Prada c. Spaniei*). Cu toate acestea, în anumite hotărâri ale sale

---

este necesară o reapreciere asupra faptelor. După pronunţarea hotărârii de condamnare a statului portughez de Curtea Europeană a fost formulată o cerere de revizuire care a fost respinsă, considerându-se că hotărârea instanţei naţionale nu era incompatibilă cu hotărârea Curţii de la Strasbourg.

(cauza *Henryk Urban şi Ryszard Urban c. Poloniei*), Curtea a exclus în mod expres redeschiderea în cazul încălcării art. 6 CEDO;

4. *o încălcare a art. 6 CEDO nu conduce în mod automat la redeschiderea procesului penal.* Cu toate acestea, redeschiderea reprezintă, în principiu, o modalitate adecvată şi, frecvent, cea mai adecvată pentru înlăturarea încălcării şi acoperirea prejudiciului cauzat prin efectele sale. Curtea a observat, de asemenea, că în majoritatea Statelor Membre redeschiderea procesului nu se dispune automat şi este supusă unui examen de admisibilitate realizat de către instanţele naţionale, care se bucură de o largă marjă de apreciere în acel domeniu;

5. *art. 6 CEDO este aplicabil, în latura sa penală, în cazul remediilor clasificate ca fiind extraordinare în dreptul naţional atunci când instanţa este chemată să analizeze acuzaţia.* Prin urmare, Curtea analizează chestiunea aplicabilităţii art. 6 CEDO prin încercarea de a determina dacă, la momentul judecării procedurii-remediu, instanţa naţională avea obligaţia de a se pronunţa asupra acuzaţiei penale;

6. *nici art. 6 şi niciun alt articol al CEDO nu stabileşte o obligaţie generală de a furniza motive pentru declararea ca inadmisibile a căilor extraordinare de atac.* Legea poate excepta astfel de hotărâri de la obligaţia de motivare. Cu toate acestea, atunci când în analiza sa a căii extraordinare de atac, instanţa naţională determină acuzaţia penală şi îşi motivează decizia, acele motive trebuie să respecte cerinţele art. 6 din Convenţie;

7. *încălcarea art. 6 din Convenţie nu creează, în principiu, o situaţie cu continuitate în timp şi nu impune statului pârât o obligaţie procedurală continuă.* Cu privire la interpretarea instanţei naţionale dată hotărârii CEDO din 2011, Marea Cameră a subliniat că, în acea hotărâre, un nou proces sau redeschiderea procedurilor a fost descrisă ca o modalitate adecvată, dar nu şi una necesară sau exclusivă. Mai mult, utilizarea expresiei „în principiu" limitează domeniul recomandării, sugerând că în anumite situaţii un nou proces sau redeschiderea procedurilor ar putea să nu fie o soluţie adecvată. Având în vedere principiul subsidiarităţii şi considerentele hotărârii CEDO din 2011, Curtea a apreciat că refuzul instanţei supreme portugheze de a redeschide procedurile, astfel cum a fost solicitat de către reclamantă, *nu a fost arbitrar.* S-a mai constatat că decizia instanţei supreme portugheze conţine o motivare suficientă asupra temeiurilor avute în vedere. Acestea din urmă se înscriu în marja de apreciere a autorităţilor naţionale şi nu au distorsionat considerentele hotărârii CEDO.

- nu este necesar [ca în cazul de revizuire de la lit. a)] ca prin revizuirea întemeiată pe decizia CtEDO să se ajungă la o soluţie diametral opusă celei pronunţate prin hotărârea definitivă;

Curtea apreciază că în cauză sunt întrunite **condiţiile strict şi limitativ prevăzute de art. 465 C.proc.pen.** pentru admiterea cererii de revizuire formulate de V.I.F., după cum urmează:

1. există o hotărâre de condamnare definitivă a statului român pentru încălcarea CEDO pronunţată de CtEDO ca urmare a plângerii formulate de partea căreia, într-un proces aflat pe rolul instanţelor naţionale, i-a fost încălcat un drept fundamental. Curtea constată că cererea de revizuire a fost formulată de

V.I.F., persoana care a avut calitatea de inculpat în cauza în care s-a pronunţat sentinţa penală nr. X/2007 de Judecătoria Oradea şi care a avut calitatea de reclamant în faţa CtEDO. Prin hotărârea pronunţată de CtEDO, Secţia a IV-a, în 27 iunie 2017, definitivă în condiţiile prevăzute de art. 44 parag. 2 CEDO la data de 27 septembrie 2017 (M.Of. nr. 59 din 19 ianuarie 2018), instanţa de contencios european al drepturilor omului a apreciat că în cauza în care s-a dispus condamnarea revizuentului V.I.F. au fost încălcate dispoziţiile art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO, ca urmare a faptului că instanţele naţionale nu l-au audiat pe I.R. şi din cauza duratei procesului penal împotriva reclamantului. **Pe de o parte**, în motivarea soluţiei pronunţate CtEDO a reţinut că: instanţele naţionale nu au invocat motive serioase care să justifice neprezentarea lui I.R. şi admiterea ca probă a declaraţiei date de acesta în cursul urmăririi penale; declaraţiile coinculpatului I.R. aveau o anumită importanţă, chiar una însemnată, şi că administrarea lor a cauzat dificultăţi apărării; reclamantul nu a avut posibilitatea, nici în faza urmăririi penale, nici în faţa instanţelor, de a adresa întrebări martorilor ale căror declaraţii au fost luate în considerare de instanţele naţionale. De altfel, însuşi reclamantul a fost audiat în persoană abia în etapa recursului. În plus, instanţele nu au procedat la o examinare meticuloasă a credibilităţii martorilor absenţi şi a fiabilităţii declaraţiilor acestora; în ceea ce priveşte declaraţia lui I.R., instanţele au omis să răspundă argumentului reclamantului întemeiat pe nelegalitatea acestui mijloc de probă, care ar fi fost obţinut în urma unei constrângeri exercitate de agenţii statului. În consecinţă, CtEDO a constatat absenţa unor măsuri procedurale adoptate de instanţele interne pentru a compensa imposibilitatea reclamantului de a-i adresa în mod direct întrebări lui I.R. şi faptul că instanţele nu au luat măsurile compensatorii care ar fi permis o apreciere echitabilă şi adecvată a fiabilităţii elementelor de probă neverificate, ceea ce a condus la reţinerea încălcării dispoziţiilor art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO. **Pe de altă parte**, reţinând că în cauză procedura a durat zece ani, două luni şi douăsprezece zile (începând de la data primei audieri a reclamantului la poliţie la 29 februarie 2000 şi finalizându-se la 11 mai 2010, prin pronunţarea deciziei Curţii de Apel Oradea) CtEDO a considerat că durata procedurii este excesivă şi nu răspunde cerinţei „termenului rezonabil", fiind astfel încălcate exigenţele art. 6 parag. 1 CEDO;

2. consecinţele grave ale încălcării art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO continuă să se producă şi după pronunţarea hotărârii CtEDO, neputând fi remediate decât prin revizuirea hotărârii interne. Curtea constată că în decizia din 11 iulie 2017 pronunţată în cauza *Moreira Ferreira c. Portugaliei, nr. 2 (parag. 91)* Marea Cameră a CtEDO a apreciat că încălcarea art. 6 CEDO nu creează, în principiu, o situaţie cu continuitate în timp şi nu impune statului pârât o obligaţie procedurală continuă. Curtea consideră că evaluarea acestei condiţii trebuie realizată prin raportare la încălcarea dispoziţiilor art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO, ca urmare a faptului că instanţele naţionale nu l-au audiat pe IR, iar nu prin raportare la art. 6 parag. 1 CEDO din cauza duratei procesului penal împotriva revizuentului. Astfel, în această ultimă privinţă, Curtea apreciază că nu se va putea reţine că încălcarea termenului rezonabil al procesului penal este de natură să producă în continuare consecinţe grave, deoarece repercusiunile acestei încălcări nu pot fi remediate prin revizuirea hotărârii de condamnare. Deşi instanţa de contencios european nu are competenţa pentru a dispune redeschiderea procedurilor într-o anumită cauză sau de a aprecia dacă încălcarea

exigenţei convenţionale este de natură să producă în continuare consecinţe grave, totuşi aşa cum rezultă şi din Recomandarea nr. R (2000) 2 a Comitetului de Miniştri ai statelor membre cu privire la reexaminarea sau redeschiderea unor cauze la nivel naţional în urma hotărârilor CtEDO, atunci când o persoană a fost condamnată după o procedură care nu a respectat cerinţele art. 6 CEDO, CtEDO ar putea indica că o rejudecare sau o redeschidere a procesului, dacă aceasta este solicitată, reprezintă, în principiu, o modalitate adecvată pentru îndreptarea încălcării. În acest cadru, CtEDO a arătat prin parag. 70 al hotărârii pronunţate în cauza *Valdhuter c. României* în ceea ce priveşte încălcarea dispoziţiilor art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO că „atunci când o persoană particulară, asemenea reclamantului în speţă, a fost condamnată în urma unei proceduri viciate de încălcări ale cerinţelor art. 6 CEDO, un nou proces sau o redeschidere a procedurii, la cererea persoanei în cauză, reprezintă, *în principiu*, un mijloc adecvat de reparare a încălcării constatate. În această privinţă, Curtea observă că art. 465 C.proc.pen., intrat în vigoare la 1 februarie 2014, permite revizuirea unui proces pe plan intern în cazul în care Curtea a constatat încălcarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale unui reclamant". Curtea reţine că în decizia din 11 iulie 2017 pronunţată în cauza *Moreira Ferreira c. Portugaliei, nr. 2 (parag. 92)* Marea Cameră a CtEDO a subliniat că un nou proces sau redeschiderea procedurilor constituie *o modalitate adecvată, dar nu şi una necesară sau exclusivă.* Mai mult, utilizarea expresiei „în principiu" limitează domeniul recomandării, sugerând că în anumite situaţii un nou proces sau redeschiderea procedurilor ar putea să nu fie o soluţie adecvată. În cadrul procedurii revizuirii întemeiate pe dispoziţiile art. 465 C.proc.pen., Curtea apreciază că o încălcare a art. 6 CEDO nu conduce în mod automat la redeschiderea procesului penal, fiind necesar a se evalua amploarea acesteia şi a consecinţelor produse şi caracterul continuu al acestora pentru a se determina dacă rejudecarea cauzei reprezintă o modalitate adecvată pentru înlăturarea încălcării şi acoperirea prejudiciului cauzat prin efectele sale. În cauză, Curtea opinează că: a. instanţa de contencios european a reţinut o încălcare substanţială şi structurală a dreptului la un proces echitabil, art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO, în condiţiile în care V.I.F. nu a avut posibilitatea, nici în faza urmăririi penale şi nici în faza de judecată de a adresa întrebări martorilor ale căror declaraţii au fost luate în considerare de instanţe, care nu au invocat motive serioase care să justifice neprezentarea lui I.R. şi admiterea ca probă a declaraţiei date de acesta în cursul urmăririi penale, au omis să răspundă argumentului reclamantului întemeiat pe nelegalitatea acestui mijloc de probă presupus a fi obţinut în urma unei constrângeri exercitate de agenţii statului şi nu au procedat la o examinare meticuloasă a credibilităţii martorilor absenţi şi a fiabilităţii declaraţiilor acestora; b. consecinţele grave ale încălcării art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO continuă să se producă şi după pronunţarea hotărârii Curţii de la Strasbourg, deoarece acestea afectează echitabilitatea procesului penal şi stabilirea adevărului, cu influenţă determinantă asupra soluţiei pronunţate în cauză, iar singura modalitate adecvată pentru înlăturarea acestora este rejudecarea cauzei din etapa judecăţii în primă instanţă ca urmare a admiterii cererii de revizuire. Chiar dacă în privinţa revizuentului V.I.F. a intervenit reabilitarea de drept, Curtea consideră că această cauză care înlătură consecinţele condamnării constituie una din împrejurările ce trebuie evaluate de către instanţă la verificarea

condiţiei prevăzute în art. 465 alin. (1) C.proc.pen. referitoare la producerea în continuare a consecinţelor grave ale încălcării CEDO şi nu reprezintă un impediment la reţinerea împrejurării că efectele grave ale încălcării art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO continuă să se producă şi după pronunţarea hotărârii CtEDO. Pe de o parte, Curtea reţine că dispoziţiile art. 465 C.proc.pen. nu prevăd drept motiv de respingere a cererii de revizuire intervenirea reabilitării de drept, iar art. 457 C.proc.pen. nu limitează formularea cererii de revizuire cel mai târziu până la împlinirea termenului de reabilitare de drept. Pe de altă parte, Curtea consideră că efectele reabilitării constau în încetarea decăderilor, interdicţiilor şi incapacităţilor ce decurg dintr-o hotărâre de condamnare, însă reabilitarea are drept situaţie premisă tocmai soluţia de condamnare, prin intermediul căreia s-a stabilit cu autoritate de lucru judecat săvârşirea cu vinovăţie de către inculpat a unei infracţiuni, care, în cauză, a fost pronunţată în urma unui proces penal desfăşurat cu încălcarea dispoziţiilor art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO. Or, tocmai aceste consecinţe trebuie înlăturate prin rejudecarea cauzei, în condiţiile în care revizuentul V.I.F. îşi susţine în continuare nevinovăţia şi învederează caracterul netemeinic al hotărârii de condamnare. Aşadar, trecerea timpului şi incidenţa instituţiei reabilitării de drept anterior pronunţării de către CtEDO a unei soluţii de condamnare a statului român nu poate fi imputată revizuentului şi nu poate reprezenta în sine un impediment la redeschiderea procesului în urma admiterii cererii de revizuire;

3. există în cauză o legătură de cauzalitate între consecinţele grave ale încălcării dreptului garantat de CEDO şi hotărârea penală definitivă pronunţată de instanţa română, a cărei revizuire se cere. Curtea apreciază că încălcarea dispoziţiilor art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) CEDO a condus la pronunţarea de CtEDO a hotărârii de condamnare a statului român în 27 iunie 2017, definitivă la data de 27 septembrie 2017 (M.Of. nr. 59 din 19 ianuarie 2018), astfel că legătura de cauzalitate este pe deplin dovedită. Curtea constată că cererea de revizuire a fost formulată de o persoană cu privire la care Curtea Europeană a constatat încălcarea unui drept reglementat de Convenţie, hotărârea CtEDO ce constată această încălcare este definitivă, iar cererea de revizuire a fost introdusă în termenul legal. În consecinţă, reţinând, **pe de o parte**, că cererea de revizuire a fost formulată de o persoană cu privire la care Curtea Europeană a constatat încălcarea unui drept reglementat de Convenţia europeană, hotărârea CtEDO ce constată această încălcare este definitivă, iar cererea de revizuire a fost introdusă în termenul legal, iar, **pe de altă parte**, că sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 465 C.proc.pen., Curtea opinează că, şi în condiţiile în care CtEDO a oferit în compensaţie o sumă de bani revizuentului ca urmare a prejudiciului moral încercat prin încălcarea dreptului la un proces echitabil, acest prejudiciu este atât de însemnat, încât nici pronunţarea hotărârii de către CtEDO şi nici intervenirea reabilitării de drept nu au stopat consecinţele grave ale încălcărilor constatate de CtEDO, impunându-se rejudecarea cauzei prin desfăşurarea în condiţii de echitate a procesului penal din etapa procesuală a judecăţii în primă instanţă în ceea ce-l priveşte pe V.I.F., în condiţiile în care instanţa de contencios european a constatat încălcarea exigenţelor de echitabilitate a procedurii atât cu ocazia judecăţii în primă instanţă, cât şi cu ocazia judecării căilor ordinare de atac *(C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 2/2018, nepublicată)*.

În cazul în care CtEDO a constatat încălcarea art. 6 parag. 1 din Convenţie, stabilind că hotărârea definitivă de condamnare a fost pronunţată într-o cauză ce nu a fost soluţionată într-un mod echitabil, precum şi încălcarea art. 10 din Convenţie, relevantă pentru stabilirea vinovăţiei, reabilitarea nu poate constitui un temei pentru respingerea cererii de revizuire, cu motivarea că, în ipoteza în care a intervenit reabilitarea, consecinţele grave ale încălcărilor Convenţiei nu continuă să se producă. Reabilitarea nu este prevăzută în dispoziţiile art. 465 alin. (1) C.proc.pen. ca temei pentru respingerea cererii de revizuire şi, în consecinţă, poate constitui numai una dintre împrejurările care trebuie evaluate de către instanţă în cadrul verificării condiţiei prevăzute în art. 465 alin. (1) C.proc.pen. referitoare la producerea în continuare a consecinţelor grave ale încălcării Convenţiei. Prejudiciul moral cauzat prin pronunţarea unei hotărâri definitive de condamnare, fără a da posibilitatea persoanei acuzate să administreze probe în apărare şi fără ca instanţele să examineze toate apărările (art. 6 parag. 1 din Convenţie), precum şi prin încălcarea libertăţii de exprimare (art. 10 din Convenţie) este atât de însemnat încât nici pronunţarea hotărârii de către CtEDO şi nici reabilitarea nu stopează consecinţele grave ale încălcărilor Convenţiei constatate în hotărârea CtEDO, impunându-se rejudecarea cauzei cu asigurarea caracterului echitabil al procesului penal *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 179 din 11 februarie 2016).*

În cazul în care prin hotărârea definitivă a CtEDO s-a constatat o încălcare a art. 5 parag. 3 şi 4 din Convenţia europeană, referitoare la arestarea preventivă a condamnatului revizuient, consecinţele grave ale acestei încălcări nu continuă să se producă şi nu pot fi remediate prin revizuirea hotărârii de condamnare *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 134/2010, www.legalis.ro).*

Condiţiile stabilite în Codul de procedură penală din 1968 nu sunt îndeplinite în cazul în care consecinţele încălcării unui drept prevăzut în Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale – constatată prin hotărârea definitivă a CtEDO – nu continuă să se producă, situaţie în care procedura revizuirii nu poate constitui un remediu. În cazul în care CtEDO a constatat încălcarea drepturilor garantate de art. 5 parag. 1 şi art. 8 din Convenţie, însă hotărârea de condamnare a inculpaţilor s-a pronunţat în urma unei proceduri necontestate sub aspectul caracterului său echitabil, iar consecinţele condamnării au încetat prin efectul reabilitării de drept, cererea de revizuire este nefondată *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 420/2009, www.legalis.ro).*

Revizuirea poate fi exercitată ori de câte ori consecinţele grave ale încălcării unui drept prevăzut în Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale – constatată prin hotărârea definitivă a CtEDO – continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii definitive pronunţate de instanţa penală română. Condiţiile prevăzute în Codul de procedură penală din 1968 sunt îndeplinite în cazul în care CtEDO a constatat o încălcare a dreptului la un proces echitabil, înscris în art. 6 din Convenţie, care a constat în înlăturarea, pe calea recursului în anulare, a unei

dispoziţii favorabile inculpatului, cuprinsă într-o hotărâre judecătorească definitivă. Într-un astfel de caz, consecinţele grave ale încălcării dreptului la un proces echitabil, care continuă să se producă, nu pot fi remediate decât prin admiterea cererii de revizuire, desfiinţarea hotărârii prin care s-a admis recursul în anulare şi respingerea, ca nefondat, a acestuia *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 510/2009, www.legalis.ro)*.

Hotărârile penale definitive pot fi supuse revizuirii, dacă există o hotărâre definitivă a CtEDO prin care s-a constatat o încălcare a unui drept prevăzut în Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, iar consecinţele grave ale acestei încălcări continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii penale definitive pronunţate de instanţa română. Condiţiile prevăzute în Codul de procedură penală din 1968 sunt îndeplinite în cazul în care CtEDO a constatat, prin hotărâre definitivă, o încălcare a prevederilor art. 6 parag. 2 din Convenţie, referitoare la prezumţia de nevinovăţie, încălcare constând în influenţarea opiniei publice prin declaraţiile reprezentanţilor autorităţilor privind vinovăţia revizuenţilor, anterior pronunţării unei hotărâri definitive de condamnare a acestora, precum şi prin prezentarea revizuenţilor în faţa instanţei în costumul locului de detenţie, specific persoanelor condamnate. Consecinţele grave ale încălcării prezumţiei de nevinovăţie în procesul penal finalizat prin condamnarea revizuenţilor continuă să se producă, iar înlăturarea acestor consecinţe presupune desfiinţarea hotărârilor pronunţate în primă instanţă şi în căile de atac, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la prima instanţă *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 780/2009, www.legalis.ro)*.

Dispoziţiile Codului de procedură penală din 1968 sunt incidente în cazul în care CtEDO a constatat, prin hotărâre definitivă, o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană, constând în neaudierea inculpatului de către instanţa de recurs şi condamnarea acestuia în recurs, în condiţiile în care inculpatul fusese achitat în primă instanţă. În acest caz, consecinţele grave ale încălcării dreptului la un proces echitabil, înscris în art. 6 parag. 1 din Convenţie, continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin admiterea cererii de revizuire şi desfiinţarea hotărârii pronunţate de către instanţa de recurs, cu trimiterea cauzei spre rejudecarea recursului *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 781/2009, www.legalis.ro)*.

Condiţiile prevăzute în Codul de procedură penală din 1968 sunt îndeplinite în cazul în care CtEDO a constatat printr-o hotărâre definitivă o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenţie, prin condamnarea inculpatului fără ca acesta să fi fost audiat de către instanţa de recurs, în condiţiile în care instanţele inferioare dispuseseră achitarea sa; consecinţele grave ale încălcării continuă să se producă, întrucât condamnatul, din cauza cazierului judiciar, este împiedicat să acceadă la funcţii publice sau la anumite locuri de muncă, iar aceste consecinţe nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii de condamnare, pentru că numai prin desfiinţarea hotărârii şi rejudecarea recursului cu respectarea drepturilor condamnatului se poate pronunţa o hotărâre legală şi temeinică *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 544/2008, www.legalis.ro)*.

Analizând cererea prin prisma dispoziţiilor Codului de procedură penală, având în vedere constatările CtEDO, dar şi concluziile revizuentului, anterior expuse, se constată că cererea este întemeiată şi va fi admisă pentru următoarele considerente: raportând cererea formulată la prevederile Codului de procedură penală, rezultă că aceasta respectă condiţiile de admisibilitate expres prevăzute de lege, respectiv: *(i)* printr-o hotărâre definitivă a CtEDO s-a constatat încălcarea unor drepturi prevăzute de Convenţie; *(ii)* consecinţele grave ale acestei condamnări continuă să se producă în prezent şi sunt, în esenţă, reprezentate de interzicerea drepturilor părinteşti şi nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunţate; *(iii)* cererea a fost formulată de persoana ale cărei drepturi au fost încălcate, cu respectarea termenului de 1 an expres prevăzut de lege, calculat de la data rămânerii definitive a hotărârii CtEDO. Se va constata, cu privire la aplicarea prin efectul legii a pedepsei accesorii a interzicerii drepturilor părinteşti, că potrivit dispoziţiilor Codului penal din 1969 – în varianta în vigoare la data pronunţării hotărârii de condamnare – condamnarea la pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau a închisorii atrăgea de drept interzicerea drepturilor din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până la terminarea executării pedepsei, până la graţierea totală sau a restului de pedeapsă ori până la împlinirea termenului de prescripţie a executării pedepsei. Ulterior, norma menţionată a fost modificată prin Legea nr. 278/2006, dar în orice condiţii, aplicarea prevederilor Convenţiei europene pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (ratificată de România prin Legea nr. 30/1994) se impunea a se realiza cu prioritate, potrivit art. 20 din Constituţie, chiar în absenţa la momentul judecării cauzei a unei norme care ar fi obligat instanţa să analizeze în concret, în cauza dedusă judecăţii, natura infracţiunii şi interesul primordial al minorilor spre a se concluziona, prin raportarea acestora, cu privire la necesitatea interzicerii drepturilor părinteşti persoanei condamnate. Rezultă, aşadar, că aplicarea directă a normei europene obligă instanţa să constate dacă în cazul concret dedus judecăţii se impune interzicerea drepturilor părinteşti prin raportare la interesul minorului, natura şi gravitatea infracţiunii săvârşite şi persoana infractorului, analiză care în speţa dedusă judecăţii nu s-a realizat. Se va constata, astfel, că actele dosarului nu au dovedit că acţiunile revizuentului au adus atingere ori au influenţat negativ creşterea şi educaţia fiului minor, la acea dată, al revizuentului, aflat în fapt în îngrijirea sa la acel moment. În plus, după cum rezultă din considerentele hotărârii Curţii Europene, revizuentul a urmărit constant păstrarea unor legături directe cu fiul său, preocupându-se de situaţia acestuia, aspecte ce vin în sprijinul concluziei că revizuentul nu putea fi considerat nedemn să exercite drepturile părinteşti, condamnarea sa la o pedeapsă privativă de libertate neavând acest efect, astfel că o atare ingerinţă în exercitarea dreptului prevăzut în art. 8 din Convenţie nu urmărea un scop legitim, constituit în speţă de apărarea interesului superior al copilului. Aşa fiind, se va concluziona că unicul remediu apt a înlătura consecinţele încălcării dreptului prevăzut în art. 8 din Convenţie, constatat şi prin hotărârea CtEDO, îl reprezintă desfiinţarea sub aspectul conţinutului pedepsei accesorii a hotărârilor anterior pronunţate şi înlăturarea dispoziţiilor referitoare la interzicerea drepturilor părinteşti *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 83/2010, www.legalis.ro)*.

În cazul în care CtEDO a constatat o încălcare a dreptului la un proces echitabil, prevăzut în art. 6 din Convenţia europeană, constând în condamnarea persoanei achitate printr-o hotărâre definitivă, ca urmare a admiterii recursului în anulare, consecinţele grave ale încălcării dreptului la un proces echitabil continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin admiterea cererii de revizuire, desfiinţarea hotărârii prin care s-a admis recursul în anulare şi respingerea, ca nefondat, a acestuia *(I.C.C.J., Completul de 5 judecători, decizia nr. 345/2011, www.scj.ro)*.

1.2.2. Revizuirea ca urmare a emiterii de către Curtea Europeană a unui aviz consultativ

- în cauzele *pendinte* în care instanţa supremă a solicitat CtEDO emiterea unui aviz consultativ, nefiind obligatorie suspendarea judecăţii, este posibil ca hotărârea să rămână definitivă înainte de emiterea avizului; pentru aceste ipoteze, prin Legea nr. 173/2022 a fost introdus un nou caz de revizuire, calea extraordinară de atac putând fi promovată dacă sunt întrunite următoarele **condiţii**:

(i) *să existe un aviz consultativ emis de CtEDO prin care instanţa de contencios european să se fi pronunţat cu privire la interpretarea ori aplicarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale care vizează o chestiune care a făcut obiectul cauzei în care s-a pronunţat hotărârea definitivă;*

- potrivit art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 173/2022, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate solicita CtEDO emiterea unui aviz consultativ cu privire la chestiuni de principiu privind interpretarea ori aplicarea drepturilor şi libertăţilor din CEDO sau din protocoalele la aceasta, în cazul în care apreciază că avizul consultativ este necesar pentru clarificarea unor aspecte ale cauzei în vederea pronunţării hotărârii în materie penală, când este învestită cu judecarea cauzei în primă instanţă ori în ultimă instanţă în căile ordinare de atac sau, după caz, în procedura sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

(ii) *solicitarea avizului consultativ să fi avut loc în cursul procesului penal în cauza a cărei revizuire se cere;*

- nu prezintă importanţă dacă solicitarea a fost făcută din oficiu ori consecutiv cererii formulate de una dintre părţi ori de persoana vătămată;

- nu poate fi folosit acest caz de revizuire împotriva hotărârilor definitive pronunţate în cauze în care nu a fost solicitat avizul consultativ CtEDO; interpretarea din aviz poate însă servi pentru sesizarea CtEDO.

(iii) *hotărârea definitivă să fi fost pronunţată anterior comunicării de către Agentul guvernamental pentru CtEDO a avizului consultativ, tradus în limba română;*

- dacă avizul consultativ a fost comunicat anterior rămânerii definitive a hotărârii, instanţa are posibilitatea de a ţine cont de dezlegarea dată de instanţa de contencios european, revizuirea fiind în această ipoteză inadmisibilă; dacă instanţa nu urmează interpretarea dată de Marea Cameră a CtEDO în cadrul avizului, poate fi formulată o cerere individuală în faţa CtEDO în legătură cu aceeaşi cauză.

(iv) în hotărârea definitivă prin care cauza a fost soluționată în fond, instanța supremă să fi optat pentru o interpretare contrară aceleia din avizul CtEDO care să genereze o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale și vreuna dintre consecințele grave ale încălcării CEDO și a protocoalelor adiționale la aceasta;

(v) consecințele încălcării drepturilor fundamentale ***să continue*** *să se producă și să nu poată fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.*

- nu este necesar [ca în cazul de revizuire de la lit. a)] ca prin revizuirea întemeiată pe avizul CtEDO să se ajungă la o soluție diametral opusă celei pronunțate prin hotărârea definitivă.

§2. Hotărâri supuse revizuirii

- ***regula***: sunt supuse revizuirii hotărârile judecătorești definitive prin care instanțele române se pronunță cu privire la ***fondul acțiunii penale*** cu care au fost sesizate fie prin rechizitoriu, fie prin încheierea judecătorului; în acest sens, în *DCC nr. 799/2017* s-a arătat că sunt hotărâri supuse revizuirii cele prin care instanța se pronunță „asupra raportului juridic de drept penal substanțial și asupra raportului juridic procesual penal principal"; prin urmare, se poate aprecia că, în principiu, hotărârile supuse revizuirii sunt cele prin care se soluționează conflictul de drept penal substanțial, cele prin care instanța de judecată pronunță o soluție de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal; nu are importanță dacă hotărârile au rămas definitive la prima instanță sau după exercitarea apelului[1];

- deși instanța de contencios constituțional nu pare să rețină vreo excepție de la această regulă[2], totuși cred că nu pot fi omise următoarele trei ipoteze:

---

[1] Revizuirea este inadmisibilă atât timp cât hotărârea poate fi atacată cu apel. Astfel, procurorul sau partea nu are un drept de opțiune între calea ordinară sau cea extraordinară de atac pentru a înlătura o eroare judiciară din cadrul unei hotărâri, și nici nu le poate exercita simultan.

[2] În considerentele DCC nr. 799/2017 s-a arătat că „revizuirea privește numai hotărârile judecătorești definitive care conțin o rezolvare a fondului cauzei, deoarece prin revizuire se urmărește înlăturarea erorilor de fapt pe care le conțin hotărârile judecătorești, or, asemenea erori pot fi întâlnite numai în hotărârile care rezolvă fondul cauzei penale. Sunt hotărâri prin care se rezolvă fondul acelei cauzei prin care instanța se pronunță asupra raportului juridic de drept penal substanțial și asupra raportului juridic procesual penal principal. Cu alte cuvinte, prin rezolvarea fondului cauzei, instanța penală rezolvă acțiunea penală și pronunță, după caz, condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal. (...) Prin urmare, Curtea a reținut că cererea de revizuire a unei hotărâri definitive prin care nu s-a soluționat fondul cauzei este inadmisibilă. Astfel, Curtea a observat că, în practica judiciară anterioară actualului Cod de procedură penală, s-a stabilit că cererea de revizuire îndreptată împotriva unei hotărâri judecătorești definitive, prin care a fost soluționată plângerea împotriva actelor procurorului de netrimitere în judecată, este inadmisibilă. Curtea a reținut, de asemenea, că sunt hotărâri care nu rezolvă fondul cauzei toate încheierile date pe parcursul judecății, sentințele de dezînvestire, hotărârile prin care se admite sau se respinge o cerere de recuzare".

i. practica judiciară a permis utilizarea cazului de revizuire prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. şi în ipoteza existenţei unor hotărâri definitive în materia executării pedepselor care nu se pot concilia în ceea ce priveşte modalitatea de aplicare a legii penale mai favorabile *postsententiam* în temeiul art. 6 C.pen.; această soluţie cred că trebuie privită ca o dezvoltare jurisprudenţială cu caracter temporar generată de unele erori constatate în practica judiciare când în aplicarea art. 6 C.pen. două sau mai multe instanţe au pronunţat hotărâri definitive cu privire la situaţia juridică a aceluiaşi condamnat, rezultând însă durate diferite ale pedepsei de executat, ca urmare a aplicării diferite a regulilor legii penale mai favorabile *postsententiam*;

ii. prin ***decizia nr. 68/HP/2020*** s-a apreciat că şi hotărârile penale definitive, pronunţate în soluţionarea unei cereri întemeiate pe dispoziţiile art. 595 C.proc.pen., pot fi suspuse revizuirii în temeiul art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen.;

iii. în cazul revizuirii unei hotărâri judecătoreşti pe motiv de condamnare a statului român de către CtEDO, cred că sfera hotărârilor care pot fi atacate este mai largă decât cea vizată de cazurile de revizuire prevăzute de art. 453 C.proc.pen. faţă de scopul urmărit prin aceasta; astfel, opinez că hotărârea judecătorească definitivă supusă revizuirii poate fi pronunţată de instanţa de judecată sau de judecătorul de cameră preliminară, deoarece scopul căii extraordinare de atac întemeiate pe dispoziţiile art. 465 C.proc.pen. este acela de a înlătura încălcarea drepturilor fundamentale care continuă să se producă şi după pronunţarea hotărârii instanţei de contencios european; în cazul hotărârilor pronunţate de judecătorul de cameră preliminară este necesar ca încălcarea drepturilor fundamentale să aibă loc în procedura desfăşurată în faţa acestuia, nu în cursul urmăririi penale[1];

iv. art. 65 alin. (9) din Legea nr. 302/2004, republicată, prevede posibilitatea revizuirii hotărârilor definitive pronunţate *în procedura extrădării active*, pentru motive legate de concluziile examenului de regularitate internaţională; nici aceste hotărâri nu sunt unele prin care instanţa se pronunţă cu privire la fondul acţiunii penale/civile, instanţa română neavând competenţa de a statua asupra temeiniciei urmăririi sau condamnării pentru care autoritatea străină a solicitat extrădarea şi nici asupra oportunităţii extrădării; această situaţie de excepţie nu poate fi extinsă pe cale de interpretare şi pentru ipoteza hotărârilor definitive pronunţate în procedura extrădării pasive;

Revizuirea constituie o cale extraordinară de atac care poate fi exercitată împotriva hotărârilor judecătoreşti definitive pronunţate de instanţele penale, având caracterul unei căi de atac de retractare care permite instanţei

[1] De pildă, dacă Curtea Europeană constată încălcat dreptul la un proces echitabil în faza de urmărire penală, care a fost finalizată cu o soluţie de clasare confirmată de judecătorul de cameră preliminară cu respectarea tuturor exigenţelor procedurale, cred că se impune redeschiderea urmăririi penale pentru reluarea investigaţiei cu respectarea drepturilor fundamentale, dacă nu a intervenit între timp un impediment dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen., iar nu revizuirea hotărârii definitive a judecătorului de cameră preliminară în legătură cu care instanţa de contencios european nu a învederat vreo nerespectare a drepturilor fundamentale.

penale să revină asupra propriei sale hotărâri şi, în acelaşi timp, caracterul unei căi de atac de fapt, prin care sunt constatate şi înlăturate erorile judiciare în rezolvarea cauzelor penale. Revizuirea se formulează împotriva unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat, în temeiul unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei, descoperite după judecată şi care fac dovada că aceasta se întemeiază pe o eroare judiciară. Fiind o cale extraordinară de atac, revizuirea poate privi exclusiv hotărârile determinate de art. 452 C.proc.pen. şi numai în cazurile prevăzute de art. 453 din acelaşi cod, singurele apte a provoca o reexaminare în fapt a cauzei penale. O altă interpretare, în sensul extinderii acestei căi de atac la alte situaţii privitoare la eventuala nerespectare a unor condiţii formale de desfăşurare a judecăţii sau a unor raţionamente jurisdicţionale pretins eronate, este exclusă, în raport de dispoziţiile procesuale menţionate şi de principiul statuat prin art. 129 din Constituţia României, potrivit căruia părţile interesate, care îşi legitimează calitatea procesuală, pot exercita căile de atac numai în condiţiile legii. Astfel, potrivit dispoziţiilor art. 452 C.proc.pen., hotărârile penale definitive pot fi supuse revizuirii atât cu privire la latura penală, cât şi cu privire la latura civilă ori numai cu privire la o parte dintre fapte şi făptuitori, din conţinutul acestui text legal rezultând că sunt supuse revizuirii numai hotărârile judecătoreşti care conţin o rezolvare a acţiunii penale, deoarece prin revizuire se urmăreşte înlăturarea erorilor de fapt şi de drept, pe care le conţin hotărârile judecătoreşti. Revizuirea, fiind o cale extraordinară de atac, poate fi formulată numai în condiţiile şi în cazurile limitativ prevăzute de art. 453 alin. (1) C.proc.pen., singurele în măsură să conducă la o reexaminare a cauzei penale. Înalta Curte constată că hotărârea vizată prin cererea de revizuire formulată de petent nu îndeplineşte condiţiile art. 452 C.proc.pen., deoarece nu conţine o rezolvare a fondului cauzei, în sensul că instanţa nu s-a pronunţat asupra raportului juridic de drept substanţial şi asupra raportului juridic procesual penal principal, nerezolvând vreo acţiune penală şi nepronunţând vreuna din soluţiile prevăzute în art. 396 alin. (1) C.proc.pen., respectiv de condamnarea, renunţare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetare a procesului penal. Hotărârea a cărei revizuire s-a solicitat vizează recunoaşterea unei hotărâri străine, prin care s-a admis sesizarea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Iaşi, s-au recunoscut efectele unor sentinţe penale pronunţate de autorităţi judiciare spaniole şi s-a dispus transferarea sa într-un penitenciar din România pentru continuarea executării sancţiunii, sens în care se constată că apelul formulat de revizuent este nefondat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 192/A din 29 mai 2019, www.scj.ro)*.

Sunt hotărâri prin care se rezolvă fondul cauzei acelea prin care instanţa se pronunţă asupra raportului juridic de drept substanţial şi asupra raportului juridic procesual penal principal. Cu alte cuvinte, prin rezolvarea fondului cauzei, instanţa rezolvă acţiunea penală şi pronunţă, după caz, condamnarea, achitarea sau încetarea procesului penal, renunţarea la aplicarea pedepsei şi amânarea aplicării pedepsei. Sub aspectul laturii civile sunt supuse revizuirii hotărârile în care s-a pronunţat o soluţie de admitere sau respingere (ca nefondată sau inadmisibilă) a acţiunii civile exercitată în cadrul procesului penal *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 76 din 1 martie 2016, www.scj.ro)*.

În cazul admiterii unei excepţii de neconstituţionalitate a dispoziţiilor privind hotărârile supuse recursului în casaţie, cererea de revizuire formulată în baza art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. împotriva încheierii de respingere, conform art. 440 alin. (2) C.proc.pen., a cererii de recurs în casaţie, este admisibilă, dacă excepţia de neconstituţionalitate a aceloraşi dispoziţii a fost ridicată în cauză anterior publicării deciziei Curţii Constituţionale. Admiterea în principiu a cererii de revizuire formulată împotriva încheierii de respingere, ca inadmisibilă, a cererii de recurs în casaţie se dispune prin decizie, în complet format din 3 judecători. În ipoteza în care admite în principiu cererea de revizuire, instanţa dispune, în complet format din 3 judecători, scoaterea cauzei de pe rol şi trimiterea spre repartizare aleatorie a cererii de recurs în casaţie, întrucât admisibilitatea în principiu a cererii de recurs în casaţie se examinează în complet format din un judecător, conform art. 440 alin. (1) C.proc.pen., iar rejudecarea cauzei după admiterea în principiu a cererii de revizuire se face potrivit regulilor de procedură privind judecata în primă instanţă, conform art. 461 alin. (1) C.proc.pen., în speţă, a regulilor privind procedura de filtru a recursului în casaţie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 195 din 2 aprilie 2019, www.scj.ro).*

- sub aspectul laturii civile a procesului penal hotărârile pot fi supuse revizuirii, dacă în acelaşi timp este supusă revizuirii şi latura penală; în cazul în care se solicită revizuirea hotărârii penale ***numai sub aspectul laturii civile*** [soluţiei de admitere sau respingere (ca nefondată sau inadmisibilă) a acţiunii civile exercitate în cadrul procesului penal], cazurile de revizuire şi regulile procedurale sunt determinate de art. 509 C.proc.civ. şi pot fi invocate numai în faţa instanţei civile, având în vedere natura de drept privat a litigiului în calea extraordinară de atac; este inadmisibilă cererea de revizuirea adresată instanţei civile cu privire la diferite componente patrimoniale cuprinse în soluţia definitivă a instanţei penale (de pildă, cele referitoare la cuantumul zilelor – amendă, sau cele privind dispoziţia de confiscare specială sau extinsă, ori desfiinţare a unor înscrisuri);

- în ipoteza în care instanţa civilă este sesizată cu o cerere de revizuire a laturii civile a unei hotărâri penale şi constată că revizuirea laturii civile ar trebui să implice şi revizuirea laturii penale, nu este posibilă declinarea de competenţă a soluţionării cererii de revizuire în favoarea instanţei penale, nefiind permisă învestirea din oficiu a instanţei penale cu revizuirea laturii penale; pe cale de consecinţă, instanţa civilă va trebui să judece cererea de revizuire în limitele învestirii, titularul cererii de revizuire putând să introducă în paralel şi o cerere de revizuire a laturii penale a hotărârii definitive în faţa instanţei penale, caz în care este posibilă reunirea cauzelor, competenţa aparţinând instanţei penale;

Potrivit art. 453 alin. (2) C.proc.pen., revizuirea hotărârilor judecătoreşti penale definitive exclusiv cu privire la latura civilă poate fi cerută numai în faţa instanţei civile, potrivit Codului de procedură civilă. Latura civilă în procesul penal vizează acordarea daunelor suferite de persoana vătămată ca urmare a săvârşirii infracţiunii, şi, prin urmare, este inadmisibilă cererea de revizuire care priveşte confiscarea unei sume de bani, deoarece confiscarea este o măsură de siguranţă care nu se confundă cu latura civilă a cauzei penale *(I.C.C.J., secţia a II-a civilă, decizia nr. 2168 din 22 octombrie 2015, www.scj.ro).*

Chestiunea de drept supusă analizei o constituie determinarea instanței de judecată (civilă sau penală) competente material să soluționeze cererile de revizuire a hotărârilor judecătorești penale definitive, exclusiv cu privire la latura civilă, formulate în temeiul art. 453 alin. (2) C.proc.pen. Cererea formulată de L.S. privind revizuirea laturii civile a sentinței penale nr. 1657 din 7 decembrie 2011, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, secția penală, a fost înregistrată pe rolul instanței la data de 17 iulie 2014, dată la care intrase în vigoare Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală. Regula în materie de competență este aceea că ea se determină în raport cu normele incidente la data învestirii instanței. Partajarea competenței materiale între instanța penală și cea civilă, în ceea ce privește soluționarea acestei categorii de revizuiri, este instituită cu caracter de noutate de Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și are corespondent în normele imperative ale art. 453 alin. (2) din acest act normativ. Prezentul regulator de competență privește, ca aspect esențial, rezolvarea unui conflict de aplicare a legii în timp, respectiv a normelor de procedură penală incidente în acest tip de litigii. Dispozițiile tranzitorii ale art. 3 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, conform cărora: „Legea nouă se aplică de la data intrării ei în vigoare tuturor cauzelor aflate pe rolul organelor judiciare, cu excepțiile prevăzute în cuprinsul prezentei legi", consacră principiul imediatei aplicări a normelor noi de procedură penală. Având în vedere că această categorie de cauze nu se încadrează între situațiile expres și limitativ prevăzute de lege, care să le excepteze de la regula aplicării imediate a legii procesuale noi, instituită imperativ de dispozițiile anterior menționate; ținând cont și de faptul că singura interdicție în ceea ce privește căile de atac împotriva hotărârilor rămase definitive anterior intrării în vigoare a legii noi, este cea reglementată de art. 13 din Legea nr. 255/2013 și care vizează exclusiv recursul în casație, reiese că art. 453 alin. (2) C.proc.pen. trebuie a se constata ca fiind norma aplicabilă speței. Cum, potrivit dispozițiilor textului procedural invocat: „Revizuirea hotărârilor judecătorești penale definitive, exclusiv cu privire la latura civilă, poate fi cerută numai în fața instanței civile, potrivit Codului de procedură civilă", Completul de 5 judecători va stabili competența în favoarea secției a II-a civile, a Înaltei Curți de Casație și Justiție *(I.C.C.J., Completul de 5 Judecători, decizia nr. 150/2014, www.scj.ro)*.

Conform art. 513 alin. (3) şi (4) C.proc.civ., în cadrul procedurii de judecată a cererii de revizuire, dezbaterile sunt limitate la admisibilitatea revizuirii şi la faptele pe care ea se întemeiază, iar hotărârea atacată va fi schimbată în tot sau în parte doar dacă instanța încuviințează cererea de revizuire. Prin urmare, în lumina dispozițiilor procedurale civile ce reglementează instituția revizuirii, analiza admisibilității nu se limitează la a verifica doar dacă motivele invocate se regăsesc formal în cele cuprinse în economia art. 509 alin. (1) C.proc.civ., ci presupune şi incidența textelor de lege ce instituie cazurile de revizuire. În cauză, revizuenții şi-au întemeiat cererea pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 1 şi 2 C.proc.civ., susținând că, prin hotărârea atacată, completul de 5 judecători nu s-a pronunțat asupra unui lucru cerut şi că obiectul pricinii nu se află în ființă. Primul motiv de revizuire, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 1

C.proc.civ., invocat de revizuenţi, dă expresie principiului disponibilităţii în procesul civil, precum şi a obligaţiei instanţei de a soluţiona toate pretenţiile deduse judecăţii – pe cale principală accesorie şi incidentală – şi are în vedere ipotezele *extra petita*, *minus petita* şi *plus petita*. Plasându-se în ipoteza *minus petita*, revizuenţii trebuie să demonstreze că instanţa de judecată nu s-a pronunţat asupra unui lucru cerut, noţiune care, în procesul civil, reprezintă pretenţia efectivă dedusă judecăţii. (...) Este evident că motivele invocate prin cererea de revizuire nu pot atrage incidenţa dispoziţiilor art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., pentru că nu se referă la pretenţia concretă dedusă judecăţii. Excepţiile de nelegalitate şi nulitate, precum şi solicitările de efectuare a unor adrese nu pot face obiectul raportului juridic civil dedus judecăţii, ci reprezintă cereri şi apărări în combaterea pretenţiilor părţii adverse, a căror respingere de către instanţa de judecată nu atrage incidenţa motivului de revizuire la care s-a făcut referire. În realitate, prin argumentele prezentate, revizuenţii aduc critici modului în care a avut loc judecata în procesul penal, critici care vizează aspecte de drept procesual şi care nu pot fi analizate din perspectiva textului de lege invocat. Cât priveşte motivul de revizuire întemeiat pe dispoziţiile art. 509 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., doctrina şi jurisprudenţa au constatat în mod unanim că acesta se referă la ipoteza dispariţiei fizice a bunului ce a făcut obiectul cererii de chemare în judecată, ceea ce presupune ca bunul să fie cert şi determinat. Şi cu privire la acest motiv de revizuire se constată că nu sunt incidente dispoziţiile art. 509 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., pentru că, în cadrul procesului penal, SC S.E.M. SA s-a constituit parte civilă pentru suma de 6.327.390 lei, reprezentând diferenţa între valoarea totală a achiziţiilor publice efectuate cu încălcarea dispoziţiilor legale şi valoarea componentelor bonificate. Nu se poate primi punctul de vedere al revizuenţilor, în sensul că obiectul pricinii civile ar fi reprezentat de contractele de achiziţii publice, pentru că, obiectul pricinii, în sensul art. 509 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., este, la fel ca şi în primul caz de revizuire, pretenţia concretă a reclamantului. Prin urmare, prejudiciul fiind reprezentat de o sumă de bani, nu poate intra în discuţie ipoteza pieirii bunului ce a constituit pretenţia concretă dedusă judecăţii, cu atât mai mult cu cât bunurile achiziţionate, pentru a căror contravaloare a existat o constituire de parte civilă, nu au pierit în materialitatea lor, ci au intrat în circuitul civil. De altfel, susţinerile revizuenţilor din cererea de revizuire au fost invocate şi în cadrul procesului penal, ca apărări în faţa primei instanţei şi ca motive de recurs în faţa Completului de 5 judecători. Sub acest aspect, trebuie remarcat faptul că, deşi prin cererea de revizuire nu s-a formulat nicio solicitare privind încadrarea juridică a faptei, existenţa infracţiunii sau cuantumul pedepsei, cererea, prin modul în care a fost concepută şi argumentată, nu vizează exclusiv latura civilă a cauzei. În dosarul penal, revizuenţii au fost condamnaţi pentru infracţiuni de abuz în serviciu în formă calificată şi continuată şi pentru complicitate la abuz în serviciu în formă continuată şi calificată, infracţiuni pentru existenţa cărora este necesar ca prin neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu să se cauzeze o pagubă patrimoniului unei instituţii de stat prevăzute de art. 145 C.pen., al unei autorităţi publice, instituţii publice sau altei persoane juridice de interes public, care să depăşească valoarea de 200.000 lei prevăzută de art. 146 C.pen. În condiţiile în care revizuenţii nu au arătat în mod concret care este, în

opinia lor, valoarea prejudiciului creat şi având în vedere că este determinant pentru existenţa infracţiunii de abuz în serviciu în formă calificată ca fapta să fi avut consecinţe deosebit de grave în înţelesul dispoziţiilor art. 146 C.pen., nu se poate reţine că cererea de revizuire ar interesa exclusiv latura civilă a cauzei. Efectul pozitiv al autorităţii de lucru judecat din penal – cele statuate de o instanţă nu pot fi contrazise de o instanţă ulterioară, chiar dacă aparţine unei jurisdicţii diferite – se repercutează în procesul civil, în care nu se poate invalida o activitate stabilită ca fiind infracţională (cu toate consecinţele ei) pentru a justifica dreptul subiectiv al părţii. Întrucât soluţia de condamnare pronunţată prin decizia atacată, cu privire la latura penală, intră în sfera autorităţii de lucru judecat, instanţa civilă nu poate pronunţa o soluţie cu privire la prejudiciu şi cuantumul acestuia, câtă vreme acest aspect ar putea influenţa latura penală a hotărârii de condamnare şi ar excede condiţiei de admisibilitate impuse de art. 453 alin. (2) C.proc.pen. Aceasta înseamnă că aspectele învederate de revizuenţi se circumscriu şi noţiunii de faptă în materie penală, fiind analizate din perspectiva elementului material al infracţiunilor pentru care aceştia au fost trimişi în judecată şi, ca atare, se impun cu autoritate de lucru judecat, instanţa civilă nemaiputând cenzura elementele hotărârii penale sub acest aspect. În concluzie, faţă de cele mai sus expuse, cererea de revizuire este inadmisibilă şi va fi respinsă ca atare. Prin concluziile scrise depuse la dosar, revizuenţii au solicitat declinarea soluţionării cauzei în favoarea instanţei penale, în ipoteza în care cererea de revizuire va fi respinsă pentru că ar viza şi latura penală a cauzei. Acest punct de vedere nu poate fi acceptat, pentru că, aşa cum s-a arătat, prin cererea de revizuire, revizuenţii au invocat dispoziţiile art. 509 alin. (1) pct. 1 şi 2 C.proc.civ. În condiţiile în care art. 453 alin. (2) C.proc.pen. dispune că o astfel de cerere se judecă de instanţa civilă potrivit Codului de procedură civilă, trebuie subliniat faptul că, în procesul civil, dreptul de dispoziţie al părţilor stabileşte cadrul procesual în limitele căruia are loc judecata procesului. Prin urmare, fiind sesizată cu o cerere de revizuire care se pretinde că vizează exclusiv latura civilă a unei cauze penale şi prin care se invocă motive de revizuire specifice procesului civil, instanţa civilă este obligată să analizeze cererea în acest cadru procesual. Respingerea cererii cu motivarea că ea este inadmisibilă prin raportare la dispoziţiile Codului de procedură civilă, dublată de constatarea că, în fapt cererea nu vizează în exclusivitate latura civilă a cauzei nu poate determina şi o soluţie de declinare a unei cauze ce a fost deja soluţionată prin respingerea cererii ca inadmisibilă *(I.C.C.J., Completul de 5 judecători, decizia nr. 149/2014, www.scj.ro).*

- ***nu sunt hotărâri care conţin o rezolvare a fondului cauzei:*** încheierile prin care se soluţionează o cerere de abţinere ori de recuzare, încheierile judecătorului de cameră preliminară prin care se pronunţă cu privire la legalitate şi loialitatea urmăririi penale (inclusiv în ipoteza în care cauza se rejudecă în fond ca urmare a admiterii unei cereri de revizuire, deoarece prin aceste încheieri nu se soluţionează fondul cauzei[1]), înche-

[1] În cazul în care falsul în înscrisuri, mărturia mincinoasă ori infracţiunea comisă de judecător sunt localizate în faza de cameră preliminară, iar probele menţinute ca legale în urma comiterii acestor infracţiuni au condus la pronunţarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice care a fost supusă revizuirii, dacă instanţa va dispune rejudecarea cauzei, la deliberare

ierile judecătorului de cameră preliminară prin care se soluționează plângerile formulate împotriva soluțiilor de clasare dispuse de procuror, încheierile judecătorului de cameră preliminară se pronunță cu privire la confirmarea unei soluții de renunțare la urmărirea penală[1], hotărârile pronunțate în materia conflictelor de competență, hotărârile de declinare de competență, hotărârile pronunțate în căile extraordinare de atac (care nu implică o rezolvare a fondului), hotărârile pronunțate în procedura contestației privind durata procesului, hotărârile pronunțate cu privire la cererile de reabilitare, ori de amânare sau întrerupere a executării pedepsei;

În raport cu soluțiile ce pot fi pronunțate în temeiul art. 341 alin. (6) lit. a) C.proc.pen. de judecătorul care examinează plângerea împotriva (...) ordonanțelor procurorului de netrimitere în judecată, nu se poate considera că într-o astfel de etapă procesuală s-ar rezolva fondul cauzei, deoarece niciuna dintre aceste soluții nu implică stabilirea existentei faptei și a vinovăției *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 783 din 5 iunie 2015, www.scj.ro).*

- față de dispozițiile art. 156 alin. (4) și raportat la art. 139 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, republicată, hotărârile pronunțate de instanțele străine cu privire la fondul acțiunii penale nu pot fi suspuse revizuirii potrivit Codului de procedură penală român, chiar dacă au fost anterior recunoscute (pe cale principală sau incidentală) de către instanțele naționale; competența de a proceda la judecarea căii extraordinare de atac va aparține numai instanțelor din statul de condamnare, instanțele române putând soluționa doar incidente în legătură cu executarea în România a hotărârii pronunțate de instanțele străine care au fost recunoscute în condițiile Legii nr. 302/2004, republicată; prin urmare, se impune respingerea ca inadmisibilă atât a cererii de revizuire formulate împotriva hotărârii străine nerecunoscute, fie a celei exercitate împotriva hotărârii românești prin care a fost recunoscută hotărârea străină, aceasta din urmă neputând fi calificată ca o hotărâre prin care instanța română s-a pronunțat cu privire la fondul acțiunii penale.

Din interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 144 alin. (3) raportat la art. 133 alin. (2) din Legea nr. 302/2004 rezultă neechivoc că statul de condamnare este cel care păstrează prerogativa unei revizuiri a fondului hotărârii definitive, statului de executare recunoscându-i-se doar posibilitatea de a dispune asupra aspectelor ce țin exclusiv de executarea acesteia după transfer. Aceasta întrucât, așa cum în procedura de recunoaștere reglementată de Legea nr. 302/2004 statul de executare nu are nicio competență de a statua asupra legalității ori temeiniciei soluției de condamnare, ci doar de a evalua compatibilitatea acestei hotărâri cu

---

nu va putea avea în vedere probele care se relevă a fi nelegal administrate, hotărârea judecătorului de cameră preliminară fiind lipsită în mod implicit de autoritate de lucru judecat cu privire la constatarea legalității acestora care a fost viciată de infracțiunile comise.

[1] Deși în practica judiciară se consideră că astfel de hotărâri nu sunt suspuse revizuirii, este de reflectat dacă nu s-ar impune o reconsiderare legislativă sau jurisprudențială cel puțin pentru ipotezele în care soluția de renunțare la urmărirea penală se dispune față de un inculpat, când judecătorul de cameră preliminară constată că fapta constituie infracțiune, însă nu este oportună trimiterea în judecată a acestuia.

normele interne (adaptându-le, atunci când este cazul, la exigenţele legii interne), cu atât mai mult aceluiaşi stat de executare nu i-ar putea fi recunoscute, în procedura de revizuire, prerogative suplimentare de repunere în discuţie a fondului soluţiei. Potrivit art. 13 din Convenţia europeană asupra transferării persoanelor condamnate, adoptată la Strasbourg la 21 martie 1983, numai statul de condamnare are dreptul de a statua asupra oricărei forme de recurs vizând revizuirea hotărârii. Aşadar, soluţionarea cererii de revizuire a hotărârii pronunţate de autorităţile judiciare britanice nu este de competenţa organelor judiciare române *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 76/1 martie 2016, www.scj.ro).*

- în cazul în care revizuirea este întemeiată pe existenţa unei hotărâri a Curţii Europene, sunt supuse revizuirii hotărârile judecătoreşti definitive, pronunţate de instanţele române, indiferent dacă soluţionează sau nu fondul cauzei, întrucât scopul revizuirii în acest caz nu este înlăturarea gravelor erori de fapt, ci a violării drepturilor garantate de Convenţia europeană; hotărârile prin care instanţa, examinând fondul cauzei, a dispus condamnarea unei persoane pot fi apte să continue să producă efecte grave ca urmare a încălcării exigenţelor convenţionale, nu şi cele prin care instanţa a dispus achitarea sau încetarea procesului penal; hotărârile prin care nu se soluţionează fondul cauzei pot produce efecte grave indiferent dacă s-a dispus o soluţie de admitere [spre exemplu, admiterea cererii formulate de parchet şi dispunerea internării medicale nevoluntare, cu încălcarea prevederilor art. 5 parag. 1 lit. e) din Convenţia europeană] sau de respingere a sesizării (de exemplu, respingerea ca inadmisibilă a plângerii formulate împotriva măsurii asigurătorii dispuse de procuror); trebuie avut în vedere şi faptul că hotărârile judecătoreşti ce pot fi atacate în acest caz trebuie să fi rămas definitive în urma epuizării tuturor căilor ordinare de atac, iar nu prin neapelare, deoarece sesizarea CtEDO nu este admisibilă în absenţa neepuizării căilor de atac permise de dreptul naţional.

§3. Aspecte procedurale

3.1. Persoanele care pot cere revizuirea

- pot exercita calea extraordinară de atac a revizuirii:

a) părţile (inculpatul, partea civilă şi partea responsabilă civilmente) din cauza a cărei revizuire se cere, în limitele calităţii lor procesuale;

- potrivit Codului de procedură penală, persoana vătămată care nu s-a constituit parte civilă, fiind subiect procesual principal, iar nu parte, nu poate exercita calea de atac a revizuirii; în aceeaşi logică procesuală, nici în cazul recursului în casaţie persoanei vătămate[1] nu i s-a acordat calitate procesuală activă, legea prevăzând această calitate numai în ceea ce priveşte calea extraordinară de atac a contestaţiei în anulare;

- în cazul în care cererea de revizuire se întemeiază pe dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., astfel cum au fost modificate prin O.U.G. nr. 18/2016,

[1] Ca excepţie, persoana vătămată ar putea formula cerere de revizuire în cazul în care a sesizat Curtea Europeană care a pronunţat o hotărâre de condamnare a statului român pe motiv de încălcare a drepturilor fundamentale ale persoanei vătămate.

cererea de revizuire poate fi formulată doar de partea care a sesizat Curtea Constituţională în cursul procesului penal în cauza a cărei revizuire se solicită;

- cererea poate fi formulată personal sau prin mandatar special.

b) un membru de familie[1] **al condamnatului, chiar şi după moartea acestuia, numai dacă cererea este formulată în favoarea condamnatului;**

- din interpretarea *per a contrario* a dispoziţiilor art. 455 lit. b) C.proc.pen. rezultă că nu poate formula revizuirea un membru de familie al celui decedat dacă faţă de acesta din urmă s-a dispus o soluţie de renunţare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal; soluţia legislativă este inechitabilă, întrucât limitează posibilitatea membrilor de familie de a promova calea extraordinară de atac în vederea dovedirii netemeiniciei hotărârii prin care s-a stabilit că defunctul a comis o infracţiune cu privire la care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei;

- în cazul respingerii cererii de revizuire va fi obligat la cheltuieli judiciare substituitul procesual care a formulat cererea şi care se află în culpă procesuală, iar nu condamnatul;

- cererea poate fi formulată personal sau prin mandatar special şi poate viza atât latura penală, cât şi latura civilă a cauzei.

Rudele apropiate (*membri de familie potrivit Codului de procedură penală*, n.n. M.U.) ale condamnatului, cum este sora acestuia, pot cere revizuirea, chiar şi după moartea condamnatului, însă calitatea de substituit procesual a rudei apropiate este limitată, în cazul în care condamnatul este în viaţă, la formularea cererii de revizuire, fără a include exercitarea căilor de atac ordinare împotriva hotărârii prin care cererea de revizuire a fost soluţionată, căile de atac ordinare exercitându-se în condiţiile dreptului comun, în conformitate cu art. 362 şi art. 385^2 C.proc.pen. din 1968 (*art. 409 C.proc.pen.* – n.n.). Prin urmare, recursul exercitat de sora condamnatului în viaţă, în calitate de rudă apropiată, împotriva deciziei pronunţate de instanţa de apel în procedura revizuirii, este inadmisibil *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1450 din 15 aprilie 2010, www.scj.ro).*

c) procurorul, din oficiu, sau la sesizarea persoanei vătămate ori a oricărei alte persoane interesate;

- faţă de dispoziţiile art. 455 alin. (2) C.proc.pen., revizuirea formulată de procuror poate privi numai latura penală a cauzei, parchetul neputând exercita calea extraordinară de atac în faţa instanţei penale cu privire la latura civilă a cauzei dacă nu a atacat şi soluţia dispusă în latura penală; având în vedere dispoziţiile art. 92 alin. (4)

---

[1] *Potrivit art. 177 C.pen.*, prin *membru de familie* se înţelege: *a)* ascendenţii şi descendenţii, fraţii şi surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin adopţie, potrivit legii, astfel de rude; *b)* soţul; *c)* persoanele care au stabilit relaţii asemănătoare acelora dintre soţi sau dintre părinţi şi copii, în cazul în care convieţuiesc. Dispoziţiile privitoare la membru de familie, prin raportare la ascendenţii şi descendenţii, fraţii şi surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin adopţie, potrivit legii, astfel de rude se aplică, în caz de adopţie, şi persoanei adoptate ori descendenţilor acesteia în raport cu rudele fireşti.

C.proc.civ., procurorul poate formula revizuire în faţa instanţei civile, cu privire exclusiv la latura civilă a cauzei;

- în cazul în care revizuirea este întemeiată pe o încălcare a Convenţiei europene sau a Protocoalelor adiţionale la aceasta pot cere revizuirea:

(i) partea sau subiectul procesual principal din cauza în care a fost încălcat dreptul garantat de Convenţie şi care a avut calitatea de reclamant în cauza în care a fost pronunţată decizia Curţii Europene;

(ii) membrii de familie ai condamnatului în cauza în care a fost încălcat dreptul garantat de Convenţie şi care a avut calitatea de reclamant în cauza în care a fost pronunţată decizia Curţii Europene, chiar şi după moartea acestuia, numai dacă cererea este formulată *în favoarea condamnatului*;

(iii) procurorul.

Cererea de revizuire, întemeiată pe dispoziţiile art. 465 C.proc.pen., formulată de o persoană cu privire la care CtEDO nu s-a pronunţat, neexistând o hotărâre prin care instanţa europeană să constate încălcarea unui drept al persoanei care solicită revizuirea, este inadmisibilă. Persoana al cărei drept a fost încălcat, la care se referă dispoziţiile art. 465 alin. (2) lit. a) C.proc.pen., este persoana care a avut calitatea de parte atât în cauza împotriva statului român soluţionată prin hotărârea CtEDO, cât şi în cauza soluţionată prin hotărârea definitivă a instanţei naţionale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3076 din 2 decembrie 2014, www.scj.ro)*.

3.2. Termenul de formulare a cererii de revizuire

- termenele prevăzute de lege pentru exercitarea revizuirii sunt termene *procedurale maximale*, depăşirea lor atrăgând respingerea cererii de revizuire ca inadmisibilă *(tardivitatea constituie o problemă de admisibilitate a căii extraordinare de atac)*;

- art. 457 C.proc.pen. nu prevede posibilitatea repunerii în termenul de formulare a revizuirii, dispoziţiile din materia apelului neaplicându-se corespunzător în lipsa unei norme de trimitere; *altfel, depăşirea din orice motive a termenului în care poate fi formulată revizuirea atrage respingerea acesteia încă din etapa admisibilităţii în principiu.*

Cererea de revizuire poate fi formulată:

a) oricând, dacă cererea este formulată ***în favoarea*** condamnatului[1] sau a persoanei faţă de care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei pe temeiurile prevăzute de art. 453 alin. (1) lit. a)-e) C.proc.pen.;

- nu prezintă importanţă pentru formularea unei cereri de revizuire *in favorem* dacă pedeapsa se află în curs de executare ori a fost executată sau este considerată ca executată;

[1] Prin noţiunea de condamnat se va înţelege şi persoana găsită vinovată căreia i s-a aplicat prin hotărâre definitivă o măsură educativă privativă sau neprivativă de libertate.

- se poate formula cerere de revizuire în favoarea condamnatului şi după moartea acestuia de către substituiţii procesuali (membri de familie ai persoanei condamnate) ori de către procuror.

b) în termen de trei luni când cererea este formulată ***în defavoarea*** condamnatului sau a persoanei faţă de care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei, respectiv a celui achitat sau a celui faţă de care s-a încetat procesul penal[1] calculat după cum urmează:

(i) în cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen., când nu sunt constatate prin hotărâre definitivă**, de la data când faptele sau împrejurările au fost cunoscute de persoana care face cererea sau de la data când aceasta a luat cunoştinţă de împrejurările pentru care constatarea infracţiunii nu se poate face printr-o hotărâre penală* (de pildă, în situaţia în care mărturia mincinoasă este dovedită prin ordonanţa procurorului de clasare dacă prin acestea s-a dispus asupra fondului cauzei, constatându-se caracterul mincinos al mărturiei), ***dar nu mai târziu de 3 ani de la data producerii acestora;

***(ii) în cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen., dacă sunt constatate prin hotărâre definitivă**, de la data când hotărârea a fost cunoscută de persoana care face cererea sau de procurorul care s-a sesizat din oficiu, **dar nu mai târziu de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii penale**;*

(iii) **în cazul prevăzut la *art. 453 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., de la data când hotărârile ce nu se conciliază au fost cunoscute de persoana care face cererea.***

c) în termen de un an de la data publicării deciziei Curţii Constituţionale în Monitorul Oficial al României, Partea I, când cererea de revizuire în favoarea condamnatului se face în temeiul prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen.;

d) cel mai târziu în termen de 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a avizului emis de CtEDO;

e) în termen de 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a hotărârii definitive pronunţate de CtEDO.

- potrivit art. 44 din Convenţia europeană, hotărârea Marii Camere este definitivă. Hotărârea unei Camere devine definitivă: *(i)* când părţile declară că nu vor cere retrimiterea cauzei în faţa Marii Camere; sau *(ii)* la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiterea în faţa Marii Camere nu a fost cerută; sau *(iii)* când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimitere (în situaţia în care cauza nu ridică o problemă gravă

[1] În literatura de specialitate s-a arătat că, „atunci când inculpatul a fost achitat prin hotărâre definitivă, cu motivarea că fapta a fost săvârşită în stare de legitimă apărare, a cărei existenţă a fost stabilită pe baza declaraţiilor neadevărate date de martori, însă fapta a fost amnistiată. În acest caz, hotărârea definitivă de achitare nu ar putea fi revizuită nici dacă ar fi respectat termenul prevăzut de lege" (*G. Tudor*, în *N. Volonciu ş.a.*, op. cit.). Tot astfel, în alte lucrări s-a subliniat că „Dacă în termenul cererii de revizuire a intervenit o cauză care împiedică punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale, cum ar fi amnistia, dezincriminarea etc., revizuirea în defavoarea persoanei achitate sau a celei faţă de care s-a dispus încetarea procesului penal nu mai poate fi introdusă, chiar dacă se află în termenul de trei luni, deoarece nu s-ar mai ajunge la condamnarea inculpatului, acţiunea penală fiind stinsă" (*Gr. Theodoru, I.-P. Chiş*, op. cit., p. 990).

referitoare la interpretarea sau aplicarea Convenţiei europene sau o altă problemă gravă cu caracter general); între data rămânerii definitive a hotărârii instanţei de la Strasbourg şi data publicării acesteia în Monitorul Oficial va exista un interval de timp în care autorităţile române procedează la traducerea hotărârii în limba română;

- prin stabilirea datei de la care începe să curgă termenul de revizuire a datei publicării hotărârii Curţii Europene în Monitorul Oficial al României, Partea I, există certitudinea că persoana ale cărei drepturi fundamentale au fost încălcate a luat cunoştinţă de întregul cuprins al hotărârii în limba română şi a apreciat, în consecinţă, existenţa unei violări a drepturilor garantate de Convenţia europeană ce produce în continuare consecinţe grave; astfel sunt garantate mai bine interesele atât ale celor care au luat cunoştinţă, de îndată (în versiunea în limba engleză sau franceză), de hotărârea definitivă a Curţii Europene, cât şi ale celor care află conţinutul hotărârii instanţei europene ulterior sau cel târziu la momentul publicării în Monitorul Oficial;

- opinez că nu se poate reţine inadmisibilitatea cererii de revizuire formulată după rămânerea definitivă a hotărârii CtEDO şi înainte de publicarea în Monitorul Oficial, însă instanţa nu va putea proceda la soluţionarea cererii de revizuire înainte de acest moment în absenţa unei traduceri autorizate a hotărârii de condamnare a statului român de către instanţa de contencios european; în cazul în care o asemenea traducere este depusă în cauză, cred că nu există niciun temei pentru a se aştepta publicarea în Monitorul Oficial a deciziei CtEDO, soluţionarea cererii de revizuire trebuind să aibă loc în cel mai scurt timp dacă efectele încălcării drepturilor şi libertăţilor fundamentale continuă să se producă.

3.3. Instanţa competentă

- competenţa judecării cererii de revizuire întemeiată pe dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. a)-d), f) C.proc.pen. aparţine *instanţei care a judecat cauza în prima instanţă*, chiar dacă, la momentul introducerii cererii, din cauza modificării dispoziţiilor legii procesual penale, aceasta nu mai avea competenţa de a judeca fondul cauzei în primă instanţă;

- în cazul în care în etapa judecăţii în primă instanţă a fost admisă o cerere de strămutare, competenţa de judecare a cererii de revizuire nu va aparţine instanţei sesizate, ci instanţei la care s-a strămutat judecarea cauzei şi care a pronunţata sentinţa rămasă definitivă; dacă strămutarea s-a dispus în etapa procesuală a apelului, competenţa de soluţionare a revizuirii va aparţine tot instanţei care a pronunţat sentinţa rămasă definitivă;

- în vederea respectării exigenţelor de independenţă şi imparţialitate a instanţei, în cazul în care judecata în primă instanţă a fost efectuată de către o instanţă militară, în cauzele în care au fost trimişi atât civili, cât şi militari, competenţa judecării cererii de revizuire aparţine *instanţei civile egale în grad cu instanţa militară care a judecat cauza în prima instanţă*;

- când temeiul cererii de revizuire constă în existenţa unor hotărâri ce nu se pot concilia [art. 453 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.], competenţa se determină potrivit dispoziţiilor art. 44 C.proc.pen., aparţinând: *instanţei* ***de fond*** *prim sesizată*, atunci când instanţele care au pronunţat hotărârile ce nu se pot concilia sunt egale în grad;

instanței ***de fond*** *superioare în grad*, dacă hotărârile au fost pronunțate de instanțe diferite ca grad; *instanței civile*, dacă una este civilă și una militară; dacă instanța militară este superioară în grad, competența va reveni *instanței civile echivalente în grad celei militare*;

- cererea de revizuire întemeiată pe existența unei condamnări pronunțate de Curtea Europeană/aviz consultativ CtEDO se introduce la *instanța care a pronunțat hotărârea definitivă a cărei revizuire se cere*;

- competentă să soluționeze cererea de revizuire a laturii civile a hotărârii penale este instanța civilă, potrivit regulilor de competență stipulate de Codul de procedură civilă, iar nu de Codul de procedură penală;

- potrivit art. 64 alin. (3) C.proc.pen., judecătorul care a participat la judecarea cauzei este incompatibilă să judece cererea de revizuire.

Instanța de fond este competentă indiferent de soluția adoptată în sentință și de soluțiile pronunțate de instanța de apel și cea de recurs, cu excepția existenței unor hotărâri ce nu se pot concilia, când competența revine, dintre instanțele care au pronunțat hotărârile, celei superioare în grad. Ca atare, dacă inculpatul a fost achitat de judecătorie, soluție menținută de tribunal, iar curtea de apel, casând hotărârile, a condamnat pe inculpat, judecarea cererii de revizuire este de competența judecătoriei, iar nu a curții de apel *(C.S.J., secția penală, decizia nr. 3356 din 27 iunie 2002, www.scj.ro)*.

Folosirea în textul de lege a expresiei „instanța care a judecat cauza în primă instanță" nu poate fi înțeleasă decât în sensul că se referă la instanța competentă să judece, potrivit normelor de competență, cauza ca instanță de fond. Împrejurarea că hotărârea instanței de fond poate fi modificată în căile de atac nu înseamnă că instanța de control judiciar ar deveni competentă să judece cererea de revizuire *(C.S.J., secția penală, decizia nr. 3356 din 27 iunie 2002, www.scj.ro)*.

Conform înscrisurilor aflate la dosar, Curtea de Apel Brașov a fost învestită cu soluționarea unei cereri de revizuire a deciziei penale nr. 113 din data de 19 februarie 2016, pronunțată în Dosarul nr. x/197/2014 de Curtea de Apel Brașov formulată de petenta SC A. SA, revizuirea vizând doar latura civilă a cauzei. În motivarea cererii, petenta a apreciat că în pronunțarea sentinței penale nr. 113 din data de 19 februarie 2016, instanța nu a ținut cont de culpa concurentă a victimei în producerea prejudiciilor. În consecință, a apreciat că se impune diminuarea cuantumului despăgubirilor civile acordate intimaților B. și C. Ceea ce a determinat ivirea prezentului conflict de competență a fost cauzată de identificarea normelor procesuale care guvernează soluționarea unei cereri de revizuire a laturii civile a unei decizii penale. Din interpretarea gramaticală și literală a dispozițiilor art. 453 C.proc.civ., reiese că intenția legiuitorului a fost aceea de a atribui o competență materială exclusivă a instanței civile în ceea ce privește revizuirea, numai pe latură civilă, a hotărârilor judecătorești penale definitive. Aceasta înseamnă că în stabilirea instanței competente să soluționeze

cererea de revizuire sunt aplicabile exclusiv dispozițiilor Codului de procedură civilă, cu înlăturarea dispozițiilor de drept procesual penal în materie de competență. Potrivit dispozițiilor art. 510 alin. (1) din Legea nr. 134/2010 privind Codului de procedură civilă „cererea de revizuire se îndreaptă la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere". Reiese, deci, că normele de drept procesual civil legiuitorul a atribuit instanței care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se solicită, competența materială în soluționarea acesteia. Printr-o interpretare sistematică a dispozițiilor legale redate din Codul de procedură civilă și din Codul de procedură penală, reiese că, în ceea ce privește competența materială de soluționare a cererii de revizuire a laturii civile dintr-o hotărâre penală, rămasă definitivă, aceasta aparține instanței civile care a pronunțat decizia a cărei revizuire se solicită, dispozițiile penale din Codul de procedură penală care reglementează normele de competență materială în cererile de revizuire nemaifiind incidente, astfel cum în mod corect a reținut și Judecătoria Brașov. Constatând, astfel, că cererea cu care instanța a fost învestită privește revizuirea deciziei penale nr. 113 din data de 19 februarie 2016, pronunțată de Curtea de Apel Brașov, exclusiv cu privire la latura civilă a cauzei, în aplicarea prevederilor legale evocate, competența de soluționare a cauzei aparține Curții de Apel Brașov, secția civilă. Pentru aceste considerente, Înalta Curte va stabili competența de soluționare a cauzei privind cererea de revizuire a deciziei penale nr. 113 din data de 19 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. x/197/2014 al Curții de Apel Brașov, exclusiv cu privire la latura civilă a cauzei, formulată de către petenta SC A. SA, în contradictoriu cu intimații B. și C. în favoarea Curții de Apel Brașov, secția civilă *(I.C.C.J, secția I civilă, decizia nr. 1682/28 septembrie 2016, www.scj.ro)*.

În cauză nu sunt incidente dispoziţiile art. 458 raportat la art. 44 C.proc.pen, întrucât cele două decizii invocate de către revizuentul D. a fi ireconciliabile, nu au fost pronunţate de instanţe diferite în grad, ci au fost pronunţate de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, în rejudecarea recursului declarat împotriva aceleaşi decizii penale pronunţate în apel, însă în cicluri procesuale diferite. Particularitatea cauzei este reprezentată de faptul că prezenta cerere de revizuire formulată de către D. este generată de soluţia pronunţată faţă de coparticipant în urma rejudecării căii ordinare de atac a recursului ca urmare a existenţei unei decizii a CtEDO. În raport de motivele arătate, Înalta Curte constată că revine instanţei supreme competenţa să soluţioneze cererea de revizuire formulată *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea din 13 noiembrie 2019, în Cpp Ad. 3, p. 317)*.

3.4. Cererea de revizuire

- cererea de revizuire trebuie redactată în scris şi trebuie să cuprindă indicarea cazului de revizuire pe care se întemeiază şi a mijloacelor de probă în dovedirea acestuia;

- la cerere se vor alătura copii de pe înscrisurile de care cel ce a formulat cererea de revizuire înţelege a se folosi în proces, *certificate pentru conformitate cu originalul*; când înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele se vor alătura în traducere efectuată *de un traducător autorizat*;

- cererea de revizuire se adresează instanţei competente, iar nu procurorului; cererea adresată direct procurorului se trimite *pe cale administrativă* instanţei competente;

- în cazul în care cererea nu îndeplineşte condiţiile de formă enumerate mai sus (de pildă, nu se indică temeiul de revizuire invocat, nu este motivată, nu sunt ataşate probele pe care se susţine etc.) instanţa va pune în vedere celui ce a formulat cererea să o completeze, într-un termen stabilit de instanţă;

- nemotivarea cererii de revizuire în termenul stabilit de instanţă va atrage respingerea acesteia *ca inadmisibilă.*

3.5. Procedura de judecată de drept comun

- după sesizarea instanţei competente cauza se repartizează aleatoriu; preşedintele completului fixează termen pentru examinarea *admisibilităţii în principiu a cererii de revizuire, dispunând ataşarea dosarului cauzei*;

- din interpretarea art. 64 alin. (3) C.proc.pen. rezultă că judecătorul care a judecat cauza în primă instanţă nu va putea participa la judecarea căii extraordinare de atac a revizuirii declarate împotriva propriei hotărâri, întrucât nu se poate reţine imparţialitatea sa obiectivă sau subiectivă; incompatibilitatea vizează atât etapa filtru a admisibilităţii în principiu, cât şi etapa rejudecării după admisibilitatea în principiu;

- judecata cererii de revizuire presupune ***două etape***: un filtru de admisibilitate în principiu a cererii de revizuire şi rejudecarea după admiterea în principiu.

3.5.1. Admisibilitatea în principiu

- dispoziţiile art. 459 alin. (2) C.proc.pen. au fost modificate prin O.U.G. nr. 18/2016 pentru a fi compatibilizate cu DCC nr. 506/2015; astfel, prima etapă a soluţionării cererii de revizuire, ***admisibilitatea în principiu, va presupune o procedură contradictorie, în cameră de consiliu***[1]***, cu citarea părţilor şi a persoanei vătămate***[2]

---

[1] Curtea Constituţională a apreciat că desfăşurarea etapei admisibilităţii în principiu în camera de consiliu nu este contrară exigenţelor constituţionale. Astfel, Curtea a constatat că „deşi toate aceste verificări, prevăzute de art. 459 alin. (3) C.proc.pen., se realizează în camera de consiliu, acest fapt este însă în deplină concordanţă cu prevederile art. 127 din Legea fundamentală, potrivit cărora «Şedinţele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege». Aceasta, cu atât mai mult cu cât, în considerentele dezvoltate în DCC nr. 506/2015 Curtea Constituţională a cenzurat absenţa contradictorialităţii şi oralităţii procedurii de examinare a admisibilităţii în principiu a cererii de revizuire. În aceste condiţii, Curtea constată că, în măsura în care părţile şi procurorul beneficiază de dreptul de a fi prezenţi în faţa instanţei şi de a-şi susţine oral interesele, absenţa publicului din sala de judecată nu este de natură a afecta dreptul la un proces echitabil" *(DCC nr. 126/2016, în M.Of. nr. 185 din 11 martie 2016).*

[2] În cauzele care reunesc mai multe raporturi substanţiale de drept penal substanţial cred că se impune citarea părţilor din cadrul raportului procesual care are la bază raportul de conflict în care este implicat în calitate de subiect activ sau pasiv revizuentul, iar nu toate părţile din cauză, indiferent dacă acestea au legătură sau nu cu obiectul căii extraordinare de atac. În această privinţă, într-o decizie de speţă (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 12/A/2017, www.scj.ro*) vizând o cerere de revizuire formulată împotriva unei hotărâri definitive pronunţate în procedura plângerii împotriva soluţiei de clasare instanţa supremă a opinat că „prin menţiunea «citarea părţilor» în această procedură, legiuitorul nu a avut în vedere citarea tuturor părţilor

din cauza în care a fost pronunţată hotărârea definitivă prin care a fost soluţionat fondul acţiunii penale;

- în procedura de dezbatere a admisibilităţii în principiu a cererii de revizuire ***participarea procurorului este obligatorie***;

Instanţa examinează următoarele aspecte:

(i) dacă faptele şi mijloacele de probă în baza cărora este formulată cererea conduc, *în mod evident*, la stabilirea existenţei unor temeiuri legale ce permit revizuirea;

- cererea de revizuire care se întemeiază pe alte motive decât cazurile prevăzute de art. 453 C.proc.pen. este inadmisibilă.

(ii) dacă hotărârea atacată este o hotărâre definitivă prin care a fost soluţionat fondul cauzei;

- în ipoteza în care hotărârea atacată nu este definitivă, cererea de revizuire este inadmisibilă.

(iii) dacă cererea de revizuire a fost întocmită cu respectarea condiţiilor de formă prevăzute de art. 456 alin. (2) şi (3) C.proc.pen. sau a fost completată în termenul stabilit de instanţă;

(iv) dacă cererea de revizuire a fost introdusă în termenul prevăzut de art. 457 C.proc.pen. şi de către una dintre persoanele prevăzute de art. 455 C.proc.pen., în limitele calităţii lor procesuale;

- atunci când cererea a fost introdusă de o persoană care nu are calitate procesuală activă sau dacă motivele invocate exced pe cele ale calităţii sale procesuale, cererea de revizuire va fi respinsă ca inadmisibilă; tot astfel, dacă cererea de revizuire nu a fost formulată în termen, se va dispune respingerea acesteia ca inadmisibilă, iar nu ca tardivă.

(v) dacă faptele şi mijloacele de probă în baza cărora este formulată cererea nu au fost prezentate într-o cerere anterioară de revizuire care a fost judecată definitiv.

- neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică examinarea admisibilităţii în principiu;

- în baza celor constatate, instanţa poate dispune, ***prin încheiere***, admiterea în principiu a cererii de revizuire sau, ***prin sentinţă***, *respingerea acesteia ca inadmisibilă ori poate lua act de retragerea cererii de revizuire*;

Cât priveşte desfăşurarea activităţii procesuale de judecată în etapa admisibilităţii în principiu a cererii de revizuire, instanţa de judecată verifică, cu acest prilej, cererea de revizuire sub aspectul regularităţii sale şi îndeplinirii condiţiilor de folosire a acestei căi de atac extraordinare, realizându-se în fapt o judecată (*judicium rescindes*). Aşadar, potrivit dispoziţiilor art. 459 C.proc.pen., instanţa examinează dacă cererea de revizuire este făcută în condiţiile legii, respectiv cu privire la o hotărâre definitivă, în termen, de către o persoană îndreptăţită să folosească calea de atac a revizuirii, pentru temeiuri care cores-

---

indicate în hotărârea a cărui revizuire se solicită, ci doar partea revizuentă. Ulterior, după admiterea în principiu a cererii de revizuire, există obligaţia citării şi a celorlalte părţi la care hotărârea supusă revizuirii se referă".

pund cazurilor de revizuire, reglementate expres de lege. De asemenea, instanța examinează dacă din probele depuse odată cu cererea de revizuire rezultă date suficiente pentru ca judecata asupra cererii să continue, deci cererea să fie admisă în principiu. (...) *Admisibilitatea în principiu este o judecată de ordin procesual*, privind regularitatea și seriozitatea cererii de revizuire, pentru a se decide dacă este sau nu cazul să fie efectuat un control judecătoresc prin rejudecarea cauzei care face obiectul cererii de revizuire. Cu alte cuvinte, admisibilitatea în principiu este o activitate procesuală de statuare, privind exercitarea unui drept procesual și, implicit, soluționarea unei situații procesuale, deci o judecată. În această procedură, instanța verifică existența unei concordanțe manifeste („evidente") între cazul de revizuire invocat – dintre cele reglementate în art. 453 alin. (1) lit. a)-f) C.proc.pen. – motivul pe care se sprijină și dovezile sau probele invocate, în aceste condiții susținerile autorilor excepției fiind neîntemeiate *(DCC nr. 667/2018, www.ccr.ro)*.

Faptele noi invocate de revizuent, precum şi împrejurările pe care doreşte să le dovedească, astfel cum au fost menţionate în cererea de revizuire, sunt de natură a influența stabilirea situației de fapt și a vinovăției condamnatului, în sensul că pe baza acestora se poate ajunge la o soluție de achitare. În procedura prealabilă a admisibilității în principiu, instanţa trebuie să verifice dacă faptele ce urmează a fi dovedite, precum şi probele propuse (audierea martorului P.) sunt un element de noutate în economia dosarului şi sunt apte a conduce la o soluţie diametral opusă celei prin care a fost condamnat inculpatul revizuent, dacă, în coroborare cu restul materialului probator, demonstrează netemeinicia acuzaţiilor formulate. Admiterea în principiu a cererii de revizuire nu presupune *de plano* desfiinţarea hotărârii de condamnare şi pronunţarea unei soluţii radical diferite de către instanţa învestită cu soluționarea fondului cauzei, ci oferă posibilitatea inculpatului de a administra probe noi care nu au fost cunoscute de instanţă la momentul condamnării sale, iar în urma analizei întregului ansamblu probatoriu să se aprecieze asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului. Totodată, Înalta Curte constată că faptele şi împrejurările invocate de către revizuentul inculpat sunt noi şi nu au fost cunoscute de instanţă la momentul condamnării acestuia, având în vedere că decizia de condamnare a fost pronunţată în luna octombrie 2014, iar declaraţiile martorului P. referitoare la împrejurările în care a părăsit teritoriul României au fost consemnate la data de 11.11.2014, respectiv 19.11.2016 *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 382 din 7 octombrie 2016, în Cpp Ad. 3, p. 756)*.

Respingerea revizuirii ca inadmisibilă în cazul în care nu se regăsesc motivele prevăzute expres de art. 453 C.proc.pen. nu constituie o ingerința nejustificată cu privire la liberul acces la justiție. Potrivit jurisprudenței CtEDO (obligatorie pentru instanţele interne odată cu ratificarea Convenţiei de către România) cu privire la art. 6 din Convenţie, dreptul de acces la o instanţă (parte esenţială a dreptului la un proces echitabil) are două trăsături fundamentale: el trebuie să fie un drept efectiv, fără a fi, însă, un drept absolut. În hotărârea *Golder c. Marii Britanii*, Curtea a arătat că: pot fi aduse restricții exercițiului acestui drept întrucât dreptul de acces, chiar prin natura sa, cere o reglementare

din partea statului, reglementare care poate varia în timp şi spaţiu în funcţie de resursele comunităţii şi de nevoile indivizilor. Limitările astfel aduse trebuie să respecte câteva principii. Ele trebuie să urmărească un scop legitim şi să nu afecteze substanţa însăşi a dreptului. De asemenea, este necesară asigurarea unui raport rezonabil de proporţionalitate între scopul urmărit şi mijloacele alese (cauza *Guerin c. Franţei*). Liberul acces la justiţie nu se opune existenţei procedurilor extraordinare, însă necesitatea respectării principiului siguranţei raporturilor juridice cere ca folosirea acestora să îmbrace un caracter excepţional atât în ceea ce priveşte termenul în care pot fi promovate, cât şi motivele de admisibilitate. Curtea a constatat că prin limitarea cazurilor în care pot fi desfiinţate hotărâri definitive şi obligatorii ale instanţelor judecătoreşti se urmăreşte un scop legitim: necesitatea siguranţei raporturilor juridice şi dreptul de punere în executare a acestor hotărâri fără a fi afectată substanţa însăşi a dreptului (nu este interzis de principiu accesul la instanţa, ci doar cu respectarea anumitor condiţii) şi se respecta raportul rezonabil de proporţionalitate între scopul urmărit şi mijloacele alese (cauzele *Hornsby c. Greciei*, *Lunari c. Italiei*, *Ouzoumis c. Greciei*). Inadmisibilă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 20 din 19 ianuarie 2016, www.scj.ro).*

În cauză s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluţionarea cauzei şi care dovedesc netemeinicia hotărârii de condamnare pronunţate în cauză, respectiv declaraţiile martorului O.H. din datele de 11 noiembrie 2014 şi 19 noiembrie 2014 şi completarea denunţului formulat de acesta în faţa D.N.A., Structura Centrală, din care rezultă că O.H. a fost ajutat de numiţii Y.M. şi de Q.A. să părăsească ilegal teritoriul României prin punctul de trecere a frontierei Vama Veche din jud. Constanţa, către Bulgaria, Turcia cu punct final de destinaţie Siria, şi nu de către inculpatul T.M.M. Astfel, potrivit declaraţiei martorului O.H. din data de 11 noiembrie 2014 în dosarul nr. P/2013 al D.N.A., Structura Centrală: *„Y.M. mi-a spus că singura soluţie la problema ivită era să părăsesc fraudulos teritoriul României şi mi-a promis că se va ocupa personal de această ieşire din ţară"*, *„conform indicaţiilor primite de la Y.M., am desemnat un om de încredere în persoana unui angajat al meu, Q.A.G., pentru a ţine legătura cu Y.M., în vederea părăsirii ţării, prin intermediul unei persoane care se ocupa în mod obişnuit de traficul ilegal de persoane"*. Declaraţia martorului O.H. din data de 19 noiembrie 2014 *„după ce am văzut paşapoartele vizate, m-am mutat în maşina lui M., acesta mi-a zis să mă întind pe bancheta din spate a autoturismului şi să rămân în acea poziţie până la ieşirea din ţară"*, *„la intrarea în punctul de frontieră, M. a oprit maşina în dreptul unui chioşc de control, unde i-a înmânat funcţionarului paşapoartele. Acel funcţionar a răsfoit paşapoartele, i le-a înapoiat lui M. şi i-a urat «Drum bun!», în timp ce râdea"*. Înalta Curte constată că faptele noi invocate de revizuent, precum şi împrejurările pe care doreşte să le dovedească, astfel cum au fost menţionate în cererea de revizuire, sunt de natură a influenţa stabilirea situaţiei de fapt şi a vinovăţiei condamnatului, în sensul că pe baza acestora se poate ajunge la o soluţie de achitare. În procedura prealabilă a admisibilităţii în principiu, instanţa trebuie să verifice dacă faptele ce urmează a fi dovedite, precum şi probele propuse (audierea martorului O.H.) sunt un element de noutate în economia dosarului şi sunt apte a conduce la o soluţie diametral opusă

celei prin care a fost condamnat inculpatul revizuent, dacă, în coroborare cu restul materialului probator, demonstrează netemeinicia acuzaţiilor formulate. Admiterea în principiu a cererii de revizuire nu presupune *de plano* desfiinţarea hotărârii de condamnare şi pronunţarea unei soluţii radical diferite de către instanţa învestită cu soluţionarea fondului cauzei, ci oferă posibilitatea inculpatului de a administra probe noi care nu au fost cunoscute de instanţă la momentul condamnării sale, iar în urma analizei întregului ansamblu probatoriu să se aprecieze asupra vinovăţiei sau nevinovăţiei inculpatului. Totodată, Înalta Curte constată că faptele şi împrejurările invocate de către revizuentul inculpat sunt noi şi nu au fost cunoscute de instanţă la momentul condamnării acestuia, având în vedere că decizia penală a fost pronunţată în luna octombrie 2014, iar declaraţiile martorului O.H. referitoare la împrejurările în care a părăsit teritoriul României au fost consemnate la data de 11 noiembrie 2014, respectiv 19 noiembrie 2016. Pentru considerentele expuse cu opinie majoritară, Înalta Curte va admite apelul declarat de revizuentul T.M.M. împotriva sentinţei penale nr. 68/PI din 23 iunie 2016 a C.A. Oradea, secţia penală şi pentru cauze cu minori *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 382 din 7 octombrie 2016, nepublicată)*.

- chiar dacă decesul reprezintă un impediment la exercitarea acţiunii penale, având în vedere că potrivit art. 455 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. cererea de revizuire poate fi făcută pentru un condamnat decedat, procedura de revizuire îşi va urma cursul, instanţa neputând dispune respingerea cererii ca inadmisibilă pentru motiv de deces, iar în cazul rejudecării cauzei, după admiterea în principiu, instanţa va aprecia dacă în cauză există vreun temei de achitare dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen., făcând abstracţie de intervenţia decesului; tot astfel va proceda instanţa şi în ipoteza în care condamnatul care a făcut cererea ori în favoarea căruia s-a făcut revizuirea a decedat după introducerea cererii;

- ***încheierile*** prin care se dispune admiterea în principiu a cererii de revizuire ***sunt definitive***;

- în principiu, ***sentinţa*** prin care s-a respins cererea de revizuire ca inadmisibilă ***este supusă apelului***[1];

- determinarea titularilor apelului se face prin raportare la dispoziţiile art. 409 C.proc.pen., iar nu la art. 455 C.proc.pen.; aşadar, este posibil ca o persoană să poată formula cererea de revizuire, însă să nu poată declara calea de atac a apelului (de pildă, membru de familie al condamnatului);

- instanţa de apel poate respinge apelul ca nefondat, tardiv sau inadmisibil, ori poate dispune admiterea căii de atac şi constata admisibilitatea cererii de revizuire cu consecinţa trimiterii cauzei la prima instanţă, pentru a proceda la rejudecarea după admiterea în principiu;

---

[1] Dacă hotărârea atacată era definitivă (cum este cazul încheierilor prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunţă cu privire la plângerea formulată împotriva unei soluţii de clasare) atunci va fi definitivă şi sentinţa prin care se respinge ca inadmisibilă cererea de revizuire formulată împotriva unei astfel de hotărâri care nu poate fi atacată prin intermediul acestei căi extraordinare de atac.

În cazul în care apelantul revizuent își retrage cererea de revizuire, instanța de apel – învestită cu judecarea apelului împotriva sentinței prin care s-a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire – admite apelul, desființează sentința pronunțată de prima instanță și ia act de retragerea cererii de revizuire, în conformitate cu decizia nr. 34/2006 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, întrucât efectele acestei decizii pronunțate în recurs în interesul legii nu au încetat, nefiind incidente dispozițiile art. 474[1] C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 95/A din 21 martie 2019, www.scj.ro).*

Potrivit art. 459 alin. (7) teza a II-a C.proc.pen. „sentința prin care este respinsă cererea de revizuire, după analiza admisibilității în principiu, este supusă aceleiași căi de atac ca și hotărârea la care se referă revizuirea". Din interpretarea acestor dispoziții legale rezultă că hotărârea prin care s-a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire, este susceptibilă a fi supusă controlului judiciar într-o jurisdicție superioară numai în condițiile prevăzute de lege pentru hotărârea ce a făcut obiectul căii de atac. Altfel spus, hotărârea pronunțată în temeiul art. 459 alin. (5) C.proc.pen. împrumută regimul juridic al hotărârii care a făcut obiectul cererii de revizuire respinse ca inadmisibilă. În acest cadru de interpretare, se constată că, în speță, hotărârea a cărei revizuire se solicită, respectiv încheierea din 24 noiembrie 2016 – prin care, în procedura prevăzută de art. 341 C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel Pitești a respins, ca nefondată, plângerea formulată de petiționarul A. împotriva ordonanței din 3 august 2016 emisă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Pitești în dosarul nr. x/P/2016 – este, potrivit dispozițiilor art. 341 alin. (8) raportat la art. 341 alin. (6) lit. a) C.proc.pen., definitivă, nefiind prin urmare susceptibilă a fi atacată prin intermediul căilor ordinare de atac. În consecință, conform art. 459 alin. (7) C.proc.pen., același regim juridic are și hotărârea prin care s-a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire formulată împotriva acesteia, respectiv încheierea penală din 6 iunie 2017, pronunțată de Curtea de Apel Pitești, secția penală și pentru cauze cu minori și de familie în dosarul nr. x/1/2017, împotriva căreia a fost exercitat prezentul apel. În consecință, constatând că revizuentul A. a formulat apel împotriva unei hotărâri definitive, nesusceptibile de reformare prin promovarea unei căi ordinare de atac, Înalta Curte, în baza art. 421 pct. 1 lit. a) teza a II-a C.proc.pen., va respinge, ca inadmisibil, apelul exercitat de aceasta, dispunând, conform art. 275 alin. (2) C.proc.pen., obligarea părții la plata cheltuielilor judiciare către stat și plata onorariului cuvenit apărătorului desemnat din oficiu, conform dispozitivului *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 315 din 17 octombrie 2017, www.scj.ro).*

Dând eficiență principiilor legalității căilor de atac și liberului acces la justiție, reglementate de dispozițiile art. 129 și art. 21 din Constituție, precum și exigențelor determinate prin art. 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, legea procesual penală a stabilit un sistem coerent al căilor de atac, admisibilitatea acestora fiind condiționată de exercitarea lor potrivit legii, în termenele și pentru motivele reglementate de normele incidente în materie. Declarând apel împotriva unei hotărâri

definitive, revizuenţii M.S. şi M.M. au învestit Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cu soluţionarea unei căi de atac ce nu întruneşte cerinţele textelor de lege menţionate mai sus şi, în consecinţă, nu este admisibilă potrivit dreptului comun. Recunoaşterea unei căi de atac în situaţii neprevăzute de legea procesual penală constituie o încălcare a principiului legalităţii căilor de atac şi, din acest motiv, apare ca o soluţie inadmisibilă în ordinea de drept. În materia apelului, inadmisibilitatea intervine, în principal, în două situaţii: când apelul este îndreptat împotriva unei hotărâri nesusceptibile de apel şi când a fost declarat de o persoană care nu are calitatea procesuală de a apela. Acestora li se adaugă şi cazurile în care titularul dreptului de apel depăşeşte limitele în care i se recunoaşte dreptul său de apel, precum şi cele în care se declară apel împotriva unei hotărâri pe care aceeaşi parte o atacase anterior printr-un alt apel. În speţă, apelul nu este obiectiv încuviinţat de lege, hotărârea atacată făcând parte din cele care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu apel sau nu sunt supuse niciunei căi de atac *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 20 din 19 ianuarie 2016 www.scj.ro)*.

Potrivit art. 459 alin. (7) C.proc.pen., încheierea prin care este admisă în principiu cererea de revizuire este definitivă. Sentinţa prin care este respinsă cererea de revizuire după analiza admisibilităţii în principiu este supusă aceloraşi căi de atac ca şi hotărârea la care se referă revizuirea. Art. 463 C.proc.pen. stabileşte că sentinţa prin care instanţa se pronunţă asupra cererii de revizuire, după rejudecarea cauzei, este supusă aceleiaşi căi de atac ca şi hotărârea la care se referă revizuirea. Din economia textelor de lege anterior menţionate rezultă clar intenţia legiuitorului de a supune controlului judiciar numai hotărârile prin care se rejudecă fondul cauzei ca urmare a admiterii în principiu a cererii de revizuire. Or, faza admiterii în principiu este o judecată de ordin procesual privind regularitatea şi seriozitatea cererii de revizuire, pentru a se stabili dacă cele sesizate pot fi supuse unui control judecătoresc în faţa instanţei competente să le analizeze în fond. Admisibilitatea căilor de atac este condiţionată de exercitarea acestora potrivit dispoziţiilor legii procesual penale, prin care au fost reglementate hotărârile susceptibile a fi supuse examinării, căile de atac şi ierarhia acestora, termenele de declarare şi motivele pentru care se poate cere reformarea hotărârii atacate. Se constată, aşadar, că revizuentul a formulat cerere de apel împotriva unei hotărâri nesusceptibile de reformare prin promovarea acestei căi ordinare de atac. Recunoaşterea unei căi de atac în alte condiţii decât cele prevăzute de legea procesual penală constituie o încălcare a principiului legalităţii acestora şi, din acest motiv, apare ca o soluţie inadmisibilă în ordinea de drept *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 35/2015, www.scj.ro)*.

- hotărârea de respingere ca inadmisibilă a cererii de revizuire nu poate fi supusă recursului în casaţie;

- admiterea în principiu a cererii de revizuire deschide drumul către a doua etapă a procedurii revizuirii, fără însă ca instanţa să dispună deja anularea hotărârii definitive supuse revizuirii;

- încheierea prin care se dispune admiterea în principiu nu are ca efect desfiinţarea de drept a hotărârii definitive supuse revizuirii;

- conform art. 460 alin. (1) C.proc.pen., odată cu admiterea în principiu a cererii de revizuire sau ulterior admiterii în principiu, ***instanţa poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii supuse revizuirii***;

- suspendarea executării hotărârii poate fi dispusă din oficiu sau la cererea procurorului ori a revizuentului;

- atât în cazul în care instanţa *dispune suspendarea* executării hotărârii, cât şi în ipoteza în care *respinge cererea de suspendare* a executării hotărârii, *încheierea instanţei trebuie motivată*; respingerea unei prime cereri de suspendare a executării hotărârii nu constituie un impediment pentru formularea unei noi cereri şi obţinerea suspendării executării hotărârii pe parcursul rejudecării cauzei;

- suspendarea executării hotărârii supuse revizuirii poate fi dispusă fie *prin încheierea* prin care se dispune admiterea în principiu a cererii de revizuire, *fie printr-o încheiere ulterioară* şi va dura, în principiu, până la soluţionarea pe fond a cererii de revizuire;

- în cazul în care dispune suspendarea executării hotărârii supuse revizuirii, instanţa ***poate impune*** (măsură facultativă, iar nu obligatorie) respectarea *uneia sau a mai multora dintre obligaţiile de a face sau a nu face prevăzute de art. 215 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. (controlul judiciar)*[1]; prin urmare, după suspendarea executării hotărârii nu pot fi dispuse măsuri preventive în cauză (de pildă, controlul judiciar sau pe cauţiune, arestarea preventivă sau arestul la domiciliu) art. 460 alin. (1) C.proc.pen. prevăzând doar posibilitatea impunerii de obligaţii pozitive sau negative (fără a stipula obligaţia impunerii *de iure* a unora dintre acestea ca în cazul măsurii preventive); dacă persoana condamnată nu respectă obligaţiile stabilite prin încheiere, instanţa, din oficiu sau la cererea procurorului, *poate dispune revocarea măsurii suspendării şi reluarea executării pedepsei*; nefiind instituite măsuri preventive ulterior suspendării executării, nici instanţa nu poate dispune luarea măsurii arestării preventive sau a arestului

---

[1] Art. 215 alin. (1) stipulează următoarele *obligaţii*: *a)* să se prezinte la organul de urmărire penală, la judecătorul de cameră preliminară sau la instanţa de judecată ori de câte ori este chemat; *b)* să informeze de îndată organul judiciar care a dispus măsura sau în faţa căruia se află cauza cu privire la schimbarea locuinţei; *c)* să se prezinte la organul de poliţie desemnat cu supravegherea sa de către organul judiciar care a dispus măsura, conform programului de supraveghere întocmit de organul de poliţie sau ori de câte ori este chemat.

Art. 215 alin. (2) stipulează următoarele *obligaţii*: *a)* să nu depăşească o anumită limită teritorială, fixată de organul judiciar, decât cu încuviinţarea prealabilă a acestuia; *b)* să nu se deplaseze în locuri anume stabilite de organul judiciar sau să se deplaseze doar în locurile stabilite de acesta; *c)* să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere; *d)* să nu revină în locuinţa familiei, să nu se apropie de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia, de alţi participanţi la comiterea infracţiunii, de martori ori experţi sau de alte persoane anume desemnate de organul judiciar şi să nu comunice cu acestea direct sau indirect, pe nicio cale; *e)* să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfăşoare activitatea în exercitarea căreia a săvârşit fapta; *f)* să comunice periodic informaţii relevante despre mijloacele sale de existenţă; *g)* să se supună unor măsuri de control, îngrijire sau tratament medical, în special în scopul dezintoxicării; *h)* să nu participe la manifestări sportive sau culturale ori la alte adunări publice; *i)* să nu conducă vehicule anume stabilite de organul judiciar; *j)* să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte arme; *k)* să nu emită cecuri.

la domiciliu în ipoteza în care, după ce a suspendat executarea hotărârii supuse revizuirii, nu sunt respectate cu rea-credinţă, obligaţiile impuse;

- potrivit art. 460 alin. (2) C.proc.pen. împotriva încheierii ***prin care s-a dispus suspendarea*** hotărârii supuse revizuirii (inclusiv în ipoteza în care această măsură se dispune prin încheierea de admitere în principiu a revizuirii), prevăzută la alin. (1), procurorul sau persoana interesată poate formula ***contestaţie*** în termen de 48 de ore de la pronunţare pentru cei prezenţi şi de la comunicare pentru cei lipsă; procurorul urmăreşte ca pe calea contestaţiei instanţa ierarhic superioară să revină asupra dispoziţiei de suspendare a executării ori să impună un set de obligaţii mai extins în vederea evitării oricărui risc de sustragere la continuarea executării pedepsei de către revizuent în ipoteza respingerii cererii de revizuire ca nefondată; revizuentul poate urmări pe calea contestaţiei reducerea sau înlăturarea obligaţiilor impuse de prima instanţă;

- din interpretarea *per a contrario* a dispoziţiilor art. 460 alin. (2) C.proc.pen. ***nu se poate formula contestaţie*** în termen de 48 de ore de la pronunţare pentru cei prezenţi şi de la comunicare pentru cei lipsă, împotriva încheierii prin care instanţa respinge cererea de suspendare a executării hotărârii;

- *doar contestaţia formulată de procuror este suspensivă de executare*, cea formulată de revizuent neproducând un asemenea efect; contestaţia se soluţionează în prezenţa condamnatului aflat în stare de detenţie sau internat într-un centru educativ cu participarea obligatorie a procurorului; procedura de soluţionare a contestaţiei este contradictorie şi se desfăşoară în şedinţă publică; instanţa se pronunţă prin decizie după ascultarea concluziilor procurorului şi ale revizuentului;

- în cazul admiterii în principiu a cererii de revizuire pentru existenţa unor hotărâri ce nu se pot concilia, cauzele în care aceste hotărâri au fost pronunţate *se reunesc* în vederea rejudecării.

3.5.2. Rejudecarea după admiterea în principiu

- *a doua etapă* presupune *rejudecarea, după admiterea în principiu*, a cauzei, în vederea aprecierii temeiniciei motivelor de revizuire invocate, pentru a fi înlăturate erorile *in iudicando*;

- rejudecarea cauzei după admiterea în principiu se face potrivit regulilor de procedură privind judecarea în primă instanţă, putând fi readministrate probele care au fost efectuate în cursul primei judecaţi;

- readministrarea probelor sau administrarea de probe noi trebuie să se efectueze cu respectarea garanţiilor prevăzute de art. 6 din Convenţia europeană, întrucât în baza acestora instanţa poate constata că cererea de revizuire este întemeiată, poate anula hotărârea în măsura în care a fost admisă revizuirea şi pronunţa o nouă hotărâre potrivit dispoziţiilor de la judecata în primă instanţă;

- persoanele prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b) (martorul, expertul sau interpretul care a comis infracţiunea de mărturie mincinoasă) şi lit. d) C.proc.pen. (membrul completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracţiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere) *nu pot fi audiate ca martori* în cauza supusă revizuirii, dacă dovada acestor cazuri de revizuire s-a făcut prin hotărâre judecătorească;

- în cazul în care instanţa constată că situaţia de fapt nu poate fi stabilită în mod nemijlocit sau aceasta nu s-ar putea face decât cu mare întârziere (de pildă, în ipoteza în care administrarea probatoriului presupune obţinerea unor înscrisuri prin intermediul unei comisii rogatorii internaţionale), *dispune prin încheiere efectuarea cercetărilor necesare de către procurorul* de la parchetul de pe lângă această instanţă, într-un interval ce nu poate depăşi 3 luni (termen maximal); în esenţă, instanţa va proceda în acest caz la delegarea procurorului în vederea administrării unor mijloace de probă; după efectuarea cercetărilor, procurorul înaintează întregul material instanţei competente pe bază de adresă, semnată de conducătorul parchetului, în care sunt enumerate actele efectuate în baza dispoziţiei instanţei. Tot astfel, procurorul poate comunica instanţei imposibilitatea de administrare a probelor dispuse, întocmind un referat în care sunt expuse cauzele de împiedicare.

3.6. Soluţii după rejudecare

După rejudecarea cauzei instanţa poate pronunţa, ***prin sentinţă***, una dintre următoarele ***soluţii***:

a) respingerea cererii de revizuire ca neîntemeiată, constatând că faţă de motivele invocate şi de probele administrate nu se poate reţine existenţa unei erori judiciare;

- totodată, instanţa va dispune obligarea revizuentului (persoană fizică sau juridică) la plata cheltuielilor judiciare către stat, precum şi reluarea executării pedepsei, în cazul în care aceasta a fost suspendată;

- sentinţa prin care instanţa a respins cererea de revizuire este supusă apelului, care se judecă potrivit regulilor de drept comun; instanţa de apel se pronunţă prin decizie definitivă; în cazul în care instanţa de control judiciare apreciază că în mod eronat cererea de revizuire a fost respinsă ca nefondată va trebui să dispună trimiterea cauzei spre rejudecare neputându-se pronunţa în ultim grad de jurisdicţie prin hotărâre definitivă cu privire la fondul acţiunii penale.

b) admiterea cererii, *anularea hotărârii* în măsura în care a fost admisă revizuirea sau hotărârile care nu se pot concilia *şi pronunţarea unei noi hotărâri asupra fondului cauzei*.

- în cazul în care în urma rejudecării se dispune achitarea inculpatului în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen., instanţa va dispune şi lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile; în acest context trebuie subliniat şi faptul că instanţa civilă este competentă să soluţioneze cererea de revizuire numai atunci când aceasta vizează exclusiv latura civilă a cauzei; dacă însă cererea de revizuire a vizat latura penală a cauzei, iar soluţia pronunţată în această privinţă influenţează şi soluţia pronunţată în latura civilă, instanţa penală, cu ocazia rejudecării, va trebui să se pronunţe şi cu privire la acţiunea civilă exercitată în procesul penal;

- dacă cererea de revizuire a fost întemeiată pe dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., soluţia pronunţată după admitere trebuie să fie *întotdeauna mai favorabilă revizuentului inculpat*; atunci când cererea de revizuire admisă a fost întemeiată pe cazurile stipulate de art. 453 lit. b)-e) C.proc.pen. fie se poate menţine

soluţia iniţial pronunţată, fie se poate pronunţa o soluţie mai severă sau mai uşoară pentru inculpat decât cea care fusese dispusă în primul ciclu procesual;

- atunci când cererea de revizuire a fost întemeiată pe dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., soluţia pronunţată după admitere trebuie să fie anularea totală sau parţială a hotărârilor care nu se pot concilia, reunirea cauzelor în care s-au pronunţat anterior aceste hotărâri şi pronunţarea în cauza reunită a unei sentinţe prin raportare la materialul probator existent în cauză; astfel, anularea poate fi totală dacă caracterul inconciliabil vizează ansamblul hotărârilor, sau numai parţială, atunci când acesta se referă numai la o anumită faptă sau la un anumit inculpat;

- nu se va putea dispune încetarea procesului penal în considerarea intervenţiei prescripţiei răspunderii penale cu luarea în calcul şi a timpului scurs de la data rămânerii definitive a hotărârii şi până la data pronunţării hotărârii de admitere a cererii de revizuire şi anularea hotărârii atacate, deoarece odată cu rămânerea definitivă a hotărârii împotriva căreia a fost exercitată revizuirea termenul de prescripţie a răspunderii penale este suspendat, începând să curgă termenul de prescripţie al executării pedepsei;

- instanţa poate dispune achitarea persoanei condamnate pe nedrept (chiar şi în ipoteza în care până la judecarea revizuirii a intervenit decesul) şi repunerea ei în situaţia anterioară, hotărârea având ca efect ştergerea retroactivă a consecinţelor condamnării; astfel, instanţa poate dispune restituirea amenzii plătite şi a bunurilor confiscate, precum şi a cheltuielilor judiciare pe care cel în favoarea căruia s-a admis revizuirea nu era ţinut să le suporte; tot astfel, condamnarea urmează a fi radiată din fişa de cazier; dacă însă în urma rejudecării se reţine aceeaşi situaţie de fapt ca şi cea descrisă în hotărârea de condamnare definitivă (indiferent dacă acesteia i se dă aceeaşi încadrare juridică sau dacă se reţine o altă încadrare juridică), constatând intervenţia decesului se va dispune încetarea procesului penal;

- persoana condamnată sau, după moartea acesteia, persoanele care se aflau în întreţinerea sa la momentul decesului au dreptul la repararea prejudiciului material sau moral cauzat prin eroare judiciară în condiţiile art. 538 alin. (1) C.proc.pen.; cu toate acestea, nu poate beneficia de acest drept acela care a contribuit, voluntar, în orice mod la comiterea erorii judiciare (*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*);

- cu ocazia rejudecării după admiterea în principiu, instanţa trebuie să facă, dacă este cazul, aplicarea ***efectului extensiv al căii de atac***, dacă constată că temeiul de revizuire în baza căruia a fost admisă cererea produce efecte şi cu privire la alte părţi care nu au formulat cerere de revizuire; în toate cazurile, efectul extensiv al revizuirii este limitat de principiul *non reformatio in peius*, neputând fi creată o situaţie mai grea părţii care a formulat cererea de revizuire;

- sentinţa prin care instanţa a admis cererea de revizuire este supusă apelului care se judecă după procedura de drept comun; instanţa de control judiciar se pronunţă prin decizie, în limitele devoluate, putând antama atât temeinicia soluţiei de admitere a cererii de revizuire, cât şi legalitatea şi temeinicia hotărârii date ca urmare a admiterii cererii de revizuire, cu privire la modul de soluţionare a acţiunii penale, sau după caz, al acţiunii civile;

- după respingerea prin hotărâre definitivă *ca inadmisibilă sau neîntemeiată* a unei cereri de revizuire, cererile ulterioare *sunt inadmisibile* dacă există identitate de persoană, de temei legal, de motive şi apărări cu cea judecată definitiv iniţial[1]; nu este inadmisibilă cererea de revizuire formulată ulterior şi întemeiată pe un alt caz de revizuire sau chiar pe acelaşi caz de revizuire, dar pentru motive noi, necunoscute la data formulării cererii de revizuire anterioare.

Faţă de dispoziţiile legale care reglementează prescripţia răspunderii penale, calculul termenului de prescripţie specială a răspunderii penale a început să curgă la data de 31 octombrie 1995, data săvârşirii infracţiunilor. Termenele de prescripţie a răspunderii penale au curs până la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare dispusă prin decizia penală nr. 4332 din 7 noiembrie 2000 a Curţii Supreme de Justiţie, secţia penală. Din data de 7 noiembrie 2000, dispoziţiile legale privind rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, prescripţia executării pedepsei şi executarea pedepsei au reprezentat cauza de suspendare a cursului termenului prescripţiei răspunderii penale, în conformitate cu art. 128 alin. (1) C.pen. din 1969, deoarece aceste dispoziţii legale, prin ele însele, exclud posibilitatea continuării cursului prescripţiei răspunderii penale (în acelaşi sens, I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3735 din 25 octombrie 2010). Odată cu pronunţarea, la data de 6 noiembrie 2012, a deciziei penale nr. 230 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – Completul de 5 Judecători, prin care s-a admis cererea de revizuire formulată în temeiul art. 408[1] C.proc.pen. din 1968, de revizuentul M.M., împotriva deciziei nr. 4332 din 7 noiembrie 2000 a Curţii Supreme de Justiţie, secţia penală, s-a reluat cursul prescripţiei, conform art. 128 alin. (3) C.pen. din 1969, întrucât a încetat cauza de suspendare. Calculând perioada de timp scursă de la data comiterii faptelor (31 octombrie 1995) până la data de 7 noiembrie 2000 când a rămas definitivă hotărârea de condamnare – 5 ani şi 7 zile, la care se adaugă durata de timp de la reluarea cursului termenului prescripţiei răspunderii penale până la data pronunţării prezentei hotărâri – 1 an 8 luni şi 6 zile, se constată că nu s-a împlinit nici termenul de prescripţie generală a răspunderii penale pentru infracţiunile prevăzute de art. 211 alin. (1) C.pen. din 1969 şi art. 25 raportat la art. 20 coroborat cu art. 211 alin. (1) C.pen. din 1969 (cu atât mai puţin pentru infracţiunea prevăzută de art. 176 alin. (1) lit. d) C.pen. din 1969). Dintr-o altă perspectivă, raţiunea pentru care legiuitorul a reglementat instituţia revizuirii în cazul hotărârilor CtEDO prin art. 408[1] C.proc.pen. din 1968, nu este acela de a oferi posibilitatea de a se obţine o soluţie de încetare a procesului penal pentru împlinirea termenului de prescripţie a răspunderii penale, ci de a se permite rejudecarea cauzei când CtEDO constată

[1] Prin DCC nr. 188/2015 s-a apreciat că „regula instituită de art. 464 C.proc.pen. – potrivit căreia, în cazul respingerii cererii de revizuire ca inadmisibilă sau ca neîntemeiată, nu va putea fi formulată o nouă cerere pentru aceleaşi motive – rezultă şi din interpretarea dispoziţiilor art. 459 alin. (3) lit. d) şi alin. (5) C.proc.pen., fiind un efect al autorităţii de lucru judecat. Prin respingerea ca inadmisibilă a cererii de revizuire cu privire la care există identitate de fapte şi mijloace de probă cu cele prezentate într-o cerere anterioară de revizuire care a fost judecată definitiv este asigurată eliminarea cererilor de revizuire repetitive, formulate pentru aceleaşi motive, fără ca dispoziţiile de lege criticate să aducă vreo atingere accesului liber la justiţie şi dreptului la un proces echitabil, principii consacrate de art. 21 din Constituţie".

o încălcare a unui drept prevăzut de CEDO, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate. Deși reprezentantul Ministerului Public a invocat întreruperea cursului prescripției, ca și piedică a împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale – trebuie observat că, potrivit art. 123 alin. (1) și (2) C.pen. din 1969 – care reglementează întreruperea cursului prescripției răspunderii penale, cursul termenului prescripției prevăzut de art. 122 C.pen. din 1969 se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act, care potrivit legii trebuie comunicat învinuitului sau inculpatului în desfășurarea procesului penal, iar după fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție. Or, în cauză, au intervenit dispozițiile legale privind rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, prescripția executării pedepsei și executarea pedepsei care au suspendat cursul termenului prescripției răspunderii penale, după cum s-a arătat. În ce privește jurisprudența instanței supreme, evocată de reprezentantul Ministerului Public, prin considerentele deciziei nr. 3463 din 28 octombrie 2009 a I.C.C.J., secția penală, s-a arătat că admiterea cererii de revizuire în temeiul art. 408[1] C.proc.pen. din 1968 și desființarea hotărârii judecătorești definitive, anterior pronunțate, a reprezentat o„reînviere" a acțiunii penale inițiale și a dus la continuarea cursului termenului prescripției răspunderii penale. Pe cale de consecință, neintervenind prescripția răspunderii penale, nu sunt întrunite condițiile legale pentru încetarea procesului penal *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 2278/2014, www.scj.ro)*.

§4. Procedura de judecată a revizuirii hotărârilor judecătorești pronunțate în materie penală ca urmare a condamnării statului român de Curtea Europeană a Drepturilor Omului

- cererea de revizuire întemeiată pe existența unei condamnări pronunțate de Curtea Europeană/aviz consultativ CtEDO se introduce la *instanța care a pronunțat hotărârea definitivă a cărei revizuire se cere*; de regulă, stabilirea instanței competente este determinată de hotărârea Curții Europene în care se specifică în fața căreia dintre acestea s-a produs încălcarea dreptului fundamental; având în vedere că pentru pronunțarea unei hotărâri de către Curtea Europeană este necesară epuizarea căilor de atac interne (altfel, se va reține cauza de inadmisibilitate procedurală prevăzută de art. 35 parag. 1 din Convenția europeană[1]) rezultă că cererea de revizuire întemeiată pe acest caz trebuie adresată, în principiu, instanței de apel[2];

Analiza dispozițiilor art. 465 C.proc.pen., referitoare la revizuirea în cazul hotărârilor CtEDO, relevă că această cale extraordinară de atac are o natură juridică tipică, aparte, determinată de fundamentul, obiectul, funcționalitatea și funcția sa procesuală, care o deosebește de celelalte căi extraordinare de

[1] Potrivit art. 35 parag. 1 din Convenția europeană „1. Curtea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, așa cum se înțelege din principiile de drept internațional general recunoscute (...)".

[2] În același sens, a se vedea *I. Neagu, M. Damaschin*, Tratat de procedură penală. Partea specială, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 433.

atac, mai ales prin aceea că determină examinarea din nou a cauzei pe fond, prin retractarea de către instanţă a propriei soluţii, soluţie care este înlocuită cu una corespunzătoare noilor fapte şi împrejurări constatate şi de care instanţa nu a avut anterior cunoştinţă de ele. Prin posibilitatea acordată părţii de a exercita această cale extraordinară de atac, practic CtEDO vine să confirme faptul că dreptul la un proces echitabil în faţa unei instanţe este garantat de art. 6 alin. (1) din Convenţie, iar acest drept trebuie să se interpreteze în lumina preambulului Convenţiei, care enunţă supremaţia dreptului ca element al patrimoniului comun al statelor contractante şi, deşi unul dintre elementele fundamentale ale supremaţiei dreptului este principiul securităţii raporturilor juridice, care prevede, printre altele, ca soluţia dată de către instanţe în mod definitiv oricărui litigiu să nu mai fie rejudecată (a se vedea cauza *Brumărescu c. României*), deoarece securitatea raporturilor juridice presupune respectarea principiului autorităţii de lucru judecat, adică a caracterului definitiv al hotărârilor judecătoreşti (*Riabykh c. Rusiei*, nr. 52.854/99, §52, CtEDO 2003-IX), atunci când însă se constată încălcarea unui drept, CtEDO impune instanţelor obligaţia de a relua procesul din stadiul în care s-a aflat partea în momentul încălcării dreptului. Toate aceste argumente relevă indubitabil că atunci când CtEDO constată încălcarea unui drept, impune instanţelor obligaţia de a relua procesul din stadiul în care s-a aflat partea sau mai exact reclamantul în momentul încălcării dreptului, recunoscându-i acestuia posibilitatea de a relua judecarea unei căi de atac ce a fost valabil exercitată la un anumit moment procesual şi care prin raportare la modul în care a fost soluţionată a generat o vătămare ce continuă să îşi producă efectele şi nu poate fi înlăturată decât prin rejudecarea cauzei de către instanţa în faţa căreia s-a produs încălcarea dreptului. Este vorba, în mod real, despre o repunere a părţii în situaţia juridică sau, mai exact, în dreptul conferit de calea de atac exercitată la momentul declarării şi judecării ei (...). Or, o măsură suficientă şi de natură să prevină pe viitor o astfel de vătămare este tocmai aceea de a recunoaşte şi de a da părţii dreptul de a fi judecată în calea de atac ce a generat încălcarea dreptului său, şi nu de a supune normele de drept europene clare şi neechivoce şi care se bucură de preeminenţă unor interpretări novatorii în raport cu dreptul intern în cauză, pentru că esenţa acestei proceduri o reprezintă garanţia ce i se oferă acuzatului, în sensul că exigenţele referitoare la executarea hotărârilor CtEDO sunt respectate, iar acest lucru se va putea realiza doar prin repunerea părţii în situaţia în care se afla la data încălcării dreptului, indiferent că este vorba despre prima instanţă, instanţa de apel sau de recurs, cu menţiunea expresă că, pentru hotărârile rămase definitive potrivit legii vechi, competentă va fi instanţa de recurs aşa cum era aceasta stabilită sub imperiul legii vechi, iar compunerea completului va fi cea de la recurs, aşa cum era reglementată de legea anterioară. (...) Pentru considerentele expuse, (...) va stabili că, în urma desfiinţării deciziei date în recurs, în calea de atac a revizuirii reglementată în procedura prevăzută de art. 465 C.proc.pen., în condiţiile în care cauza a parcurs trei grade de jurisdicţie (primă instanţă, apel şi recurs), în ultimă instanţă soluţionându-se recursul procurorului, calea de atac este recursul în forma şi reglementarea prevăzută de lege la data judecării recursului iniţial *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2/HP/2015, în M.Of. nr. 159 din 6 martie 2015).*

- după sesizare, instanţa poate dispune, din oficiu, la propunerea procurorului sau la cererea părţii, suspendarea, *în tot sau în parte*, executării hotărârii supuse revizuirii; în acest caz instanţa poate impune respectarea *uneia sau a mai multor obligaţii de a face sau a nu face prevăzute de art. 215 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. (controlul judiciar)*[1]; prin urmare, după suspendarea executării hotărârii nu pot fi dispuse măsuri preventive în cauză (de pildă, arestarea preventivă sau arestul la domiciliu) art. 460 alin. (1) C.proc.pen. prevăzând posibilitatea doar a impunerii de obligaţii pozitive sau negative;

- dacă persoana condamnată nu respectă obligaţiile stabilite prin încheiere, instanţa, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune revocarea măsurii suspendării şi reluarea executării pedepsei;

- după primirea cererii, preşedintele completului dispune citarea părţilor şi desemnează un apărător din oficiu pentru cel arestat;

- prezenţa procurorului este obligatorie; persoana aflată în stare de deţinere este adusă la judecarea cauzei, sub sancţiunea nulităţii absolute a hotărârii;

- judecata nu mai presupune existenţa celor două etape: admiterea în principiu şi rejudecarea, ***lipsind etapa admisibilităţii în principiu***;

- instanţa examinează cererea, într-o singură etapă, în baza actelor dosarului, ţinându-se cont de hotărârea Curţii Europene, ascultă concluziile părţilor prezente şi ale procurorului şi se pronunţă *prin decizie*;

- în urma judecării, instanţa poate pronunţa una dintre următoarele **soluţii**:

a) respinge cererea ca inadmisibilă când aceasta nu vizează o hotărâre definitivă pronunţată de instanţele române, nu a fost formulată de o persoană care a avut calitatea de parte sau de subiect procesual principal în cauza în care s-a produs încălcarea dreptului fundamental sau nu există o hotărâre definitivă de condamnare a statului român de către Curtea Europeană;

---

[1] Art. 215 alin. (1) stipulează următoarele *obligaţii*: *a)* să se prezinte la organul de urmărire penală, la judecătorul de cameră preliminară sau la instanţa de judecată ori de câte ori este chemat; *b)* să informeze de îndată organul judiciar care a dispus măsura sau în faţa căruia se află cauza cu privire la schimbarea locuinţei; *c)* să se prezinte la organul de poliţie desemnat cu supravegherea sa de către organul judiciar care a dispus măsura, conform programului de supraveghere întocmit de organul de poliţie sau ori de câte ori este chemat.

Art. 215 alin. (2) stipulează următoarele *obligaţii*: *a)* să nu depăşească o anumită limită teritorială, fixată de organul judiciar, decât cu încuviinţarea prealabilă a acestuia; *b)* să nu se deplaseze în locuri anume stabilite de organul judiciar sau să se deplaseze doar în locurile stabilite de acesta; *c)* să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere; *d)* să nu revină în locuinţa familiei, să nu se apropie de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia, de alţi participanţi la comiterea infracţiunii, de martori ori experţi sau de alte persoane anume desemnate de organul judiciar şi să nu comunice cu acestea direct sau indirect, pe nicio cale; *e)* să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfăşoare activitatea în exercitarea căreia a săvârşit fapta; *f)* să comunice periodic informaţii relevante despre mijloacele sale de existenţă; *g)* să se supună unor măsuri de control, îngrijire sau tratament medical, în special în scopul dezintoxicării; *h)* să nu participe la manifestări sportive sau culturale ori la alte adunări publice; *i)* să nu conducă vehicule anume stabilite de organul judiciar; *j)* să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte arme; *k)* să nu emită cecuri.

Constatarea încălcării unui drept al persoanei care solicită revizuirea – drept prevăzut în Convenţia europeană – printr-o hotărâre definitivă a CtEDO, constituie o condiţie de admisibilitate a cererii de revizuire. Prin urmare, cererea de revizuire este inadmisibilă, impunându-se respingerea acesteia dacă a fost formulată de o persoană cu privire la care CtEDO nu s-a pronunţat, neexistând o hotărâre prin care instanţa europeană să constate o încălcare a unui drept al persoanei care solicită revizuirea *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 421/2009, www.legalis.ro)*.

Revizuirea poate fi cerută de persoana al cărei drept a fost încălcat. În raport cu această dispoziţie, cererea de revizuire formulată de persoana care nu a avut calitatea de reclamant în cauza în care s-a pronunţat hotărârea CtEDO este inadmisibilă, chiar dacă această persoană a avut calitatea de coinculpat al reclamanţilor în procesul penal desfăşurat în faţa instanţelor române *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 237/2008, www.legalis.ro)*.

b) respinge cererea ca tardivă, când aceasta a fost formulată cu depăşirea termenului de **3 luni** de la data publicării hotărârii Curţii Europene în Monitorul Oficial al României, Partea I; în această ipoteză de revizuire tardivitate nu constituie un motiv de respingere a cererii ca inadmisibilă deoarece lipseşte etapa admisibilităţii în principiu;

c) respinge cererea ca nefondată, când constată că nu există satisfăcută în cauză cerinţa producerii unor consecinţe grave şi ulterior pronunţării hotărârii de condamnare de către Curtea Europeană;

Reglementarea procedurii de revizuire în cazul hotărârilor CtEDO este impusă de necesitatea de a înlătura consecinţele încălcării prevederilor Convenţiei europene în procesele penale, atunci când aceste consecinţe continuă să se producă şi după constatarea încălcării prin hotărâre CtEDO definitivă. Spre deosebire de cazurile prevăzute de art. 453 alin. (1) lit. a)-f), C.proc.pen. revizuirea în cazul prevăzut de art. 465 alin. (1) nu presupune admisibilitatea cererii în principiu. Astfel, admisibilitatea cererii de revizuire se analizează prin îndeplinirea cumulativă a unei triple condiţii: existenţa unei hotărâri definitive a Curţii Europene prin care să se fi constatat o încălcare a drepturilor fundamentale şi vreuna din consecinţele grave ale încălcării să continue să se producă şi să nu poată fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunţate. Înalta Curte constată că cererea de revizuire a fost formulată de o persoană cu privire la care Curtea Europeană a constatat încălcarea unui drept reglementat de Convenţie, hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului ce constată această încălcare este definitivă, iar cererea de revizuire a fost introdusă în termenul legal. Înalta Curte reţine că şi cea de-a doua condiţie impusă de prevederile art. 465 C.proc.pen. este îndeplinită întrucât consecinţele grave ale încălcării drepturilor prevăzute de Convenţie, constatate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, continuă să se producă în prezent, în condiţiile în care organele de urmărire penală nu au efectuat o anchetă *in rem* pentru a elucida circumstanţele în care revizuentul a fost rănit şi nici persoana/persoanele responsabile. Mai mult, deşi

s-a constatat că revizuentul a fost vătămat în timp ce se afla în custodia poliţiei, se continuă executarea silită cu privire la plata cheltuielilor de judecată la care a fost obligat prin hotărârea a cărei revizuire se cere. În ceea ce priveşte cea de-a treia condiţie, se constată că încălcarea drepturilor revizuentului se poate remedia doar prin demararea unei anchete penale *in rem* în cadrul căreia organele de urmărire penală să stabilească situaţia de fapt şi să identifice persoanele responsabile, în condiţiile în care Codul de procedură penală, spre deosebire de vechea reglementare, nu mai prevede posibilitatea extinderii urmăririi penale cu privire la alte persoane, astfel că procedura specială a revizuirii nu constituie remediul eficient înlăturării unor potenţiale efecte negative. Astfel, constatarea de către Curtea Europeană a încălcării art. 3 din Convenţie nu este de natură a determina concluzia în sensul că se impune reformarea unei hotărâri definitive pronunţată cu respectarea art. 6 din Convenţie. Pentru considerentele ce preced, având în vedere neîndeplinirea cumulativă a condiţiilor prevăzute de art. 465 C.proc.pen., în temeiul art. 465 alin. (10) C.proc.pen., va respinge, ca nefondată, cererea de revizuire formulată de revizuentul A. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 942/2015, www.scj.ro)*.

d) admite cererea, desfiinţează în parte hotărârea atacată sub aspectul dreptului încălcat şi, rejudecând cauza, cu aplicarea dispoziţiilor privitoare la judecarea în contestaţia în anulare înlătură consecinţele încălcării dreptului (spre exemplu, în cazul interzicerii de drept, cu titlu de pedeapsă accesorie, a drepturilor părinteşti);

e) admite cererea, desfiinţează hotărârea şi, când este necesară administrarea de probe, dispune rejudecarea de către instanţa în faţa căreia s-a produs încălcarea dreptului.

- sunt aplicabile dispoziţiile privind efectul extensiv al căii de atac în cazurile în care Curtea Europeană a constatat încălcarea unui drept substanţial al mai multor persoane, iar numai una dintre acestea a formulat cerere de revizuire, fără a putea crea acestora o situaţie mai grea;

- cred că efectul extensiv se poate reţine şi cu privire la persoanele care nu au formulat plângere la CtEDO, dacă situaţia de fapt rezultată în urma rejudecării cauzei ca urmare a cererii de revizuire formulate de persoana care a sesizat instanţa de contencios european produce efecte inerente şi cu privire la acestea, creându-le o situaţie favorabilă (de pildă, în cazul condamnării pentru luare de mită care a fost revizuită ca urmare a plângerii formulate de autorul acesteia la CtEDO şi cu privire la care instanţa europeană a reţinut existenţa provocării, instanţa de judecată apreciază că se impune achitarea autorului acuzat de luare de mită, prin extinderea efectelor căii extraordinare de atac se impune achitarea şi a instigatorului ori a complicelui la luarea de mită, chiar dacă aceştia nu sesizaseră CtEDO);

- înlăturarea consecinţelor grave ale violării constatate prin hotărârea Curţii Europene nu presupune *ipso facto* achitarea revizuentului, în special în situaţia în care instanţa europeană a constatat încălcarea unor drepturi procedurale; rejudecând cauza după desfiinţarea hotărârii iniţiale prin care s-a încălcat dreptul garantat de Convenţia europeană, instanţa sesizată poate să pronunţe o nouă hotărâre de condamnare, renunţare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitare sau încetare a procesului penal;

- hotărârea pronunţată este supusă căilor de atac prevăzute de lege pentru hotărârea revizuită.

În cazul în care, în temeiul dispoziţiilor art. 465 alin. (11) lit. b) C.proc.pen., s-a admis cererea de revizuire, s-a desfiinţat hotărârea de condamnare pronunţată în apelul procurorului sub imperiul Codului de procedură penală anterior şi s-a dispus sub imperiul noului Cod de procedură penală rejudecarea apelului, hotărârea pronunţată în apel este definitivă şi nu poate fi atacată cu recurs, chiar dacă hotărârea de condamnare pronunţată iniţial în apel şi desfiinţată în calea de atac a revizuirii a fost supusă recursului, întrucât, în conformitate cu prevederile art. 14 din Legea nr. 255/2013, rejudecarea cauzei de către instanţa a cărei hotărâre a fost desfiinţată, dispusă după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, se desfăşoară conform legii noi. În acest caz, nu este aplicabilă Decizia nr. 2/2015 a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, deoarece hotărârea de condamnare desfiinţată pe calea revizuirii nu a fost pronunţată în recursul procurorului, ci în apelul procurorului, iar recursul nu a fost exercitat de către procuror *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 147 din 17 februarie 2021, www.scj.ro).*

Ultraactivitatea dispoziţiilor legale relative la recurs nu aduce atingere *eo ipso* securităţii raporturilor juridice. Repunerea în discuţie a soluţiei date fondului cauzei este urmarea directă şi necesară nu a exercitării unei anume căi de atac, ci a admiterii iniţiale a cererii de revizuire întemeiate pe dispoziţiile art. 465 C.proc.pen., fiind justificată obiectiv şi rezonabil de preexistenţa unei hotărâri a Curţii Europene a Drepturilor Omului. Rejudecarea cauzei are semnificaţia unei garanţii că procesul se conformează tuturor standardelor de echitabilitate consacrate de Convenţie dar, odată declanşată, ea trebuie finalizată cu o nouă hotărâre asupra fondului acuzaţiilor. Recunoaşterea dreptului părţii de a beneficia de rejudecarea cauzei nu echivalează, însă, cu recunoaşterea dreptului acesteia la o soluţie favorabilă în proces. Declanşarea mecanismului revizuirii, prevăzut de art. 465 C.proc.pen., şi rejudecarea cauzei asigură derularea unei proceduri penale concordante cu exigenţele convenţionale în materia drepturilor omului, fără a avea, concomitent, şi semnificaţia unei garanţii decisive a pronunţării unei hotărâri prin care să se stabilească nevinovăţia acuzatului. În cazul particular al reluării procedurii cu respectarea standardelor impuse de art. 6 din Convenţia Europeană în materia ascultării inculpatului şi a martorilor, este cu atât mai evident că readministrarea acestor mijloace de probă nu conduce, în toate cazurile şi în mod automat, la un verdict de nevinovăţie, instanţa de rejudecare fiind cea chemată să decidă, la finalul procedurii, asupra relevanţei informative a probelor şi, implicit, asupra vinovăţiei acuzatului. În urma acestui proces de evaluare, hotărârea pronunţată poate fi favorabilă acestuia din urmă sau, dimpotrivă, defavorabilă, asemănătoare celei pronunţate anterior, bineînţeles, în acest ultim caz, cu respectarea exigenţelor regulii *non reformatio in peius (I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 930/2017, www.scj.ro).*

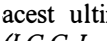 Curtea consideră că procesul penal în ceea ce-l priveşte pe V.I.F. trebuie reluat nu din etapa judecăţii în recurs (care potrivit Codului de procedură penală din 1969 constituia **o** cale ordinară de atac, preponderent de reformare, ce

putea fi exercitată numai pentru cazurile de casare strict şi limitativ prevăzute de lege şi în cadrul căreia, în ipoteza în care constituia a treia etapă a fazei procesuale a judecăţii cauza nu putea fi analizată sub toate aspectele de fapt şi de drept), ci din etapa procesuală în care s-a aflat partea în momentul încălcării dreptului. Numai în acest fel V.I.F. poate fi repus în situaţia în care se afla la data încălcării dreptului la un proces echitabil în vederea asigurării eficacităţii soluţiei pronunţate de CtEDO. Fără a putea aprecia asupra soluţiei ce urmează a fi pronunţată în speţă asupra fondului cauzei în urma soluţionării cererii de revizuire, Curtea consideră că prima instanţă trebuie să aibă în vedere faptul că în cauză calea extraordinară de atac a fost exercitată de V.I.F., care la momentul formulării cererii de revizuire era reabilitat de drept şi că în cauză este eficient principiul neagravării situaţiei în propria cale de atac *(C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 2/2018, nepublicată).*

Din interpretarea dispoziţiilor art. 465 C.proc.pen. rezultă că hotărârea pronunţată conform alin. (10), prin care se pronunţă o soluţie de respingere a cererii de revizuire ca tardivă, inadmisibilă sau ca nefondată, nu este supusă căilor de atac la care face referire alin. (12). Aceasta, deoarece interpretarea sistematică a acestui ultim text relevă că este aplicabil doar hotărârilor pronunţate în urma admiterii cererii de revizuire şi aplicării, după caz, a dispoziţiilor art. 465 alin. (11) C.proc.pen. Numai în această situaţie se produce o nouă judecată asupra unor chestiuni de fond şi se justifică, prin urmare, controlul judiciar într-o jurisdicţie superioară, în condiţiile prevăzute de lege pentru hotărârea revizuită. În consecinţă, hotărârea prin care se respinge cererea de revizuire, în oricare dintre cele trei variante prevăzute în art. 465 alin. (10) C.proc.pen., nu este susceptibilă a fi atacată în condiţiile art. 465 alin. (12) C.proc.pen., întrucât, în acest caz, raţiunile anterior evocate nu sunt aplicabile. Pe de altă parte, se constată că în cauză nu este aplicabilă nici ***decizia nr. 2/HP/2015***. Această decizie stabileşte la nivel de principiu, în materia căilor de atac exercitate în situaţia procedurii revizuirii în cazul hotărârilor CtEDO, ultraactivitatea legii procesual penale aplicabilă la momentul soluţionării fondului cauzei şi al rămânerii definitive a hotărârii de condamnare. Raportând cauzei ***decizia nr. 2/HP/2015***, se constată că aceasta nu poate constitui temei pentru supunerea hotărârii pronunţate conform art. 465 alin. (10) C.proc.pen. căii de atac a recursului, întrucât prin decizia evocată nu s-a statuat asupra posibilităţii supunerii hotărârilor de respingere a cererii de revizuire căilor de atac prevăzute în alin. (12) al aceluiaşi text de lege, ci s-a stabilit care este calea de atac împotriva hotărârii prin care, într-o cauză care a parcurs trei grade de jurisdicţie, respectiv primă instanţă, apel şi recurs, se admite cererea de revizuire conform art. 465 alin. (11) lit. a) C.proc.pen., se desfiinţează decizia pronunţată în recurs şi se procedează la rejudecarea căii de atac, ipoteză care în speţă nu este incidentă. Aşa fiind, în lipsa oricărei alte dispoziţii legale care să prevadă posibilitatea exercitării vreunei căi de atac împotriva hotărârii pronunţate conform art. 465 alin. (10) C.proc.pen., prin care s-a dat o soluţie de respingere a cererii de revizuire formulate, aceasta este definitivă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 506 din 25 mai 2018, www.scj.ro).*

Secţiunea a 3-a. Recursul în casaţie

§1. Noţiune

- recursul în casaţie este calea *extraordinară de atac, de anulare*[1] (nu de reformare în fapt sau de retractare), ce poate fi exercitată împotriva deciziilor penale definitive pronunţate de curţile de apel sau de instanţa supremă, ca instanţe de apel, pentru cazurile de casare strict şi limitativ prevăzute de lege;

- recursul în casaţie nu presupune examinarea cauzei sub toate aspectele, ci numai verificarea ***legalităţii hotărârilor judecătoreşti definitive pronunţate de către curtea de apel/I.C.C.J.***, respectiv verificarea concordanţei soluţiei definitive pronunţate cu dispoziţiile legii substanţiale şi procesuale, ***prin raportare la situaţia de fapt avută în vedere de instanţa de apel***; astfel, se asigură respectarea *principiului legalităţii* prevăzut de art. 2 C.proc.pen., potrivit căruia procesul penal trebuie să se desfăşoare în conformitate cu dispoziţiile prevăzute de lege; nu pot fi examinate decât chestiunile ce privesc aspecte de drept, în limita cazurilor de casare prevăzute de art. 438 alin. (1) C.proc.pen., fără a putea examina şi netemeinicia deciziei atacate;

- recursul în casaţie fiind limitat ***numai la chestiuni de drept*** *şi nu la cele de fapt* nu poate fi considerat un al treilea grad de jurisdicţie;

- asigurarea unui just echilibru între respectarea principiului legalităţii pe de o parte şi respectarea autorităţii de lucru judecat a hotărârii definitive, precum şi a principiului securităţii raporturilor juridice (inerent dreptului la un proces echitabil) pe de altă parte a condus la limitarea sferei hotărârilor judecătoreşti ce pot fi atacate

---

[1] În doctrină (*T. Pop*, Drept procesual penal. Partea specială, vol. IV, Tipografia Naţională, Cluj, 1948, p. 352) s-a reţinut că o „cale de atac de reformare învesteşte o instanţă superioară cu controlul hotărârii date de instanţa inferioară, putând-o reforma (modifica), chiar şi fără a exista (constata) vreo nulitate formală (căci în apel, pricina se judecă în fapt şi în drept). Calea de anulare face ca instanţa superioară să controleze hotărârea instanţei inferioare, dar numai în drept, nu şi în fapt, şi dacă constată violarea sau omisiunea unor dispoziţiuni sancţionate cu nulitatea, anulează, adică declară fără efect acea hotărâre (casează hotărârea, cu trimitere la aceeaşi instanţă, sau la o altă instanţă egală în grad, sau fără trimitere)". Faţă de această distincţie, la care achiesez, apare ca nejustificată reţinerea în jurisprudenţa instanţei supreme a faptului că recursul în casaţie este „o cale extraordinară de atac *de reformare* numai sub aspect legal, de drept şi nu faptic" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 158/RC din 2 mai 2019; decizia nr. 209/RC din 31 mai 2019)*. „Recursul în casaţie este o cale extraordinară de atac, reprezentând un ultim nivel de jurisdicţie, în care părţile pot solicita reformarea unei hotărâri definitive, însă doar în limita cazurile de casare prevăzute expres şi limitativ de legiuitor la art. 438 C.proc.pen. Recursul în casaţie reprezintă, astfel, un mijloc de reparare a caracterului nelegal al hotărârilor judecătoreşti tinzând la desfiinţarea sentinţelor şi deciziilor care sunt contrare legii" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 83/RC din 23 februarie 2021)*, respectiv „Recursul în casaţie este conceput ca o cale extraordinară de atac în care se produce o devoluţie parţială (o reexaminare în limitele cazurilor de casare), astfel, părţile pot solicita reformarea unei hotărâri definitive, pe motive de nelegalitate" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 212/RC din 12 mai 2021)*. În orice caz, această dezbatere are caracter pur doctrinar şi nu este de natură a afecta limita devoluţiei în recurs în casaţie.

cu recurs în casaţie, dar şi la stabilirea unor condiţii pentru exercitarea căii extraordinare de atac referitoare la termenul în care poate fi declarat, la calitatea procesuală activă, precum şi la cazurile de casare; instituirea unor astfel de condiţii nu este incompatibilă cu standardele de echitabilitate a procedurii prevăzute de art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană, dreptul de acces la justiţie nefiind un drept absolut, ci un drept care poate fi supus unor limitări, cum ar fi condiţiile de admisibilitate a unei căi de extraordinare de atac, care necesită prin natura lor o reglementare din partea statului care în acest context are o anumită marjă de apreciere (cauza *Mafille c. Franţei*);

- recursul în casaţie are şi rol (subsidiar) în unificarea în drept a practicii judiciare, analiza efectuată de instanţa supremă vizând exclusiv situaţia de drept, iar nu situaţia de fapt, prin raportare la cazurile de casare prevăzute de lege.

Recursul în casaţie vizează exclusiv legalitatea anumitor categorii de hotărâri definitive şi numai pentru motive expres şi limitativ prevăzute de lege (...) analiza de legalitate a instanţei de recurs nu este una exhaustivă, ci limitată la încălcări ale legii apreciate grav de către legiuitor şi reglementate ca atare, în mod expres şi limitativ *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 231/RC din 25 mai 2021, www.scj.ro).*

Scopul recursului în casaţie vizează exclusiv sancţionarea, prin prisma cazurilor expres şi limitativ prevăzute de art. 438 C.proc.pen., a deciziilor neconforme cu legea materială şi procesuală şi nicidecum judecarea propriu-zisă a procesului penal, prin reinterpretarea probatoriului administrat, prin reevaluarea relevanţei şi suficienţei acestuia sau prin reaprecierea faptelor ori a vinovăţiei persoanei condamnate *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 120/RC din 19 martie 2021, www.scj.ro).*

Instanţa de casaţie nu judecă procesul propriu-zis, respectiv litigiul care are ca temei juridic cauza penală, ci judecă exclusiv dacă din punct de vedere al dreptului hotărârea atacată este corespunzătoare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 229/RC din 20 mai 2021, www.scj.ro).*

Motivele de casare invocate de recurent trebuie să se raporteze la situaţia factuală şi la elementele care au circumstanţiat activitatea infracţională, astfel cum au fost stabilite în mod definitiv de instanţa de apel, în baza analizei mijloacelor de probă administrate în cauză, prin hotărârea atacată, întrucât în această cale extraordinară de atac se analizează doar aspecte de drept, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie neputând proceda la reevaluarea materialului probator sau la reaprecierea situaţiei de fapt *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 170/RC din 21 aprilie 2021, www.scj.ro).*

În această cale de atac, nu se rejudecă litigiul, respectiv fondul cauzei, ci se fac doar aprecieri asupra hotărârii date şi dacă ea corespunde sau nu legii. Recursul în casaţie reprezintă, astfel, un mijloc de reparare a ilegalităţilor şi nu are ca obiect rezolvarea unei acţiuni penale, ci desfiinţarea sentinţelor şi deciziilor care sunt contrare legii. În această procedură nu se judecă raportul juridic dedus

judecății în fața primei instanțe ori în apel, ci se judecă exclusiv dacă hotărârea atacată este conformă cu regulile de drept, în cazuri și condiții expres prevăzute de lege. Recursul în casație nu poate fi introdus decât în cazul unor erori de drept *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 6/RC din 14 ianuarie 2021, www.scj.ro).*

Prin limitarea cazurilor în care poate fi exercitată, această cale extraordinară de atac tinde să asigure echilibrul între principiul legalității și principiul respectării autorității de lucru judecat, precum și stabilitatea situațiilor juridice rezultate din hotărârile judecătorești definitive, legalitatea hotărârilor definitive putând fi verificată doar pentru motivele limitativ prevăzute de lege, fără ca pe calea recursului în casație să poată fi invocate și, corespunzător, să poată fi analizate de către Înalta Curte de Casație și Justiție orice încălcări ale legii, ci numai cele pe care legiuitorul le-a reglementat expres, excluzând reexaminarea faptelor și probelor deoarece, în acest mod, s-ar ajunge la transformarea recursului în casație într-o cale de atac ordinară *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 247/RC din 3 iunie 2021, www.scj.ro).*

Dată fiind natura juridică a recursului în casație, de cale de atac exclusiv de drept, acest caz de casare nu poate fi invocat pentru a se obține, de exemplu, schimbarea încadrării juridice a faptei sau pentru a se constata incidența unei cauze justificative sau de neimputabilitate, acesta fiind atributul exclusiv al instanțelor de fond și de apel *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 134/RC din 30 martie 2021, www.scj.ro).*

În reglementarea anterioară, începând cu Codul de procedură penală din 1936, recursul a constituit o cale de atac ordinară, iar nu extraordinară, determinând verificarea legalității și temeiniciei hotărârii atacate, pentru o serie de motive expres prevăzute de lege. În noua reglementare însă, recursul în casație a devenit o cale extraordinară de atac, de anulare, dată în competența exclusivă a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Noul Cod de procedură penală a revenit la sistemul clasic al dublului grad de jurisdicție, constând în fond și apel, astfel că în recurs nu se rejudecă litigiul, respectiv fondul cauzei, ci se apreciază dacă hotărârea dată corespunde sau nu legii. Recursul în casație reprezintă, așadar, un mijloc de a repara ilegalitățile și nu are drept obiect rezolvarea unei cauze penale, ci sancționarea hotărârilor necorespunzătoare, cu scopul de a asigura respectarea legii, recursul având și un rol subsidiar în uniformizarea jurisprudenței. Întrucât recursul în casație nu are ca finalitate remedierea unei greșite aprecieri a faptelor și a unei inexacte sau insuficiente stabiliri a adevărului printr-o urmărire penală incompletă sau o cercetare judecătorească nesatisfăcătoare, instanța de casare nu judecă procesul propriu-zis, ci judecă exclusiv dacă hotărârea atacată este corespunzătoare din punct de vedere al dreptului, adică dacă aceasta este conformă cu regulile de drept aplicabile. Astfel, spre deosebire de contestația în anulare – care vizează îndreptarea erorilor de procedură – și de revizuire – cale de atac ce urmărește eliminarea erorilor de judecată, recursul în casație are ca obiect verificarea conformității hotărârii atacate cu normele juridice aplicabile, în scopul îndreptării erorilor de drept. De asemenea, a fost constatat și rolul recursului în casație în ceea ce privește realizarea principiului

legalității – „(...) pe calea recursului în casație se asigură verificarea legalității unor hotărâri penale definitive – prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege, ca garanție a efectivității principiului legalității procesului penal" *(DCC nr. 573 din 20 septembrie 2018, www.ccr.ro).*

Curtea a constatat că nu există un drept fundamental – prevăzut de Constituție sau de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – la exercitarea unor căi extraordinare de atac în materie penală. Unul dintre elementele principiului preeminenței dreptului îl constituie securitatea raporturilor juridice, aceasta impunând ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi rediscutată. Art. 2 din Protocolul nr. 7 la Convenție prevede numai dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală, ceea ce înseamnă judecarea cauzei în fond și în apel *(DCC nr. 517 din 6 iulie 2017, www.ccr.ro).*

Fiind reglementat ca o cale extraordinară de atac, menită să asigure echilibrul între principiile legalității şi cel al respectării autorității de lucru judecat, recursul în casație vizează exclusiv legalitatea anumitor categorii de hotărâri definitive şi numai pentru motive expres şi limitativ prevăzute de lege. (...) Realizându-se în cadrul strict reglementat de lege, analiza de legalitate a instanței de recurs nu este una exhaustivă, ci limitată la încălcări ale legii apreciate grave de către legiuitor şi reglementate ca atare, în mod expres şi limitativ, în cuprinsul art. 438 alin. (1) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 232/RC din 25 mai 2021, www.scj.ro).*

Limitarea obiectului judecății în recursul în casație la cazurile strict prevăzute de lege înseamnă că nu orice presupusă încălcare a legii substanțiale sau a legii de procedură penală constituie temei pentru a casa hotărârea recurată, ci numai acele încălcări corespunzătoare unuia dintre cazurile de casare prevăzute de lege, fiind, aşadar, exclusă rejudecarea unei cauze pentru a treia oară, în parametrii în care a avut loc judecata în fond şi apel *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 189/RC din 29 aprilie 2021, www.scj.ro).*

§2. Hotărâri judecătoreşti supuse recursului în casație

- ca urmare a modificărilor operate prin O.U.G. nr. 70/2016 sunt supuse recursului în casație *deciziile pronunțate de curțile de apel sau de Înalta Curte de Casație şi Justiție (atât de secția penală, cât şi de Completul de 5 judecători), ca instanțe de apel* prin care se rezolvă acțiunea penală, precum şi acțiunea civilă alăturată acțiunii penale, *cu excepția deciziilor prin care s-a dispus rejudecarea cauzelor*, când procesul penal îşi va continua cursul la instanța a cărei hotărâre a fost desființată sau de către instanța competentă;

- conform art. III din O.U.G. nr. 70/2016, dispozițiile sale privind recursul în casație exercitat împotriva deciziilor pronunțate de I.C.C.J., ca instanță de apel, vizează recursurile în casație aflate pe rolul instanței supreme la data intrării în

vigoare a ordonanței de urgență (31 octombrie 2016) și recursurile în casație declarate împotriva deciziilor pronunțate începând cu data publicării DCC nr. 540 din 12 iulie 2016 (24 octombrie 2016); prin DCC nr. 220/2019, Curtea Constituțională a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. III lit. a) din O.U.G. nr. 70/2016, care exclude atacarea cu recurs în casație a deciziilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca instanță de apel, pronunțate anterior datei de 24 octombrie 2016, data publicării în Monitorul Oficial a DCC nr. 540 din 12 iulie 2016, și pentru care nu a fost epuizat termenul prevăzut de art. 435 C.proc.pen., este neconstituțională[1];

- implicit vor fi supuse recursului în casație *și sentințele* pronunțate în primă instanță, pe calea recursului putându-se solicita atât casarea *sentinței*, cât și a *deciziei*, în măsura în care conțin aceeași nelegalitate, sau *numai casarea deciziei din apel* și *menținerea sentinței*, în măsura în care nelegalitatea a intervenit doar cu ocazia judecății în apel;

(...) recursul în casație vizează (...) și îndreptarea sentinței menținute sau desființate de curtea de apel ca instanță de apel (...) dacă se constată aceleași încălcări de lege ca în decizia recurată *(DCC nr. 330 din 24 mai 2016, parag. 20)*.

Nu pot fi atacate cu recurs în casație:

a) sentința prin care se respinge ca inadmisibilă cererea de revizuire, respectiv sentința sau decizia prin care se respinge ca inadmisibilă contestația în anulare[2];

b) hotărârile de respingere a cererii de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă (sentința pronunțată în primă instanță poate fi atacată numai cu apel, iar decizia pronunțată de instanța de apel nu poate fi considerată o hotărârea prin care a fost soluționat fondul cauzei);

c) hotărârile pronunțate în materia executării pedepselor (de pildă, deciziile prin care sunt soluționate contestațiile la executare inclusiv atunci când pe această cale se procedează la lămurirea dispozitivului deciziei pronunțate în apel);

d) hotărârile pronunțate în materia reabilitării;

e) deși legiuitorul optase în mod justificat față de scopul și logica reglementării casației ca în calea extraordinară de atac să fie excluse recursului hotărârile pronun-

---

[1] În considerentele DCC nr. 220/2019 s-a reținut că legiuitorul nu a fost consecvent scopului și rațiunii de reglementare avute în vedere pentru realizarea acestei proceduri de judecată, ignorând situația hotărârilor susceptibile a face obiectul recursurilor în casație în urma DCC nr. 540 din 12 iulie 2016 și pentru care nu a fost epuizat termenul prevăzut de art. 435 C.proc.pen. În ceea ce privește efectele DCC nr. 220/2019, s-a apreciat că aceasta nu produce efecte pentru trecut, ci numai pentru viitor, deoarece, potrivit art. 147 alin. (4) din Constituție, se aplică de la data publicării sale atât situațiilor *pendinte*, respectiv în cauzele de recurs în casație aflate în curs de judecată, adică celor de pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, și celor în care justițiabilii sunt încă în termenul de exercitare a căii de atac extraordinare corespunzătoare, cât și situațiilor viitoare, precum și în toate cauzele în care a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate având același obiect până la data publicării în Monitorul Oficial al României a prezentei decizii.

[2] Vor fi însă supuse recursului în casație deciziile pronunțate după rejudecarea în apel a cauzei, ca urmare a admiterii cererii de revizuire.

ţate cu privire la infracţiuni pentru care acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, atât în ipoteza în care *ab initio* instanţa a fost sesizată pentru o astfel de infracţiune, cât şi în cazul în care instanţa a dispus schimbarea încadrării juridice dintr-o infracţiune pentru care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu, într-o infracţiune pentru care acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, prin *DCC nr. 208/2022* Curtea Constituţională a considerat că dispoziţiile art. 434 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. sunt neconstituţionale, deschizând posibilitatea supraîncărcării instanţei supreme şi cu această categorie de cauze;

f) încheierile judecătorului de drepturi şi libertăţi;

g) hotărârile prin care instanţa de apel dispune trimiterea cauzei spre rejudecare, deoarece acestea sancţionează nerespectarea unor norme de procedură sau a unor drepturi fundamentale, neputând fi asimilate deciziilor instanţei de apel prin care se soluţionează fondul cauzei;

h) hotărârile rămase definitive înainte de 1 februarie 2014;

i) sentinţele pronunţate de judecătorii, tribunale, curţi de apel ori de instanţa supremă care nu au fost atacate cu apel sau cu privire la care legea nu prevede vreo cale de atac; dacă sentinţele pronunţate de curţile de apel au fost atacate cu apel care a fost soluţionat prin decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie vor putea fi criticate, implicit, prin recurs în casaţie în măsura în care elementul de nelegalitate se regăseşte atât în sentinţa curţii de apel, cât şi în decizia pronunţată în apel de instanţa supremă;

j) deciziile pronunţate de curţile de apel cu ocazia soluţionării căii de atac a contestaţiei, respectiv deciziile pronunţate de tribunale;

k) deciziile pronunţate de curţile de apel prin care calea de atac a apelului a fost respinsă ca inadmisibilă[1];

l) deciziile prin care curtea de apel respinge ca inadmisibil apelul sau sesizarea Curţii Constituţionale cu o excepţie de neconstituţionalitate;

m) hotărârile prin care a fost respinsă o cale extraordinară de atac;

n) încheierile judecătorului de cameră preliminară, precum şi hotărârile pronunţate cu privire la calea de atac exercitată împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară;

o) hotărârile prin care a fost respinsă cererea de sesizare a Curţii Constituţionale cu excepţia de neconstituţionalitate (în acest sens, a se vedea *I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 357/RC din 23 octombrie 2015*, nepublicată).

- prin DCC nr. 651/2017, Curtea Constituţională şi-a reconsiderat jurisprudenţa anterioară şi a apreciat că „dispoziţiile art. 434 alin. (2) lit. f) C.proc.pen., care exclud

---

[1] *În acest sens*, a fost respinsă ca inadmisibilă cererea de recurs în casaţie (*I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 303/RC din 13 septembrie 2016*, nepublicată) formulată împotriva unei decizii a curţii de apel prin care a fost respins ca inadmisibil un apel declarat împotriva unei hotărâri pronunţate de judecătorul de cameră preliminară prin care, în temeiul art. 346 alin. (6) lit. a) C.proc.pen., a fost respinsă ca neîntemeiată plângerea formulată împotriva unei ordonanţe de clasare [conform art. 346 alin. (8) C.proc.pen., o astfel de hotărâre este definitivă].

posibilitatea atacării cu recurs în casație a soluțiilor pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii, încalcă prevederile constituționale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art. 21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, precum și ale art. 131 referitor la rolul Ministerului Public, întrucât, pe de o parte, creează pentru părți o vădită inegalitate de tratament prin împiedicarea accesului la justiție în situația soluționării apelului prin pronunțarea unei hotărâri definitive nelegale ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii, iar, pe de altă parte, lipsesc procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul procesului penal. Astfel, în cazul în care normele de procedură penală și/sau de drept penal substanțial – avute în vedere de dispozițiile art. 438 alin. (1) C.proc.pen. la reglementarea cazurilor de casare – sunt încălcate, trebuie să se asigure atât părții interesate, cât și procurorului posibilitatea de a cere și obține restabilirea legalității, prin casarea hotărârii definitive nelegale pronunțate în cadrul procedurii privind recunoașterea învinuirii"; *în urma acestei decizii elementele de nelegalitate stipulate explicit de art. 438 C.proc.pen. pot fi invocate indiferent dacă judecata s-a desfăşurat potrivit procedurii de drept comun sau procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii*;

- prin DCC nr. 573/2018 Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. g) C.proc.pen. sunt neconstituționale. În argumentarea soluției de admitere pronunțate, Curtea a constatat că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. g) C.proc.pen. – care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției – creează, cu privire la persoane aflate în situații similare, o vădită inegalitate de tratament sub aspectul recunoașterii liberului acces la justiție, această inegalitate nefiind justificată în mod obiectiv și rezonabil, astfel că dispozițiile de lege criticate aduc atingere prevederilor constituționale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi și celor ale art. 21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil. De asemenea, Curtea a reținut că exigențele art. 131 din Constituție cu privire la rolul Ministerului Public impun legiuitorului să asigure procurorului – care acționează ca apărător al intereselor generale ale societății, dar și ale părților din proces, în spiritul legalității – posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului în casație, inclusiv în ceea ce privește hotărârile penale definitive pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției;

- prin Legea de modificare a Codului de procedură penală au fost abrogate lit. e), f) și g) ale art. 434 alin. (2) C.proc.pen.;

- analiza sferei hotărârilor atacate se realizează în etapa admisibilității în principiu a recursului în casație;

- Codul de procedură penală prevede și o restrângere a dreptului procurorului de a formula recurs în casație, fundamentată pe caracterul exclusiv de drept al căii extraordinare de atac, situația de fapt fiind stabilită cu autoritatea de lucru judecat prin hotărârea definitivă; astfel, art. 434 alin. (3) C.proc.pen. stipulează că recursul în casație exercitat de procuror împotriva hotărârilor prin care s-a dispus achitarea inculpatului nu poate avea ca scop obținerea condamnării acestuia de către instanța de recurs în casație; această restrângere era justificată în forma inițială a Codului în

care recursul putea fi exercitat pentru 14 cazuri de casare, pierzându-şi utilitatea în urma reducerii cazurilor de casare prin Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală la 5 din care niciunul nu vizează obţinerea unei soluţii de condamnare în faţa instanţei de casaţie în urma unei achitări definitive; în această privinţă în doctrină[1] s-a arătat că „din perspectiva actualelor cazuri de casare, majoritatea hotărârilor care pot fi atacate cu recurs în casaţie sunt hotărâri de condamnare [art. 438 alin. (1) pct. 7, 11 şi 12 C.proc.pen.] sau de încetare a procesului penal [art. 438 alin. (1) pct. 9 C.proc.pen.]. În cazul art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen., hotărârile pot fi atât de condamnare, cât şi de încetare a procesului penal, dar şi de achitare; în ipoteza acestora din urmă, însă, cazul de casare nu permite atacarea soluţiei date acţiunii penale şi, în consecinţă, nu permite obţinerea unei soluţii de condamnare".

§3. Titularii recursului în casaţie

- pot formula cerere de recurs în casaţie[2]:

a) procurorul, în ceea ce priveşte *latura penală şi latura civilă*;

b) inculpatul, în ceea ce priveşte *latura penală şi latura civilă*, împotriva hotărârilor prin care s-a dispus condamnarea, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei ori încetarea procesului penal;

- inculpatul nu poate declara recurs în casaţie împotriva hotărârilor definitive prin care s-a dispus achitarea, indiferent de temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen. reţinut de instanţa de judecată, în măsura în care vizează schimbarea acestor temeiuri; în literatura de specialitate[3] această ipoteză a fost nuanţată arătându-se că „cel puţin teoretic, va putea recura hotărârea de achitare pentru cazul de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen. (nerespectarea dispoziţiile privind competenţa după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanţă inferioară celei legal competente)".

c) partea civilă şi partea responsabilă civilmente, în ceea ce priveşte *latura civilă*, iar referitor la latura penală, în măsura în care soluţia din această latură a influenţat soluţia în latura civilă.

- deşi Codul de procedură penală stipulează faptul că poate fi supusă recursului în casaţie şi latura civilă a procesului penal, analiza cazurilor de casare relevă faptul că nu există cazuri de casare care să privească exclusiv latura civilă a cauzei, soluţia privind acţiunea civilă putând fi influenţată doar indirect, ca efect al soluţiei cu privire la acţiunea penală[4];

---

[1] *M. Udroiu, I. Nedelcu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1715.

[2] Prin DCC nr. 424/2015, Curtea Constituţională a apreciat că: „având în vedere că recursul în casaţie reprezintă o cale extraordinară de atac prin care se realizează un control de legalitate, Curtea nu poate reţine încălcarea prin textele criticate a dreptului de acces liber la justiţie al celorlalţi participanţi la procesul penal, care nu se regăsesc printre titularii dreptului de a promova recurs în casaţie, prevăzuţi la art. 436 alin. (1) C.proc.pen."

[3] *M. Udroiu, I. Nedelcu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1719.

[4] În legătură cu această limitare o obiectului recursului în casaţie Curtea Constituţională a apreciat că „unele din motivele de casare reglementate de textul de lege criticat în prezenta

Argumentele formulate pe calea recursului în casaţie de faţă sub aspectul laturii civile, întemeiate de către apărarea inculpatului pe cazul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., nu pot face obiectul analizei recursului în casaţie prin prisma cazului de casare invocat în cauză. În speţă, motivul invocat şi care a fost avut în vedere de către instanţă la momentul admiterii în principiu a recursului în casaţie a vizat critica recurentului inculpat subsumată cazului de casare prevăzut de art. 438 pct. 12 C.proc.pen., cu referire la nelegalitatea pedepsei aplicate acestuia, în aceste limite fiind, aşadar, admis în principiu recursul în casaţie. Toate celelalte critici privind modul de soluţionare al laturii civile ori criticile de netemeinicie aduse de recurent deciziei atacate nu pot fi examinate de instanţa de casaţie în temeiul cazului reglementat de art. 438 pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 163/RC din 16 aprilie 2021, www.scj.ro).*

Partea civilă poate exercita recurs în casaţie referitor la latura penală, în măsura în care soluţia din această latură a influenţat soluţia în latura civilă, conform dispoziţiilor art. 436 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., în limita cazurilor de recurs în casaţie reglementate în art. 438 alin. (1) C.proc.pen. Reţinerea de către instanţa de apel a circumstanţei atenuante a provocării prevăzută în art. 75 alin. (1) lit. a) C.pen. nu poate fi cenzurată în cadrul cazului de recurs în casaţie reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. şi, în consecinţă, chiar dacă influenţează soluţia în latura civilă, incidenţa dispoziţiilor art. 75 alin. (1) lit. a) C.pen. nu poate fi verificată în cadrul recursului în casaţie exercitat de partea civilă în baza art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 434/RC din 8 noiembrie 2017, www.scj.ro).*

Nemulţumirea părţilor civile referitoare la reducerea de către instanţa de apel a daunelor materiale şi morale este o critică de netemeinicie şi nu de nelegalitate, ceea ce nu poate fi examinată pe calea recursului în casaţie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 240/RC din 27 iunie 2018, www.scj.ro).*

- este necesar ca procurorul sau părţile să fi exercitat calea de atac a apelului şi, ulterior, să nu fi retras apelul formulat şi să nu mai fi declarat anterior recurs în casaţie împotriva aceleiaşi hotărâri (indiferent de motivul invocat); astfel, recursul în casaţie nu poate fi exercitat *omissio medio*, art. 436 alin. (6) C.proc.pen. prevăzând că decizia instanţei de apel prin care a fost respins apelul nu poate fi atacată cu recurs în casaţie de procurorul sau părţile care nu au exercitat calea de atac a apelului ori când apelul

---

cauză pot fi invocate atât cu privire la soluționarea laturii penale, cât și cu privire la soluționarea laturii civile a cauzei (...), respectiv din cele cinci cazuri de casare prevăzute de dispozițiile art. 438 alin. (1) C.proc.pen., în limitele cărora instanța de recurs în casație poate examina cauza, primul – necompetența instanței – se referă la încălcarea normelor de procedură, iar celelalte vizează încălcarea legii penale și, contrar susținerilor autoarei excepției, unele din acestea pot avea implicații și în soluționarea acțiunii civile. (...) motivele de casare care au incidență cu privire la soluționarea laturii civile a procesului penal sunt cele prevăzute de dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7, 8 și 11 C.proc.pen., cazul de la pct. 12 al articolului menționat vizând exclusiv latura penală a cauzei" (*DCC nr. 215 din 9 aprilie 2019, www.ccr.ro*).

acestora a fost retras; în doctrină[1] s-a subliniat că „se limitează astfel exercitarea *omisso medio* a recursului în casaţie cu privire la deciziile instanţei de apel de respingere a apelului. Se impune precizarea că un apel tardiv este considerat inexistent";

- dacă a fost admis apelul unei părţi sau subiect procesual este posibilă formularea recursului în casaţie de procuror sau de partea care nu a declarat apel sau l-au retras, doar dacă recursul în casaţie vizează modificările aduse hotărârii de fond prin decizia din apel (de pildă, în cazul în care inculpatul este condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală ca urmare a admiterii căii de atac formulate de persoana vătămată);

- potrivit Codului de procedură penală, persoana vătămată care nu s-a constituit parte civilă sau cel care a participat în procesul penal în calitate de persoană interesată în legătură cu măsurile asigurătorii instituite în cauză ***nu poate formula recurs în casaţie***;

- formularea cererii de recurs în casaţie de persoane care nu au calitatea procesuală activă ori reprezentanţii lor legali va determina inadmisibilitatea căii de atac.

În lipsa unui mandat dat, în condiţiile legii, de către parte nu operează instituţia reprezentării, astfel încât recursul în casaţie apare ca fiind declarat de o persoană fără calitate şi va fi respins ca inadmisibil *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 37/RC din 6 februarie 2019)*.

§4. Declararea recursului în casaţie

4.1. Termenul de declarare a recursului în casaţie

- recursul în casaţie poate fi formulat de către părţi sau procuror în termen de **30 de zile** (termen procedural) **de la data comunicării deciziei instanţei de apel**;

- dacă partea formulează o cerere de recurs în casaţie prin e-mail, pentru stabilirea respectării condiţiei exercitării în termen a căii de atac este relevantă data înregistrării cererii de recurs în casaţie la registratura instanţei, iar nu data presupusei emiteri a mesajului în formă electronică;

- **în absenţa unei comunicări legale a deciziei instanţei de apel nu prezintă importanţă** data la care partea a luat în alt fel cunoştinţă de soluţia recurată;

- art. 435 C.proc.pen. nu prevede posibilitatea repunerii în termenul de formulare a recursului în casaţie, dispoziţiile din materia apelului neaplicându-se corespunzător în lipsa unei norme de trimitere; *altfel, depăşirea din orice motive a termenului în care poate fi formulat recursul în casaţie atrage respingerea acestuia încă din etapa admisibilităţii în principiu.*

[1] *M. Udroiu, I. Nedelcu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1719.

4.2. Cererea de recurs în casaţie

- cererea de recurs în casaţie[1] se formulează ***în scris, motivat*** şi va cuprinde:

a) numele şi prenumele, domiciliul sau reşedinţa părţii, numele, prenumele şi domiciliul profesional al avocatului sau, după caz, numele şi prenumele procurorului care exercită recursul în casaţie, precum şi organul judiciar din care acesta face parte;

b) indicarea hotărârii care se atacă;

c) indicarea cazurilor de recurs în casaţie pe care se întemeiază cererea *şi motivarea acestora prin indicarea concretă a încălcării normei de drept în cauzele judecate definitiv*; invocarea unor critici care nu se subsumează niciunuia dintre cazurile prevăzute de art. 438 C.proc.pen. echivalează cu neindicarea acestora;

- va fi inadmisibilă cererea de recurs în casaţie în care nu este indicat nici cazul de casare şi nici motivele pentru care se consideră că hotărârea este nelegală, care să fie subsumate vreunuia dintre cazurile de casare prevăzute limitativ de lege;

- cu ocazia judecării recursului în casaţie, instanţa nu poate invoca din oficiu noi cazuri de casare şi nici părţile sau procurorul nu pot invoca noi cazuri de casare care nu au fost indicate în cererea prin care a fost declarată calea extraordinară de atac[2];

d) semnătura persoanei care exercită recursul în casaţie şi/sau semnătura avocatului.

- motivele de recurs în casaţie se formulează în scris prin însăşi cererea de recurs în casaţie;

- la cererea de recurs în casaţie se anexează toate înscrisurile invocate în motivarea acesteia;

---

[1] În doctrină [*M. Udroiu., I. Nedelcu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1723] s-a arătat că „cererea de recurs în casaţie se caracterizează prin formalism; fără respectarea acestui formalism cererea nu are efectul sesizării instanţei (cererea de recurs în casaţie produce efectul sesizării instanţei/este act de sesizare care, dacă este admisă, învesteşte instanţa cu soluţionarea căii de atac). Din cerere trebuie să rezulte voinţa de a recura hotărârea, limitele acestei voinţe (aspect realizabil prin invocarea cazurilor de casare, mai ales), căci numai între aceste limite va opera controlul instanţei de recurs întrucât aceasta nu mai are posibilitatea legală de a lua în considerare din oficiu unele cazuri de casare (...) au fost respinse ca inadmisibile cererile de recurs în casaţie întrucât: nu sunt îndeplinite cerinţele prevăzute de art. 437 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., în sensul că motivele de casare invocate şi dezvoltate nu se încadrează în cele prevăzute expres şi limitativ de legiuitor în art. 438 C.proc.pen." (*I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 20/RC din 6 mai 2014*, nepublicată); prin cererea de recurs în casaţie s-a criticat hotărârea instanţei de apel cu privire la modalitatea de executare a pedepsei (*I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 36/RC din 21 mai 2014*, nepublicată); prin cererea de recurs în casaţie nu au fost indicate cazurile de recurs, criticându-se hotărârea instanţei de apel pentru nelegala obligare a Ministerului Public la plata sumei reprezentând onorariul apărătorului din oficiu în faza de urmărire penală (*I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 77/RC din 18 iunie 2014*, nepublicată); motivele invocate nu respectă dispoziţiile art. 437 şi art. 438 C.proc.pen., acestea nefiind circumscrise unui caz de casare".

[2] În jurisprudenţă s-a reţinut că în stadiul judecării recursului în casaţie „nu mai pot fi primite criticile invocate cu caracter de noutate, întrucât acestea nu au fost cuprinse în motivele scrise de recurs, iar admiterea în principiu a căii extraordinare de atac a vizat doar chestiunile analizate anterior" (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 220/RC din 6 iunie 2019*).

- cererea de recurs în casaţie împreună cu înscrisurile anexate ***se depun***, însoţite de copii pentru procuror şi părţi, ***la instanţa a cărei hotărâre se atacă***, fie personal, fie prin mandatar special, fie prin scrisoare recomandată sau prin administraţia locului de deţinere.

Dispoziţia judecătorului de la instanţa de apel, de recalificare a cererii de revizuire formulate de inculpat împotriva deciziei instanţei de apel, ca fiind recurs în casaţie, şi trimiterea dosarului la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ulterior parcurgerii procedurii reglementate în art. 439 C.proc.pen., nu obligă instanţa de casaţie să pronunţe o soluţie în sensul solicitat de Curtea de Apel, care a convertit o cerere formulată în materia revizuirii într-o altă cale extraordinară de atac, respectiv cea a recursului în casaţie, fără ca inculpatul să îşi fi manifestat intenţia de a declara această cale extraordinară de atac. Aşadar, Curtea de Apel Iaşi a efectuat procedura de comunicare a cererii de recurs în casaţie către părţi, astfel cum prevăd dispoziţiile art. 439 alin. (2) C.proc.pen., Înalta Curte a apreciat că acest demers iniţiat de instanţa inferioară nu conduce la concluzia că cererea formulată îndeplineşte condiţiile pentru a fi considerată cerere de recurs în casaţie, judecătorul de filtru nefiind ţinut nici de calificarea dată cererii *pendinte* de către judecătorul din cadrul Curţii de Apel Iaşi planificat la permanenţă la data înregistrării cererii inculpatului, precum nici de procedura efectuată de Curtea de Apel Iaşi. Verificarea admisibilităţii, în procedura prevăzută în art. 440 C.proc.pen., care presupune o judecată asupra îndeplinirii condiţiilor prevăzute de lege pentru introducerea cererii de recurs în casaţie este condiţionată *ab initio* de existenţa unei cereri de recurs în casaţie introdusă de o persoană care are calitatea cerută de lege pentru a exercita calea extraordinară de atac. Pe cale de consecinţă, interpretarea dată de Curtea de Apel Iaşi cererii inculpatului A. şi recalificarea acesteia în calea extraordinară de atac a recursului în casaţie nu este de natură a produce vreun efect sub aspectul legalei sesizări a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Concluzionând, Înalta Curte a constatat că, în realitate, nu s-a formulat cerere de recurs în casaţie, prin demersul iniţiat, inculpatul A. formulând cerere de revizuire împotriva deciziei penale nr. 260 din 29 martie 2021, pronunţată de C.A. Iaşi, secţia penală şi pentru cauze cu minori, ce intră în competenţa de soluţionare a Jud. H., în raport cu dispoziţiile prevăzute de art. 456 alin. (1) C.proc.pen. coroborate cu cele prevăzute în art. 458 teza I C.proc.pen., motiv pentru care a trimis cauza spre competentă soluţionare judecătoriei *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 411/RC din 12 octombrie 2021, www.scj.ro)*.

Simpla indicare a unui caz de casare nu conduce la constatarea *de iure* a admisibilităţii recursului, ci este necesar ca motivele expuse cu privire la cazul de casare invocat să corespundă acestuia *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 396/RC din 8 decembrie 2015, nepublicată)*.

Cererea de recurs în casaţie se caracterizează printr-un anumit formalism, fără a cărui respectare aceasta nu poate produce efectul învestirii instanţei cu soluţionarea pe fond a căii extraordinare de atac. Astfel, din conţinutul cererii trebuie să rezulte persoana care promovează recursul în casaţie, pentru a se putea

verifica dacă aceasta se numără printre titularii căii extraordinare de atac, domiciliul sau reşedinţa părţii, întrucât judecarea cauzei, ulterior admiterii în principiu, se face cu citarea părţilor (conform art. 445 C.proc.pen.), hotărârea ce se atacă, precum şi voinţa de a recura respectiva hotărâre şi limitele acestei voinţe, respectiv motivele în fapt şi în drept ce au determinat exercitarea căii de atac, dat fiind faptul că numai între aceste limite operează controlul instanţei de recurs *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 103/RC din 12 martie 2020).*

Examinând recursurile în casaţie declarate (...) motivele invocate ce se vor analiza prin prisma cazului de recurs în casaţie prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., pentru fiecare recurent inculpat, având în vedere că numai sub acest caz de casare a fost admis în principiu recursul în casaţie declarat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 112/RC din 11 martie 2021, www.scj.ro).*

Toate elementele de conţinut trebuie să se regăsească în cuprinsul cererii de recurs în casaţie formulată în scris cu care a fost învestită instanţa, eventuala complinire a lipsei unora dintre menţiunile obligatorii prevăzute de lege ori completarea acestora neputând fi făcută, în absenţa unor dispoziţii exprese în acest sens, decât în interiorul termenului prevăzut de art. 435 C.proc.pen. în care poate fi exercitată calea extraordinară de atac. Aşadar, termenul de motivare a recursului în casaţie se suprapune peste cel de exercitare a acestuia, atât în privinţa duratei, cât şi a momentului de la care începe să curgă. Prin urmare, modificarea/completarea cererii iniţiale de recurs în casaţie cu noi motive de casare, în afara termenului de exercitare a căii extraordinare de atac nu poate fi avută în vedere de către instanţă, atât timp cât este făcută cu încălcarea termenului prevăzut de lege în care putea fi formulată, condiţii în care, potrivit dispoziţiilor art. 268 alin. (1) C.proc.pen., este lovită de nulitate *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 103/RC din 12 martie 2020, www.scj.ro).*

Recurenta inculpată A. a prezentat motive de recurs în casaţie privind forma de vinovăţie, pentru prima oară, cu ocazia dezbaterilor orale pe fondul recursului în casaţie. Cum nu au fost indicate în cererea de recurs în casaţie, aceste motive vizând latura subiectivă nu pot face obiectul cenzurii direct la momentul procesual al judecării pe fond a recursului în casaţie, în conformitate cu art. 442 alin. (2) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 170/RC din 21 aprilie 2021, www.scj.ro).*

În ceea ce priveşte motivul invocat în susţinerea recursului în casaţie, respectiv hotărârea este lovită de nulitatea absolută prevăzută de art. 281 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., deoarece compunerea completului de judecată s-a făcut cu încălcarea legii privind organizarea judiciară care reglementează specializarea completelor de judecată, Înalta Curte a constatat că nu a fost invocat vreun caz de recurs în casaţie. Totodată, s-a constatat că motivul prezentat nu se încadrează în vreun caz de recurs în casaţie. În aceste condiţii, nu sunt îndeplinite condiţiile de admisibilitate ale recursului în casaţie în ceea ce priveşte acest motiv prevăzut de art. 437 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. raportat la art. 442 alin. (2) C.proc.pen. Exigenţa formalismului impus cererii de recurs în casaţie cu privire

la critica pe care o formulează, respectiv aceea de a fi atât motivată, cât și subsumată expres unui caz de casare [art. 437 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.] a cunoscut, în ipoteze particulare, și aplicări jurisprudențiale flexibile. Astfel, deși nu a fost invocat expres vreun caz de casare, instanța a considerat admisibil recursul având în vedere similitudinea dintre motivele prezentate de recurent și motivele prezentate și subsumate expres unui caz de casare de către alt recurent – „În ceea ce privește recursul în casație declarat de inculpatul F., s-a observat că motivele invocate în susținerea acestuia sunt similare cu unul din motivele invocate de inculpatul A. În aceste condiții, deși în cuprinsul cererii sale inculpatul F. nu a precizat cărui caz de recurs în casație se subsumează motivele prezentate, Înalta Curte, având în vedere că inculpatul A. a invocat cazul prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., a apreciat că motivele invocate de inculpatul F. se circumscriu aceluiași caz de recurs în casație invocat de inculpatul A." *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 112/RC din 11 martie 2021, www.scj.ro).*

4.3. Retragerea recursului în casație

- este actul de dispoziție prin care părțile sau procurorul își retrage recursul în casație declarat;

- retragerea trebuie să fie făcută personal de parte sau prin mandatar special; dacă partea se află în stare de deținere, retragerea recursului în casație poate fi făcută printr-o declarație atestată sau consemnată într-un proces-verbal de către conducerea locului de deținere;

- declarația de retragere se poate face fie la instanța a cărei hotărâre a fost atacată, fie la instanța de recurs; retragerea recursului în casație poate avea loc până la închiderea dezbaterilor la Înalta Curte de Casație și Justiție care urmează să ia act prin hotărâre de retragerea căii de atac;

- reprezentanții legali pot retrage recursul în casație cu respectarea, în ceea ce privește latura civilă, a condițiilor prevăzute de legea civilă (de pildă, fiind un act de dispoziție, este necesară încuviințarea autorității tutelare);

- inculpatul minor (chiar asistat de reprezentantul legal) ***nu poate retrage*** recursul în casație declarat personal sau de reprezentantul său legal;

- recursul în casație declarat de procuror poate fi retras de procurorul ierarhic superior;

- **Codul de procedură penală *nu prevede posibilitatea însușirii recursului în casație*** declarat de procuror și retras de procurorul ierarhic superior acestuia de partea în favoarea căreia a fost declarat;

- în doctrină[1] s-a arătat că în practica judiciară a existat o situație atipică în ceea ce privește retragerea cererii de recurs în casație/revenirea asupra acesteia, situație care tocmai datorită caracterului său atipic a fost soluționată într-o manieră particulară, derogatorie de la caracterul irevocabil al revenirii asupra retragerii căii de atac intervenite după expirarea termenului de declarare a respectivei căi de atac. Astfel, în

[1] *M. Udroiu, I. Nedelcu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 4-a.

cursul anului 2020, după expirarea termenului de declarare a recursului în casație, acesta a fost retras, motivându-se că, din eroare, a fost declarat împotriva unei hotărâri care nu este susceptibilă de a fi recurată [hotărâre pronunțată în procedura recunoașterii învinuirii – art. 434 alin. (2) lit. f) C.proc.pen.]. Or, această dispoziție legală era, atât la data declarării, cât și a retragerii recursului în casație declarată neconstituțională *(D.C.C. nr. 651/2017)*, fiind lipsită de efecte juridice (similar abrogării) încă din 18 decembrie 2017, data publicării în Monitorul Oficial a deciziei prin care s-a constatat neconstituționalitatea. Având în vedere forța juridică, obligativitatea *erga omnes* a unei asemenea decizii, instanța supremă a dispus informarea recurentului cu privire la declararea neconstituționalității, solicitându-i-se, totodată, să comunice dacă înțelege să își mențină cererea de recurs în casație. Întrucât recurentul s-a manifestat în sensul menținerii cererii de recurs în casație, instanța a procedat la judecarea pe fond a acestuia *(I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 484/RC din 15 decembrie 2020)*. Așa cum am precizat, modalitatea în care a procedat instanța a fost justificată de imperativul, inclusiv de nivel constituțional [art. 147 alin. (4) din Constituție], al respectării deciziilor Curții Constituționale și care a justificat derogarea (în condițiile absenței unei mijloc procesual și procedural expres care să reglementeze astfel de situații, instanța a apelat la o soluție pretoriană). De altfel, pentru astfel de situații jurisprudența a recunoscut încă din 2019 posibilitatea revizuirii încheierilor de respingere ca inadmisibilă a cererii de recurs în casație *(a se vedea infra, comentariu art. 440, pct. 2)*, revizuire întemeiată pe art. art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 195 din 2 aprilie 2019; Decizia nr. 18 din 10 ianuarie 2020)*. Chiar și în acest context, decizia prezentată are meritul de a fi evitat un parcurs procesual sinuos, cu eventuale repercusiuni negative asupra drepturilor părții, cu atât mai mult cu cât, în cauză, s-ar fi pus problema revizuirii, nu a unei încheieri de respingere ca inadmisibilă a cererii de recurs în casație, ci a deciziei prin care s-ar fi luat act de retragerea recursului.

Prezent în fața instanței prin sistem videoconferință la locul de detenție, recurentul inculpat A., în prezența apărătorului desemnat să-i acorde asistență juridică din oficiu, a învederat instanței că înțelege să retragă cererea de recurs în casație formulată în cauză. (...) constatând că manifestarea de voință a recurentului inculpat A., exprimată de o manieră neechivocă, în fața instanței de recurs în casație, respectă exigențele art. 436 alin. (3) C.proc.pen., (...) Înalta Curte, dând eficiență principiului dreptului părții de a dispune asupra cererii formulate, principiu instituit expres în materia dreptului procesual penal, va lua act de retragerea recursului în casație formulat de inculpatul A. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 151/RC din 9 aprilie 2021, www.scj.ro)*.

În cauză, manifestarea de voință în acest sens a fost exprimată de către recurentul inculpat A., personal, printr-un înscris sub semnătură privată, până la încheierea dezbaterilor, astfel încât, fiind respectate dispozițiile art. 436 alin. (3) C.proc.pen., Înalta Curte va lua act de retragerea recursului în casație formulat de acesta *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 433/RC din 19 noiembrie 2020, www.scj.ro)*.

§5. Instanţa competentă să judece recursul în casaţie

- instanţa competentă să judece recursul în casaţie este ***numai Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie***; în acest fel legiuitorul a urmărit crearea încă a unui mecanism de unificare în drept a practicii.

§6. Cazuri de casare

Hotărârile definitive sunt pot fi atacate cu recurs în casaţie în următoarele **cazuri**:

1. ***în cursul judecăţii nu au fost respectate dispoziţiile privind competenţa după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanţă inferioară celei legal competente [art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen.];***

- este singurul caz de casare care vizează încălcarea unei norme de procedură;

- este avută în vedere numai încălcarea normelor privind competenţa materială şi personală a instanţelor de judecată (nu şi competenţa teritorială sau existenţa unui caz de incompatibilitate) când judecata a fost efectuată de o instanţă inferioară celei legal competente, nu şi atunci când judecata a fost efectuată de o instanţă superioară în grad celei legal competente, adică atunci când este incidentă sancţiunea nulităţii absolute;

- *nu este incident acest caz de casare* în cazul în care încălcarea normelor de competenţă materială sau personală priveşte faza de urmărire penală (inclusiv hotărârile pronunţate de judecătorul de drepturi şi libertăţi), procedurile subsecvente dispunerii unei soluţii de netrimitere în judecată finalizate prin hotărârea definitivă a judecătorului de cameră preliminară, sau faza camerei preliminare.

Acest caz de casare este incident numai atunci când judecata a fost făcută de o instanţă inferioară celei legal competente – după materie sau după calitatea persoanei – nerespectarea dispoziţiilor privind competenţa având loc în cursul judecăţii, reglementarea fiind corespunzătoare modificărilor aduse de noua lege cu privire la condiţiile în care poate fi invocată excepţia de necompetenţă materială sau după calitatea persoanei a instanţei, precum şi cu privire la sancţiunea nulităţii absolute care poate fi invocată în orice stare a procesului, sancţiune ce intervine în cazul nerespectării dispoziţiilor referitoare la tipurile de competenţă menţionate, potrivit dispoziţiilor art. 281 alin. (1) lit. b) şi alin. (3) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 367/RC din 16 octombrie 2020, www.scj.ro).*

În ipoteza în care judecătoria, conform art. 35 C.proc.pen., a judecat în primă instanţă infracţiunea de înşelăciune prevăzută în art. 244 alin. (1) C.pen., nu este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen., indiferent dacă în cursul urmăririi penale, anterior declinării competenţei în favoarea parchetului de pe lângă judecătorie, parchetul de pe lângă curtea de apel a emis o ordonanţă de clasare faţă de o persoană care are calitatea de avocat, cenzurată de curtea de apel conform art. 340 alin. (1) C.proc.pen. şi indiferent dacă, ulterior declinării competenţei, parchetul de pe lângă curtea de

apel a preluat cauza în temeiul art. 325 alin. (1) C.proc.pen., preluarea în vederea efectuării sau supravegherii urmăririi penale nemodificând competenţa de judecată a cauzei în primă instanţă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 25/RC din 22 ianuarie 2021, www.scj.ro).*

Cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen. nu este incident în ipoteza în care, ca efect al modificării competenţei după calitatea persoanei prin intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, judecătorul de cameră preliminară de la curtea de apel, învestit conform art. 6 din Legea nr. 255/2013, şi-a declinat competenţa de soluţionare a cauzei în favoarea judecătoriei, constatând că noile dispoziţii privind competenţa curţii de apel după calitatea persoanei nu sunt incidente. În această ipoteză, pierderea calităţii inculpatului care determina competenţa curţii de apel sub imperiul reglementării anterioare nu prezintă relevanţă pentru stabilirea competenţei şi nu atrage aplicabilitatea art. 48 alin. (1) C.proc.pen., întrucât declinarea competenţei de soluţionare a cauzei operează în temeiul noilor dispoziţii privind competenţa curţii de apel după calitatea persoanei, ca efect al modificărilor legislative, iar nu ca efect al pierderii calităţii inculpatului *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 71/RC din 21 februarie 2020, www.scj.ro).*

În cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen., I.C.C.J. examinează respectarea dispoziţiilor privind competenţa instanţelor civile, în ipoteza în care, în aceeaşi cauză, numai unii dintre inculpaţi au calitatea de militari. Dispoziţiile art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen. se referă exclusiv la nerespectarea dispoziţiilor privind competenţa instanţelor judecătoreşti după materie sau după calitatea persoanei *în cursul judecăţii*, iar nu şi la nerespectarea dispoziţiilor privind competenţa organelor de urmărire penală după materie sau după calitatea persoanei în cursul fazei procesuale a urmăririi penale şi, în consecinţă, DCC nr. 302/2017, pronunţată în materia nulităţilor absolute, nu modifică sfera de aplicare a cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 28/RC din 31 ianuarie 2018).*

Respectarea dispoziţiilor privind competenţa instanţelor militare şi a instanţelor civile în cursul judecăţii poate fi examinată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen., incident şi în ipoteza în care în cursul judecăţii nu ar fi respectate dispoziţiile privind competenţa după calitatea persoanei a instanţei militare, iar judecata ar fi efectuată de o instanţă civilă inferioară instanţei militare legal competente. Dispoziţiile art. 39 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., care atribuie curţii militare de apel competenţa de judecată în primă instanţă a infracţiunilor săvârşite de generali, privesc exclusiv persoanele care au calitatea de general în activitate, iar nu şi persoanele care au calitatea de general în rezervă, întrucât competenţa după calitatea persoanei a instanţelor militare este determinată de săvârşirea infracţiunii de către o persoană care exercită o funcţie militară în mod efectiv *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 384/RC din 5 octombrie 2016, www.scj.ro).*

Cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen. care poate fi invocat de partea civilă în exercitarea căii extraordinare de atac a recursului în casaţie priveşte nerespectarea dispoziţiilor privind competenţa după materie *exclusiv în cursul judecăţii*, iar nu şi în cursul urmăririi penale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 240/RC din 22 iunie 2016, www.scj.ro)*.

2. *inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală [art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen.];*

- acest caz de casare va fi aplicabil atât în ipoteza în care soluţia pronunţată este de condamnare (cu executare în regim de detenţie sau cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei), cât în situaţia în care faţă de inculpat s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei pentru o faptă care nu este tipică[1];

- determinarea limitelor de aplicare a acestui caz de casare ţine de modul de înţelegere a trăsăturilor esenţiale ale infracţiunii; consider că vinovăţia nu este o trăsătură esenţială distinctă, ci un element care aparţine trăsăturii esenţiale a tipicităţii (prevederea faptei în legea penală); prin urmare, opinez că acest caz de casare poate fi invocat numai atunci când partea sau procurorul apreciază că fapta concretă reţinută prin hotărârea definitivă *nu este incriminată* sau nu întruneşte elementele de *tipicitate obiectivă sau subiectivă* prevăzute de norma de incriminare (de pildă, lipsa situaţiei premise, ori a unei cerinţe care califică subiectul activ nemijlocit, ori a unei cerinţe esenţiale ataşate elementului material etc.)[2]; nu s-ar putea aprecia că acest caz de recurs în casaţie

---

[1] Chiar dacă art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. nu face referire explicită şi la soluţia de renunţare la aplicarea pedepsei ori la cea de amânare a aplicării pedepsei, cred că acestea nu pot fi excluse, având în vedere că şi în aceste cazuri instanţa constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de inculpat, iar aceste soluţii nu sunt excluse *de plano* din obiectul recursului în casaţie. Astfel, diferenţele dintre aceste soluţii şi cea de condamnare ţin doar de individualizarea tratamentului sancţionator, fiind în sarcina instanţei de casaţie să sancţioneze acele soluţii definitive în care se reţine lipsa tipicităţii faptei.

[2] *În acest sens*, instanţa supremă a reţinut că, în esenţă, cazul de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. se circumscrie situaţiilor în care fapta concretă pentru care s-a pronunţat soluţia definitivă de condamnare *nu întruneşte elementele de tipicitate obiectivă sau subiectivă prevăzută de norma de incriminare*, când instanţa a ignorat o normă care conţine dispoziţii de dezincriminare a faptei, indiferent dacă vizează vechea reglementare, în ansamblul său, sau modificarea unor elemente ale conţinutului constitutiv, astfel încât nu se mai realizează o corespondenţă deplină între fapta săvârşită şi noua configurare legală a tipului respectiv de infracţiune (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 250/RC din 14 octombrie 2014, www.scj.ro*). Ulterior acestei soluţii, jurisprudenţa majoritară a instanţei supreme a reţinut aplicabilitatea acestui caz de casare *numai cu privire la situaţiile în care este criticată lipsa de tipicitate obiectivă a faptei,* restrângând, în mod nejustificat, sfera de aplicare a recursului în casaţie, cu excluderea situaţiilor în care, fără a se modifica situaţia de fapt, se constată lipsa tipicităţii subiective a faptei [„Condiţia de tipicitate sub aspect subiectiv nu poate fi examinată prin prisma cazului de recurs în casaţie prevăzut la art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, întrucât legiuitorul a reglementat la cazul care împiedică punerea în mişcare şi exercitarea acţiunii penale prevăzut la art. 16 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. în mod distinct două situaţii, respectiv cea de la teza I, fapta nu este prevăzută de legea penală şi, respectiv, la teza a II-a, fapta nu a fost săvârşită cu vinovăţia prevăzută de lege. Or, cazul de recurs în casaţie invocat, respectiv cel prevăzut la

vizează numai elementele ce ţin de tipicitatea obiectivă prin raportare la faptul că **art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. foloseşte sintagma *„fapta nu este prevăzută de legea penală"***, întrucât scopul recursului în casaţie este şi acela de a înlătura elementele de nelegalitate ale hotărârii definitive atunci când nu este întrunită trăsătura esenţială a tipicităţii faptei;

- nu poate fi invocat acest caz de casare pentru a se obţine schimbarea încadrării juridice a faptei sau pentru a se constata incidenţa unei cauze justificative sau de neimputabilitate, ori a altei forme a infracţiunii sau a legii penale mai favorabile;

---

art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. se referă la examinarea faptei numai sub aspectul condiţiilor de tipicitate de ordin obiectiv" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 60/RC din 11 februarie 2021)*. „Conceptul de faptă care nu este prevăzută de legea penală vizează atât lipsa incriminării (neprevederea faptei ca infracţiune sau lipsa de tipicitate a faptei, în sensul că nu corespunde modelului abstract de incriminare, fiind incident alt tip de răspundere, după caz, civilă, contravenţională, materială sau disciplinară), cât şi situaţia în care lipsesc anumite elemente constitutive ale infracţiunii, altele decât cele referitoare la vinovăţia prevăzută de lege" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 192/RC din 5 mai 2021; decizia nr. nr. 129/RC din 24 martie 2021; decizia nr. 130/RC din 24 martie 2021; decizia nr. 32/RC din 27 ianuarie 2021)*].

Cred că nu poate fi acceptat în niciun caz ca o persoană să fie sancţionată penal pentru comiterea unei fapte care nu este tipică subiectiv, iar această nelegalitate să nu poată fi reformată prin recursul în casaţie, consecutiv restrângerii jurisprudenţiale a aplicabilităţii acestui caz de casare. În continuare, prezint două exemple din practica judiciară majoritară a I.C.C.J., prin care a fost restrânsă pretorian aplicabilitatea acestui caz de casare.

Astfel, în jurisprudenţă s-a reţinut că „verificările pe care instanţa de recurs în casaţie le face din perspectiva noţiunii de faptă care nu este prevăzută de legea penală vizează atât incriminarea abstractă, respectiv dacă conduita inculpatului este prevăzută de norma de incriminare, cât şi condiţiile de tipicitate obiectivă, respectiv identitatea dintre conduita propriu-zisă şi elementele de conţinut ale incriminării sub aspectul laturii obiective. În ceea ce priveşte latura subiectivă, aceasta nu poate face *obiectul cenzurii în cadrul căii extraordinare de atac a recursului în casaţie*, fiind o teză distinctă prevăzută de art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen., care nu a fost preluată de legiuitor în conţinutul prevederilor art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. şi care, oricum, presupune analiza elementelor factuale ale cauzei şi este dedusă în urma interpretării materialului probator, împrejurări care nu ţin de legalitatea, ci de temeinicia hotărârii. (...) Pe de altă parte, stabilirea formei de vinovăţie cu care au acţionat inculpaţii presupune analiza elementelor factuale ale cauzei şi este dedusă în urma interpretării materialului probator, împrejurări care nu ţin de legalitatea, ci de temeinicia hotărârii (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 140/RC din 18 aprilie 2019, www.scj.ro*). Tot astfel, s-a arătat că „(...) raportat la modul de legiferare a celor două teze ale art. 16 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. (neprevederea în legea penală şi lipsa vinovăţiei prevăzute de lege) şi la dispoziţiile art. 15 alin. (1) C.pen., în conformitate cu care infracţiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârşită cu vinovăţie, nejustificată şi imputabilă persoanei care a săvârşit-o, se constată că doar neprevederea în legea penală, ce subsumează situaţiile în care nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracţiunii din punct de vedere obiectiv, a fost avută în vedere de legiuitor atunci când a reglementat cazul de recurs în casaţie prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. Ca atare, dispoziţiile ce reglementează acest caz de recurs în casaţie corespund prevederilor art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen., conferind Înaltei Curţi posibilitatea de a examina în cadrul recursului în casaţie criticile prin care se invocă împrejurarea că fapta nu este prevăzută de legea penală şi cele referitoare la lipsa elementelor constitutive ale infracţiunii, cu excepţia celor ce vizează vinovăţia, deci doar din perspectiva tipicităţii obiective a infracţiunii (*I.C.C.J., secţia penală, deciziile nr. 207/RC şi 206/RC din 30 mai 2019*).

- nu poate fi admis recursul în casaţie întemeiat pe acest caz dacă instanţa supremă constată existenţa unei concordanţe între situaţia de fapt reţinută în mod definitiv de instanţa de apel în baza probelor administrate şi elementele de tipicitate ale faptei care fac obiectul analizei; starea de fapt reţinută în hotărârea definitivă şi concordanţa acesteia cu probele administrate nu mai pot constitui motive de cenzură din partea instanţei supreme, care nu poate proceda la reanalizarea situaţiei de fapt şi la reevaluarea materialului probator, cu consecinţa stabilirii unei alte situaţii de fapt decât cea avută în vedere de instanţa de apel cu titlu definitiv[1];

---

[1] *În acest sens*, în jurisprudenţă s-a arătat: „(...) instanţa de recurs în casaţie va avea în vedere situaţia de fapt reţinută de instanţa de apel, fără să poată să intervină asupra bazei factuale care fundamentează decizia recurată. Deoarece legea nu prevede competenţa de a administra probe cu privire la situaţia de fapt, instanţa de recurs în casaţie îşi fundamentează întotdeauna soluţia doar pe baza faptelor anterior constatate. Din perspectiva cazului de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., nu se poate da o nouă apreciere a materialului probator sau să se stabilească o altă situaţie de fapt, pe baza căreia să se analizeze concordanţa faptei nou reţinute în recurs în casaţie cu tipicitatea infracţiunii care a făcut obiectul acuzaţiei. În calea de atac a recursului în casaţie, verificarea hotărârii atacate se face doar în drept, statuările în fapt ale instanţei de apel neputând fi cenzurate în niciun fel" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr.241/RC din 2 iunie 2021; în acelaşi sens, decizia nr. 141/RC din 6 aprilie 2021; decizia nr. 82/RC din 23 februarie 2021)* sau „(...) din perspectiva cazului de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7) C.proc.pen., nu se poate realiza o analiză a conţinutului mijloacelor de probă, o nouă apreciere a materialului probator sau stabilirea unei alte situaţii de fapt pe baza căreia să se concluzioneze că fapta nu este prevăzută de legea penală, verificarea hotărârii făcându-se exclusiv în drept, statuările în fapt ale instanţei de apel neputând fi cenzurate în niciun fel. (...) Instanţa de casaţie analizează doar dacă situaţia de fapt, astfel cum a fost reţinută de instanţa de apel, corespunde infracţiunii pentru care s-a pronunţat hotărârea de condamnare, însă nu poate proceda la o reevaluare a materialului probator sau pentru stabilirea unei alte situaţii de fapt" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 192/RC din 5 mai 2021)* ori „(...) în temeiul cazului de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate analiza exclusiv dacă faptele, astfel cum au fost reţinute prin decizia recurată, corespund tiparului obiectiv de incriminare a faptelor pentru care s-a dispus condamnarea inculpatului fără posibilitatea de a reaprecia probatoriul administrat sau de a statua asupra situaţiei de fapt reţinute" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr.170/RC din 21 aprilie 2021)*. De asemenea, „Analiza conţinutului mijloacelor de probă pe care instanţa de apel şi-a fundamentat soluţia, a fiabilităţii acestora ori interpretarea probatoriului administrat în cauză, pe de o parte, şi starea de fapt reţinută de instanţă, pe de altă parte, excedează limitelor cazului de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. Acest din urmă temei legal permite verificarea hotărârii exclusiv în drept, din perspectiva concordanţei între starea de fapt reţinută de instanţe şi conţinutul normei de incriminare valorificate la încadrarea juridică, nicidecum reaprecierea elementelor de fapt reţinute, cu autoritate de lucru judecat, prin hotărârea penală definitivă. (...) motivul de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. nu poate fi invocat pentru a se obţine modificarea sau completarea bazei factuale cu aspecte ce nu au fost stabilite de instanţele de fond şi/sau apel ori reconfigurarea elementelor reţinute prin decizia criticată, în circumstanţierea activităţii calificată ca infracţiune, finalitatea recursului nefiind aceea de a supune cauza penală unei noi judecăţi, în vederea remedierii greşitei aprecieri a faptelor sau inexactei stabiliri a împrejurărilor în care a fost comisă, ci de a repara un aspect de nelegalitate constând în condamnarea inculpatului pentru o faptă ce nu întruneşte elementele de tipicitate obiectivă prevăzute de norma de incriminare, fiind, însă, obligatoriu ca toate verificările realizate în calea extraordinară de atac

În ceea ce priveşte solicitarea apărării ca instanţa de recurs în casaţie să analizeze dacă acţiunea concretă a inculpatei A. este aptă să genereze un prejudiciu, Înalta Curte constată că acest aspect nu se circumscrie prezentului cadru procesual, critica formulată vizând temeinicia hotărârii (se invocă inexistenţa unui element de tipicitate reţinut ca existând, în fapt, de către instanţa de apel) şi nu nelegalitatea deciziei. Aceste apărări nu pot fi valorificate în contextul niciunuia dintre cazurile de casare expres şi limitativ reglementate de art. 438 C.proc.pen., întrucât se tinde la reanalizarea situaţiei de fapt şi reevaluarea materialului probator sub aspectul prejudiciului, care a fost reţinut deja cu titlu definitiv prin hotărârea atacată *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 141/RC din 6 aprilie 2021, www.scj.ro).*

Însuşirea de către detentorul precar a bunurilor aflate în tranzit vamal, prin săvârşirea infracţiunii de abuz de încredere, conduce la modificarea situaţiei bunurilor transportate, astfel că fapta de înstrăinare ulterioară a acestor bunuri nu întruneşte condiţiile de tipicitate obiectivă ale infracţiunii de contrabandă, prevăzute de art. 270 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 86/2006, nemaifiind îndeplinită situaţia premisă a acestei infracţiuni, ca înstrăinarea să vizeze mărfuri aflate în tranzit vamal *(I.C.C.J., decizia nr. 535/RC din 23 noiembrie 2021, www.scj.ro).*

În conformitate cu decizia nr. 1/2019 a Completului competent să judece recursul în interesul legii, fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmaţii mincinoase sau de a nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele ori împrejurările esenţiale cu privire la care a fost întrebată întruneşte numai elementele de tipicitate ale infracţiunii de mărturie mincinoasă prevăzută în art. 273 alin. (1) C.pen., iar nu şi elementele de tipicitate ale infracţiunii de favorizare a făptuitorului prevăzută în art. 269 alin. (1) C.pen. În raport cu decizia nr. 1/2019, în ipoteza în care instanţa de apel a dispus condamnarea inculpatului atât pentru infracţiunea de mărturie mincinoasă prevăzută în art. 273 alin. (1) C.pen., cât şi pentru infracţiunea de favorizare a făptuitorului prevăzută în art. 269 alin. (1) C.pen. – pentru fapta de a face afirmaţii mincinoase sau de a nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele ori împrejurările esenţiale cu privire la care a fost întrebat în cadrul audierii în calitate de martor – Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie admite recursul în casaţie întemeiat pe cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. şi dispune o soluţie de achitare pentru infracţiunea de favorizare a făptuitorului prevăzută în art. 269 alin. (1) C.pen., în baza art. 396 alin. (5) C.proc.pen. coroborat cu art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 175/RC din 15 mai 2019, www.scj.ro).*

---

să se raporteze exclusiv la situaţia factuală deja stabilită de judecătorii fondului, aceasta având un caracter definitiv" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 120/RC din 19 martie 2021)*; „(...) pe calea recursului în casaţie nu se poate tinde la reevaluarea unor elemente sau împrejurări de fapt ce au fost stabilite cu autoritate de lucru judecat, întrucât Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu este abilitată să dea o nouă interpretare materialului probator şi să reţină o stare de fapt diferită de cea descrisă şi valorificată în hotărârea atacată" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 45/RC din 4 februarie 2021).*

O primă problemă care se impune a fi analizată, având în vedere opinia separată formulată în cauză, este una de procedură şi vizează posibilitatea cenzurării unei hotărâri prin care s-a pronunţat o soluţie de renunţare la aplicarea pedepsei din perspectiva cazului de casare prevăzută de art. 438 pct. 7 C.proc.pen. În majoritate, Înalta Curte apreciază că această chestiune de drept este verificată exclusiv în faza admisibilităţii în principiu, etapă procesuală în care se analizează concordanţa criticilor formulate cu temeiul de drept, respectiv cazul de casare invocat. După ce recursul în casaţie a fost admis în principiu prin încheiere definitivă, chestiunile de admisibilitate nu mai pot face obiectul unei noi analize, verificarea hotărârii trebuind să se circumscrie limitelor acestei încheieri. Însă, chiar dacă s-ar trece peste aceste aspecte procedurale şi s-ar considera că problema de drept poate fi discutată şi cu ocazia soluţionării fondului recursului în casaţiei, în majoritate, Înalta Curte apreciază că dispoziţiile art. 438 pct. 7 C.proc.pen. permit şi cenzurarea unei hotărâri prin care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei. Potrivit art. 438 pct. 7 C.proc.pen., hotărârile sunt supuse casării dacă *„inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală"*. Cazul de casare invocat vizează acele situaţii în care nu se realizează o corespondenţă deplină între fapta săvârşită şi configurarea legală a tipului respectiv de infracţiune, fie din cauza împrejurării că fapta reţinută în sarcina inculpatului nu întruneşte elementele de tipicitate prevăzute de norma de incriminare, fie a dezincriminării faptei (indiferent dacă vizează reglementarea în ansamblul său ori modificarea unor elemente ale conţinutului constitutiv). Renunţarea la aplicarea pedepsei reprezintă o măsură pe care o poate dispune instanţa de judecată constând în renunţarea la stabilirea pedepsei închisorii sau amenzii cu privire la inculpatul faţă de care s-a reţinut că sunt întrunite toate condiţiile prevăzute de lege pentru angajarea răspunderii penale, însă, în raport de infracţiunea săvârşită, de persoana acestuia, de conduita avută înainte şi după comiterea faptei, se constată că nu este oportună aplicarea unei pedepse, fiind suficientă aplicarea unui avertisment. (...) Aşadar, deşi din punct de vedere penal renunţarea la aplicarea pedepsei nu reprezintă o soluţie de condamnare, din perspectivă procesuală, o atare soluţie este una similară condamnării, pronunţându-se în aceleaşi condiţii [art. 396 alin. (2) şi (3) C.proc.pen.], respectiv dacă instanţa constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de către inculpat. Doar anumite particularităţi ale cauzei ce ţin de natura infracţiunii şi persoana inculpatului determină incidenţa acestei măsuri reglementată de legiuitor în Capitolul referitor la individualizarea pedepselor. În aceste circumstanţe, cazul de casare prevăzut de art. 438 pct. 7 C.proc.pen., care vizează corespondenţa deplină între fapta săvârşită şi configurarea legală a tipului de infracţiune reţinut în sarcina inculpatului, nu poate exclude soluţiile pronunţate de instanţe în temeiul art. 80 şi urm. C.pen. Aceasta, cu atât mai mult cu cât constatarea ulterioară a incidenţei cazului prevăzut de art. 82 alin. (3) C.pen. atrage stabilirea unei pedepse fără posibilitatea instanţei ce dispune această soluţie să cenzureze din nou aspectele ce ţin de tipicitatea infracţiunii reţinute în sarcina inculpatului. De asemenea, este de menţionat şi faptul că interesul de a supune cenzurii instanţei de recurs în casaţie o asemenea hotărâre trebuie raportat şi la dispoziţiile art. 80 alin. (2) C.pen., care interzic aplicarea acestei măsuri dacă faţă de

aceeaşi persoană s-a mai dispus renunţarea la aplicarea pedepsei în ultimii doi ani anteriori datei comiterii infracţiunii (pentru situaţia în care în viitor s-ar comite o nouă infracţiune), dar şi la cele ale art. 82 alin. (2) C.pen. care prevăd că renunţarea la aplicarea pedepsei nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranţă şi a obligaţiilor civile prevăzute în hotărâre. În raport de toate aceste considerente, verificând hotărârea atacată prin prisma cazului de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., în opinie majoritară, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine următoarele: În primul rând, astfel cum s-a arătat şi prin încheierea de admitere în principiu, criticile privind neîntrunirea elementelor de tipicitate obiectivă ale infracţiunii de neglijenţă în serviciu vor fi analizate, exclusiv, prin raportare la situaţia de fapt stabilită cu titlu definitiv prin hotărârea recurată, conform scopului recursului în casaţie, reglementat ca o cale extraordinară de atac de reformare numai sub aspect legal, de drept, nu şi faptic. (...) Ca atare, Înalta Curte reţine că atribuţiile de serviciu în exercitarea cărora inculpatul B.F., inspector vamal şi şef de tură în cadrul Biroului Vamal Galaţi – Giurgiuleşti, a comis fapta reţinută în sarcina sa de către instanţa de apel nu îşi au izvorul într-o dispoziţie din legislaţia primară, respectiv într-o lege sau ordonanţă a Guvernului, ci sunt reglementate exclusiv prin ordine ce aparţin legislaţiei secundare. În aceste condiţii, Înalta Curte constată că nu sunt îndeplinite condiţiile de tipicitate obiectivă ale infracţiunii de neglijenţă în serviciu prevăzute de art. 298 C.pen., astfel cum acesta a fost reconfigurată prin decizia Curţii Constituţionale nr. 518 din 6 iulie 2017, încălcarea din culpă, de către inculpatul B.F., a obligaţiilor prevăzute de art. 3 alin. (5) lit. c) din Ordinul nr. 1692/2007 şi art. 2 Ordinul de serviciu nr. 24 din 29 octombrie 2013 prin avizarea documentului de restituire, fără a verifica concordanţa dintre datele înscrise în factură şi bunurile prezentate, neavând semnificaţie penală, putând atrage, eventual, răspunderea sa disciplinară *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 280/RC din 18 septembrie 2018, www.scj.ro)*.

Recursul în casaţie întemeiat pe dispoziţiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. constituie un mijloc procesual prin care poate fi invocată dezincriminarea, ca efect al unei decizii a Curţii Constituţionale de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate privind norma de incriminare, cu respectarea condiţiilor privind termenul de exercitare a recursului în casaţie. În consecinţă, *incidenţa DCC nr. 405/2016* – în sensul verificării existenţei ori a inexistenţei încălcării unei legi, ordonanţe sau ordonanţe de urgenţă – *poate fi examinată pe calea recursului în casaţie*, în baza dispoziţiilor art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., cu respectarea condiţiilor privind termenul de exercitare a căii extraordinare de atac *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 179/RC din 26 aprilie 2017, www.scj.ro)*.

Recursul în casaţie este admisibil (...) pentru cazul prevăzut de art. 438 pct. 7 C.proc.pen. doar în ceea ce priveşte verificarea în drept a situaţiei de fapt cu privire la problema de drept invocată, respectiv dacă de la data săvârşirii faptelor şi până la data pronunţării deciziei atacate au existat perioade de timp în care a lipsit norma completatoare cu consecinţa unei dezincriminări a faptelor pe anumite perioade de timp, şi dacă inculpaţii au fost condamnaţi pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală. (...) ceea ce se critică este faptul că lipseşte norma

completatoare, ceea ce determină dezincriminarea faptelor în intervalul scurs de la data săvârşirii acestora şi până la pronunţarea deciziei atacate *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 229/RC din 20 mai 2021, www.scj.ro).*

În ipoteza abrogării unei norme de incriminare, verificarea incidenţei dispoziţiilor art. 3 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 se realizează în cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 53/RC din 10 februarie 2017, www.scj.ro).*

În cazul părăsirii locului accidentului, dacă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că sunt aplicabile dispoziţiile art. 338 alin. (3) lit. a) C.pen. potrivit cărora „nu constituie infracţiune părăsirea locului accidentului când în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale" şi, în consecinţă, că este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. dispune achitarea pentru părăsirea locului accidentului, în temeiul art. 396 alin. (5) C.proc.pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. cu referire la art. 4 C.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 531/RC din 7 decembrie 2016, www.scj.ro).*

Fapta de constituire a unui grup infracţional organizat reprezintă o faptă prevăzută de legea penală, incriminată succesiv în dispoziţiile art. 323 C.pen. din 1969, art. 7 din Legea nr. 39/2003 şi art. 367 C.pen. şi, prin urmare, recursul în casaţie întemeiat pe cazul reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. cu motivarea că fapta nu este prevăzută de legea penală este nefondat. În ipoteza în care momentul epuizării infracţiunii de constituire a unui grup infracţional organizat se situează în timp ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 39/2003, fapta se încadrează în dispoziţiile art. 7 din Legea nr. 39/2003 (sau în dispoziţiile art. 367 C.pen., în cazul în care legea penală nouă reprezintă legea penală mai favorabilă), chiar dacă momentul consumării a fost atins anterior intrării în vigoare a Legii nr. 39/2003, întrucât, în această ipoteză, legea penală aplicabilă se stabileşte în raport cu momentul epuizării, iar nu în raport cu momentul consumării infracţiunii. Subiectul activ al infracţiunii de spălare a banilor poate fi autorul infracţiunii din care provin bunurile, întrucât dispoziţiile art. 29 din Legea nr. 656/2002 nu exclud autorul infracţiunii predicat din sfera subiectului activ al infracţiunii de spălare a banilor şi, prin urmare, recursul în casaţie întemeiat pe cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., prin care se invocă imposibilitatea de a cumula calitatea de subiect activ al infracţiunii de spălare a banilor şi calitatea de autor al infracţiunii predicat, este nefondat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 71/RC din 4 martie 2016, www.scj.ro).*

Deşi s-a invocat cazul de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., respectiv inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, susţinerile inculpatului, în sensul că situaţia de fapt reţinută şi care a constituit baza condamnării nu a fost fundamentată pe o expertiză de specialitate care să descrie şi să confirme existenţa faptei prevăzute de legea penală, cu toate elementele conţinutului său constitutiv, ci, folosind un raţionament logico-juridic, judecătorii au prezumat o stare de fapt care să se

suprapună în abstract cu norma incriminatoare, manieră de apreciere interzisă de lege, nu pot fi circumscrise acestui caz de casare, întrucât, în realitate, asemenea aspecte vizează temeinicia hotărârii, şi nu legalitatea ei, recurentul tinzând, de altfel, la modificarea situaţiei de fapt aşa cum a fost stabilită în mod definitiv de către instanţa de fond şi de apel. Prin motivele de recurs formulate inculpatul critică însuşi raţionamentul logico-juridic care a condus judecătorii la interpretarea faptelor, a probelor şi a dispoziţiilor legale aplicabile în speţă, adică tocmai operaţiunea prin intermediul căreia magistratul îşi formează opinia într-o cauză. Or, în calea extraordinară a recursului în casaţie, Înalta Curte este obligată să verifice, în condiţiile legii, conformitatea hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, aşa încât nu va putea proceda la analizarea temeiniciei hotărârii *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 89/RC din 12 martie 2015, nepublicată).*

În accepţiunea dispoziţiilor art. 182 lit. a) C.pen., cu referire la art. 210 C.pen. privind infracţiunea de trafic de persoane şi art. 211 C.pen. privind infracţiunea de trafic de minori, prin exploatarea unei persoane se înţelege supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forţat. Supunerea unei persoane la executarea unei munci pentru o durată de aproximativ 12 ore/zi, în condiţii grele, sub supraveghere continuă, contra sumei de circa 20 euro pe săptămână, pe teritoriul unui stat străin, în condiţiile în care documentele de călătorie ale persoanei sunt reţinute de angajator, afectându-i libertatea de mişcare pe teritoriul statului străin şi posibilitatea de a se întoarce în ţară, întruneşte cerinţele exploatării unei persoane prin supunerea la executarea unei munci în mod forţat în sensul dispoziţiilor art. 182 lit. a) C.pen. Traficul de persoane sau traficul de minori, comis în scopul exploatării victimei prin supunerea la executarea unei munci în mod forţat în condiţiile anterior descrise, este prevăzut de legea penală în dispoziţiile art. 210 C.pen. ori, după caz, în dispoziţiile art. 211 C.pen., nefiind dezincriminat şi, în consecinţă, recursul în casaţie întemeiat pe cazul reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., cu motivarea că fapta nu este prevăzută de legea penală, este nefondat. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 76/RC din 26 februarie 2015, www.scj.ro).*

Fapta persoanei care, în public, prin violenţe comise împotriva bunurilor, precum şi prin ameninţări şi injurii, tulbură ordinea şi liniştea publică este incriminată în dispoziţiile art. 371 C.pen., referitoare la tulburarea ordinii şi liniştii publice, nefiind dezincriminată şi, în consecinţă, recursul în casaţie întemeiat pe cazul reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., cu motivarea că fapta menţionată nu este prevăzută de legea penală, este nefondat. Încadrarea juridică a faptei de violare de domiciliu în dispoziţiile art. 224 alin. (1) C.pen. referitoare la forma de bază a infracţiunii sau în dispoziţiile art. 224 alin. (2) C.pen. referitoare la varianta agravată a acestei infracţiuni nu se include în sfera cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen., întrucât, în cadrul acestui caz de recurs în casaţie, instanţa stabileşte dacă fapta este sau nu este incriminată, neputându-se dispune schimbarea încadrării juridice a faptei pe calea recursului în casaţie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 250/RC din 14 octombrie 2014, www.scj.ro).*

3. în mod greşit s-a dispus încetarea procesului penal [art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen.];

- poate fi invocat atunci când, faţă de actele şi lucrările dosarului, prin hotărâre definitivă s-a reţinut în mod eronat incidenţa unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-j) C.proc.pen.[1], dispunându-se încetarea procesului penal [de pildă, **1.** atunci când s-a dispus în mod greşit încetarea procesului penal, luându-se act de împăcarea părţilor, în lipsa unei manifestări de voinţă exprese şi neechivoce a inculpatului, care nu a făcut o declaraţie explicită de împăcare în faţa instanţei; **2.** în situaţia în care în mod greşit s-a dispus încetarea procesului penal pentru infracţiunea de încăierare, apreciindu-se în mod eronat că este incidentă cauza de nepedepsire prevăzută de art. 198 alin. (4) C.pen., adică faptul că inculpatul a fost prins în încăierare împotriva voinţei sale];

- deopotrivă, va fi incident acest caz de casare şi în ipoteza în care soluţia de încetare a procesului penal a fost dispusă în baza unui temei reţinut eronat, caz în care se impune schimbarea temeiului soluţiei de încetare a procesului penal prin reţinerea celui corect[2];

- existenţa sau inexistenţa cauzei de încetare a procesului penal se analizează prin raportare la actele şi lucrările dosarului la momentul pronunţării hotărârii definitive;

- dintre cauzele de încetare a procesului penal instituţia prescripţiei răspunderii penale poate ridica o serie de discuţii având în vedere succesiunea legilor penale în timp; în această materie apreciez că instanţa supremă nu poate realiza o analiză a corectitudinii reţinerii prin hotărârea definitivă a legii penale mai favorabile ori a încadrării juridice a faptei trebuind să se raporteze pentru a determina dacă a fost sau nu împlinit termenul (general sau special) al prescripţiei răspunderii penale la încadrarea juridică, limitele de pedeapsă şi legea penală mai favorabilă reţinute cu autoritate de lucru judecat în decizia instanţei de apel;

- în ipoteza în care în cauză existau probe cu privire la incidenţa vreunuia dintre cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-j) C.proc.pen., iar instanţa nu a dispus încetarea procesului penal va putea fi exercitată contestaţia în anulare în condiţiile art. 426 lit. b), respectiv lit. i) C.proc.pen., iar nu recursul în casaţie;

- în cazul în care recursul în casaţie întemeiat pe art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen. este admis, se va proceda la rejudecarea cauzei numai cu privire la incidenţa cauzei de încetare a procesului, situaţia de fapt fiind reţinută cu autoritate de lucru judecat în hotărârea definitivă; în ipoteza în care situaţia de fapt reţinută relevă întrunirea trăsăturilor esenţiale ale infracţiunii, se va pronunţa o soluţie de condamnare/amânare

---

[1] Prin hotărârea definitivă trebuie să se fi reţinut că lipseşte plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiţie prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mişcare a acţiunii penale; *a intervenit* amnistia sau *prescripţia*, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică; a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracţiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condiţiile legii; există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege; există autoritate de lucru judecat; a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

[2] *În acelaşi sens, I. Neagu, M. Damaschin*, op. cit., p. 399.

a aplicării pedepsei/renunțare la aplicarea pedepsei. Dacă situația de fapt reținută prin hotărârea definitivă relevă lipsa vreuneia dintre trăsăturile esențiale ale infracțiunii (de pildă, lipsa tipicității ca urmare a incidenței unei legi de dezincriminare, ori a lipsei calității de autor calificat etc.), iar această cauză de stingere a acțiunii penale exista la momentul rămânerii definitive a hotărârii, fiind ignorată de către instanță, recursul în casație ar fi trebuit întemeiat și pe dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen.[1], alături de pct. 8 al aceluiași articol, urmând a fi criticată soluția de încetare a procesului penal (care ar fi presupus, pentru a fi legală, lipsa de obiect a acțiunii penale), soluție care nu putea fi pronunțată câtă vreme acțiunea penală a rămas fără temei, context legal în care s-ar fi impus soluția de achitare.

În ipoteza în care instanța de apel a dispus încetarea procesului penal, în baza dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., referitoare la lipsa unei condiții prevăzute de lege pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, cu motivarea că nu există o ordonanță de începere a urmăririi penale și de punere în mișcare a acțiunii penale pentru variantele normative ale unei infracțiuni reținute prin rechizitoriu în sarcina autorului și nu există o ordonanță de extindere a urmăririi penale pentru fapta reținută prin rechizitoriu în sarcina complicelui, este incident cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen., întrucât reluarea în cursul judecății a elementelor care fac obiectul procedurii de cameră preliminară, în scopul de a verifica dacă au fost parcurse etapele obligatorii ale urmăririi penale și dacă există concordanță între faptele pentru care s-a dispus efectuarea urmăririi penale, pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului, eludează dispozițiile art. 342 - art. 347 C.proc.pen. și aduce atingere autorității de lucru judecat a hotărârii definitive pronunțate de judecătorul de cameră preliminară *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 46/RC din 4 februarie 2021, www.scj.ro)*.

Instanța de apel în mod nelegal a dispus încetarea procesului penal în cauză, (...) ca urmare a intervenirii prescripției răspunderii penale (...) fără a respecta ordinea cronologică atunci când se solicită analizarea unor cauze de stingere a acțiunii penale. (...) În situația invocării incidenței mai multor cauze, fie determinate de lipsa temeiurilor de fapt sau de drept, fie de lipsa de obiect, fie de lipsa de temei de fapt și de drept și de lipsa de obiect, soluția se dispune în baza unui singur temei juridic, ordinea de prioritate fiind cea cronologică statuată în art. 16 alin. (1) lit. a)-d) și art. 16 alin. (1) lit. e)-j) C.proc.pen. (...) Așadar, atunci când inculpații A. și B. au solicitat achitarea în condițiile continuării procesului penal, instanța de control judiciar avea obligația legală imperativă de a examina incidența mai întâi a cazurilor invocate referitor la achitare, așa cum rezultă din dispozițiile art. 396 alin. (7) C.proc.pen. și numai atunci când

[1] Chiar dacă art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. se referă la soluția de condamnare, nu și de încetare a procesului penal, având în vedere că, atât nelegalitatea soluției de condamnare, cât și a celei de încetare a procesului penal sunt determinate de aceeași cauză (fapta nu este prevăzută de legea penală), în virtutea principiului *ubi eadem ratio, ibi eadem solutio/idem ius esse debet*, acest caz de casare este incident și în ipoteza în discuție.

inculpatul, solicitând continuarea procesului penal, potrivit art. 18 C.proc.pen. constată că nu sunt incidente cazurile determinate de lipsa de temei în fapt, instanţa pronunţă încetarea procesului penal, în condiţiile art. 396 alin. (8) din acelaşi cod. (...) În raport cu cele menţionate, Înalta Curte constată în contextul cauzei, că instanţa de apel în mod nelegal a pronunţat încetarea procesului penal, ca urmare a intervenirii prescripţiei răspunderii penale, fără să analizeze mai întâi solicitarea de achitare a inculpaţilor A. şi B. întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. a) şi art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. cu referire la art. 17 alin. (2), (18) şi art. 396 alin. (7) şi (8) C.proc.pen., în condiţiile în care a administrat probe pe care nu le-a analizat, nu a stabilit situaţia de fapt şi nu a adus argumente de legalitate referitoare la cazurile de lipsă de temei invocate, ce prevalează în analiză, în raport cu prevederile art. 16 alin. (1) lit. f) din acelaşi cod, caz privind lipsa de obiect, aşa încât este incident cazul de casare invocat de către ambii recurenţi inculpaţi A. şi B., şi anume, art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen. (...) Se va casa decizia recurată şi se va trimite cauza spre rejudecarea apelurilor declarate de inculpaţii A. şi B. la C.A. Oradea, care va analiza motivele de apel şi solicitările inculpaţilor în baza dispoziţiilor legale mai sus menţionate, prin analiza mijloacelor de probă administrate în faţa instanţei de control judiciar coroborate cu ansamblul probator administrat, stabilirea situaţiei de fapt pentru fiecare inculpat şi pronunţarea unor soluţii cu respectarea prevederilor legale, în raport cu ordinea cronologică cu privire la cazurile invocate, statuată în C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 200/RC din 6 mai 2021, www.scj.ro).*

Inculpatul care, prin intermediul apărătorului ales, a solicitat instanţei de apel să dispună încetarea procesului penal, întrucât a intervenit prescripţia răspunderii penale şi să ia act că nu solicită continuarea procesului penal în temeiul art. 18 C.proc.pen., nu poate invoca, în cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen., nelegalitatea soluţiei de încetare a procesului penal, cu motivarea că nu i s-a acordat posibilitatea de a solicita continuarea procesului penal, conform art. 18 C.proc.pen. Legalitatea măsurii de siguranţă a confiscării speciale nu poate fi examinată nici prin prisma cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen., şi nici prin prisma altui caz de recurs în casaţie reglementat în art. 438 alin. (1) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 234/RC din 26 iunie 2018, www.scj.ro).*

În ipoteza în care procurorul a dispus clasarea, procurorul ierarhic superior a infirmat ordonanţa de clasare şi a dispus redeschiderea urmăririi penale, iar judecătorul de cameră preliminară a constatat nelegalitatea ordonanţei de redeschidere a urmăririi penale şi a infirmat redeschiderea urmăririi penale, cu motivarea că inculpatul a fost trimis în judecată prin rechizitoriu pentru aceeaşi faptă, instanţa de apel nu poate dispune încetarea procesului penal în care s-a emis rechizitoriul, în temeiul art. 16 alin. (1) lit. i) C.proc.pen., pe baza principiului *ne bis in idem*, întrucât ordonanţa de clasare nu are autoritate de lucru judecat, iar judecătorul de cameră preliminară *nu s-a pronunţat cu privire la chestiuni de fond, ci cu privire la chestiuni de procedură.* În această ipoteză – în care instanţa de apel a dispus încetarea procesului penal, în temeiul art. 16 alin. (1) lit. i) C.proc.pen. – este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în

art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen., întrucât existența ordonanței de clasare și a hotărârii prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunță cu privire la chestiuni de procedură nu determină aplicabilitatea principiului *ne bis in idem*, configurat în dispozițiile art. 6 C.proc.pen. în jurisprudența Curții Europene în materia art. 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO și în jurisprudența CJUE *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 147/RC din 3 aprilie 2017, www.scj.ro).*

În ipoteza în care instanța de apel a dispus încetarea procesului penal, în temeiul art. 396 alin. (6) C.proc.pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. i) C.proc.pen. cu motivarea că inculpații au fost anterior sancționați contravențional pentru fapta pentru care au fost trimiși în judecată, deși nu există o identitate de faptă, inculpații fiind trimiși în judecată pentru o faptă materială diferită de cea pentru care au fost sancționați contravențional, este incident cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen. În această ipoteză, în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen., Înalta Curte de Casație și Justiție admite recursul în casație, casează decizia instanței de apel *și dispune rejudecarea de către instanța de apel (I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 114/RC din 16 martie 2017, www.scj.ro).*

În ipoteza în care instanța de apel a constatat că noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă și că, în raport cu dispozițiile art. 154 alin. (1) și (2) C.pen., termenul general de prescripție a răspunderii penale s-a împlinit, iar primul act de procedură îndeplinit în cauză sub imperiul reglementării anterioare nu a întrerupt cursul prescripției răspunderii penale, întrucât a fost efectuat ulterior împlinirii termenului general de prescripție a răspunderii penale calculat potrivit dispozițiilor art. 154 alin. (1) și (2) C.pen., nu este incident cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen., termenul general de prescripție a răspunderii penale fiind împlinit în raport cu ansamblul dispozițiilor Codului penal *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 39/RC din 2 februarie 2017, www.scj.ro).*

În cazul recursului în casație întemeiat pe dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen. – prin care se susține că instanța de apel a dispus în mod greșit încetarea procesului penal ca efect al reținerii unei cauze de nepedepsire – Înalta Curte de Casație și Justiție, constatând că în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal de către instanța de apel întrucât dispozițiile legale care reglementează cauza de nepedepsire nu sunt incidente, admite recursul în casație, casează decizia pronunțată în apel *și dispune rejudecarea de către instanța de apel,* conform art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 74/RC din 8 martie 2016, www.scj.ro).*

Dacă prima instanță, prin sentința pronunțată înainte de 1 februarie 2014, a constatat intervenția prescripției răspunderii penale cu privire la unele dintre infracțiunile concurente săvârșite de inculpat, iar instanța de apel, prin decizia pronunțată după 1 februarie 2014, a aplicat dispozițiile Codului penal, ca lege penală mai favorabilă, numai cu privire la infracțiunile pentru care prima instanță a dispus condamnarea, pe baza principiului *non reformatio in peius*,

întrucât în cauză au formulat apel numai inculpatul şi partea civilă exclusiv sub aspectul laturii civile, nu este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen., chiar dacă în raport cu dispoziţiilor Codului penal termenele de prescripţie a răspunderii penale nu erau împlinite la data judecării apelului, deoarece pe calea recursului în casaţie întemeiat pe dispoziţiile art. 438 alin. (1) pct. 8 C.proc.pen. nu poate fi cenzurată aplicarea principiului *non reformatio in peius* şi nici modul în care instanţa de apel a dat eficienţă dispoziţiilor art. 5 C.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 32/RC din 23 ianuarie 2015).*

4. *nu s-a constatat graţierea sau în mod greşit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost graţiată [art. 438 alin. (1) pct. 11 C.proc.pen.];*

- neconstatarea incidenţei legii de graţiere sau aplicarea eronată a legii de graţiere (de pildă, în ipoteza în care condamnatul era exceptat de la graţiere prin dispoziţiile legii) constituie motivul de nelegalitate care poate fi invocat pe calea recursului în casaţie;

- în absenţa adoptării vreunei legi de graţiere ulterior intrării în vigoare a Codului de procedură penală, acest caz de recurs în casaţie *nu a avut aplicabilitate practica.*

5. *s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege [art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen.].*

- prin *„pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege"*, se înţeleg pedepsele (principale, complementare sau accesorii şi modalitatea de individualizare a aplicării sau a executării pedepsei) nelegal stabilite prin raportare la limitele de pedeapsă prevăzute de norma de incriminare determinate în funcţie de încadrarea juridică şi situaţia de fapt reţinută în hotărârea definitivă, precum şi de dispoziţiile referitoare la cauzele de atenuare sau de agravare a răspunderii penale ori la modalităţile de individualizare a tratamentului sancţionator;

- deopotrivă, se poate critica pentru acest caz de casare nelegala aplicare a măsurilor educative privative sau neprivative de libertate în alte limite decât cele prevăzute de lege, inclusiv atunci când sunt incidente efectele art. 396 alin. (10) C.proc.pen. (de pildă, aplicarea măsurii educative a internării într-un centru educativ pe o durată de 6 luni), sau cu nerespectarea dispoziţiilor art. 129 C.pen. ori;

- nelegala aplicare a pedepselor poate fi şi consecinţa greşitei reţineri a stării de recidivă postcondamnatorie; în această ipoteză, prin admiterea recursului în casaţie trebuie înlăturată starea de recidivă eronat reţinută şi aplicat regimul sancţionator al concursului de infracţiuni;

- ***nu poate fi folosit acest caz de casare*** pentru a se critica netemeinica individualizare a pedepselor, ci numai nelegalitatea acestora (de exemplu, în cazurile în care: **1.** pedeapsa este stabilită sub minimul special fără a fi reţinută vreo cauză de atenuare sau vreo circumstanţă atenuantă ori incidenţa legii penale mai favorabile, respectiv pedeapsa a fost stabilită peste maximul special, deşi nu a fost reţinută vreo cauză de agravare sau vreo circumstanţă agravantă; **2.** pedeapsa aplicată a fost stabilită în zile-amendă, fără a se proceda şi la determinarea cuantumului unei zile-amendă şi la stabilirea sumei pe care inculpatul o are de plătit ca amendă penală; **3.** pedeapsa

rezultantă în cazul concursului de infracțiuni a fost aplicată prin adiționarea la pedeapsa de bază a unui spor mai mare, respectiv mai mic decât sporul fix de o treime din restul pedepselor; **4.** pedeapsa stabilită în urma judecății potrivit procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii este mai mică decât minimul special prevăzut de lege redus cu o treime; **5.** pedeapsa complementară a fost aplicată pe o durată mai mare sau mai mică decât limitele prevăzute de lege; **6.** a fost aplicată pedeapsa amenzii, deși norma de incriminare stipula numai pedeapsa închisorii; **7.** au fost aplicate pedepse accesorii sau complementare neprevăzute de lege sau în alte limite decât cele prevăzute de lege;

Nu este incident cazul de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. în ipoteza în care se critică:

a) greșita individualizare a pedepsei în raport cu prevederile art. 74 C.pen., acesta fiind atributul suveran al instanțelor de fond (prima instanță și instanța de apel); în acest sens, în jurisprudență s-a arătat că „temeinicia reținerii criteriilor, stărilor și circumstanțelor de individualizare nu se circumscrie cazului de casare menționat, ci doar stabilirea corectă a efectelor acestora cu privire la limitele pedepsei" *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 191/RC din 4 mai 2021, www.scj.ro)*;

b) desfășurarea judecății potrivit procedurii de drept comun, iar nu potrivit procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii;

c) situația de fapt reținută în cauză și se solicită reaprecierea materialului probator administrat;

d) omisiunea instanței de a aplica pedepse accesorii sau complementare în urma schimbării încadrării juridice;

e) greșita individualizare a executării pedepsei (de pildă, nelegala dispunere a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei prin raportare la neîndeplinirea condiției privind acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității ori a celei referitoare la sustragerea de la urmărire penală);

f) omisiunea instanței de a menține beneficiul liberării condiționate;

g) greșita încadrare juridică a faptei;

h) mecanismul de aplicare a prevederilor art. 44 alin. (2) C.pen.;

i) greșita determinare a legii penale mai favorabile, care nu a avut drept consecință aplicarea unei pedepse nelegale;

j) aplicarea măsurii de siguranță a confiscării speciale;

k) reținerea unor cauze legale de reducere a pedepsei (de pildă, art. 19 din Legea nr. 682/2002, republicată; art. 15 din Legea nr. 143/2000, republicată), deoarece reprezintă o chestiune de individualizare judiciară a pedepsei, ce nu poate fi cenzurată pe calea recursului în casație în baza art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., întrucât vizează temeinicia hotărârii judecătorești recurate, iar nu legalitatea acesteia, din moment ce conturează o anumită conduită procesuală a inculpatului ce nu poate fi stabilită decât prin reaprecierea probelor administrate în legătură cu comportamentul procesual al acestuia.

- cazurile de mai sus pot constitui temei al casării hotărârii doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori dacă, deşi au fost invocate, au fost respinse sau instanţa a omis să se pronunţe asupra lor; în cazul în care cererea de recurs în casaţie a fost respinsă, partea sau procurorul care a declarat recursul în casaţie nu mai poate formula o nouă cerere împotriva aceleiaşi hotărâri, indiferent de motivul invocat.

- în ipoteza în care se constată nelegalitatea pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă, instanţa supremă poate dispune:

a. înlăturarea greşitei aplicări a legii de către instanţa de casare, atunci când aplicarea legală a pedepsei nu presupune o activitate de reindividualizare a pedepsei [art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. a) teza finală C.proc.pen.];

b. casarea cu trimitere spre rejudecare la instanţa de apel, atunci când este necesară o individualizare a pedepsei între limitele legale, întrucât instanţa de recurs nu poate proceda la o reindividualizare a pedepsei [art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen.].

Modalitatea de stabilire a pedepselor de către instanţa de apel, în sensul omisiunii aplicării pedepselor accesorii pe lângă pedepsele principale concurente şi complementare, are semnificaţia juridică a aplicării pedepselor în afara limitelor prevăzute de lege, în sensul cazului de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. În consecinţă, conform dispoziţiilor art. 45 alin. (5) C.pen., în materia tratamentului penal al concursului de infracţiuni, aplicarea pedepsei accesorii presupune stabilirea acesteia mai întâi pe lângă pedeapsa principală iniţială şi, apoi, pe lângă pedeapsa principală rezultantă *(I.C.C.J, secţia penală, decizia nr. 62/RC din 21 februarie 2022, www.scj.ro).*

Acest caz de casare este incident numai în situaţia în care pedeapsa stabilită prin decizia atacată, prin raportare la toate normele de drept substanţial relevante pentru tratamentul sancţionator, astfel cum au fost reţinute în mod definitiv, este nelegală. Prin intermediul acestui caz de casare pot fi cenzurate, aşadar, erorile care se produc în legătură cu stabilirea pedepsei principale, a pedepselor complementare sau accesorii, dar şi a măsurilor educative, fie prin aplicarea unei sancţiuni neprevăzute de lege, fie prin nerespectarea limitelor legale ori a tratamentului sancţionator impus de legiuitor. În toate cazurile, legalitatea sancţiunilor penale este examinată, însă, prin raportare la încadrarea juridică şi la legea penală în ansamblu mai favorabilă, astfel cum au fost acestea reţinute prin decizia definitivă recurată *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 152/RC din 9 aprilie 2021, www.scj.ro).*

Acest caz de recurs în casaţie devine incident ori de câte ori se constată că pedeapsa aplicată de instanţă nu se încadrează în limitele stabilite în norma de încriminare pentru infracţiunea consumată, pentru tentativă sau prin reţinerea unor cauze de agravare, de atenuare a pedepsei ori reţinerea circumstanţelor atenuante judiciare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 243/RC din 3 iunie 2021, www.scj.ro).*

Transferarea sumelor de bani obţinute din infracţiunea de evaziune fiscală către activităţi licite, în scopul disimulării originii ilicite a acestora, prin creditarea societăţii la care făptuitorul are calitatea de director şi, ulterior, calitatea de asociat unic, urmată de restituirea împrumutului din veniturile licite ale societăţii, întruneşte elementele de tipicitate ale infracţiunii de spălare a banilor prevăzută în art. 49 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 129/2019, activitatea infracţională fiind bine conturată şi independentă de infracţiunea de evaziune fiscală. În cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., legalitatea pedepsei aplicate autorului se verifică exclusiv prin raportare la încadrarea juridică reţinută prin hotărârea definitivă de condamnare cu privire la acesta, indiferent de încadrarea juridică reţinută cu privire la participanţi. În consecinţă, în cazul în care instanţa a reţinut cu privire la autor, prin hotărârea definitivă de condamnare, săvârşirea infracţiunii de evaziune fiscală în forma agravată şi continuată prevăzută în art. 9 alin. (1) şi alin. (3) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C.pen., legalitatea pedepsei aplicate autorului se verifică prin raportare la această încadrare juridică, indiferent dacă, din cauza imposibilităţii stabilirii contribuţiei complicilor la producerea prejudiciului, instanţa nu a reţinut cu privire la complici forma agravată a infracţiunii de evaziune fiscală prevăzută în art. 9 alin. (3) din Legea nr. 241/2005 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 116/RC din 30 aprilie 2020, www.scj.ro)*.

Nelegalitatea pedepsei individuale se răsfrânge şi asupra pedepsei rezultante, astfel că instanţa de recurs în casaţie va înlătura aspectele de nelegalitate ale pedepsei principale, cu respectarea manierei de individualizare stabilită de instanţa de apel în privinţa cuantumului unei zile-amendă, apoi va repune în matca de legalitate şi pedeapsa rezultantă. În ambele situaţii este incident un mecanism matematic riguros de determinare a cuantumului, fără elemente de individualizare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 177/RC din 17 iunie 2020, www.scj.ro)*.

În ceea ce priveşte omisiunea instanţei de control judiciar de a pune în discuţie schimbarea încadrării juridice, din infracţiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte în infracţiunea de omor şi de a se pronunţa asupra acestei schimbări printr-o încheiere separată, conform DCC nr. 250/2019, nu poate fi analizat prin cazul de recurs în casaţie prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., întrucât sfera de reglementare a acestuia vizează aplicarea pedepselor în alte limite decât cele prevăzute de lege. De asemenea, motivul mai sus arătat nu poate fi examinat prin niciun alt caz de recurs în casaţie, aşa cum acestea sunt în mod strict şi limitativ prevăzute de art. 438 alin. (1) C.proc.pen., neputându-se extinde sfera de analiză pe cale de interpretare, întrucât calea extraordinară de atac a recursului în casaţie vizează situaţii de nelegalitate asupra unor chestiuni de drept în mod concret evidenţiate, iar o asemenea situaţie a omisiunii discutării schimbării încadrării juridice nu se regăseşte în cele expuse de legiuitor, aşa încât interpretarea extensivă este exclusă a motivului invocat, întrucât excede cadrului procesual reglementat al recursului în casaţie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 168/RC din 20 februarie 2020, www.scj.ro)*.

Recursul în casaţie nu poate tinde la reevaluarea unor elemente sau împrejurări de fapt ce au fost stabilite cu autoritate de lucru judecat (...). Concluzia este aceeaşi nu doar prin raportare la chestiunile faptice aflate la baza raportului penal de conflict, ci şi a celor care definesc o anumită conduită procesuală a inculpatului, atunci când aceasta din urmă poate avea consecinţe în planul tratamentului sancţionator. Este cazul manifestării de voinţă a recurentului inculpat A. intervenită pe parcursul procesului penal, orientată spre obţinerea unui tratament sancţionator mai blând, manifestare al cărei conţinut obiectiv nu ar putea fi reinterpretat pe calea recursului în casaţie, în unicul scop de a da acestuia efecte juridice opuse celor reţinute prin hotărârea definitivă, fie în sensul înlăturării unui beneficiu deja recunoscut, fie dimpotrivă, al recunoaşterii acestuia direct pe calea recursului în casaţie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 64/RC din 12 februarie 2021; decizia nr. 163/RC din 16 aprilie 2021, www.scj.ro).*

În ipoteza în care instanţa de apel a aplicat o pedeapsă inferioară limitei minime speciale prevăzute în norma de incriminare, în absenţa reţinerii unei cauze de atenuare având ca efect reducerea pedepsei, este incident cazul de recurs în casaţie reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. Intervalul deosebit de lung de la data comiterii faptei, jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului şi aplicarea directă a Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale nu pot constitui temeiul pentru reducerea pedepsei sub minimul special prevăzut de lege, în lipsa reţinerii unei cauze de atenuare care determină această reducere, potrivit normelor penale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 347/RC din 1 octombrie 2019, www.scj.ro).*

În cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, dacă instanţa de apel a stabilit un termen de supraveghere mai mic decât durata pedepsei aplicate, contrar dispoziţiilor art. 92 alin. (1) C.pen., este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 143/RC din 23 aprilie 2019, www.scj.ro).*

În cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. se verifică *erorile de drept* produse ca urmare a stabilirii unei pedepse neprevăzute de legea penală sau cu o durată superioară ori inferioară limitelor legale speciale. Acest caz de recurs în casaţie este incident atunci când sunt încălcate limitele prevăzute în partea specială, dispoziţiile privind concursul de infracţiuni, recidivă, circumstanţe atenuante sau măsuri educative. (...) o pedeapsă depăşeşte, de regulă, limitele prevăzute de lege dacă se situează în afara limitelor speciale ale pedepsei prevăzute de Codul penal pentru o anumită infracţiune. Există însă situaţii, şi nu puţine, în care limitele speciale suferă modificări, în cadrul limitelor generale, datorită reţinerii unor împrejurări care au drept consecinţă reducerea sau majorarea limitelor de pedeapsă. Aceste împrejurări ţin de individualizarea legală a pedepsei şi pot fi legate de faptă, de calitatea făptuitorului sau a victimei (cum sunt circumstanţele atenuante sau agravante, unitatea sau pluralitatea de infracţiuni, unele cazuri speciale de atenuare sau agravare etc.) *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 84/RC din 8 martie 2019; decizia nr. 77/RC din 27 februarie 2019).*

În ipoteza în care prima instanţă a aplicat inculpatului o pedeapsă egală cu minimul special prevăzut de lege, instanţa de apel care reţine în favoarea acestuia o cauză de reducere a pedepsei, în apelul exercitat exclusiv de către inculpat, nu poate menţine pedeapsa aplicată de prima instanţă, ci trebuie să respecte modalitatea de individualizare judiciară a pedepsei la nivelul minimului special, în conformitate cu principiul *non reformatio in pejus*, prin aplicarea unei pedepse egale cu minimul special rezultat ca efect al incidenţei cauzei de reducere a pedepsei. Nerespectarea principiului *non reformatio in pejus*, în această ipoteză, prin menţinerea pedepsei aplicate de prima instanţă, poate fi cenzurată în calea de atac a recursului în casaţie, în temeiul dispoziţiilor art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., instanţa de recurs în casaţie restabilind caracterul legal al pedepsei la nivelul minimului special determinat prin aplicarea cauzei de reducere a pedepsei, în baza art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. a) teza a III-a C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 333/RC din 10 octombrie 2018, www.scj.ro).*

Principiul *non reformatio in pejus* prevăzut în art. 418 C.proc.pen. constituie un principiu care guvernează tratamentul sancţionator şi, în consecinţă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate verifica, în cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., dacă pedeapsa aplicată de către instanţa de apel se situează în limitele impuse de exigenţele principiului *non reformatio in pejus (I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 98/RC din 23 martie 2018, www.scj.ro).*

În ipoteza în care instanţa, deşi a reţinut cauza de reducere a pedepsei prevăzută în art. 396 alin. (10) C.proc.pen., a stabilit un număr de zile-amendă care depăşeşte limita maximă rezultată din aplicarea dispoziţiilor art. 61 alin. (4) lit. c) şi alin. (6) C.pen., prin omisiunea de a reduce limita maximă specială a zilelor-amendă prevăzută în art. 61 alin. (4) lit. c) C.pen. cu fracţia de o pătrime, este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 212/RC din 11 iunie 2018, www.scj.ro).*

În cazul concursului de infracţiuni sau al pluralităţii intermediare, dacă instanţa de apel a stabilit mai multe pedepse complementare de aceeaşi natură şi cu acelaşi conţinut, dar a aplicat o pedeapsă complementară care depăşeşte durata stabilită pentru pedeapsa complementară cea mai grea, contrar dispoziţiilor art. 45 alin. (3) lit. a) C.pen., este incident cazul de recurs în casaţie reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., întrucât instanţa de apel a aplicat o pedeapsă complementară în alte limite decât cele *prevăzute de lege în dispoziţiile art. 45 alin. (3) lit. a) C.pen. (I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 302/RC din 27 septembrie 2018, www.scj.ro).*

În raport cu Decizia nr. 11/2016 a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, săvârşirea unei noi infracţiuni după intrarea în vigoare a noului Cod penal, în

termenul de încercare al suspendării executării pedepsei sub supraveghere aplicate sub imperiul Codului penal anterior, determină revocarea suspendării în condiţiile art. 96 alin. (4) C.pen. În cazul în care pentru noua infracţiune s-a aplicat pedeapsa amenzii, revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere nu poate fi dispusă, întrucât dispoziţiile art. 96 alin. (4) C.pen. condiţionează revocarea de pronunţarea unei condamnări la pedeapsa închisorii. În ipoteza în care instanţa de apel a aplicat pedeapsa amenzii pentru noua infracţiune săvârşită sub imperiul Codului penal şi a dispus revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, prin încălcarea dispoziţiilor art. 96 alin. (4) C.pen., cu consecinţa nelegalităţii pedepsei executabile, este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 370/RC din 29 septembrie 2017, www.scj.ro).*

În cazul tentativei la infracţiunea de omor calificat – infracţiune pentru care, în forma consumată, legea prevede pedeapsa alternativă a detenţiunii pe viaţă – dacă instanţa de apel s-a orientat spre această pedeapsă alternativă prin hotărârea definitivă de condamnare, limitele pedepsei aplicabile pentru săvârşirea tentativei la infracţiunea de omor calificat sunt cuprinse între 10 ani şi 20 de ani închisoare, conform art. 33 alin. (2) teza a II-a C.pen., iar verificarea incidenţei cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. se realizează în raport cu limitele pedepsei prevăzute în art. 33 alin. (2) teza a II-a C.pen., iar nu în raport cu limitele rezultate prin aplicarea dispoziţiilor art. 33 alin. (2) teza I C.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 183/RC din 27 aprilie 2017, www.scj.ro).*

În cazul concursului de infracţiuni, dacă instanţa de apel a adăugat la pedeapsa cea mai grea un spor superior fracţiei de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite şi, în consecinţă, a aplicat o pedeapsă rezultantă superioară pedepsei determinate conform prevederilor art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., sunt incidente dispoziţiile art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. În acest caz, întrucât nelegalitatea constatată pe calea recursului în casaţie nu presupune chestiuni de apreciere privind individualizarea pedepsei şi a modalităţii de executare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie admite recursul în casaţie şi înlătură greşita aplicare a legii, în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. a) C.proc.pen., determinând pedeapsa rezultantă conform prevederilor art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 150/RC din 4 aprilie 2017, www.scj.ro).*

Cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. nu permite Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să cenzureze reţinerea sau nereţinerea unei cauze de reducere a pedepsei prin hotărârea definitivă de condamnare, ci numai dacă pedeapsa aplicată se situează în limitele rezultate ca efect al incidenţei unei cauze de reducere a pedepsei, în ipoteza în care prin hotărârea definitivă de condamnare a fost reţinută o astfel de cauză *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 23/RC din 19 ianuarie 2017, www.scj.ro).*

 În ipoteza suspendării executării pedepsei sub supraveghere, dacă instanţa a impus persoanei condamnate pe durata termenului de supraveghere, în temeiul dispoziţiilor art. 93 C.pen., executarea unei obligaţii care nu este prevă-

zută în dispoziţiile menţionate – cum ar fi obligaţia de a nu conduce nicio categorie de vehicule – este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 522/RC din 25 noiembrie 2016, www.scj.ro).*

În ipoteza în care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că instanţa de apel a aplicat pedeapsa amenzii pentru o infracţiune pentru care legea prevede numai pedeapsa închisorii, este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. În această ipoteză, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie admite recursul în casaţie, casează decizia şi dispune rejudecarea de către instanţa de apel, în baza art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen. întrucât nelegalitatea constatată pe calea recursului în casaţie presupune chestiuni de apreciere privind individualizarea pedepsei şi a modalităţii de executare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 554/RC din 19 decembrie 2016, www.scj.ro).*

În cazul concursului de infracţiuni, în ipoteza în care instanţa de apel a constatat că legea penală mai favorabilă este Codul penal anterior şi a aplicat inculpatului o pedeapsă rezultantă care depăşeşte totalul pedepselor stabilite pentru infracţiunile concurente, este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., întrucât aplicarea unei pedepse rezultante care depăşeşte limita prevăzută în art. 34 alin. (2) C.pen. din 1969 reprezintă aplicarea unei pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 63/RC din 2 martie 2016, www.scj.ro).*

În ipoteza în care instanţa de apel, prin dispozitivul deciziei, suspendă sub supraveghere executarea pedepsei rezultante de 3 ani închisoare – în condiţiile în care pedeapsa rezultantă aplicată în primă instanţă, în mod legal, conform art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., este de 4 ani închisoare – iar printr-o încheiere de îndreptare a erorilor materiale, contrar art. 278 C.proc.pen., reduce pedepsele aplicate pentru infracţiunile concurente, ca efect al reţinerii circumstanţelor atenuante şi reduce pedeapsa rezultantă la 2 ani şi 8 luni închisoare prin aplicarea art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., pedeapsa rezultantă aplicată de către instanţa de apel fiind în alte limite decât cele prevăzute de lege. În această ipoteză, impunându-se individualizarea pedepselor şi a modalităţii de executare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie admite recursul în casaţie, casează decizia şi încheierea de îndreptare a erorilor materiale, dispunând rejudecarea de către instanţa de apel, în baza art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 357/RC din 27 septembrie 2016, www.scj.ro).*

În cazul recidivei postcondamnatorii, stabilirea greşită a restului rămas neexecutat din pedeapsa anterioară, cu consecinţa aplicării unei pedepse care depăşeşte pedeapsa determinată conform art. 43 alin. (1) C.pen., se încadrează în cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. referitor la aplicarea pedepsei în alte limite decât cele prevăzute de lege *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 327/RC din 21 septembrie 2016, www.scj.ro).*

Aplicarea măsurii educative privative de libertate a internării într-un centru de detenţie în condiţiile prevăzute în art. 114 alin. (2) lit. b) C.pen. şi în limitele prevăzute în art. 125 alin. (2) C.pen. poate fi verificată pe calea recursului în casaţie, în temeiul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 51/RC din 19 februarie 2016, www.scj.ro).*

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată incidenţa cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. dacă instanţa de apel a stabilit pentru infracţiuni concurente pedepse situate sub limita minimă specială prevăzută în Codul penal anterior, aplicabil în cauză ca lege penală mai favorabilă, în condiţiile în care nu a reţinut circumstanţe atenuante. În această ipoteză, dacă instanţa de apel a dispus suspendarea condiţionată a executării pedepsei rezultante, iar noua pedeapsă rezultantă, aplicată în recurs în casaţie pe baza pedepselor stabilite la nivelul limitei minime speciale prevăzute în Codul penal anterior, nu întruneşte condiţia prevăzută în art. 81 alin. (2) C.pen. din 1969, dar întruneşte condiţia prevăzută în art. 86^1 alin. (2) C.pen. din 1969, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate dispune suspendarea executării pedepsei rezultante sub supraveghere *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 404/RC din 15 decembrie 2015, www.scj.ro).*

În temeiul cazului reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. poate fi verificată pe calea recursului în casaţie prelungirea măsurii educative privative de libertate a internării într-un centru de detenţie în limitele prevăzute în art. 125 alin. (3) C.pen. – în baza căruia instanţa, prelungind măsura educativă a internării într-un centru de detenţie, nu poate depăşi maximul stabilit în art. 125 alin. (2) C.pen., determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracţiunile săvârşite *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 349/RC din 20 octombrie 2015, www.scj.ro).*

Aplicarea greşită a dispoziţiilor art. 43 C.pen. privitoare la pedeapsa în caz de recidivă prin cumulul aritmetic al pedepsei stabilite pentru noua infracţiune cu un rest din pedeapsa anterioară conform regulii aplicabile în materia recidivei postcondamnatorii, în ipoteza în care în cauză sunt aplicabile dispoziţiile art. 43 alin. (5) C.pen. referitoare la recidiva postexecutorie, pedeapsa anterioară fiind considerată ca executată, se încadrează în cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. Dacă sunt incidente atât dispoziţiile privitoare la concursul de infracţiuni, cât şi dispoziţiile privitoare la recidiva postcondamnatorie, conform ordinii stabilite în art. 43 alin. (2) C.pen., instanţa aplică mai întâi regulile referitoare la concursului de infracţiuni şi apoi regula referitoare la recidiva postcondamnatorie, cumulând aritmetic pedeapsa rezultantă aplicată pentru concursul de infracţiuni cu pedeapsa anterioară neexecutată sau cu restul neexecutat din aceasta *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 124/RC din 8 aprilie 2015, www.scj.ro).*

Aplicarea pedepsei accesorii independent de pedeapsa complementară nu poate fi cenzurată pe calea recursului în casaţie, întrucât excedează cazurilor de recurs în casaţie prevăzute de lege *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 249/RC din 14 octombrie 2014, www.scj.ro).*

În cazul săvârşirii unei noi infracţiuni de către un major, în termenul de încercare al suspendării executării unei pedepse cu închisoarea aplicate pentru o infracţiune comisă în timpul minorităţii, dacă noua infracţiune comisă după majorat nu era definitiv judecată la data de 1 februarie 2014, sunt incidente dispoziţiile art. 22 alin. (4) lit. b) LPACP, iar instanţa revocă suspendarea, înlocuieşte pedeapsa închisorii cu măsura internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii a cărei executare a fost suspendată şi aplică o sancţiune rezultantă stabilită potrivit art. 129 alin. (2) C.pen. Dacă instanţa aplică pedeapsa închisorii pentru infracţiunea comisă după majorat, conform art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen., revocă suspendarea, înlocuieşte pedeapsa închisorii cu măsura internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii a cărei executare a fost suspendată şi aplică pedeapsa închisorii, care se majorează cu o durată egală cu cel mult o pătrime din durata măsurii internării într-un centru educativ. Într-o astfel de ipoteză, aplicarea dispoziţiilor art. 15 LPACP, care presupune stabilirea pedepsei rezultante prin cumul aritmetic, iar nu a dispoziţiilor art. 22 alin. (4) lit. b) LPACP şi a dispoziţiilor art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen., conduce la aplicarea unei pedepse rezultante în alte limite decât cele prevăzute de lege şi se încadrează în cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 267/RC din 21 octombrie 2014, www.scj.ro).*

Raportând soluţia la cazul de casare invocat – art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. – instanţa constată că măsura educativă a internării într-un centru de detenţie pe o perioadă de 7 ani nu este aplicată în alte limite decât cele prevăzute de lege. În conformitate cu dispoziţiile art. 114 alin. (2) lit. b) C.pen., faţă de minorul care, la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani, se poate lua o măsură educativă privativă de libertate – internarea într-un centru educativ sau internarea într-un centru de detenţie – în cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă. Potrivit art. 125 alin. (2) C.pen., internarea într-un centru de detenţie se dispune pe o perioadă cuprinsă între 2 şi 5 ani, în cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea sub 20 de ani, şi pe o perioadă cuprinsă între 5 şi 15 ani, în cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă. În accepţiunea dispoziţiilor art. 187 C.pen., prin „pedeapsă prevăzută de lege" se înţelege pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârşită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei. În raport cu dispoziţiile art. 114 alin. (2) lit. b) C.pen., ale art. 125 alin. (2) C.pen. şi ale art. 187 C.pen., în cazul tentativei la infracţiunea de omor, prevăzută în art. 32 C.pen. raportat la art. 188 C.pen., săvârşită în timpul minorităţii, instanţa poate

lua măsura educativă privativă de libertate a internării într-un centru de detenţie pe o perioadă cuprinsă între 5 şi 15 ani, întrucât tentativa constituie o cauză de reducere a pedepsei care nu se ia în considerare la stabilirea „pedepsei prevăzute de lege", în sensul dispoziţiilor art. 114 alin. (2) lit. b) şi art. 125 alin. (2) C.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 55/RC din 10 februarie 2015, www.scj.ro).*

În cazul unui concurs de infracţiuni, dacă instanţa de apel a stabilit că Codul penal constituie legea penală mai favorabilă şi a reţinut dispoziţiile art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., dar a aplicat pedeapsa cea mai grea, fără a adăuga sporul de o treime din totalul celorlalte pedepse prevăzut în art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., cu motivarea că prin adăugarea sporului s-ar încălca prevederile art. 418 C.proc.pen., deşi pedeapsa rezultantă calculată conform Codului penal este inferioară pedepsei rezultante aplicate de prima instanţă pe baza Codului penal din 1969, este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 115/RC din 1 aprilie 2015, www.scj.ro).*

În ipoteza concursului de infracţiuni, dacă instanţa de apel a adăugat la pedeapsa cea mai grea un spor inferior fracţiei de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite – fracţie prevăzută în art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen. – şi, în consecinţă, a aplicat o pedeapsă rezultantă inferioară pedepsei determinate conform art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., este incident cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. referitor la aplicarea pedepsei în alte limite decât cele prevăzute de lege *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 32/RC din 23 ianuarie 2015, www.scj.ro).*

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că prin sentinţa penală nr. 929 din 22 noiembrie 2013 a Judecătoriei Slatina s-a aplicat inculpatului pedeapsa accesorie a interzicerii drepturilor prevăzute în art. 64 alin. (1) lit. a) teza a II-a şi lit. b) C.pen. din 1969, cu referire la art. 8 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi cauza *Sabou şi Pîrcălab c. României*, pe durata executării pedepsei principale şi în condiţiile prevăzute în art. 71 C.pen. din 1969, dispoziţie pe care Curtea de Apel Craiova a confirmat-o, în condiţiile în care a menţinut dispoziţiile sentinţei penale atacate ce nu au fost înlăturate expres prin decizia recurată. Având în vedere dispoziţiile art. 12 LPACP, care prevede că, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii şi complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracţiunea comisă şi constatând că instanţa de apel, prin decizia recurată, a menţinut pedeapsa accesorie aplicată în temeiul Codului penal anterior, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie va aplica o pedeapsă accesorie de aceeaşi natură şi în acelaşi cuantum, însă raportată la dispoziţiile Codului penal, considerat de către instanţa de apel legea penală mai favorabilă. În ceea ce priveşte legalitatea aplicării unei pedepse accesorii, independent de o pedeapsă complementară, se reţine că o astfel de analiză nu poate fi făcută în calea de atac a recursului în casaţie, întrucât excede cazurilor de casare prevăzute de lege *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 249/RC din 14 octombrie 2014, www.scj.ro).*

Verificarea legalităţii limitelor de pedeapsă, în cadrul cazului de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., se realizează în funcţie de încadrarea juridică stabilită sau menţinută prin hotărârea atacată, instanţa care judecă recursul în casaţie nefiind abilitată prin dispoziţiile Codului de procedură penală să dispună schimbarea încadrării juridice a faptei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 250/RC din 14 octombrie 2014, www.scj.ro).*

Aplicarea unei pedepse inferioare minimului special prevăzut în norma de incriminare, în condiţiile în care instanţa nu a reţinut circumstanţe atenuante sau incidenţa unei cauze de reducere a pedepsei, se încadrează în cazul de recurs în casaţie reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. referitor la aplicarea pedepsei în alte limite decât cele prevăzute de lege *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 246/RC din 13 octombrie 2014 www.scj.ro).*

Stabilirea unei pedepse în alte limite decât cele care rezultă în urma aplicării dispoziţiilor legale privitoare la efectele circumstanţelor atenuante, reţinute de instanţă, se încadrează în cazul de recurs în casaţie reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. referitor la aplicarea pedepsei în alte limite decât cele prevăzute de lege. În temeiul dispoziţiilor art. 11 alin. (1) şi (5) din Legea nr. 255/2013, deciziile pronunţate în apel înainte de intrarea în vigoare a Codului de procedură penală cu privire la care termenul de declarare a căii ordinare de atac prevăzute de Codul de procedură penală anterior nu expirase la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală devin definitive la data intrării în vigoare a acestuia şi sunt supuse recursului în casaţie. În cazul acestor decizii aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, conform art. 6 C.pen., nu se realizează pe calea recursului în casaţie, în temeiul cazului de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., ci pe calea contestaţiei la executare, recursul în casaţie cenzurând, pentru această categorie de decizii, aplicarea pedepsei în alte limite decât cele prevăzute de Codul penal din 1969 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 66/RC din 16 iunie 2014, www.scj.ro).*

§7. Efectele exercitării recursului în casaţie

- recursul în casaţie ***nu are efect suspensiv de drept***, însă instanţa supremă, după admiterea în principiu a cererii de recurs în casaţie, *poate suspenda* motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii.

7.1. Efectul devolutiv al recursului în casaţie

- este consecinţa juridică pe care o produce exercitarea căii extraordinare de atac a recursului, ce constă în judecarea din nou a cauzei de către instanţa supremă în următoarele **limite**:

a) numai cu privire la persoana care l-a declarat (vizează situaţia personală a titularului recursului; de pildă, un inculpat nu poate formula recurs în casaţie prin care să critice hotărârea cu referire la aspecte de drept ce privesc nu situaţia sa, ci a unui coinculpat) şi la persoana la care se referă declaraţia de recurs în casaţie;

b) numai în raport cu calitatea pe care recurentul o are în proces;

c) numai în limitele motivelor de casare prevăzute la art. 438 C.proc.pen., invocate în cererea de recurs în casaţie.

- efectul devolutiv al recursului în casaţie este limitat şi de aplicarea efectului *non reformatio in peius*;

- efectul devolutiv îşi produce consecinţele în situaţia în care calea extraordinară de atac declarată este admisibilă şi a fost exercitată în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege.

7.2. Efectul extensiv al recursului în casaţie

- este consecinţa juridică pe care o produce exercitarea căii extraordinare de atac, ce constă în ***obligaţia*** instanţei de recurs în casaţie de a analiza calea de atac prin extinderea limitelor devolutive ale acesteia şi cu privire la părţile care nu au declarat recurs în casaţie sau la care acesta nu se referă, fără a putea să le creeze acestora o situaţie mai grea, când într-o cauză sunt mai multe părţi având aceeaşi calitate;

- invocarea efectului extensiv se poate realiza ***numai în favoarea*** persoanelor care fac parte din acelaşi grup procesual;

- efectul extensiv îşi produce consecinţele în situaţia în care calea extraordinară de atac declarată este admisibilă şi a fost exercitată în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege;

- dacă recursul în casaţie este declarat de procuror în defavoarea unui inculpat, nu se poate recurge la extinderea efectelor recursului şi cu privire la ceilalţi inculpaţi în cazul în care ar atrage agravarea situaţiei acestora; totuşi, procurorul, chiar după expirarea termenului de recurs în casaţie, poate cere extinderea recursului în casaţie declarat de el în termen şi faţă de alte persoane decât acelea la care s-a referit, fără a se putea crea acestora o situaţie mai grea.

Totodată, solicitarea condamnatului C. nu poate fi examinată nici prin extinderea efectelor recursului în casaţie declarat de inculpatul A., nefiind incidente prevederile art. 443 C.proc.pen., având în vedere, pe de o parte, soluţia ce urmează a fi pronunţată în cauză cu privire la calea de atac exercitată de recurentul A. (*de respingere a recursului în casaţie, n.n.*), şi, pe de altă parte, caracterul distinct al acuzaţiilor aduse lui C., acesta nefiind participant la comiterea aceleiaşi fapte criticate de A. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 451/RC din 27 noiembrie 2020, www.scj.ro).*

Efectul extensiv al unei căi de atac este prevăzut de lege pentru a oferi posibilitatea ca o cale de atac introdusă de o parte să folosească tuturor părţilor care aparţin aceluiaşi grup procesual (*consortium litis*), cu privire la care există o indivizibilitate de situaţie sau care au interes comun cu inculpatul. Caracterul indivizibil al situaţiei nu este îndeplinit atunci când faptele pentru care s-au formulat acuzaţii sunt diferite. (...) se observă că este vorba de fapte diferite, motiv pentru care nu se poate extinde recursul în casaţie şi în privinţa condamnatului A. Ca atare, efectele recursului în casaţie nu pot fi extinse cu privire la

fapte care nu au fost reţinute în sarcina inculpaţilor B. şi C. care au promovat această cale extraordinară de atac *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 274/RC din 27 iunie 2017, www.scj.ro)*.

7.3. Efectul neagravării situaţiei în propriul recurs în casaţie

- este consecinţa juridică pe care o produce exercitarea recursului în casaţie, constând în faptul că instanţa nu poate crea celui care a declarat calea de atac o situaţie mai grea decât cea care rezultă din hotărârea atacată (*non reformatio in peius*);

- este incident numai dacă în cauză a fost exercitat recursul în casaţie de o parte sau de mai multe părţi care au aceleaşi interese (de pildă, mai mulţi inculpaţi sau numai de inculpaţi şi de părţile responsabile civilmente); dacă pe lângă recursul în casaţie al părţii în cauză a declarat recurs şi o parte cu interese contrare sau procurorul (dacă recursul în casaţie este declarat în defavoare), instanţa nu mai este legată de *non reformatio in peius*;

- dacă procurorul a declarat recurs în casaţie în favoarea unei părţi, instanţa de recurs nu poate crea acesteia o situaţie mai grea decât cea reţinută prin hotărârea definitivă;

- efectul neagravării situaţiei în propriul recurs în casaţie îşi produce consecinţele în cazul în care calea extraordinară de atac declarată este admisibilă şi a fost exercitată în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege;

- neagravarea situaţiei părţii care a declarat calea de atac operează şi în faţa instanţei de trimitere în urma admiterii recursului în casaţie şi a casării cu trimitere spre rejudecare.

§8. Aspecte procedurale

- procedura de soluţionare a recursului în casaţie parcurge două etape: admisibilitatea în principiu şi judecarea recursului în casaţie, precedate de o procedură administrativă prealabilă.

8.1. Procedura administrativă prealabilă

- cererea de recurs în casaţie împreună cu înscrisurile anexate *se depun*, însoţite de copii pentru procuror şi părţi, *la instanţa a cărei hotărâre se atacă*; în cazul recursurilor în casaţie declarate împotriva deciziilor pronunţate de secţia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, ca instanţă de apel, procedura de comunicare se realizează la nivelul Secţiei penale a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, iar în cazul recursurilor în casaţie declarate împotriva deciziilor pronunţate de completele de 5 judecători, ca instanţe de apel, procedura de comunicare se realizează la nivelul completurilor de 5 judecători;

- instanţei a cărei hotărâre este atacată îi revin **două sarcini principale**:

a) *să verifice dacă cererea vizează o hotărâre care este susceptibilă de a face obiectul recursului în casaţie;*

- în cazul în care cererea de recurs în casaţie este formulată împotriva unei hotărâri care nu poate fi atacată cu recurs în casaţie preşedintele instanţei sau judecătorul delegat de către acesta *restituie părţii, pe cale administrativă, cererea de recurs în casaţie* ***(primul filtru de admisibilitate, de natură administrativă)***.

b) *să efectueze procedura de comunicare a cererii de recurs în casaţie.*

- preşedintele instanţei a cărei hotărâre se atacă ori judecătorul delegat de către acesta *va comunica* procurorului şi părţilor *copii de pe cererea de recurs în casaţie şi celelalte înscrisuri doveditoare*, cu menţiunea că se pot *depune concluzii scrise* în termen de 10 zile (termen procedural de recomandare) de la primirea comunicărilor, la aceeaşi instanţă;

- nedepunerea de către părţi şi procuror de concluzii scrise nu împiedică judecarea recursului în casaţie;

- în termen de 5 zile (termen procedural de recomandare) de la depunerea concluziilor scrise sau de la expirarea termenului de depunere a acestora, preşedintele instanţei sau judecătorul delegat de către acesta *va înainta* Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie dosarul cauzei, cererea de recurs în casaţie, înscrisurile anexate, dovezile de comunicare efectuate, precum şi, după caz, concluziile scrise;

- în cazul în care nu este îndeplinită procedura de comunicare ori dacă aceasta nu este completă, *magistratul-asistent* de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, desemnat cu verificarea îndeplinirii procedurii de comunicare, *va îndeplini sau va completa*, după caz, procedura de comunicare;

- *magistratul-asistent* de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie va proceda şi la *întocmirea raportului* referitor la cererea de recurs în casaţie.

8.2. Admisibilitatea în principiu

- Codul de procedură penală a prevăzut un al doilea *filtru de admisibilitate* (de natură judiciară) al recursurilor în casaţie aflate pe rolul instanţei supreme;

- analiza efectuată în procedura admiterii în principiu [respectarea condiţiilor impuse de art. 434, art. 435, art. 436 alin. (1), şi (6), art. 437 şi art. 438 C.proc.pen.] vizează chestiuni strict formale, care nu pun în discuţie aspecte care privesc soluţionarea fondului recursului în casaţie. Fiind o examinare a unor aspecte pur formale/legale, această procedură nu implică o citare/prezenţă a părţilor în vederea unei dezbateri orale şi contradictorii;

- potrivit art. 440 alin. (1) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 75/2016, după depunerea raportului magistratului-asistent şi atunci când procedura de comunicare este legal îndeplinită, admisibilitatea cererii de recurs în casaţie va fi examinată de un complet format dintr-un judecător ***în camera de consiliu, fără citarea părţilor şi participarea procurorului***[1];

---

[1] Se remarcă în acest context o nouă depăşire a competenţelor funcţionale ale Curţii Constituţionale care, intrând în domeniul interpretării normelor de procedură în materia recursului în casaţie şi comportându-se ca o instanţă de control judiciar a instanţei supreme, a apreciat prin considerentele *DCC nr. 591/2015* că examinarea admisibilităţii în principiu a

- judecătorul care analizează *admisibilitatea în principiu* verifică dacă:

a) hotărârea atacată este susceptibilă de recurs în casaţie;

b) cererea de recurs în casaţie a fost făcută în termenul prevăzut de lege;

c) cererea de recurs în casaţie a fost formulată de o persoană care avea calitate procesuală activă (procuror sau parte);

d) cererea de recurs în casaţie este motivată sau are conţinutul prevăzut de lege;

e) sunt invocate şi probate cazurile de casare prevăzute de art. 438 C.proc.pen. şi dacă aspectele de nelegalitate nu au fost invocate şi pe calea apelului;

g) procurorul sau partea a mai formulat anterior vreo cerere de recurs în casaţie.

- ultimul obiect de analiză prevăzut de art. 440 alin. (2) C.proc.pen., respectiv ca cererea de recurs în casaţie să nu fie vădit nefondată, a fost înlăturat de Curtea Constituţională care prin **DCC nr. 591/2015** a constatat că sintagma *„dacă cererea este vădit nefondată"* este neconstituţională, întrucât respingerea cererii de recurs în casaţie pentru motivul că aceasta este vădit nefondată obligă instanţa supremă la examinarea fondului cauzei, iar aceasta poate avea loc numai în faza judecării pe fond a recursului în casaţie, care se face, conform art. 445 C.proc.pen., cu citarea părţilor şi cu participarea procurorului; şi această decizie relevă suficienţa instanţei de contencios constituţional în înţelegerea mecanismelor procedurale în căile extraordinare de atac şi a scopului filtrelor de admisibilitate; prin această cerinţă Codul de procedură penală impune ca cererea de recurs în casaţie să aibă *o aparenţă de temeinicie prin raportare la baza factuală descrisă şi la situaţia concretă din cauză*; astfel, simpla indicare a unui caz de casare dintre cele prevăzute de lege în cererea de recurs în casaţie nu conducea la constatarea *de iure* a admisibilităţii recursului, judecătorul putând reţine vădita netemeinicie a recursului în casaţie în ipoteza în care constata lipsa de consistenţă a cazului de casare, care nu este de natură a reliefa aparenţa de temeinicie a cererii; această condiţie era de esenţa filtrului de admisibilitate şi nicidecum nu putea conduce la eludarea finalităţii şi raţiunii acestei etape;

- analiza pe care o efectuează judecătorul în cadrul procedurii filtru nu echivalează cu o antepronunţare deoarece în niciuna dintre aceste situaţii judecătorul nu antamează fondul cauzei;

După deliberare, judecătorul poate dispune ***prin încheiere definitivă***[1] ***pronunţată în şedinţă publică*** una dintre următoarele **soluţii**:

---

cererii de recurs în casaţie trebuie realizată cu citarea părţilor şi participarea obligatorie a procurorului, în condiţiile în care nicio dispoziţie legală din materia căii extraordinare de atac nu îndreptăţea această concluzie şi în totală disonanţă cu practica constantă a instanţei supreme.

[1] Totuşi, în situaţii excepţionale (de pildă, intervenţia unui eveniment legislativ/jurisdicţional major care aduce schimbări de esenţă ale reglementării recursului în casaţie), jurisprudenţa a recunoscut posibilitatea atacării încheierilor de respingere ca inadmisibilă a recursului în casaţie cu revizuire întemeiată pe dispoziţiile art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 195 din 2 aprilie 2019; decizia nr. 18 din 10 ianuarie 2020)*. Prin aceste hotărâri s-a reţinut, în esenţă, că, în cazul admiterii unei excepţii de neconstituţionalitate a dispoziţiilor privind hotărârile supuse recursului în casaţie, cererea de revizuire formulată în baza art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. împotriva încheierii de respingere, conform art. 440

1. respinge cererea de recurs în casaţie ***ca inadmisibilă***, dacă[1]:

(i) hotărârea atacată nu este susceptibilă de recurs în casaţie, iar acest aspect nu a fost sesizat în cadrul filtrului administrativ prealabil;

(ii) cererea de recurs în casaţie a fost formulată de o persoană care avea calitate procesuală activă, iar acest aspect nu a fost sesizat în cadrul filtrului administrativ prealabil;

(iii) cererea de recurs în casaţie este nemotivată sau are conţinutul prevăzut de art. 437 C.proc.pen. ori nu este însoţită de înscrisurile invocate în motivarea acesteia;

(iv) nu este invocat vreunul dintre cazurile de casare prevăzute de art. 438 C.proc.pen.;

(v) cererea de recurs în casaţie nu a fost formulată în termenul prevăzut de art. 435 C.proc.pen.

- totodată, se va dispune obligarea recurentului la plata cheltuielilor judiciare către stat, cu excepţia cazului în care recursul în casaţie este exercitat de procuror.

2. ia act de retragerea cererii de recurs în casaţie;

3. admite în principiu cererea de recurs în casaţie dacă sunt îndeplinite condiţiile de admisibilitate enumerate mai sus şi prevăzute de art. 434-438 C.proc.pen. şi trimite cauza în vederea judecării recursului în casaţie; admiterea în principiu, poate fi pentru toate cazurile de casare invocate sau numai pentru o parte din acestea.

- după admiterea în principiu, se va fixa termenul de judecată în şedinţa publică la care se vor cita părţile, putând dispune şi desemnarea unui avocat din oficiu în ipotezele în care asistenţa juridică este obligatorie.

8.3. Suspendarea executării hotărârii

- este necesar ca din cererea de suspendare formulată de recurent sau din oficiu instanţa să constate existenţa motivelor care să justifice adoptarea unei astfel de soluţii;

- fie instanţa care admite în principiu cererea de recurs în casaţie, fie completul care judecă recursul în casaţie poate suspenda motivat, *în tot sau în parte*, executarea hotărârii ***prin încheiere definitivă***; astfel, nu se poate dispune suspendarea executării hotărârii definitive înainte ca instanţa supremă să se pronunţe cu privire la admisibilitatea în principiu a cererii de recurs în casaţie şi nici în ipoteza în care cererea a fost respinsă ca inadmisibilă; însă, prin încheierea prin care se admite în principiu

---

alin. (2) din acelaşi cod, a cererii de recurs în casaţie este admisibilă, dacă excepţia de neconstituţionalitate a aceloraşi dispoziţii a fost ridicată în cauză anterior publicării deciziei Curţii Constituţionale. Practic, s-a admis cererea de revizuire, s-a anulat încheierea de respingere ca inadmisibilă a cererii de recurs în casaţie şi s-a trimis, pentru repartizare aleatorie, cauza având ca obiect recursul în casaţie în vederea verificării condiţiilor de admisibilitate în principiu, conform art. 440 C.proc.pen.

[1] În cazul în care ipoteza de inadmisibilitate este descoperită după admiterea în principiu a cererii de recurs în casaţie, completul învestit cu judecarea recursului îl va respinge ca inadmisibil (de pildă, când se descoperă după admiterea în principiu că nu a existat un mandat special pentru formularea cererii de recurs în casaţie).

cererea de recurs în casaţie se poate dispune totodată şi suspendarea executării hotărârii definitive până la judecarea recursului în casaţie;

- în situaţia în care s-a dispus suspendarea executării hotărârii definitive instanţa poate impune respectarea *uneia sau a mai multora dintre obligaţiile de a face sau a nu face prevăzute de art. 215 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. (controlul judiciar)*[1]; prin urmare, după suspendarea executării hotărârii nu pot fi dispuse măsuri preventive în cauză (de pildă, arestarea preventivă sau arestul la domiciliu) art. 441 alin. (1) C.proc.pen. prevăzând doar posibilitatea impunerii de obligaţii pozitive sau negative (fără a stipula obligaţia impunerii *de iure* a unora dintre acestea ca în cazul măsurii preventive şi nici a posibilităţii impunerii tuturor acestor obligaţii); deopotrivă, recurentului trebuie să îi fie puse în vedere consecinţele nerespectării obligaţiilor impuse pe durata suspendării executării hotărârii definitive;

- consecinţa dispunerii suspendării executării hotărârii definitive este aceea a punerii de îndată în libertate a recurentului de sub puterea mandatului de executare a pedepsei închisorii; de la momentul punerii în libertate acesta trebuie să respecte obligaţiile stabilite de instanţa supremă, în măsura în care acestea au fost impuse prin încheierea de suspendare;

- aducerea la îndeplinire a dispoziţiilor de suspendare a executării hotărârii şi supravegherea respectării obligaţiilor impuse se fac prin instanţa de executare; prin urmare, instanţa supremă trebuie să dispună în baza art. 441 alin. (3) C.proc.pen.

---

[1] Art. 215 alin. (1) stipulează următoarele *obligaţii*:

a) să se prezinte la organul de urmărire penală, la judecătorul de cameră preliminară sau la instanţa de judecată ori de câte ori este chemat;

b) să informeze de îndată organul judiciar care a dispus măsura sau în faţa căruia se află cauza cu privire la schimbarea locuinţei;

c) să se prezinte la organul de poliţie desemnat cu supravegherea sa de către organul judiciar care a dispus măsura, conform programului de supraveghere întocmit de organul de poliţie sau ori de câte ori este chemat.

Art. 215 alin. (2) stipulează următoarele *obligaţii*:

a) să nu depăşească o anumită limită teritorială, fixată de organul judiciar, decât cu încuviinţarea prealabilă a acestuia;

b) să nu se deplaseze în locuri anume stabilite de organul judiciar sau să se deplaseze doar în locurile stabilite de acesta;

c) să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere;

d) să nu revină în locuinţa familiei, să nu se apropie de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia, de alţi participanţi la comiterea infracţiunii, de martori ori experţi sau de alte persoane anume desemnate de organul judiciar şi să nu comunice cu acestea direct sau indirect, pe nicio cale;

e) să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfăşoare activitatea în exercitarea căreia a săvârşit fapta;

f) să comunice periodic informaţii relevante despre mijloacele sale de existenţă;

g) să se supună unor măsuri de control, îngrijire sau tratament medical, în special în scopul dezintoxicării;

h) să nu participe la manifestări sportive sau culturale ori la alte adunări publice;

i) să nu conducă vehicule anume stabilite de organul judiciar;

j) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte arme;

k) să nu emită cecuri.

comunicarea încheierii către instanţa de executare în vederea aducerii la îndeplinire a dispoziţiilor de suspendare a executării hotărârii şi luării măsurilor necesare pentru supravegherea respectării obligaţiilor impuse recurentului;

- în cazul în care persoana condamnată nu respectă obligaţiile impuse prin încheiere, completul care va judeca recursul în casaţie, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune revocarea măsurii suspendării şi reluarea executării pedepsei;

Referitor la cererile de suspendare a executării hotărârii (...) din interpretarea dispoziţiilor art. 441 C.proc.pen. rezultă că suspendarea executării hotărârii recurate este o măsură de excepţie, care poate fi dispusă de instanţă, după admiterea în principiu a cererii de recurs în casaţie şi în timpul judecării acesteia, prin care se suspendă temporar punerea în executare a hotărârii împotriva căreia s-a exercitat recursul în casaţie, până la judecarea pe fond a căii de atac. La momentul analizării oportunităţii suspendării executării hotărârii recurate, Înalta Curte, în raport de cadrul procesual al recursului în casaţie şi caracterul excepţional al unei astfel de măsuri, evaluează dacă argumentele prezentate în susţinerea cererii de suspendare relevă necesitatea unei astfel de măsuri pentru preîntâmpinarea potenţialelor efecte negative, uneori ireparabile, cauzate de continuarea executării unei hotărâri criticate ca fiind nelegală *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 83/RC din 23 februarie 2021, www.scj.ro).*

În absenţa unor criterii legale care ar trebui să stea la baza aprecierii temeiniciei cererii de suspendare a executării hotărârii atacate (...), Înalta Curte a apreciat că o astfel de analiză trebuie să se circumscrie strict cadrului procesual al recursului în casaţie, urmând a se evalua dacă, în raport, cu motivele invocate de condamnat în argumentarea cererii de recurs în casaţie şi posibilele soluţii permise în această procedură, argumentele prezentate în susţinerea cererii de suspendare recomandă o astfel de măsură ca fiind aptă să asigure realizarea scopului pedepsei pe parcursul derulării procedurii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 112/RC din 11 martie 2021, www.scj.ro).*

Nu poate fi dispusă suspendarea executării unei hotărâri definitive pentru simplul fapt că cererea de recurs în casaţie îndeplineşte condiţiile de admisibilitate *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 117/RC din 8 aprilie 2016, nepublicată).*

8.4. Judecarea recursului în casaţie

- judecarea recursului în casaţie ***se face în şedinţă publică, cu citarea părţilor şi participarea obligatorie a procurorului***;

- completul care judecă recursul în casaţie este format din *3 judecători*;

- prezenţa inculpatului privat de libertate este obligatorie;

- asistenţa juridică a inculpatului este obligatorie în cazurile prevăzute de art. 90 C.proc.pen.;

- dacă instanţa apreciază că din anumite motive partea civilă sau partea responsabilă civilmente nu şi-ar putea face singură apărarea, va dispune desemnarea unui avocat din oficiu;

- în cadrul dezbaterii recursului în casaţie se dă cuvântul recurentului, apoi intimatului şi în cele din urmă procurorului; dacă recursul în casaţie este declarat de procuror sau dacă între recursurile declarate se află şi recursul în casaţie al procurorului, primul cuvânt îl are acesta; procurorul şi părţile au dreptul la replică cu privire la chestiunile noi, ivite cu ocazia dezbaterilor;

- inculpatul are dreptul la ultimul cuvânt;

- în jurisprudenţă (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 114/RC din 2 aprilie 2019*) s-a reţinut că „în calea extraordinară a recursului în casaţie nu se rejudecă litigiul, respectiv fondul cauzei, ci se fac aprecieri asupra hotărârii date şi dacă ea corespunde sau nu legii. Recursul în casaţie reprezintă un mijloc de a repara nelegalităţile şi nu are, în consecinţă, drept obiect rezolvarea unei cauze penale, ci sancţionarea deciziilor nelegale, în scopul respectării legislaţiei şi a uniformităţii jurisprudenţei (...) asigură echilibrul între principiul legalităţii şi principiul respectării autorităţii de lucru judecat"; „(...) pe calea recursului în casaţie nu se poate invoca şi analiza orice nelegalitate a hotărârilor, ci numai cele prevăzute expres de legiuitor";

- potrivit Codului de procedură penală, instanţa este obligată să se pronunţe asupra tuturor cazurilor de recurs în casaţie invocate prin cerere de procuror sau de părţi, verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate şi ţinând seama că situaţia de fapt a fost stabilită cu autoritate de lucru judecat prin hotărârea definitivă; în doctrină[1] s-a arătat că „verificarea legalităţii va urmări corecta aplicare a legii de procedură [singurul caz de casare care are în vedere un viciu de procedură, sancţionat cu nulitatea absolută, este art. 438 alin. (1) pct. 1 C.proc.pen./competenţa după materie sau după calitatea persoanei, când judecata s-a făcut de o instanţă inferioară celei competente] şi, de asemenea, corecta aplicare a legii penale substanţiale [art. 438 alin. (1) pct. 7, 8, 11 şi 12 C.proc.pen. prevăd cazuri de aplicare greşită a legii penale]";

- instanţa supremă nu poate lua în discuţie din oficiu cazurile de casare prevăzute de lege, dar care nu au fost invocate în cererea de recurs în casaţie;

- completul învestit cu soluţionarea recursului în casaţie poate sesiza completul specializat în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (*în acest sens*, a se vedea *I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 201/RC din 17 mai 2017, www.scj.ro*).

În această cale de atac, nu se rejudecă litigiul, respectiv fondul cauzei, ci se fac doar aprecieri asupra hotărârii date şi dacă ea corespunde sau nu legii. Recursul în casaţie reprezintă, astfel, un mijloc de reparare a ilegalităţilor şi nu are ca obiect rezolvarea unei acţiuni penale, ci desfiinţarea sentinţelor şi deciziilor care sunt contrare legii. În această procedură nu se judecă raportul juridic dedus judecăţii în faţa primei instanţe ori în apel, ci se judecă exclusiv dacă hotărârea atacată este conformă cu regulile de drept, în cazuri şi condiţii

[1] *M. Udroiu, I. Nedelcu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1750.

expres prevăzute de lege. Recursul în casaţie nu poate fi introdus decât în cazul unor erori de drept *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 6/RC din 14 ianuarie 2021, www.scj.ro).*

Prin limitarea cazurilor în care poate fi exercitată, această cale extraordinară de atac tinde să asigure echilibrul între principiul legalităţii şi principiul respectării autorităţii de lucru judecat, precum şi stabilitatea situaţiilor juridice rezultate din hotărârile judecătoreşti definitive, legalitatea hotărârilor definitive putând fi verificată doar pentru motivele limitativ prevăzute de lege, fără ca pe calea recursului în casaţie să poată fi invocate şi, corespunzător, să poată fi analizate de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie orice încălcări ale legii, ci numai cele pe care legiuitorul le-a reglementat expres, excluzând reexaminarea faptelor şi probelor deoarece, în acest mod, s-ar ajunge la transformarea recursului în casaţie într-o cale de atac ordinară *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 247/RC din 3 iunie 2021, www.scj.ro).*

Examinarea cauzei în recurs în casaţie, în etapa prevăzută de art. 442 şi urm. C.proc.pen. are o dublă limitare determinată, pe de o parte, de dispoziţiile art. 433 C.proc.pen., în conformitate cu care pe această cale se pot îndrepta doar erorile de drept comise de curţile de apel, ca instanţe de apel, prin raportare la cazurile de casare expres şi limitativ prevăzute de lege, iar, pe de altă parte, de motivele de fapt şi de drept care au făcut obiectul verificării instanţei în etapa admisibilităţii în principiu, reglementată de art. 440 C.proc.pen. (...) cu prilejul soluţionării pe fond a căii extraordinare de atac, Înalta Curte poate verifica legalitatea hotărârii atacate, în conformitate cu dispoziţiile art. 447 C.proc.pen., doar prin raportare la criticile circumscrise iniţial, prin cererea scrisă depusă în termenul prevăzut de art. 435 C.proc.pen., (...) şi care au făcut obiectul verificării judecătorului în etapa admisibilităţii în principiu reglementată de art. 440 C.proc.pen., iar nu şi la eventualele motive invocate ulterior cu depăşirea termenului legal *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 103/RC din 112 martie 2021, www.scj.ro).*

8.5. Soluţii la judecata în recurs în casaţie

Instanţa care judecă recursul în casaţie poate pronunţa ***prin decizie definitivă*** una dintre următoarele **soluţii**:

1. ia act de retragerea cererii de recurs în casaţie, atunci când aceasta survine după admiterea în principiu.

2. respinge recursul în casaţie, menţinând hotărârea atacată, dacă recursul în casaţie este ***nefondat/inadmisibil***[1];

---

[1] În doctrină [*M. Udroiu, I. Nedelcu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 4-a] s-a arătat că: „de regulă, instanţa supremă respinge recursul în casaţie numai pentru motive privind neîndeplinirea condiţiilor de fond ale căii de atac (instanţa, verificând hotărârea, constată că motivele de recurs invocate sunt nefondate, hotărârea atacată fiind legală); condiţiile formale, de pildă cele referitoare la hotărârile recurabile, titularii căii de atac, termenul exercitării etc., fiind tranşate în etapa admisibilităţii în principiu. Există însă şi excepţii ale acestei reguli

- instanţa de recurs în casaţie constată astfel că hotărârea definitivă este legală şi temeinică, nefiind incident niciunul dintre cazurile de casare;

- instanţa supremă poate respinge recursul în casaţie numai pe motive de netemeinicie, cele referitoare la inadmisibilitatea recursului în casaţie sau la tardivitatea acestuia fiind tranşate în etapa admisibilităţii în principiu.

3. admite recursul în casaţie şi *casează* hotărârea/hotărârile atacate.

- prin casare se înţelege anularea (desfiinţarea) hotărârii judecătoreşti definitive pentru erori de procedură sau de judecată, strict şi limitativ prevăzute de lege, de către instanţa supremă, prin admiterea căii de atac a recursului;

- casarea poate fi *totală*, când priveşte întreaga hotărâre, sau *parţială*, când numai unele dispoziţii ale hotărârii sunt desfiinţate, celelalte fiind menţinute (de pildă, numai cu privire la unul dintre inculpaţi sau numai cu privire la latura civilă);

- în cazul în care dispune casarea, instanţa supremă poate adopta una dintre următoarele **soluţii**:

*a) admiterea recursului în casaţie **fără rejudecare*** atunci când cauza poate fi soluţionată de instanţa de recurs, pe baza actelor şi lucrărilor dosarului – instanţa supremă va înlocui *soluţia casată cu o altă soluţie legală*, urmând, după caz, *să îl achite* pe inculpat (de pildă, în ipoteza în care inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de lege) sau *să dispună încetarea procesului penal* (prin schimbarea temeiului soluţiei de încetare a procesului penal, greşit aplicat în cauză) ori *să înlăture greşita aplicare a legii* (de pildă, în ipoteza în care în mod greşit s-a dispus încetarea procesului penal);

- instanţa de recurs în casaţie desfiinţează şi hotărârea primei instanţe, dacă se constată aceleaşi încălcări de lege ca în decizia recurată; instanţa de recurs poate *menţine hotărârea primei instanţe* şi anula doar decizia instanţei de apel, când apelul a fost în mod nelegal admis.

Nelegalitatea hotărârii instanţei de apel cu privire la stabilirea pedepselor (...) în alte limite decât cele prevăzute de lege poate fi înlăturată prin rejudecarea cauzei de către Înalta Curte, deoarece nu implică o chestiune de aplicare referitoare la individualizarea pedepsei, ci este rezultatul exclusiv al calculului aritmetic, fiind astfel aplicabile dispoziţiile art. 448 alin. (2) lit. a) C.proc.pen. şi nu cele ale art. 448 alin. (2) lit. b) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 280/RC din 15 septembrie 2020, www.scj.ro).*

---

atunci când cauza de inadmisibilitate intervine după epuizarea fazei reglementate de art. 440 C.proc.pen., respectiv pe parcursul judecării recursului în casaţie, caz în care aceasta va fi analizată de completul competent şi care va dispune în consecinţă – «Situaţia relevată prin considerentele ce preced a fost identificată după parcurgerea etapei admisibilităţii în principiu a recursului în casaţie, procedură ce se judecă fără citarea părţilor, la dosar fiind depuse împuterniciri avocaţiale în care sunt consemnate numele inculpaţilor, context în care se apreciază că este posibilă, la acest moment procesual, sancţionarea inexistenţei mandatului special dat de părţi. Pentru aceste considerente, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie va respinge, ca inadmisibile, recursurile în casaţie declarate de inculpaţi»" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 37/RC din 6 februarie 2019).*

În cazul unui concurs de infracţiuni, dacă instanţa de apel a reţinut circumstanţe atenuante, stabilirea unei pedepse inferioare minimului special rezultat prin aplicarea dispoziţiilor art. 76 alin. (1) C.pen. privind efectele circumstanţelor atenuante pentru una dintre infracţiunile concurente şi aplicarea pedepsei rezultante conform art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen. prin adăugarea sporului de o treime din pedeapsa inferioară minimului special rezultat prin aplicarea dispoziţiilor art. 76 alin. (1) C.pen. se încadrează în cazul de recurs în casaţie prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen. referitor la aplicarea pedepsei în alte limite decât cele prevăzute de lege. În această ipoteză, în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. a) C.proc.pen., Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie admite recursul în casaţie şi modifică atât pedeapsa inferioară minimului special rezultat prin aplicarea dispoziţiilor art. 76 alin. (1) C.pen. pentru una dintre infracţiunile concurente, cât şi pedeapsa rezultantă, potrivit art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 75/RC din 26 februarie 2015, www.scj.ro).*

b) admiterea recursului în casaţie ***cu trimiterea cauzei spre rejudecare*** la instanţa de apel ori la instanţa competentă material sau după calitatea persoanei [de pildă, **1.** în ipoteza în care în mod eronat s-a dispus încetarea procesului penal de către instanţa de apel pe motiv de existenţă a autorităţii de lucru judecat; sau **2.** în unele ipoteze când, reţinând incidenţa art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., instanţa supremă nu poate aplica pedeapsa, întrucât aceasta nu ar implica doar o înlăturare a nelegalităţii constatate, ci o extindere a sferei analizei şi cu privire la cuantumul pedepsei şi a modalităţii de executare a acestei prin raportare la toate împrejurările de fapt ale cauzei şi la toate instituţii incidente[1]; **3.** când în cursul judecăţii nu au fost respectate dispoziţiile privind competenţa după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanţă inferioară celei legal competente].

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată ca fiind greşit demersul instanţei de apel, finalizat cu reţinerea în cauză a dispoziţiilor art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. şi pronunţarea soluţiei de încetare a procesului penal (...), are în vedere că nelegalitatea constatată nu poate fi înlăturată prin rejudecarea cauzei de către instanţa supremă (...). Faţă de considerentele menţionate, în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen., Înalta Curte va admite recursul în casaţie (...). Va desfiinţa decizia atacată şi va trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 46/RC din 4 februarie 2021, www.scj.ro).*

Cum problematica legalităţii pedepsei aplicate inculpatului nu poate fi analizată doar sub aspectul limitelor speciale ale pedepsei principale spre care s-au orientat instanţele de fond şi de apel (pedeapsa amenzii), aceasta privind

[1] În ipoteza în care recursul în casaţie este admis ca urmare a constatării incidenţei cazului stipulat de art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., nu este exclusă posibilitatea instanţei supreme de a aplica ea însăşi pedeapsa în ipoteza în care această operaţiune nu implică o nouă judecată în fapt şi în drept (de pildă, în cazul în care instanţa de apel a apreciat că se impune aplicarea unei pedepse egale cu minimul special prevăzut de lege cu executare în regim de detenţie, iar pedeapsa aplicată este inferioară minimului special, instanţa supremă trebuie să înlăture această nelegalitate şi, deopotrivă, să aplice o pedeapsă egală cu minimul special).

deopotrivă şi pedeapsa complementară, pe care au omis să o aplice, deşi era obligatorie, încălcarea dispoziţiilor legale relative la aceasta din urmă nu poate fi suplinită sub nicio formă în calea extraordinară a recursului în casaţie, întrucât ar echivala cu privarea părţilor la accesul efectiv la o cale de atac, contrar exigenţelor art. 2 din Protocolul nr. 7 la CEDO. În considerarea acestor exigenţe, Înalta Curte consideră că unicul remediu pentru a asigura o judecată efectivă este trimiterea cauzei spre rejudecare pentru a se realiza o analiză concretă, bazată pe întregul sistem de individualizare judiciară a unei sancţiuni, analiză ce se impune a fi efectuată în cadrul unei căi ordinare de atac, iar nu în calea de atac a recursului în casaţie, limitată, aşa cum s-a menţionat anterior, doar la probleme de drept *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 340/RC din 6 octombrie 2020, www.scj.ro).*

Înlăturarea acestei nelegalităţi generate de greşita aplicare a legii ar implica, în succesiunea etapelor de soluţionare, parcurgerea unui proces de individualizare a pedepsei. În aceste condiţii, nelegalitatea constatată pe calea recursului în casaţie nu poate fi complinită de instanţa de recurs, întrucât presupune o apreciere privind reindividualizarea pedepsei şi a modalităţii de executare, faţă de toate instituţiile de drept substanţial incidente ce trebuie evaluate simultan pentru justa individualizare a pedepsei şi modalităţii de executare, iar în procedura *pendinte* acest demers nu este posibil. Prin urmare, în cauză sunt aplicabile dispoziţiile art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen., impunându-se casarea deciziei penale recurate şi trimiterea cauzei spre rejudecare la instanţa învestită cu soluţionarea apelului, respectiv Curtea de Apel*(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 325/RC din 28 septembrie 2020, www.scj.ro).*

În considerarea acestor exigenţe, unicul remediu pentru a asigura o judecată efectivă este trimiterea cauzei spre rejudecare. Înalta Curte consideră că o analiză concretă, bazată pe întreg sistemul de individualizare judiciară a unei sancţiuni, se impune a fi efectuată de o instanţă ce se găseşte într-o cale ordinară de atac, sens în care în funcţie şi de jurisprudenţa constantă a instanţei supreme care, atunci când constată necesitatea de apelare la astfel de operaţiuni ce reclamă aprecieri din partea judecătorului, recurge la formula dispunerii rejudecării laturii penale a cauzei de către o astfel de instanţă, va proceda în consecinţă şi va trimite cauza spre rejudecare Curţii de Apel *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 173/RC din 16 iunie 2020, www.scj.ro).*

- decizia instanţei de recurs în casaţie trebuie să cuprindă:

a) partea introductivă:

(i) ziua, luna, anul şi denumirea instanţei;

(ii) menţiunea dacă şedinţa a fost sau nu publică;

(iii) numele şi prenumele judecătorilor, procurorului şi grefierului;

(iv) numele şi prenumele părţilor, avocaţilor şi ale celorlalte persoane care participă în proces şi care au fost prezente la judecată, precum şi ale celor care au lipsit, cu arătarea calităţii lor procesuale şi cu menţiunea privitoare la îndeplinirea procedurii;

(v) fapta pentru care inculpatul a fost trimis în judecată şi textele de lege în care a fost încadrată fapta;

(vi) mijloacele de probă care au fost supuse dezbaterii contradictorii;

(vii) cererile de orice natură formulate de procuror, de persoana vătămată, de părţi şi de ceilalţi participanţi la proces;

(viii) concluziile procurorului, ale persoanei vătămate şi ale părţilor;

(ix) măsurile luate în cursul şedinţei.

b) considerentele: temeiurile de drept care au dus la respingerea sau admiterea recursului în casaţie;

c) dispozitivul: soluţia pronunţată de instanţa de recurs în casaţie, data pronunţării deciziei şi menţiunea că pronunţarea s-a făcut în şedinţă publică.

- când recursul în casaţie priveşte atât hotărârea primei instanţe, cât şi hotărârea instanţei de apel, în caz de admitere şi dispunerea rejudecării de către instanţa a cărei hotărâre a fost casată, cauza se trimite la prima instanţă, dacă ambele hotărâri au fost casate, respectiv la instanţa de apel, când numai hotărârea acesteia a fost casată;

- instanţa de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii instanţei de recurs în casaţie, în măsura în care situaţia de fapt rămâne cea avută în vedere la admiterea recursului în casaţie;

- când hotărârea este desfiinţată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ce priveşte latura penală sau civilă, instanţa de rejudecare se pronunţă în limitele în care hotărârea a fost casată;

- când s-a dispus rejudecarea, decizia trebuie să indice care este ultimul act procedural rămas valabil de la care procesul penal trebuie să îşi reia cursul; în această privinţă, în jurisprudenţă s-a reţinut că: „Raportat la toate considerentele anterior expuse, la cazul de casare incident şi la dispoziţiile art. 449 alin. (4) C.proc.pen., această etapă va fi limitată la motivele pentru care s-a dispus casarea şi rejudecarea cauzei, respectiv tratarea tuturor elementelor ce vizează regimul sancţionator incident pentru inculpaţi" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 173/RC din 16 iunie 2020)* ori „Raportat la toate considerentele anterior expuse, la cazul de casare incident şi la dispoziţiile art. 449 alin. (4) C.proc.pen., vor fi menţinute toate actele procedurale efectuate până la etapa dezbaterilor, iar procesul penal îşi va relua cursul de la momentul acordării cuvântului în susţinerea apelului ce a fost exercitat, această etapă fiind limitată la motivele pentru care s-a dispus casarea şi rejudecarea cauzei, respectiv tratarea tuturor elementelor ce vizează regimul sancţionator incident pentru inculpatul A." *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 82/RC din 4 martie 2020)* respectiv „(...) având în vedere limitele casării şi dispoziţiile art. 449 alin. (4) C.proc.pen., instanţa căreia i se va trimite cauza nu va păşi la o judecată efectivă a cauzei, ultimul act procedural rămas valabil de la care procesul penal trebuie să îşi reia cursul fiind încheierea de dezbateri" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 139/RC din 2 aprilie 2021).*

- în cazul în care condamnatul se găseşte în cursul executării pedepsei, instanţa, admiţând recursul în casaţie şi pronunţând casarea cu trimitere, dispune asupra stării de libertate a acestuia, putând lua o măsură preventivă;

- rejudecarea cauzei după casarea hotărârii atacate se desfăşoară potrivit dispoziţiilor privind judecata în primă instanţă sau în apel, care se aplică în mod corespunzător; practic, instanţa de trimitere va judeca după aceleaşi reguli ca şi în ipoteza în care ar fi fost direct sesizată; instanţa de trimitere nu va mai avea însă atributul de a-şi verifica regularitatea sesizării, trimiterea dispusă prin recurs în casaţie fiind imperativă; va avea însă dreptul să verifice subzistenţa obiectului/temeiului acţiunii penale;

- rejudecarea se va face cu respectarea principiului neagravării situaţiei în propria cale de atac;

- deciziile pronunţate în apel ale instanţei de trimitere sunt supuse recursului în casaţie.

Secţiunea a 4-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate

§1. Noţiune. Natură juridică

- redeschiderea procesului penal are natura juridică în dreptul intern[1] a unei ***căi extraordinare de atac de retractare*** prin care se urmăreşte rejudecarea cauzei în vederea asigurării dreptului la un proces echitabil în componenta referitoare la *dreptul persoanei de a fi prezentă efectiv în cadrul procesului penal în scopul exercitării dreptului la apărare*;

- chiar dacă prin intermediul acestei căi de atac nu se urmăreşte înlăturarea erorilor de judecată sau de procedură, contestarea formulată vizează un element de echitabilitate a procesului în vederea respectării dreptului la apărare prin propria persoană, precum şi a unora dintre principiile specifice fazei de judecată: contradictorialitatea, nemijlocirea, oralitatea şi egalitatea armelor.

§2. Judecata *in absentia* în jurisprudenţa Curţii Europene[2]

- art. 6 din Convenţia europeană garantează ***dreptul persoanei de a fi prezentă efectiv în cadrul procesului penal***, ce include nu numai dreptul de a fi prezentă, ci şi dreptul de a fi ascultată şi de a urmări desfăşurarea procedurii[3]; acest drept rezultă în mod

---

[1] În acelaşi sens a se vedea considerentele *deciziei nr. 22/HP/2015*. În mod întemeiat s-a semnalat în doctrină faptul că faţă de scopurile urmărite prin solicitarea redeschiderii procesului penal natura juridică a acesteia ar trebui regândită în sensul reglementării ca o procedură specială *sui generis* prin care se urmăreşte rejudecarea unei cauze (a se vedea *V. Constantinescu*, în *M. Udroiu*, Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 1165).

[2] Pentru o analiză detaliată a judecăţii *in absentia*, a se vedea şi *M. Udroiu, O. Predescu*, Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal român, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 625 şi urm.

[3] A se vedea: CtEDO, hotărârea din 23 februarie 1994, în cauza *Stanford c. Marii Britanii*, parag. 26; CtEDO, hotărârea din 27 mai 2004, în cauza *Yavuz c. Austriei*, parag. 45-52.

implicit şi din dreptul la un proces adversial şi poate fi dedus din garanţiile cuprinse în art. 6 parag. 3 lit. c), d) şi e), care altfel ar fi fost dificil de exercitat în absenţa sa[1];

- este necesar ca acuzatul să dea dovadă de diligenţa necesară susţinerii propriei cauze sau să nu încerce să obstrucţioneze realizarea actului de justiţie[2];

- prezentarea la proces a unui acuzat are o importanţă deosebită atât din punctul de vedere al dreptului acestuia de a fi audiat, cât şi al necesităţii de a verifica exactitatea afirmaţiilor sale şi de a le confrunta cu declaraţiile persoanei vătămate, cât şi cu cele ale martorilor[3]; astfel, acuzatului îi este oferită posibilitatea de a controla caracterul echitabil al procedurii[4];

- dreptul de a participa la judecarea propriei cauze ***nu este un drept absolut,*** *acuzatul putând renunţa la acesta în mod expres sau tacit.* Renunţarea trebuie stabilită *în mod neechivoc* de către instanţa de judecată, având o importanţă deosebită în dezbaterea admisibilităţii unei eventuale cereri de redeschidere a procesului ca urmare a judecării *in absentia*;

- pentru a fi în prezenţa unei astfel de renunţări este necesar ca ***acuzatul să fi avut cunoştinţă în mod direct despre cauza penală*** (spre exemplu, ca urmare a citării acestuia în mod legal citat de către instanţa de judecată). În acest scop citarea trebuie să fie efectuată într-o limbă pe care acuzatul o înţelege[5] şi să existe suficient timp de la momentul primirii acesteia pentru ca acuzatul să se poată prezenta în faţa instanţei[6]; citarea se poate realiza şi prin intermediul avocatului acuzatului, aceasta nefiind în sine incompatibilă cu prevederile art. 6 din Convenţia europeană[7];

---

[1] A se vedea: CtEDO, hotărârea din 1 februarie 2005, în cauza *Ziliberberg c. Italiei*, parag. 40; CtEDO, hotărârea din 12 februarie 1985, în cauza *Collozza c. Italiei*, parag. 27; CtEDO, hotărârea din 10 noiembrie 2004, în cauza *Sejdovic c. Italiei*, parag. 29.

[2] A se vedea CtEDO, hotărârea din 22 iunie 1993, în cauza *Melin c. Franţei*, parag. 25. Spre exemplu, în cauza *Ensslin, Baader şi Raspe c. Germaniei* fosta Comisie Europeană a considerat că nu sunt încălcate prevederile art. 6 în situaţia în care continuarea judecăţii cauzei s-a realizat în lipsa reclamanţilor *care, în încercarea de a amâna procesul, intraseră în greva foamei, iar datorită stării fizice în care se aflau nu puteau participa la judecată (potrivit actelor medicale) mai mult de 3 ore pe zi pe o perioadă de cel puţin 6 luni.* În aceste circumstanţe, s-a apreciat că judecătorul a fost în măsură să uzeze de singurul mijloc pe care îl avea la dispoziţie pentru a ca procesul să nu rămână nelucrare, având în vedere că justiţia trebuie realizată într-o perioadă de timp rezonabilă. Totodată s-a reţinut că apărarea nu s-a aflat într-o poziţie dezavantajoasă, avocaţii acuzaţilor fiind prezenţi la dezbaterea cauzei şi având, în mod concret, oportunităţi nelimitate de a se consulta cu clienţii lor [Comisia Europeană, decizia din 8 iulie 1978, în cauza *Ensslin, Baader şi Raspe c. Germaniei*, parag. 22 (în drept)].

[3] A se vedea CtEDO, hotărârea din 23 noiembrie 1993, în cauza *Poitrimol c. Franţei*, parag. 35.

[4] A se vedea *S. Trechsel*, Human Rights in criminal proceedings, Oxford University Press, 2006, p. 253.

[5] A se vedea CtEDO, cauza *Brozicek c. Italiei*, hotărârea din 19 decembrie 1989, parag. 41.

[6] A se vedea CtEDO, cauza *Iakovlev c. Rusiei*, hotărârea din 15 martie 2005, parag. 21, CtEDO, hotărârea din 1 februarie 2005, în cauza *Ziliberberg c. Italiei*, parag. 39.

[7] A se vedea: CtEDO, cauza *Jancikova c. Austriei*, decizia din 4 iulie 2002; CtEDO, cauza *Yavuz c. Austriei*, hotărârea din 27 mai 2004, parag. 49.

- în situaţia în care acuzatul nu a fost citat personal pentru a se prezenta la proces, *instanţa de judecată trebuie să manifeste o deosebită diligenţă* în legătură cu aprecierea renunţării acestuia de a fi prezent la proceduri[1];

- Curtea de la Strasbourg a considerat că şi în condiţiile în care reclamantul ar fi avut posibilitatea de a afla de desfăşurarea procesului declanşat împotriva sa *prin intermediul presei locale*, nu sunt satisfăcute exigenţele art. 6 în condiţiile în care informarea unei persoanei cu privire la acuzaţiile aduse împotriva sa este un act juridic de o importanţă deosebită, ce trebuie realizat în conformitate cu garanţiile procedurale prevăzute de lege pentru asigurarea caracterului efectiv al drepturilor acuzatului; *cunoaşterea vagă sau informală a acuzaţiilor nu este suficientă*; deşi iniţial, camera a II-a a instanţei europene afirmase că şi în condiţiile în care reclamantul ar fi avut posibilitatea de a afla de desfăşurarea procesului declanşat împotriva sa prin intermediul presei locale, nu sunt satisfăcute exigenţele art. 6 în condiţiile în care informarea unei persoanei cu privire la acuzaţiile aduse împotriva sa este un act juridic de o importanţă deosebită, ce trebuie să îndeplinească condiţiile de formă şi fond adecvate pentru exercitarea efectivă a drepturilor acuzatului, şi că o cunoaştere vagă şi neoficială nu este suficientă[2], ulterior *Marea Cameră a nuanţat aceste considerente în cauza Seidovic c. Italiei*[3], arătând că ***nu se poate omite că şi anumite situaţii de fapt pot demonstra fără echivoc că acuzatul are cunoştinţă de procesul declanşat împotriva sa şi cunoaşte cauza şi natura acuzaţiei şi că nu intenţionează să se prezinte în faţa instanţei sau că intenţionează să se sustragă procedurilor***; un astfel de caz poate fi reţinut când, spre exemplu acuzatul declară în public sau în scris că nu intenţionează să dea curs citaţiilor şi să se prezinte în faţa instanţei, de care a aflat din alte surse decât cele oficiale, sau în cazul în care acesta a reuşit să scape dintr-o încercare de arestare preventivă[4], ori în cazul în care sunt aduse la cunoştinţa autorităţilor probe ce pot dovedi fără echivoc că acesta avea cunoştinţă de proces şi de acuzaţiile ce îi erau aduse;

- ***judecata în lipsă a unui acuzat nu este incompatibilă*** cu prevederile art. 6 din Convenţia europeană în cazul în care, deşi acuzatul nu a fost informat despre proces, instanţele au depus toate diligenţele necesare pentru citarea acestuia, întrucât imposi-

---

[1] *În acest sens*, încă din 21 martie 1975 Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei arătase prin Recomandarea (75) 11 că: nimeni nu ar trebui să fie judecat dacă în prealabil nu a fost citat în timp util, astfel încât să poată fi prezent şi să-şi pregătească apărarea, cu excepţia situaţiei în care rezultă că se sustrage de la judecată (pct. 1), citaţia trebuind să precizeze care sunt consecinţele unei eventuale absenţe a acuzatului de la judecată (pct. 2); dacă instanţa constată că acuzatul, care a lipsit la judecată, a fost legal citat, poate dispune aducerea sa cu mandat, dacă apreciază că prezenţa personală a acestuia este indispensabilă sau dacă are motive să creadă că acuzatul a fost împiedicat să se prezinte la proces (pct. 3); acuzatul nu trebuie să fie judecat în lipsă, dacă este posibil sau oportun transferul procedurilor cu privire la acesta într-un alt stat sau formularea unei cereri de extrădare (pct. 4).

[2] A se vedea CtEDO, cauza *Somogyi c. Italiei*, hotărârea din 18 mai 2004, parag. 75. *În acelaşi sens*, Curtea Europeană se pronunţase şi anterior în cauza *T. c. Italiei* (hotărârea din 12 octombrie 1992).

[3] A se vedea CtEDO, Marea Cameră, hotărârea din 1 martie 2006, în cauza *Sejdovic c. Italiei*, parag. 99.

[4] A se vedea CtEDO, cauza *Iavarazzo c. Italiei*, decizia din 4 decembrie 2001.

bilitatea de a judeca o cauză în lipsă poate paraliza procesul penal, astfel încât să conducă la dispersarea probelor sau la erori judiciare[1].

§3. Standardul Curţii Europene în materia redeschiderii procedurilor în cazul judecării *in absentia*

- Curtea Europeană recunoaşte un ***drept la redeschiderea procedurilor*** numai în cazurile în care judecata în lipsă *nu este consecinţa renunţării voluntare din partea acuzatului la dreptul de a fi prezent în instanţă* pentru a-şi face apărările, în vederea înlăturări oricăror neajunsuri privitoare la echitabilitatea procedurii ce s-ar fi putut naşte din judecata *in absentia*[2];

- Curtea Europeană consideră că lipsa dreptului la redeschiderea procedurilor echivalează cu o flagrantă denegare de dreptate[3], contrară în mod evident prevederilor art. 6 şi a principiilor încorporate în acesta; în acest sens, s-a apreciat că în situaţia în care acuzatul a fost judecat în lipsă, fără nicio dovadă că acesta ar fi renunţat la dreptul de a participa la proces şi de a se apăra, imposibilitatea redeschiderii procesului penal, chiar după trecerea unei perioade de timp de peste 12 ani, datorată distrugerii administrative a dosarului, nu este compatibilă cu exigenţele art. 6 din Convenţia europeană[4];

---

[1] A se vedea CtEDO, hotărârea din 12 februarie 1985, în cauza *Collozza c. Italiei*, parag. 29. Prin Recomandarea Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei (75) 11 se arată că în situaţia în care acuzatul este judecat în lipsă, probele trebuie să fie administrate în procedura de drept comun, iar apărătorul acestuia să poată participa la proces (pct. 5); de asemenea hotărârea pronunţată în lipsa acuzatului trebuie să fie comunicată acestuia potrivit regulilor privind citarea, termenul de apel trebuind să curgă numai din momentul de la care persoana condamnată a luat cunoştinţă în mod efectiv de hotărârea comunicată, cu excepţia situaţiei în care aceasta s-a sustras de la judecată (pct. 6). În acest mod este asigurată posibilitatea persoanei judecată în lipsă de a ataca hotărârea prin toate căile de atac care i-ar fi fost deschise în cazul în care ar fi fost prezentă la judecată.

[2] *În acelaşi sens*, prin Recomandarea Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei (75) 11 se subliniază că: persoana judecată în lipsă care nu a fost legal citată trebuie să aibă deschisă o cale de atac prin care să solicite anularea hotărârii (pct. 8), precum şi că persoana judecată în lipsă, dar care a fost legal citată, are dreptul de a fi rejudecată, dacă dovedeşte că absenţa sa şi faptul că nu a putut să informeze instanţa despre aceasta au fost determinate de motive independente de voinţa sa (pct. 9).

[3] A se vedea: CtEDO, hotărârea din 24 martie 2005, în cauza *Stoichkov c. Bulgariei*, parag. 54; CtEDO, Marea Cameră, hotărârea din 1 martie 2006, în cauza *Sejdovic c. Italiei*, parag. 82.

[4] A se vedea CtEDO, hotărârea din 24 martie 2005, în cauza *Stoichkov c. Bulgariei*, parag. 56, 57. În această cauză Curtea Europeană a considerat că privarea de libertate a reclamantului (ulterioară momentului respingerii cererii de rejudecare) este contrară art. 5 parag. 1 lit. a), întrucât imposibilitatea reclamantul de a obţine redeschiderea procesului penal în care a fost condamnat în lipsă deşi nu exista nicio dovadă că ar fi renunţat la dreptul de a participa la judecată, face ca privare de libertate să fie considerată contrară exigenţelor convenţionale întrucât se întemeiază pe o hotărâre de condamnare ce este rezultatul unor proceduri considerate ca flagrantă denegare de dreptate.

- ***renunţarea la dreptul de a participa la judecată trebuie stabilită neechivoc şi este necesar să fie însoţită de minimul de garanţii proporţionale cu importanţa ei***[1]; înainte de a se constata că reclamantul a renunţat implicit la un drept important garantat de art. 6 din Convenţia europeană, ***este nevoie să rezulte că acesta putea în mod rezonabil să prevadă consecinţele comportamentului său***[2];

- ***sarcina probei*** cu privire la renunţarea la dreptul de a participa la judecată nu incumbă acuzatului, care nu trebuie să dovedească că nu a încercat să se sustragă procedurilor sau că absenţa sa a fost determinată de cauze de forţă majoră[3]; astfel, instanţa trebuie să stabilească dacă acuzatul a avut un motiv întemeiat să lipsească sau dacă rezultă din actele dosarului că acesta a lipsit din motive dincolo de voinţa sa[4];

- jurisprudenţa Curţii Europene (în special în cauze contra Italiei) oferă o diversitate de ipoteze pe care instanţa de contencios european le-a avut în vedere pentru a stabili dacă există sau nu o renunţare voluntară a acuzatului la dreptul său de a compare în persoană, după cum urmează:

a) ***cauza Colozza c. Italiei***[5]***:*** autorităţile italiene au considerat că reclamantul se sustrage procedurilor ***în baza unei prezumţii rezultată din statutul său de „latitante"*** (persoană care se sustrage procedurilor). Examinând situaţia de fapt reţinută în cauză Curtea Europeană a apreciat că aceasta prezumţie nu era suficient întemeiată, reclamantul neavând nicio bănuială cu privire la deschiderea procedurilor împotriva sa, în condiţiile în care încercările de identificare a sa au fost inadecvate, limitându-se la verificarea prezenţei sale la două adrese unde se ştia că acesta nu mai locuieşte de mult timp;

b) ***cauza F.C.B. c. Italiei***[6]***:*** instanţa europeană a considerat că *reclamantul, care* ***era deţinut în Olanda*** în cadrul altor proceduri desfăşurate împotriva sa şi care a informat instanţa italiană despre această imposibilitate de prezentare prin intermediul avocatului său, nu poate fi considerat că a renunţat la dreptul de a compărea în persoană în vederea exercitării apărării;

c) ***cauza Sejdovic c. Italiei***[7]***:*** Curtea de la Strasbourg a apreciat că *absenţa reclamantului de la domiciliu imediat după săvârşirea infracţiunii şi plecarea sa în Germania* nu pot fi interpretate ca o renunţare în mod neechivoc la dreptul de a fi prezent în instanţă şi de a-şi face singur apărarea, cu atât mai mult cu cât autorităţile italiene *nu au procedat la citarea acestuia potrivit dreptului intern*;

---

[1] A se vedea: CtEDO, hotărârea din 28 februarie 2008, în cauza *Demebukov c. Bulgariei*, parag. 47; CtEDO, hotărârea din 23 noiembrie 1993, în cauza *Poitrimol c. Franţei*, parag. 31.

[2] A se vedea CtEDO, decizia din 9 septembrie 2003, în cauza *Jones c. Marii Britanii.*

[3] A se vedea CtEDO, hotărârea din 12 februarie 1985, în cauza *Collozza c. Italiei*, parag. 30.

[4] A se vedea: CtEDO, hotărârea din 28 februarie 2008, în cauza *Demebukov c. Bulgariei*, parag. 49; CtEDO, hotărârea din 14 iunie 2001, în cauza *Medenica c. Elveţiei*, parag. 57; CtEDO, hotărârea din 10 noiembrie 2004, în cauza *Sejdovic c. Italiei*, parag. 88.

[5] A se vedea CtEDO, hotărârea din 12 februarie 1985, în cauza *Colozza c. Italiei*, parag. 28-33.

[6] A se vedea CtEDO, hotărârea din 28 august 1991, în cauza *F.C.B. c. Italiei*, parag. 35.

[7] A se vedea CtEDO, hotărârea din 10 noiembrie 2004, în cauza *Sejdovic c. Italiei*, parag. 34-41.

d) ***cauza Zana c. Turciei***[1]***:*** excepţiile ridicate de reclamant în faţa unei instanţe inferioare sau refuzul său de a vorbi limba în care se desfăşoară procedura nu pot fi interpretate ca o renunţare la dreptul de a fi prezent în instanţă;

e) ***cauza R.R. c. Italiei***[2]***:*** autorităţile italiene au reţinut că reclamantul a renunţat la dreptul său de a participa la proces *în momentul în care s-a mutat în străinătate şi nu a mai putut fi contactat.* În anul 1992 reclamantul părăsise domiciliul conjugal, mutându-se în Franţa. În anul 1993 soţia sa formulase plângere penală împotriva sa pentru neîndeplinirea obligaţiilor de întreţinere, arătând că acesta a părăsit domiciliul şi nu cunoaşte adresa sa actuală în Franţa. În anul 1997 parchetul a dispus trimiterea în judecată a acestuia în contumacie, reclamantul fiind condamnat în anul 2000. Instanţa europeană a considerat că nu se poate concluziona că reclamantul a renunţat neechivoc la dreptul de a compare în instanţă, reţinând că nu se poate stabili că reclamantul avea cunoştinţă de desfăşurarea împotriva sa a urmăririi penale pentru săvârşirea infracţiunii de abandon de familie sau de data procesului, deoarece autorităţile au încercat numai o singură dată să îl citeze, ulterior actele de procedură fiind comunicate apărătorilor desemnaţi din oficiu;

f) ***cauza Somogyi c. Italiei***[3]***:*** Curtea Europeană a constatat că autorităţile italiene nu au stabilit dincolo de orice dubiu că reclamantul, care fusese judecat în lipsă sub acuzaţia de trafic de arme, s-a sustras de la proceduri, în condiţiile în care acesta a negat că ar fi primit citaţia, contestând autenticitatea semnăturii de pe aceasta. Astfel, aceste susţineri nu puteau fi apreciate *prima facie* ca fiind nefondate, având în vedere mai ales *diferenţele existente între semnătura de pe citaţie şi cea prezentată ca scripte în comparaţie* de către reclamant, precum şi cea între prenumele reclamantului (Thamas) şi cel de pe citaţie (Tamas); autorităţile judiciare aveau obligaţia pozitivă de a examina problematica ce constituie esenţa dezbateri: identitatea persoanei care a semnat citaţia, însă în cauză nu a fost efectuată nicio investigaţie referitoare la aspectele învederate şi, în ciuda solicitărilor repetate ale reclamantului, nu s-a procedat la o comparare a scrierii pe calea unei expertize grafoscopice. Prin urmare, respingerea cererii de redeschidere a procedurii, fără nicio astfel de verificare, este contrară scopului prevăzut de art. 6;

g) ***cauza Medenica c. Elveţiei***[4]***:*** reclamantul – cetăţean al fostei Yugoslavii – medic oncolog, părăsise teritoriul statului elveţian, după liberarea provizorie pe cauţiune, stabilindu-se în S.U.A., stat al cărei cetăţean a devenit ulterior. La aproape 2 ani după părăsirea teritoriului elveţian, reclamantul fusese trimis în judecată de către procurorii elveţieni sub acuzaţia de înşelăciune şi fals în înscrisuri. Reclamantul a fost judecat în lipsă, *fiind însă reprezentat de cei doi avocaţi aleşi*, instanţa respingând cererea acestuia de amânare a cauzei, motivată de imposibilitatea părăsirii teritoriului S.U.A. ca urmare a unui ordin judecătoresc obţinut de unul dintre pacienţii săi, motivat de faptul că absenţa din ţara şi neînlocuirea acestuia cu un alt doctor ar

---

[1] A se vedea CtEDO, hotărârea din 25 noiembrie 1997, în cauza *Zana c. Turciei*, parag. 66-73.

[2] A se vedea CtEDO, hotărârea din 9 iunie 2005, în cauza *R.R. c. Italiei*, parag. 52-55.

[3] A se vedea CtEDO, hotărârea din 18 mai 2004, cauza *Somogyi c. Italiei*, parag. 70-76.

[4] A se vedea CtEDO, hotărârea din 14 iunie 2001, în cauza *Medenica c. Elveţiei*, parag. 58 şi 59.

putea pune în pericol viaţa pacientului. Instanţele elveţiene au respins şi cererea de redeschidere a procesului formulată de reclamant, arătând că acesta nu a prezentat motive temeinice pentru absenţa sa de la proces, putându-şi asigura substituirea prin intermediul altuia doctor, fapt ce i-ar fi putut permite să se prezinte în faţa instanţei. Instanţele elveţiene au mai reţinut că reclamantul a indus, cu ştiinţă, în eroare instanţele americane prin declaraţii echivoce şi lipsite de acurateţe – în special referitor la procedura desfăşurată în Elveţia – în scopul obţinerii unei hotărâri care nu ar fi făcut imposibilă prezentarea acestuia la proces. Faţă de aceste circumstanţe, şi având în vedere marja de apreciere de care dispun instanţele naţionale, Curtea Europeană a apreciat că prin condamnarea reclamantului *in absentia* şi respingerea cererii de rejudecare, nu a existat o *sancţiune disproporţionată, incompatibilă cu exigenţele art. 6*;

h) ***cauza Hany c. Italiei***[1]***:*** acuzatul a arătat că viciul de citare l-a împiedicat pe acesta să poată participa personal sau prin intermediul unui apărător ales, la procedura audierii preliminare, unde ar fi putut solicita recurgerea la o procedură abreviată ce i-ar fi oferit posibilitatea de a beneficia de reducerea limitelor de pedeapsă; Curtea Europeană a arătat că propria competenţă se limitează la a aplica Convenţia europeană, iar nu de a cunoaşte erorile de fapt şi de drept ce se învederează a fi comise de instanţele naţionale, cu excepţia situaţiei în care acestea aduc atingere drepturilor şi libertăţilor fundamentale ocrotite de Convenţia europeană şi prin raportare specială la nulitatea pretinsă a citaţiei. Instanţa europeană *nu poate astfel aprecia asupra legalităţii citării reclamantului la audierea preliminară, ci numai cu privire la verificarea caracterului echitabil al procedurii privită în ansamblu*, pentru a cerceta dacă efectele citării pretins nelegale aduc atingere dreptului la apărare încălcând prevederile art. 6. În acest cadru, s-a reţinut că autorităţile italiene nu cunoşteau adresa reclamantului din Egipt, întrucât acesta părăsise domiciliul său din Milano fără a indica locul unde poate fi găsit, iar toate tentativele de a-i aduce la cunoştinţă locul unde va avea loc audierea preliminară au eşuat. Chiar dacă un terţ Z. a indicat poliţiei numărul de telefon de la care a fost apelat de reclamant din Egipt, s-a considerat că nu s-ar putea interpreta că incumbă statului o obligaţie pozitivă decurgând din noţiunea de proces echitabil care în circumstanţe asemănătoare cu cele din speţă, de a efectua cercetări în străinătate în baza unor informaţii aşa de vagi cum ar fi un simplu număr de telefon furnizat de un terţ. În plus, reclamantul se putea aştepta că acţiunile sale să conducă la deschiderea unei anchete, cu ocazia audierilor acesta recunoscând că a lovit cu un cuţit victima, considerându-se a fi în legitimă apărare. Deci, părăsind teritoriul Italiei fără a indica o adresă reclamantul s-a expus la riscul decurgând din imposibilitatea de a fi încunoştinţat cu privirea la actele de urmărire penală. Astfel, lipsa acuzatului de la dezbaterile preliminare (unde se analiza necesitatea trimiterii în judecată şi la care a fost citat numai avocatul său din oficiu), nu aduce atingere dreptului garantat de art. 6, reclamantul fiind prezent atât la judecata în prima instanţă, cât şi în apel;

i) ***cauza Demebukov c. Bulgariei***[2]***:*** Curtea Europeană a considerat că prin judecata în lipsă şi refuzul de a redeschide procesul penal nu sunt încălcate dispoziţiile art. 6 parag. 3 lit. c) coroborat cu art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană, în condiţiile în care

---

[1] CtEDO, decizia din 6 noiembrie 2007, cauza *Hany c. Italiei.*

[2] CtEDO, hotărârea din 28 februarie 2008, în cauza *Demebukov c. Bulgariei*, parag. 53-59.

reclamantul şi-a schimbat locuinţa, imediat după prezentarea materialului de urmărire penală în prezenţa avocatului său care îl asistase pe parcursul urmăririi penale, încălcând astfel obligaţia de a nu părăsi localitatea ce îi fusese impusă de procuror;

j) ***cauza Hermi c. Italiei***[1]**:** Marea Cameră a arătat că înainte de a se reţine că un acuzat a renunţat în mod implicit la drepturile garantate de art. 6, trebuie să se dovedească că acesta putea în mod rezonabil să prevadă care sunt consecinţele comportamentului său. Mai mult, acuzatului nu îi incumbă sarcina probei că nu ar fi vrut să se sustragă procedurilor sau că absenţa sa este datorată forţei majore. În acelaşi timp, există deschisă posibilitatea autorităţilor naţionale de a evalua dacă acuzatul a prezentat motive temeinice pentru absenţa sa sau dacă din actele dosarului rezulta ca absenţa era datorată unor motive independente de voinţa reclamantului. În cauză, reclamantul cunoscuse cu două luni înainte termenul pentru judecarea apelului său şi îşi angajase un avocat;

k) cauza ***Lena Atanasova c. Bulgariei***[2]**:** Curtea Europeană a considerat că reclamanta a renunţat în mod conştient şi valabil, de o manieră implicită, la dreptul său de a se prezenta în persoană în condiţiile în care s-a mutat de la adresa pe care o comunicase organelor judiciare fără a le informa despre noua adresă unde locuia efectiv. S-a mai constat că organele judiciare au depus toate diligenţele necesare în mod rezonabil pentru a asigura prezenţa reclamantei în faţa instanţei: au citat-o la adresa cunoscută, au încercat să descopere locul în care acesta se afla efectiv, au verificat dacă aceasta se afla în libertate sau dacă figura în vreun loc de detenţie ori dacă a părăsit teritoriul ţării. În aceste condiţii, CtEDO a opiniat că nu a existat o încălcare a art. 6 parag. 1 CEDO.

§4. Executarea în cadrul Uniunii Europene a hotărârilor judecătoreşti pronunţate *in absentia*

- la nivelul UE nu a existat o lungă perioadă de timp o viziune unitară în materia executării hotărârilor judecătoreşti pronunţate *in absentia*, deciziile-cadru de punere în aplicare a principiului recunoaşterii reciproce a hotărârilor judecătoreşti definitive neabordând în mod sistematic această problematică[3];

---

[1] A se vedea CtEDO, Marea Cameră, cauza *Hermi c. Italiei*, hotărârea din 18 octombrie 2006, parag. 74-75, 93.

[2] CtEDO, hotărârea din 26 ianuarie 2017, în cauza *Lena Atanasova c. Bulgariei*, parag. 45-53.

[3] Spre exemplu: Decizia-cadru 2005/214/JAI din 24 februarie 2005 privind aplicarea principiului recunoaşterii reciproce a sancţiunilor financiare, precum şi Decizia-cadru 2006/783/JAI din 6 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoaşterii reciproce pentru hotărârile de confiscare permit autorităţii de executare să refuze executarea unor astfel de hotărâri judecătoreşti. Decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare şi procedurile de predare între statele membre permite autorităţii de executare să solicite autorităţii de condamnare să îi ofere persoanei, care face obiectul mandatului european de arestare, garanţii considerate adecvate că va avea posibilitatea de a solicita rejudecarea cauzei în statul membru de condamnare şi de a fi prezentă la proces. Caracterul adecvat al unei astfel de garanţii este o chestiune care se decide de către autoritatea de executare şi, de aceea, este dificil de ştiut exact când poate fi refuzată executarea.

- prin Decizia-cadru 2009/299 au fost precizate motivele refuzului de executare a mandatului european de arestare în cazul în care persoana în cauză nu a fost prezentă la proces[1]; astfel, prin art. 2 al Deciziei-cadru 2009/299 a fost eliminat art. 5 pct. (1) din Decizia-cadru 2002/584 și a fost introdus, în cadrul acesteia, ***un art. 4a***, referitor la deciziile pronunțate în urma unui proces la care persoana în cauză nu a fost prezentă personal, care prevede că ***autoritatea judiciară de executare poate refuza executarea mandatului european de arestare*** emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri privative de libertate, în cazul în care persoana nu a fost prezentă personal la procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia, **cu excepția cazului în care mandatul european de arestare precizează că persoana, în conformitate cu alte cerințe procedurale definite în legislația națională a statului membru emitent**:

1. în timp util: *(i) fie a fost citată personal* și, prin urmare, informată cu privire la data și locul stabilite pentru procesul în urma căruia a fost pronunțată decizia, fie a primit efectiv, prin alte mijloace, o informare oficială cu privire la data și locul stabilite pentru respectivul proces, în așa fel încât s-a stabilit fără echivoc faptul că

---

[1] Considerentele (1)-(4), precum și considerentul (10) ale Deciziei-cadru 2009/299 prevăd: „(1) *Dreptul persoanei acuzate de a fi prezentă în persoană la proces este inclus în dreptul la un proces echitabil prevăzut la articolul 6 din* [CEDO], astfel cum a fost interpretat de [CtEDO]. Curtea a declarat, de asemenea, că dreptul persoanei acuzate de a fi prezentă în persoană la proces nu este absolut și că, în anumite condiții, persoana acuzată poate renunța, de bunăvoie și nesilită de nimeni, în mod expres sau tacit, dar fără echivoc, la respectivul drept. (2) Diversele decizii-cadru de punere în aplicare a principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești definitive *nu abordează în mod integrat chestiunea hotărârilor care au fost emise în urma unui proces la care persoana în cauză nu a fost prezentă în persoană. Această diversitate ar putea complica activitatea practicienilor și ar putea reprezenta un obstacol în calea cooperării judiciare.* (3) [...] Decizia-cadru 2002/584/JAI [...] permite autorității de executare să solicite autorității emitente să dea asigurări considerate suficiente pentru a garanta persoanei care face obiectul mandatului european de arestare că va avea posibilitatea să solicite rejudecarea cauzei în statul membru emitent și să fie prezentă când se pronunță hotărârea. Caracterul suficient al unei astfel de asigurări este lăsat la aprecierea autorității de executare și de aceea este dificil de știut exact când poate fi refuzată executarea. (4) Prin urmare, este necesar să se prevadă temeiuri clare și comune pentru nerecunoașterea deciziilor care au fost pronunțate în urma unui proces la care persoana în cauză nu a fost prezentă în persoană. Prezenta decizie-cadru este destinată precizării definiției acestor temeiuri comune care să permită autorității de executare să execute decizia în pofida absenței persoanei în cauză de la proces, respectându-se pe deplin dreptul persoanei la apărare. Prezenta decizie-cadru nu este destinată reglementării formelor și metodelor, inclusiv a cerințelor procedurale care sunt folosite pentru obținerea rezultatelor menționate în prezenta decizie-cadru, aceasta fiind o chestiune de legislație națională a statelor membre. [...] (10) Recunoașterea și executarea unei decizii care a fost pronunțată în urma unui proces la care persoana în cauză nu a fost prezentă în persoană nu ar trebui refuzate în cazul în care persoana în cauză, având cunoștință de procesul stabilit, a fost apărată la proces de un avocat pe care l-a mandatat să facă acest lucru, acesta asigurându-se că asistența juridică este concretă și activă. În acest context, nu ar trebui să conteze dacă avocatul a fost ales, numit și plătit de către persoana în cauză sau dacă avocatul respectiv a fost numit și plătit de către stat, înțelegându-se că persoana în cauză ar fi trebuit să aleagă în mod deliberat să fie reprezentată de către un avocat în loc să se prezinte în persoană la proces. [...]" (s.n., M.U.).

persoana în cauză a avut cunoștință de procesul stabilit, **și** *(ii) a fost informată* că poate fi pronunțată o decizie în cazul în care nu se prezintă la proces; **sau**

2. având cunoștință de procesul stabilit, a mandatat un avocat care a fost numit fie de către persoana în cauză, fie de către stat pentru a o apăra la proces și a fost într-adevăr apărată de avocatul respectiv la proces; **sau**

3. după ce i s-a înmânat decizia și a fost informată în mod expres cu privire la dreptul la rejudecarea cauzei sau la o cale de atac, în cadrul căreia persoana are dreptul de a fi prezentă și care permite ca situația de fapt a cauzei, inclusiv dovezile noi, să fie reexaminată și care poate conduce la desființarea deciziei inițiale: *(i) a indicat în mod expres că nu contestă decizia*; **sau** *(ii) nu a solicitat rejudecarea cauzei* sau promovarea unei căi de atac în intervalul de timp corespunzător; **sau**

4. nu i s-a înmânat personal decizia, însă: *(i) i se va înmâna decizia personal și fără întârziere după predare și va fi informată* în mod expres cu privire la dreptul la rejudecarea cauzei sau la o cale de atac, la care are dreptul de a fi prezentă și care permite ca situația de fapt a cauzei, inclusiv dovezile noi, să fie reexaminată și care poate conduce la desființarea deciziei inițiale, **și** *(ii) va fi informată* cu privire la intervalul de timp în care trebuie să solicite rejudecarea cauzei sau promovarea unei căi de atac, astfel cum se menționează în mandatul de arestare european relevant.

- astfel, la nivelul UE au fost definite motivele de refuz în cadrul instrumentelor de punere în aplicare a principiului recunoașterii reciproce; statele membre UE au definit conceptul de hotărâre judecătorească pronunțată *in absentia* sau normele privind dreptul la rejudecare, cu aplicabilitate numai în ceea ce privește definirea motivelor de refuz, în scopul de a facilita cooperarea judiciară în materie penală și, în special, de a îmbunătăți recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești între statele membre UE;

- prin decizia pronunțată în cauza ***Stefano Melloni c. Ministerio Fiscal*** (cauza nr. C-399/11) CJUE a apreciat că art. 4a alin. (1) din Decizia-cadru 2002/584 *este compatibil* cu cerințele care decurg din art. 47 și din art. 48 alin. (2) din Carta Drepturilor Fundamentale[1] *și trebuie interpretat* în sensul că se opune ca autoritatea judiciară de executare, în cazurile menționate în această dispoziție, să supună executarea unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse *condiției ca respectiva hotărâre de condamnare pronunțată în lipsă să poată fi revizuită în statul membru emitent*; așadar, statul de executare al mandatului european de arestare nu poate, în cazul în care reține existența vreunuia dintre cele 4 cazuri stipulate de art. 4a alin. (1), să condiționeze predarea unei persoane condamnate în lipsă de posibilitatea redeschiderii procesului penal; tot astfel Curtea de la Luxembourg a considerat că art. 53 din Cartă[2] trebuie interpretat în sensul că *nu permite unui stat*

---

[1] Potrivit art. 47 din Cartă: „Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată și reprezentată". Conform art. 48 alin. (2) din Cartă: „Oricărei persoane acuzate îi este garantată respectarea dreptului la apărare".

[2] Conform art. 53 din Cartă: „Niciuna dintre dispozițiile prezentei carte nu poate fi interpretată ca restrângând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale

membru să condiționeze predarea unei persoane condamnate în lipsă de posibilitatea ca hotărârea de condamnare să fie supusă revizuirii în statul membru emitent, cu scopul de a evita să se aducă atingere dreptului la un proces echitabil și dreptului la apărare garantate de constituția acestuia;

- prin decizia pronunțată în cauza *Paweł Dworzecki* (cauza nr. C-108/16 PPU) CJUE a apreciat că: „1. art. 4a alin. (1) lit. (a) pct. (i) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretat în sensul că expresiile «citată personal», precum și «a primit efectiv, prin alte mijloace, o informare oficială cu privire la data și locul stabilite pentru respectivul proces, în așa fel încât s-a stabilit fără echivoc faptul că persoana în cauză a avut cunoștință de procesul stabilit», care figurează în această dispoziție, sunt noțiuni autonome de drept al Uniunii și trebuie interpretate uniform în întreaga Uniune Europeană. 2. Art. 4a alin. (1) lit. (a) pct. (i) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299, trebuie interpretat în sensul că o citație precum cea în discuție în litigiul principal, care nu a fost notificată direct persoanei în cauză, ci a fost predată, la adresa acesteia din urmă, unei persoane adulte din gospodăria sa, care s-a angajat să predea citația persoanei solicitate, fără ca mandatul european de arestare să permită să se stabilească, eventual, dacă această persoană adultă a predat efectiv citația persoanei interesate, nu îndeplinește prin ea însăși condițiile prevăzute de această dispoziție";

- CJUE a mai subliniat în motivarea deciziei pronunțate în cauza *Paweł Dworzecki* că „deși dreptul persoanei acuzate de a fi prezentă în persoană la proces constituie un element esențial al dreptului la un proces echitabil, această cerință nu este absolută. Persoana acuzată poate să renunțe la acesta, de bunăvoie, în mod expres sau tacit, cu condiția ca renunțarea să fie stabilită fără echivoc, să fie însoțită de un minim de garanții corespunzătoare gravității infracțiunii pentru care persoana acuzată este judecată și să nu intre în conflict cu niciun interes public important. În special, încălcarea dreptului la un proces echitabil nu este stabilită, chiar dacă persoana acuzată nu s-ar fi prezentat în persoană la proces, din moment ce aceasta a fost informată cu privire la data și locul procesului sau a fost apărată de un avocat pe care l-a mandatat în acest scop. Dreptul la un proces echitabil al unei persoane citate să se prezinte în fața unei instanțe penale impune, așadar, ca aceasta să fi fost informată, astfel încât să i se permită să își organizeze apărarea într-un mod eficient. Art. 4a alin. (1) lit. (a) pct. (i) din Decizia-cadru 2002/584 urmărește să atingă acest obiectiv, fără însă a preciza în mod limitativ care sunt mijloacele care pot fi folosite în acest scop. Astfel, în afară de citarea personală, condițiile prevăzute de această dispoziție sunt îndeplinite dacă persoana în cauză a primit efectiv, «prin alte mijloace», o informare oficială cu privire la data și locul stabilite pentru procesul său. (...) Împrejurarea că o citație a fost predată unei terțe persoane care se angajează să

---

recunoscute, în domeniile de aplicare corespunzătoare, de dreptul Uniunii și dreptul internațional, precum și de convențiile internaționale la care Uniunea [Europeană] sau toate statele membre sunt părți și în special [CEDO], precum și prin constituțiile statelor membre".

predea respectiva citație persoanei în cauză, indiferent de faptul că această persoană face parte sau nu face parte din gospodăria persoanei în cauză, nu poate, în sine, să îndeplinească aceste cerințe. Astfel, un asemenea mod de citare nu permite să se stabilească fără echivoc nici faptul că persoana în cauză a primit «efectiv» informațiile privind data și locul procesului său, nici, eventual, momentul precis al acestei primiri. Nu se poate, în principiu, să se excludă faptul că predarea citației unei terțe persoane îndeplinește cerințele art. 4a alin. (1) lit. (a) pct. (i) din Decizia-cadru 2002/584. Pentru atingerea obiectivului urmărit de această dispoziție, trebuie să se stabilească însă fără echivoc că această terță persoană a predat efectiv citația persoanei în cauză. În această privință, autorității judiciare emitente îi revine sarcina de a indica, în mandatul european de arestare, elementele pe baza cărora a constatat că persoana în cauză a primit efectiv o informare oficială cu privire la data și locul procesului său. Atunci când autoritatea judiciară de executare verifică îndeplinirea condițiilor, aceasta poate, de asemenea, să se sprijine pe alte elemente, inclusiv pe împrejurările de care a luat cunoștință în cadrul unei audieri a persoanei în cauză. Autoritatea judiciară de executare poate, în orice caz, chiar după ce a constatat că acestea nu acoperă situația în cauză, să ia în considerare alte împrejurări care îi permit să se asigure că predarea persoanei în cauză nu implică o încălcare a dreptului său la apărare. În cadrul unei astfel de aprecieri a respectivului motiv facultativ de nerecunoaștere, autoritatea judiciară de executare va putea, prin urmare, să țină seama de comportamentul persoanei în cauză. Astfel, în acest stadiu al procedurii, o atenție particulară ar putea fi acordată unei eventuale lipse vădite de diligență din partea persoanei în cauză, în special atunci când este evident că aceasta a încercat să se sustragă de la notificarea informațiilor care îi erau adresate";

- dreptul de a fi prezent la proces a fost stipulat explicit și de art. 8 din Directiva 2016/343[1]; trebuie reținut că în argumentul 36 din preambulul Directivei s-a arătat că „în anumite circumstanțe, ar trebui să fie posibilă pronunțarea unei hotărâri

[1] Conform art. 8 din Directiva 2016/343: „*(1)* Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente la propriul proces. *(2)* Statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, cu condiția ca: persoana suspectată sau acuzată să fi fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării; sau persoana suspectată sau acuzată care a fost informată cu privire la proces să fie reprezentată de un avocat mandatat. *(3)* O hotărâre luată în conformitate cu alin. (2) poate fi pusă în executare împotriva persoanei suspectate sau acuzate în cauză. *(4)* Atunci când statele membre prevăd posibilitatea desfășurării proceselor în lipsa persoanelor suspectate sau acuzate, dar condițiile prevăzute la alin. (2) din prezentul articol nu pot fi îndeplinite din cauză că suspectul sau inculpatul nu poate fi localizat, în pofida eforturilor rezonabile depuse în acest scop, statele membre pot să prevadă că o hotărâre poate fi totuși luată și pusă în executare. În acest caz, statele membre se asigură că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu privire la hotărâre și, în special, atunci când sunt prinse, ele sunt informate și despre posibilitatea de a contesta hotărârea și despre dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac, în conformitate cu art. 9. *(5)* Prezentul articol nu aduce atingere normelor naționale conform cărora judecătorul sau instanța competentă poate să excludă temporar o persoană suspectată sau acuzată de la proces, atunci când acest lucru este necesar pentru a asigura buna desfășurare a procedurilor penale, cu condiția ca dreptul la apărare să fie respectat".

cu privire la vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate chiar dacă persoana în cauză nu este prezentă la proces. Acest lucru poate fi valabil atunci când persoana suspectată sau acuzată a fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării, însă, cu toate acestea, nu se prezintă. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la proces ar trebui înțeleasă în sensul citării acesteia în persoană sau a informării oficiale a acesteia în alt mod asupra datei și locului în care urmează să se desfășoare procesul, astfel încât să fie în măsură să aibă cunoștință despre proces. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la consecințele neprezentării ar trebui înțeleasă în special în sensul că aceasta a fost informată că ar putea fi pronunțată o hotărâre în cazul în care nu se prezintă la proces".

§5. Hotărârile judecătoreşti supuse căii extraordinare de atac

- inculpatul judecată în lipsă poate solicita redeschiderea procesului penal în care s-a pronunţat o ***hotărâre definitivă***:

a) de condamnare la pedeapsa închisorii sau detenţiunii pe viaţă cu executare în regim de detenţie sau la pedeapsa amenzii;

b) de condamnare la pedeapsa închisorii sau amenzii cu suspendarea condiţionată a executorii potrivit Codului penal din 1969;

c) de condamnare la pedeapsa închisorii cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei în condiţiile Codului penal din 1969 sau potrivit actualului Cod penal, în măsura în care în această din urmă ipoteză instanţa a omis să ia acordul inculpatului cu privire la prestarea unei munci în folosul comunităţii, întrucât dacă un asemenea acord a fost exprimat în cauză inculpatul nu mai poate fi considerat că a fost judecat în lipsă;

d) de amânare a aplicării pedepsei (amenzii sau închisorii); în ipoteza în care instanţa a impus şi obligaţia prestării unei munci în folosul comunităţii este necesar ca aceasta să fi fost instituită în mod nelegal în absenţa acordului inculpatului, întrucât, în măsura în care acesta şi-a exprimat acordul pentru prestarea unei munci în folosul comunităţii, nu mai poate fi considerat că a fost judecat în lipsă;

e) de renunţare la aplicarea pedepsei;

f) prin care a fost aplicată o măsură educativă privativă sau neprivativă de libertate, procedura fiind deschisă atât inculpaţilor care au comis fapte prevăzute de legea penală în minorat, cât şi celor care au comis fapta după împlinirea vârstei de 18 ani.

- este esenţial, pe de o parte, ca hotărârea să fie definitivă şi, pe de altă parte, soluţia/soluţiile pe care instanţa le-a pronunţat; în acest sens, prin ***decizia nr. 22/HP/2015*** instanţa supremă a apreciat că obiectul cererii de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate îl reprezintă numai hotărârile penale definitive prin care s-a dispus condamnarea, renunţarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei, *indiferent dacă judecata în primă instanţă sau în calea ordinară de atac este consecinţa rejudecării cauzei ca urmare a admiterii contestaţiei în anulare ori a revizuirii*;

- în toate hotărârile definitive cu privire la care poate fi formulată cerere de redeschidere a procesului penal ***trebuie să fi fost soluționat fondul cauzei prin pronunțarea unei hotărâri cu privire la acțiunea penală în cadrul procedurii de drept comun***; prin urmare, nu pot face obiectul căii extraordinare de atac hotărârile pronunțate potrivit procedurii speciale a acordului de recunoaștere a vinovăției, ori ca urmare a parcurgerii procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii (inclusiv în condițiile art. 320[1] C.proc.pen. din 1968 prin intermediul unui înscris autentic), întrucât în toate aceste cazuri nu se poate reține că inculpatul nu a avut cunoștință de proces;

- chiar dacă persoana care exercită calea extraordinară de atac nu critică soluția pronunțată, ci solicită redeschiderea procesului penal în vederea obținerii unei judecăți cu respectarea exigențelor art. 6 din Convenția europeană, legiuitorul a restrâns sfera hotărârilor care pot fi atacate, excluzându-le pe cele prin care s-a dispus achitarea sau încetarea procesului penal, asumând că prin aceste hotărâri nu a fost adusă atingere drepturilor și intereselor legitime ale inculpatului; consider că soluția legislativă trebuie nuanțată, fiind necesară reținerea unei condiții suplimentare, respectiv aceea ca hotărârea de achitare sau încetare a procesului penal să nu cuprindă o constatare a comiterii faptei care a format obiectul acuzației penale în sens european (de pildă, în cazul în care în motivarea hotărârii prin care s-a dispus încetarea procesului penal instanța a arătat că inculpatul a comis fapta de care este acuzat însă nu poate fi tras la răspundere penală ca urmare a intervenției prescripției răspunderii penale; or, în ipoteza dispunerii unei soluții de achitare în temeiul art. 19 LPACPP raportat la art. 18[1] C.pen. din 1969 prin care s-a constatat că fapta există, însă îi lipsește trăsătura esențială a pericolului social concret); în toate aceste ipoteze care implică o confirmare printr-o hotărâre definitivă a acuzației în materie penală formulate împotriva inculpatului apreciez că, față de scopurile urmărite prin exercitarea căii extraordinare de atac, se impune aplicarea directă în dreptul intern a jurisprudenței Curții Europene în interpretarea art. 6 din Convenția europeană și constatarea admisibilității căii extraordinare de atac exercitate de inculpatul judecat *in absentia*[1];

- **este inadmisibilă calea extraordinară de atac** formulată împotriva hotărârilor definitive prin care instanța nu s-a pronunțat cu privire la acțiunea penală cum ar fi hotărârile:

a) prin care instanța a soluționat cererile de revizuire, contestație în anulare sau recurs în casație;

b) pronunțate în materia executării pedepselor (de pildă, contopiri de pedepse, aplicarea legii mai favorabile *postententiam* ca urmare a sesizării din oficiu, contestații la executare, proceduri penale vizând înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoare, revocarea amânării aplicării pedepsei, revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei) sau în cauzele având ca obiect reabilitarea;

c) prin care judecătorul de cameră preliminară s-a pronunțat cu privire la obiectul camerei preliminare sau cu privire la plângerile formulate împotriva soluțiilor de clasare.

---

[1] *În același sens*, a se vedea *V. Constantinescu*, în *M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 1169; *A. Iugan*, Redeschiderea procesului penal, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 62-64.

În condiţiile în care dosarul în care a fost pronunţată sentinţa penală nr. 192 din 13 septembrie 2018 a Curţii de Apel Craiova a avut ca obiect recunoaşterea unei hotărâri de condamnare pronunţată de un stat european membru al Uniunii Europene şi transferul persoanei condamnate în vederea executării pedepsei în România, procedură riguros reglementată de art. 150 şi urm. din Legea nr. 302/2004, în care se verifică doar întrunirea cumulativă a cerinţelor expres menţionate în art. 155 din Legea nr. 302/2004 (caracterul definitiv şi executoriu al hotărârii de condamnare pronunţată de statul străin, existenţa dublei incriminări a faptelor, existenţa cetăţeniei române şi a consimţământului la transfer, precum şi incidenţa unor eventuale motive de nerecunoaştere şi neexecutare) şi nu se antamează aspecte privind existenţa faptei, prevederea în legea penală, săvârşirea de către inculpat, vinovăţia acestuia ori alte aspecte ce ţin de răspunderea penală, se constată că acesta nu face parte din acele cauze penale în privinţa cărora se poate formula o cerere de redeschidere a procesului penal, potrivit art. 466 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 142 din 18 aprilie 2019, www.sintact.ro).*

§6. Aspecte procedurale

6.1. Titularul căii extraordinare de atac: persoana judecată în lipsă

- redeschiderea procesului penal poate fi solicitată numai de persoana fizică sau juridică care a avut calitatea de ***inculpat*** în procesul în care a fost pronunţată hotărârea definitivă şi ***care a fost judecată în lipsă***;

- nu poate solicita redeschiderea procesului penal procurorul, persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente; astfel, chiar dacă procesul penal s-a desfăşurat în lipsa persoanei vătămate ori a celorlalte părţi (cu excepţia inculpatului) acestea nu au calitatea procesuală de a exercita această cale extraordinară de atac putând uza, în condiţiile legii, de contestaţia în anulare;

- potrivit art. 466 alin. (2) C.proc.pen., **este considerată judecată în lipsă** persoana acuzată de comiterea unei infracţiuni (inculpat în primul ciclu procesual) care:

1. nu a fost citată (personal) la proces şi nu a luat cunoştinţă în niciun alt mod oficial despre acesta;

- primul caz prevăzut de art. 466 alin. (2) teza I C.proc.pen. impune pentru reţinerea judecăţii în lipsă îndeplinirea a **două condiţii cumulative**: **a)** citarea inculpatului la proces care nu a ajuns la cunoştinţa acestuia; **b)** existenţa unei notificări oficiale despre procesul penal derulat împotriva sa; în realitate, esenţial în această ipoteză este ca ***existenţa procesului penal să nu fi ajuns la cunoştinţa inculpatului în niciun mod oficial*** chiar şi în ipotezele în care, din punct de vedere procedural, inculpatul a fost legal citat (de pildă, atunci când procedura de citare a fost realizată prin afişare, dar inculpatul nu a avut cunoştinţă de existenţa procesului penal)[1];

[1] Potrivit art. 4a alin. (1) lit. a) pct. 1 din Decizia-cadru 2002/584/JAI, pentru a se evalua dacă o persoană a renunţat la dreptul de a fi prezent în persoană este necesar ca aceasta să fi

- în cazul în care ***inculpatul a primit personal citaţia*** ori a fost citat telefonic sau prin orice mijloc de comunicare la distanţă care i-a permis să afle direct de conţinutul chemării autorităţilor judiciare se prezumă că acesta a avut cunoştinţă de proces şi, pe cale de consecinţă, absenţa sa de la judecată îi este imputabilă; prin citaţie trebuie să i se aducă la cunoştinţă calitatea de acuzat în cadrul procesului penal (învinuit, suspect, inculpat) şi chemarea în faţa autorităţilor pentru un anumit termen;

- şi în cazul inculpaţilor persoane juridice este necesar ca acestea să fi fost citate în procesul penal, inclusiv cu menţiunea de a-şi desemna un mandatar, în special în situaţiile în care în procesul penal reprezentarea a fost realizată prin intermediul mandatarului desemnat de organul judiciar;

- în celelalte ipoteze în care procedura de citare a fost legal îndeplinită, însă nu există dovada primirii personale a citaţiei ori a faptului că acesta a luat la cunoştinţă nemijlocit de conţinutul chemării în faţa autorităţilor judiciare, instanţa va trebuie să verifice dacă există date din care să rezulte ***că inculpatul a avut cunoştinţă în mod oficial de proces***; este restrânsă astfel sfera modalităţilor în care se poate considera că inculpatul a luat la cunoştinţă de proces ***doar la cele oficiale,*** fiind excluse orice alte modalităţi faptice prin care inculpatul ar fi putut lua la cunoştinţă de proces sau stabilirea pe calea unui raţionament deductiv a faptului că acesta avea cunoştinţă de proces[1];

- faptul că inculpatul a luat cunoştinţă de existenţa procesului penal în care era acuzat încă din faza urmăririi penale, iar ulterior a ales să nu se prezinte şi să nu se intereseze de soarta procesului (de pildă, în cazul în care a părăsit ţara fără a se mai interesa de soarta procesului penal ori a decis să se sustragă procedurilor) conduce la concluzia că nu se poate considera că a existat o judecată în lipsă în sensul art. 466 C.proc.pen.; astfel, inculpatul nu poate obţine admiterea căii extraordinare de atac prezentând ca argument faptul că, deşi a avut cunoştinţa de existenţa acuzaţiei în urmărirea penală, nu a cunoscut existenţa fazei de judecată în condiţiile în care prin comportamentul său este neechivoc că inculpatul nu a dorit să-şi exercite dreptul de a fi prezent în instanţă în procesul penal în care era acuzat;

- dacă unei persoane i-a fost adusă la cunoştinţă învinuirea în cursul urmăririi penale (fie în condiţiile Codului de procedură penală din 1968, fie potrivit actualului Cod de procedură penală), apreciez că există o notificare oficială cu privire la acuzaţia penală formulată şi, pe cale de consecinţă, această persoană (învinuit, suspect sau inculpat) a avut cunoştinţă de existenţa unui proces penal împotriva sa; în acest

---

fost citată *personal*, ori să fi primit *efectiv*, prin alte mijloace, o informare oficială cu privire la data şi locul stabilite pentru respectivul proces. În această privinţă, CJUE a arătat că acest articol trebuie interpretat în sensul că o citaţie precum cea în discuţie în litigiul principal, care nu a fost notificată direct persoanei în cauză, ci a fost predată, la adresa acesteia din urmă, unei persoane adulte din gospodăria sa, care s-a angajat să predea citaţia persoanei solicitate, fără ca mandatul european de arestare să permită să se stabilească, eventual, dacă această persoană adultă a predat efectiv citaţia persoanei interesate, nu îndeplineşte prin ea însăşi condiţiile prevăzute de această dispoziţie (*CJUE, C-108/16, hotărârea din 24 mai 2016*).

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea *V. Constantinescu*, în *M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 1168, *A. Iugan*, Redeschiderea procesului penal, op. cit., 2016, p. 107.

caz neprezentarea ulterioară în faţa primei instanţe şi/sau a instanţei de control judiciar echivalează cu opţiunea explicită şi neechivocă acuzatului de a nu participa la procesul penal şi asumarea consecinţelor judecării cauzei în lipsă; această concluzie este cu atât mai mult valabilă în cazul în care acuzatul, după notificarea oficială a acuzaţiei, şi-a încălcat obligaţia de încunoştinţare a autorităţilor judiciare prevăzută de art. 70 alin. (4) C.proc.pen. din 1968, respectiv art. 108 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. cu privire la noul domiciliu sau la noua reşedinţă, iar procedura de citare a fost efectuată în mod legal la adresele cunoscute de organele judiciare;

- în afara aducerii la cunoştinţă a calităţii de învinuit, suspect sau inculpat pot exista şi alte date din care se poate trage concluzia că acuzatul avea cunoştinţă de existenţa procesului penal pornit împotriva sa cum ar fi cazurile în care acesta: a fost supus unei măsuri preventive ori a solicitat accesul la dosarul de urmărire penală sau a formulat personal sau prin mandatar special cereri şi excepţii în procesul penal, ori i s-a prezentat materialul de urmărire penală potrivit Codului de procedură penală din 1968;

- în schimb, nu se poate trage concluzia cunoaşterii existenţei procesului penal doar din audierea unei persoane în actele premergătoare începerii urmăririi penale în condiţiile art. 224 C.proc.pen. din 1968 sau doar prin raportare la prezenţa ori participarea unei persoane în actele premergătoare la diferite procedee probatorii (de pildă, o cercetare la faţa locului sau la efectuarea unei percheziţii domiciliare), dacă aceste acte nu au fost urmate *de o notificare oficială* a acuzaţiei în materie penală;

- consider că standardul autonom european pentru reţinerea existenţei unei acuzaţii în materie penală potrivit *criteriilor Engel* nu poate fi aplicat prin analogie în materia căii extraordinare de atac în toate ipotezele de reţinere, prin raportare la împrejurările de fapt, a existenţei *in concreto* a unui proces penal în care este implicată o persoană atâta timp cât nu se poate constata că aceasta a avut cunoştinţă de natura şi cauza acuzaţiilor care o vizau înainte de învinuirea oficială.

În cazul în care condamnatul a fost audiat în faza de urmărire penală, fie sub calitatea de suspect, inculpat sau învinuit, conform Codului de procedură penală din 1968, acesta a luat la cunoștință de obligația de a anunța orice schimbare de domiciliu conform art. 70 alin. (4) C.proc.pen. din 1968, respectiv art. 108 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. În aceste condiții nu se poate reține faptul că petentul nu ar fi avut cunoștință de procesul penal demarat împotriva sa în condițiile în care a fost citat la domiciliul indicat care corespundea cu cel existent în evidențele Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date, pasivitatea sa neputând constitui temei al redeschiderii procesului penal, în condițiile în care petentul nu a indicat existența vreunui caz de natură a justifica rezonabil lipsa sa de la judecarea cauzei *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 819 din 24 iunie 2014, nepublicată).*

Deşi cererea de redeschidere a procesului penal a fost formulată de o persoană care a avut calitatea de inculpat în procesul în care a fost pronunţată hotărârea definitivă şi care nu a fost prezentă pe tot parcursul judecării cauzei aceasta nu se consideră judecată în lipsă, în sensul art. 466 C.proc.pen. şi art. 6 CEDO, ţinând seama de următoarele: a) în faza de urmărire penală condamnatul

V.R. a dat declaraţii în cauză în calitate de suspect în data de 14 martie 2016 şi în calitate de inculpat în data de 14 martie 2016. De asemenea, faţă de acesta s-a luat măsura reţinerii pe o durată de 24 de ore, potrivit ordonanţei de reţinere din 16 martie 2016, iar apoi, prin încheierea penală nr. 11 din 15 martie 2016 pronunţată de judecătorul de drepturi şi libertăţi de la Judecătoria Satu Mare s-a luat măsura controlului judiciar pe o durată de durată de 30 de zile, începând din 15 martie 2016 până în 13 aprilie 2016. Prin procesul-verbal încheiat la data de 14 martie 2016, lui V.R. i s-a adus la cunoştinţă, printre altele, şi faptul că are obligaţia de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, citaţiile şi orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile şi se consideră că le-a luat la cunoştinţă. Faţă de aceste situaţii de fapt Curtea apreciază că, apelantul V.R. a avut cunoştinţă despre procesul care se desfăşura împotriva sa şi a renunţat în mod voluntar la dreptul de a fi prezent personal în instanţă, fiind reprezentat de către avocaţii desemnaţi din oficiu, atât în primă instanţă, cât şi în apel. Curtea mai reţine că nu există nicio probă din care să rezulte că apelantul V.R. a lipsit în mod justificat de la judecată sau că nu a putut încunoştinţa instanţa despre această lipsă, actele şi lucrările dosarului nerelevând vreo împiedicare invincibilă şi care să nu poată fi prevăzută în mod rezonabilă care să fi împiedicat prezentarea sa în instanţă sau să încunoştinţeze instanţa. Astfel, apelantul V.R. a lăsat cu ştiinţă ca procesul penal să se desfăşoare în lipsa sa, iar această culpă constituie un impediment la redeschiderea ulterioară a procesului, susţinerile acestuia în sensul că a ţinut legătura cu organele de poliţie sau că nu a primit la domiciliu citaţii fiind simple alegaţii, nesusţinute de vreo probă. Dimpotrivă, apelantul V.R. a părăsit adresa de domiciliu, fără a le comunica în prealabil organelor judiciare schimbarea de domiciliu. Instanţele de judecată au depus toate diligenţele necesare în mod rezonabil pentru a asigura prezenţa sa în faţa instanţei: l-au citat la adresa cunoscută, au urmărit localizarea sa în cadrul penitenciarelor şi au emis pe seama acestuia mandate de aducere, atât la adresa de domiciliu, cât şi la adresa indicată de concubina acestuia. Curtea apreciază că şi aceste împrejurări sunt apte să releve că apelantul V.R. *a renunţat în mod conştient şi valabil, de o manieră implicită, la dreptul său de a se prezenta în persoană în faţa instanţelor (C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 699/2017, nepublicată).*

Curtea menţionează că aspectele privind nelegala citare a apelantului pe parcursul soluţionării cauzei în urma căreia a fost condamnat excedează obiectului prezentei cauze, ele neputând face obiectul unei cereri de redeschidere a procesului penal. Dacă cererea de redeschidere a procesului penal ar viza nerespectarea dispoziţiilor privind efectuarea procedurii de citare atunci această instituţie nu şi-ar mai avea rostul, legiuitorul prevăzând alte remedii pentru înlăturarea acestei neregularităţi. De exemplu, dacă inculpatul nu ar fi legal citat nici în prima instanţă şi nici în apel, atunci el ar putea introduce contestaţie în anulare, iar ulterior în urma rejudecării apelului cauza ar fi trimisă spre rejudecare primei instanţe. În cazul în care inculpatul nu a fost legal citat în primă instanţă, el are deschisă calea apelului. Bineînţeles, s-ar putea obiecta că există posibilitatea ca această hotărâre să devină definitivă, însă acest lucru nu se întâmplă decât după comunicarea hotărârii potrivit dispoziţiilor de la citare.

Dacă inculpatului, care deși nu a fost legal citat la judecata în primă instanță, i s-a comunicat potrivit dispozițiilor legale hotărârea (și nu avem aici în vedere comunicarea prin afișare la un domiciliu unde inculpatul nu mai locuia în fapt), iar acesta nu a exercitat apelul, atunci hotărârea devine definitivă, nemaiputând fi cenzurată (situație în care oricum e exclusă posibilitatea unei cereri de redeschidere potrivit interpretării mai sus arătate). Totodată, dacă nelegala citare a intervenit doar raportat la etapa procesuală a apelului, persoana condamnată are deschisă calea formulării unei contestații în anulare. Persoana condamnată L. a invocat deja nelegala sa citare în dosarul în care a fost condamnat, contestația sa în anulare fiind respinsă prin decizia penală nr. 1554 din 21.11.2019 a C.A. București. În realitate, cererea de redeschidere a procesului penal are la bază jurisprudența CtEDO. Deși desfășurarea procedurilor în lipsa acuzatului nu este în sine incompatibilă cu art. 6 din Convenție, o denegare de justiție se produce în mod inevitabil în cazul în care o persoană judecată în lipsă nu poate ulterior să solicite instanței de judecată să o audieze și să reexamineze cauza sa atât în fapt, cât și în drept, cu excepția situației în care se poate dovedi că persoana respectivă a renunțat la dreptul de a apărea în persoană și de a se apăra (cauzele *Colozza c. Italiei*, parag. 29; *Sejdovic c. Italiei*, parag. 82; *Krombach c. Franței*, parag. 85; *Somogyi c. Italiei*, parag. 66) sau a încercat să se sustragă procesului (cauza *Medenica c. Elveției*, parag. 55). Prin urmare, ceea ce se impune a se stabili în prezenta cauză este dacă inculpatul a știut despre desfășurarea procesului penal împotriva sa și și-a putut exercita dreptul la apărare, independent de faptul că în cauză procedura de citare a fost legal îndeplinită. Bineînțeles, desfășurarea unui proces penal împotriva unei persoane fără ca aceasta să știe de el poate să se suprapună cu nelegala citare (însă cele două ipoteze nu trebuie confundate, deoarece nu coincid), caz în care persoana condamnată are posibilitatea de a exercita ambele căi extraordinare de atac *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 279 din 20 martie 2020, în Cpp Ad. 3, p. 335).*

2. deşi a avut cunoştinţă de proces, a lipsit în mod justificat de la judecarea cauzei şi nu a putut încunoştinţa instanţa.

- pentru a fi reţinut acest caz în care inculpatul este prezumat legal că a fost judecat în lipsă, trebuie îndeplinite **cumulativ** următoarele **condiţii**:

a) *inculpatul să fi avut cunoştinţă de proces;*

- în cazul în care inculpatul nu a avut cunoştinţă de proces se va evalua existenţa unei judecăţi în lipsă prin raportare la cazul prevăzut de art. 466 alin. (2) teza I C.proc.pen.

b) *inculpatul să fi lipsit în mod justificat de la proces;*

- este necesară existenţa unei justificări obiective, credibile cu privire la lipsa inculpatului de la proceduri;

- în jurisprudenţă s-a apreciat că, „fără a echivala, obligatoriu, cu forţa majoră, „împiedicarea" trebuie să fie de neînvins, să fie nu numai obiectivă, dar şi să nu fi putut fi prevăzută în mod normal, fiind incluse în această categorie de evenimente: o stare de război, o inundaţie, o înzăpezire, o epidemie – care a necesitat măsuri de carantină – sau un alt fapt neprevăzut ce a dus la întreruperea circulaţiei între sediul instanţei şi locul unde se afla contestatorul. De asemenea, în această categorie de evenimente mai

sunt incluse şi alte situaţii: o boală gravă sau un accident, intervenite pe neaşteptate şi care l-au pus pe cel în cauză în situaţia de a nu putea suporta transportul până la sediul instanţei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1642/2010, www.legalis.ro).*

c) *inculpatul să se fi aflat în imposibilitate de a înştiinţa instanţa prin vreun mijloc de comunicare (telefon, fax, poştă electronică) despre imposibilitatea prezentării la proces;*

- evaluarea atât a imposibilităţii de prezentare, cât şi a celei de încunoştinţare trebuie realizată *in concreto, iar nu abstract*, prin raportare la nivelul de pregătire, cunoştinţe sau înzestrare tehnică a părţii;

- dovada imposibilităţii de prezentare şi de încunoştinţare poate fi realizată potrivit regulilor generale de probaţiune în procesul penal, prin orice mijloc de probă care nu este interzis de lege;

- acest caz care poate justifica redeschiderea procesului penal prevăzut de art. 466 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen. este similar cu cel prevăzut în materia contestaţiei în anulare de art. 426 lit. a) teza a II-a C.proc.pen. acesta din urmă aplicându-se numai în cazul judecăţii în apel; apreciez că pentru a se asigura o interpretare coerentă a dispoziţiilor procedurale dacă imposibilitatea de prezentare a avut loc în faţa primei instanţe poate fi formulată numai cerere de redeschidere a procesului conform art. 466 C.proc.pen., iar dacă această imposibilitate a avut loc la judecata în apel, atunci poate fi formulată numai contestaţie în anulare conform art. 426 lit. a) teza a II-a C.proc.pen.;

- dacă imposibilitatea de prezentare şi încunoştinţare a avut loc atât cu privire la judecata în primă instanţă, cât şi cu privire la judecata în apel (ipoteză puţin probabilă în practică) calea de atac va fi cea prevăzută de art. 466 C.proc.pen.;

Nu se consideră judecat în lipsă, în sensul art. 466 C.proc.pen., pentru a putea exercita calea extraordinară de atac:

a) inculpatul care şi-a desemnat un apărător ales ori un mandatar, dacă aceştia s-au prezentat oricând în cursul procesului;

- nu poate exercita calea extraordinară inculpatul care, având cunoştinţă de acuzaţia penală formulată împotriva sa, a înţeles să îşi exercite dreptul la apărare prin desemnarea unui avocat ales sau un mandatar care să îl reprezinte în procesul penal[1];

- în cazul în care avocatul ales a fost angajat pentru inculpat de către familia acestuia sau de către un terţ, iar nu de inculpat personal, instanţa trebuie să verifice dacă este exclusă posibilitatea mandatării de către inculpat a membrilor familiei/ terţului pentru încheierea contractului de asistenţă juridică, precum şi dacă este exclusă posibilitatea ca inculpatul să fi avut cunoştinţă de proces şi de demersurile efectuate de avocatul său ales[2]; astfel, în

---

[1] Art. 8 alin. (2) din Directiva 2016/343 nu se opune unei reglementări naţionale care prevede că dreptul unei persoane acuzate de a fi prezentă la propriul proces nu este încălcat atunci când aceasta a decis în mod neechivoc să nu se prezinte la una dintre şedinţele organizate în cadrul procesului său, din moment ce a fost informată cu privire la desfăşurarea acestei şedinţe şi a fost reprezentată în şedinţa menţionată de un avocat mandatat (*CJUE, C-688/18, hotărârea din 13 februarie 2020*).

[2] *În această privinţă*, în doctrină [*V. Constantinescu*, Comentariu art. 466, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 3-a] s-a arătat că „încheierea contractului de asistenţă juridică de către

practica judiciară[1] a fost respinsă calea extraordinară de atac în condiţiile în care instanţa a constatat că: **1.** nu se poate accepta că inculpatul a părăsit ţara în aprilie 2011 pentru a munci în Spania, iar în toată perioada până la momentul revenirii în ţară acesta nu a vorbit niciodată cu mama acestuia[2], pierzând orice legătură cu familia; **2.** este greu de acceptat că o persoană în vârstă, fără cunoştinţe juridice şi fără posibilităţi financiare, cum este mama apelantului inculpat, ar fi desemnat trei apărători în numele fiului ei în trei etape diferite ale procesului penal, fără a cunoaşte pentru ce era chemat fiul ei în faţa organelor de urmărire penală şi în faţa instanţelor judecătoreşti şi fără a-l încunoştinţa pe acesta; **3.** la momentul judecării apelului împotriva sentinţei penale pronunţate în primă instanţă, apărătorul ales care l-a reprezentat pe inculpat în faţa Curţii de Apel Bucureşti, în concluziile avute în cadrul dezbaterilor, a invocat circumstanţele speciale ale inculpatului, respectiv faptul că acesta se afla la muncă în Spania, fapt ce denotă că familia inculpatului avea cunoştinţă de situaţia personală a acestuia, infirmând susţinerile sale că nu a mai păstrat legătura cu propria mamă;

---

avocat cu membrii familiei acuzatului îşi are temeiul fie în *teoria mandatului aparent*, avocatul fiind cel care, în considerarea relaţiilor de rudenie existente, apreciază că încheie contractul cu o persoană care a fost împuternicită [în formă scrisă sau verbală, mandatul putând fi încheiat în ambele forme, conform art. 2013 alin. (1) C.civ.] de către acuzat fie în *stipulaţia* pentru *altul*, atunci când avocatul cunoştea că ruda nu avea mandat din partea inculpatului, dar încheie contractul în beneficiul acestuia. Această formă de încheiere a contractului de asistenţă juridică este deseori utilizată din motive practice în situaţia suspecţilor sau inculpaţilor faţă de care au fost luate măsuri preventive privative de libertate, contractul încheindu-se cu rudele care se află în libertate şi fiind ratificat de către suspect sau inculpat la momentul în care avocatul ia legătura cu acuzatul. Atunci când persoana acuzată este absentă de la proceduri, mandatul aparent sau stipulaţia pentru altul rămâne temeiul juridic al încheierii contractului de asistenţă cu rudele suspectului sau inculpatului. Cu toate acestea, din acest mandat sau stipulaţie nu poate fi conchis că inculpatul a împuternicit efectiv pe rudele sale să îi angajeze un avocat cu privire la un proces despre care nu a fost notificat mod oficial (în caz contrar urmează să fie respinsă cererea pentru că există o încunoştinţare oficială) şi cu atât mai puţin că a beneficiat de reprezentarea unui avocat pe care la ales. Altfel spus, rudele unui inculpat nu beneficiază de prezumţia de mandat din partea acestuia faţă de organele judiciare, mandatul aparent producând efecte numai faţă de avocat, iar în cazul stipulaţiei, conform art. 1286 alin. (1) C.civ., dacă terţul beneficiar nu acceptă stipulaţia, dreptul său se consideră a nu fi existat niciodată. *În acest sens*, art. 121 alin. (6) din Statutul profesiei de avocat prevede că în cazul în care avocatul şi clientul convin, o terţă persoană poate fi beneficiarul serviciilor avocaţiale stabilite prin contract, dacă terţul acceptă, chiar şi tacit, încheierea contractului în astfel de condiţii. Prin urmare, în cazul în care contractul de asistenţă juridică este încheiat cu persoana care nu cumulează şi calitatea de beneficiar al serviciilor avocaţiale, este necesară fie acceptarea expresă din partea beneficiarului, suspect sau inculpat în cauză, fie acceptarea tacită, în condiţiile arătate în statut [spre exemplu, conform art. 121 alin. (4) prin achitarea de către inculpat a onorariului menţionat în cuprinsul contractului de asistenţă juridică]".

[1] *C.A. Bucureşti, secţia penală, decizia penală nr. 525/2015*, în *A. Iugan*, Redeschiderea procesului penal, op. cit., p. 114.

[2] Inculpatul invocase faptul că apărătorul ales fusese angajat de mama sa, fără ca el să ştie acest lucru, deoarece a fost plecat în Spania şi nu a mai ţinut în vreun fel legătura cu familia.

- şi în ipoteza în care se constată că avocatul ales sau mandatarul inculpatului nu s-a prezentat la proces, dar a realizat apărarea/reprezentarea fie în scris, fie prin asigurarea substituirii de către un alt avocat nu se poate considera că prin neîndeplinirea condiţiei referitoare la prezenţa la proceduri prevăzute de art. 466 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen. inculpatul trebuie calificat drept o persoană judecată în lipsă; în acest caz, este îndeplinită cerinţa ca inculpatul să fi avut cunoştinţă de procesul penal desfăşurat împotriva sa care face ca acesta să nu poată fi considerat persoană judecată în lipsă potrivit art. 466 alin. (1) teza I C.proc.pen.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Curtea reţine că inculpatul a desemnat avocaţii B. şi J. Împrejurarea că ulterior aceşti avocaţi au fost înlocuiţi de alţii aleşi de familia inculpatului nu schimbă cu nimic constatarea că pe 2 octombrie 2004 acesta ştia de procedurile penale desfăşurate împotriva sa. Prin faptul că a ales să părăsească ţara, trebuie considerat că reclamantul a renunţat în mod intenţionat şi neechivoc la drepturile prevăzute de art. 6 din Convenţie şi putea în mod rezonabil să anticipeze consecinţele comportamentului său *(CtEDO, decizia de inadmisibilitate din 19 iunie 2012, în cauza Sulejmani c. Albania, parag. 22).*

b) persoana care, după comunicarea personală, potrivit legii, a sentinţei, nu a declarat apel, a renunţat la declararea lui ori şi-a retras apelul.

- pentru a se considera că nu există o ipoteză de judecată în lipsă este necesar ca *inculpatul să fi primit personal comunicarea hotărârii motivate in extenso*[1], şi astfel, având cunoştinţă de proces, să nu fi declarat apel, să fi renunţat la declararea apelului sau să fi retras apelul declarat personal sau de un substitut procesual[2];

- în cazul în care copia sentinţei nu a fost comunicată în mod legal, inculpatul se află în continuare în termenul de declarare a apelului, putând uza de calea ordinară de atac, iar nu de calea extraordinară; prin urmare, instanţa poate proceda la recalificarea cererii formulate din calea extraordinară a redeschiderii procesului penal în calea ordinară de atac a apelului numai în situaţia în care hotărârea pronunţată în urma unui proces desfăşurat *in absentia nu era definitivă la data formulării cererii de redeschidere (având-se în vedere şi dispoziţiile art. 270 C.proc.pen.), inculpatul aflându-se în continuare în termenul de apel la momentul formulării cererii*;

- dacă hotărârea primei instanţe a rămas definitivă prin neapelare, iar inculpatului judecat *in absentia* nu i-a fost comunicată personal copia sentinţei [deşi procedura de comunicare se consideră a fi legal îndeplinită (de pildă, prin afişarea înştiinţării cu

---

[1] Ca urmare a modificării operate prin Legea nr. 130/2021, de la data comunicării sentinţei motivate prin care instanţa s-a pronunţat cu privire la acţiunea penală curge termenul de exercitare a apelului.

[2] În mod întemeiat s-a reţinut în doctrină (*A. Iugan*, Redeschiderea procesului penal, op. cit., p. 116) că există o încălcare a dispoziţiile art. 6 din Convenţia europeană în ipoteza în care se dispune respingerea ca inadmisibilă a unei cereri de redeschidere în cazul în care persoana condamnată nu a ştiut de existenţa procesului penal pentru că hotărârea a fost comunicată legal la o adresă la care acesta nu mai locuia de mult timp şi prin afişare (în cauză fiind vorba de o ficţiune a legii menită să asigure posibilitatea desfăşurării procesului penal), iar persoana respectivă nu a efectuat demersurile necesare schimbării domiciliului.

privire la comunicarea sentinţei, neurmată de ridicarea acesteia de la sediul instanţei de inculpat)], acesta poate exercita direct calea extraordinară de atac, nefiind necesar ca, în prealabil, să fi formulat un apel care să fi fost respins ca tardiv de către instanţă; de asemenea, nu este necesar ca, în prealabil formulării căii extraordinare de atac, inculpatul să fi solicitat repunerea în termenul de apel;

- dacă apelul nu a fost formulat personal de inculpatul judecat în lipsă, ci de avocatul său din oficiu care, în calitate de substitut procesual, a uzat de dreptul prevăzut de art. 409 alin. (2) C.proc.pen., inculpatul va putea în continuare uza de exercitarea căii extraordinare de atac, nefiind îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 466 alin. (2) teza a II-a ipoteza finală C.proc.pen.

c) inculpatul care a solicitat potrivit art. 364 alin. (4) C.proc.pen. judecata în lipsă.

- în acest caz inculpatul a renunţat neechivoc la dreptul garantat de art. 6 din Convenţia europeană de a participa personal la proces, asumându-şi consecinţele judecăţii în lipsă; nu prezintă importanţă dacă la momentul formulării cererii inculpatul se afla în stare de libertate ori era privat de libertate în altă cauză.

Curtea consideră că O.P. avea calitatea procesuală activă de a formula calea extraordinară de atac, fiind un inculpat judecat şi condamnat în lipsă. Astfel, O.P. a fost expulzat din România la data de 23 iulie 2004 pe motiv de ședere ilegală primind interdicția de a se afla pe teritoriul României pe o perioadă de un an. La dosarul cauzei nu există vreo probă din care să rezulte că după data expulzării acesta ar fi revenit pe teritoriul României. În dosarul de urmărire penală, prin procesul-verbal din 27 februarie 2016 s-a dispus începerea urmăririi penale față de învinuitul O.P. pentru acuzația de săvârșire a infracțiunii de înşelăciune, prevăzute de art. 215 alin. (1), (3) şi (5) C.pen. din 1969. În faza de urmărire penală, învinuitului O.P. nu i s-a putut aduce la cunoștință învinuirea, nu a fost audiat, nu a primit personal vreo citare sau încunoștințare despre procesul penal desfăşurat împotriva sa şi nu i s-a prezentat materialul de urmărire penală, organele de urmărire penală arătând că desfășurarea procedurii în lipsă a fost cauzată de faptul că învinuitul a părăsit teritoriul României la data de 23 iulie 2004 prin punctul de trecere a frontierei Stamora Moravița şi nu mai figura în evidența de intrări şi ieşiri din România. După sesizarea instanței cu rechizitoriul emis la data de 27 martie 2006, în faza de judecată, prima instanță l-a citat pe inculpatul O.P. la adresele cunoscute din România şi Serbia. Din dovezile de citare a rezultat că inculpatul O.P. nu locuieşte la aceste adrese. În aceste condiții, prima instanță l-a citat pe inculpat la sediul Consiliului Local Oradea. Din niciunul dintre actele aflate la dosarul cauzei nu rezultă că inculpatul O.P. ar fi luat cunoștință despre existența procesului penal desfăşurat împotriva sa la Tribunalul Bihor. Din actele aflate în dosarul Tribunalului Bihor a rezultat că inculpatului O.P. nu i s-a comunicat minuta sentinței penale nr. P din 17 aprilie 2008 nici la adresele cunoscute din România şi Serbia, nici la adresa din Austria unde a locuit cu forme legale (a se vedea fişa cu situația juridică emisă de penitenciar, înscrisurile depuse de către condamnat şi hotărârea emisă de autoritățile judiciare din Austria din care rezultă că petentul condamnat a locuit efectiv în Austria) şi nici prin afişare la sediul instanței sau a consiliului

local. Față de această situație de fapt, Curtea apreciază că nu se poate reține îndeplinită condiția prevăzută de art. 466 alin. (2) teza I C.proc.pen. referitoare la citarea personală a inculpatului, care ar fi condus la pierderea calității de persoană judecată în lipsă. În plus, Curtea subliniază că ficțiunea juridică constând în constatarea îndeplinirii procedurii de citare prin afișare a fost creată de legiuitor pentru a permite desfășurarea cursivă a procesului penal în cauzele în care organele judiciare nu au cunoștință despre locul unde domiciliază sau locuiește efectiv o parte sau subiect procesual. Această ficțiune juridică nu poate constitui un impediment la admiterea cererii de redeschidere a procesului penal, existența unei proceduri de citare prin afișare neconstituind în sine un impediment la obținerea redeschiderii procesului penal de persoana judecată în lipsă, întrucât nu poate fi echivalată o încunoștințare efectivă a inculpatului și nici nu se poate stabili dacă în urma citării prin afișare inculpatul a avut efectiv cunoștință de existența procesului penal. Din actele dosarului rezultă că, în urma predării de către autoritățile maghiare în baza mandatului european de arestare, petentului condamnat O.P. i s-a comunicat sentința penală a Tribunalului Bihor, după ce a fost încarcerat în vederea executării acestei hotărâri penale, respectiv după data de 9 noiembrie 2015. Curtea consideră că, în mod eronat, prima instanță a apreciat că raportat la acest moment al comunicării a început să curgă termenul de 10 zile în care petentul condamnat O.P. putea declara apel împotriva acestei hotărâri, conform art. 410 alin. (1) C.proc.pen. Prima instanță a ajuns la o astfel de concluzie având în vedere că petentului condamnat nu i s-a comunicat minuta sentinței penale a Tribunalului Bihor, comunicându-i-se doar hotărârea de condamnare abia după ce a fost predat de către autoritățile din Ungaria către cele din România. Deopotrivă, prima instanță a reținut, în mod netemeinic, că de la momentul comunicării sentinței penală a Tribunalului Bihor în termen de 10 zile, petentul condamnat O.P. avea dreptul să declare apel în termen și că acesta nu a înțeles să formuleze apel, ci doar cerere de redeschidere a procesului penal. Curtea apreciază că, raportat la exigențele art. 466 C.proc.pen., pentru a se considera că nu există o ipoteză în care se poate reține calitatea de persoană judecată de judecată în lipsă este necesar ca *inculpatul să fi primit personal comunicarea minutei sentinței penale*[1] și astfel, având cunoștință de proces, să nu fi declarat apel, să fi renunțat la declararea apelului sau să fi retras apelul declarat personal sau de un substitut procesual. Comunicarea hotărârii penale în sensul art. 466 C.proc.pen. vizează comunicarea realizată înainte de rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, iar nu cea efectuată după punerea în executare a mandatului de executare a pedepsei închisorii sau după predarea condamnatului în baza mandatului european de arestare. Curtea consideră că dacă hotărârea primei instanțe a rămas definitivă prin neapelare, iar inculpatului judecat *in absentia* nu i-a fost comunicată personal copia minutei sentinței, acesta poate exercita direct calea extraordinară de atac, nefiind necesar ca, în prealabil, să fi formulat un apel care să fi fost respins ca tardiv de către instanță. De asemenea, nu este necesar ca, în prealabil formulării căii extraordinare de atac, inculpatul să fi solicitat repunerea în termenul de apel. În plus, Curtea constată că, deși prima instanță avea în față o persoană privată de libertate deoarece condamnarea

[1] După modificarea legislativă operată prin Legea nr. 130/2021, referirea din cuprinsul hotărârii la comunicarea minutei sentinței se va citi drept comunicare a sentinței motivate.

pronunțată prin sentința penală Tribunalului Bihor era definitivă în condițiile art. 551 C.pen., a apreciat totuși că aceasta era în drept să formuleze apel în termen, ceea ce implică faptul că prima instanță a reținut că hotărârea în baza căruia a fost privat de libertate O.P. nu era definitivă. Or, în aceste condiții era absolut necesar să se constate că nu există bază legală pentru privarea de libertate, în temeiul sentinței penale nedefinitive a Tribunalului Bihor. În aceste condiții, Curtea consideră că atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată procesul penal s-a desfășurat în lipsa învinuitului/inculpatului O.P. și că, la momentul predării în vederea executării pedepsei, sentința penală a Tribunalului Bihor era definitivă în condițiile art. 551 C.proc.pen. În consecință, cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Bihor la data de 18 noiembrie 2015 are natura exercitării căii extraordinare de atac a redeschiderii procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate și a fost formulată în termenul prevăzut de art. 466 alin. (1) C.proc.pen. de petentul O.P. care are calitatea pe persoană condamnată în lipsă în procesul penal ce a făcut obiectul dosarului al Tribunalului Bihor. Deopotrivă, Curtea reține faptul că O.P. a invocat temeiuri legale pentru redeschiderea procesului penal în vederea asigurării dreptului la un proces echitabil în componenta referitoare la dreptul persoanei de a fi prezentă efectiv în cadrul procesului penal în scopul exercitării dreptului la apărare, iar motivele în baza cărora a fost formulată cererea nu au fost prezentate într-o cerere anterioară de redeschidere a procesului penal, care să fi fost judecată definitiv *(C.A. Oradea, secția penală, decizia nr. 568/2016).*

6.2. Cererea de redeschidere a procesului penal

- cererea de redeschidere a procesului penal poate fi formulată ***în scris*** de către persoana judecată în lipsă, personal sau prin mandatar special, şi trebuie motivată cu privire la întrunirea exigenţelor prevăzute la art. 466 C.proc.pen.; astfel, persoana care exercită calea de atac trebuie să indice cauza în care a avut loc judecata în lipsă, hotărârea pronunţată, precum şi să motiveze de întrunirea condiţiilor prevăzute de art. 466 C.proc.pen. pentru a se putea reţine că a fost judecată în lipsă;

- art. 467 C.proc.pen. nu prevede posibilitatea formulării căii extraordinare de atac oral de către persoana judecată în lipsă şi nici în scris sau oral de alte persoane în calitate de substituiți procesuali;

- cererea poate fi însoţită de copii de pe înscrisurile de care persoana judecată în lipsă să le solicite ca probe, certificate pentru conformitate cu originalul; când înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele vor fi însoţite de traducere autorizată în limba română efectuată la solicitarea şi pe cheltuiala petentului;

- cererea se depune la instanţa competentă să soluţioneze calea extraordinară de atac; în ipoteza în care instanţa la care a fost înregistrată cererea apreciază că nu este competentă (material, teritorial sau personal), va dispune prin sentinţă definitivă declinarea judecării căii extraordinare de atac în favoarea instanţei competente;

- când persoana judecată în lipsă este privată de libertate, cererea poate fi depusă la administraţia locului de deţinere, care o va trimite de îndată instanţei competente; analiza tardivităţii cererii se va realiza prin raportare la data depunerii cererii la administraţia

locului de deţinere potrivit art. 270 alin. (1) C.proc.pen., iar nu în funcţie de data înregistrării acesteia la instanţă;

- în cazul în care cererea nu este motivată sau dacă înscrisurile depuse nu sunt traduse în limba română instanţa pune în vedere celui ce a formulat cererea să o completeze până la primul termen de judecată sau, după caz, într-un termen scurt, stabilit de instanţă;

- neconformarea petentului la dispoziţia instanţei sau conformarea parţială nu conduce *de plano* la respingerea ca inadmisibilă a căi extraordinare de atac; astfel, dacă înscrisurile nu au fost traduse în limba română acestea nu vor putea fi încuviinţate ca probe; tot astfel, neindicarea hotărârii/hotărârilor judecătoreşti pronunţate în lipsă poate fi suplinită prin efectuarea de către instanţă a unei verificări în sistemul ECRIS;

- lipsa motivării poate fi suplinită inclusiv la termenul stabilit pentru dezbaterea admisibilităţii în principiu prin depunerea de note scrise sau prin concluziile orale ale avocatului ales sau desemnat din oficiu (în cazul în care asistenţa juridică este obligatorie), sau chiar prin motivarea orală făcută de petent în faţa instanţei.

6.3. Termenul de formulare a cererii de redeschidere a procesului penal

- potrivit art. 466 alin. (1) C.proc.pen., inculpatul judecat în lipsă poate solicita redeschiderea procesului penal în termen de o lună (*termen procedural imperativ*) calculat din ziua în care a luat cunoştinţă, prin orice notificare oficială, că s-a desfăşurat un proces penal împotriva sa;

- termenul procedural se va calcula potrivit dispoziţiilor art. 269 C.proc.pen.;

- constituie moment de început (*dies a quo*) al termenului de exercitare a căii extraordinare de atac:

a) data comunicării mandatului de executare a pedepsei închisorii sau al detenţiunii pe viaţă; potrivit art. 557 alin. (1^2) C.proc.pen., odată cu înmânarea mandatului de executare, persoanei condamnate i se aduce la cunoştinţă, sub semnătură, în scris, dreptul la redeschiderea procesului penal în cazul condamnărilor *in absentia*, iar în cazul în care persoana nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal;

b) de la data la care, după aducerea în ţară, a fost comunicată hotărârea de condamnare în cazul persoanei condamnate definitiv în urma judecării în lipsă faţă de care un stat străin a dispus extrădarea sau predarea în baza mandatului european de arestare; prin urmare, prezintă relevanţă numai data comunicării hotărârii de condamnare efectuate de autorităţile române după momentul predării persoanei condamnate de către autorităţile străine; este irelevantă pentru stabilirea *dies a quo* data privării de libertate în statul străin în vederea extrădării sau predării în baza mandatului european de arestare sau data la care autoritatea străină de executare a mandatului european de arestare i-a comunicat inculpatului o copie a acestuia ori a comunicat, pentru informare, o copie a hotărârii definitive de condamnare pronunţată de instanţa română[1];

---

[1] Potrivit art. 93 din Legea nr. 302/2004, republicat: *(1)* Atunci când persoana condamnată nu a fost prezentă la judecată, *instanţa emitentă* verifică lucrările dosarului pentru a constata

c) data la care persoana a luat cunoştinţă în mod efectiv de notificarea oficială cu privire la existenţa unui proces penal în cazul condamnării la pedeapsa amenzii sau la pedeapsa închisorii cu suspendarea sub supraveghere a executării, ori în ipoteza în care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei (de pildă, data primirii personal a comunicării hotărârii de condamnare **sau** data primirii convocării emise de consilierul de probaţiune care se ocupă cu supravegherea **ori** data la care consilierul de probaţiune l-a contactat telefonic pe condamnatul aflat în străinătate pentru a-i aduce la cunoştinţă că în urma rămânerii definitive a hotărârii trebuie să se supună programului de supraveghere şi pentru a stabili modalitatea concretă de realizare a supravegherii etc.).

---

dacă: *a)* persoana condamnată a fost încunoştinţată în timp util, prin citaţie scrisă înmânată personal sau prin notificare telefonică, fax, e-mail sau prin orice alte asemenea mijloace, cu privire la ziua, luna, anul şi locul de înfăţişare şi la faptul că poate fi pronunţată o hotărâre în cazul în care nu se prezintă la proces; sau *b)* având cunoştinţă de ziua, luna, anul şi locul de înfăţişare, persoana condamnată l-a mandatat pe avocatul său ales sau desemnat din oficiu să o reprezinte, iar reprezentarea juridică şi apărarea în faţa instanţei de judecată au fost realizate în mod efectiv de către avocatul respectiv; sau *c)* după ce i s-a înmânat personal hotărârea de condamnare şi i s-a adus la cunoştinţă că, potrivit legii, cauza poate fi rejudecată sau că hotărârea este supusă unei căi de atac şi că poate fi verificată inclusiv pe baza unor probe noi, iar în eventualitatea admiterii căii de atac, poate fi desfiinţată, persoana condamnată fie a renunţat în mod expres la rejudecarea cauzei ori la exercitarea căii de atac, fie nu a solicitat rejudecarea ori nu a declarat, în termenul prevăzut de lege, respectiva cale de atac.

(2) Atunci când din lucrările dosarului rezultă că persoanei condamnate *nu i s-a înmânat personal hotărârea de condamnare, instanţa emitentă informează autoritatea judiciară de executare că*: *a)* în termen de 10 zile de la primirea, după caz, în centrele de reţinere şi arestare preventivă care se organizează şi funcţionează în subordinea Ministerului Afacerilor Interne sau în penitenciar a persoanei predate, hotărârea de condamnare va fi comunicată personal acesteia, în condiţiile Codului de procedură penală; *b)* la momentul înmânării hotărârii de condamnare, persoanei predate i se va aduce la cunoştinţă că are dreptul, după caz: *(i)* la exercitarea unei căi de atac, potrivit Codului de procedură penală; sau *(ii)* la rejudecarea cauzei, potrivit Codului de procedură penală.

(3) Totodată, când din lucrările dosarului rezultă că persoana condamnată nu a primit în prealabil nicio informare oficială cu privire la procedurile penale împotriva sa, ulterior transmiterii mandatului european de arestare, *instanţa emitentă va comunica*, la cererea autorităţii judiciare de executare, o copie a hotărârii de condamnare traduse, dacă este cazul, în limba pe care persoana condamnată o înţelege, pentru a fi adusă la cunoştinţa acesteia. *Transmiterea hotărârii de condamnare nu va fi considerată o comunicare în sensul alin. (2) şi nici nu va produce efecte cu privire la termenul în care aceasta poate fi atacată, făcându-se exclusiv cu titlu informativ.*

(4) Constatările făcute potrivit alin. (1) şi (2) vor fi trecute la lit. d) din formularul prevăzut la art. 87 alin. (2). Atunci când sunt incidente dispoziţiile prevăzute la alin. (1) lit. b), dacă conţinutul mandatului încredinţat avocatului ales sau desemnat din oficiu nu rezultă din lucrările dosarului, instanţa poate solicita avocatului care a asigurat apărarea persoanei condamnate o declaraţie cu privire la relaţia dintre acesta şi clientul său, fără ca prin aceasta să se considere că se aduce atingere secretului profesional ori principiului confidenţialităţii. Declaraţia va fi folosită exclusiv în scopul prezentului articol şi nu este destinată publicităţii (s.n., M.U.).

- va fi considerată formulată în termen şi cererea de redeschidere depusă de inculpatul judecat în lipsă *înaintea de începerea curgerii termenului prevăzut de art. 466 alin. (1) C.proc.pen.* (de exemplu, în cazul în care inculpatul a aflat despre procesul penal în care a fost judecat în lipsă şi condamnat cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei imediat după rămânerea definitivă a hotărârii şi înainte de primirea convocării consilierului de probaţiune sau înainte de motivarea şi comunicarea hotărârii de condamnare; sau inculpatul care a fost condamnat la executarea pedepsei închisorii în regim de detenţie în urma unui proces desfăşurat în lipsă în măsura în care doreşte să evite încarcerare şi să obţină în prealabil suspendarea executării pedepsei sau chiar admiterea în principiu a cererii de redeschidere); această soluţie se impune faţă de scopul urmărit prin exercitarea căii extraordinare de atac şi având în vedere că termenul prevăzut de art. 466 alin. (1) C.proc.pen. este un termen maximal de exercitare a căii de atac.

Cu privire la termenul în care a fost formulată cererea de redeschidere a procesului penal, judecătorul reţine că nu există nicio dovadă că persoana condamnată a aflat, înainte de data de 20.10.2014, data arestării sale în Marea Britanie, în baza mandatului european de arestare, pe calea unei notificări oficiale, de procesul care s-a desfăşurat împotriva sa. În cauză, deoarece termenul de formulare a cererii de redeschidere a procesului penal nu a început încă să curgă, deoarece condamnatul nu a fost încă adus în ţară, instanţa reţine că cererea îndeplineşte condiţia cu privire la termenul de formulare. Faptul că, formal, acest termen nu a început să curgă, întrucât condamnatul nu a fost încă adus în ţară, nu poate conduce la soluţia de respingere a cererii pentru nerespectarea acestei condiţii, deoarece, pe de o parte, din dispoziţiile art. 469 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. rezultă că depăşirea termenului conduce la respingerea cererii de redeschidere, nu devansarea acestuia. Pe de altă parte, o interpretare formală ar face ca textul de lege să producă efecte contrare celor urmărite prin această procedură, respectiv de a asigura în cel mai scurt (...) *(Jud. Sectorului 6 Bucureşti, încheierea din data de 3 aprilie 2015, în Cpp Ad. 3, p. 782).*

6.4. Instanţa competentă

- potrivit art. 467 alin. (1) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016. calea extraordinară de atac se adresează ***numai instanţei care a judecat cauza în primă instanţă***; prin această modificare legislativă, precum şi prin abrogarea art. 470 C.proc.pen. au fost înlăturate soluţiile contradictorii din practică prin care se considera că cererea de redeschidere a procesului penal poate fi adresată şi instanţei de apel, deoarece prevede un termen mai lung de formulare decât cel stipulat de lege în cazul contestaţiei în anulare; pe cale de consecinţă, au fost concretizate şi ipotezele în care poate fi exercitată această cale de atac şi cele în care se poate exercita contestaţia în anulare; astfel, în ipoteza în care lipsa de la judecata apelului a fost cauzată de nelegala citare a inculpatului, cererea intitulată de petent *de redeschidere a procesului penal* va trebuie calificată drept *contestaţie în anulare* întemeiată pe dispoziţiile art. 426 lit. a) teza I C.proc.pen., care este în competenţa *instanţei de apel*; tot astfel, dacă inculpatul nu a fost judecat în lipsă în primă instanţă, însă ulterior a lipsit justificat

de la judecata cauzei în apel şi s-a aflat în imposibilitate de a încunoştinţa instanţa de apel, cererea intitulată de petent de redeschidere a procesului penal va trebui calificată drept contestaţie în anulare întemeiată pe dispoziţiile art. 426 lit. a) teza a II-a C.proc.pen., care este în competenţa *instanţei de apel*;

- competenţa de soluţionare a căii extraordinare de atac aparţine ***instanţei care a judecat cauza în primă instanţă indiferent dacă***:

a) inculpatul a fost judecat în lipsă atât în primă instanţă, cât şi în căile de atac;

b) inculpatul a fost judecat în lipsă în faţă primei instanţe, însă ulterior a declarat apel personal sau printr-un mandatar special şi a lipsit de la judecata cauzei în apel;

c) inculpatul a fost judecat în lipsă în faţa primei instanţe, însă ulterior a participat la judecata cauzei în apel;

d) inculpatul nu a fost judecat în lipsă în primă instanţă, însă ulterior, legal citat fiind, a lipsit de la judecata cauzei în apel.

- competenţa în primă instanţă va aparţine instanţei care a judecat cauza în primă instanţă *illo tempore*, chiar dacă la momentul soluţionării cererii de redeschidere aceasta nu ar mai avea competenţa materială sau personală de a judeca infracţiunea/persoana pentru care s-a pronunţat hotărârea definitivă în lipsă; apreciez că, faţă de natura juridică de calea extraordinară de atac de retractare, în principiu, la stabilirea competenţei materiale sau personale a instanţelor nu se va avea în vedere instanţa competentă să judece cauză în primă instanţă la momentul soluţionării cererii[1]; ***ca excepţie***, *competenţa materială sau personală va aparţine instanţei competente să judece cauză în primă instanţă la momentul soluţionării cererii* în următoarele ipoteze: **1.** dacă prima instanţă care a judecat cauza este o instanţă militară care a fost desfiinţată prin Legea de punere în aplicare a Codului penal[2], cauza se va judeca de instanţa militară competentă să judece în primă instanţă la momentul soluţionării cererii de redeschidere; **2.** în cazul intervenţiei unei legi procesuale noi care operează modificări în materia competenţei materiale sau personale, iar prin dispoziţiile tranzitorii se stabileşte că determinarea competenţei în cazul cererilor de rejudecare se va face potrivit legii noi; **3.** dacă competenţa de judecată a cauzei potrivit legii noi aparţine instanţei civile, iar nu instanţei militare care se pronunţase în primă instanţă[3].

6.5. Admisibilitatea în principiu

- spre deosebire de celelalte căi extraordinare de atac, în cazul redeschiderii procesului penal judecata nu cuprinde două etape: admisibilitatea în principiu şi judecarea pe fond a căii extraordinare;

---

[1] *În sens contrar*, a se vedea *V. Constantinescu* în *M. Udroiu*, Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 1173.

[2] Prin Codul de procedură penală şi Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală a operat *o restructurare a sistemului de justiţie militară şi a competenţelor acestuia.* Astfel, instanţele militare sunt tribunalele militare şi Curtea Militară de Apel Bucureşti, dispărând astfel fostele „judecătorii" militare deoarece sistemul este organizat începând cu palierul corespunzător tribunalului civil.

[3] A se vedea, *în acest sens*, I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 860 din 8 octombrie 2013 (*www.scj.ro*).

- faţă de conţinutul reglementării admisibilităţii în principiu a cererii de redeschidere, apreciez că aceasta nu are natura unui veritabil filtru de admisibilitate, ci reprezintă chiar o judecată cu privire la calea extraordinară de atac, în şedinţă publică şi procedură contradictorie, care are ca efect imediat în cazul admiterii cererii desfiinţarea de drept a hotărârii definitive care se bucura de autoritate de lucru judecat.

6.5.1. Măsuri premergătoare

- la primirea cererii de redeschidere a procesului penal se procedează la repartizarea sa aleatorie; judecătorul care face parte din completul căruia i s-a repartizat cauza trebuie să verifice *a priori*, înainte de dispunerea oricăror măsuri administrative, dacă nu se află în vreun caz de incompatibilitate având în vedere că potrivit art. 64 alin. (3) C.proc.pen. judecătorul care s-a pronunţat asupra fondului cauzei în primul ciclu procesual este incompatibil să judece o cale extraordinară de atac;

- în ipoteza în care nu se constată existenţa vreunui caz de incompatibilitate judecătorul va dispune citarea pentru termenul stabilit a părţilor şi a persoanei vătămate din cauza a cărei redeschidere se solicită; deopotrivă, se va proceda la verificarea în sistemul informatic ECRIS dacă petentul nu a formulat şi alte cereri de redeschidere şi se va dispune ataşarea dosarului cauzei pentru a se evalua existenţa sau nu a unei judecăţi în lipsă;

- când persoana care a solicitat redeschiderea procesului penal este privată de libertate (în baza mandatului de executare a pedepsei închisorii, arestată în altă cauză, internată într-un centru educativ sau de detenţie) instanţa va dispune citarea acesteia la locul de deţinere şi emiterea unei adrese către barou în vederea desemnării unui avocat din oficiu.

6.5.2. Suspendarea executării hotărârii

- formularea cererii de redeschidere *nu suspendă de drept* efectele hotărârii definitive;

- suspendarea executării hotărârii definitive poate fi dezbătută şi dispusă ***numai anterior pronunţării instanţei cu privire la admisibilitatea în principiu***, întrucât, ulterior, în cazul admiterii cererii hotărârea definitivă este desfiinţată de drept, iar în cazul respingerii cererii instanţa este dezînvestită de cauză;

- instanţa sesizată, la cerere sau din oficiu, ***poate suspenda executarea hotărârii de condamnare la pedeapsa închisorii care a fost atacată cu cerere de redeschidere***; prin urmare, nu se poate solicita şi dispune suspendarea altor hotărâri definitive atacate ce pot fi atacate cu cererea de redeschidere sau a unora dintre dispoziţiile acestora (de pildă, nu se poate dispune suspendarea executării hotărârii de condamnare la pedeapsa detenţiunii pe viaţă, de condamnare la pedeapsa închisorii cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, de renunţare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei etc.);

- suspendarea executării hotărârii definitive poate viza atât hotărârile de condamnare la pedeapsa închisorii care au fost puse în executare, cât şi hotărârile definitive de condamnare la pedeapsa închisorii care nu au fost puse încă în executare în vederea evitării proactive a privării de libertate; chiar şi o persoană condamnată care

se sustrage de la executarea pedepsei închisorii aplicate în cadrul unui proces desfăşurat *in absentia* poate solicita şi obţine suspendarea executării hotărârii;

- analiza necesităţii suspendării executării pedepsei închisorii se face în procedură contradictorie, desfăşurată în şedinţă publică, cu citarea persoanei condamnate şi participarea procurorului; asistenţa juridică a persoanei private de libertate este obligatorie; persoana privată de libertate poate solicita ca dezbaterea să se realizeze şi în lipsa sa, caz în care va fi reprezentată de avocatul ales sau desemnat din oficiu; instanţa se pronunţă prin **încheiere definitivă**;

- în cazul în care dispune suspendarea executării hotărârii supuse cererii de redeschidere, instanţa ***poate impune*** *(măsura facultativă, iar nu obligatorie)* respectarea uneia sau a mai multor dintre obligaţiile de a face sau a nu face prevăzute de art. 215 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. (controlul judiciar)[1]; prin urmare, după suspendarea executării hotărârii ***nu pot fi dispuse măsuri preventive în cauză*** (de pildă, arestarea preventivă sau arestul la domiciliu) art. 469 alin. (2) C.proc.pen. *prevăzând doar posibilitatea impunerii de obligaţii pozitive sau negative* (fără a stipula obligaţia impunerii de iure a unora dintre acestea ca în cazul măsurii controlului judiciar); dacă persoana condamnată nu respectă obligaţiile stabilite prin încheiere, instanţa, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune revocarea măsurii suspendării şi reluarea executării pedepsei;

6.5.3. Dezbaterea admisibilităţii în principiu a cererii de redeschidere

- dezbaterea admisibilităţii în principiu are loc în şedinţă publică, având un caracter contradictoriu;

- este necesar ca procedura de citare să fie în mod legal îndeplinită cu părţile şi a persoana vătămată din cauza a cărei redeschidere se solicită; lipsa persoanelor legal citate aflate în stare de libertate nu împiedică dezbaterea admisibilităţii în principiu;

- participarea procurorului *este obligatorie*;

---

[1] Art. 215 alin. (1) stipulează următoarele *obligaţii*: *a)* să se prezinte la organul de urmărire penală, la judecătorul de cameră preliminară sau la instanţa de judecată ori de câte ori este chemat; *b)* să informeze de îndată organul judiciar care a dispus măsura sau în faţa căruia se află cauza cu privire la schimbarea locuinţei; *c)* să se prezinte la organul de poliţie desemnat cu supravegherea sa de către organul judiciar care a dispus măsura, conform programului de supraveghere întocmit de organul de poliţie sau ori de câte ori este chemat.

Art. 215 alin. (2) stipulează următoarele *obligaţii*: *a)* să nu depăşească o anumită limită teritorială, fixată de organul judiciar, decât cu încuviinţarea prealabilă a acestuia; *b)* să nu se deplaseze în locuri anume stabilite de organul judiciar sau să se deplaseze doar în locurile stabilite de acesta; *c)* să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere; *d)* să nu revină în locuinţa familiei, să nu se apropie de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia, de alţi participanţi la comiterea infracţiunii, de martori ori experţi sau de alte persoane anume desemnate de organul judiciar şi să nu comunice cu acestea direct sau indirect, pe nicio cale; *e)* să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfăşoare activitatea în exercitarea căreia a săvârşit fapta; *f)* să comunice periodic informaţii relevante despre mijloacele sale de existenţă; *g)* să se supună unor măsuri de control, îngrijire sau tratament medical, în special în scopul dezintoxicării; *h)* să nu participe la manifestări sportive sau culturale ori la alte adunări publice; *i)* să nu conducă vehicule anume stabilite de organul judiciar; *j)* să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte arme; *k)* să nu emită cecuri.

- asistenţa juridică *este obligatorie* în cazul în care persoana care a solicitat redeschiderea este privată de libertate (arest preventiv, arestat în altă cauză, internată într-un centru educativ sau de detenţie); dispoziţiile art. 90 C.proc.pen. privind asistenţa juridică obligatorie a inculpatului nu se aplică în mod corespunzător în această procedură, întrucât persoana care a solicitat redeschiderea nu are calitatea de inculpat (această calitate dobândind-o numai în urma admiterii cererii);

- persoana vătămată şi celelalte părţi din cauza a cărei redeschidere se solicită îşi pot angaja apărători aleşi care să îi asiste sau reprezinte; dispoziţiile art. 93 alin. (4) şi (5) C.proc.pen. privind asistenţa juridică obligatorie a persoanei vătămate, părţii civile şi părţii responsabile civilmente nu se aplică în mod corespunzător în această procedură;

- atunci când persoana care a solicitat redeschiderea procesului penal este în stare de libertate, dezbaterea admisibilităţii în principiu se poate realiza şi în lipsa acesteia, în măsura în care legal citată fiind nu se prezintă la termenul stabilit de către instanţă;

- în cazul în care persoana care a solicitat redeschiderea este privată de libertate într-un penitenciar sau alt loc de detenţie din România, instanţa va dispune aducerea sa la dezbaterea admisibilităţii în principiu; aceasta poate solicita ca dezbaterea să se realizeze în lipsa sa, dispoziţiile art. 364 alin. (4) C.proc.pen. aplicându-se în mod corespunzător şi în căile extraordinare de atac; în cazul solicitării judecării în lipsă, persoana privată de libertate va fi reprezentată de avocatul desemnat din oficiu sau de avocatul ales; aplicarea în mod corespunzător a dispoziţiilor art. 364 alin. (1) teza a III-a C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 conduce la concluzia reţinerii existenţei ***unei prezumţii legale a prezenţei la dezbaterea cererii de redeschidere*** a persoanei care a exercitat calea extraordinară de atac atunci când petentul îşi dă acordul să participe la activităţile procesuale, prin videoconferinţă, de la locul de deţinere, *în prezenţa apărătorului ales sau numit din oficiu şi, după caz, şi a interpretului*; garantarea dreptului la apărare impune asigurarea posibilităţii petentului de *a discuta, în mod confidenţial, cu avocatul său* (inclusiv prin intermediul unei convorbiri telefonice securizate) *în scopul de a-şi pregăti o apărare concretă şi efectivă; chiar dacă procedura se desfăşoară prin videoconferinţă*, petentul poate formula cereri, ridica excepţii şi pune concluzii pe tot parcursul fazei de judecată;

- dacă persoana care a solicitat redeschiderea este privată de libertate în străinătate, instanţa va dispune aducerea sa la dezbaterea admisibilităţii în principiu, solicitând autorităţilor străine predarea sa temporară în măsura în care temeiul privării de libertate nu este chiar hotărârea de condamnare atacată prin cererea de redeschidere când instanţa poate aştepta predarea persoanei condamnate, care nu a solicitat judecata în lipsă;

- persoana privată de libertate în străinătate îşi poate da consimţământul pentru a participa la dezbaterea admisibilităţii în principiu prin videoconferinţă sau poate solicita ca această dezbatere să aibă loc în lipsa sa, în vederea obţinerii cu celeritate a unei soluţii de desfiinţare a hotărârii de condamnare şi de rejudecare a cauzei care ar conduce implicit şi la invalidarea temeiului privării sale de libertate;

- obiectul probei este limitat la dovedirea existenţei sau nu a unei judecăţi în lipsă în sensul art. 466 C.proc.pen., iar singura probă care poate fi administrată este cea cu *înscrisuri*;

- persoana care exercitat calea extraordinară de atac poate solicita prin cerere sau la termenul stabilit de către instanţă încuviinţarea probei cu înscrisuri pentru a dovedi că a fost judecat în lipsă; în vederea asigurării egalităţii armelor apreciez că şi celelalte părţi procesuale sau persoana vătămată ori procurorul poate solicita încuviinţarea probei cu înscrisuri; deopotrivă, instanţa poate încuviinţa din oficiu administrarea probei cu înscrisuri putând efectua adrese în vederea obţinerii de date cu privire la obiectul probaţiunii;

- în cadrul dezbaterii contradictorii instanţa dă cuvântul persoanei care a exercitat calea de atac şi avocaţilor acesteia, celorlalte părţi, persoanei vătămate şi în final procurorului.

6.5.4. Deliberarea

- după scoaterea cauzei în pronunţare instanţa în cadrul deliberării verifică dacă:

a) cererea de redeschidere a fost formulată în termen;

b) hotărârea atacată este definitivă şi susceptibilă de a face obiectul căii extraordinare de atac;

c) cererea de redeschidere a fost motivată în scris sau în concluziile orale susţinute în dezbaterea contradictorie;

d) persoana care a formulat cererea de redeschidere are calitatea procesuală să exercite calea de atac (*persoană judecată în lipsă*);

e) motivele în baza cărora este formulată cererea nu au fost prezentate într-o cerere anterioară de redeschidere a procesului penal, care a fost judecată definitiv.

6.5.5. Soluţii

- fiind o veritabilă judecată cu privire la fondul căii extraordinare de atac, apreciez că nu se poate dispune admiterea în principiu sau respingerea în principiu a cererii de redeschidere, ci numai admiterea ori respingerea acesteia;

- deliberând asupra cererii de redeschidere a procesului penal instanţa poate dispune una dintre următoarele **soluţii**:

a) respinge ca tardivă cererea de redeschidere;

b) respinge ca neîntemeiată cererea de redeschidere;

- această soluţie se va adopta în cazul în care cererea de redeschidere nu a fost formulată de o persoană judecată în lipsă.

c) respinge ca inadmisibilă cererea de redeschidere;

- această soluţie se va dispune în cazul în care:

1. hotărârea atacată nu este definitivă sau nu poate face obiectul căii extraordinare de atac;

2. cererea de redeschidere nu a fost motivată în fapt şi drept;

3. s-a mai pronunţat o altă hotărâre definitivă prin care a fost admisă cererea de redeschidere a procesului penal şi cu privire la persoana a exercitat calea de atac;

4. s-a mai pronunţat o hotărâre definitivă prin care a fost respinsă o altă cerere de redeschidere formulată de aceleaşi titular întemeiată pe aceleaşi motive;

5. persona care a formulat cererea în numele titularului nu avea calitatea de mandatar special al acestuia ori este o persoană necunoscută în acest caz dreptul procesual fiind exercitat în mod nelegal de un terţ.

d) ia act de retragerea cererii de redeschidere;

e) admite cererea de redeschidere.

- cu excepţia soluţiei de admitere a cererii de redeschidere a procesului penal când instanţa se pronunţă prin ***încheiere***, în celelalte cazuri instanţa se va pronunţa prin **sentinţă**;

- întocmirea minutei este obligatorie atât în ipoteza admiterii căii extraordinare de atac, cât şi în cazul respingerii; nu este necesară redactarea *in extenso* a hotărârii la momentul pronunţării, în această procedură instanţa analizând admisibilitatea căii extraordinare de atac, fără a pronunţa o soluţie cu privire la fondul acţiunii penale/civile;

- potrivit art. 469 alin. (5) C.proc.pen., încheierea prin care este admisă cererea de redeschidere a procesului penal poate fi atacată odată cu fondul; soluţia legislativă este cel puţin bizară, permiţând instanţei de control judiciar a legalităţii şi temeiniciei pronunţate în urma judecării procesului penal redeschis în primă instanţă să analizeze şi legalitatea şi temeinicia soluţiei de admitere a căii extraordinare de atac;

- **sentinţa** pronunţată poate fi atacată cu **apel** în termen de 10 zile de la comunicarea copiei minutei;

- în urma judecării apelului declarat împotriva sentinţei prin care s-a dispus respingerea cererii de redeschidere a procesului penal instanţa de apel poate pronunţa **prin decizie** una dintre următoarele soluţii:

***(i)* respinge apelul ca nefondat, tardiv sau inadmisibil, menţinând hotărârea atacată;**

- în cazul în care instanţa de control judiciar, analizând cauza penală constată prin raportare la motivele de apel şi la orice alte împrejurări de fapt sau de drept că soluţia primei instanţe este legală şi temeinică, va dispune *respingerea apelului ca nefondat*;

- *respingerea apelului ca tardiv* se va face atunci când declaraţia de apel nu a fost făcută în termenul prevăzut de lege ori atunci când instanţa de control judiciar respinge cererea de repunere în termenul de apel;

- *respingerea apelului ca inadmisibil* presupune că acesta a fost declarat de o persoană care nu are calitate procesuală activă.

***(ii)* admite apelul şi *desfiinţează* hotărârea atacată.**

- desfiinţarea presupune anularea unei hotărâri judecătoreşti pronunţate de prima instanţă pentru erori de procedură sau de judecată de către instanţa ierarhic superioară, prin admiterea căii de atac a apelului;

- *în cazul în care dispune desfiinţarea sentinţei* atacate, instanţa de apel poate adopta una dintre următoarele ***soluţii***:

1. *să dispună admiterea cererii de redeschidere a procesului penal şi să trimită cauza pentru realizarea judecăţii în primă instanţă după redeschidere;*

2. *să trimită cauza spre rejudecarea cererii de redeschidere la aceeaşi instanţă* dacă:

a) judecarea cauzei a avut loc *în lipsa unei părţi nelegal* citate sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta şi de a înştiinţa instanţa despre această imposibilitate, invocată de acea parte;

b) există vreunul dintre cazurile de *nulitate absolută* prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. a), c)-f) C.proc.pen. [*a)* compunerea completului de judecată; *c)* publicitatea şedinţei de judecată; *d)* participarea procurorului; *e)* prezenţa inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii; *f)* asistarea de către avocat a inculpatului, precum şi a celorlalte părţi, atunci când asistenţa este obligatorie];

c) în mod eronat a fost respinsă cererea de redeschidere ca tardivă sau inadmisibilă, fără a fi fost soluţionat fondul acesteia vizând analiza existenţei sau nu a unei judecăţi în lipsă.

3. *să trimită cauza spre rejudecarea cererii de redeschidere la instanţa competentă* în cazurile în care judecata a fost efectuată de către o instanţă ierarhic inferioară celei legal competente (material sau personal).

- sentinţele definitive pronunţate cu privire la calea extraordinară de atac a redeschiderii procesului penal nu sunt hotărâri judecătoreşti prin care instanţele se pronunţă cu privire la fondul acţiunii penale şi, prin urmare, nu pot fi atacate cu alte căi extraordinare de atac cum ar fi contestaţia în anulare sau revizuirea; tot astfel, faţă de dispoziţiile art. 434 alin. (2) lit. b) C.proc.pen., nu poate fi exercitat împotriva acestora nici recursul în casaţie.

6.6. Efectele admiterii cererii de redeschidere a procesului penal

- admiterea cererii de redeschidere a procesului penal produce următoarele **efecte**:

1. desfiinţarea de drept a hotărârii pronunţate în lipsa persoanei condamnate (efectul extinctiv);

- efectul extinctiv al admiterii căii extraordinare de atac poate fi *total* (hotărârea este desfiinţată *in integrum* cu privire la soluţiile pronunţate referitor la toate acuzaţiile formulate de procuror) *sau parţial*; astfel, în cazul în care inculpatul a fost acuzat prin rechizitoriu de comiterea mai multor infracţiuni şi prin hotărârea definitivă cu privire la o parte dintre acestea s-a dispus achitarea sau încetarea procesului penal (fără a se constata comiterea faptei prevăzute de legea penală), iar cu privire la celelalte s-au dispus soluţii de condamnare, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei, apreciez că redeschiderea procesului penal va viza strict aceste din urmă acuzaţiile (*redeschidere parţială*);

- redeschiderea procesului va viza atât latura penală a cauzei, cât şi latura civilă;

- ca efect al *DCC nr. 590/2019*, admiterea căii extraordinare de atac trebuie să conducă şi la desfiinţarea de drept a încheierilor pronunţate în faza de cameră preliminară atunci când şi această fază procesuală a fost desfăşurată *in absentia*;

- consecutiv *DCC nr. 590/2019*, prin Legea de modificare a Codului de procedură penală au fost modificate dispoziţiile art. 469 alin. (7) C.proc.pen., prevăzându-se că admiterea cererii de redeschidere a procesului penal atrage desfiinţarea de drept a hotărârii *sau, după caz, a hotărârilor* pronunţate în lipsa persoanei condamnate. *Judecata se reia din faza procesuală desfăşurată în lipsa persoanei condamnate.*

2. începerea curgerii unui nou termen de prescripţie a răspunderii penale [art. 155 alin. (5) C.pen.]; admitere a căii extraordinare de atac echivalează cu *întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale*; de la data pronunţării încheierii prin care a fost admisă calea extraordinară de atac începe să curgă un nou termen de prescripţie a răspunderii penale; prescripţia răspunderii penale va produce totuşi efecte, oricâte întreruperi ar avea loc, dacă termenul de prescripţie prevăzut de lege, *calculat de la data săvârşirii infracţiunii (nu de la data ultimei întreruperi)*, **a fost depăşit cu încă o dată** (*prescripţia specială*) fără a fi luată în calcul perioada de timp scursă de la data rămânerii definitive a hotărârii până la data pronunţării încheierii prin care a fost admisă calea extraordinară de atac;

Potrivit art. 155 alin. (5) C.pen., admiterea cererii de redeschidere a procesului penal face să curgă un nou termen de prescripţie a răspunderii penale, această dispoziţie fiind reglementată ca efect al prevederii în actualul Codul de procedură penală a unei noi căi extraordinare de atac intitulată *redeschiderea procesului în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate*, cale de atac care garantează dreptul la un proces echitabil al persoanei judecate *in absentia*, în acord cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului [CtEDO, hotărârea din 23 februarie 1994, în cauza *Stanford c. Marii Britanii*, parag. 26; CtEDO, hotărârea din 27 mai 2004, în cauza *Yavuz c. Austriei*, parag. 45-52; CtEDO, hotărârea din 1 februarie 2005, în cauza *Ziliberberg c. Italiei*, parag. 40; CtEDO, hotărârea din 12 februarie 1985, în cauza *Collozza c. Italiei*, parag. 27; CtEDO, hotărârea din 10 noiembrie 2004, în cauza *Sejdovic c. Italiei*, parag. 29; CtEDO, cauza *Iakovlev c. Rusiei*, hotărârea din 15 martie 2005, parag. 21; CtEDO, hotărârea din 1 februarie 2005, în cauza *Ziliberberg c. Italiei*, parag. 39]. În cazul în care cererea de redeschidere a procesului în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate este admisă, judecata se reia potrivit regulilor de drept comun, or, în asemenea situaţii, trecerea timpului până la judecare poate conduce la punerea în discuţie a instituţiei prescripţiei răspunderii penale, iar pentru aceste cazuri actualul Cod penal a prevăzut că admiterea căii extraordinare de atac echivalează cu întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale, de la data pronunţării hotărârii prin care a fost admisă calea extraordinară de atac începând să curgă un nou termen de prescripţie a răspunderii penale. Drept urmare, contrar celor reţinute de instanţa de fond, Curtea constată că în, raport de data comiterii infracţiunii (20.09.2002 - 5.05.2003 – data emiterii ultimului bilet la ordin), termenul de prescripţie specială a răspunderii penale s-ar fi împlinit în 4.05.2013, dacă procesul penal nu ar fi fost finalizat printr-o hotărâre definitivă anterior acestei date. Curtea reţine însă că, anterior împlinirii termenul de prescripţie a răspunderi penale, a rămas definitivă decizia penală nr. 89/A din 9 noiembrie 2009, pronunţată de Curtea de Apel Oradea. Prin urmare, de la data de 9.11.2009 a început să curgă termenul prescripţiei executării pedepsei,

întrucât exista o hotărâre definitivă de condamnare a inculpatului la pedeapsa închisorii pentru comiterea infracţiunii de înşelăciune. În aceste condiţii, nu era posibilă curgea în paralel atât a termenului de prescripţie a răspunderii penale, cât şi a termenului de prescripţie a executării pedepsei pentru aceeaşi infracţiune. Curtea opinează că decizia penală nr. 578/A din 13 septembrie 2016 a Curţii de Apel Oradea a produs următoarele efecte: pe de o parte, desfiinţarea de drept a hotărârii de condamnare a inculpatului O.P. şi redeschiderea procesului penal din faza judecăţii, iar pe de altă parte, întreruperea termenului prescripţiei răspunderii penale pentru comiterea infracţiunii de înşelăciune. Având în vedere legea penală mai favorabilă stabilită ca incidentă în cauză, potrivit art. 155 alin. (4) C.pen. cu referire la art. 154 alin. (1) lit. d) C.pen., termenul prescripţiei speciale a răspunderii penale în cazul infracţiunii prevăzute de art. 244 alin. (1) şi (2) C.pen. este de 10 ani. Astfel, în cauză prescripţia răspunderii penale putea produce efecte doar în situaţia în care, oricâte întreruperi ar avea loc, termenul general de prescripţie de 5 ani, calculat de la data săvârşirii infracţiunii (nu de la data ultimei întreruperi), ar fi fost depăşit cu încă o dată (10 ani – termenul prescripţiei speciale a răspunderii penale), fără a fi luată în calcul perioada de timp scursă de la data rămânerii definitive a deciziei penale nr. 89/A din 9 noiembrie 2009, pronunţate de Curtea de Apel Oradea până la data pronunţării deciziei penale nr. 578/A din 13 septembrie 2016 a Curţii de Apel Oradea, prin care a fost admisă calea extraordinară de atac care intră în sfera prescripţiei executării pedepsei (3.11.2009 - 13.09.2016). Prin urmare, Curtea constată că atât la data judecării cauzei în primă instanţă, cât şi la data pronunţării soluţiei de către instanţa de apel, termenul special al prescripţiei răspunderii penale nu era împlinit şi, pe cale de consecinţă, nu se putea dispune o soluţie de încetare a procesului penal *(C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 94/2018, nepublicată).*

3. reluarea procesului penal.

- desfiinţarea de drept a hotărârii definitive produce următoarele consecinţe:

a) pierderea autorităţii de lucru judecat şi a caracterului executoriu al hotărârii;

b) imposibilitatea invocării hotărârii definitive ca motiv pentru reţinerea aplicabilităţii principiului *ne bis in idem*;

c) imposibilitatea reţinerii hotărârii ca temei de privare de libertate;

d) infracţiunile comise între data rămânerii definitive a hotărârii şi data admiterii cererii de redeschidere a procesului penal vor fi concurente cu cele care fac obiectul cauzei redeschise;

e) anularea formelor de executare emise în baza hotărârii atât în materie penală, cât şi în materie civilă (de pildă, se va dispune anularea mandatului de executare a pedepsei şi punerea în libertate a inculpatului dacă nu este arestat în altă cauză ori dacă nu s-a dispus arestarea preventivă de către judecătorul care a admis cererea de redeschidere);

f) revocarea dării în urmărire generală sau retragerea mandatului european de arestare şi ştergerea semnalizării din Sistemul de Informaţii Schengen.

- în cazul în care în cauză există şi *alţi inculpaţi (persoane fizice sau juridice) care au fost judecaţi în lipsă, instanţa are obligaţia de a redeschide procesul penal*

prin extindere şi cu privire la aceştia, chiar dacă nu au formulat calea extraordinară de atac, putând hotărî şi în privinţa lor, fără să le poată crea acestora o situaţie mai grea; faţă de formularea imperativă a art. 469 alin. (8) C.proc.pen., apreciez că ***extinderea efectelor redeschiderii este obligatorie*** *în cazurile în care instanţa constată că şi alţi inculpaţi (persoane fizice sau juridice) din aceeaşi cauză (care nu au formulat cerere de redeschidere) se află în aceeaşi poziţie procesuală cu inculpatul care a formulat cererea, fiind judecaţi în lipsă, fiind astfel acoperite carenţele dreptului la un proces echitabil în ipoteza judecării in absentia;*

- redeschiderea poate fi dispusă numai cu privire la inculpaţii judecaţi în lipsă şi care nu au formulat anterior o astfel de cerere (*„cu privire la părţile care nu au formulat cerere"*); în cazul în care coinculpaţii din cauză sau o parte din aceştia nu au fost judecaţi în lipsă în sensul art. 466 C.proc.pen., consider că instanţa nu poate extinde efectele rejudecării şi cu privire la aceştia, în condiţiile în care dreptul la un proces echitabil în componenţa dreptului de a fi prezent la proceduri a fost respectat; astfel, opinez că art. 469 alin. (8) C.proc.pen. nu instituie o obligaţie de rejudecare integrală a cauzei, ori de câte ori unul dintre coinculpaţii din cauză a fost judecat în lipsă, ci numai de înlăturare a tuturor consecinţelor procedurilor *in absentia* constatate de către instanţă[1];

- deopotrivă, nu se poate dispune extinderea efectelor redeschiderii cu privire la inculpaţii care au exercitat anterior calea extraordinară de atac care a fost respinsă definitiv ca nefondată, prin noua hotărâre neputând fi adusă atingere autorităţii de lucru judecat a hotărârii definitive anterioare.

6.7. Măsuri preventive

- măsurile preventive (cu excepţia reţinerii) pot fi dispuse de instanţă, din oficiu sau la cererea procurorului formulată în cadrul dezbaterii admisibilităţii cererii de redeschidere, numai în ipoteza în care instanţa admite cererea; dacă instanţa respinge cererea hotărârea definitivă rămâne în continuare executorie inclusiv sub aspectul privării de libertate;

- **prin încheierea de admiterea cererii de redeschidere** a procesului penal, instanţa poate dispune luarea faţă de inculpat a uneia dintre următoarele **măsuri preventive**: arestarea preventivă, arestul la domiciliu, controlul judiciar; apreciez că faţă de particularitatea procedurii şi a măsurii controlului judiciar pe cauţiune este puţin probabilă posibilitatea luării acestei măsuri, cu excepţia situaţiei în care cu ocazia dezbaterii admisibilităţii în principiu persoana care a formulat cererea depune la dosar recipisa de consemnare a unei sume de bani cu titlu de cauţiune, iar instanţa apreciază că această sumă este adecvată pentru a garanta participarea inculpatului la proces în urma redeschiderii;

- în cazul în care procurorul solicită luarea măsurii preventive în cadrul dezbaterii admisibilităţii căii extraordinare de atac, consider că instanţa trebuie să procedeze la audierea inculpatului;

---

[1] În ipoteza în care în urma rejudecării soluţia pronunţată nu se poate concilia cu cea adoptată faţă de inculpaţii cu privire la care nu se poate reţine condamnarea *in absentia*, este deschisă calea de atac a revizuirii în temeiul art. 453 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.

- măsura arestării preventive poate fi luată pe o durată de cel mult 30 de zile, fiind necesară emiterea mandatului de arestare preventivă; măsura arestului la domiciliu poate fi luată pe o durată de cel mult 30 de zile, iar măsura controlului judiciar pe o durată de cel mult 60 de zile;

- dispoziţia din încheierea instanţei prin care aceasta se pronunţă cu privire la luarea măsurii preventive poate fi atacată cu contestaţie în condiţiile art. 206 C.proc.pen.;

- contestaţia formulată împotriva dispoziţiei de luare a măsurii preventive ***nu este suspensivă de executare***; prin urmare, în cazul în care instanţa dispune luarea măsurii preventive această dispoziţie este executorie;

- în cazul în care instanţa de apel admite calea de atac declarată împotriva sentinţei prin care a fost respinsă cererea de redeschidere poate dispune prin **decizie definitivă luarea unei măsuri preventive**.

6.8. Rejudecarea cauzei

- prin ***decizia nr. 13/RIL/2017***, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a considerat că, în urma admiterii cererii de redeschidere a procesului penal pentru persoanele condamnate judecate în lipsă, cauza se reia *din faza judecăţii în primă instanţă*; doi ani mai târziu, prin ***DCC nr. 590/2019***, Curtea Constituţională a constatat că dispoziţiile art. 469 alin. (3) C.proc.pen., în interpretarea dată prin ***decizia nr. 13/RIL/2017***, în ceea ce priveşte faza procesuală de la care se reia procesul penal, sunt neconstituţionale; astfel, instanţa de contencios constituţional a reţinut că:

a. reluarea cauzei din faza judecăţii în primă instanţă, cu prilejul redeschiderii procesului penal şi nu din faza camerei preliminare, în ipoteza în care inculpatul nu a fost legal citat în etapa procesuală anterior menţionată sau, deşi a avut cunoştinţă de proces, a lipsit în mod justificat de la judecarea cauzei, încalcă dreptul la un proces echitabil şi dreptul la apărare ale persoanei aflate în ipoteza analizată, care a fost condamnată în lipsă;

b. prevederile art. 469 alin. (3) C.proc.pen., în interpretarea dată prin ***decizia nr. 13/RIL/2017*** creează discriminare între persoanele judecate în lipsă, în privinţa cărora se dispune redeschiderea procesului penal, dar care nu au fost legal citate şi, prin urmare, nu au avut posibilitatea de a participa la procedura camerei preliminare, şi cele care participă la toate etapele procesului penal;

c. având în vedere interpretările diferite ale textului criticat, apărute în practica judiciară, Curtea reţine că dispoziţiile art. 469 alin. (3) C.proc.pen. sunt lipsite de claritate, precizie şi previzibilitate.

- rejudecarea cauzei se face potrivit regulilor de procedură aplicabile ***fazei de cameră preliminară***;

- în ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecăţii:

a. inculpatul poate opta între judecata potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii sau procedura de drept comun;

b. în urma rejudecării instanţa poate pronunţa oricare dintre soluţiile prevăzute de art. 396 C.proc.pen. cu respectarea principiului *non reformatio in peius*.

Capitolul VIII
Proceduri speciale

În cadrul acestui capitol vor fi analizate procedurile speciale cu cea mai largă aplicabilitate practică.

În privinţa acordului de recunoaştere a vinovăţiei vor fi analizaţi paşii procedurali ce trebuie parcurşi de la momentul iniţierii acordului şi până la momentul pronunţării unei hotărâri definitive, reliefându-se limitele competenţelor organelor judiciare în cadrul acestui instrument de justiţie negociată.

O importanţă aparte va fi acordată ipotezelor în care poate fi admis acordul, dar şi situaţiilor în care instanţele judecătoreşti pot dispune respingerea acestuia.

Analiza procedurii speciale privind infractorii minori va reliefa atât regulile specifice aplicabile în cauzele penale în care suspecţii sau inculpaţii sunt minori ori au comis fapte în timp ce erau minori, cât şi particularităţile specifice executării măsurilor educative privative sau neprivative de libertate.

Reglementarea în dreptul substanţial a răspunderii penale a persoanei juridice a impus în materie procesuală stipularea unor condiţii specifice referitoare la procesele penale în care acuzaţia vizează o persoană juridică. Astfel, în cadrul procedurilor speciale au fost detaliate cazurile de reprezentare a persoanei juridice în procesul penal, măsurile preventive la care acestea pot fi supuse, drepturile şi garanţiile procesuale de care beneficiază suspectul sau inculpatul persoană juridică. Totodată, vor fi analizate şi mecanismele procedurale de punere în executare a pedepselor principale şi complementare aplicate persoanelor juridice.

Posibilitatea obţinerii reabilitării judecătoreşti a condus la impunerea unor reguli procedurale speciale adaptate specificului instituţiei de drept substanţial şi condiţiilor impuse de Codul penal pentru constarea incidenţei acestei cauze de înlăturare a consecinţelor condamnării. Totodată, va fi analizată şi procedura prin care instanţa poate constata intervenţia reabilitării de drept.

Respectarea dreptului la un proces echitabil într-un termen rezonabil a impus reglementarea unor proceduri speciale care să poată fi utilizate în scopul accelerării proceselor penale şi al evitării riscului prelungirii nejustificate a acestora prin pasivitatea organelor judiciare. În cadrul analizei vor fi evidenţiate cazurile în care poate fi exercitat remediul în accelerare, precum şi regulile de soluţionare specifice.

În doctrină[1] procedurile speciale sunt împărţite în ***proceduri speciale propriu-zise (autonome)*** care privesc acţiunea penală reprezentând o modalitate de realizare a

[1] *N. Volonciu*, op. cit., vol. II, 1996, p. 441-444; *N. Iliescu*, în *V. Dongoroz ş.a.*, Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român, vol. II, Ed. Academiei, Bucureşti, 1976, p. 361.

obiectului acesteia [procedura în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției (art. 478-488 C.proc.pen.); procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice (art. 489-503 C.proc.pen.) și procedura în cauzele cu infractori minori (art. 504-520 C.proc.pen.)] ***și proceduri speciale auxiliare*** care nu vizează fondul cauzei [contestația privind durata procesului penal (art. 488^1-488^6 C.proc.pen.); procedura dării în urmărire (art. 521-526 C.proc.pen.); procedura reabilitării (art. 527-537 C.proc.pen.); procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri (art. 538-542 C.proc.pen.); procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare (art. 543-547 C.proc.pen.); procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală (art. 548-549 C.proc.pen.) și procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării (art. 549^1 C.proc.pen.)].

Secțiunea 1. Acordul de recunoaștere a vinovăției

§1. Noțiune

- acordul de recunoaștere a vinovăției constituie ***actul de sesizare a instanței*** încheiat între procuror și inculpat în cadrul unei proceduri speciale propriu-zise atunci când inculpatul înțelege să recunoască faptele de care este acuzat și încadrarea juridică a acestora și agreează în cadrul discuțiilor cu procurorul o modalitate de individualizare a tratamentului sancționator[1];

---

[1] Curtea Europeană a făcut referire în motivarea deciziei pronunțate în cauza *Natsvlishvili și Togonidze c. Georgiei* (CtEDO, hotărârea din 29 aprilie 2014, parag. 62-75) concluziile unui studiu de drept comparat cu referire la procedura acordului de recunoaștere a vinovăției în țările membre ale Consiliului Europei; din considerentele deciziei instanței europene reținem structurat următoarele:

a) un număr mic de țări (Austria, Danemarca și Portugalia) nu au o lege adoptată privind recunoașterea vinovăției ca un concept juridic în cadrul sistemelor naționale de drept, însă în practică sunt familiarizate cu recunoașterea vinovăției sau procese similare;

b) Austria, Belgia, Franța și Liechtenstein au proceduri care prezintă elemente de recunoaștere a vinovăției care să conducă la încetarea urmăririi penale;

c) Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Malta, Moldova, Muntenegru, Polonia, *România*, Rusia, Serbia, Slovacia, Slovenia, Spania, Elveția, Ucraina și Regatul Unit al Marii Britanii au reglementate în dreptul intern proceduri de negociere care pot conduce la dispunerea unei soluții de condamnare;

d) negociere condamnării se regăsește în Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Malta, Moldova, Muntenegru, *România*, Rusia, Serbia, Slovacia, Slovenia, Spania, Elveția, Ucraina și Regatul Unit al Marii Britanii;

e) negocierea referitoare la natura acuzației penale este stipulată în Ungaria, Serbia, Slovenia, Spania, Elveția și Marea Britanie.

f) instanțele au obligația de a verifica dacă acordul de recunoaștere a vinovăției a fost întocmit cu respectarea normelor procesuale și de drept substanțial și în termeni adecvați, dacă

- potrivit art. 479 C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, acordul de recunoaştere a vinovăţiei are ca obiect **recunoaşterea comiterii faptei** şi **acceptarea încadrării juridice** pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală **şi priveşte felul şi cuantumul pedepsei**, precum şi **forma de executare** a acesteia, respectiv **felul măsurii educative** ori, după caz, **soluţia de renunţare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei**;

- prin noţiunea de *vinovăţie* din conţinutul instituţiei, legiuitorul nu limitează aplicarea numai la recunoaşterea laturii subiective a infracţiunii, ci la toate aspectele ce ţin de tipicitatea, antijuridicitatea sau imputabilitatea acesteia;

- se constată astfel, pe de o parte, că procurorul dobândeşte competenţe similare celor ce intră în atributul de *iurisdictio* al instanţei de judecată prin posibilitatea de a stabili fapta tipică obiectiv şi subiectiv care angajează răspunderea penală, precum şi, în urma negocierii, specia de pedeapsă, cuantumul acesteia şi modalitatea de individualizare a stabilirii sau aplicării, fără a beneficia şi de *imperium*, iar, pe de altă parte, că inculpatul devine „coautor" al actului de sesizare a instanţei de judecată cu privire la fapta comisă.

§2. Titulari

- procedura specială a acordului de recunoaştere a vinovăţiei cunoaşte doi titulari: **procurorul de caz şi inculpatul [persoană fizică (majoră sau minoră) sau persoană juridică]**;

- organul judiciar trebuie să aducă la cunoştinţa inculpatului posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoaşterii vinovăţiei;

- acordul de recunoaştere a vinovăţiei ***poate fi iniţiat*** fie de procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, fie de inculpatul persoană fizică (major sau minor) ori persoană juridică;

---

inculpatul a acceptat voluntar şi în cunoştinţă de cauză de procedura negocierii şi dacă există probe care susţin acuzaţiile recunoscute;

g) în principiu, instanţa are obligaţia de a analiza dosarul cauzei înainte de a se pronunţa cu privire la obiectul acordului; ca excepţie, în Italia şi Rusia legea nu instituie obligaţia instanţei de a analiza probele dosarului, aceasta putând reieşi din obligaţia de a verifica respectarea condiţiilor pentru încheierea acordului;

h) acordurile de recunoaştere a vinovăţiei sunt încheiate între acuzare şi apărare, instanţa de judecată fiind cea care are competenţa de a valida sau respinge acordul, nu şi de a-l modifica;

i) în aproape toate ţările care au făcut obiectul studiului, *cu excepţia aparentă a României*, recunoaşterea vinovăţiei inculpatului poate fi utilizată numai în scopul încheierii acordului. În cazul în care acordul nu poate fi încheiat sau este respins de către instanţa de judecată, recunoaşterea vinovăţiei nu poate fi folosită împotriva inculpatului.

j) încheierea unui acord de recunoaştere a învinuirii are ca rezultat limitarea dreptului de a face apel în Bosnia şi Herţegovina, Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Italia, Malta, Moldova, Muntenegru, Rusia, Slovacia, Serbia, Spania, Elveţia şi Ucraina. Dreptul de a face apel rămâne neafectat în Franţa, Austria, Liechtenstein, Germania, Polonia şi Regatul Unit al Marii Britanii.

- inculpaţii minori pot iniţia procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei ***numai cu încuviinţarea reprezentantului lor legal***; nu este necesară încuviinţarea reprezentantului legal când inculpatul este major la data iniţierii acordului, chiar dacă infracţiunea de care este acuzat a fost comisă în minorat; chiar dacă are încuviinţarea reprezentantului legal, suspectul minor nu poate iniţia procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei;

- în cazul în care inculpatul este minor, necesitatea protejării interesului superior al minorului impune obţinerea încuviinţării reprezentantului legal nu numai pentru iniţierea procedurii speciale, ci şi cu privire la negocierea şi semnarea acordului; cred că, cel puţin pentru aceste din urmă componente, este esenţială prezenţa personală a reprezentantului legal al minorului în cadrul procedurilor din faza de urmărire penală;

- avocatul inculpatului major sau inculpaţii minori care nu au acordul reprezentantului legal nu au dreptul de a iniţia încheierea unui acord de recunoaştere a vinovăţiei; deopotrivă, Codul de procedură penală nu stipulează drepturi pentru suspect, persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente relativ la procedura de încheiere a acordului de recunoaştere a vinovăţiei, chiar dacă ulterior instanţa va trebui să dispună citarea acestora ca efect al DCC nr. 235/2015;

- în cazul în care *iniţiativa aparţine procurorului*, inculpatul nu are obligaţia de a adera la aceasta, putând respinge declanşarea unei astfel de proceduri; în cazul în care inculpatul refuză declanşarea procedurii speciale, procurorul nu are obligaţia de a consemna această manifestare de voinţă într-un act de urmărire penală;

- dacă *iniţiativa aparţine inculpatului* care formulează o cerere în acest sens prin care indică date concrete are obiectului acordului (de pildă, cuantumul pedepsei, sau modalitatea de individualizare a executării)[1], procurorul nu este obligat să accepte încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei, putând dispune prin ordonanţă respingerea cererii inculpatului de încheiere a acordului şi nici să demareze procedura şi să sesizeze procurorul ierarhic superior în vederea obţinerii avizului prealabil;

- în cazul în care procurorul de caz respinge cererea inculpatului de a se iniţia încheierea unui acord de recunoaştere a vinovăţiei, apreciez că este inadmisibilă formularea unei plângeri împotriva acestei opţiuni a procurorului dispusă prin raportare la particularităţile cauzei sau la strategia sa de anchetă, procurorul ierarhic superior neavând competenţa funcţională de a aprecia cu privire la necesitatea sau oportunitatea declanşării negocierii cu privire la acţiunea penală;

- procurorul poate accepta iniţiativa inculpatului de a încheia un acord, la fel cum şi inculpatul poate accepta iniţiativa procurorului în acest sens;

- indiferent de titularul care are iniţiativa încheierii acordului, ***procurorul de caz este singurul în măsură să decidă dacă se va încheia acordul de recunoaştere a vinovăţiei***, chiar şi în ipoteza în care procurorul ierarhic superior şi-a dat avizul

---

[1] Dacă inculpatul nu formulează o cerere distinctă, ci doar arată, în termeni generali, cu ocazia audierii că doreşte să încheie un acord de recunoaştere a vinovăţiei fără a face vreo propunere explicită cu privire la obiectul acordului, prin continuarea audierii procurorul îşi exprimă şi o opţiune explicită pentru derulare procedurii potrivit regulilor de drept comun şi un refuz implicit la derularea procedurii speciale.

prealabil pentru încheierea acordului; inculpatul are doar *dreptul de a iniția încheierea acordului, nu și de a obține încheierea acestuia*;

- procurorul ierarhic superior celui care efectuează sau supraveghează urmărirea penală nu poate iniția încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției și nici nu poate încheia un astfel de acord, însă poate constitui un factor care poate crea impedimente la încheierea acordului; deopotrivă, procurorul ierarhic superior nu poate da o dispoziție cu caracter obligatoriu procurorului de caz în sensul încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției;

- în situația în care se încheie acord de recunoaștere a vinovăției, procurorul nu mai întocmește rechizitoriu cu privire la inculpatul cu care a încheiat acord.

§3. Condiții pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției

Pentru a fi încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției trebuie îndeplinite **mai multe condiții, care pot fi de natură procesuală sau substanțială**, după cum urmează:

a) să fi fost pusă în mișcare acțiunea penală;

- condiția este îndeplinită și atunci când după punerea în mișcare a acțiunii penale procurorul dispune extinderea acțiunii penale pentru alte fapte sau persoane;

- dacă acțiunea penală s-a pus în mișcare față de mai mulți inculpați, se poate încheia un acord de recunoaștere a vinovăției distinct cu fiecare dintre aceștia, fără a fi adusă atingere prezumției de nevinovăție a inculpaților pentru care nu s-a încheiat acord; nu este exclusă posibilitatea încheierii unui singur acord de recunoaștere a vinovăției care să privească mai mulți inculpați, cu menționarea distinctă a obiectului negocierii pentru fiecare inculpat în parte;

- suspectul persoană fizică (majoră sau minoră, chiar dacă are consimțământul reprezentantului legal) sau persoană juridică nu pot încheia legal acord de recunoaștere a vinovăției;

b) să se fi procedat la audierea inculpatului;

- declarația dată de inculpat ***are caracter obligatoriu*** și are ca scop încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției pentru a beneficia de efectele juridice ale acestei proceduri speciale, reglementate la art. 480 alin. (4) C.proc.pen.; astfel, această declarație trebuie să fie expresă, iar conținutul său trebuie să constea în recunoașterea comiterii faptei și în acceptarea de către inculpat a încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală; prin urmare, pentru parcurgerea procedurii și încheierea acordului inculpatul nu poate uza de dreptul la tăcere și nici relata orice împrejurare de fapt dorește în exercitarea dreptului la apărare; pe de altă parte, procurorul trebuie să se asigure că recunoașterea nu este una fictivă;

- în această privință, prin *DCC nr. 490/2022* Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 482 alin. (1) lit. g) C.proc.pen. sunt constituționale în măsura în care declarația dată de inculpat în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate fi folosită împotriva voinței inculpatului ca probă în procesul penal, în scopul soluționării cauzei

conform procedurii penale de drept comun[1]; instanţa de contencios constituţional a subliniat că, deşi declaraţia inculpatului reglementată la art. 107-110 C.proc.pen. şi cea prevăzută la art. 482 lit. g) C.proc.pen. constituie acelaşi mijloc de probă, reglementat, cu titlu general, la art. 97 alin. (2) lit. a) C.proc.pen., acestea reprezintă două subcategorii ale declaraţiei care sunt fundamental diferite din perspectiva conţinutului, a procedurii potrivit căreia sunt date de inculpat, a garanţiilor procesuale asigurate acestuia şi a finalităţii administrării lor[2], aceste diferenţe fiind determinate de particularităţile procedurilor în cadrul cărora intervin, respectiv procedura procesual penală de drept comun şi cea a acordului de recunoaştere a vinovăţiei.

c) inculpatul cu care se încheie acordul să fie asistat juridic de un avocat ales sau desemnat din oficiu;

- ca urmare a modificării art. 478 alin. (6) C.proc.pen., poate fi încheiat un acord de recunoaştere a vinovăţiei şi de un inculpat minor ori de un inculpat care era minor la data săvârşirii faptei (chiar dacă acesta era major la momentul punerii în mişcare a acţiunii penale sau a devenit major după momentul inculpării);

---

[1] În esenţă, Curtea Constituţională a reţinut că declaraţia dată de inculpat potrivit dispoziţiilor art. 482 lit. g) C.proc.pen. există şi produce efecte juridice, existenţa acesteia nefiind afectată de îndeplinirea niciunei condiţii, doar din momentul în care acordul de recunoaştere a vinovăţiei poate fi considerat încheiat. *Per a contrario*, neîndeplinirea condiţiei suspensive constând în admiterea acordului de recunoaştere a vinovăţiei de către instanţa judecătorească competentă, fie ca urmare a eşuării negocierii purtate între procuror şi inculpat în prima etapă a procedurii speciale reglementate la art. 478-488 C.proc.pen., fie ca efect al respingerii acordului de recunoaştere a vinovăţiei, prin hotărâre judecătorească definitivă, face ca declaraţia dată de inculpat în vederea încheierii acordului de recunoaştere a vinovăţiei să nu producă efecte juridice de la momentul procesual al înregistrării sale de către organele judiciare. Aşadar, declaraţia prevăzută la art. 482 alin. (1) lit. g) C.proc.pen. nu este dată de inculpat în condiţiile asigurării garanţiilor procesuale reglementate la art. 108-109 C.proc.pen., motiv pentru care administrarea acestei declaraţii ca probă în procedura penală de drept comun, împotriva voinţei inculpatului, încalcă prezumţia de nevinovăţie, dreptul la un proces echitabil şi dreptul la apărare ale inculpatului, astfel cum aceste drepturi fundamentale sunt prevăzute la art. 23 alin. (11) şi la art. 21 alin. (3) din Constituţie, precum şi la art. 6 din CEDO.

[2] Curtea Constituţională a arătat că dispoziţiile art. 109 alin. (1) C.proc.pen. prevăd că inculpatul este lăsat să declare tot ceea ce doreşte referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată. Aceeaşi normă procesual penală prevede că după acest moment inculpatului i se pot pune întrebări. Sub aspect procedural, răspunsurile date de inculpat la întrebările adresate de organul judiciar vor fi formulate cu asigurarea garanţiilor procesuale prevăzute la art. 109 alin. (2) şi (3) C.proc.pen., care prevăd că inculpatul are dreptul să se consulte cu avocatul său atât înainte, cât şi în cursul audierii, iar organul judiciar, când consideră necesar, îi poate permite acestuia să utilizeze însemnări şi notiţe proprii. Potrivit aceloraşi dispoziţii procesual penale, în cursul audierii, suspectul sau inculpatul îşi poate exercita dreptul la tăcere cu privire la oricare dintre faptele ori împrejurările despre care este întrebat. Din interpretarea coroborată a prevederilor legale anterior referite, rezultă că declaraţia reglementată la art. 107-110 C.proc.pen. va cuprinde doar acele relatări pe care inculpatul le consideră utile apărării drepturilor şi intereselor sale procesuale, şi nu recunoaşterea tuturor faptelor reţinute în sarcina sa de către organele de urmărire penală, aspect care ar fi contrar dreptului la tăcere al inculpatului, prevăzut la alin. (3) al art. 109 C.proc.pen.

- nu poate fi încheiat în niciun caz un acord de recunoaştere a vinovăţiei de un suspect (major sau minor);

- pe parcursul derulării procedurii de încheiere a acordului de recunoaştere a vinovăţiei (de la începerea negocierilor până la semnarea acordului) *asistenţa juridică este obligatorie, chiar dacă nu este incident vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 90 C.proc.pen.*;

- instituirea obligativităţii asistenţei juridice în procesul de negociere are ca scop asigurarea unei apărări tehnice a inculpatului cu privire la toate aspectele care pot forma obiect al negocierii, fiind asigurată în această manieră egalitatea armelor în cadrul procedurilor penale; garantarea acestei componente a dreptului la un proces echitabil implică în mod necesar asigurarea deplină a accesului la dosarul de urmărire penală a avocatului inculpatului, posibilitatea oferită de lege de a restricţiona exercitarea acestui drept fiind incompatibilă cu respectarea egalităţii armelor pe parcursul procedurii speciale.

d) legea să prevadă pentru infracţiunea pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală numai pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii *de până la 15 ani* alternativ sau nu cu pedeapsa amenzii;

- se va avea în vedere *maximul special al pedepsei prevăzute de lege* pentru infracţiunea consumată, fără a fi luate în calcul cauzele de agravare sau de atenuate (de pildă, nu poate fi avut în vedere sporul de pedeapsă în ipoteza infracţiunii continuate sau a recidivei postexecutorii ori a reţinerii unei circumstanţe agravante legale; tot astfel, nu pot fi avute în vedere pedepsele în limitele reduse ca urmare a reţinerii tentativei, a unei cauze legale de reducere a pedepsei sau a circumstanţelor atenuante);

- în cazul variantelor atenuate sau agravate ale infracţiuni se va avea în vedere maximul special prevăzut de norma de incriminare pentru varianta reţinută, iar nu maximul special prevăzut de norma de incriminare în forma de bază; această soluţie se impune şi în cazul în care variantele agravate sau atenuate ale infracţiunii nu sunt stipulate în cadrul aceleiaşi norme de incriminare, ci în dispoziţii distincte [de pildă, în cazul infracţiunii de violenţă în familie care constituie o variantă agravată a infracţiunilor de omor (art. 188 C.pen.), omor calificat (art. 189 C.pen.), loviri sau alte violenţe (art. 193 C.pen.), vătămare corporală (art. 194 C.pen.), loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195 C.pen.) când aceste fapte sunt comise împotriva unui membru de familie se va avea în vedere *maximul special al acestor infracţiuni* ***majorat cu o pătrime***; deopotrivă, ca urmare a introducerii prin O.U.G. nr. 18/2016 a variantei agravate a infracţiunilor de furt (art. 228), furt calificat (art. 229), tâlhărie (art. 233), tâlhărie calificată (art. 234), piraterie (art. 239), gestiune frauduloasă (art. 242), înşelăciune (art. 244), înşelăciune privind asigurările (art. 245), exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile (art. 247), fraudă informatică (art. 249), efectuarea de operaţiuni financiare în mod fraudulos (art. 250) şi acceptarea operaţiunilor financiare efectuate în mod fraudulos (art. 251) în cazul în care acestea au produs consecinţe deosebit de grave (prejudiciu material peste 2.000.000 lei) se va avea în vedere *maximul special al acestor infracţiuni* ***majorat cu o jumătate***; în schimb, în cazul variantelor atenuante ale infracţiunilor de corupţie sau de serviciu comise de un

„funcţionar privat" se va avea în vedere, potrivit art. 308 C.pen., *maximul special al acestor infracţiuni* ***redus cu o treime***];

- pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită trebuie să fie amenda ori închisoarea *de 5 ani sau mai mică* în cazul în care se intenţionează negocierea unei soluţii de renunţare la aplicarea pedepsei;

- pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită trebuie să fie amenda ori închisoarea *mai mică de 7 ani* în cazul în care se intenţionează negocierea unei soluţii de amânare a aplicării pedepsei;

- în cazul în care acţiunea penală a fost pusă în mişcare pentru un concurs de infracţiuni, această condiţie trebuie evaluată pentru fiecare infracţiune concurentă în parte; va fi nelegal încheiat acordul de recunoaştere a vinovăţiei dacă cel puţin una dintre infracţiunile concurente nu îndeplineşte această condiţie;

e) să existe suficiente probe administrate în cursul urmăririi penale din care să rezulte existenţa faptei pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală şi cu privire la vinovăţia inculpatului;

- *standardul suficienţei probei din care să rezulte că inculpatul a comis infracţiunea de care este acuzat* din materia emiterii actelor de sesizare (rechizitoriu/încheierea judecătorului de cameră preliminară) trebuie să fie satisfăcut şi în ceea ce priveşte acordul de recunoaştere a vinovăţiei; chiar dacă inculpatul recunoaşte necondiţionat fapta pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală, procurorul trebuie să facă toate demersurile probatorii astfel încât să se asigure că *există suficiente probe legal şi loial administrate* care evaluate în faza de judecată de către instanţă să o conducă pe aceasta, prin raportare la standardul „dincolo de orice îndoială rezonabilă" la pronunţarea unei soluţii din care să rezulte că inculpatul a comis infracţiunea de care a fost acuzat; aşadar, standardul de probă ce urmează a fi avut în vedere de procuror este cel al *suficienţei probei din care să rezulte că inculpatul a comis infracţiunea de care este acuzat*, iar nu cel al probei dincolo de orice dubiu rezonabil a cărei evaluare cade în competenţa instanţei de judecată potrivit art. 103 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen.; acest standard ce trebuie avut în vedere de procuror este superior celui al probei din care rezultă presupunerea (bănuiala) rezonabilă cu privire la comiterea unei infracţiuni ce este avut în vedere la continuarea urmăririi penale faţă de suspect/punerea în mişcare a acţiunii penale sau celui uzitat pentru dispunerea unei măsuri preventive (suspiciunea rezonabilă);

- insuficienţa probelor pentru stabilirea existenţei faptei şi a vinovăţiei va atrage respingerea acordului de recunoaştere a vinovăţiei de către instanţă.

f) să existe avizul prealabil şi scris al procurorului ierarhic superior prin care acesta să fie de acord cu limitele acordului;

- avizul prealabil al procurorului ierarhic superior este obligatoriu şi se emite în urma sesizării acestuia de către procurorul de caz printr-un referat în care sunt propuse *limitele acordului*;

- faţă de logica instituţiei, procurorul ar trebui să procedeze la întocmirea referatului numai după ce a luat act că este întrunit acordul de voinţă pentru declanşarea

procedurii de negociere, iar nu în cazurile în care nu a constatat în prealabil disponibilitatea inculpatului de a recurge la elementele de justiţie negociată;

- procurorul ierarhic superior ***poate aviza cadrul*** în care trebuie să se situeze acordul dintre procurorul de caz şi inculpat (limitele pot fi similare cu cele propuse de procurorul de caz sau chiar diferite de acestea) sau poate respinge propunerea formulată de procurorul de caz (de pildă, în ipoteza în care legea prevede pentru infracţiunea comisă o pedeapsă mai mare de 15 ani sau dacă nu este de acord cu limitele de pedeapsă/pedeapsa propuse de procurorul de caz pentru încheierea acordului şi nici nu stabileşte alte limite); prin urmare, activitatea procurorului ierarhic superior nu se limitează doar la stabilirea limitelor negocierii, ci şi la verificarea, la momentul sesizării sale, a întrunirii condiţiilor legale pentru iniţierea procedurii de justiţie negociată; dacă însă sunt îndeplinite toate condiţiile legale pentru demararea procedurii speciale, apreciez că procurorul ierarhic superior nu poate refuza emiterea avizului prealabil, urmând a stabili doar limitele în care se va încheia acordul;

- avizul procurorului ierarhic superior se realizează prin menţiune datată şi semnată înscrisă pe referatul procurorului de caz, iar nu printr-o ordonanţă motivată;

- în principiu, procurorul de caz nu trebuie să depăşească limitele de negociere avizate de procurorul ierarhic superior, astfel încât să ajungă la o soluţie mai grea sau mai uşoară decât cea propusă prin referat şi avizată; cu toate acestea, dacă procurorul de caz şi inculpatul ajung în urma negocierii la o altă soluţie decât cea avizată prealabil de procurorul ierarhic superior şi acesta din urmă avizează acordul de recunoaştere a vinovăţiei astfel cum a fost întocmit, consider că sesizarea instanţei este legală, neputându-se dispune o soluţie de respingere a acordului; în această din urmă ipoteză nu se poate reţine o vătămare a drepturilor procesuale ale inculpatului care, fără a cunoaşte limitele negocierii anterior avizate, a convenit şi a acceptat un anumit tratament sancţionator pentru infracţiunea comisă, tratament care a fost ulterior însuşit şi de procurorul ierarhic; „tranzacţia" cu privire la acţiunea penală astfel validată este aptă să conducă la legala sesizare a instanţei.

g) procurorul de caz şi inculpatul să agreeze obiectul acordului (*acordul procurorului cu inculpatul*).

- nu este necesar acordul persoanei vătămate sau al părţii civile ori responsabile civilmente pentru încheierea valabilă a unui acord şi nici încheierea unei tranzacţii ori a unui acord de mediere cu partea civilă; deopotrivă, procurorul nu are obligaţia procedurală pozitivă de a informa aceşti subiecţi procesuali cu privire la demararea procedurii necesare pentru încheierea acordului;

- dacă inculpatul este ***minor la data încheierii acordului trebuie să aibă încuviinţarea reprezentantului legal*** pentru a se constata agrearea condiţiilor acordului; în acest scop reprezentantul legal al inculpatului minor trebuie citat în vederea prezentării la procuror pentru a se pronunţa cu privire la încuviinţarea sau nu a acordului[1];

---

[1] În literatura de specialitate [*G. Bodoroncea*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1926] s-a arătat că: „o situaţie interesantă este aceea în care inculpatul, minor la încheierea acordului, nu a avut încuviinţarea reprezentantului legal pentru încheierea lui (să presupunem, de exemplu, că procurorul de caz a greşit calculul vârstei şi a considerat că a împlinit 18 ani),

absența reprezentantului legal nu constituie temei pentru sesizarea instanței cu acordul agreat de minor, dar neîncuviințat de reprezentantul legal; prin urmare, în toate cazurile în care inculpatul este minor, procurorul va trebui să obțină încuviințarea reprezentantului legal pentru ca instanța să fie legal sesizată cu acordul de recunoaștere a vinovăției, indiferent dacă sancțiunea negociată este o măsură educativă neprivativă de libertate sau una privativă de libertate;

- dacă inculpatul care este acuzat că a comis o infracțiune în minorat a devenit major pe parcursul procesului penal nu va mai fi necesară încuviințarea reprezentantului legal, inculpatul major putând agrea singur obiectul acordului;

- ori de câte ori inculpatul este acuzat de comiterea unei infracțiuni în minorat, având în vedere, pe de o parte, particularitățile procedurii în faza de judecată când nu este posibilă încuviințarea și efectuarea referatului de evaluare, iar pe de altă parte, obligativitatea întocmirii unui referat de evaluare înainte de pronunțarea sentinței, ținând seama și de rolul acestui instrument în procesul de stabilire a pedepsei, cred că organele de urmărire penală au obligația de a dispune efectuarea referatului de evaluare înainte de finalizarea negocierilor și să aibă în vedere concluziile consilierului de probațiune la negocierea pedepsei[1], *altfel acordul urmează a fi respins de către instanță ori de câte ori absența acestuia se învederează a fi vătămătoare pentru inculpatul minor*; așadar, chiar dacă lipsa referatului de evaluare nu este sancționată cu nulitatea absolută a hotărârii, totuși nu poate fi omis faptul că pe parcursul negocierii procurorul nu a avut la dispoziție o probă importantă în procesul de individualizare a pedepsei, carență care va afecta în continuare și evaluarea instanței dacă pedeapsa negociată este sau nu excesiv de blândă.

---

dar la momentul judecății este deja major și își reafirmă consimțământul cu privire la cele negociate cu procurorul. Poate instanța să consfințească prin hotărâre cele stabilite prin acord sau, dimpotrivă, îl va respinge, ca urmare a neîntrunirii condițiilor de fond? Aparent, răspunsul nu poate fi decât respingerea acordului, deoarece încuviințarea reprezentantului legal reprezintă una dintre condițiile de validitate ale convenției încheiate. În realitate, însă, această omisiune trebuie verificată prin prisma dispozițiilor legale ce reglementează nulitatea relativă, prevăzute de art. 282 C.proc.pen. În condițiile în care nu se poate stabili cu caracter cert o vătămare ce i s-ar fi produs inculpatului prin absența încuviințării reprezentantului său legal, actul nu este anulabil, astfel că acordul își va putea produce efectele".

[1] *În această privință*, în doctrină (*L. Criste*, Unele considerații privind accesul minorilor la procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, în *In Honorem N. Volonciu*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 247) s-a arătat că „nu poate fi omis specificul procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției, în care procurorul se comportă ca un «cvasi-judecător», în condițiile în care stabilește vinovăția inculpatului și sancțiunea concretă ce urmează a-i fi aplicată, în timp ce rolul instanței se reduce la o simplă activitate de control. Or, din moment ce în procedura comună instanța care se pronunță asupra vinovăției inculpatului și care stabilește măsura educativă are obligația să dispună efectuarea referatului de evaluare, această obligație trebuie să incumbe și procurorului atunci când procedează la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției cu inculpatul minor. Un alt argument este acela că pentru procedura derulată în fața instanței sesizate cu acordul de recunoaștere a vinovăției nu este reglementat stadiul procesual al cercetării judecătorești, astfel încât neefectuarea referatului de evaluare în cursul urmăririi penale nu poate fi acoperită ulterior".

Pentru ca o instanță de judecată să dispună efectuarea unor referate de evaluare, într-o anumită cauză dedusă judecății, această instanță trebuie să se afle în faza de cercetare judecătorească într-un anumit dosar penal, întrucât doar în cursul cercetării judecătorești se pot încuviința și dispune administrarea de probe, precum este și proba privind întocmirea referatului de evaluare a inculpatului minor. În procedura de soluționare a acordului de recunoaștere a vinovăției încheiat în condițiile art. 478 și urm. C.proc.pen., legiuitorul nu a reglementat o fază de cercetare judecătorească pentru a-i permite instanței de judecată să procedeze la administrarea de probe pentru a stabili legalitatea și eventual temeinicia acordului. În atare situație, instanța de fond nu avea la dispoziție mijloacele procesuale pentru a dispune efectuarea unor referate de evaluare în cazul celor doi inculpați minori. Cu neobservarea dispozițiilor legale în materia acordului de recunoaștere a vinovăției, Parchetul a susținut că dacă instanța de fond a considerat absolut necesară efectuarea referatelor de evaluare pentru cei doi inculpați minori, nu exista niciun impediment și nicio interdicție legală pentru ca aceasta să dispună înainte de dezbateri efectuarea referatelor de evaluare. În realitate, legiuitorul a impus o asemenea „interdicție legală", prin aceea că nu a legiferat faza de cercetare judecătorească în procedura soluționării acordului de recunoaștere a vinovăției. Totodată, în mod injust, Parchetul a apreciat că în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției instanța de fond a transferat nelegal obligația expresă și imperativă de a dispune efectuarea referatului de evaluare a inculpaților minori din sarcina sa, în sarcina organelor de urmărire penală. Astfel, o asemenea obligație îi revenea instanței de judecată, doar dacă era sesizată cu un rechizitoriu. În situația în care Parchetul a ales să încheie un acord de recunoaștere a vinovăției cu cei doi inculpați minori, Parchetul avea obligația de a asigura respectarea tuturor dispozițiilor legale privind desfășurarea procesului penal în cauzele cu inculpați minori, inclusiv respectarea dispozițiilor ce impun obligativitatea întocmirii unor referate de evaluare pentru acești inculpați minori, Parchetul trebuind să cunoască că în fața instanței de judecată nu este posibilă faza de cercetare judecătorească care să permită complinirea probatoriului omis a fi efectuat de către procurorul de caz. Astfel, deși pentru organele de urmărire penală nu este obligatorie efectuarea unor referate de evaluare pentru inculpații minori, totuși alegând procedura încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției cu acești inculpați minori, Parchetul avea obligația de administrat toate probele prevăzute de lege pentru a putea sesiza instanța de judecată competentă să analizeze legalitatea și temeinicia unui asemenea acord. Or, cât timp Parchetul nu a dispus întocmirea unor referate de evaluare, obligatorii a fi efectuate în cadrul oricărui proces penal în care sunt implicați inculpați minori, Parchetul a pus instanța de judecată în imposibilitatea legală de a analiza acest acord de recunoaștere a vinovăției, lipsind unul dintre aspectele ce determină stabilirea legalității acestuia. În dezacord cu Parchetul, Curtea apreciază că în mod just instanța de fond a sancționat Parchetul prin respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției, constatând o culpă care aparține exclusiv procurorului de caz în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, respectiv absența referatelor de evaluare a celor doi inculpați minori *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 837 din 18 iunie 2019, www.sintact.ro).*

§4. Obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei

Acordul de recunoaştere a vinovăţiei are ca **obiect:**

(i) recunoaşterea necondiţionată a comiterii faptei/faptelor pentru care a fost pusă în mişcare/extinsă acţiunea penală;

- inculpatul trebuie să recunoască atât acţiunea/inacţiunea infracţională, cât şi urmarea imediată cauzată de aceasta, forma de vinovăţie sau de participaţie penală, ori alte circumstanţe agravante/atenuante cuprinse în actul de inculpare, respectiv caracterul antijuridic şi imputabil al faptei;

- acordul de recunoaştere a vinovăţiei poate fi încheiat numai cu privire la una sau unele dintre faptele care fac obiectul acţiunii penale;

- faţă de dispoziţiile art. 482 lit. g) C.proc.pen., potrivit cărora acordul de recunoaştere a vinovăţiei trebuie să cuprindă *declaraţia expresă* a inculpatului prin care recunoaşte comiterea faptei, consider că această menţiune are o valoare strict procedurală referitoare la conţinutul acordului, neputând avea natura juridică a unui mijloc de probă încorporat în actul de sesizare a instanţei şi nici nu poate fi folosită ulterior împotriva altor participanţi la comiterea infracţiunii sau chiar împotriva inculpatului dacă instanţa a decis respingerea acordului de recunoaştere a vinovăţiei;

- pentru a fi evitate orice disfuncţionalităţi cu privire la poziţia procesuală a inculpatului raportat la faptele de care este acuzat, apreciez că, anterior încheierii acordului, organele de urmărire penală, în cadrul obligaţiei procedurale pozitive prevăzute de art. 309 alin. (2) C.proc.pen., trebuie să procedeze la audierea detaliată a inculpatului pentru a constata dacă din declaraţia dată de acesta rezultă că recunoaşte faptele pentru care s-a dispus inculparea sa; această declaraţie va avea natura juridică a unui mijloc de probă şi va putea fi folosită pe parcursul procesului penal împotriva inculpatului, întrucât a renunţat benevol la dreptul la tăcere şi privilegiul împotriva autoincriminării;

- în cauzele în care sunt acuzaţi mai mulţi inculpaţi în calitate de participanţi la comiterea unor infracţiuni, declaraţia inculpatului administrată ca mijloc de probă trebuie să releve recunoaşterea integrală a faptelor sale, precum şi a celorlalţi participanţi[1]; această recunoaştere este necesară în special în cauzele în care în sarcina inculpatului se reţine circumstanţa agravantă legală prevăzută de art. 77 lit. a) C.pen. a comiterii faptei de trei sau mai multe persoane împreună în calitate de coautori sau complici concomitenţi; această declaraţie a inculpatului prin care este atestată participaţia penală şi a altor persoane poate fi folosită ulterior împotriva acestora în măsura în care a fost administrată în mod loial şi cu respectarea dispoziţiilor legale.

(ii) acceptarea încadrării juridice a faptei/faptelor pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală;

- încadrarea juridică nu poate face obiectul negocierii între procuror şi inculpat, aceasta fiind stabilită prin ordonanţa de punere în mişcare a acţiunii penale, respectiv

---

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea *A. Iugan*, Acordul de recunoaştere a vinovăţiei, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p. 86.

prin ordonanța de schimbare a încadrării juridice dispuse ulterior punerii în mișcare a acțiunii penale; prin urmare, raportarea se va face la încadrarea juridică dată faptelor pentru care s-a realizat inculparea la momentul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, având în vedere faptul că uneori, încadrarea juridică pentru care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale poate suferi modificări după momentul inculpării, iar în ipoteza dispunerii schimbării încadrării juridice nu se mai dispune o nouă punere în mișcare a acțiunii penale pentru noua încadrare juridică;

- inculpatul trebuie să accepte atât încadrarea juridică a faptei prin raportare la norma de incriminare, cât și existența vreunei stări de agravare (recidiva, pluralitatea intermediară) sau de atenuare (tentativă), ori a unor circumstanțe agravante legale sau atenuante (legale sau judiciare) dacă au fost reținute de procuror în ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale.

(iii) specia și cuantumul pedepsei (principale, complementare și accesorii);

1. pedeapsa principală

- inculpatul și procurorul trebuie să agreeze *atât felul pedepsei principale* (închisoare sau amendă), *cât și cuantumul acesteia* prin raportare la limitele speciale de pedeapsa prevăzute de norma de incriminare;

- pedeapsa trebuie menționată într-un cuantum determinat;

- se poate încheia acord de recunoaștere a vinovăției chiar dacă fapta care face obiectul investigației este grațiată; în acest caz se va negocia pedeapsa pentru această faptă și se va constata intervenția grațierii antecondamnatorii;

- în cazul concursului de infracțiuni este necesar să se precizeze pedeapsa pentru fiecare infracțiune concurentă;

- potrivit art. 480 alin. (4) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției va conduce la o negociere între limitele de pedeapsă reduse cu o treime în cazul pedepsei închisorii, respectiv cu o pătrime în cazul pedepsei amenzii; nu este necesar ca pedeapsa negociată să fie orientată către minimul special astfel redus, uneori o astfel de pedeapsă putând afecta funcția de exemplaritate, aceasta putând fi agreată ca fiind și maximul special redus;

- nu este exclus ca acordul de recunoaștere a vinovăției să vizeze și reținerea circumstanțelor atenuante legale (de pildă, reținerea provocării) sau judiciare, care va conduce la negocierea unei pedepse în limitele reduse cu o treime în condițiile art. 76 alin. (1) C.pen.; acesta este efectul indirect al modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016 în sfera soluțiilor pe care le poate dispune instanța de judecată; în situația în care instanța care analizează acordul consideră că în mod netemeinic sau nelegal au fost reținute circumstanțe atenuante sau că pedeapsa stabilită este nelegală va dispune respingerea acordului;

- în ipoteza comiterii unei pluralități de infracțiuni, nu este exclus ca pedeapsa rezultantă negociată să fie mai mare de 15 ani închisoare (de pildă, în ipoteza unui concurs de infracțiuni comis atât în stare de recidivă postexecutorie, cât și în recidivă postcondamnatorie în termenul de încercare al unei liberări condiționate).

2. pedeapsa complementară

- inculpatul şi procurorul trebuie să agreeze *atât felul pedepsei complementare* [interzicerea exercitării unor drepturi (inclusiv stabilirea concretă a drepturilor a căror exercitare va fi interzisă), degradarea militară (în ipoteza în care aplicarea acesteia este facultativă), publicarea hotărârii de condamnare], *cât şi durata pedepsei*, în ipoteza în care a fost agreată aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi;

- în cazurile în care aplicarea pedepsei complementare este obligatorie, absenţa unei negocieri a felului şi duratei pedepsei va atrage respingerea acordului, această carenţă neputând fi acoperită în faţa instanţei.

3. pedeapsa accesorie

- pedeapsa accesorie va fi totdeauna aplicată dacă se aplică şi o pedeapsă complementară, ceea ce înseamnă că negocierea cu privire la aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi echivalează şi cu o negociere sub aspectul pedepselor accesorii.

(iv) forma de individualizare a regimului sancţionator;

- acordul de recunoaştere a vinovăţiei poate viza fie o soluţie de *condamnare* (cu executare sau cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei), fie *amânarea aplicării pedepsei* [dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 83 C.pen. inclusiv cu privire la maximul special al pedepsei prevăzute de norma de incriminare (pedeapsa închisorii de *până la 7 ani*)] sau *renunţarea la aplicarea pedepsei* [dacă sunt îndeplinite condiţiile art. 80 C.pen. inclusiv cu privire la maximul special al pedepsei prevăzute de norma de incriminare (închisoarea de cel mult 5 ani inclusiv)];

- în ipoteza în care soluţia ce se intenţionează a fi negociată este cea de amânare a aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei procurorul trebuie să audieze în prealabil pe inculpat şi sub aspectul manifestării de către acesta a consimţământului de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii;

- în cazul în care a fost agreată *soluţia condamnării cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei* trebuie negociate şi următoarele aspecte: termenul de supraveghere (între 2 şi 4 ani), numărul zilelor în care condamnatul va presta o muncă în folosul comunităţii (între 60 şi 120 zile), care dintre obligaţiile prevăzute de art. 93 alin. (2) C.pen. urmează a fi impuse; nu va putea face obiect al negocierii necesitatea impunerii de obligaţii, precum şi aplicarea cumulativă a măsurilor de supraveghere prevăzute de art. 93 alin. (1) C.pen. care au caracter obligatoriu;

- în cazul în care a fost agreată *soluţia amânării aplicării pedepsei*[1], trebuie negociate şi următoarele aspecte: numărul zilelor în care se va presta munca în folosul comunităţii (între 30 şi 60 de zile) dacă se agreează că este necesară impunerea acestei obligaţii, obligaţiile de a face sau a nu face care pot fi impuse inculpatului potrivit art. 85 alin. (2) C.pen.; nu va putea face obiect al negocierii durata termenului de supraveghere (care este fixă de 2 ani) şi nici oportunitatea impunerii unor măsuri de supraveghere a căror aplicare este obligatorie; va fi legal încheiat acordul

[1] În cazul acestei modalităţi nu pot face obiectul negocierii condiţiile obiective prevăzute de lege, însă se va putea negocia condiţia subiectivă prevăzută de art. 83 lit. d) C.pen.

de recunoaştere a vinovăţiei, chiar dacă acesta nu cuprinde nicio obligaţie dintre cele prevăzute de art. 85 C.pen. deoarece impunerea acestora este facultativă, iar nu obligatorie în cazul amânării aplicării pedepsei;

- aplicarea cumulativă a măsurilor de supraveghere prevăzute de art. 85 alin. (1) C.pen. care are caracter obligatoriu;

- nu pot constitui obiect al negocierii aspectele ce ţin la latura civilă a cauzei nici măcar în situaţia în care procurorul exercită acţiunea civilă în numele persoanei vătămate lipsite de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă; apreciez că procurorul nu are competenţa funcţională de a negocia cu inculpatul modalitatea de reparare a prejudiciului material sau personal nepatrimonial, competenţele sale fiind limitate la negocierea modalităţii de soluţionare a acţiunii penale; în ipoteza în care inculpatul şi partea civilă au încheiat o tranzacţie sau un acord de mediere, procurorul va face referire la acestea în conţinutul acordului, fără ca prin aceasta să se poate considera că soluţiile cu privire la acţiunea civilă au intrat în sfera negocierii între titularii dreptului de a iniţia acordul de recunoaştere a vinovăţiei.

(v) natura, felul, cuantumul şi conţinutul măsurii educative.

- inculpatul care a comis o faptă în minorat (cu încuviinţarea reprezentantului legal în ipoteza în care în procesul negocierii este minor) şi procurorul trebuie să agreeze *atât natura măsurii educative* (privative sau neprivative de libertate) şi *felul măsurii educative* (stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârşit de săptămână, asistarea zilnică, internarea într-un centru educativ, internarea într-un centru de detenţie), *cât şi cuantumul acesteia* prin raportare la limitele speciale prevăzute de lege; în acest caz, nu se poate negocia aplicarea unei pedepse, chiar dacă inculpatul este major la data încheierii acordului de recunoaştere a vinovăţiei;

- în cazul infracţiunilor săvârşite în timpul minorităţii, cauzele de atenuare (circumstanţe atenuante, tentativa) şi agravare (circumstanţe agravante, forma continuată a infracţiunii, concursul de infracţiuni) sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative şi produc efecte numai între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă, neoperând o reducere sau o majorare a acestor limite (de pildă, în ipoteza reţinerii unei circumstanţe atenuante, aceasta va servi la reţinerea individualizării măsurii educative către minimul special, neavând ca efect reducerea atât a minimului, cât şi a maximului duratei măsurii educative cu o treime) între care să fie realizată negocierea;

- în situaţia în care se agreează în urma negocierii aplicarea unei ***măsuri educative neprivative de libertate***, negocierea urmează a continua cu privire la stabilirea:

a) duratei măsurii educative: *stagiul de formare civică* poate fi impus pe o durată de la **o zi la 4 luni**, *supravegherea* pe o durată cuprinsă între **2 şi 6 luni**, *consemnarea la sfârşit de săptămână* între **4 şi 12 săptămâni**, *asistarea zilnică* între **3 şi 6 luni**; negocierea se va realiza între limitele prevăzute de lege, care nu vor fi reduse, însă se va avea în vedere atitudinea inculpatului la alegerea măsurii educative neprivative de libertate;

b) necesităţii impunerii uneia sau a mai multora dintre obligaţiile prevăzute art. 121 alin. (1) C.pen.; având în vedere că de *pe lângă oricare dintre măsurile educative neprivative de libertate se pot* ***impune una sau mai multe obligaţii de a face*** [*a)* să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională; *b)* să se

prezinte la serviciul de probaţiune la datele fixate de acesta; *c)* să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală] ***sau a nu face*** [a) să nu depăşească, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă; b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă; c) să nu se apropie şi să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă].

- în cazul în care se agreează în urma negocierii aplicarea unei ***măsuri educative private de libertate*** negocierea urmează a continua cu privire la stabilirea duratei măsurii educative; astfel, negocierea se va realiza între limitele măsurilor educative reduse cu o treime, după cum urmează:

1. *măsura internării într-un centru educativ*[1] poate fi impusă pe o durată pe o perioadă *determinată*, cuprinsă **între 8 luni şi 2 ani**;

2. *internarea într-un centru de detenţie* poate fi impusă pe o perioadă *determinată*, cuprinsă **între un an şi 4 luni şi 3 ani şi 4 luni**, dacă pentru infracţiunea comisă legea prevede pedeapsa închisorii care nu depăşeşte limita de 15 ani prevăzută de art. 480 alin. (1) C.proc.pen.[2]; faţă de această limită, negocierea nu va putea fi

---

[1] *Măsura internării într-un centru educativ* poate fi negociată atunci când, în raport cu gravitatea infracţiunii săvârşite şi cu periculozitatea infractorului, evaluată potrivit criteriilor generale prevăzute de art. 74 alin. (1) lit. a)-g) C.pen. se apreciază că se impune privarea de libertate a infractorului care, *la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani* şi care: *(i)* a comis o nouă infracţiune pe parcursul executării unei măsuri educative (privative sau neprivative de libertate) aplicate printr-o hotărâre definitiv; *(ii)* a mai săvârşit o infracţiune pentru care i s-a aplicat prin hotărâre definitivă o măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) ce a fost executată; *(iii)* a comis o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă. Deopotrivă, măsura internării într-un centru educativ se poate dispune în cazul reţinerii comiterii de minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracţiuni (în timpul minorităţii) sau în cazul reţinerii comiterii şi a altei infracţiuni concurente cu cea pentru care a fost instituită o măsură educativă.

[2] *Măsura internării într-un centru de detenţie* poate fi negociată atunci când, în raport cu gravitatea infracţiunii săvârşite şi cu periculozitatea infractorului, evaluată potrivit criteriilor generale prevăzute de art. 74 alin. (1) lit. a)-g) C.pen. se apreciază că se impune privarea de libertate a infractorului care, *la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani* şi care: *(i)* a comis o nouă infracţiune pe parcursul executării unei măsuri educative (privative sau neprivative de libertate) aplicate printr-o hotărâre definitiv; *(ii)* a mai săvârşit o infracţiune pentru care i s-a aplicat prin hotărâre definitivă o măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) ce a fost executată; *(iii)* a comis o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă. Deopotrivă, măsura internării într-un centru educativ se poate negocia în cazul reţinerii comiterii de minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracţiuni (în timpul minorităţii) sau în cazul reţinerii comiterii şi a altei infracţiuni concurente cu cea pentru care a fost instituită o măsură educativă. Deopotrivă, măsura internării într-un centru educativ se poate dispune în cazul reţinerii comiterii de minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracţiuni (în timpul minorităţii) sau în cazul reţinerii comiterii şi a altei infracţiuni concurente cu cea pentru care a fost instituită o măsură educativă (chiar şi în ipoteza în care, în cadrul pluralităţii de infracţiuni, se regăseşte şi o faptă săvârşită după împlinirea vârstei de 18 ani).

făcută **între 3 ani şi 4 luni şi 10 ani**, acest interval putând fi reţinut numai atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă, caz în care nu este posibilă încheierea unui acord de recunoaştere a vinovăţiei.

Atunci când toate faptele care intră în compunerea pluralităţii de infracţiuni au fost săvârşite în timpul minorităţii trebuie distins între următoarele ipoteze:

a) dacă toate infracţiunile concurente comise de minor *sunt urmărite penal în aceeaşi cauză*, se va negocia *o singură măsură educativă pentru toate infracţiunile concurente*;

b) în situaţia în care una sau mai multe infracţiuni concurente comise de minor sunt urmărite penal în aceeaşi cauză după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată o măsură educativă pentru o altă infracţiune concurentă, respectiv dacă obiectul urmăririi penale constă în infracţiuni săvârşite în timpul executării măsurii educative (privative sau neprivative de libertate) sau pe parcursul executării măsurii asistării zilnice care a înlocuit internarea într-un centru educativ/de detenţie, se va proceda după cum urmează:

(i) în cazul în care minorul se află în executarea unei măsuri neprivative de libertate – ***se va negocia***, în funcţie de particularităţile cauzei, ***fie prelungirea*** *măsurii educative neprivative până la maximul acesteia,* ***fie înlocuirea*** *măsurii cu o altă măsură educativă neprivativă mai severă ori cu o măsură educativă privativă de libertate*, conform art. 123 alin. (3) C.pen. (în această ultimă ipoteză negocierea va purta cu privire la natura măsurii educative, felul acesteia, durata, ori posibilitatea impunerii de obligaţii potrivit celor arătat mai sus);

(ii) dacă minorul se află în executarea internării într-un centru educativ – ***se va negocia***, în funcţie de particularităţile cauzei, ***fie*** **prelungirea** măsurii internării într-un centru educativ până la maximul acesteia, ***fie*** **înlocuirea** măsurii cu cea a internării într-un centru de detenţie, conform art. 124 alin. (3) C.pen. (în acest ultim caz se va negocia durata măsurii internării într-un centru de deţinere);

(iii) dacă faţă de minor s-a dispus anterior înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu asistarea zilnică – după dispunerea *revenirii asupra înlocuirii* ***se va negocia***, în funcţie de particularităţile cauzei, ***fie executarea*** **restului rămas neexecutat,** ***fie internarea într-un centru de detenţie*** conform art. 124 alin. (7) C.pen. (în această ultimă ipoteză se va negocia durata măsurii internării într-un centru de deţinere);

(iv) în cazul în care minorul se află în executarea internării într-un centru de detenţie – ***se va negocia*** **prelungirea** măsurii internării într-un centru de detenţie conform art. 125 alin. (3) C.pen. (în această situaţie se va negocia durata măsurii internării într-un centru de deţinere);

(v) dacă faţă de minor s-a dispus anterior înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenţie cu asistarea zilnică – după dispunerea *revenirii asupra înlocuirii* ***se va negocia,*** în funcţie de particularităţile cauzei, ***fie executarea*** restului rămas neexecutat, ***fie prelungirea duratei internării într-un centru de detenţie*** conform art. 125 alin. (7) C.pen. (în această ultimă ipoteză se va negocia durata măsurii internării într-un centru de deţinere).

Dacă o *infracţiune a fost săvârşită în timpul minorităţii* (*Fmin*), iar *altă infracţiune a fost săvârşită după majorat* (*Fmaj*):

1. *în cazul infracţiunilor concurente urmărite penal în aceeaşi cauză, se poate ajunge în urma negocierii la o măsură educativă pentru infracţiune a fost săvârşită în timpul minorităţii* (*Fmin*) *şi la o pedeapsă pentru infracţiunea săvârşită după majorat* (*Fmaj*), *după care*:

a) dacă pentru *Fmin* s-a negociat *o măsură educativă neprivativă* de libertate, **se va stabili în cuprinsul acordului numai pedeapsa** (amendă penală, închisoare sau închisoarea însoţită de amenda penală);

b) dacă pentru *Fmin* s-a negociat o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj pedeapsa închisorii*, **se va stabili în cuprinsul acordului pedeapsa închisorii**, la care va adăuga **un spor obligatoriu de 1/4 din durata măsurii educative**[1] (în acest caz adăugarea sporului nu face obiectul negocierii);

c) dacă pentru *Fmin* s-a negociat o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj* s-a negociat *pedeapsa amenzii*, **se va stabili în cuprinsul acordului măsura educativă, care poate fi majorată cu 6 luni**, dar nu mai mult de maximul prevăzut de lege pentru respectiva măsură dacă acest spor rezultă în urma negocierii (aplicarea sporului şi, după caz, cuantumul acestuia vor face obiectul negocierii).

În ipoteza în care după majorat sunt comise mai multe infracţiuni concurente cu infracţiunea comisă în minorat care fac obiectul aceluiaşi dosar de urmărire penală se va proceda după cum urmează:

i) se va negocia măsura educativă pentru infracţiunea comisă în minorat (Fmin);

ii) se va negocia pedeapsa pentru fiecare dintre infracţiunile comise după majorat; apoi se va stabili pedeapsa rezultantă potrivit regulilor prevăzute de art. 39 C.pen. (dreptul comun în materia aplicării pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni comise de majori); această pedeapsă rezultantă va fi Fmaj;

iii) se vor aplica regulile descrise mai sus pentru determinarea pedepsei/măsurii educative privative de libertate pentru pluralitatea de infracţiuni.

În ipoteza în care atât în minorat, cât şi după majorat sunt comise mai multe infracţiuni concurente care fac obiectul aceluiaşi dosar de urmărire penală se va proceda după cum urmează:

---

[1] Prin *DCC nr. 601/2018* a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen. și a constatat că sintagma *„cel puțin"* din cuprinsul acestora este neconstituțională. În motivarea soluției de admitere pronunțate, Curtea a reținut că dispozițiile art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen. încalcă principiul egalității în drepturi și libertatea individuală, prevăzute la art. 16 și art. 23 din Constituție. *În acest sens*, s-a reținut că textul criticat prevede, în privința persoanelor majore, care au săvârșit o infracțiune ulterior împlinirii vârstei majoratului și o infracțiune în timpul minorității, un regim sancționator al concursului de infracțiuni care poate fi mai sever decât cel reglementat în privința persoanelor majore care au săvârșit infracțiuni după împlinirea majoratului. În aceste condiții, majorarea pedepsei închisorii *este fixă – o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat*, nemaiputându-se aplica un spor de pedeapsă superior până la durata integrală a măsurii educative sau a restului neexecutat. Prin urmare, durata sporului de pedeapsă nu poate face obiectul negocierii.

i) se va negocia măsura educativă rezultantă pentru toate infracţiunile comise în minorat (Fmin);

ii) se va negocia pedeapsa pentru fiecare dintre infracţiunile comise după majorat; apoi va aplica pedeapsa rezultantă potrivit regulilor prevăzute de art. 39 C.pen. (dreptul comun în materia aplicării pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni comise de majori); această pedeapsă rezultantă va fi Fmaj;

iii) se vor aplica regulile descrise mai sus pentru determinarea pedepsei/măsurii educative privative de libertate pentru pluralitatea de infracţiuni.

2. *în cazul comiterii de major a unei infracţiuni după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată o măsură educativă, înainte sau în timpul executării acesteia, pe durata liberării din executarea măsurii educative privative de libertate sau pe durata executării asistării zilnice care a înlocuit internarea într-un centru educativ/de detenţie,* *pentru Fmaj se va negocia o pedeapsă, iar ulterior:*

a) dacă pentru *Fmin* s-a aplicat o *măsură educativă neprivativă* de libertate, **se va stabili în cuprinsul acordului numai pedeapsa**;

b) dacă pentru *Fmin* s-a aplicat o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj* s-a negociat *pedeapsa închisorii*, **se va stabili în cuprinsul acordului pedeapsa închisorii** la care va adăuga **un spor obligatoriu de 1/4 din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta** (sporul nu poate face în acest caz obiect la negocierii);

c) dacă pentru *Fmin* s-a aplicat o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj* s-a negociat pedeapsa cu *amenda*, **se va stabili în cuprinsul acordului măsura educativă, care poate fi majorată cu 6 luni**, dar nu mai mult de maximul prevăzut de lege pentru respectiva măsură (aplicarea sporului şi, după caz, cuantumul acestuia vor face obiectul negocierii).

În ipoteza în care după majorat sunt comise mai multe infracţiuni concurente după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată o măsură educativă, înainte sau în timpul executării acesteia, pe durata liberării din executarea măsurii educative privative de libertate sau pe durata executării asistării zilnice care a înlocuit internarea într-un centru educativ/de detenţie care fac obiectul aceluiaşi dosar de urmărire penală se va proceda după cum urmează:

1. se va negocia pedeapsa pentru fiecare dintre infracţiunile comise după majorat; apoi va aplica pedeapsa rezultantă potrivit regulilor prevăzute de art. 39 C.pen. (dreptul comun în materia aplicării pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni comise de majori); această pedeapsă rezultantă va fi Fmaj;

2. va aplica regulile descrise mai sus pentru determinarea pedepsei/măsurii educative privative de libertate pentru pluralitatea de infracţiuni.

§5. Conţinutul acordului de recunoaştere a vinovăţiei

Acordul de recunoaştere a vinovăţiei se încheie *în scris* şi trebuie cuprindă cel puţin următoarele elemente:

a) data şi locul încheierii;

b) numele, prenumele şi calitatea celor între care se încheie;

c) date privitoare la persoana inculpatului, prevăzute la art. 107 alin. (1) C.proc.pen. (nume, prenume, poreclă, data şi locul naşterii, codul numeric personal, numele şi prenumele părinţilor, cetăţenia, starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia ori ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv şi adresa la care doreşte să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale sau dacă împotriva sa se desfăşoară un alt proces penal, precum şi cu privire la orice alte date pentru stabilirea situaţiei sale personale);

d) descrierea faptei ce formează obiectul acordului;

- descrierea situaţiei de fapt trebuie să fie similară sub aspectul complexităţii cu cea dintr-un rechizitoriu;

- procurorul trebuie să aibă în vedere că situaţia de fapt trebuie să fie aceeaşi cu cea pentru care a fost pusă în mişcare/extinsă acţiunea penală şi ca aceasta să rezulte din probele administrate în cauză; astfel, se va constata un element de nelegalitate al acordului de recunoaştere a vinovăţiei dacă acţiunile/inacţiunile infracţionale sunt reţinute a fi fost comise în altă perioadă decât cea care rezultă din probele administrate în cauză, ori dacă nu este indicată data comiterii faptei care face obiectul acuzaţiei;

e) încadrarea juridică a faptei şi pedeapsa prevăzută de lege;

f) probele şi mijloacele de probă;

g) declaraţia expresă a inculpatului prin care recunoaşte comiterea faptei şi acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală;

h) felul şi cuantumul, precum şi forma de executare a pedepsei/natura, felul, cuantumul măsurii educative, ori soluţia de renunţare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror şi inculpat;

i) semnăturile procurorului, ale inculpatului şi ale avocatului.

- chiar dacă acordul de recunoaştere a vinovăţiei este actul de sesizare al instanţei, având în vedere faptul că acesta reprezintă una din modalităţile de obiectivare a elementelor de justiţie negociată în procesul penal român, este necesară semnarea acordului de fiecare dintre titularii acestuia, precum şi de avocatul inculpatului, nu doar de procuror în calitate de subiect activ al acţiunii penale;

- în cazul în care lipseşte vreunul dintre elementele de conţinut ale acordului enumerate mai sus instanţa va dispune respingerea acordului;

- *în funcţie de particularităţile cauzei, acordul de recunoaştere a vinovăţiei mai poate cuprinde şi menţiuni cu privire la:*

(i) măsurile preventive dispuse în cauză;

(ii) bunurile care urmează a fi supuse confiscării speciale sau extinse;

(iii) cheltuielile judiciare;

(iv) latura civilă a cauzei (în ipoteza în care inculpatul şi partea civilă au încheiat o tranzacţie sau un acord de mediere, care sunt anexate acordului).

- în principiu, ar trebui încheiat câte un acord de recunoaştere a vinovăţiei cu fiecare dintre inculpaţii dintr-o cauză penală, având în vedere caracterul bilateral al

procesului de negociere; cu toate acestea, cum şi în materia dreptului privat actul prin care se consemnează o tranzacţie poate cuprinde mai multe părţi care au purtat negocieri, consider că nu poate fi apreciată drept nelegală sesizarea instanţei cu un singur acord de recunoaştere a vinovăţiei în care sunt consemnate rezultatele mai multor procese de negociere cu privire la acţiunea penală; o astfel de soluţie decurge şi din prevederile art. 485 alin. (2) C.proc.pen. care stipulează posibilitatea instanţei de admitere a unui acord încheiat cu mai mulţi inculpaţi numai cu privire la o parte dintre aceştia; astfel, faţă de natura pluralităţii de infractori existentă în cauză sau de formele de participaţie penală, nu este exclusă posibilitatea întocmirii unui singur acord de recunoaşte a vinovăţiei cu privire la toţi inculpaţii dintr-o cauză sau cu privire la mai mulţi inculpaţi care au acceptat parcurgerea procedurii speciale;

- după întocmirea acordului de recunoaştere a vinovăţiei de procurorul de caz acesta este supus ***avizării de procurorul ierarhic superior***; această verificare [existentă şi în privinţa celuilalt act de sesizare a instanţei (rechizitoriul)] are ca scop asigurarea unui control pe cale ierarhică a legalităţii şi temeiniciei acordului de recunoaştere a vinovăţiei privit ca act de sesizare a instanţei, având în vedere şi faptul că procesul penal va continua direct cu faza judecăţii, fără parcurgerea fazei camerei preliminare, iar nu avizarea „efectelor acordului", acestea producându-se numai după admiterea acordului de către instanţa de judecată, care poate ajunge la o soluţie chiar mai blândă decât cea negociată;

- procurorul ierarhic superior va verifica dacă sunt îndeplinite condiţiile pentru încheierea acordului, dacă au fost respectate limitele de încheiere ale acestuia avizate în prealabil, dacă acordul conţine menţiunile obligatorii prevăzute de art. 482 C.proc.pen.;

- procurorul ierarhic superior *poate aviza* acordul prin menţiune pe acesta *sau infirma* prin ordonanţă acordul dacă nu sunt îndeplinite elementele enumerate mai sus.

§6. Procedura în faţa primei instanţe

6.1. Sesizarea instanţei cu acordul de recunoaştere a vinovăţiei

- după încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei, ***procurorul sesizează instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în fond*** şi trimite acesteia acordul, însoţit de dosarul de urmărire penală;

- determinarea competenţei instanţei se face în funcţie de infracţiunea care face obiectul acordului sau de calitatea personală a inculpatului care a încheiat acordul, neprezentând relevanţă, în ipoteza disjungerii, infracţiunile pentru care se continuă efectuarea urmăririi penale faţă de acelaşi inculpat şi nici calitatea personală a celorlalţi inculpaţi cu privire la care se continuă urmărirea penală;

În cazul participaţiei penale, competenţa instanţei nu se poate stabili decât în raport cu inculpaţii cu care a fost încheiat acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi, respectiv, cu infracţiunile reţinute în sarcina lor, deoarece numai acest acord constituie obiectul sesizării. Această competenţă nu poate fi determinată prin raportare la calitatea de avocaţi a altor participanţi la săvârşirea unora

dintre acele infracţiuni, întrucât, pe de o parte, în cazul a doi dintre aceştia acţiunea penală s-a stins deja, potrivit art. 17 alin. (2) C.proc.pen., prin rămânerea definitivă a hotărârilor judecătoreşti de amânare a aplicării pedepselor stabilite în sarcina lor, iar, în cazul celui de-al treilea, cauza a fost disjunsă de către procurori, urmărirea penală continuând faţă de acesta într-un alt dosar decât cel în care a fost încheiat acordul de recunoaştere a vinovăţiei cu inculpaţii din prezenta cauză. De asemenea, competenţa nu poate fi determinată în raport cu soluţia ce ar putea fi pronunţată asupra acordului de recunoaştere a vinovăţiei, pe motiv că o eventuală respingere ar determina trimiterea dosarului la procuror în vederea continuării urmăririi penale, întrucât, în primul rând, stabilirea competenţei instanţei premerge pronunţării sale asupra acordului cu care a fost sesizată şi este independentă de soluţia viitoare, neputând varia în funcţie de aceasta, iar, în al doilea rând, într-un astfel de caz ipotetic, procurorul poate dispune sau nu reunirea cauzei restituite cu cea disjunsă - referitoare, între alţii, la inculpatul avocat D. (care face, în prezent, obiectul unui alt dosar). În acelaşi timp, nu se poate anticipa asupra soluţiei pe care procurorul o va dispune cu privire la inculpatul avocat anterior nominalizat (D.), care beneficiază de prezumţia de nevinovăţie, astfel că, în ipoteza dispunerii unei soluţii de netrimitere în judecată în ceea ce îl priveşte pe acesta, nu mai există niciun criteriu care să atragă competenţa de judecare a cauzei în fond pentru curtea de apel *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 216 din 24 octombrie 2018, www.sintact.ro).*

- dacă instanţa constată, la cerere sau din oficiu [în cazurile prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.], că nu este competentă material sau personal, va dispune declinarea judecăţii cauzei la instanţa competentă; necompetenţa materială sau personală a organului de urmărire penală (*caz de nulitate absolută consecutiv DCC nr. 302/2017*) va conduce la respingerea acordului;

- instanţa va putea invoca din oficiu şi necompetenţa sa teritorială, având în vedere că în urma DCC nr. 554/2017 jurisdicţia de judecată poate invoca şi cazurile susceptibile de a atrage incidenţa nulităţii relative;

- în situaţia în care se încheie acord de recunoaştere a vinovăţiei numai cu privire la unele dintre fapte sau numai cu privire la unii dintre inculpaţi, iar pentru celelalte fapte sau inculpaţi se dispune trimiterea în judecată, sesizarea instanţei se face separat pentru acestea din urmă prin rechizitoriu, cauza urmând a parcurge faza camerei preliminare;

- în ipoteza în care instanţa este sesizată cu unul sau mai multe acorduri de recunoaştere a vinovăţiei (de pildă, atunci când se încheie câte un acord cu fiecare inculpat sau atunci când acestea sunt întocmite succesiv) procesul penal nu mai cunoaşte faza camerei preliminare;

- în situaţia în care parchetul înaintează dosarul de urmărire penală împreună cu mai multe acorduri distincte de recunoaştere a vinovăţie încheiate cu toţi inculpaţii din cauză sau cu o parte dintre aceştia, se impune constituirea la instanţa de judecată a unui singur dosar penal cu referire la toate actele de sesizare emise în aceeaşi cauză şi înaintate simultan în vederea analizării ansamblului activităţii infracţionale şi pronunţării unei soluţii unitare;

- în măsura în care acordurile de recunoaştere a vinovăţiei întocmite în aceeaşi cauză au fost înregistrate ca dosare penale distincte (de exemplu, în ipoteza întocmirii succesive, la diferite intervale de timp, a acordurilor de recunoaştere a vinovăţiei), instanţa de judecată poate proceda la reunirea cauzelor în vederea soluţionării lor unitare;

- în principiu, nu este posibilă reunirea cauzelor aflate în curs de judecată dacă unele au ca act de sesizare acordul de recunoaştere a vinovăţiei, iar altele rechizitoriul, chiar dacă între obiectele acestor cauze există o evidentă legătură; ca excepţie, s-ar putea admite reunirea cauzelor în faza de judecată în prima instanţă în ipoteza în care inculpatul recunoaşte săvârşirea tuturor infracţiunilor de care este acuzat, însă pentru unele dintre acestea nu se poate încheia acord de recunoaştere a vinovăţiei faţă de limitele de pedeapsă prevăzute de norma de incriminare; în această ipoteză, dacă instanţa este sesizată cu rechizitoriu pentru o parte dintre infracţiuni cu privire la care inculpatul solicită parcurgea procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii, iar pentru celelalte instanţa este sesizată cu acord de recunoaştere a vinovăţiei nu este exclusă posibilitatea reunirii cauzelor;

- procurorul înaintează instanţei numai actele de urmărire penală care se referă la faptele şi persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei în măsura în care din acestea rezultă probe din care se poate stabili comiterea infracţiunii/lor pentru care a fost încheiat acordul; dacă activitatea infracţională a inculpatului cu care a fost încheiat acordul nu poate fi analizată distinct de cea a participanţilor la infracţiune cu care nu a fost încheiat acordul cred că buna administrare a justiţiei impune transmiterea către instanţă a întregului dosar de urmărire penală ori a unei copii certificate pentru conformitate cu originalul a acestuia[1];

- în cazul în care inculpatul, partea civilă şi partea responsabilă civilmente au încheiat o tranzacţie sau un acord de mediere pe latura civilă a cauzei, procurorul le va înainta instanţei alături de acord;

- procedura de judecată cunoaşte o etapă de verificare a regularităţii acordului de recunoaştere a vinovăţiei şi o altă etapă de validare a acestuia.

6.2. Verificarea prealabilă a regularităţii actului de sesizare

- după repartizarea aleatorie a dosarului, completul care urmează să se pronunţe în cauză va efectua o ***verificare preliminară a regularităţii actului de sesizare***, prin raportare la menţiunile prevăzute de art. 482 şi 483 C.proc.pen.; astfel, în cadrul acestei etape se verifică mai întâi competenţa instanţei şi formalităţile de sesizare a acesteia prevăzute de art. 483 C.proc.pen., iar apoi regularitatea acordului de recunoaştere a vinovăţiei prin raportare la cerinţele art. 482 C.proc.pen.; practic, faţă de cursul natural al procedurii, cred că instanţa trebuie să verifice:

a. competenţa;

b. dacă acordul de recunoaştere a vinovăţiei este însoţit de dosarul de urmărire penală;

c. în situaţia în care acordul a fost încheiat numai cu privire la unele dintre fapte sau numai cu privire la unii dintre inculpaţi, iar pentru celelalte fapte sau inculpaţi s-a

[1] *În acelaşi sens, A. Iugan*, op. cit., p. 87.

dispus trimiterea în judecată, se verifică dacă sesizarea instanței a fost realizată separat și dacă procurorul a înaintat instanței numai actele de urmărire penală care se referă la faptele și persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției;

d. atașarea tranzacției sau a acordului de mediere, dacă un astfel de act a fost încheiat pe latura civilă a cauzei între inculpat, partea civilă și partea responsabilă civilmente;

e. dacă acordului de recunoaștere a vinovăției îi lipsește vreuna dintre mențiunile obligatorii prevăzute de art. 482 C.proc.pen. cu privire la conținutul acordului; de pildă, se va verifica dacă fapta este descrisă în mod corespunzător pentru a se determina obiectul și limitele judecății, ori dacă nu sunt indicate probele și mijloacele de probă sau dacă există declarația inculpatului care a semnat acordul a declarat expres că recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală;

- practic, verificarea regularității acordului de recunoaștere a vinovăției este, în esență, ***limitată la analiza respectării de către procuror a elementelor de formă (condiții extrinseci ale actului de sesizare), precum și a modului de descriere a faptei cu care este învestită instanța***[1];

- deși în această etapă este reglementat cadrul verificărilor de legalitate, nu este exclus ca instanța să analizeze și în cea de-a doua etapă a procedurii speciale aspecte care au legătură cu legalitatea acordului de recunoaștere a vinovăției (de pildă, legalitatea pedepsei principale, omisiunea impunerii unei pedepse complementare atunci când aplicarea acesteia este obligatorie, nelegala dispunere a amânării aplicării pedepsei față de pedeapsa prevăzută de norma de incriminare etc.);

- legea nu prevede condițiile procedurale de desfășurare a verificării, asumând că acesta se poate desfășura fie în condiții de nepublicitate și necontradictorialitate atunci când omisiunile sunt sesizate la primirea dosarului sau anterior primului termen de judecată, fie la termenul de judecată stabilit în cauză; astfel, chiar dacă instanța nu a dispus acoperirea omisiunilor anterior primului termen de judecată, această solicitare poate avea loc ca urmare a dezbaterilor din ședința publică în care sunt relevate elemente de nelegalitate a sesizării instanței care sunt susceptibile de a fi complinite de procuror;

- în ipoteza în care instanța constată *neregularitatea actului de sesizare* reținând lipsa vreunuia dintre elementele enumerate mai sus, art. 484 alin. (1) C.proc.pen. instituie o **procedură remediu** în cadrul căreia instanța dispune *acoperirea omisiunilor cu privire la condițiile extrinseci ale actului de sesizare ori la descrierea faptei* ***în cel mult 5 zile*** de *la data comunicării (termen procedural de recomandare)*, sesizând în acest sens conducătorul parchetului care a emis acordul;

---

[1] Chiar dacă în această procedură specială lipsește faza camerei preliminare, totuși instanța verifică în procedura prevăzută de art. 484 C.proc.pen. dacă acordul are conținutul prevăzut de art. 482 C.proc.pen., care la lit. d) prevede descrierea faptei ce formează obiectul acordului. Astfel, în mod similar fazei de cameră preliminară, și în această procedură specială instanța va verifica claritatea acuzației factuale pentru a determina dacă pot fi stabilite obiectul și limitele judecății.

- prin *omisiuni* în sensul art. 484 alin. (1) C.proc.pen. nu trebuie înţeleasă doar lipsa efectivă a unora dintre elementele prevăzute explicit de art. 482 şi 483 C.proc.pen., ci şi carenţe structurale în îndeplinirea acestor cerinţe (de pildă, în descrierea faptei cu care este sesizată instanţa);

- procedura remediu nu este instituită în vederea acoperirii oricărei omisiuni constatate de judecător şi nici nu permite procurorului şi inculpatului să continue negocierea pentru a suplini omisiuni ce privesc condiţii intrinseci ale acordului, altele decât cele referitoare la descrierea stării de fapt; astfel, *nu se pot suplini carenţele actului de sesizare cu privire la elemente care ar fi trebuit să rezulte în urma procesului de negociere* (de pildă, nu se pot acoperi omisiuni cu privire la stabilirea pedepselor pentru fiecare infracţiune concurentă sau cele referitoare la impunerea unor obligaţii facultative ori cu privire la numărul de zile de muncă în folosul comunităţii) *şi nici nu pot fi înlăturate elemente de nelegalitate constatate în legătură cu obiectul procesului de negociere* (de exemplu, stabilirea unei pedepse sau a unei modalităţi de individualizare a executării pedepsei în mod nelegal); ***aşadar, pot fi suplinite numai carenţele referitoare la descrierea faptei ori a celor de formă autonome de sfera şi esenţa obiectului negocierii şi care nu afectează aptitudinea funcţională a actului de sesizare;***

- sesizarea parchetului în vederea acoperirii omisiunilor ***este obligatorie***, instanţa neputând dispune în mod direct respingerea acordului prin invocarea omisiunilor constatate; sesizarea se poate realiza *prin adresă* emisă fie în baza rezoluţiei administrative a instanţei înainte de primul termen de judecată, fie în temeiul încheierii instanţei de la termenul de judecată stabilit în cazul în care atunci instanţa constată, din oficiu sau ca urmare a cererilor părţilor sau a persoanei vătămate existenţa omisiunilor;

- această sesizare în vederea acoperirii omisiunilor nu echivalează cu o dezînvestire a instanţei de judecată şi nici cu o ipoteză de reluare a urmăririi penale, cauza rămânând în faza de judecată în cadrul căreia legea permite procurorului să procedeze la complinirea unui set limitativ de omisiuni sesizate de instanţă;

- termenul de 5 zile curge de la data primirii de către parchet a comunicării efectuate de către instanţă cu privire la omisiunile constatate;

- spre deosebire de faza camerei preliminare, unde termenul de 5 zile prevăzut de art. 345 alin. (3) C.proc.pen. are natura unui termen procedural imperativ, în cadrul acestei proceduri speciale, faţă de caracterul de recomandare al termenului de 5 zile[1], depăşirea acestuia nu va atrage incidenţa sancţiunii decăderii[2]; deopotrivă, spre deosebire de faza camerei preliminare, în această procedură procurorul nu poate solicita restituirea cauzei la parchet în scopul remedierii omisiunilor sesizate, reluarea urmăririi penale fiind posibilă numai în ipoteza respingerii acordului de recunoaştere a vinovăţiei;

---

[1] *În sensul că* termenul prevăzut de art. 484 alin. (1) C.proc.pen. este unul imperativ, a se vedea *I. Neagu, M. Damaschin*, op. cit., p. 496.

[2] În ipoteza neacoperirii de către procuror a omisiunilor identificate de către instanţă până la termenul stabilit pentru dezbaterea cauzei, este previzibilă dispunerea unei soluţii de respingere a acordului de recunoaştere a vinovăţiei.

Dispozițiile art. 484 alin. (1) C.proc.pen. au un caracter obligatoriu pentru instanța de judecată învestită cu un acord de recunoaștere a vinovăției, astfel încât nu se poate dispune respingerea acordului în mod direct, fără a dispune, în prealabil, sesizarea conducătorului parchetului care l-a emis în vederea acoperirii omisiunilor prevăzute de art. 482 și 483 C.proc.pen. *(I.C.C.J, secția penală, decizia nr. 78/A din 14 aprilie 2022, www.scj.ro).*

În ceea ce privește infracțiunea de trafic de droguri de risc, punerea în mișcare a acțiunii penale s-a dispus, nu pentru un act material, ci pentru 4 acte materiale, deși urmărirea penală a fost începută *in rem* și continuată *in personam* doar pentru un act material și fără ca în cauză să se dispună extinderea extinderii urmăririi penale, conform art. 311 alin. (1) C.proc.pen. În aceste condiții, un proces-verbal de rectificare, depus în cadrul procedurii speciale a sesizării cu acordul de recunoaștere a vinovăției, prin care a fost îndreptată eroarea materială constând în aceea că în ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale nu a fost inserată și dispoziția de extindere a urmăririi penale pentru alte acte materiale ale infracțiunii de trafic de droguri de risc, nu are nicio valabilitate procedurală, întrucât, pe de-o parte, prin procedura reglementată de art. 278 C.proc.pen., nu este permisă înfăptuirea unui act procesual omis într-o anumită etapă a procesului penal, iar, pe de altă parte, extinderea urmăririi penale poate fi efectuată doar în cursul urmăririi penale, nu și ulterior finalizării acesteia, astfel că un asemenea act procesual nu mai poate fi efectuat în cadrul procedurii speciale a sesizării cu acordul de recunoaștere a vinovăției. Termenul de 5 zile reglementat de art. 484 alin. (1) C.proc.pen. și solicitat de apelant pentru remedierea deficiențelor acordului, nu are rolul de a permite acoperirea viciilor legate de modul și termenele de îndeplinire a actelor procesuale anterioare momentului sesizării instanței cu acordul de recunoaștere a vinovăției, ci acela de a da posibilitatea acoperirii lipsurilor formale ale acordului și a adăugării mențiunilor prevăzute de art. 482 C.proc.pen., care din varii motive nu au fost inserate în cuprinsul acestuia *(C.A. Târgu Mureș, secția penală, decizia nr. 139/A din 19 martie 2019, nepublicată).*

- *remedierea actului de sesizare* nu se va realiza de procurorul ierarhic superior, ci de ***procurorul de caz*** care a negociat acordul; astfel, dispozițiile art. 484 alin. (1) C.proc.pen. nu acordă conducătorului parchetului competența de a acoperi omisiunile constatate de către instanță, ci prevăd numai sesizarea acestuia, care ulterior va trebui să procedeze la încunoștințarea procurorului de caz pentru ca acesta să procedeze la acoperirea omisiunilor; dacă acordul de recunoaștere a vinovăției a fost încheiat chiar de către conducătorul parchetului, acesta va proceda în consecință; în mod excepțional, procedura de acoperire a omisiunilor poate fi realizată și de către un alt procuror decât cel care a încheiat acordul atunci când acesta din urmă se află într-o imposibilitate obiectivă de a-și desfășura activitatea (de pildă, este internat în spital sau plecat în străinătate în concediu), ori nu mai funcționează în cadrul acelui parchet (de exemplu, în cazul demisiei, pensionării, excluderii din magistratură ori al promovării sau transferării la o altă unitate de parchet);

- având în vedere faptul că procesul se află în faza de judecată, competența funcțională a procurorului de caz este limitată la acoperirea acestor omisiuni ale actului de sesizare, neputând fi reluat de procuror procesul de negociere cu privire la obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției;

- acoperirea omisiunilor trebuie să fie realizată cel târziu până la momentul în care instanța se pronunță cu privire la admiterea sau respingerea acordului;

- în cazul în care procurorul nu acoperă omisiunile sesizate de instanță, aceasta va aprecia cu privire la aptitudinea funcțională a actului de sesizare putând dispune respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției (de pildă, în cazul în care acordul nu conține mențiunea că inculpatul care a semnat acordul a declarat expres că recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală).

6.3. Etapa validării acordului de recunoaștere a vinovăției

- ca urmare a DCC nr. 235/2015, prin care s-a apreciat că „soluția legislativă cuprinsă în art. 484 alin. (2) C.proc.pen. care exclude persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, sunt neconstituționale", consider că procedura de judecată a suferit o modificare radicală devenind contradictorie; și în acest caz instanța de contencios constituțional și-a dovedit limitele în înțelegerea elementelor de justiție negociată transformând o procedură, în esență, necontradictorie în una contradictorie; se remarcă faptul că de această dată Curtea Constituțională nu a mai invocat vreo cauză a Curții de la Strasbourg în susținerea soluției adoptate întrucât jurisprudența instanței europene nu oferă nici măcar un paragraf care să poată fi reinterpretat în sensul logicii constituționale; relevantă în această privință este decizia de inadmisibilitate pronunțată de Curtea Europeană în cauza *Mihova c. Italiei* (*decizia din* 30 martie 2010) în care instanța europeană a constatat că reclamanta (persoana vătămată în cauză) s-a plâns, în special, cu privire la faptul că nu a fost informată despre procedurile desfășurate în fața judecătorului de investigații preliminare sau a instanței și astfel nu a avut posibilitatea de a se opune în mod eficient procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției și pedepsei negociate de procuror cu inculpatul pe care o considera prea blândă față de gravitatea faptelor. În acest context, față de scopurile învederate de reclamantă, Curtea Europeană a constatat că dreptul la „răzbunare privată" nu este, ca atare, garantat prin Convenția europeană și că limitarea participării persoanei vătămate în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției încheiat între inculpat și parchet, precum și a posibilității de a solicita o pedeapsă mai grea nu poate, în sine, să fie considerată contrară Convenției europene. Instanța europeană a mai reținut că reclamanta a avut posibilitatea de a exercita o acțiune civilă pentru repararea prejudiciului, în cadrul căreia a obținut instituirea unor măsuri asigurătorii asupra bunurilor inculpatului. Prin urmare, ea a avut acces la o instanță competentă să îi examineze drepturile civile la despăgubiri. În consecință, Curtea Europeană a constatat că procedura acordului de recunoaștere a vinovăției astfel cum a fost desfășurată în lipsa persoanei vătămate nu este de natură a releva nicio aparență de încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenția europeană;

- potrivit art. 484 alin. (2) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016 pentru a fi pus de acord cu DCC nr. 235/2015, şedinţa de judecată *este publică şi se desfăşoară cu citarea inculpatului, părţii civile sau responsabile civilmente şi a persoanei vătămate* care vor avea dreptul de a formula cereri, excepţii şi pune concluzii cu privire la obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei; deopotrivă, va fi contradictorie şi dezbaterea cu privire la incidenţa altor instituţii ce ţin de justa soluţionare a cauzei (de pildă, menţinerea sau revocarea măsurilor asigurătorii, menţinerea, înlocuirea sau revocarea măsurilor preventive, dispunerea unei măsuri de siguranţă, desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris)[1];

- dacă acordul este încheiat cu un inculpat care este minor la data sesizării instanţei se vor aplica în mod corespunzător şi regulile de la procedura specială privind inculpaţii minori; prin urmare, *cauza se va judeca* de un *complet specializat care va dispune citarea*, în afară de părţi, a Serviciului de probaţiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripţie teritorială îşi are locuinţa inculpatul minor, a părinţilor acestuia sau, după caz, pe tutorele, curatorul, persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află inculpatul minor, respectiv Serviciul de probaţiune care funcţionează pe lângă Tribunalul în circumscripţia căruia se află instanţa sesizată (dacă domiciliul minorului nu se află în aceeaşi circumscripţie cu cea a Tribunalului), precum şi alte persoane a căror prezenţă este considerată necesară de către instanţă; cauza cu inculpaţi minori *se va judeca de urgenţă şi cu precădere, în şedinţă nepublică*, asistenţa juridică a inculpatului minor şi participarea procurorului *fiind obligatorii*;

- potrivit art. 281 alin. (3) şi (4) C.proc.pen. şi art. 282 alin. (4) lit. b) C.proc.pen., *nulităţile absolute* referitoare la actele procesuale/procedurale sau probe administrate în cursul urmăririi penale pot fi invocate în orice stare a procesului, în vreme ce

---

[1] În privinţa particularităţilor caracterului contradictoriu al procedurii în doctrină [*G. Bodoroncea*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1936] s-a arătat că „această contradictorialitate cunoaşte totuşi o anumită limitare, care, chiar dacă nu este prevăzută expres de text, se deduce din economia dispoziţiilor care reglementează instituţia. Astfel, fiind titulari exclusivi ai acordului, iar soluţia cuprinsă în acesta fiind rezultatul negocierii până la atingerea voinţei comune, procurorul şi inculpatul nu se pot situa pe poziţii contradictorii în ceea ce priveşte cele cuprinse în actul de sesizare. Aceasta înseamnă, pe de o parte, că niciunul dintre aceştia nu poate solicita instanţei aplicarea altor dispoziţii în afara celor stipulate prin acordul de recunoaştere a vinovăţiei (o altă soluţie asupra acţiunii penale, o pedeapsă în cuantum mai mic/mai mare sau schimbarea modalităţii de executare). Totodată, partea civilă nu poate exprima alte pretenţii decât cele deja consfinţite prin acordul de mediere sau tranzacţia încheiată cu inculpatul. Pe de altă parte, procurorul şi inculpatul se pot situa pe poziţii diferite, contradictorii, în raport cu persoana vătămată, nemulţumită de soluţia propusă prin acord, ori chiar faţă de partea civilă, dacă aceasta nu a reuşit să încheie o tranzacţie sau un acord de mediere cu inculpatul şi se vede în situaţia de a se adresa instanţei civile cu o acţiune civilă separată în vederea satisfacerii pretenţiilor sale civile. Concluzia că procurorul şi inculpatul trebuie să aibă, în cadrul dezbaterilor, o poziţie comună, cea stabilită prin acord, rezultă implicit şi din dispoziţiile art. 485 alin. (1) lit. a), care prevăd că instanţa „admite acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi pronunţă *soluţia cu privire la care s-a ajuns la un acord* (...)", fără a se mai permite, aşa cum se stipula înainte de modificarea textului în discuţie, pronunţarea unei soluţii mai blânde decât cea cuprinsă în acord, dispoziţie care de altfel a şi contribuit la crearea unei practici neunitare".

nulităţile relative pot fi invocate din oficiu sau pe cale de excepţie până la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită; prin urmare, şi în cadrul acesteia procedurii speciale pot fi invocate în faţa instanţei de judecată aspectele ce ţin de nelegalitatea sau neloialitatea urmăririi penale care pot conduce la respingerea acordului; în măsura în care nulităţile relative nu au fost invocate în termenul prevăzut de lege, nulitatea relativă se acoperă potrivit art. 282 alin. (5) lit. a) C.proc.pen., neputând fi avută în vedere de instanţă la pronunţarea soluţiei în urma sesizării cu acord;

- inculpatul *nu poate să revină asupra recunoaşterii efectuate în cursul urmăririi penale*, cu excepţia situaţiei în care probează existenţa unor constrângeri, violenţe sau presiuni din partea organelor de urmărire penală sau a folosirii de către acestea a altor manopere neloiale (de exemplu, inducerea în eroare cu privire la obiectul acordului); astfel, odată exprimată opţiunea de parcurgere a procedurii speciale prin semnarea acordului de recunoaştere a vinovăţiei, urmată de sesizarea instanţei, ***inculpatul a decis în mod irevocabil*** natura procedurii de urmat; în acest sens, ***prin decizia nr. 5/RIL/2017***, instanţa supremă a arătat că „retragerea, de către inculpat, în faţa instanţei de judecată a consimţământului valabil exprimat în cursul urmăririi penale, în condiţiile art. 482 lit. g) C.proc.pen., nu constituie temei pentru respingerea acordului de recunoaştere a vinovăţiei"[1]; aşadar, nu s-ar putea reţine niciun alt argument, în afara vicierii consimţământului, apt să conducă la posibilitatea revocării unilaterale de vreunul dintre titularii acordului de recunoaştere a vinovăţiei a opţiunii negociate care să aibă ca efect subsecvent invalidarea retroactivă a actului de sesizare;

Este de acceptat că inculpatul se poate răzgândi înainte ca procurorul să sesizeze instanţa de judecată cu acordul de recunoaştere a vinovăţiei, ceea ce ar impune ca procurorul să nu mai sesizeze instanţa de judecată cu acordul

[1] În considerentele deciziei pronunţate instanţa supremă a apreciat că „instanţa sesizată cu acordul de recunoaştere a vinovăţiei nu are posibilitatea să îl respingă, în ipoteza retractării, cu ocazia ascultării inculpatului, a consimţământului valabil exprimat în cursul urmăririi penale, odată ce retractarea nu este susţinută de probe certe că acel consimţământ s-a obţinut prin încălcarea principiului loialităţii în administrarea probelor, soluţia reglementată de art. 485 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. nepresupunând şi verificarea condiţiilor de menţinere ori de retractare a consimţământului exprimat de inculpat la momentul încheierii acordului, rolul instanţei în această procedură limitându-se la verificarea acordului de voinţă al celor doi implicaţi şi la aplicarea pedepsei şi individualizarea acesteia. (...). Rolul instanţei nu este acela de a relua în faţa sa procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei, ci ascultarea inculpatului este menită, eventual, a decela elemente care pot pune la îndoială valabilitatea exprimării consimţământului (existenţa unui viciu de consimţământ la momentul încheierii acordului), obligaţia ascultării inculpatului având rolul de a garanta echitatea procedurii şi de a da posibilitatea instanţei să analizeze plenar dacă manifestarea de voinţă a fost sau nu afectată de eroare, dol, violenţă, leziune. A admite caracterul retractabil al consimţământului înseamnă ineficienţa procedurii recunoaşterii vinovăţiei, legal prevăzută şi, totodată, inutilitatea ei sub aspectul oportunităţii scurtării procesului penal, deziderat pentru care s-a reglementat justiţia negociată, derogatorie de la dreptul comun. Deopotrivă, inculpatul este liber să opteze între a uza sau nu de procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei, legiuitorul neprevăzând soluţia de respingere a acordului pe motiv că inculpatul nu mai recunoaşte faptele sau îşi retractează consimţământul".

încheiat, urmând să continue urmărirea penală. În aceste condiţii, fiind în cursul urmăririi penale, inculpatul ar trebui să îşi manifeste în scris această voinţă sau ca ea să fie consemnată într-un proces-verbal de către organul de urmărire penală. (...) Este de observat că inculpata nu a invocat aspecte de nelegalitate vizând condiţiile exprimării consimţământului său la momentul încheierii acordului de recunoaştere a vinovăţiei. Pe de altă parte, este de remarcat că soluţia de respingere a acordului de recunoaştere a vinovăţiei, reglementată de art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. nu presupune existenţa şi verificarea condiţiei de menţinere ori de retractare a consimţământului exprimat de inculpat la momentul încheierii acordului de recunoaştere a vinovăţiei, ceea ce, într-o interpretare logică, înseamnă că inculpatul nu-şi poate retrage consimţământul, rolul judecătorului fiind acela de ratificare a acordului de voinţă al celor două părţi implicate, de aplicare a pedepsei şi individualizare a acesteia, potrivit criteriilor generale şi speciale de individualizare. Astfel, şi în acest caz, instanţa exercită funcţia de judecată, care este însă mai restrânsă decât într-o procedura obişnuită. De aici, specificitatea soluţiilor pe care le poate adopta instanţa învestită cu soluţionarea unui acord de recunoaştere a vinovăţiei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 135/A din 16 aprilie 2015, www.scj.ro)*.

- *în cursul judecăţii, asistenţa juridică a inculpatului nu este obligatorie decât în cazurile prevăzute de art. 90 C.proc.pen.*, iar cu privire la persoana vătămată sau partea civilă în ipotezele prevăzute de art. 93 alin. (4) şi (5) C.proc.pen.; pe de o parte, dispoziţiile art. 480 alin. (2) teza finală C.proc.pen. sunt aplicabile doar în faza de urmărire penală până la încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei; pe de altă parte, prevederile art. 484 alin. (2) C.proc.pen. referitoare la ascultarea avocatului inculpatului se referă la situaţia în care în cauză există un avocat ales sau desemnat din oficiu în cazurile în care asistenţa juridică este obligatorie conform art. 90 C.proc.pen., neconstituind o ipoteză de reglementare a unui nou caz de asistenţă juridică obligatorie; aşadar, în cazul în care instanţa de judecată a fost sesizată cu un acord de recunoaştere a vinovăţiei, legea procesuală nu instituie nicio derogare de la caracterul facultativ al asistenţei juridice în faza de judecată în cauzele având ca obiect infracţiuni pentru care legea substanţială prevede pedeapsa închisorii de cel mult 5 ani, inculpatul având posibilitatea de a-şi angaja un apărător ales[1];

- participarea procurorului este obligatorie;

- Codul de procedură penală nu prevede obligativitatea audierii inculpatului în sensul luării unei declaraţii şi nici obligativitatea prezenţei inculpatului în faţa instanţei;

---

[1] Nu cred că se poate reţine vreun temei rezonabil pentru interpretarea contrară, întrucât în faza de judecată inculpatul care a încheiat un acord de recunoaştere a vinovăţiei are cea mai previzibilă situaţie judiciară. Astfel, atâta vreme cât pentru inculpaţii acuzaţi de comiterea unei infracţiuni pentru care legea substanţială stipulează pedeapsa închisorii de cel mult 5 ani (alternativ sau nu cu amenda) Codul de procedură penală a instituit, ca regulă, caracterul facultativ al asistenţei juridice, indiferent dacă aceştia înţeleg să se judece potrivit procedurii de drept comun ori procedurii abreviate, nu există nicio justificare pentru a institui caracterul obligatoriu al asistenţei juridice pentru inculpatul care a recunoscut integral acuzaţiile pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală şi a agreat cu procurorul tratamentul sancţionator al acestora.

- în cazul în care inculpatul legal citat nu este prezent, procedura se poate desfăşura şi în absenţa sa; aşadar, neaudierea inculpatului sau absenţa acestuia din faţa instanţei nu pot constitui motiv de respingere a acordului;

- ascultarea părţilor şi a persoanei vătămate prezente presupune oferirea posibilităţii acestora de a-şi susţine propriile concluzii în cadrul procedurii speciale, iar nu luarea unor declaraţii;

- în cadrul acestei proceduri speciale, în faţa instanţei nu se mai administrează probe/readministrează probele administrate în cursul urmăririi penale, procedura specială neavând stadiul cercetării judecătoreşti;

- în cadrul dezbaterilor instanţa va da cuvântul procurorului, a inculpatului şi avocatului acestuia, precum şi părţii civile, dacă este prezentă şi a încheiat un acord de mediere sau o tranzacţie;

Instanţa, analizând acordul, poate pronunţa ***prin sentinţă*** una dintre următoarele ***soluţii cu privire la latura penală a cauzei***:

a) admite acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi pronunţă soluţia cu privire la care s-a ajuns la un acord;

- pentru a se dispune admiterea acordului de recunoaştere a vinovăţiei trebuie să fie îndeplinite următoarele **condiţii**:

(i) să fie îndeplinite exigenţele prevăzute de lege pentru încheierea acordului în mod valabil de către parchetul competent material/personal cu privire la toate faptele reţinute în sarcina inculpatului (art. 480-482 C.proc.pen.);

(ii) din evaluarea probelor administrate în cursul urmăririi penale instanţa să aprecieze că rezultă dincolo de orice îndoială rezonabilă că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de către inculpat;

(iii) soluţia negociată *să fie legală*; reţinerea caracterului nelegal al soluţiei la care s-a ajuns prin acord prin raportare, în principal, la normele de drept substanţial va conduce la respingerea acordului;

(iv) soluţia negociată *să nu fie nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracţiunii sau periculozitatea infractorului*.

- condiţiile de mai sus au fost reţinute, într-un alt registru, în cauza *Natsvlishvili şi Togonidze c. Georgiei*, instanţa de contencios european arătând că decizia inculpatului de a accepta acordul de recunoaştere a vinovăţiei trebuie însoţită de următoarele condiţii: **a)** înţelegerea să fie acceptată de inculpat în deplină cunoştinţă a faptelor cauzei şi a consecinţelor juridice şi într-un mod cu adevărat voluntar; **şi b)** conţinutul şi corectitudinea modului în care acordul de recunoaştere a vinovăţiei a fost încheiat între părţi să fie supuse unui control judiciar suficient;

- ca urmare a modificării art. 485 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, soluţia pronunţată de instanţă trebuie ***să fie întotdeauna cea care rezultă din acordul de recunoaştere a vinovăţiei***, dacă sunt întrunite condiţiile de mai sus; aşadar, instanţa nu poate dispune nici o soluţie mai grea decât cea negociată, dar nici o soluţie mai uşoară; prin această modificare legislativă este reliefată esenţa procedurii de justiţie negociate care se desfăşoară în cauză;

- instanța de judecată nu poate dispune admiterea acordului și achitarea inculpatului sau încetarea procesului penal (nici în ipoteza intervenirii împăcării ori a încheierii unui acord de mediere), în aceste ipoteze urmând să dispună o soluție de respingere a acordului; deopotrivă, nu se poate aplica o pedeapsă mai mică decât cea negociată, chiar și în ipoteza în care instanța apreciază că se justifică reținerea de circumstanțe atenuante care au ca efect reducerea limitelor de pedeapsă prevăzute de norma de incriminare;

- instanța poate admite acordul de recunoaștere a vinovăției numai cu privire la unii dintre inculpați, dispunând, pe cale de consecință, disjungerea cauzei pentru ceilalți, respingerea acordului și trimiterea cauzei la procuror pentru continuarea efectuării urmăririi penale;

- în cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință;

- atunci când instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ***lasă nesoluționată acțiunea civilă.*** În această situație, hotărârea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile.

Instanța de fond, sesizată cu acordul de recunoaștere a vinovăției, constatând a fi îndeplinite condițiile legale, a admis acordul de recunoaștere a vinovăției, în forma sa inițială, așa cum a fost transmisă de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție. Având în vedere că apelul formulat de partea civilă A. împotriva sentinței penale nr. 886 din 23.11.2020, pronunțată de Trib. Iași nu a fost motivat, Curtea, în baza efectului devolutiv al apelului și al limitelor sale, în conformitate cu dispozițiile art. 417 și art. 420 C.proc.pen., va verifica din oficiu legalitatea soluției pronunțate de prima instanța, în raport de dispozițiile legale cuprinse în Titlul IV – Capitolul I, privind acordul de recunoaștere a vinovăției, din Codul de procedură penală (...). În cauza de față, Curtea constată că prejudiciul cauzat bugetului general al Uniunii Europene, în cuantum de 4219,98 RON, nu a fost recuperat, iar între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă. Pe cale de consecință, văzând și dispozițiile art. 486 alin. (2) C.proc.pen., *în mod legal, instanța de fond a dispus lăsarea nesoluționată a laturii civile* (s.n.), partea civilă având posibilitatea formulării unei acțiuni la instanța civilă *(C.A. Iași, decizia nr. 16 din 12 ianuarie 2022, www.sintact.ro).*

Se arată în motivarea apelului că, deși apărătorul inculpatei a solicitat, în fața instanței de fond, să se ia act de tranzacția intervenită, în sentință nu se face referire la acest act. Curtea, în urma propriului examen asupra hotărârii apelate, efectuat prin prisma criticii care i-a fost adusă, cum și sub toate aspectele, constată că apelul este întemeiat, urmând a-l admite ca atare, în baza art. 421 alin. (1) pct. 2 lit. a) C.proc.pen., pentru considerentele care vor fi expuse. Fiind sesizată cu cererea de autorizare a acordului de recunoaștere a

vinovăției, instanța a pronunțat soluția prevăzută de art. 485 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., apreciind că sunt întrunite în speță condițiile prevăzute de art. 480 C.proc.pen. Potrivit art. 486 C.proc.pen., în cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință. Cum în speță asigurătorul a încheiat o tranzacție cu persoanele constituite părți civile, se impunea ca, în aplicarea acestui text de lege, instanța să menționeze în sentință despre înscrisul care a fost depus la dosar, daunele fiind plătite de asigurător conform extraselor de cont. Această omisiune a instanței de fond poate fi înlăturată în calea de atac a apelului, nefiind o reală dezlegare a laturii civile, ci doar o mențiune despre modul de stingere a acțiunii civile, astfel încât nu ne aflăm în prezența unui caz de trimitere a cauzei spre rejudecare, conform art. 421 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.pen. Față de cele ce preced, Curtea, în baza art. 421 pct. 2 lit. a) C.proc.pen., va admite apelul declarat de asigurător, pentru a consfinți învoiala părților *(C.A. Pitești, decizia nr. 838 din 2 decembrie 2021, www.sintact.ro)*.

Aplicarea dispozițiilor art. 37 C.pen. în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției nu este contrară dispozițiilor art. 478 și urm. C.proc.pen., ceea ce se rejudecă într-o astfel de situație fiind doar cuantumul pedepsei aplicate, nu și existența faptelor și a probelor care să dovedească, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că actele materiale în raport cu care s-a statuat prin decizie definitivă există și au fost săvârșite de inculpat. Totodată, stabilirea pedepsei pentru infracțiunea continuată săvârșită în întregul ei nu înseamnă, contrar aprecierii instanței fondului, o negociere pentru alte fapte decât cele pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală, fiind doar un mecanism în cadrul căruia se are în vedere întreaga situație juridică a inculpatului prin raportare la dispozițiile legale care stabilesc tratamentul sancționator al infracțiunii unice prin voința legiuitorului constatate în sarcina sa, dispoziții de drept material. De altfel, aplicarea unor astfel de dispoziții și cu același scop în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției se regăsește și în alte situații, precum concursul de infracțiuni, recidiva sau pluralitatea intermediară, în care pedeapsa rezultantă stabilită inculpatului acoperă întreaga pluralitate de infracțiuni săvârșită, infracțiuni pentru care pot exista sau trebuie să existe hotărâri definitive de condamnare anterioare *(C.A. București, decizia nr. 1380/A din 21 decembrie 2021, www.sintact.ro)*.

b) respinge acordul de recunoaștere a vinovăției și trimite dosarul procurorului în vederea continuării urmăririi penale, dacă[1]**:**

---

[1] În considerentele *deciziei nr. 5/RIL/2017* Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că „soluția de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției [art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.] poate fi pronunțată numai dacă este incidentă vreuna dintre următoarele situații: nerespectarea condițiilor de fond și de formă (cele de la art. 480-482 C.proc.pen.), insuficiența probelor (sub aspectul consistenței acestora pentru stabilirea existenței faptei sau a vinovăției sau al nelegalității administrării unor probe, pe care instanța, deși nu are competența să le excludă, le poate cenzura și hotărî că cele legal administrate nu sunt suficiente pentru existența faptei și a vinovăției), incidența unei cauze de împiedicare a exercitării acțiunii penale (deces al inculpatului, retragerea plângerii prealabile, prescripția), neregularități în desfășurarea urmăririi penale (necompetența organului judiciar în condițiile examenului incidenței dispozițiilor art. 282 C.proc.pen. ce reglementează nulitățile relative)".

I. Se constată neregularitatea actului de sesizare[1] atunci când:

1. ***nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru încheierea acestuia în mod valabil cu privire la toate faptele reţinute în sarcina inculpatului care au făcut obiectul acordului (art. 480-482 C.proc.pen.);***

Se va dispune **respingerea** acordului de recunoaştere a vinovăţiei dacă:

(i) a fost încheiat între procuror şi suspect, acţiunea penală nefiind pusă în mişcare;

(ii) inculpatul era minor la data săvârşirii faptei şi nu a existat încuviinţarea reprezentantului legal;

(iii) inculpatul nu a fost asistat de avocat pe parcursul procedurii acordului în cursul urmăririi penale sau a fost asistat de un avocat care nu este membru U.N.B.R.;

(iv) legea prevede pentru infracţiunea pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală pedeapsa închisorii mai mare de 15 ani;

- se va dispune respingerea acordului de recunoaştere a vinovăţiei şi în ipoteza în care instanţa constată că încadrarea juridică a faptelor descrise în acordul de recunoaştere a vinovăţiei a fost în mod eronat reţinută, iar faţă de probele administrate în cauză şi de situaţia de fapt se impune reţinerea unei alte încadrări juridice pentru care norma de incriminare stipulează un maxim special mai mare de 15 ani închisoare.

(v) nu este satisfăcut standardul suficienţei probei pentru încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei;

- instanţa poate reţine fie insuficienţa probatoriului, fie faptul că există nelegalităţi în administrarea probatoriului[2], iar în urma excluderii probelor nelegal sau neloial administrate, prin raportare la probele legal administrate probatoriul este insuficient pentru a se stabili existenţa faptei şi vinovăţia inculpatului; de asemenea, instanţa poate constata că situaţia de fapt reţinută în acord nu este susţinută de materialul probator administrat în cauză;

- se remarcă faptul că, spre deosebire de rechizitoriu unde nerespectarea de către procuror a condiţiei intrinseci referitoare la testul suficienţei probei nu poate conduce la restituirea actului de sesizare şi reluarea urmăririi penale, deoarece judecătorul nu

---

[1] *În acest sens*, în doctrină [*G. Bodoroncea*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1942] s-a arătat că „*Nelegalitatea* la care se referă textul priveşte, pe de o parte, nerespectarea condiţiilor de aplicare a uneia dintre soluţiile de renunţare sau amânare a aplicării pedepsei ori a celor privind individualizarea modalităţii de executare, după cum poate privi, pe de altă parte, şi nelegalităţi în stabilirea pedepsei, prin aplicarea necorespunzătoare a tratamentului sancţionator incident. Nu în ultimul rând, nelegalitatea poate viza insuficienţa probelor pentru determinarea existenţei faptei/faptelor sau a vinovăţiei inculpatului în săvârşirea ei/lor ori nelegalitatea administrării probelor sau efectuării unora dintre actele de urmărire penală. Aceste cerinţe vizează toate faptele care fac obiectul acordului, deoarece numai respectarea condiţiilor legii în privinţa fiecăreia dintre ele asigură stabilirea în limite legale a felului, cuantumului, modalităţii de executare a pedepsei sau felul măsurii educative ori soluţiile de renunţare sau de amânare a aplicării pedepsei".

[2] Chiar dacă în această procedură specială lipseşte faza camerei preliminare, totuşi instanţa poate proceda la analiza legalităţii administrării probelor în cursul urmăririi penale şi decide respingerea acordului pentru neîntrunirea condiţiei prevăzute la art. 480 alin. (2) C.proc.pen. dacă probele pe care se întemeiază acuzaţia au fost administrate nelegal sau neloial.

poate evalua ***aparenţa de temeinicie a rechizitoriului care implică şi evaluarea testului suficienţei probelor, în cazul acordului de recunoaştere a vinovăţiei insuficienţa probelor atrage reluarea urmăririi penale***;

(vi) acordul de recunoaştere a vinovăţiei nu a fost avizat de procurorul ierarhic superior;

(vii) acordul nu are conţinutul prevăzut de art. 482 C.proc.pen. (lipsesc una sau mai multe menţiuni cu privire la faptă, respectiv cu privire la unele fapte);

(viii) acordul de recunoaştere a vinovăţiei nu a fost încheiat de parchetul competent material sau personal.

2. *instanţa apreciază că soluţia cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror şi inculpat este nelegală.*

În funcţie de particularităţile soluţiei negociate **se va dispune respingerea** acordului de recunoaştere a vinovăţiei şi în următoarele cazuri în care instanţa constată:

(i) îndeplinirea condiţiilor referitoare la legala încheiere a acordului doar cu privire la o parte dintre infracţiunile de care este acuzat un inculpat, infracţiuni care au făcut obiectul actului de sesizare;

(ii) greşita determinare a legii penale mai favorabile, întrucât instanţa nu poate proceda în urma stabilirii altei legi penale mai favorabile la individualizarea pedepsei sau a executării acesteia; greşita aplicare a legii penale mai favorabile se va reţine ca motiv de respingere a acordului şi în ipoteza în care soluţia juridică negociată consfinţeşte aplicarea unei *lex tertia*, iar nu aplicarea globală a legii penale mai favorabile, potrivit DCC nr. 265/2014;

(iii) stabilirea de pedepse/măsuri educative nelegale, inferioare minimului special prevăzut de norma de incriminare;

(iv) stabilirea în mod nelegal a pedepsei rezultante în cazul concursului de infracţiuni; tot un element de nelegalitate în stabilirea pedepsei în cazul infracţiunilor concurente îl constituie şi ipoteza în care din probele administrate rezultă că infracţiunea care face obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei este concurentă cu o altă infracţiune pentru care s-a pronunţat deja o hotărâre definitivă, iar procurorul nu antamează în cadrul acordului operaţiunea de contopire a pedepselor (care poate presupune în unele cazuri şi o anulare a suspendării sub supraveghere sau a amânării aplicării pedepsei);

(v) nu au fost stabilite pedepsele pentru fiecare dintre infracţiunile concurente;

(vi) greşita încadrare juridică a faptelor pentru care a fost încheiat acordul, chiar dacă aceasta a fost acceptată de inculpat cu ocazia negocierii; trebuie avut în vedere că greşita încadrare juridică poate avea efecte cu privire la sfera infracţiunilor pentru care se poate încheia acordul, fiind astfel un impediment la derularea acestei proceduri speciale (de pildă, în cazul în care acordul este încheiat cu privire la comiterea infracţiunii de vătămare corporală în varianta agravată când fapta a pus în primejdie viaţa persoanei vătămate, când în realitate încadrarea juridică ar trebui să fie tentativă la omor calificat); astfel, instanţa de judecată nu va putea proceda la schimbarea încadrării juridice prin încheiere şi la validarea acordului de recunoaştere a vinovăţiei prin raportare la noua încadrare juridică care nu a făcut obiectul negocierii;

(vii) neaplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi în ipoteza în care aplicarea acesteia este obligatorie sau neindicarea duratei acestora ori a conţinutului concret al dreptului a cărui exercitare a fost interzisă;

(viii) neaplicarea de pedepse accesorii (în ipoteza în care pedeapsa negociată urmează să fie executată în regim de detenţie) dacă a fost impusă pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi;

(ix) reţinerea în mod nelegal a aplicabilităţii instituţiilor renunţării la aplicarea pedepsei, amânării aplicării pedepsei sau suspendării sub supraveghere a executării pedepsei;

(x) neindicarea, în tot sau în parte, a măsurilor de supraveghere sau a obligaţiilor de a face şi a nu face la care trebuie supus inculpatul în cazurile în care se soluţia negociată este suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit Codului penal;

(xi) neindicarea numărului de zile de muncă în folosul comunităţii pe care inculpatul trebuie să le execute în ipoteza negocierii impunerii acesteia obligaţii la amânarea aplicării pedepsei sau la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei;

(xii) neindicarea soluţiei de revocare a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei sau a liberării condiţionate în cazul în care infracţiunea pentru care s-a încheiat acordul este comisă în termenul de supraveghere, iar revocarea este obligatorie;

(xiii) existenţa unui impediment la exercitarea acţiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. (de pildă, s-a împlinit termenul prescripţiei speciale a răspunderii penale, nu sunt îndeplinite condiţiile de tipicitate prevăzute de norma de incriminare sau există o cauză specială de nepedepsire, ori a survenit decesul inculpatului sau împăcarea), instanţa neputând admite acordul şi dispune achitarea sau încetarea procesului penal;

(xiv) sesizarea instanţei cu privire la alte fapte decât cele care au făcut obiectul acţiunii penale.

Decizia nr. 11 din 28.06.2021, în care nu se reţin astfel de distincţii, precum cea greşit făcută de prima instanţă, este obligatorie, în acord cu dispoziţiile art. 474 alin. (4) C.proc.pen. A considera că dispoziţiile art. 37 C.pen. şi art. 43 C.pen. din 1969 într-o atare situaţie, în care sesizarea instanţei are loc printr-un acord de recunoaştere a vinovăţiei, nu îşi găsesc aplicabilitate decât în faza de executare, în procedura prevăzută de art. 585 C.proc.pen., nu doar că ar fi contrar normei legale prim enunţate, ci chiar inoportun, presupunând că, în cunoştinţă de cauză, instanţa de judecată să facă abstracţie de condamnarea anterioară şi să oblige practic la declanşarea unei noi proceduri pentru rezolvarea situaţiei juridice create. Mai mult, în practică se pot ivi situaţii în care omisiunea constatării existenţei unei hotărâri de condamnare definitive pentru acte ce intră în conţinutul infracţiunii unice ce face obiectul judecăţii şi a aplicării tratamentului corespunzător să afecteze legalitatea încadrării juridice, situaţie ce nu poate fi remediată în faza de executare. Astfel, cu titlu de exemplu, reţinerea de „consecinţe deosebit de grave" se determină în cazul infracţiunii continuate prin raportare la paguba cauzată prin toate acţiunile sau inacţiunile prin care se realizează elementul material al laturii obiective a infracţiunii, în conformitate cu

Decizia nr. XIV/2006, pronunţată în recurs în interesul legii de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Secţiile Unite. De asemenea, condamnarea la o pedeapsă distinctă pentru acte care aparţin aceleiaşi infracţiuni poate prelungi executarea pedepsei închisorii dincolo de limitele legale, în situaţia în care cel condamnat a executat anterior o pedeapsă egală cu maximul special sau orientată spre maxim, iar durata executată de acesta până la soluţionarea cererii de modificare a pedepsei depăşeşte maximul special al pedepsei. Nu în ultimul rând, aplicarea dispoziţiilor art. 37 C.pen. şi ale art. 43 C.pen. din 1969 în procedura de faţă nu este contrară dispoziţiilor art. 478 şi urm. C.proc.pen., ceea ce se rejudecă într-o astfel de situaţie fiind doar cuantumul pedepsei aplicate, nu şi existenţa faptelor şi a probelor care să dovedească, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că actele materiale în raport cu care s-a statuat prin decizie definitivă există şi au fost săvârşite de inculpat. Totodată, stabilirea pedepsei pentru infracţiunea continuată săvârşită în întregul ei nu înseamnă, contrar aprecierii instanţei fondului, o negociere pentru alte fapte decât cele pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală, fiind doar un mecanism în cadrul căruia se are în vedere întreaga situaţie juridică a inculpatului prin raportare la dispoziţiile legale care stabilesc tratamentul sancţionator al infracţiunii unice prin voinţa legiuitorului constatate în sarcina sa, dispoziţii de drept material. De altfel, aplicarea unor astfel de dispoziţii şi cu acelaşi scop în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei se regăseşte şi în alte situaţii precum concursul de infracţiuni, recidiva sau pluralitatea intermediară, în care pedeapsa rezultantă stabilită inculpatului acoperă întreaga pluralitate de infracţiuni săvârşită, infracţiuni pentru care pot exista sau trebuie să existe hotărâri definitive de condamnare anterioare. Concluzionând, prima instanţă a considerat în mod neîntemeiat faptul că nu se poate realiza în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei o aplicare a dispoziţiilor art. 43 C.pen. din 1969 în ceea ce priveşte infracţiunea prevăzută de art. 8 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.pen. din 1969 (6 acte materiale) şi art. 5 C.pen. săvârşită de inculpatul B.B., aplicare care ar urma a fi făcută în cadrul unei contestaţii formulate în temeiul art. 585 C.proc.pen., când pedeapsa pronunţată poate fi modificată dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării acesteia se constată, pe baza unei hotărâri definitive, acte care intră în componenţa aceleiaşi infracţiuni. Aşadar, procedând în continuare la verificarea pedepsei stabilite pentru infracţiunea prevăzută de art. 8 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.pen. din 1969 (6 acte materiale) şi art. 5 C.pen. reţinută în sarcina inculpatului B.B., Curtea constată că aceasta, în cuantum de 3 ani şi 4 luni închisoare, respectă dispoziţiile art. 43 C.pen. din 1969, de vreme ce nu este mai uşoară decât cea pronunţată anterior (prin sentinţa penală nr. 1096 din 4.12.2013 a Jud. Sector 1 Bucureşti, astfel cum a rămas definitivă prin decizia penală nr. 1765/A/18.12.2015 a C.A. Bucureşti, secţia I penală, pronunţată în acelaşi dosar – 2 ani si 6 luni închisoare) şi se situează la maximul special prevăzut de lege. Nu în ultimul rând, atât în privinţa pedepselor stabilite pentru infracţiunile pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală în prezenta cauză, cât şi în privinţa pedepsei recalculate pentru infracţiunea continuată, precum şi în privinţa pedepsei în caz de concurs de infracţiuni, Curtea constată că neaplicarea cauzelor legale de agravare a pedepsei date de dispoziţiile art. 42 C.pen. din 1969 (posibilitatea aplicării unui spor potrivit

dispoziţiilor art. 34 C.pen. din 1969) şi art. 34 C.pen. (posibilitatea aplicării unui spor de până la 5 ani) nu face ca pedepsele principale stabilite pentru fiecare infracţiune reţinută în formă continuată sau pedeapsa principală rezultantă stabilită în final să fie nejustificat de blânde, în raport cu aceleaşi criterii prevăzute de art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., respectiv, gravitatea infracţiunilor şi periculozitatea infractorului (...). Concluzionând, în raport de cele arătate mai sus, Curtea constată că în cauză sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 480-482 C.proc.pen. cu privire la faptele reţinute în sarcina inculpatului B.B., care au făcut obiectul acordului, soluţia cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror şi inculpat fiind legală, în acelaşi timp, nefiind nejustificat de blândă *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 1380/2021, www.lege5.ro).*

Instanţa, verificând acordul de recunoaştere a vinovăţiei înaintat de către Parchetul de pe lângă Judecătoria C.-N., constată că în speţă nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 480-482 C.proc.pen. Astfel, în cauză **nu s-a stabilit pe bază de probe întreaga stare de fapt**, respectiv unde au ajuns bunurile scoase de către inculpat din gestiunea societăţii, nici persoana care a rupt paginile din registrul cu datele de identificare ale tuturor persoanelor şi automobilelor care pătrundeau în incinta SC S. SA (nu au fost ascultate în calitate de martori, persoanele care aveau obligaţia ţinerii evidenţei – agenţii de pază). Mai mult, Curtea remarcă faptul că acordul încheiat **nu descrie în ce constau cele 7 infracţiuni** reţinute în sarcina inculpatului, acesta relevând doar o situaţie de fapt lapidar expusă, cu precizarea că s-ar întruni elementele constitutive a 7 infracţiuni, fără a indica în concret în ce constă fiecare faptă penală. De asemenea, în cuprinsul acordului **nu s-a relevat şi precizat**, conform art. 482 lit. e) teza finală C.proc.pen., **pedeapsa** prevăzută de lege pentru fiecare dintre infracţiunile reţinute în sarcina inculpatului. Pe de altă parte, **circumstanţa atenuantă** de la art. 75 alin. (2) lit. b) C.pen. **a fost reţinută în baza unei susţineri neprobate** a inculpatului, pentru că din niciun alt mijloc de probă nu se confirmă că bunurile au ajuns la societatea administrată de G.D., existând doar indicii insuficiente, pentru a trage o asemenea concluzie. Modul în care a fost descrisă împrejurarea constituind circumstanţă atenuantă pune în discuţie însăşi latura subiectivă a infracţiunii de delapidare, reţinută în sarcina inculpatului. Aşa fiind, considerând că inculpatul ar fi avut reprezentarea că atunci când a scos bunurile din gestiunea SC S. SA, acestea ar fi trebuit să ajungă la societatea administrată de G.D., urmând ca acesta să achite ulterior contravaloarea cantităţii de marfă livrată, practic nu s-ar putea reţine săvârşirea infracţiunii de delapidare, deoarece lipseşte vinovăţia. Aşadar, în speţă ar putea fi vorba de lipsa elementului material, constând în instigare la „însuşirea" respectivelor bunuri. Mai mult, faptul că bunurile au fost însuşite, folosite sau traficate pentru altul, iar nu pentru sine, nu constituie în niciun caz o circumstanţă atenuantă, ci este o variantă a infracţiunii de delapidare, reglementat ă de art. 295 alin. (1) C.pen. Aşa fiind, circumstanţa atenuantă a fost reţinută nejustificat, iar pedepsele aplicate sunt fie nelegale (în cazul instigării la infracţiunea de delapidare), fie nejustificat de blânde (în cazul infracţiunilor de înşelăciune), tocmai avându-se în vedere valoarea pagubei. În opinia Curţii, un aspect de nelegalitate şi care comportă discuţii, pornind de la situaţia de fapt astfel cum a

fost reţinută prin acordul de recunoaştere a vinovăţiei, este însăşi încadrarea juridică. Astfel, întocmirea facturilor false, pentru a crea aparenţa conformităţii şi legalităţii faţă de societatea la care era angajat, este o acţiune independentă de acţiunea de scoatere a mărfurilor din gestiunea societăţii, care a condus la producerea pagubei. Cu alte cuvinte, acţiunea de întocmire a facturilor de către C.A., cu un conţinut neconform realităţii, ca urmare a dispoziţiei inculpatului, nu a condus la producerea pagubei în patrimoniul societăţii vătămate, ci tocmai acţiunea de scoatere a mărfurilor din gestiune şi de însuşire a acestora. De aceea, nu sunt întrunite elementele constitutive ale celor două infracţiuni de înşelăciune, prevăzute de art. 244 alin. (1) şi (2) C.pen., reţinute în sarcina inculpatului, neexistând o inducere în eroare a unei persoane, care să fi pricinuit o pagubă. Prejudiciul încercat de partea civilă este doar o consecinţă a infracţiunii de delapidare. Infracţiunea de înşelăciune se consumă în momentul producerii pagubei şi nu în acela al inducerii în eroare. În această privinţă, se poate constata că, pentru fapta din iunie 2009 acţiunea de întocmire a facturilor falsificate a fost subsecventă scoaterii bunurilor din gestiunea societăţii şi a reprezentat un act de justificare, de creare a unei aparenţe de conformitate cu regulile legale şi regulamentare ale societăţii păgubite. De asemenea, pentru fapta din luna iulie 2009 întocmirea actelor false a avut loc anterior scoaterii bunurilor din gestiune, însă această acţiune nu a condus la pricinuirea pagubei în patrimoniul persoanei vătămate, ci acţiunea ulterioară de scoatere a bunurilor din incinta SC S. SA a provocat prejudiciul. O altă nelegalitate în privinţa încadrării juridice este reţinerea instigării la infracţiunea de delapidare (prin aceea că l-ar fi instigat pe gestionarul C.C. la eliberarea de bujii şi roţi dinţate în două ocazii distincte), iar nu a autoratului. Elementul material al infracţiunii de delapidare (însuşirea, folosirea sau traficarea) nu a fost realizată de gestionar, ci, potrivit situaţiei de fapt reţinute de către parchet, de către inculpat. Pentru fapta din iunie 2009 marfa era deja scoasă din gestiune în momentul în care inculpatul a dispus ca gestionarul C.C. să semneze dispoziţiile de livrare, iar pentru fapta din iulie 2009, gestionarul doar a pregătit marfa care urma să fie livrată, inculpatul a fost cel care a scos marfa efectiv din gestiune (a însuşit-o pentru sine sau pentru altul) după încheierea programului de lucru la SC S. SA şi a predat-o delegatului societăţii achizitoare. Împrejurarea că inculpatul s-a folosit pentru aducerea la îndeplinire a elementului material al infracţiunii de delapidare (însuşirea mărfii) de anumiţi subordonaţi ai săi (care potrivit actelor dosarului nu par să fi cunoscut intenţiile inculpatului), nu constituie o instigare la delapidare, ci participaţie improprie. Nu gestionarul C.C. a realizat acţiunea de însuşire a mărfii, ci inculpatul. În sinteză, în mod corect prima instanţă a respins acordul de recunoaşterea vinovăţiei, cât timp nu erau îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 480-482 C.proc.pen. cu privire la toate faptele reţinute în sarcina inculpatului. Acordul de recunoaştere a vinovăţiei trebuie să individualizeze pedeapsa pentru fiecare dintre infracţiuni, ori câtă vreme încadrările juridice ale faptelor nu sunt legale, rezultă pe cale de consecinţă că nici pedepsele stabilite nu sunt judicios fixate, astfel încât Curtea nu poate verifica legalitatea pedepselor statuate prin acord, raportat la încadrările juridice ce s-ar impune în prezenta speţă, şi la situaţia de fapt, lapidar expusă. Mai mult, Curtea apreciază că nu este posibilă schimbarea soluţiei stabilită de procuror, deoarece dispoziţiile art. 479

C.proc.pen. care reglementează obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei, prevăd că acesta presupune recunoaşterea comiterii faptei, acceptarea încadrării juridice şi priveşte felul şi cuantumul pedepsei. Ori, aplicarea unei alte legi de către instanţă sau a unor alte dispoziţii legale, chiar mai favorabile inculpatului, presupune reţinerea altei încadrări juridice, ceea ce ar însemna implicit modificarea obiectului acordului de recunoaştere a vinovăţiei, ceea ce nu este posibil, impunându-se astfel respingerea acestuia. Soluţia primei instanţe este legală, deoarece pedeapsa stabilită de procuror este nejustificat de blândă, aceasta fiind vădit disproporţionată faţă de gravitatea faptelor comise de către inculpat, neputând avea scopul prevenirii săvârşirii pe viitor a unor noi asemenea infracţiuni, nefiind o măsură de constrângere sau reeducare a inculpatului. Prin dispunerea unei astfel de soluţii inculpatul ar beneficia de o clemenţă nejustificată, în raport de natura şi gravitatea faptelor, precum şi de împrejurările în care au fost comise şi de urmările pe care le-au produs, de valoarea prejudiciului cauzat părţii vătămate, iar societatea în general ar primi un semnal că organele judiciare sunt dispuse să manifeste o înţelegere sporită faţă de persoanele care pun în pericol patrimoniul unităţilor în care-şi derulează activitatea, în condiţiile în care numărul acestor infracţiuni este deosebit de ridicat *(C.A. Cluj, secţia penală, decizia nr. 1342 din 4 noiembrie 2015, www.sintact.ro).*

Contrar susţinerilor procurorului de şedinţă, în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei, judecătorului nu-i este interzis să verifice legalitatea actelor de urmărire penală. Chiar dacă o astfel de atribuţie nu este prevăzută expres, ca şi în cazul etapei camerei preliminare, ea derivă din conţinutul art. 480-482 C.proc.pen. Judecătorul trebuie să examineze legalitatea actelor procurorului, pentru a verifica dacă au fost respectate dispoziţiile care reglementează derularea fazei urmăririi penale, dacă acţiunea penală a fost pusă în mişcare pentru fapta pentru care s-a derulat urmărirea penală şi dacă acordul a fost încheiat pentru fapta pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală. (...) în cauză nu se poate reţine că acordul încheiat de procuror cu inculpatul A.A.A. respectă această dispoziţie legală, atât timp cât în conţinutul său s-a consemnat săvârşirea de către inculpat a infracţiunii de trafic de droguri, în altă modalitate decât aceea pentru care s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale, respectiv: punerea în mişcare a acţiunii penale s-a dispus pentru 100 acte materiale de vânzare în perioada cuprinsă între vara anului 2014 - februarie 2017, iar acordul de recunoaştere a fost încheiat pentru 100 de acte materiale de procurare de droguri în aceeaşi perioadă. Un alt aspect care vizează legalitatea ordonanţei de punere în mişcare a acţiunii penale se referă la faptul că s-a procedat la extinderea activităţii infracţionale, după dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale, fără să fie întocmită ordonanţă de extindere a urmăririi penale: urmărirea penală a fost începută şi continuată pentru perioada cuprinsă între vara anului 2015 - sfârşitul lunii februarie 2017, iar punerea în mişcare a acţiunii penale s-a dispus pentru perioada cuprinsă între vara anului 2014 - februarie 2017. Or, pentru extinderea activităţii infracţionale era necesară extinderea urmăririi penale, aducerea la cunoştinţa inculpatului a noii acuzaţii. În ceea ce priveşte reţinerea altei modalităţi de săvârşire a infracţiunii, s-a apreciat în motivele de apel că nu era necesară schimbarea încadrării juridice a infracţiunii, fiind

suficientă întocmirea procesului-verbal de aducere la cunoştinţă a noii învinuiri. Curtea nu împărtăşeşte punctul de vedere al procurorului, apreciind că era necesară schimbarea încadrării juridice a infracţiunii şi expunerea motivelor grefate pe mijloacele de probă administrate care justifică reţinerea modalităţii de procurare de droguri în loc de vânzarea de droguri, între aceste modalităţi existând diferenţe, cu consecinţe şi în ceea ce priveşte aplicarea măsurii de siguranţă a confiscării. În plus, Curtea constată că procesul-verbal la care s-a făcut referire este întocmit în 4 martie 2021, anterior audierii inculpatului, nefiind reală susţinerea că prin acesta i s-au adus la cunoştinţă inculpatului noile acuzaţii. În cuprinsul procesului-verbal se menţionează că în baza art. 307 C.proc.pen. i s-a adus la cunoştinţă inculpatului, înainte de a fi audiat, că este inculpat pentru săvârşirea infracţiunii de trafic de droguri, constând în aceea că în perioada cuprinsă între vara anului 2014 - februarie 2017, în 100 de rânduri, aproape săptămânal i-a procurat martorului G.F.M. diferite cantităţi de cannabis. Astfel, anterior audierii, în procesul-verbal întocmit în 4 martie 2021, modalitatea de săvârşire a infracţiunii a fost schimbată de către procuror, fiind nereal faptul că a fost reţinută această modalitate consecutiv audierii inculpatului, justificat de faptul că acesta ar fi recunoscut doar procurarea şi nu vânzarea de droguri către martorul G. Cu toate acestea, în formularul declaraţiei din 4 martie 2021 se consemnează faptul că i s-a adus la cunoştinţă inculpatului că este urmărit penal pentru săvârşirea infracţiunii de trafic de droguri în varianta vânzării. Raportat la aceste inadvertenţe, nu se poate reţine că acordul de recunoaştere vinovăţiei este legal întocmit, nefiind îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 480 alin. (2) C.proc.pen., atât timp cât fapta pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală nu este aceeaşi cu cea descrisă în acord. Art. 480 alin. (2) C.proc.pen. prevede că acordul se încheie când există date suficiente cu privire la existenţa faptei pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală, iar dispoziţiile art. 482 alin. (1) lit. g) C.proc.pen. prevăd că acordul trebuie să conţină declaraţia inculpatului prin care recunoaşte comiterea faptei şi acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală. Chiar dacă s-ar accepta punctul de vedere al procurorului referitor la faptul că nu era necesară o schimbare a încadrării juridice a infracţiunii, fiind vorba de modalităţi alternative de săvârşire ale aceleiaşi infracţiuni, acordul încheiat în 4 martie 2021 nu putea fi validat, deoarece nu existau mijloace de probă suficiente care să susţină varianta expusă de inculpat în declaraţia din aceeaşi zi referitoare la faptul că nu i-a vândut, ci i-a procurat martorului G. droguri. Astfel cum a arătat judecătorul de fond, probaţiunea administrată constând în declaraţiile martorilor G.F.M. şi U.M.L. relevau faptul că inculpatul a vândut droguri, fiind indicat preţul/g, frecvenţa actelor de vânzare etc. Or, din dispoziţiile art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., raportat la art. 480-482 C.proc.pen., rezultă faptul că instanţa poate respinge acordul şi atunci când nu este satisfăcut standardul suficienţei probei pentru încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei. Altfel spus, instanţa va respinge acordul când constată că situaţia de fapt reţinută în acord nu este susţinută de materialul probator administrat. Or, în cauză, materialul probator administrat nu susţine varianta procurării de droguri de către inculpat, fiind necesară administrarea unui probatoriu suplimentar de către procuror pentru a se clarifica modalitatea de comitere a infracţiunii. Această clarificare este cu atât mai necesară, cu cât în

varianta vânzării de droguri se pune problema necesităţii determinării sumelor de bani care se impun a fi confiscate de la inculpat, iar în varianta procurării nu se pune această problemă. Din aceste motive, coroborate cu motivele expuse de instanţa de fond, care nu se impun a fi reluate, Curtea constată că nu sunt întrunite condiţiile prevăzute de lege pentru a se dispune admiterea acordului de recunoaştere a vinovăţiei, ambele apeluri declarate în cauză fiind nefondate. Atât timp cât nu este lămurită situaţia de fapt, respectiv modalitatea de comitere a infracţiunii de către inculpat, Curtea reţine că nu se pot face aprecieri asupra temeiniciei pedepsei stabilite în acordul de recunoaştere a vinovăţiei. Astfel, Curtea urmează a valida soluţia de respingere a acordului pentru motivele de nelegalitate expuse anterior, urmând ca individualizarea judiciară a pedepsei să fie apreciată în ipoteza încheierii unui alt acord prin raportare la faptele concrete săvârşite de către inculpat şi cu privire la care vor exista probe certe de vinovăţie *(C.A. Cluj, secţia penală, decizia nr. 1184 din 14 octombrie 2021, www.sintact.ro).*

Prin încheierea nr. 638 din 19.12.2019 (definitivă) pronunţată de Completul de judecători de cameră preliminară din cadrul I.C.C.J. în dosar (...) (şi în care, astfel cum s-a arătat, numitul B. are calitatea de inculpat, inclusiv în legătură cu infracţiunea imputată inculpatului apelant), printre altele, s-a constatat (cu autoritate de lucru judecat) „nulitatea absolută a măsurilor de supraveghere tehnică, respectiv a înregistrărilor audio-video în mediul ambiental, efectuate cu aparatura tehnică pusă la dispoziţie de către SRI, dispuse în baza: (...) încheierii nr. 33 din 7.02.2014 şi mandatului de supraveghere tehnică nr. 33/U.P./07.02.2014 (...) emise de judecătorul de drepturi şi libertăţi din cadrul Curţii de Apel (...)".Totodată, s-a dispus „îndepărtarea de la dosarul cauzei a acestor mijloace de probă (...), precum şi eliminarea referirilor la aceste mijloace de probă, eliminarea redării conţinutului acestor mijloace de probă din conţinutul actului de sesizare a instanţei (...)". Or, înregistrările convorbirilor telefonice depuse în cauză de parchet la dosarul de urmărire penală în susţinerea acuzării au fost efectuate tocmai în baza încheierii nr. 33 mai sus arătate. Procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei nu reglementează o procedură prealabilă, similară celei de cameră preliminară, care să permită instanţei eliminarea unor probe nelegal obţinute. Acest aspect a fost evidenţiat, de altfel, de Înalta Curte, care a menţionat, în considerentele ***deciziei RIL nr. 5 din 20.03.2017***, că „instanţa, deşi nu are competenţa să le excludă, le poate cenzura şi hotărî că cele legal administrate nu sunt suficiente pentru existenţa faptei şi a vinovăţiei" (...). În contextul celor expuse mai sus, curtea observă, pe de o parte, că probele constând în transcrieri ale convorbirilor telefonice au fost declarate nule absolut (deci nelegale) prin hotărâre definitivă pronunţată (chiar dacă într-un alt dosar, însă în legătură cu prezenta cauză) de Înalta Curte, iar pe de altă parte, că dovezile rămase sunt incomplete şi insuficiente, în condiţiile în care, printre altele, nu poate fi verificat momentul aplicării vizei de prelungire a permisului, pentru a clarifica împrejurările comiterii faptei ce i se impută inculpatului. Într-o altă ordine de idei, la momentul încheierii acordului, acesta şi-a manifestat voinţa de a proceda astfel, în condiţiile în care parchetul a prezentat, ca probe în acuzare, printre altele, transcrierile convorbirilor telefonice care, între timp (însă ulterior pronunţării sentinţei apelate), au fost declarate nule.

Chiar dacă nu s-ar circumscrie, sub aspectul tipicității, vreunui viciu de consimțământ (eroare sau dol), situația existentă în plan probator la acea dată (care trebuie privită ca fiind modificată ulterior, așa cum s-a evidențiat mai sus) a putut constitui temei al acceptării, de către inculpat, a comiterii faptei în modalitatea și în încadrarea juridică arătate de parchet și a existenței vinovăției în ce privește săvârșirea ei. Se impune a se observa că o nouă analiză a mijloacelor de dovadă, în condițiile în care nu s-ar mai avea în vedere conținutul transcrierilor convorbirilor telefonice, ar putea conduce, pe de o parte, la stabilirea unei alte situații de fapt decât cea avută în vedere în conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției în forma semnată de inculpat, iar pe de altă parte, la o modificare a încadrării juridice a faptei, în acord cu acestea. Nu în ultimul rând curtea evidențiază că în conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției (și care a fost preluat prin sentința penală supusă analizei) există transcrieri ale convorbirilor telefonice declarate nule de I.C.C.J., în condițiile în care instanța supremă a dispus, în cauza care îl vizează pe inculpatul B., inclusiv „eliminarea referirilor la aceste mijloace de probă, eliminarea redării conținutului acestor mijloace de probă din conținutul actului de sesizare a instanței". Prin prisma celor mai sus-expuse, prezenta instanță conchide că în prezent, urmare a modificărilor survenite ulterior în plan probator și date fiind celelalte observații făcute în acest sens, pe de o parte, cele dintâi produc efecte asupra consimțământului inculpatului, iar pe de altă parte, nu mai este îndeplinită în cauză cerința impusă de prevederile art. 480 alin. (2) teza I C.proc.pen. relativ la suficiența și concludența dovezilor pe care parchetul și-a întemeiat acuzarea și a stabilit încadrarea juridică a faptei *(C.A. Suceava, secția penală și pentru cauze cu minori, decizia nr. 166 din 13 februarie 2020, www.sintact.ro).*

II. ***Deși actul de sesizare este legal întocmit, instanța apreciază că soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului.***

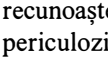

Înalta Curte apreciază că pedeapsa amenzii – cuprinsă în acordul de recunoaștere – este nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii și periculozitatea inculpatului, devenind, astfel incidente dispozițiile art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. Astfel, în ceea ce privește gravitatea faptei, instanța de apel reține că s-a început urmărirea penală împotriva inculpatului la data de 28 ianuarie 2017 pentru săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 38 din Legea nr. 535/2004, privind prevenirea și combaterea terorismului, constând în aceea că în jurul orelor 15:38 (la aceeași dată) a inițiat un apel către Serviciul de Urgență 112, prin care s-a anunțat plasarea unei bombe în zona Stației de metrou Victoriei și Gara de Nord din București ce urma a fi detonată într-un interval de două ore de la inițierea apelului telefonic. Urmare acestui apel au fost constituite echipe de intervenție, fiind supravegheate zonele până la orele 16:35. Prin săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 38 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului – la fel ca și la celelalte fapte incriminate prin aceeași lege – se produc în mod evident stări de neliniște, nesiguranță, teamă, panică, teroare în rândul populației, ceea ce obligă la un tratament sancționator corespunzător. Aceste elemente conferă faptei săvârșite și recunoscute de inculpatul A. o gravitate sporită ce trebuie reflectată atât în felul pedepsei, cât și a

cuantumului acesteia. Deosebit de relevant, sub aspectul analizat, este şi faptul că anterior, respectiv la 20 ianuarie 2017, acelaşi inculpat, a săvârşit o faptă similară apelând Sistemul Unic de Urgenţă 112 pentru a anunţa că în data de 21 ianuarie 2017, la ora 10:00 va avea loc un atentat cu bombă la Paris în Place de Pigalle. De asemenea, acelaşi inculpat, în data de 17 iulie 2013 a alertat Sistemul de Urgenţă 112, prezentându-se sub o altă identitate, afirmând că se află împreună cu membrii ai organizaţiei teroriste „X" din Egipt, respectiv cu membrii organizaţiei X, urmând să amplaseze bombe în jurul orelor 5:00 şi 7:00 la Baza Militară Boboc sau pe o arteră publică de circulaţie din localitatea Poşta Câlnău. Deşi este atributul exclusiv al procurorului de a aprecia, s-ar impune verificarea discernământului inculpatului, rezultatul expertizei fiind relevant pentru adoptarea unei soluţii corecte la finalizarea urmăririi penale. Înalta Curte reţine, de asemenea, ca aceluiaşi inculpat i-a fost aplicată anterior sancţiunea cu amenda contravenţională, iar din fişa de cazier judiciar rezultă că a fost condamnat la o pedeapsă rezultantă de 10 ani închisoare cu executare în regim de detenţie. Prin urmare, raportat la gravitatea faptei comise şi la periculozitatea făptuitorului se impune respingerea acordului de recunoaştere a vinovăţiei, dispunându-se continuarea urmăririi penale şi adoptarea soluţiilor prevăzute de lege, procurorul putând, astfel cum s-a arătat, să încheie un nou acord de recunoaştere cu respectarea dispoziţiilor legale, relativ la felul, conţinutul şi modalitatea de executare a pedepsei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 383/A/2017, www.scj.ro)*.

Curtea mai constată că instanţa de fond referitor şi la pedeapsa de 1 an închisoare şi modalitatea de individualizare a executării, respectiv amânarea aplicării acesteia – convenite de procuror şi inculpat la semnarea Acordului, au fost considerate ca reprezentând un tratament sancţionator prea blând, mai exact că „este complet lipsită de eficienţă în tragerea unui semnal de alarmă inculpatului cu privire la fapta săvârşită şi complet lipsită de caracter sancţionator". Însă, şi cu privire la acest aspect este de arătat, că modalitatea concretă de acţiune şi cuantumul prejudiciului, sunt criterii de individualizare pe care instanţa le are în vedere atunci când apreciază temeinicia sancţiunii principale convenite prin Acordul de la urmărire penală. Referitor la modalitatea de acţiune este de arătat, că alţi inculpaţi din aceiaşi cauză uzând de documente cu conţinut (parţial) nereal, respectiv facturi în principal, a scos fraudulos sume de bani din conturile persoanei vătămate, ordonând astfel băncii trase să plătească unui complice, iar delapidările realizate de inculpatul-apelant, având ca mod de operare viramente au fost mai uşor de comis şi implicit de dovedit prin faptul că vor exista întotdeauna mai multe urme (probe) în zona operaţiunilor electronice decât în sfera modului de operare clasic (luat bani direct din casierie). Or, tocmai prin acest mod de operare, respectiv plăţi frauduloase operate prin transfer bancar, inculpatul-apelant din cauză a generat o stare de fapt mai uşor de dovedit. Luând act şi de datele financiare existente în spaţiul public (*www.risco.ro*) – Curtea constată că suma reţinută ca delapidată (293.732 lei) reprezintă cca 1,06% din totalul veniturilor realizate de persoana vătămată la nivelul anilor 2013-2014, aşa încât argumentul instanţei de fond referitor la cuantumul ridicat al prejudiciului, trebuie revizuit. În continuare, Curtea mai constată şi atitudinea de

cooperare a inculpatului-apelant cu organele de urmărire penală, în sensul că, încă din cursul anului 2016, acesta a recunoscut că a participat la săvârşirea de fraude, alături de N.V. (declaraţiile de suspect din 29.09.2016 şi de inculpat din aceeaşi dată) – indicând ca şi reper valoarea până la care se ridică aceste sume. Ulterior, prin cooperarea aceluiaşi inculpat, a fost efectuată şi o expertiză de evaluare extrajudiciară care s-a coroborat cu declaraţiile inculpatului date în cauză la urmărirea penală. Mai mult, aşa cum susţin şi organele de urmărire penală, în lipsa declaraţiilor inculpatului şi a expertizei extrajudiciare, în cauză nu s-ar fi atins standardul de probă caracteristic trimiterii în judecată decât cu privire la mai puţine acte materiale în raport cu cele ce fac obiectul Acordului. De asemenea, inculpatul şi-a asumat în parte (aspect confirmat de probele administrate ulterior) dimensiunea şi consecinţele activităţii infracţionale, iar schimbarea încadrării juridice în infracţiunea de delapidare, pentru care s-a încheiat şi acordul de recunoaştere a vinovăţiei, a fost dispusă abia prin Ordonanţa nr. 67/P/2016 din 18.02.2020 şi nu i se pot reproşa inculpatului aspectele de apreciere şi calificare aşa cum au ieşit din denunţul formulat în cauză. Având în vedere cele arătate anterior, Curtea mai constată, de asemenea, că şi măsurile de supraveghere obligatorii specifice amânării aplicării pedepsei [art. 85 alin. (1) C.pen.], interdicţia de a nu ocupa funcţii de conducere/decizie în cadrul persoanelor juridice pe o durată de 2 ani şi aspectul revocării acestei modalităţi de individualizare a executării – toate convenite prin Acord – sunt aspecte menite să asigure inclusiv funcţia represivă a pedepsei. Faţă de cele arătate mai sus, în temeiul dispoziţiilor art. 488 alin. (4) lit. c) C.proc.pen., Curtea va dispune admiterea apelurilor formulate în cauză de către parchet şi inculpat, va desfiinţa sentinţa atacată şi, rejudecând, va admite Acordul de recunoaştere a vinovăţiei *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 1197 din 18 noiembrie 2021, www.lege5.ro).*

- în cazul în care instanţa respinge acordul de recunoaştere a vinovăţiei nu se va pronunţa şi cu privire la acţiunea civilă (chiar şi în ipoteza în care este depusă la dosarul cauzei o tranzacţie), procesul penal trecând din nou în faza de urmărire penală şi continuând cu acţiunea civilă alăturată acţiunii penale;

- sentinţa prin care instanţa se pronunţă cu privire la acordul de recunoaştere a vinovăţiei va cuprinde pe lângă conţinutul general prevăzut de art. 370 alin. (4), art. 403 şi 404 C.proc.pen. şi fapta pentru care s-a încheiat acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi încadrarea juridică a acesteia;

- după respingerea unui acord de recunoaştere a vinovăţiei şi trimiterea cauzei în vederea continuării urmăririi penale, procurorul poate încheia ulterior un alt acord de recunoaştere a vinovăţiei cu acelaşi inculpat sau poate decide trimiterea acestuia în judecată prin rechizitoriu; consider că, în lipsa administrării altor probe, este incompatibilă dispunerea unei soluţii de renunţare la urmărire penală ulterior respingerii acordului pe motiv că pedeapsa negociată este nejustificat de blândă;

- judecătorul care a respins acordul de recunoaştere a vinovăţiei pe motiv că pedeapsa este prea blândă, este incompatibil să judece cauza în care procurorul a dispus, ulterior, trimiterea în judecată a inculpatului prin rechizitoriu;

- în cazul în care acordul a fost respins pentru că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru încheierea acestuia în mod valabil cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului care au făcut obiectul acordului (art. 480-482 C.proc.pen.) sau pentru motive de nelegalitate a soluției negociate judecătorul care a respins acordul nu este incompatibil să judece cauza în care procurorul a dispus, ulterior, trimiterea în judecată a inculpatului prin rechizitoriu sau a încheiat un nou acord de recunoaștere a vinovăției cu acesta cu respectarea exigențelor legale;

- în cazul în care numai cu o parte din inculpații dintr-o cauză penală procurorul a încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției, restul inculpaților fiind trimiși în judecată prin rechizitoriu, judecătorul care a admis acordul/acordurile de recunoaștere a vinovăției nu este incompatibil să judece cauza în care sesizarea a fost făcută prin rechizitoriu, cu excepția situației în care în motivarea sentinței prin care a admis acordul/acordurile și-a exprimat părerea cu privire la activitatea infracțională a inculpaților trimiși în judecată prin rechizitoriu;

- în situația în care într-o cauză penală sunt încheiate succesiv mai multe acorduri de recunoaștere a vinovăției, judecătorul care a admis un prim acord nu este incompatibil să se pronunțe și cu privire la acordurile ulterioare, cu excepția situației în care în motivarea sentinței prin care a admis acordul inițial nu și-a exprimat părerea cu privire la activitatea infracțională a celorlalți inculpați cu care au fost încheiate acorduri ulterior;

- după punerea în dezbaterea contradictorie a părților și a procurorului, instanța se pronunță prin sentință și asupra:

i. menținerii, revocării, înlocuirii ori încetării de drept a măsurii preventive dispuse pe parcursul procesului penal cu privire la inculpat [de pildă, se poate dispune menținerea măsurii arestării preventive sau a controlului judiciar prin sentința instanței prin care se admite acordul de recunoaștere a vinovăției, apreciindu-se că aceasta este necesară pentru buna desfășurare a procesului penal (de exemplu, în ipoteza în care se formulează apel în cauză)];

ii. dispunerii unei măsuri de siguranță (de pildă, confiscarea specială)[1];

iii. desființării totale sau parțiale a unui înscris [potrivit art. 25 alin. (3) C.proc.pen., indiferent dacă desființarea înscrisului a fost solicitată prin acordul de recunoaște a vinovăției sau dacă instanța se pronunță din oficiu];

iv. menținerii sau ridicării măsurii asigurătorii luate în cauză;

v. obligării la cheltuieli judiciare;

vi. plata din cauțiune a amenzii penale aplicate sau a despăgubirilor civile.

În cauza supusă prezentului control judiciar, soluția de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției dată de instanța de fond a fost întemeiată pe argumentul că la încheierea acordului de voință între procuror și inculpatul

[1] Deși art. 479 C.proc.pen. sau art. 482 lit. h) C.proc.pen. nu prevăd că obiectul negocierii poate purta și asupra măsurilor de siguranță, cred că nu este exclus ca atunci când aplicarea lor implică o marjă de evaluare a procurorului, acesta să negocieze inclusiv aplicarea obligării la tratament medical sau interzicerea exercitării unei funcții sau profesii.

A.A. s-ar fi încălcat principiul legalităţii, întrucât a fost omis a se insera în Acord soluţia cu privire la măsura confiscării speciale. Astfel, instanţa a constatat faptul că inculpatul a realizat importante sume de bani din săvârşirea infracţiunii de delapidare (ce formează obiectul acordului) sume „cu privire la care nu s-a tranşat pe latură civilă şi faţă de care nici nu s-a dispus confiscarea specială". Faţă de acest aspect, instanţa de fond a precizat că „nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 480-482 C.proc.pen., în sensul că nu sunt respectate cerinţele de legalitate prevăzute de dispoziţiile menţionate". În primul rând, cu privire la acest aspect este de arătat că luarea măsurii de siguranţă a confiscării speciale nu este dată de lege în competenţa procurorului, iar o astfel de măsură nu avea cum să facă obiectul negocierii la urmărire penală: sancţiunea în discuţie ar fi devenit incidentă prin efectul legii, în momentul în care erau incidente toate condiţiile prevăzute de art. 112 alin. (1) lit. e) C.pen. Tocmai pentru că lipsea ultima condiţie legală (în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia), nu s-a mai pus problema să se propună instanţei de fond, prin Acordul încheiat la urmărire penală, luarea acestei măsuri de siguranţă. De asemenea, este lipsit de relevanţă dacă persoana vătămată s-a constituit sau nu parte civilă în cauză, în măsura în care, în viitor, s-ar deschide procedura insolvenţei şi/sau falimentului faţă de persoana vătămată, s-ar crea premisele pentru promovarea unei acţiuni civile în atragerea răspunderii patrimoniale a inculpatului din prezenta cauză, în condiţiile art. 169-173 din Legea nr. 85/2014, privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă. Însă, aşa cum reiese şi din încheierea din 2.11.2021 a C.A. Bucureşti, secţia I penală, în cadrul şedinţei s-a făcut dovada în faţa completului, că a fost achitat prejudiciul cauzat persoanei juridice – persoană vătămată în cauză, astfel încât, în cuprinsul acordului de recunoaştere nu trebuie să se arate decât elementele prevăzute de art. 482 C.proc.pen., nu şi toate cele prevăzute de art. 404 C.proc.pen., pe care trebuie să le cuprindă dispozitivul unei hotărâri judecătoreşti *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 1197 din 18 noiembrie 2021, www.lege5.ro).*

§7. Apelul

- prin DCC nr. 235/2015 s-a constatat neconstituţionalitatea art. 488 alin. (1)-(4) C.proc.pen. apreciindu-se că încalcă dispoziţiile art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (1) şi (2), art. 24 alin. (1), precum şi art. 129 din Constituţie, întrucât: exclude persoana vătămată, partea civilă şi partea responsabilă civilmente de la dreptul de a formula apel împotriva unei sentinţe prin care instanţa se pronunţă cu privire la acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi de a fi citate la soluţionarea apelului; limitează motivele pentru care participanţii la procesul penal pot formula apel împotriva unei asemenea sentinţe; şi limitează soluţiile pe care le poate pronunţa instanţa de apel; din nou, instanţa de control constituţional a făcut o regretabilă eroare, neputând să discearnă între dispoziţiile care stipulau o devoluţiune limitată a obiectului apelului specifică justiţiei negociate şi soluţiile instanţei care sunt pronunţate în urma unor dezbaterii contradictorii şi care erau supuse apelului în condiţiile de drept comun; în această privinţă Curtea Europeană a arătat în cauza *Natsvlishvili şi Togonidze c. Georgiei* că este normal ca domeniul de aplicare al exercitării dreptului la un control judiciar să

fie mai limitat în ipoteza condamnărilor pronunţate în urma parcurgerii unei proceduri de recunoaştere a vinovăţiei, ceea ce reprezintă o renunţare la dreptul de a obţine examinarea pe fond a cauzei în aceleaşi condiţii ca în cazul unui proces penal de drept comun. Curtea Europeană a reiterat, în acest context, faptul că statele contractante se bucură de o largă marjă de apreciere în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 7 (cauza *Krombach c. Franţei, parag. 96*). Curtea Europeană a considerat că, prin acceptarea acordului de recunoaştere a vinovăţiei, reclamantul a renunţat la dreptul său la un proces penal potrivit regulilor de drept comun. Prin analogie cu constatările referitoare la compatibilitatea acordului de recunoaştere a vinovăţiei cu principiul echitabilităţii procedurii prevăzut de art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană, Curtea Europeană a apreciat că renunţarea la dreptul la un apel în condiţiile dreptului comun nu a reprezentat o restricţie arbitrară interzisă de art. 2 din Protocolul nr. 7 adiţional la Convenţia europeană;

- prin O.U.G. nr. 18/2016 a fost modificat art. 488 C.proc.pen. pentru a-l compatibiliza cu DCC nr. 235/2015, urmând a fi aplicate regulile apelului de drept comun;

- potrivit art. 488 alin. (2) C.proc.pen. raportat la art. 409 C.proc.pen., pot formula apel:

1. procurorul;

- poate formula apel cu privire la ***latura penală şi civilă*** a cauzei;

- poate declara apel procurorul din cadrul parchetului de pe lângă instanţa care a pronunţat sentinţa penală indiferent de soluţia pronunţată de prima instanţă[1];

- în cazul în care acordul de recunoaştere a vinovăţiei a fost emis de un parchet ierarhic superior celui de pe lângă instanţa care a pronunţat sentinţa penală şi acest parchet poate declara cale de atac împotriva hotărârii;

---

[1] În doctrină [*G. Bodoroncea*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1948] s-a arătat că „procurorul poate declara apel atât cu privire la latura penală, cât şi cu privire la latura civilă a cauzei, putând critica:

- felul, cuantumul şi forma de executare a pedepsei/măsurii educative, dacă instanţa de fond a creat inculpatului o situaţie mai uşoară sau mai grea decât cea prevăzută prin acord;

- pronunţarea de către instanţa de fond a unei alte soluţii decât cea negociată prin acord (renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei în loc de o soluţie de condamnare sau renunţarea la aplicarea pedepsei în loc de amânarea aplicării pedepsei);

- omisiunea aplicării vreuneia dintre pedepsele complementare sau accesorii, care au fost prevăzute de acordul de recunoaştere;

- orice aspecte de nelegalitate a hotărârii care nu au făcut obiectul acordului, dar asupra cărora instanţa trebuie să se pronunţe (măsuri de siguranţă, deducerea arestului preventiv, măsuri asigurătorii etc.);

- orice încălcări ale dispoziţiilor procedurale care atrag nulitatea absolută, conform dispoziţiilor art. 281 C.proc.pen.;

- orice încălcări ale dispoziţiilor procedurale care atrag nulitatea relativă, conform art. 282 C.proc.pen., intervenite în cursul judecăţii în primă instanţă;

- orice neregularitate ce ţine de soluţionarea acţiunii civile a cauzei, în limitele permise de art. 486 C.proc.pen."

- apelul poate fi declarat atât în favoarea, cât şi în defavoarea părţilor; în orice caz, procurorul nu poate solicita instanţei de control judiciar pronunţarea unei soluţii mai grele decât cea negociată cu inculpatul;

- *sub aspectul laturii civile*, este dificil de identificat o ipoteză în care procurorul poate formula apel cu privire la temeinicia soluţiei, în condiţiile în care instanţa de judecată se pronunţă cu privire la acţiunea civilă numai dacă există o tranzacţie sau acord de mediere cu privire la acţiunea civilă; aşadar, procurorul poate critica pe calea apelului doar problemele ce ţin de nelegalitatea sentinţei pronunţate de prima instanţă cu referire la elementele de nelegalitate ale tranzacţiei sau acordului de mediere (în considerarea rolului său constituţional de a veghea la respectarea legii în procesele care pun în discuţie drepturi şi libertăţi fundamentale);

- dacă judecata s-a desfăşurat în absenţa procurorului, prezenţa acestuia fiind obligatorie potrivit legii la judecata în primă instanţă în toate cazurile, reprezentantul Ministerului Public va putea formula apel, prin care să invoce acest motiv de nulitate absolută.

2. inculpatul;

- poate formula apel cu privire la ***latura penală şi civilă*** a cauzei;

- inculpatul persoană fizică poate declara apel *personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială*; inculpatul persoană juridică poate declara apel prin reprezentanţii legali ori, după caz, prin mandatarul desemnat de aceasta sau de organul judiciar;

- avocatul care l-a asistat/reprezentat pe inculpat la judecata în primă instanţă şi soţul (nu alte persoane ori alţi membri de familie, chiar dacă apelul este însuşit ulterior) inculpatului pot declara apel în numele acestuia, fără a fi necesar un mandat special pentru aceştia ori ca apelul să fie însuşit ulterior de inculpat;

- sub aspectul laturii civile, inculpatul poate invoca eventual elementele de nelegalitate ale tranzacţiei sau acordului de mediere; în ipoteza în care, după pronunţarea sentinţei penale, a survenit decesul inculpatului, iar prin hotărâre s-a dispus, printre altele, obligarea inculpatului pe latura civilă a cauzei, moştenitorii universali sau cu titlu universal ai inculpatului care au acceptat succesiunea, ori statul în caz de succesiune vacantă, pot declara apel prin care să critice nelegalitatea tranzacţiei sau acordului de mediere.

3. persoana vătămată/partea civilă/partea responsabilă civilmente;

- spre deosebire de partea civilă sau partea responsabilă civilmente, care poate declara apel ***atât în privinţa laturii penale, cât şi a celei civile a cauzei***, persoana vătămată poate declara apel ***numai cu privire la latura penală a cauzei***; dacă persoana vătămată s-a constituit parte civilă în cauză, atunci va putea declara apel şi cu privire la latura civilă a cauzei;

- în cazul persoanei vătămate este necesar ca aceasta să nu fi renunţat în mod explicit să participe în această calitate la procesul penal care are ca obiect o infracţiune pentru care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu; pierzând în urma manifestării sale de voinţă calitatea de persoană vătămată, victima infracţiunii poate

exercita calea de atac doar în limitele în care un martor sau orice altă persoană interesată o poate face;

- în privinţa părţii responsabile civilmente, Codul de procedură penală face precizarea că *în principal* aceasta poate formula apel în ceea ce priveşte latura civilă a cauzei [în acest sens sunt şi dispoziţiile art. 87 alin. (2) C.proc.pen. care prevăd că drepturile părţii responsabile civilmente se exercită în limitele şi în scopul soluţionării acţiunii civile]; cu privire la latura penală a cauzei, partea responsabilă civilmente poate, *în subsidiar*, să formuleze apel numai în măsura în care soluţia din această latură a influenţat soluţia în latura civilă;

- persoana vătămată/partea civilă/partea responsabilă civilmente poate declara apel personal (în cazul persoanei juridice prin reprezentanţii legali) sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială indiferent de soluţia dispusă prin sentinţă;

- de asemenea, au posibilitatea de a declara apel şi moştenitorii ori, după caz, succesorii în drepturi sau lichidatorii părţi civile ori responsabile civilmente în cazul în care în cursul procesului penal a survenit decesul persoanei fizice sau persoanei juridice, iar aceştia au fost introduşi în cauză.

4. interpretul;

- poate declara apel numai cu privire la dispoziţiile instanţei referitoare la indemnizaţiile cuvenite, *ori cu privire la amenzile judiciare* ***aplicate prin sentinţă****, nu şi cu privire la latură penală sau civilă a cauzei*;

- apelul poate fi declarat personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială.

5. avocatul;

- *avocatul din oficiu*[1] al unei părţi poate formula apel în nume propriu (iar nu ca substituit procesual) cu privire la *nelegalitatea dispoziţiilor sentinţei referitoare la plata onorariului*; în cazul în care prima instanţă omite să se pronunţe cu privire la onorariul avocatului din oficiu, procedura de urmat este cea prevăzută de art. 279 C.proc.pen. referitoare la înlăturarea unor omisiuni vădite, iar nu calea de atac a apelului care poate fi exercitată numai împotriva unei dispoziţii a instanţei, nu şi în ipoteza existenţei unei omisiuni (în această ipoteză apelul declarat împotriva omisiunii primei instanţe este inadmisibil);

- ca urmare a modificării art. 409 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, se poate formula apel *de avocatul ales sau desemnat din oficiu* şi împotriva *dispoziţiei instanţei de judecată* de aplicare a unei amenzi judiciare, doar dacă sancţiunea a fost aplicată prin sentinţa primei instanţe; împotriva sancţiunii amenzii aplicate de prima instanţă prin încheiere avocatul poate formula doar cerere de anulare sau de reducere a amenzii potrivit art. 284 C.proc.pen.;

- apelul poate fi declarat personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială.

---

[1] În acest caz, avocatul declară apelul în nume propriu, fiind titularul dreptului, însă el poate exercita calea de atac şi ca mandatar special al unei părţi din procesul penal ori ca substituit procesual.

6. orice persoană fizică ori juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămate nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanţei.

- apelul poate fi declarat personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială;

- apelul poate fi declarat:

(i) în termen de **10 zile** (termen procedural legal imperativ) care curge **de la data comunicării** în mod legal a copiei minutei sentinţei penale atât pentru procuror, cât şi pentru persoana vătămată şi părţi;

(ii) **pentru interpret şi avocat** ***de îndată*** după pronunţarea încheierii prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare şi indemnizaţiilor ***şi cel mai târziu în 10 zile de la pronunţarea sentinţei*** prin care s-a soluţionat cauza ***sau, după caz, în termen de 10 zile de la comunicarea sentinţei*** prin care a fost aplicată amenda judiciară sau prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare sau indemnizaţiilor [art. 410 alin. (2) C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016];

(iii) *în termen de* ***10 zile*** *(termen legal imperativ) care curge de la data la care* orice persoană fizică ori juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămate nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanţei ***au aflat*** *despre actul sau măsura care a provocat vătămarea.*

- instanţa de apel poate să analizeze legalitatea şi temeinicia soluţiei primei instanţe, din oficiu, sub toate aspectele;

- procedura în faţa instanţei de apel va fi contradictorie, cu citarea persoanei vătămate şi a părţilor şi cu participarea obligatorie a procurorului;

- instanţa de apel pronunţă una dintre următoarele soluţii:

a) respinge apelul, menţinând hotărârea atacată, dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat;

b) admite apelul, desfiinţează sentinţa prin care acordul de recunoaştere a fost admis şi dispune restituirea cauzei la parchet;

c) admite apelul, desfiinţează sentinţa prin care acordul de recunoaştere a fost respins, admite acordul de recunoaştere a vinovăţiei.

Curtea constată că acordul de recunoaştere a vinovăţiei încheiate Parchetul de pe lângă I.C.C.J. cu inculpatul A.A. din cauză este legal, inclusiv din perspectiva cuantumului pedepselor aplicate, după cum şi modalitatea efectivă de individualizare în modalitatea executării pedepselor, Curtea reamintind că inculpatul a fost asistat de apărător ales şi că a fost de acord cu cele stabilite prin acord. Reţinând astfel că acesta îndeplineşte condiţiile legale prevăzute de dispoziţiile anterior arătate, instanţa de fond apreciind în acelaşi sens, şi că doar aspectele ce ţin de individualizarea pedepselor constituie obiect al apelului, Curtea va face trimitere la considerentele anterior arătate (chiar dacă opinia acesteia este, în esenţă, cea exprimată prin încheierea de şedinţă din 6.12.2018). Susţinerea apărării în sensul că poate dispune reducerea pedepsei potrivit Deciziei nr. 25/2014 a I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, nu poate fi reţinută, dat fiind că obiectul acesteia l-a constituit posibili-

tatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei, de a reţine în încadrarea juridică dată faptei inculpatului şi dispoziţiile art. 396 alin. (10) C.proc.pen., cu consecinţe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită. Reaminteşte însă că ulterior acestei decizii, dispoziţiile legale s-au modificat prin consacrarea explicită a posibilităţii acordate procurorului de a aplica dispoziţiile art. 396 alin. (10) C.proc.pen. privind reducerea limitelor de pedeapsă cu 1/3 [alin. (4) al art. 480 fiind introdus prin O.U.G. nr. 18/2016]. Modificarea art. 485 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016 a intervenit tocmai în sensul ca legiuitorul să elimine posibilitatea instanţei de a mai interveni în vreun fel asupra acordului – înţelegând să intervină prin O.U.G. nr. 18/2016 cu privire la forma pe care o avea art. 485 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 255/2013. Textul a fost modificat, prevăzându-se expres că instanţa pronunţă soluţia cuprinsă în acord. Pe cale de consecinţă, rezultă voinţa legiuitorului de a exclude posibilitatea instanţei de a aprecia temeinicia soluţiei din acord cu referire la individualizarea pedepsei [excepţie fiind situaţia cuprinsă la lit. b) vizând respingerea acordului în situaţia în care pedeapsa este excesiv de blândă] (...). S-a reţinut, în această idee, că limitele de judecată ale instanţei sesizate cu un acord de recunoaştere a vinovăţiei au fost lămurite de instanţa de contencios constituţional care a reţinut că intervenţia instanţei de judecată este limitată la ipoteza în care pedeapsa stabilită de părţile acordului este disproporţionat de uşoară, prin raportare la gravitatea infracţiunii şi la periculozitatea infractorului, şi că judecătorul se află în imposibilitatea de a interveni asupra acordului prin pronunţarea unei soluţii de achitare sau a unei pedepse mai mici decât cea stabilită în acord, modul de reglementare a instituţiei nepermiţându-i aceasta *(C.A. Bucureşti, secţia penală, decizia nr. 49 din 20 ianuarie 2022, www.sintact.ro)*.

Nu este fondată susţinerea apărării că acest acord de recunoaştere a fost vizat de către Ministerul Public prin procurorul ierarhic superior, iar prin respingerea încadrării juridice, instanţa ar însemna să facă un al doilea control ierarhic superior, fapt care este, în opinia apărării, interzis de lege. Dimpotrivă, întreaga procedură prevăzută de art. 483 C.proc.pen. şi următoarele sunt menite a institui un control al instanţei de judecată asupra actului procurorului, care este acordul de recunoaştere a vinovăţiei, altfel o asemenea procedură nu ar fi fost prevăzută de lege. Aşa cum a reţinut prima instanţă, printr-o eventuală modificare a încadrării juridice instanţa ar desfiinţa în realitate acordul, în această ipoteză neexistând un consens între procuror şi inculpat, ceea ce implicit ar duce la validarea unei negocieri inexistente şi la o soluţie ce nu are legătură nici cu voinţa procurorului şi nici cu aceea a inculpatului. Ca atare, nu este fondată critica apelantului-inculpat, în sensul că instanţa de judecată nu putea analiza încadrarea juridică dată faptei (...). Cât priveşte motivele scrise de apel ale Parchetului de pe lângă Tribunalul G., prin care se susţine că încadrarea juridică dată faptei săvârşite de inculpat nu este aceea de tâlhărie, Curtea constată că nici acestea nu sunt fondate. Ca situaţie de fapt s-a reţinut, atât de procuror, cât şi de prima instanţă, că „La data de 4.12.2020, în jurul orelor 19:40, persoana vătămată C.C., aflându-se în extravilanul satului V.Ţ., jud. Giurgiu, în autoturismul inculpatului B.B. (amantul persoanei vătămate) a fost surprinsă de incul-

pata A.I. (soţia inculpatului B.B. – care a fost dusă, anterior, de inculpat, în locul unde trebuia să ajungă cu persoana vătămată, respectiv, în scopul surprinderii şi batjocoririi acesteia, deoarece avea la cunoştinţă de relaţia lor) a fost lovită în zona capului şi a fost trasă de păr, şi, totodată, deposedată de o pereche de cercei de aur, un telefon mobil marca XIAOMI REDMI de culoare neagră, precum şi de hainele pe care le purta la acel moment, de către ambii inculpaţi. A fost lăsată să plece pe jos, către casă, fără haine pe ea". Or, simpla lectură a descrierii faptei conduce la concluzia că inculpatul a săvârşit infracţiunea de tâlhărie, iar nu pe aceea de furt şi lovire şi alte violenţe, cum greşit a reţinut procurorul. Astfel, cel puţin în privinţa perechii de cercei smulşi de la persoana vătămată nu se poate susţine că intenţia autorului faptei a fost, aşa cum a reţinut procurorul, aceea de „batjocorire" a persoanei vătămate, dat fiind valoarea acestora (cercei din aur) şi în condiţiile în care ulterior inculpatul a dispus de acest bun, indiferent cum, cerceii nemaifiind găsiţi şi nefiind restituiţi persoanei vătămate. Mai mult, în momentul în care inculpatul a deposedat persoana vătămată de bunuri – cercei, haine, telefon mobil, fără intenţia de a le înapoia, păstrându-le şi dispunând de acestea, concluzia firească este aceea reţinută de prima instanţă în sensul că inculpatul ar fi săvârşit infracţiunea de tâlhărie, cel puţin cu intenţie indirectă. (...) În concluzie, instanţa de fond a reţinut corect că încadrarea juridică a faptelor pentru care s-a încheiat acordul de recunoaştere între procuror şi inculpatul B.B. nu este legală şi, ca urmare, a respins acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi a trimis cauza la procuror, în vederea continuării urmăririi penale, cu privire la toate faptele reţinute în sarcina inculpatului şi care au făcut obiectul acordului *(C.A. Bucureşti, secţia penală, decizia nr. 1279 din 7 decembrie 2021, www.sintact.ro).*

Instanța de fond a respins în mod nelegal acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat de parchet cu inculpata și a dispus trimiterea dosarului procurorului în vederea continuării urmăririi penale, fără a reține neîndeplinirea condițiilor prevăzute de Codul de procedură penală și fără a încadra în vreun fel în drept această soluție, în art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. Dimpotrivă, instanța de fond a constatat în considerentele hotărârii, că analizând acordul, acesta îndeplinește condițiile prevăzute la art. 480-482 C.proc.pen., fiind încheiat cu respectarea normelor ce reglementează această instituție. Și din declarația verbală, făcută în apel de inculpată, rezultă fără putință de tăgadă că aceasta nu și-a manifestat niciodată intenția de a nu mai fi de acord cu acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat cu procurorul, iar declarația dată la termenul de judecată din data de 25.05.2016 este irevocabilă, producându-și efectele juridice, indiferent de ultimul cuvânt, consemnat al acesteia, în care cerea „respingerea dosarului". Pentru aceste considerente, în baza art. 488 alin. (4) lit. c) C.proc.pen., Curtea a admis apelul procurorului și apreciind îndeplinite condițiile prevăzute de art. 485 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., a admis acordul de recunoaștere a vinovăției *(C.A. Iași, secția penală, decizia nr. 578 din 19 septembrie 2016, www.scj.ro).*

Soluția instanței de fond care apreciase că soluția la care procurorul și inculpatul conveniseră era excesiv de blândă, este netemeinică. Înalta Curte, în propriul demers analitic, verificând actele aflate la dosar, în acord cu prima instanță, constată că, în ceea ce privește încheierea acordului de recunoaștere a

vinovăției, formal, sunt îndeplinite condițiile privind obiectul și conținutul acestuia. În același timp însă, se constată că pentru a pronunța soluția de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, instanța de fond a reținut că soluția la care s-a ajuns este nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii și periculozitatea inculpatului, arătându-se că este imperios necesară luarea în considerare a gravității infracțiunii săvârșite și a periculozității infractorului, după criteriile prevăzute de art. 74 alin. (1) C.pen. Înalta Curte constată că, pe de o parte, așa cum rezultă din actele de la dosar, sub aspectul contribuției inculpatului la atingerea scopului urmărit de inculpații B. și C., respectiv delapidarea fondurilor SIF-ului pentru a folosi banii în interes personal, astfel încât să dețină peste 25% din acțiunile SIF, implicarea sa conștientă, calificată prin scop, în acțiuni de manipulare a prețului de capital este o condiție de tipicitate subiectivă a infracțiunii, lipsa ei atrăgând respingerea acordului de vinovăție pentru neîndeplinirea condiției prevăzute de art. 480 alin. (2) C.proc.pen., conform art. 485 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. Pe de altă parte, chiar actul de sesizare a instanței cuprinde ample referiri la poziția subiectivă a inculpatului A., arătându-se că prin achizițiile de acțiuni SIF 1 ordonate inclusiv de acesta, cu ascunderea adevăratului beneficiar, s-a realizat o anonimizare a modului în care se realizează schimbarea controlului asupra unor acțiuni SIF 1, în sensul că acestea intră sub controlul unei alte persoane care nu deține direct sau indirect acțiuni la SIF F. SA, împrejurare nereală prin raportare la deținerile de acțiuni SIF 1 controlate de inculpații B. și C. De asemenea, prin același mijloc s-a distorsionat transparența privind acțiunile SIF 1 din perspectiva *free-float*-ului, deoarece acțiunile achiziționate de inculpatul A. nu puteau fi revândute din dispoziția acestora, ci, în fapt, doar după ce primeau acordul inculpaților B. și C., or, ceilalți participanți la piață aveau creată impresia falsă că SC I. SRL (actuala SC H. SA) și inculpații D. și A. erau persoane care acționează independent, distorsionându-se inclusiv transparența privind interesul anumitor acționari în acțiunile SIF 1. Prin urmare, deși denumirea infracțiunii săvârșită de inculpat, respectiv „manipularea prețului de capital", poate conduce la existența unei periculozități sporite, analizată intrinsec, prin modalitatea în care legiuitorul a privit fapta, stabilind pedepse cu închisoarea cuprinse între unu și 5 ani, chiar în condițiile în care consecințele par grave, în realitate, activității infracționale, în sine, nu i-a fost acordată o periculozitate sporită. (...) Din această perspectivă, Înalta Curte constată că legiuitorul, potrivit dispozițiilor anterior evocate, nu exclude soluția de amânare a aplicării pedepsei din spectrul soluțiilor posibile în procedura reglementată de prevederile art. 478 și urm. C.proc.pen. Înalta Curte, în acest context, analizând persoana inculpatului, conduita acestuia anterior săvârșirii infracțiunii, precum și posibilitățile sale de îndreptare, constată că, în cauză, este îndeplinită condiția subiectivă pentru a se dispune amânarea aplicării pedepsei. (...) Așa fiind, pentru toate considerentele anterior expuse, apelurile declarate de către parchet și inculpat *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 390/A/2017, www.scj.ro)*.

§8. Căile extraordinare de atac

- împotriva hotărârii judecătorești prin care a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției se poate formula:

a) contestaţie în anulare;

b) revizuire;

c) recurs în casaţie; exercitarea acestei căi extraordinare de atac este posibilă consecutiv DCC nr. 573/2018.

Secţiunea a 2-a. Procedura în cauzele cu infractori minori

§1. Reguli generale

- urmărirea şi judecarea (inclusiv în căile de atac) a infracţiunilor săvârşite de minori, precum şi punerea în executare a hotărârilor privitoare la aceştia se fac potrivit procedurii speciale, care se completează cu dispoziţiile de drept comun; aplicarea acestei proceduri speciale are caracter *obligatoriu*;

- procedura specială se aplică în cauzele în care suspecţii sau inculpaţii sunt minori cu vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani; nu prezintă importanţă faptul că inculpata minoră s-a căsătorit şi a dobândit astfel capacitate deplină de exerciţiu[1] sau că inculpatul minor a dobândit capacitate anticipată de exerciţiu, şi în aceste cazuri procedura specială fiind aplicabilă în considerarea minorităţii acuzatului;

- conform art. 504 alin. (3) C.proc.pen., ori de câte ori organul judiciar nu poate stabili vârsta suspectului sau a inculpatului (de pildă, atunci când acesta nu are acte de stare civilă şi nici aparţinători) şi există motive pentru a se considera că acesta este minor[2], persoana respectivă ***va fi prezumată a fi minor***, urmând a fi aplicate regulile procedurii speciale;

- de regulă, dacă suspectul/inculpatul a devenit major în cursul urmăririi penale, regulile procedurale speciale nu mai sunt aplicabile; *prin Legea nr. 284/2020 au fost completate dispoziţiile art. 504 C.proc.pen., prevăzându-se că în cursul urmăririi penale, procedura în cauzele cu infractori minori se aplică şi suspecţilor sau inculpaţilor care* ***au împlinit 18 ani, până la împlinirea vârstei de 21 de ani, dacă la data dobândirii calităţii de suspect*** *erau minore, atunci când organul judiciar consideră necesar, ţinând seama de toate circumstanţele cauzei, inclusiv gradul de maturitate şi gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate;* prin urmare, este posibilă aplicarea procedurii speciale în prima faza a procesului penal până la împlinirea de către acuzat a vârstei de 21 de ani în scopul asigurării unei protecţii mai eficiente a dreptului de apărare al acestuia; pentru dispunerea aplicării procedurii speciale până la vârsta de 21 de ani trebuie să existe suspect sau inculpat în cauză (dispoziţia neputând fi adoptată

---

[1] Potrivit art. 39 C.civ.: „*(1)* Minorul dobândeşte, prin căsătorie, capacitatea deplină de exerciţiu. *(2)* În cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credinţă la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exerciţiu".

[2] Motivele la care face referire legiuitorul în art. 504 alin. (3) C.proc.pen. trebuie să decurgă din probele administrate în cauză (de pildă, din declaraţiile unor coinculpaţi, din actele medicale emise în urma examinării minorului, înscrisurile emise de diferite asociaţii şi fundaţii cu care a interacţionat suspectul sau inculpatul etc.).

în etapa *in rem* a urmăririi penale), iar organul de urmărire penală să aprecieze necesitatea prelungirii aplicării procedurii speciale prin raportare la anumite premise care pot viza:

a. natura şi particularitatea faptei care face obiectul acuzării;

b. complexitatea cauzei;

c. situaţia medicală a suspectului sau inculpatului; se vor avea în vedere actele medicale aflate la dosarul cauzei, inclusiv examinarea medicală de la momentul dispunerii arestării preventive, dacă este cazul;

d. gradul de maturitate al suspectului sau inculpatului; se va evalua nivelul de educaţie astfel cum rezultă din situaţia şcolară a acestuia, continuitatea frecventării cursurilor şcolare, parcurgerea unor cursuri în vederea pregătirii profesionale pentru anumite meserii etc.;

e. gradul de vulnerabilitate al suspectului sau inculpatului; se va avea în vedere situaţia personală a acestuia, rolul acestui în cadrul familiei, elementele de comportament care învederează diverse forme de vulnerabilitate sau de risc;

- în cazul în care organul de urmărire penală dispune *prin ordonanţă* aplicarea procedurii speciale şi după împlinirea vârstei de 18 ani, se va aplica în continuare în faza de urmărire penală Procedura în cauzele cu infractori minori, precum şi Dispoziţii speciale privind măsurile preventive aplicate minorilor (secţiunea a 8-a a Capitolului I din Titlul V al părţii generale a Codului de procedură penală); în absenţa unei astfel de dispoziţii, se vor aplica regulile procedurale de drept comun;

- art. 504 alin. (2) C.proc.pen. face referire la competenţa *organelor judiciare* de a dispune continuarea aplicării procedurii speciale; în aceste condiţii, în cauzele în care nu este obligatorie efectuarea urmăririi penale de către procuror, fie acesta, fie organul de cercetare penală poate dispune continuarea aplicării procedurii speciale; atunci când ordonanţa este emisă de organele de cercetare penală acestea au, conform art. 300 alin. (2) C.proc.pen., obligaţia să îl informeze pe procuror, care poate infirma dispoziţia acestora; dacă urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de procuror, numai acesta poate dispune aplicarea procedurii speciale şi după împlinirea vârstei de 18 ani, această prerogativă neputând fi delegată organelor de cercetare penală;

- faţă de lipsa vreunei limite temporale legale, ordonanţa organelor de urmărire penală poate fi dispusă atât anterior împlinirii vârstei de 18 ani (caz în care procedura specială va continua să se aplice de la împlinirea acestei vârste), cât şi ulterior împlinirii acestei vârste, procedura specială urmând să se aplice numai de la data emiterii ordonanţei;

- efectul ordonanţei organului de urmărire penală dispuse în temeiul art. 504 alin. (2) C.proc.pen. se produce numai pe parcursul fazei de urmărire penală, neputând lega judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată, chiar dacă la momentul sesizării instanţei inculpatul nu împlinise vârsta de 21 de ani;

- judecata (inclusiv în calea de atac a apelului) se va realiza potrivit procedurii speciale în toate cazurile în care infractorul era ***minor la data sesizării instanței***; de regulă, dacă inculpatul a devenit major înainte de data sesizării instanţei, procedura de judecată *se va desfăşura potrivit regulilor de drept comun*; *dispoziţiile art. 507 alin. (3) C.proc.pen. au fost completate prin Legea nr. 284/2020, prevăzându-se că,*

atunci când la data sesizării instanței inculpatul împlinise vârsta de 18 ani, ***dar la data dobândirii calității de suspect era minor****, instanța învestită, reținând cauza,* ***poate decide*** *aplicarea procedurii pentru cauzele cu infractori minori, dacă apreciază că desfășurarea judecății potrivit procedurii speciale este necesară, ținând cont de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate;*

- Legea nr. 192/2006 instituie necesitatea respectării dispozițiilor Codului de procedură penală în cazul în care minorii (părți sau subiecți procesuali principali) participă în procedurile de mediere; astfel, în cazul în care inculpatul minor participă la o procedură de mediere la data stabilită pentru ședința de mediere, vor trebui citați și serviciul de probațiune, părinții minorului sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul; încălcarea acestei obligații poate atrage ***nulitatea relativă*** a acordului de mediere în condițiile art. 282 C.proc.pen.; absența persoanelor legal citate nu constituie un impediment pentru desfășurarea ședinței de mediere; asistența juridică a minorului care participă în procedura de mediere este obligatorie indiferent dacă acesta are calitatea de parte sau subiect procesual principal; nerespectarea acesteia dispoziții atrage incidența sancțiunii nulității absolute a acordului de mediere potrivit art. 281 C.proc.pen., dacă minorul avea calitatea de suspect, inculpat sau partea civilă, respectiv a sancțiunii nulității relative în condițiile art. 282 C.proc.pen. dacă minorul avea calitatea de persoană vătămată;

- potrivit art. 505^2 C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 284/2020, când suspectul sau inculpatul este minor, *cheltuielile generate de înregistrările audiovideo*, care ar fi căzut în sarcina acestuia potrivit art. 274 sau 275 C.proc.pen., *rămân în sarcina statului*[1];

Analizând posibilele efecte ale acordului de mediere cu privire la infracțiunea de furt calificat s-a constatat că, așa cum rezultă din acordul de mediere, inculpații minori nu au fost asistați de apărători, ci de mamă, respectiv bunic. Cu privire la această împrejurare, mediatorul a arătat în procesul-verbal de închidere a medierii că potrivit art. 68 alin. (1) din Legea nr. 192/2006, părțile au renunțat în mod expres la asistența juridică, minorii dându-și consimțământul și exprimându-și voința în prezența tutorilor, adică mama, respectiv bunicul. Totuși, potrivit art. 68 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, în cazul minorilor, garanțiile prevăzute de lege pentru desfășurarea procesului penal trebuie asigurate, în mod corespunzător, și în cadrul procedurii de mediere. Or, garanțiile prevăzute de lege pentru minori în procesul penal presupun asistența obligatorie a inculpatului minor. Astfel, potrivit art. 90 lit. a) C.proc.pen., asistența juridică este obligatorie când inculpatul este minor. Nerespectarea dispozițiilor legale menționate constituie un caz de nulitate absolută, potrivit art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. Așadar, este fără relevanță că mediatorul a constatat că minorii au

[1] Deși art. 22 din Directiva (UE) 2016/800 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale arată că cheltuielile determinate de întocmirea referatului de evaluare și examinările medicale ale suspectului/inculpatului minor ar trebui suportate de stat, în toate cazurile, Legea nr. 284/2020 nu conține nicio prevedere în acest sens, lăsând ca aceste cheltuieli să fie imputate potrivit dispozițiilor art. 274 și 275 C.proc.pen.

renunțat la dreptul de a fi asistați de apărător la încheierea acordului, fiind vorba de un drept la care minorul nu poate renunța. Sub acest aspect, s-a constatat că acordul de mediere este nul absolut în ceea ce îi privește pe inculpații minori. În ceea ce îl privește pe inculpatul A, s-a constatat că, deși arestat la domiciliu, nici acesta nu a fost asistat de apărător la încheierea acordului de mediere. Potrivit art. 68 alin. (1) din Legea nr. 192/2006, în cauzele penale medierea trebuie să se desfășoare astfel încât să fie respectate drepturile fiecărei părți ori subiect procesual la asistență juridică. Inculpatul arestat la domiciliu are, potrivit art. 90 lit. a) C.proc.pen., dreptul de a fi asistat de apărător, la care nu poate renunța, iar organele de urmărire penală au obligația corelativă de a asigura exercitarea acestui drept. Nerespectarea dispozițiilor privind asistența juridică obligatorie a inculpatului arestat la domiciliu constituie un caz de nulitate absolută, potrivit art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. Față de împrejurarea că inculpatul nu a fost asistat de apărător, s-a constat că și cu privire la inculpatul A. acordul de mediere este nul absolut *(Jud. Sectorului 6 București, sentința penală nr. 184 din 15 aprilie 2016, www.rolii.ro).*

§2. Urmărirea penală potrivit procedurii speciale

2.1. Citarea la audierea și confruntarea suspectului sau inculpatului minor

- prin DCC nr. 102/2018 s-a apreciat că dispozițiile *art. 505 alin. (2) C.proc.pen., precum și sintagma „care nu a împlinit 16 ani", din cuprinsul art. 505 alin. (1) C.proc.pen. sunt neconstituționale*[1]; în urma acestei decizii, prin Legea de modificare a Codului de procedură penală a fost modificat alin. (1) a art. 505 C.proc.pen. (când suspectul ori inculpatul *este minor*, la orice ascultare sau confruntare a acestuia organul de urmărire penală dispune citarea părinților ori, după caz, a tutorelui, curatorului sau a persoanei în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul, precum și a Direcției generale de asistență socială și protecție a copilului din localitatea unde se desfășoară audierea) și abrogat alin. (2) al aceluiași articol;

- ***la ascultarea minorului având vârsta între 14 și 18 ani*** care are calitatea de suspect sau inculpat, ***precum și la confruntarea*** acestuia cu alte părți, subiecți procesuali principali ori alți participanți în procesul penal organele de urmărire penală ***au obligația procedurală*** pozitivă să procedeze atât la citarea minorului[2], cât și a următoarelor persoane:

---

[1] În argumentarea soluției de admitere pronunțate, Curtea Constituțională a constatat că în cazul *minorilor cu vârsta cuprinsă* între 14 și 18 ani *și care au calitatea de persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, trebuie să li se asigure garanțiile procedurale specifice*, în considerarea situației de vădită vulnerabilitate în care aceștia se află, deoarece ascultarea și confruntarea făcându-se la sediul organului de urmărire penală, acestea capătă un grad de oficialitate cu care minorul nu este obișnuit, fapt ce ar putea influența negativ calitatea declarațiilor. De aceea, autoritatea competentă trebuie să asigure *copiilor dreptul de a fi însoțiți de titularul răspunderii părintești sau de un alt adult corespunzător, condiționat de interesul superior al copilului și de împrejurarea că prezența persoanei respective nu va aduce atingere procedurilor penale.*

[2] Suspectul sau inculpatul minor cu o vârstă mai mică de 16 ani va fi citat, *prin intermediul părinților sau al tutorelui*, cu excepția cazului în care acest lucru nu este posibil.

a) ***părinții***[1] ***minorului*** [se vor cita ambii **părinți** (dacă exercită împreună drepturile părinteşti, indiferent că sunt sau nu căsătoriți) sau numai părintele care exercită drepturile părinteşti sau părinții adoptivi]; dacă niciunul dintre părinți nu exercită efectiv drepturile părinteşti, se va cita ***tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul*** *(de pildă, bunic, unchi, mătuşa)*; **precum şi**

b) ***Direcția generală de asistență socială şi protecție a copilului*** din localitatea unde se desfăşoară audierea (*nu şi a serviciului de probațiune*) la sediul instituției prin directorul executiv care asigură reprezentarea în justiție.

- prin urmare, la audierea sau confruntarea suspectului sau inculpatului minor, art. 505 alin. (1) C.proc.pen. nu prevede posibilitatea citării alternative a unui adult desemnat de minor şi acceptat în această calitate de organul judiciar, ori a altei persoane alese de organul judiciar la care fac referire doar dispozițiile art. 505 alin. (1^1)-(1^3) C.proc.pen.;

- având în vedere că atunci când procurorul intenționează să impună obligații suspectului sau inculpatului în cazul dispunerii unei soluții de renunțare la urmărirea penală este necesară *consultarea sa prealabilă, consider că citarea persoanelor sus-menționate este necesară şi la efectuarea consultării*;

- neprezentarea persoanelor legal citate la ascultarea sau confruntarea suspectului sau inculpatului minor nu împiedică efectuarea acestor acte;

- citarea părinților minorului, respectiv a tutorelui, curatorului sau a persoanei în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul, precum şi a Direcției generale de asistență socială şi protecție a copilului *nu este obligatorie* la efectuarea altor acte de urmărire penală în afara ascultării sau confruntării minorului sau la ascultarea în procedurile referitoare la luarea/revocarea/înlocuirea măsurilor preventive desfăşurate în fața judecătorului de drepturi şi libertăți;

- încălcarea acestei obligații poate atrage ***nulitatea relativă*** a ascultării sau confruntării dacă se creează o vătămare a drepturilor şi intereselor minorului care nu poate fi înlăturată altfel decât prin anularea actului, având ca efect derivat excluderea probei nelegal administrate; neprezentarea persoanelor legal citate la ascultarea ori confruntarea minorului nu împiedică efectuarea acelor acte.

2.2. Citarea la efectuarea altor acte de urmărire penală

- prin Legea nr. 284/2020, art. 505 C.proc.pen. a fost completat cu încă patru alineate, (1^1)-(1^4) cu aplicabilitate în materia ***efectuării altor acte de urmărire penală în afara audierii sau confruntării suspectului/inculpatului minor***, potrivit cărora:

---

[1] Citarea nu se va face în calitate de parte responsabilă civilmente decât atunci când există o constituire legală de parte civilă şi o cerere admisibilă de introducere în procesul penal a părții responsabile civilmente. În caz contrar, informarea despre desfăşurarea procedurilor are în vedere strict calitatea de părinți ai minorului suspect/inculpat.

(i) *la efectuarea oricărui alt act de urmărire*[1] *penală decât audierea minorului* la care este citat suspectul sau inculpatul minor (de pildă, la efectuarea unei identificări de persoane sau lucruri) ***este obligatorie citarea*** părinților sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, dacă organul judiciar consideră că sunt îndeplinite ***cumulativ*** următoarele **două condiții:**

1. prezența părinților sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul *este în interesul superior al minorului*[2];

2. prezența părinților sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul *nu este de natură să aducă atingere bunei desfășurări a procesului penal*[3];

- îndeplinirea condițiilor nu este prezumată de lege, fiind necesar să fie evaluată de la caz la caz (de pildă, în ipoteza în care organele de urmărire penală doresc să efectueze o recunoaștere din grup, în funcție de particularitățile cauzei, prezența părinților poate fi apreciată ca fiind de natură să aducă atingere bunei desfășurări a procesului penal, caz în care nu se impune citarea acestora);

(ii) dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul *nu au putut fi găsiți* (de pildă, atunci când aceștia sunt plecați în străinătate și nu sunt cunoscute datelor lor de contact) *ori prezența acestora ar afecta interesul superior al minorului* (de exemplu, în ipoteza în care aceștia fac obiectul unor investigații referitoare la abuzuri comise împotriva minorului) sau *desfășurarea procesului penal* (de pildă, când citarea acestora la

---

[1] Dispozițiile art. 505 alin. (1[1]) C.proc.pen. nu sunt aplicabile decât în faza de urmărire penală și pentru efectuarea altor acte de urmărire penală decât audierea suspectului sau inculpatului; prin urmare, aceste norme procedurale nu vor fi aplicabile în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți sau a celui de cameră preliminară.

[2] În DCC nr. 102/2018 s-a reținut că nu poate fi pus semnul egalității între oportunitatea sau necesitatea citării, apreciată unilateral de organul de urmărire penală, și interesul superior al minorului. Reglementările internaționale în materie consacră un deziderat referitor la interesul superior al copilului care trebuie să prevaleze întotdeauna.

Pentru evaluarea interesului superior al minorului pot fi luate în considerare criteriile enunțate în „Comentariul general nr. 14 (2013) asupra dreptului copilului de a fi luat în considerare cu prioritate interesul său superior" (art. 3 parag. 1 din Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului), respectiv: punctul de vedere al minorului, identitatea minorului (sex, orientare sexuală, naționalitate, religie, identitate culturală, personalitate), păstrarea legăturii cu mediul familial, protecția și siguranța minorului (noțiuni care includ nu doar aspecte legale de siguranță fizică a minorului, ci și considerente privitoare la asigurarea unei stări de bine prin raportare la nevoile educaționale, emoționale și de afecțiune ale copilului), starea de vulnerabilitate a minorului (urmând a fi avute în vedere aspecte privind eventuale dizabilități, apartenența la un grup minoritar, dacă este refugiat ori a formulat cerere de acordare a azilului, victimă a unui abuz, persoană fără adăpost etc.), starea de sănătate a copilului, dreptul copilului la educație.

[3] În DCC nr. 744/2016 s-a arătat că sensul sintagmei „buna desfășurare a procesului penal" este acela de prevenire a situațiilor în care titularul răspunderii părintești cu privire la suspectul/inculpatul minor ar putea să interfereze de o manieră gravă cu buna și corecta desfășurare a procesului penal, deoarece prin conduita sa ar încerca alterarea probatoriului pe baza căruia organele judiciare trebuie să stabilească adevărul.

audierea persoanei vătămate prezintă riscul intimidării sau amenințării acesteia, ori când există un risc de alterare a probelor), ***citarea se va face către un alt adult*** care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar;

(iii) în cazul în care minorul nu desemnează un alt adult sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, ***citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar***, ținând seama de interesul superior al minorului;

(iv) în cazul în care circumstanțele prevăzute la ***(ii)*** și ***(iii)*** încetează, citarea se va face potrivit ***(i)***.

- prin urmare, la efectuarea oricăror acte de urmărire penală în afara audierii/ confruntării suspectului sau inculpatului minor și la care acesta este citat (de pildă, efectuarea unei cercetări la fața locului) este obligatorie citarea uneia dintre persoanele la care face referire art. 505 alin. (1^1)-(1^3) C.proc.pen.; la aceste proceduri nu este obligatorie citarea Direcției generale de asistență socială și protecție a copilului;

- neprezentarea persoanelor legal citate la efectuarea oricăror acte de urmărire penală în afară de ascultarea sau confruntarea suspectului sau inculpatului minor, la care acesta din urmă este deopotrivă citat, nu împiedică efectuarea acestor acte;

- încălcarea acestei obligații poate atrage ***nulitatea relativă*** a actelor de urmărire penală efectuate, dacă sunt întrunite condițiile art. 282 C.proc.pen., având ca efect derivat excluderea probei nelegal administrate.

2.3. Informarea specifică

- având în vedere diferențele existente între acuzații minori și cei majori în ceea ce privește capacitatea de a înțelege procesul penal, prin art. 505^1 alin. (1) C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 284/2020, s-a stipulat că în cauzele cu ***suspecți sau inculpați minori***, ***înainte de prima audiere***, acestora și părinților sau, după caz, tutorelui, curatorului ori persoanei în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul li se aduc la cunoștință, pe lângă drepturile și obligațiile procesuale prevăzute la art. 108 C.proc.pen., și următoarele:

a) informații cu privire la principalele etape ale procesului penal; în esență, cred că dincolo de tehnicitatea diferenței dintre faze și etape procesuale, ar trebui explicată situația concretă în care se află suspectul sau inculpatul minor, parcursul posibil al procedurii, precum și soluțiile care pot fi dispuse cu privire la acesta;

b) dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleași informații comunicate minorului; opțiunea minorului de informare doar a unuia dintre părinți, iar nu a ambilor, ori a altei persoane va trebui motivată pentru a fi evaluată în condițiile art. 505^1 alin. (4) C.proc.pen.

c) dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii[1];

---

[1] În cazul în care informarea nu are loc în faza de urmărire penală, ci în cea de judecată, se vor comunica inculpatului minor dispozițiile art. 509 alin. (2) C.proc.pen., art. 510 alin. (1) C.proc.pen. și ale art. 352 alin. (3) C.proc.pen., care permit acestuia să solicite declararea ședinței de judecată nepublice.

d) dreptul de a fi însoțiți de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi;

e) dreptul de a fi evaluați prin intermediul referatului de evaluare; procedura de informare va consta în explicarea dispozițiilor art. 506 C.proc.pen.;

f) dreptul la evaluare medicală și asistență medicală în cazul în care vor fi supuși unei măsuri preventive privative de libertate; minorul va fi informat că în ipoteza în care se va dispune pe parcursul procesului penal arestare preventivă față de acesta la primirea în centru, i se va efectua un examen medical clinic general (pe care îl poate refuza) cu scopul depistării semnelor evidente de agresiune, adicții, tulburări psihice, risc de suicid, depistării bolilor infectocontagioase și parazitare care impun izolarea de colectivitate până la vindecare sau internarea într-o unitate spitalicească de profil și cunoașterii antecedentelor patologice și afecțiunilor cronice care impun instituirea de îndată a unei terapii medicamentoase adecvate și regim igieno-dietetic[1];

g) măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii;

h) dreptul de a fi prezenți la judecarea cauzei;

i) dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii;

- potrivit art. 505[1] alin. (4)-(6) C.proc.pen., dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsite sau comunicarea către acestea ar fi contrară interesului superior al minorului, sau ar afecta desfășurarea procesului penal, comunicarea informațiilor prevăzute la art. 108, precum și a celor prevăzute la art. 505[1] alin. (1) C.proc.pen. se face *către un* ***alt adult desemnat de minor și acceptat de organul judiciar***. În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, comunicarea informațiilor se va face ***către o altă persoană aleasă de organul judiciar***, ținând seama de interesul superior al minorului (de pildă, un reprezentant al direcției locale de protecție a copilului). În situația în care circumstanțele prevăzute anterior încetează, comunicarea se va face către părinți, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul; în scopul de a asigura o protecție efectivă a drepturilor acuzatului minor, decizia de a realiza procedura de informare către alte persoane decât părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul trebuie să fie motivată în cuprinsul ordonanței emise de organul de urmărire penală;

- informarea prevăzută de art. 505[1] C.proc.pen. trebuie realizată o singură dată înainte de prima audiere a suspectului, sau de prima audiere a inculpatului dacă ante-

[1] A se vedea art. 26 alin. (1), art. 27 din Regulamentul din 9 februarie 2018 privind organizarea și funcționarea centrelor de reținere și arestare preventivă, precum și măsurile necesare pentru siguranța acestora.

rior în cauză din motive obiective nu a putut fi realizată audierea acuzatului minor în calitate de suspect; în cazul în care informarea nu are loc în cursul urmăririi penale, în ipoteza în care minorul nu a fost găsit sau s-a sustras procedurilor, instanţa va avea obligaţia de a aduce la cunoştinţă drepturile specifice înainte de audierea inculpatului minor trimis în judecată;

- legea nu instituie o obligaţie de informare a acuzatului în temeiul art. 505[1] C.proc.pen. înainte de orice audiere a suspectului sau inculpatului minor şi nici a celorlalte persoane dacă suspectul/inculpatul minor nu este găsit pentru a fi audiat;

- având în vedere dispoziţiile art. 504 alin. (2) C.proc.pen. şi art. 507 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen., cred că şi în aceste ipoteze în care procedura specială se aplică şi suspecţilor sau inculpaţilor majori ca urmare a dispoziţiei organului judiciar, va fi obligatorie informarea acuzatului în condiţiile art. 505[1] C.proc.pen.;

- informarea prevăzută de art. 505[1] C.proc.pen. trebuie realizată odată cu comunicarea drepturilor prevăzute de art. 108 C.proc.pen.; toate comunicările către suspectul minor se fac într-un limbaj simplu şi accesibil, adaptat vârstei acestuia;

- încălcarea obligaţiei de informare a suspectului sau inculpatului minor înainte de prima sa audiere poate atrage incidenţa sancţiunii nulităţii relative în condiţiile art. 282 C.proc.pen.

2.4. Asistenţa juridică şi referatul de evaluare

- ***asistenţa juridică*** a suspectului/inculpatului minor este ***obligatorie***; lipsa apărătorului ales sau desemnat din oficiu la efectuarea actelor de urmărire penală atrage nulitatea absolută a acestora;

- în cazul infracţiunilor comise de minorii cu vârsta **între 14 şi 16 ani**, efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice a suspectului sau inculpatului ***este obligatorie***;

- conform art. 506 alin. (1) C.proc.pen., în cauzele cu suspecţi sau inculpaţi minori, *organele de urmărire penală* ***pot să solicite efectuarea referatului de evaluare*** de către serviciul de probaţiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripţie teritorială îşi are locuinţa minorul, potrivit legii; această normă, care ar putea conduce spre concluzia caracterului facultativ al solicitării referatului de evaluare în cursul urmăririi penale, este nuanţată prin dispoziţiile art. 506 alin. (1[1]) C.proc.pen. introdus prin Legea nr. 284/2020;

- astfel, ca urmare a transpunerii Directivei (UE) 2016/800 privind garanţiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, potrivit art. 506 alin. (1[1]) C.proc.pen., ***în cazul în care minorul este trimis în judecată***, ***solicitarea referatului de evaluare este obligatorie***, cu excepţia cazului în care acest lucru ar fi contrar interesului superior al minorului[1]; având în

[1] Potrivit art. 7 alin. (5) din Directiva (UE) 2016/800 privind garanţiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, evaluarea individuală are loc în cel mai timpuriu stadiu adecvat al procedurilor şi, sub rezerva alin. (6), înainte de trimiterea în judecată. Iar art. 7 alin. (6) din Directiva (UE) 2016/800 prevede că, în absenţa unei evaluări individuale, trimiterea în judecată se poate totuşi realiza, cu condiţia ca acest lucru să fie în interesul superior al copilului şi ca evaluarea individuală să fie, în orice caz, disponibilă la începutul şedinţelor de judecată în faţa instanţei.

vedere şi dispoziţiile art. 505[1] alin. (1) lit. e) C.proc.pen., din care rezultă că suspecţii şi inculpaţii minori au dreptul de a fi evaluaţi prin intermediul referatului de evaluare, din interpretarea dispoziţiilor art. 506 alin. (1[1]) C.proc.pen. trebuie reţinute cel puţin următoarele două concluzii: pe de o parte, suspectul sau inculpatul poate solicita efectuarea raportului de evaluare în cursul urmăririi penale, iar organele judiciare nu vor putea respinge o astfel de propunere de probe, indiferent de stadiul procedurii şi de soluţia care s-ar putea preconiza cu privire la cauză, dacă evaluarea nu este contrară interesului superior al minorului; pe de altă parte, în toate situaţiile în care procurorul decide să sesizeze instanţa fie prin rechizitoriu, fie prin acordul de recunoaştere a vinovăţiei, *este obligatoriu* ca anterior în cauză să fi fost efectuat referatul de evaluare, dacă nu există probe că administrarea acestei probe ar fi contrară interesului superior al minorului[1];

- nu va constitui o nerespectare a normelor de procedură neefectuarea de către organele de urmărire penală a referatului de evaluare dacă în cauză se dispune o soluţie de netrimitere în judecată faţă de suspectul sau inculpatul minor care nu a solicitat întocmirea referatului, ori dispunerea unei soluţii de trimitere în judecată a inculpatului minor care nu a solicitat întocmirea referatului, în ipotezele în care procurorul a apreciat în mod întemeiat că administrarea acestei probe ar fi contrară interesului superior al minorului;

- în cazul dispunerii unei soluţii de clasare faţă de inculpatul minor fără ca anterior în cauză să se fi efectuat un referat de evaluare, absenţa acestuia nu constituie un impediment pentru judecătorul de cameră preliminară să dispună admiterea plângerii formulate împotriva soluţiei de clasare şi începerea judecăţii, o astfel de soluţie fiind condiţionată doar de satisfacerea standardului suficienţei probelor legal administrate;

- referatul de evaluare constituie un *mijloc de probă* în cadrul procesului penal, având natura unei opinii de specialitate *sui-generis* exprimate de către consilierul de probaţiune;

- *referatul de evaluare* se întocmeşte şi se comunică în termen de 21 de zile de la data primirii la serviciul de probaţiune a solicitării de la organul judiciar;

Referatul de evaluare conţine:

a) date privind mediul familial şi social al minorului, situaţia educaţională şi profesională, conduita generală a minorului;

b) analiza comportamentului infracţional, riscul de săvârşire a unor infracţiuni;

c) referiri la starea de sănătate, la evoluţia minorului din punct de vederea fizic, afectiv, moral şi intelectual, în măsura în care acestea au influenţat sau pot influenţa comportamentul infracţional;

d) orice alte date relevante pentru situaţia minorului;

---

[1] Ar putea fi reţinută ca ipoteză contrară interesului superior al minorului prelungirea nejustificată a duratei privării de libertate prin măsura arestării preventive sau a arestului la domiciliu pe durata necesară întocmirii referatului de evaluare.

e) propuneri motivate privind măsura educativă considerată a fi potrivită pentru minor, cu referire la natura şi durata programelor de reintegrare socială, precum şi la alte obligaţii care pot fi impuse acestuia, în vederea reducerii riscului de săvârşire de infracţiuni.

- pentru obţinerea datelor necesare evaluării inculpatului minor, consilierul de probaţiune poate colabora cu asistenţi sociali, psihologi, consilieri şcolari, pedagogi, medici sau alţi specialişti; la solicitarea consilierului de probaţiune, instituţiile şi organizaţiile în evidenţa cărora s-a aflat sau se află minorul pentru îngrijire, tratament sau protecţie socială sau educaţie, pun la dispoziţia consilierului de probaţiune, în termen de 7 zile, informaţiile care prezintă relevanţă pentru procesul de evaluare;

- evaluarea are un caracter personal şi se realizează în baza uneia sau mai multor întrevederi între consilierul de probaţiune şi inculpatul minor şi a datelor obţinute din alte surse de informaţii; deşi consilierul de probaţiune nu este un organ judiciar în faţă căruia să se aplice normele procedurale referitoare la asistenţa obligatorie a suspectului şi inculpatului minor, cred că, la nivel de bune practici, s-ar impune încunoştinţarea avocatului ales sau desemnat din oficiu al suspectului sau inculpatului despre data la care are loc întrevederea/rile şi asigurarea posibilităţii acestuia de a asista la acest demers în urma căruia un „specialist" (consilierul de probaţiune) întocmeşte un raport care are natura juridică a unui mijloc de probă în procesul penal;

- în cazul în care inculpatul minor nu colaborează la realizarea evaluării, consilierul de probaţiune întocmeşte referatul de evaluare şi menţionează în cuprinsul acestuia refuzul de colaborare al minorului. La referatul de evaluare este ataşată declaraţia minorului cu privire la refuzul de colaborare; în situaţia în care inculpatul minor nu este găsit, consilierul de probaţiune întocmeşte o adresă de informare privind imposibilitatea întocmirii referatului de evaluare pe care o înaintează organului judiciar;

- potrivit art. 506 alin. (4^1) C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 284/2020, în cazul în care elementele care constituie baza referatului de evaluare se schimbă considerabil, organul de urmărire penală va solicita întocmirea unui nou referat de evaluare. Solicitarea se poate face din oficiu sau în urma sesizării făcute de serviciul de probaţiune, de minor ori de către părinţi sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, cu privire la schimbările intervenite;

2.5. Alte reguli procedurale specifice

- atât inculpaţii minori, cât şi inculpaţii care au săvârşit infracţiuni în minorat *pot iniţia şi încheia acord de recunoaştere a vinovăţiei*; în cazul inculpaţilor minori trebuie să existe încuviinţarea reprezentantului legal; dacă inculpatul minor şi procurorul agreează încheierea unui acord de recunoaştere a vinovăţiei, cred că se impune efectuarea referatului de evaluare în cursul urmăririi penale, deoarece trimiterea în judecată a inculpatului minor se realizează prin intermediul acordului, iar în faza de judecată instanţa nu poate administra noi probe, lipsind stadiul cercetării judecătoreşti; prin urmare, *neefectuarea raportului de evaluare în cursul urmăririi penale* finalizate cu un acord de recunoaştere a vinovăţiei încheiat cu privire la acuzaţia de comitere a unei fapte în minorat *va conduce la respingerea acordului*;

- față de suspectul și inculpatul minor se pot dispune măsuri preventive în aceleași cazuri și condiții în care se pot dispune aceste măsuri față de majori; reținerea și arestarea preventivă pot fi dispuse și față de un inculpat minor, în mod excepțional, numai dacă efectele pe care privarea de libertate le-ar avea asupra personalității și dezvoltării acestuia nu sunt disproporționate față de scopul urmărit prin luarea măsurii; la stabilirea duratei pentru care se ia măsura arestării preventive se are în vedere vârsta inculpatului de la data când se dispune asupra luării, prelungirii sau menținerii acestei măsuri; când s-a dispus reținerea sau arestarea preventivă a unui minor, va fi încunoștințat un membru al familiei inculpatului ori o altă persoană desemnată de acesta, precum și reprezentantul legal al acestuia sau, după caz, persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află minorul;

- potrivit art. 504 alin. (4) C.proc.pen., rezultatele examinării medicale a minorului suspect sau inculpat asupra căruia s-a dispus o măsură preventivă privativă de libertate, efectuate în locul de deținere, potrivit legii privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului, sunt avute în vedere pentru a aprecia capacitatea acestuia de a fi supus actelor sau măsurilor dispuse în cursul procesului penal;

- ***pe lângă aceste dispoziții procedurale speciale, în cursul urmăririi penale se vor aplica celelalte reguli procedurale de drept comun;*** de pildă, în cazul în care procurorul consideră că, deși minorul a comis o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mică și nu există un interes public în urmărirea faptei, poate dispune o soluție de renunțare la urmărirea penală.

§3. Judecata potrivit procedurii speciale

- *cauzele având ca obiect infracțiuni săvârșite de minori* se judecă potrivit regulilor de competență de drept comun, de ***complete specializate***, compuse din judecători anume desemnați; completul specializat păstrează cauza spre judecare și face aplicarea dispozițiilor procedurale speciale privitoare la minori, chiar dacă între timp pe parcursul judecății inculpatul a împlinit vârsta de 18 ani; nesoluționarea cauzei de către un complet specializat pentru minori poate atrage incidența sancțiunii nulității relative dacă sunt întrunite condițiile art. 282 C.proc.pen.;

- competența instanței este stabilită potrivit regulilor de drept comun; în principiu, determinarea instanței competente se va face potrivit regulilor de competență materială și teritorială întrucât minorul nu se regăsește în vreuna dintre ipotezele care ar atrage incidența regulilor de competență personală; totuși, dacă un coinculpat trimis în judecată în aceeași cauză cu minorul are o calitate specială se poate reține aplicarea regulilor de competență personală, chiar dacă judecata minorului se realizează potrivit procedurii speciale;

- necesitatea specializării instanței care judecă infracțiunile săvârșite de minori, cât și infracțiunile săvârșite asupra minorilor este reflectată și în Legea nr. 304/2022 potrivit căreia în aceste materii la nivelul judecătoriei, tribunalului sau curții de apel trebuie să existe complete specializate sau acolo unde este posibil secții specializate; mai mult în acest domeniu (cauze cu minori și de familie) se pot înființa tribunale

specializate (de pildă, Tribunalul pentru minori şi familie Braşov care funcţionează începând cu anul 2004)[1];

- inculpatul care a săvârşit infracţiunea în timpul când era minor este judecat potrivit dispoziţiilor procedurale speciale privitoare la minori, ***dacă la data sesizării primei instanţe nu a împlinit 18 ani*** *(data înregistrării dosarului la prima instanţă în vederea parcurgerii fazei camerei preliminare atunci când sesizarea este făcută prin rechizitoriu[2], respectiv data rămânerii definitive a încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care a fost admisă plângerea formulată împotriva soluţiei de clasare adoptate faţă de un inculpat şi dispusă începerea judecăţii)*, sau dacă ***la data dobândirii calităţii de suspect era minor****, iar instanţa sesizată după momentul majoratului* ***decide*** *aplicarea procedurii speciale pentru cauzele cu infractori minori, apreciind că aceasta este necesară, faţă de toate circumstanţele cauzei, inclusiv gradul de maturitate şi gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate*; tot în raport de aceşti parametri se va analiza aplicabilitatea procedurii speciale şi în ipoteza în care, prin încheiere definitivă, judecătorul de cameră preliminară a restituit cauza la parchet, iar, în urma refacerii actului de sesizare sau a actelor şi probelor nelegale, procurorul decide trimiterea din nou în judecată a inculpatului;

- judecata potrivit procedurii speciale prevăzute de art. 507 alin. (3) C.proc.pen. se poate dispune prin rezoluţia administrativă a instanţei de judecată chiar pentru primul termen de judecată, sau ulterior pe parcursul judecăţii prin încheierea instanţei; mai trebuie avut în vedere că art. 507 alin. (3) C.proc.pen. acordă competenţa doar instanţei de a decide aplicarea procedurii („instanţa învestită, reţinând cauza, poate decide"), iar nu judecătorului de cameră preliminară, procedura în această fază procesuală, distinctă de cea de judecată, desfăşurându-se potrivit dispoziţiilor de drept comun;

- dispoziţiile art. 507 alin. (3) C.proc.pen. nu instituie o obligaţie a instanţei de aplicare a procedurii speciale ori de câte ori inculpatul trimis în judecată era minor la data dobândirii calităţii de suspect, evaluarea necesităţii judecării cauzei potrivit acestei proceduri urmând a fi făcută de la caz la caz; dacă instanţa nu procedează la o astfel de evaluare, ori dacă respinge prin încheiere desfăşurarea judecăţii potrivit procedurii speciale, judecata se va realiza potrivit procedurii de drept comun;

- dacă inculpatul a comis infracţiunea de care este acuzat în minorat, dar la data continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect devenise major, procedura se va

---

[1] Potrivit art. 44 alin. (1) din Legea nr. 304/2022, completurile şi secţiile specializate pentru minori şi familie, precum şi tribunalele specializate pentru minori şi familie judecă atât infracţiunile săvârşite de minori, cât şi infracţiunile săvârşite asupra minorilor.

[2] În cazul în care instanţa a fost sesizată prin rechizitoriu, este necesar ca inculpatul să fie minor numai la momentul înregistrării dosarului la instanţă, nu şi la data pronunţării încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care se dispune începerea judecăţii, ori la data rămânerii definitive a acestei încheieri. Astfel, atunci când cauza a parcurs faza camerei preliminare, chiar dacă inculpatul este major la data rămânerii definitive a încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care s-a dispus începerea judecăţii, se vor aplica regulile procedurii speciale de judecată dacă inculpatul era minor la data înregistrării rechizitoriului şi a dosarului de urmărire penală la instanţă.

desfăşura potrivit regulilor de drept comun, regimul sancţionator fiind însă cel special al minorilor[1];

- procedura specială se aplică atât la judecata în primă instanţă, cât şi la cea în apel;

- în cauzele având ca obiect infracţiuni săvârşite de minori, se vor aplica dispoziţiile procedurale generale referitoare *prezenţa inculpatului prevăzute de art. 364 C.proc.pen.*; astfel, judecata cauzei are loc, în principiu, în prezenţa inculpatului minor; aducerea inculpatului minor aflat în stare de deţinere la judecată este obligatorie; judecata poate avea loc în lipsa inculpatului minor dacă acesta este dispărut, se sustrage de la judecată ori şi-a schimbat adresa fără a o aduce la cunoştinţa organelor judiciare şi, în urma verificărilor efectuate, nu i se cunoaşte noua adresă; judecata poate de asemenea avea loc în lipsa inculpatului minor dacă, deşi legal citat, acesta lipseşte în mod nejustificat de la judecarea cauzei [art. 364 alin. (2)-(4) C.proc.pen.];

- pe tot parcursul judecăţii, inculpatul minor, inclusiv în cazul în care este privat de libertate, poate cere, în scris, ***să fie judecat în lipsă***, fiind reprezentat de avocatul său ales sau din oficiu; dacă apreciază necesară prezenţa inculpatului minor, instanţa poate dispune aducerea acestuia cu mandat de aducere; nu pot cere ca procedura să fie desfăşurată în lipsa lor: Serviciul de probaţiune, părinţii inculpatului minor sau, după caz, tutorele, curatorul, persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află inculpatul minor;

- la judecarea cauzei potrivit procedurii speciale cu inculpaţi minori (chiar şi atunci când inculpatul a devenit major după data sesizării instanţei) ***se citează***, în afară de părţi, *Serviciul de probaţiune de pe lângă* tribunalul în a cărui circumscripţie teritorială îşi *are locuinţa inculpatul minor*, părinţii[2] acestuia sau, după caz, tutorele, curatorul, persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află inculpatul minor, respectiv Serviciul de probaţiune care funcţionează pe lângă Tribunalul în circumscripţia căruia se află instanţa sesizată (dacă domiciliul minorului nu se află în aceeaşi circumscripţie cu cea a Tribunalului), precum şi alte persoane a căror prezenţă este considerată necesară de către instanţă; aceste persoane au dreptul şi îndatorirea să dea lămuriri, să formuleze cereri şi să prezinte propuneri în privinţa măsurilor ce ar urma să fie luate;

- art. 508 alin. (4)-(6) C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 284/2020, a prevăzut câteva ipoteze speciale relative la citarea unor alte persoane aflate în legătură cu minorul; astfel, dacă părinţii minorului sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au fost găsiţi ori prezenţa acestora ar afecta interesul superior al minorului sau desfăşurarea procesului

---

[1] Verificarea aplicabilităţii procedurii speciale este extrem de importantă, întrucât judecarea cauzei în mod nelegal în şedinţă nepublică atrage nulitatea absolută a actelor efectuate cu ocazia judecăţii în primă instanţă şi trimiterea cauzei spre rejudecare.

[2] Deşi art. 508 C.proc.pen. prevede obligaţia instanţei de a dispune citarea părinţilor, aceasta nu echivalează cu introducerea acestora de drept în calitate de parte responsabilă civilmente, ori ca urmare a citării dispuse de către instanţă. Aşadar, şi în cazul părinţilor inculpatului participarea acestora în procesul penal este condiţionată fie de intervenţia voluntară a acestora, fie de formularea unei cereri de introducere a acestora în calitate de parte responsabilă civilmente de către partea civilă, respectiv de procurorul care exercită potrivit legii acţiunea civilă, care să fi fost încuviinţată de către instanţă.

penal, citarea se va face către un alt adult corespunzător care este desemnat de minor şi acceptat în această calitate de instanţă; în cazul în care minorul nu desemnează un alt adult sau adultul desemnat nu este acceptat de instanţă, citarea se va face către o altă persoană aleasă de instanţă, ţinând seama de interesul superior al minorului; ori de câte ori aceste circumstanţe speciale încetează se vor cita din nou părinţii minorului sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul;

- neprezentarea acestor persoane legal citate nu împiedică judecarea cauzei; totuşi, faţă de scopul prevăzut de Directiva (UE) 2016/800 al însoţirii inculpatului minor în faza de judecată, cred că instanţa de judecată trebuie să efectueze toate demersurile necesare pentru a asigura atingerea acestui scop (de pildă, în cazul absenţei părinţilor inculpatului minor se poate dispune aducerea acestora cu mandat);

- încălcarea acestor dispoziţii speciale referitoare la citare poate atrage incidenţa sancţiunii ***nulităţii relative*** în condiţiile art. 282 C.proc.pen., care în concret va putea fi invocată numai de inculpat sau de partea responsabilă civilmente (de pildă, părintele care răspunde pentru faptele ilicite cauzatoare de prejudicii comis de minor), nu de alţi subiecţi procesuali;

- cauzele cu inculpaţi minori *se judecă de urgenţă şi cu precădere*, instanţa urmând să acorde termene scurte şi să le analizeze cu prioritate; pe perioada vacanţei judecătoreşti se vor forma complete separate, pentru a se asigura soluţionarea cauzelor cu inculpaţi minori; la înscrierea dosarelor pe listă se dă întâietate cauzelor în care sunt inculpaţi minori, ţinându-se seama de orele fixate pentru prezentarea persoanelor chemate în proces;

- ca urmare a modificărilor operate prin O.U.G. nr. 18/2016, procedura abreviată a recunoaşterii învinuirii poate fi parcursă şi în cauzele în care sunt acuzaţi inculpaţii de comiterea unor infracţiuni în minorat;

- şedinţa în care are loc judecarea infractorului minor ***nu este publică***; la desfăşurarea judecăţii pot asista reprezentanţii serviciului de probaţiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripţie teritorială îşi are locuinţa minorul, părinţii acestuia sau, după caz, tutorele, curatorul, persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află minorul, apărătorii părţilor, precum şi alte persoane cu încuviinţarea instanţei;

- regula specială a *nepublicităţii şedinţei de judecată* stipulată de art. 509 alin. (2) C.proc.pen. va fi avută în vedere şi în cazul în care instanţa dezbate periodic legalitatea şi temeinicia măsurilor preventive la care este suspus inculpatul, în acest caz nefiind aplicabile dispoziţiile generale de drept comun stipulate de art. 362 C.proc.pen. referitoare la publicitatea şedinţei de judecată;

- în cazul în care instanţa procedează la judecarea cauzei *în şedinţă publică* se poate reţine *nulitatea relativă* a hotărârii pronunţate, în cazul în care prin încălcarea caracterului nepublic al şedinţei se produce o vătămare drepturilor procesuale ale părţilor care nu poate fi înlăturată altfel decât prin anularea hotărârii, în condiţiile art. 282 C.proc.pen.;

- asistenţa juridică a inculpatului minor (inclusiv atunci când s-a dispus disjungerea soluţionării acţiunii civile şi constituirea unui dosar distinct) şi participarea procurorului *sunt obligatorii, sub sancţiunea nulităţii absolute*;

- spre deosebire de faza de urmărire penală, atunci când judecata se desfăşoară potrivit procedurii speciale *instanţa are obligaţia* să dispună efectuarea *referatului de evaluare* de către serviciul de probaţiune de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa inculpatul, cu excepţia cazului în care referatul de evaluare a fost efectuat în cursul urmăririi penale, când dispunerea referatului de către instanţă este *facultativă*; această obligaţie există chiar dacă la data dispunerii administrării probei inculpatul era major, dacă starea de minoritate exista la momentul sesizării instanţei;

- potrivit art. 506 alin. (4^1) C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 284/2020, în cazul în care elementele care constituie baza referatului de evaluare se schimbă considerabil, instanţa va solicita întocmirea unui nou referat de evaluare. Solicitarea se poate face din oficiu sau în urma sesizării făcute de serviciul de probaţiune, de minor ori de către părinţi sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, cu privire la schimbările intervenite;

- în cazul în care Serviciul de probaţiune se află într-o imposibilitate obiectivă de a efectua referatul de evaluare (de pildă, în cazul în care inculpatul minor şi întreaga familie a acestuia nu mai locuiesc în România şi nu se cunoaşte adresa din străinătate unde aceştia îşi au reşedinţa/domiciliu), consider că instanţa poate proceda la judecarea cauzei şi în lipsa acestei evaluări după efectuarea tuturor demersurilor necesare în vederea administrării acestui mijloc de probă;

- în ipoteza în care referatul de evaluare nu a fost întocmit nici în cursul urmăririi penale şi nici cu ocazia judecăţii în primă instanţă, iar împotriva sentinţei pronunţate s-a declarat apel, instanţa de apel are obligaţia de a dispune efectuarea *referatului de evaluare* neputând desfiinţa sentinţa atacată şi trimite cauza spre rejudecare pentru acest motiv având în vedere prevederile art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen. care reglementează limitativ cazurile în care se poate dispune o asemenea soluţie;

Referitor la omisiunea primei instanţe privind întocmirea referatului de evaluare, Curtea constată că nu ne aflăm în faţa unui caz de nulitate absolută limitativ prevăzut de lege, respectiv art. 281 C.proc.pen., care să determine desfiinţarea cu trimitere spre rejudecare a cauzei, iar inculpatul nu a dovedit producerea vreunei vătămări în condiţiile în care prima instanţă a motivat detaliat alegerea şi individualizarea măsurii educative, concluziile acestui referat nu sunt obligatorii pentru instanţe, iar în apel s-a dispus întocmirea acestuia, motiv pentru care nu a fost afectat dublul grad de jurisdicţie cu privire la alegerea şi individualizarea măsurii educative, hotărârea primei instanţe fiind amplu motivată sub acest aspect cu privire la criteriile de individualizare prevăzute de lege şi prin raportare la probele de la dosar *(C.A. Timişoara, secţia penală, decizia nr. 851/A din 18 septembrie 2020, www.sintact.ro).*

În ceea ce priveşte efectuarea referatului de evaluare, acesta ar fi putut fi întocmit la solicitarea Ministerului Public în condiţiile în care în cursul urmăririi penale l-au găsit şi audiat pe minor chiar în prezenţa mamei, ulterior în faza de judecată în primă instanţă şi în apel efectuarea acestuia devenind imposibilă în condiţiile în care inculpatul s-a sustras şi nu se cunoaşte unde locuieşte.

Se impune precizarea că în cursul judecării cauzei în apel din procesul-verbal întocmit cu prilejul punerii în executare a mandatului de aducere rezultă că inculpatul a plecat la muncă în Anglia de 6 luni, iar mama acestuia s-a mutat în provincie și nu i se cunoaște adresa. În raport de aceste aspecte, Curtea apreciază că nu se impune trimiterea cauzei pentru rejudecare *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 133/A din 15 februarie 2021, www.sintact.ro).*

- chiar dacă inculpatul care a comis o infracțiune în minorat a devenit major, se impune efectuarea referatului de evaluare (dacă nu a fost efectuat în cursul urmăririi penale), având în vedere considerente de ordin practic ce țin de individualizarea măsurilor educative privative sau neprivative de libertate care urmează a fi aplicate minorului, precum și dispozițiile art. 116 C.pen.;

- același referat de evaluare nu poate fi folosit în mai multe cauze penale succesive, fiind necesar ca instanța să dispună efectuarea în fiecare cauză nouă a câte unui referat de evaluare pentru a avea o perspectivă cât mai actualizată cu privire la persoana minorului;

- instanța de judecată *poate dispune citarea consilierului de probațiune* care a întocmit referatul de evaluare pentru a fi audiat; consilierul de probațiune din cadrul serviciului de probațiune prezent la judecarea minorului poate oferi instanței de judecată informații și lămuriri suplimentare față de conținutul referatului de evaluare întocmit; în fața instanței de judecată, consilierul de probațiune poate formula cereri pentru solicitarea de informații suplimentare instituțiilor, organizațiilor sau persoanelor fizice care dețin informații considerate necesare pentru clarificarea situației minorului și completarea evaluării; dacă apreciază necesar, consilierul de probațiune prezintă instanței de judecată propunerile privind măsurile care pot fi luate față de minor, așa cum au fost formulate în conținutul referatului de evaluare, sau formulează completări, atunci când este cazul;

- ascultarea inculpatului minor de către instanța de judecată va avea loc *o singură dată în vederea evitării unor repercusiuni negative asupra acestuia care ar putea decurge din audiere*; prin derogare de la dispozițiile art. 378 alin. (6) C.proc.pen. reascultarea inculpatului minor va fi admisă de judecător doar în cazuri temeinic justificate;

- pe parcursul cercetării judecătorești, când inculpatul este minor *cu vârsta mai mică de 16 ani*, instanța, după ce îl ascultă, poate dispune îndepărtarea lui din ședință, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influență negativă asupra sa; în aceleași condiții pot fi îndepărtați temporar din sala de judecată și părinții ori tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul; după administrarea probelor ce ar putea avea o influență negativă, persoanele îndepărtate vor fi rechemate de îndată; la rechemarea în sală, președintele completului le aduce la cunoștință actele esențiale efectuate în lipsa lor; nu este posibilă îndepărtarea din sală a acestor persoane în etapa procesuală a dezbaterilor;

- în situația în care în aceeași cauză sunt mai mulți inculpați, dintre care unii minori și alții majori și nu se dispune disjungerea în vederea judecării separate a acestora, cauza se judecă ***în ședința publică*** de către un complet specializat pentru minori, după procedura de drept comun, aplicând însă cu privire la inculpații minori

dispozițiile procedurale speciale; este totuși posibilă declararea ședinței nepublice în condițiile art. 352 alin. (3), (4) C.proc.pen.; în acest caz, nerespectarea principiului publicității ședinței de judecată va atrage ***nulitatea absolută*** a hotărârii;

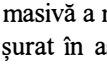

Este esențial ca un minor acuzat de săvârșirea unei infracțiuni să fie tratat într-o manieră care să ia în considerare pe deplin vârsta, nivelul de maturitate și capacitățile sale intelectuale și emoționale și ca măsurile adoptate să promoveze capacitatea acestuia de a înțelege și de a participa la proceduri. (...) În consecință, în cazul unui tânăr acuzat de o infracțiune gravă care atrage atenția masivă a mass-mediei și a publicului, Curtea estimează că procesul ar trebui desfășurat în așa manieră încât să se reducă, pe cât posibil, riscul de intimidare sau inhibare a copilului. În aceste împrejurări, Curtea nu consideră că a fost suficient pentru respectarea dreptului prevăzut de art. 6 parag. 1 ca reclamanții să fie reprezentați prin niște avocați competenți și experimentați. Cu toate că reprezentanții lor fuseseră plasați destul de aproape de avocați pentru a putea comunica pe șoptite, este puțin probabil ca cei interesați să se fi simțit în largul lor, într-o sală în care ambianța era tensionată și în care erau expuși privirilor asistenței, care îi scrutau, pentru a se consulta cu avocații în timpul procesului, și este cu atât mai puțin probabil ca ei să fi fost capabili să coopereze cu acești avocați în afara sălii de judecată și să le furnizeze date pentru pregătirea apărării, ținând seama de imaturitatea lor și de faptul că erau tulburați *(CtEDO, Marea Cameră, hotărârile din 16 decembrie 1999, în cauzele T. c. Regatului Unit, nr. 24724/94, parag. 84, 85 și V. c. Regatului Unit, nr. 24888/94, parag. 86, 87, 88).*

- dispozițiile referitoare la judecata în primă instanță în cauzele privitoare la infracțiuni săvârșite de minori se aplică în mod corespunzător și la judecata în apel (inclusiv sub aspectul caracterului nepublic al ședinței); aceasta va avea loc potrivit regulilor procedurii speciale dacă la data sesizării primei instanțe (nu a instanței de apel) inculpatul era minor;

- inculpatul minor (chiar asistat de reprezentantul legal) *nu poate retrage* apelul declarat personal sau de reprezentantul său legal; prezintă importanță pentru reținerea acestei interdicții legale vârsta inculpatului la data la care dorește să își manifeste voința de a retrage calea de atac, iar nu vârsta acestuia la data sesizării instanței care a condus doar la judecata cauzei potrivit procedurii speciale; așadar, judecata cauzei potrivit procedurii speciale nu constituie un impediment la retragerea apelului de inculpatul major, chiar dacă la momentul declarării apelului inculpatul era minor sau dacă apelul a fost declarat de reprezentanții săi legali;

- soluția procesuală prin care instanța de judecată aplică minorului o măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) este una de condamnare, în condițiile în care dispozițiile art. 396 C.proc.pen. stabilesc limitativ soluțiile pe care le poate pronunța instanța, iar art. 404 alin. (2) C.proc.pen. care prevede conținutul dispozitivului în ipoteza dispunerii unei soluții de condamnare face referire și la măsurile educative[1]; tot astfel, art. 239 din LPACP prevede că termenul de condamnare

[1] În practică există și soluții jurisprudențiale din care reiese că aplicarea unei măsuri educative nu se realizează pe calea unei soluții de condamnare, deoarece nu se produc aceleași

utilizat în cuprinsul art. 80 alin. (2) lit. a) C.pen. se referă şi la hotărârile prin care, faţă de inculpat, s-a luat, în timpul minorităţii, o măsură educativă, în afară de cazul în care au trecut cel puţin 2 ani de la data executării sau considerării ca executată a acestei măsuri.

§4. Executarea măsurilor educative neprivative de libertate

4.1. Reguli generale

- art. 115 alin. (1) pct. 1 C.pen. enumeră *măsurile educative neprivative de libertate* în ordinea crescătoare a gravităţii lor după cum urmează:

a) stagiul de formare civică;

b) supravegherea;

c) consemnarea la sfârşit de săptămână;

d) asistarea zilnică.

- măsurile educative neprivative de libertate ***se execută în comunitate***[1], pe durata executării acestora asigurându-se menţinerea şi întărirea legăturilor minorului cu familia şi comunitatea, dezvoltarea liberă a personalităţii minorului, precum şi implicarea acestuia în programele derulate, în scopul formării sale în spirit de responsabilitate şi respect pentru drepturile şi libertăţile celorlalţi;

- nu este posibil ca măsurile educative neprivative de libertate să se execute în penitenciar, după împlinirea vârstei de 18 ani, chiar dacă se reţine comportamentul necorespunzător al persoanei supuse măsurii devenite majore, dispoziţiile art. 126 C.pen. şi art. 134 alin. (2) C.pen. aplicându-se numai în cazul în care se execută o măsură educativă privativă de libertate de persoana care a împlinit 18 ani;

- minorului aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate i se asigură, potrivit principiului interesului superior al copilului, respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale prevăzute de Constituţie, convenţiile internaţionale la care România este parte şi de legislaţia specială, în măsura în care exercitarea acestora nu este incompatibilă cu natura şi conţinutul măsurii;

- organizarea, supravegherea şi controlul executării măsurilor educative neprivative de libertate se desfăşoară ***sub coordonarea serviciului de probaţiune***; *serviciul de probaţiune poate încredinţa supravegherea executării măsurilor educative neprivative de libertate prevăzute în Codul penal unor instituţii din comunitate abilitate;*

---

consecinţe ca în cazul infractorilor majori ori al persoanelor juridice, hotărârea judecătorească fiind considerată una *sui-generis*.

[1] Potrivit glosarului Recomandării Consiliul de Miniştri al Consiliului Europei R nr. 16/1992 privind regulile europene asupra măsurilor şi sancţiunilor comunitare, *măsuri educative neprivative de libertate sunt considerate a fi măsuri comunitare* fiind întrunite cele trei standarde europene rezultate din recomandare: *1.* măsura educativă neprivativă de libertate *se execută în comunitate*; *2.* măsura educativă neprivativă de libertate are asociat un control judiciar constând din una sau mai multe *obligaţii de supraveghere* impuse de către instanţă; *3.* măsura educativă neprivativă de libertate se execută sub *autoritatea de implementare* a Serviciului de probaţiune.

- ***măsurile educative neprivative de libertate se pun în executare după rămânerea definitivă a hotărârii prin care au fost aplicate, iar nu la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești***; astfel, după rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a luat față de minor o măsură educativă neprivativă de libertate, ***judecătorul delegat cu executarea*** (nu instanța de executare) ***fixează un termen***, dispunând ***aducerea minorului și citarea*** reprezentantului legal al acestuia (părinții naturali sau adoptivi ori, după caz, tutorele), a reprezentantului serviciului de probațiune pentru punerea în executare a măsurii luate și a persoanelor desemnate cu supravegherea acesteia[1]; împreună cu citația, serviciului de probațiune i se comunică și o copie de pe hotărârea instanței;

- dacă minorul nu este adus sau nu se prezintă la termenul stabilit potrivit art. 511 C.proc.pen., se va dispune stabilirea unui nou termen, neputându-se considera că hotărârea a fost pusă în executare în lipsa sa; noțiunea de ***aducere*** prevăzută de art. 511 C.proc.pen. trebuie interpretată că se poate realiza fie prin citarea minorului, fie prin emiterea unui mandat de aducere în cazul în care acesta nu se prezintă de bunăvoie; chiar dacă dispozițiile art. 265 C.proc.pen. nu prevăd posibilitatea emiterii unui mandat de aducere a minorului de către judecătorul delegat cu executarea, apreciez că față de terminologia folosită de legiuitor este stipulat un caz special în care judecătorul poate emite mandat de aducere; această soluție este compatibilă cu dispozițiile art. 5 parag. 1 lit. b) din Convenția europeană, mandatul fiind emis de un judecător în vederea aducerii minorului la procedura de punere în executare a unei hotărâri judecătorești, fiind astfel proporțională cu scopul urmărit; în cazul în care constată că minorul legal citat nu se prezintă la data stabilită judecătorul delegat cu executoare poate proceda și la introducerea unei *semnalări în Sistemului Informatic Național de Semnalări* potrivit art. 6 lit. c) raportat la art. 14 lit. c) din Legea nr. 141/2010, republicată, minorul fiind o persoană căutată în vederea participării la o procedură judiciară pentru a i se comunica o hotărâre judecătorească;

- în cazul în care minorul nu are domiciliu în raza instanței de executare, judecătorul delegat cu executarea din cadrul instanței de executare **poate delega** unele atribuții judecătorului delegat cu executarea de la instanța corespunzătoare în grad instanței de executare în circumscripția căreia locuiește minorul;

- în situația în care, prin hotărârea definitivă prin care s-a aplicat măsura educativă neprivativă de libertate a supravegherii, respectiv, a consemnării la sfârșit de săptămână nu a fost desemnată de instanță persoana care asigură supravegherea minorului în executarea măsurii educative, ***desemnarea acesteia se va face de judecătorul delegat cu executarea***, după consultarea consilierului de probațiune, anterior datei întâlnirii pentru care va fi citată și această persoană;

---

[1] Dacă pentru *supravegherea minorului* pe durata stagiului de formare civică sau, după caz, a măsurii educative a asistării zilnice, a fost desemnată *până la termenul stabilit de judecătorul delegat* o persoană din cadrul instituției din comunitate, se va proceda și la citarea acesteia; în ipoteza în care față de infractorul minor a fost dispusă măsura educativă a supravegherii ori cea a consemnării la sfârșit de săptămână, *se vor cita ca persoane desemnate cu supravegherea acesteia părinții minorului, cei care l-au adoptat sau tutorele*, respectiv, *persoana majoră cu care locuiește minorul ori orice altă persoană majoră desemnată de instanța de judecată*.

- ***în cadrul întâlnirii*** judecătorul delegat *le prezintă minorului prezent şi persoanei desemnate cu supravegherea acestuia, scopul şi conţinutul sancţiunii aplicate, precum şi consecinţele nerespectării acesteia, întocmind în acest sens un* ***proces-verbal****; în cazul în care minorul este prezent, neprezentarea persoanelor legal citate nu afectează momentul de început al curgerii termenelor de exercitare a supravegherii minorului* în executarea măsurii educative a supravegherii, de începere a executării măsurii educative a consemnării la sfârşit de săptămână şi pentru stabilirea programului zilnic pentru executarea măsurii educative a asistării zilnice, *care este cel al datei la care a fost stabilită întâlnirea cu judecătorul delegat cu executarea.*

4.2. Executarea stagiului de formare civică

- este măsura educativă neprivativă de libertate constând în obligaţia minorului de a participa la ***un program cu o durată de la o zi la 4 luni stabilit de instanţă***, pentru a-l ajuta să înţeleagă consecinţele legale şi sociale la care se expune în cazul săvârşirii de infracţiuni şi pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor[1];

- ***consilierul de probaţiune sau, după caz, persoana desemnată de acesta din cadrul instituţiei din comunitate stabilite de către consilier***, organizează şi efectuează demersurile necesare în vederea participării şi supraveghează minorul pe durata stagiului de formare civică;

- includerea minorului într-un curs de formare civică se efectuează în cel mult 60 de zile de la punerea în executare a hotărârii;

- stagiul de formare civică este organizat sub forma unor sesiuni continue sau periodice, derulate pe durata a cel mult 4 luni, şi include unul sau mai multe module cu caracter teoretic sau aplicativ, adaptate vârstei şi personalităţii minorilor incluşi în respectivul stagiu şi ţinând seama, pe cât posibil, de natura infracţiunii comise. În desfăşurarea stagiului stabilit de instanţă, se va avea în vedere ***un număr de 8 ore de formare civică lunar***, fără a afecta programul şcolar sau profesional al minorului;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte minorul care trebuie să frecventeze cursul de formare civică ***decide, pe baza evaluării iniţiale a minorului, instituţia din comunitate în care urmează să aibă loc acesta***, comunicând acestei instituţii copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa;

- instituţia din comunitate sau serviciul de probaţiune, după caz, adaptează conţinutul concret al stagiului, potrivit programei-cadru, în funcţie de particularităţile minorului, cu aprobarea consilierului de probaţiune;

- desfăşurarea cursului de formare civică se realizează de către un reprezentant al instituţiei din comunitate stabilită prin decizia consilierului de probaţiune.

---

[1] Spre exemplu, în practica judiciară a fost aplicată această măsură educativă pentru comiterea infracţiunii de loviri sau alte violenţe prin care au fost produse leziuni traumatice ce au necesitat pentru vindecare 5 zile de îngrijiri medicale ori pentru unele infracţiuni la regimul circulaţiei pe drumurile publice.

4.3. Executarea măsurii educative a supravegherii

- este măsura educativă neprivativă de libertate constând în controlarea şi îndrumarea minorului ***în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între 2 şi 6 luni, sub coordonarea serviciului de probaţiune***, pentru a asigura participarea la cursuri şcolare sau de formare profesională şi prevenirea desfăşurării unor activităţi sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia[1];

- ***supravegherea şi îndrumarea minorului*** în executarea măsurii educative a supravegherii ***se realizează de către părinţii minorului, cei care l-au adoptat sau tutore***. Dacă aceştia nu pot asigura supravegherea în condiţii satisfăcătoare, ***instanţa dispune*** încredinţarea supravegherii minorului, pe acelaşi interval de timp, unei ***persoane de încredere, de preferinţă unei rude mai apropiate a minorului, la cererea acesteia***;

- ***controlul executării măsurii educative a supravegherii şi controlul îndeplinirii atribuţiilor de către persoana care exercită supravegherea se realizează de către consilierul de probaţiune;*** aşadar, nu intră în competenţa serviciului de probaţiune stabilirea programului zilnic al minorului, acesta monitorizând numai modalitatea în care minorul îşi respectă programul zilnic;

- supravegherea şi îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic presupun verificarea modului în care acesta îşi respectă obligaţiile care decurg din statutul său familial, şcolar sau profesional;

- exercitarea supravegherii începe în cel mult 30 de zile de la momentul prezentării minorului şi a persoanei desemnate cu supravegherea în faţa judecătorului delegat cu executarea.

4.4. Executarea consemnării la sfârşit de săptămână

- este măsura educativă neprivativă de libertate constând în obligaţia minorului de a nu părăsi locuinţa ***în zilele de sâmbătă şi duminică, pe o durată cuprinsă între 4 şi 12 săptămâni***, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligaţia de a participa la anumite programe ori de a desfăşura anumite activităţi impuse de instanţă[2];

- se poate dispune chiar dacă anterior minorului i-a fost aplicată o măsură educativă mai blândă pe care o executase la data comiterii noii infracţiuni[3];

---

[1] Spre exemplu, în practica judiciară a fost aplicată această măsură educativă pentru comiterea infracţiunii de loviri sau alte violenţe prin care au fost produse leziuni traumatice ce au necesitat pentru vindecare 20 de zile de îngrijiri medicale, sau pentru furtul de folosinţă a unui moped/autoturism, ori pentru unele infracţiuni la regimul circulaţiei pe drumurile publice.

[2] De pildă, în practica judiciară a fost aplicată această măsură educativă pentru comiterea la o petrecere desfăşurată la finalul săptămânii a infracţiunii de loviri sau alte violenţe prin care au fost produse leziuni traumatice ce au necesitat pentru vindecare 45 de zile de îngrijiri medicale, sau pentru furtul de produse din mall-uri, ori pentru unele infracţiuni la regimul circulaţiei pe drumurile publice.

[3] Nu este exclus ca şi în ipoteza în care anterior minorului îi fusese aplicată măsura educativă neprivativă de libertate a asistării zilnice, pe care o executase integral la data comiterii noii infracţiuni, pentru aceasta din urmă, instanţa având în vedere criterii stipulate de art. 74

- potrivit art. 20 LPACP, pedeapsa amenzii executabilă, aplicată pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii în baza vechiului Codului penal şi neexecutată în tot sau în parte până la intrarea în vigoare a Codului penal ***se înlocuieşte*** *cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână, ţinând seama şi de partea care a fost executată din amendă;*

- măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână are ca obiectiv evitarea contactului minorului cu anumite persoane sau a prezenţei acestuia în anumite locuri care să-l predispună pe minor la manifestarea unui comportament infracţional;

- interdicţia impusă minorului de a părăsi locuinţa operează începând cu ora 0:00 a zilei de sâmbătă şi până la ora 24:00 a zilei de duminică, inclusiv pentru minorii care, datorită cultelor religioase legale din care fac parte, au alte zile de repaus decât sâmbăta şi duminica;

- măsura educativă se execută *pe durata unor sfârşituri de săptămână consecutive*, afară de cazul în care instanţa sau judecătorul delegat cu executarea, la propunerea consilierului de probaţiune, a dispus altfel, de regulă, *sub supravegherea persoanei majore cu care locuieşte minorul ori a altei persoane majore desemnate de instanţa de judecată*; în cazul în care persoana majoră în supravegherea căreia se află executarea măsurii nu este desemnată prin hotărârea instanţei sau persoana desemnată de instanţă nu mai poate exercita supravegherea, judecătorul delegat cu consultarea consilierului de probaţiune desemnează persoana ce urmează să exercite supravegherea;

- ***controlul*** executării măsurii educative a consemnării la sfârşit de săptămână şi controlul îndeplinirii atribuţiilor de către persoana care exercită supravegherea se realizează *de către* ***consilierul de probaţiune sau, după caz, persoana desemnată de acesta din cadrul unei instituţii din comunitate***;

- în vederea exercitării controlului, minorul care locuieşte singur sau, după caz, persoana majoră în supravegherea căreia se află executarea măsurii are obligaţia de a permite persoanei desemnate cu controlul executării şi supravegherii executării măsurii efectuarea vizitelor programate sau inopinate la locuinţa minorului, în zilele în care minorul trebuie să se afle în acel spaţiu potrivit hotărârii instanţei. Nerespectarea acestei obligaţii atrage aplicarea dispoziţiilor art. 123 C.pen. referitoare la prelungirea sau înlocuirea măsurilor neprivative de libertate;

- consemnarea la sfârşit de săptămână se pune în executare în termen de cel mult 15 zile de la momentul prezentării minorului şi a persoanei desemnate cu supravegherea în faţa judecătorului delegat cu executarea.

Prin sentinţa penală nr. 673 din 12.10.2015, pronunţată de Judecătoria Sectorului 1 Bucureşti, definitivă prin neapelare la data de 5.11.2015, inculpatului M.L.G. i-a fost aplicată măsura educativă neprivativă de libertate constând în consemnarea la sfârşit de săptămână, pe o perioadă de 12 săptămâni, cu înce-

---

C.pen., să aplice măsura consemnării la final de săptămână sau chiar o măsură educativă neprivativă şi mai uşoară (de pildă, în cazul în care noua infracţiune este comisă din culpă, iar din probele administrate în cauză, inclusiv din referatul de evaluare, rezultă că minorul este integrat social şi are un risc extrem de scăzut de a comite noi fapte penale).

pere de la data rămânerii definitive a hotărârii. Prin aceeaşi sentinţă intimatului i-a fost impus ca pe durata executării măsurii educative a consemnării la sfârşit de săptămână să urmeze un curs de pregătire şcolară sau formare profesională şi să se prezinte la Serviciul de probaţiune Bucureşti la datele fixate de acesta. (...) M.L.G. a părăsit teritoriul României încă din cursul procesului penal, soluţia pronunţată de instanţa de fond nefiindu-i comunicată efectiv niciodată. Astfel, măsura educativă dispusă faţă de acesta nu a fost pusă în executare şi nu se poate aprecia că intimatul s-a sustras cu rea-credinţă de la o măsură educativă ce nu i-a fost adusă la cunoştinţă şi a cărei punere în executare nu a fost posibilă. Mai mult, în prezent intimatul se află încarcerat în penitenciarul de tineri şi minori din Malaga Spania, situaţie în care în continuare este imposibilă punerea în executare a oricărei măsuri educative *(Trib. Bucureşti, secţia penală, decizia nr. 555 din 12 iulie 2016, www.sintact.ro).*

4.5. Executarea asistării zilnice

- este măsura educativă neprivativă de libertate constând în obligaţia minorului de a respecta pe o durată cuprinsă ***între 3 şi 6 luni*** un program stabilit de serviciul de probaţiune, care conţine *orarul şi condiţiile de desfăşurare a activităţilor*, precum şi *interdicţiile* impuse minorului[1];

- ***supravegherea*** executării măsurii educative a asistării zilnice se realizează ***de consilierul de probaţiune sau, după caz, de persoana desemnată prin decizia acestuia***, din cadrul unei instituţii din comunitate;

- dacă în cazul măsurii educative a supravegherii, programul zilnic al minorului este cel stabilit de acesta, singur sau împreună persoanele care se ocupă de supravegherea şi îndrumarea sa (*părinţii minorului, cei care l-au adoptat sau tutorele*), art. 118 C.pen. făcând referire la supravegherea minorului *„în cadrul programului său zilnic"*, în situaţia măsurii educative a asistării zilnice, art. 120 C.pen. prevede că *„programul zilnic"* pe care minorul este obligat să îl respecte se stabileşte *de serviciul de probaţiune*;

- *interdicţiile* care pot fi impuse minorului în cadrul programului zilnic de către serviciul de probaţiune nu trebuie să aibă conţinutul vreuneia dintre obligaţiile de „a nu face" prevăzute de art. 121 alin. (1) C.pen., deoarece acestea pot fi impuse doar de instanţa de judecată în măsură în care apreciază că sunt necesare pentru reeducarea minorului;

- ***programul zilnic*** pe care trebuie să-l respecte minorul ***şi activităţile*** pe care trebuie să le îndeplinească minorul ***sunt stabilite de comun acord de către consilierul de probaţiune şi părinţi, tutore sau altă persoană în grija căreia se află minorul, cu consultarea acestuia.*** În caz de dezacord, programul se stabileşte de către judecătorul delegat cu executarea, prin încheiere motivată, după audierea celor interesaţi. Încheierea nu este supusă niciunei căi de atac;

---

[1] Spre exemplu, în practica judiciară a fost aplicată această măsură educativă pentru comiterea infracţiunii de uciderea nou-născutului imediat după naştere de către mama minoră având discernământul diminuat, sau pentru vătămarea corporală, tentativa la infracţiunea de omor realizată în stare de provocare, furt din locuinţe, tâlhărie.

- programul zilnic trebuie să ţină cont de nevoile identificate ale minorului, de situaţia sa socială şi, după caz, profesională şi de obligaţiile şi interdicţiile impuse acestuia pe perioada executării măsurii. Programul are în vedere dezvoltarea armonioasă a personalităţii minorului, prin implicarea acestuia în activităţi ce presupun relaţionare socială, organizarea modului de petrecere a timpului liber şi valorificarea aptitudinilor sale;

- stabilirea programului zilnic se face în termen de cel mult 30 de zile de la momentul prezentării minorului ***în faţa judecătorului delegat cu executarea***, iar asistarea zilnică începe cel mai târziu în 5 zile de la stabilirea programului;

- în cazul în care măsura asistării zilnice a înlocuit o măsură educativă privativă de libertate, stabilirea programului zilnic se face în termen de cel mult 15 zile de la de la punerea în libertate a minorului.

4.6. Executarea obligaţiilor impuse alături de măsurile educative neprivative de libertate

- pe lângă oricare dintre măsurile educative neprivative de libertate enumerate mai sus instanţa ***poate impune*** (măsura facultativă, nu obligatorie) minorului să execute ***una sau mai multe obligaţii*** dintre cele prevăzute limitativ de art. 121 alin. (1) C.pen.

A. Executarea obligaţiilor de „a face"

- specificitatea executării obligaţiilor de „a face" este aceea că data rămânerii definitive a hotărârii nu constituie şi data de început a executării acestor obligaţii; în cazul tuturor obligaţiilor de „a face" este necesar ca ***după rămânerea definitivă a hotărârii*** judecătorul delegat cu executarea sau consilierul de probaţiune să aducă la cunoştinţa minorului conţinutul concret al obligaţiei, iar din acest moment se poate evalua dacă minorul respectă sau nu conţinutul obligaţiilor;

Pe durata executării oricărei măsuri educative neprivative de libertate instanţa ***poate impune*** **(măsura facultativă, nu obligatorie) infractorului minor obligaţia/ile următoare**:

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

- *consilierul de probaţiune* din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte minorul care trebuie să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, primind copia hotărârii judecătoreşti, *decide pe baza evaluării iniţiale* a minorului cursul ce trebuie urmat şi instituţia din comunitate în care urmează să aibă loc, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii în funcţie de evaluarea iniţială a minorului şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii;

- *supravegherea şi controlul* respectării obligaţiei de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, atât cu privire la minor, cât şi cu privire la instituţia stabilită se efectuează de *serviciul de probaţiune competent*;

- în cazul în care minorul va urma un curs de calificare aceasta va începe cursul în termen de maximum 6 luni de la data primei întrevederi, iar dacă va urma un curs de pregătire şcolară aceasta se va înscrie în anul şcolar următor;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţesc.

*b) **să se prezinte la serviciul de probaţiune la datele fixate de acesta;***

- executarea obligaţiei începe la data aducerii la cunoştinţa minorului a conţinutului concret al obligaţiei, stabilit de către consilierul de probaţiune;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte.

*c) **să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.***

- în cazul dispunerii acestei obligaţii o copie de pe dispozitivul hotărârii se comunică de către consilierul de probaţiune instituţiei în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală, menţionată în hotărâre;

- instanţa de judecată trebuie să stabilească instituţia în care persoana supravegheată urmează a se supune acestor măsuri ce au scop curativ; în cazul în care instituţia nu este menţionată în hotărâre, *consilierul de probaţiune stabileşte prin decizie* instituţia în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală şi comunică acesteia copia de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa;

- costurile controlului, tratamentului sau îngrijirii medicale sunt acoperite de la bugetul de stat;

- *executarea obligaţiei începe la data aducerii la cunoştinţa minorului a conţinutului concret al obligaţiei, stabilit de către consilierul de probaţiune*;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte.

Aceste obligaţii urmăresc, în esenţă, reintegrarea socială a minorului faţă de care s-a dispus o măsură educativă neprivativă de libertate.

B. Executarea obligaţiilor de „a nu face"

- specificitatea executării obligaţiilor de „a nu face" este aceea că ***data rămânerii definitive a hotărârii constituie şi data de început a executării acestor obligaţii***, nefiind necesar ca în cazul obligaţiilor de „a face" ca minorului să îi fi fost adus la cunoştinţă de consilierul de probaţiune conţinutul concret al obligaţiei.

Pe durata executării oricărei măsuri educative neprivative de libertate instanţa *poate impune* infractorului minor obligaţia/ile următoare:

a) *să nu depăşească, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă;*

b) *să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;*

c) *să nu se apropie şi să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă.*

În cazul impunerii față de minor *a unei/unor obligații de „a nu face"* ***judecătorul delegat cu executarea*** trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive următoarelor instituții sau autorități după cum urmează:

a) *obligația de a nu depăși fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță,* inspectoratului județean de poliție în a cărui circumscripție locuiește minorul;

b) *pentru obligația de a nu a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță*, comunicarea se face inspectoratului județean de poliție în a cărui circumscripție își are domiciliul, precum și, dacă este cazul, celui în care își are locuința minorul și, pentru cazurile în care s-a dispus interdicția pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripții, Inspectoratului General al Poliției Române;

c) *pentru obligația de a nu se apropia și de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță, comunicarea se face persoanelor cu care minorul nu are dreptul să intre în legătură ori să se apropie*, inspectoratului județean de poliție în a cărui circumscripție își are domiciliul, precum și, dacă este cazul, celui în care își are locuința minorul și, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanță nu domiciliază în aceeași circumscripție, inspectoratelor județene de poliție de la domiciliul acestora.

Verificarea respectării obligațiilor de „a nu face" nu cade în sarcina Serviciului de probațiune, ci a *autorităților sau instituțiilor enumerate mai sus* care sunt notificate de către judecătorul delegat cu executarea; în cazul constatării încălcării unei/unor obligații de „a nu face" autoritățile sau instituțiile competente *vor sesiza Serviciul de probațiune, iar nu judecătorul delegat cu executarea.*

- executarea obligațiilor de „a nu face" începe la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost stabilite;

- executarea obligațiilor de „a nu face" încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoțesc;

- pe durata executării măsurii educative neprivative de libertate, *serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța*, dacă:

(i) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

(ii) persoana supravegheată nu respectă condițiile de executare a măsurii educative sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin, caz în care instanța va dispune prelungirea sau înlocuirea măsurii educative neprivative de libertate.

4.6.1. Modificarea obligațiilor

- procesul de supraveghere a minorului căruia i s-a aplicat o măsură educativă neprivativă de libertate însoțită de impunerea unei/unor obligații de „a face" sau „a nu face" reglementat de Codul penal este unul flexibil art. 122 C.pen. prevăzând posibilitatea ca pe parcursul supravegherii obligațiile impuse prin hotărârea judecătorească definitivă ***să poată fi modificate de instanța de executare***, în funcție de

progresele înregistrate de minor, pentru a asigura minorului şanse sporite de îndreptare şi reintegrare socială *fie prin impunerea unor noi obligaţii* care nu fuseseră anterior impuse de instanţă, *fie prin modificarea conţinutului obligaţiilor existente prin sporirea/diminuarea condiţiilor de executare*;

- ***sesizarea instanţei de executare*** în vederea modificării obligaţiilor se poate face ***de Serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea minorului, părinţilor, tutorelui sau a altei persoane în grija căreia se află minorul, ori a persoanei vătămate, după consultarea referatului de evaluare întocmit de consilierul de probaţiune);

- nu constituie modificare a obligaţiilor obţinerea de către minor a ***permisiunii în executarea obligaţiilor*** prevăzute la art. 121 alin. (1) lit. c) şi d) C.pen. (obligaţia de a nu se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă, precum şi obligaţia de a nu se apropia şi de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă). Permisiunea poate fi acordată, la solicitarea minorului, ***pentru o perioadă de timp de maxim 5 zile, de consilierul de probaţiune, prin decizie***, ***pentru motive temeinic justificate*** (de pildă, participarea minorului la funeraliile unui membru de familie); legea nu prevede cazuri limitative în care se poate dispune permisiunea[1], acestea urmând a fi apreciate *in concreto* de către *consilierul de probaţiune*. Pe durata permisiunii, prezenţa persoanei supravegheate în anumite locuri sau luarea legăturii cu anumite persoane nu reprezintă o încălcare a obligaţiilor impuse. Durata permisiunii se include în termenul de supraveghere;

- deopotrivă, dacă instanţa de judecată a impus în sarcina minorului executarea obligaţiei de a nu depăşi, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă, la solicitarea minorului, ***pentru motive obiective, consilierul de probaţiune[2] poate să acorde minorului, prin decizie, permisiunea*** de a depăşi limita teritorială stabilită de instanţă; şi în acest caz, ***nu prevede cazuri limitative[3] în care se poate dispune permisiunea***, acestea urmând a fi apreciate *in concreto* de către

---

[1] Reglementarea este distinctă atunci când este vorba de permisiuni în materia pedepselor complementare şi în legătură cu obligaţiile impuse odată cu dispunerea amânării aplicării pedepsei ori a liberării condiţionate, care se pot acorda numai pentru următoarele patru cazuri: a) participarea persoanei supravegheate la căsătoria, botezul sau funeraliile unui membru de familie; b) participarea la un concurs, în vederea ocupării unui loc de muncă; c) susţinerea unui examen; d) urmarea unui tratament sau a unei intervenţii medicale [art. 31 alin. (1) lit. a)-d) şi art. 45 alin. (1) lit. a)-d) din Legea nr. 253/2013].

[2] Stipularea de către lege a competenţei consilierului de probaţiune de a acorda permisiunea în executarea obligaţiilor se aliniază regulii nr. 71 din Recomandarea Consiliului Europei nr. 1992/16 privind regulile europene privind sancţiunile şi măsurile comunitare având la bază *principiul intervenţiei adaptate*. O astfel de competenţă este acordată consilierului de probaţiune şi în cazul permisiunilor în legătură cu obligaţiile impuse odată cu dispunerea amânării aplicării pedepsei ori a liberării condiţionate [art. 45 alin. (1) din Legea nr. 253/2013]. Trebuie totuşi constatat că în materia pedepselor complementare acordarea de permisiuni este dată de lege în competenţa judecătorului delegat cu executarea.

[3] Terminologia folosită de legiuitor este inconsecventă: în această ipoteză face referire la *motive obiective*, în vreme ce prin raportare la celelalte obligaţii sunt necesare *motive temeinic justificate*.

consilierul de probaţiune; de asemenea, faţă de motivele concrete ale solicitării, *consilierul de probaţiune* va stabili şi durata pentru care se acordă permisiunea, aceasta nefiind, în principiu, limitată în timp printr-o dispoziţie legală; în cazul în care solicitarea minorului priveşte părăsirea teritoriului ţării, durata permisiunii nu poate depăşi 30 de zile într-un an; în ipoteza în care solicitarea se referă la limite teritoriale situate în interiorul ţării prin absenţa unei limitări în timp se poate ajunge la situaţii în care consilierul de probaţiune să facă ineficientă prin decizia dispusă o obligaţie impusă prin hotărârea penală definitivă;

- în ipoteza în care cererea de acordare a permisiunii este adresată judecătorului delegat cu executarea, acesta trebuie să o trimită pe cale administrativă, iar nu prin declinare de competenţă consilierului de probaţiune competent;

- pe durata permisiunii minorul poate depăşi limita teritorială impusă aceasta nereprezentând o încălcare a obligaţiei impuse;

- despre acordarea permisiunii *consilierul de probaţiune încunoştinţează*, după caz, inspectoratul judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa minorul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratul General al Poliţiei Române, inspectoratul judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa minorul şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratele judeţene de poliţie de la domiciliul acestora, inspectoratul judeţean de poliţie, precum şi judecătorul delegat cu executarea.

- sistemul de permisiuni instituit prin Legea nr. 252/2013 este supus, de regulă, unui control judiciar cu caracter teoretic în condiţiile în care deciziile consilierului de probaţiune sunt executorii, iar împotriva acestora *persoana supravegheată sau instituţia din comunitatea vizată* (de pildă, inspectoratul de poliţie) poate face plângere la judecătorul delegat cu executarea, în termen de 10 zile de la comunicare [art. 111 alin. (2) din Legea nr. 252/2013], iar ulterior soluţionarea trebuie realizată la termenul stabilit de judecător cu citarea părţilor şi după ascultarea petentului şi a consilierului de probaţiune, dacă sunt prezenţi; astfel, în situaţiile în care motivele întemeiate justifică urgenţa, o decizie de respingere a permisiunii poate conduce la rămânerea fără obiect a plângerii formulate (de pildă, în ipoteza în care permisiunea este solicitată pentru a participa la susţinerea unui examen); tot astfel, în ipoteza în care este acordată permisiunea, persoana vătămată din cauza în care s-a pronunţat hotărârea definitivă nu are calitatea procesuală de a ataca decizia consilierului de probaţiune, chiar dacă prin efectul acestei permisiuni s-ar crea o stare de pericol pentru viaţa, sănătatea sau integritatea corporală a acesteia.

4.6.2. Încetarea obligaţiilor

- *art. 122 C.pen. stipulează că* ***instanţa de executare*** va dispune *încetarea executării* uneia/unora dintre obligaţiile pe care le-a impus prin hotărârea definitivă, atunci când apreciază că, faţă de progresele înregistrate de minor, menţinerea acestora nu

mai este necesară[1] (de pildă, instanţa apreciază că nu mai este necesară şi proporţională cu scopul urmărit restrângerea libertăţii de circulaţie a minorului, dispunând încetarea obligaţiei de a nu părăsi teritoriul României sau atunci când se constată că, faţă de retardul mintal de care suferă minorul, executarea obligaţiei de urmare a unui curs de pregătire şcolară nu mai este necesară);

- ***sesizarea instanţei de executare*** în vederea încetării obligaţiilor se poate face ***de Serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea minorului, părinţilor, tutorelui sau a altei persoane în grija căreia se află minorul, ori a persoanei vătămate, după consultarea referatului de evaluare întocmit de consilierul de probaţiune);

- pe parcursul executării măsurii educative neprivative de libertate se poate dispune de mai multe ori încetarea executării unor obligaţii, legea neprevăzând în această materie nicio limitare.

§5. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate

Pentru a se dispune prelungirea sau înlocuirea măsurii educative neprivative de libertate aplicate printr-o hotărâre definitivă, este necesar ca aceasta *să fi fost în prealabil pusă în executare*; dacă în ciuda demersurile efectuate de Serviciul de Probaţiune şi de către judecătorul delegat la compartimentul executări penale nu s-a reuşit punerea în executare a măsurii educative neprivative de liberate, opinez că nu se va putea dispune înlocuirea măsurii educative aplicate cu una mai severă sau prelungirea acesteia.

Art. 123 C.pen. stipulează **două cazuri de prelungire sau înlocuire** a măsurilor educative neprivative de libertate:

1. nerespectarea cu rea-credinţă a condiţiilor de executare a măsurii educative sau a obligaţiilor impuse de instanţă;

Dacă minorul nu respectă, ***cu rea-credinţă***[2], condiţiile de executare a măsurii educative sau ale obligaţiilor impuse, instanţa poate dispune:

a) *prelungirea măsurii educative, fără a putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta;*

---

[1] La aplicarea acestei instituţii trebuie evitate soluţiile care contribuie la abandonul şcolar sau care împiedică în mod concret desfăşurarea activităţii profesionale în care s-a angajat în mod legal minorul.

[2] *Reaua-credinţă* implică o decizie voluntară a persoanei faţă de care s-a dispus o măsură educativă. Astfel, după ce i s-au adus la cunoştinţă obligaţiile pe care le avea, această persoană, deşi are *in concreto* mijloacele de a-şi îndeplini obligaţiile, cu toate acestea, nu îşi îndeplineşte una sau mai multe obligaţii. Astfel, se poate reţine reaua-credinţă dacă minorul, care avea mijloace financiare, nu se prezintă la Serviciul de probaţiune potrivit programului stabilit, ori nu respectă obligaţia de consemnare la sfârşit de săptămână, părăsind locuinţa şi tulburând ordinea publică. Pe de altă parte, nu este satisfăcută cerinţa relei-credinţe dacă neîndeplinirea obligaţiilor este justificată de privarea de libertate a minorului într-o altă cauză, care atrage o imposibilitatea obiectivă de executare a obligaţiilor pe durata arestării preventive.

- instanţa *poate impune noi obligaţii în sarcina minorului ori spori condiţiile de executare a celor existente.*

b) *înlocuirea măsurii luate cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;*

- instanţa *poate impune noi obligaţii în sarcina minorului ori spori condiţiile de executare a celor existente.*

c) *înlocuirea măsurii luate cu internarea într-un centru educativ, în cazul în care, iniţial, s-a luat măsura educativă neprivativă de libertate cea mai severă, pe durata sa maximă.*

Dacă minorul nu respectă condiţiile de executare a măsurii educative sau obligaţiile impuse, ***sesizarea instanţei de executare*** pentru prelungirea sau înlocuirea măsurii educative neprivative de libertate se face de către ***consilierul de probaţiune***.

Prelungirea măsurii educative neprivative de libertate în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credinţă, condiţiile de executare şi obligaţiile impuse se dispune ***de instanţa de executare***.

Înlocuirea măsurii luate iniţial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă ori înlocuirea măsurii luate iniţial cu o măsură educativă privativă de libertate se dispune ***de instanţa de executare***.

- neprezentarea minorului la termenul stabilit potrivit art. 511 C.proc.pen. pentru punerea în executare a măsurii educative neprivative de libertate nu conduce în toate cazurile la reţinerea existenţei unui caz de prelungire sau înlocuire a măsurii educative neprivative de libertate; astfel, trebuie distins între următoarele ipoteze:

a) ***în cazul în care minorului i-a fost impusă una sau mai multe obligaţii de „a face"*** prevăzute de art. 121 alin. (1) lit. a), e) şi f) C.pen., care pot fi executate numai după începerea executării măsurii educative neprivative de libertate (după acest moment are loc aducerea la cunoştinţa minorului a conţinutului concret al obligaţiilor), neprezentarea la termenul stabilit potrivit art. 511 C.proc.pen. nu echivalează cu o nerespectare cu rea-credinţă a obligaţiilor, hotărârea nefiind încă pusă în executare; cu privire la aceste obligaţii de „a face" legea nu prevede că se execută de la data rămânerii definitive a hotărârii; prin urmare, sesizările având ca obiect prelungirea sau înlocuirea măsurii educative neprivative de libertate întemeiate pe motivul că minorul nu s-a prezentat în faţa judecătorului delegat cu executarea la termenul stabilit în baza art. 511 C.proc.pen. şi nu a respectat obligaţiile de „a face" ar trebui respinse ca inadmisibile, deoarece acestea nu pot fi formulate înainte de punerea în executare a hotărârii definitive;

b) ***în ipoteza în care minorului i-a fost impusă una dintre obligaţiile de „a nu face"*** prevăzute de art. 121 alin. (1) lit. b)-d) C.pen. a căror executare începe de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care au fost impuse, nerespectarea acestora imediat după rămânerea definitivă a hotărârii poate conduce la prelungirea sau înlocuirea măsurii educative neprivative de libertate chiar dacă minorul nu s-a prezentat la termenul stabilit de judecătorul delegat cu executarea potrivit art. 511 C.proc.pen.

2. comiterea de către minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracţiuni (în timpul minorităţii) sau judecarea ulterioară a acestuia pentru o infracţiune concurentă (chiar şi în ipoteza în care, în cadrul pluralităţii de infracţiuni, se regăseşte şi o faptă săvârşită după împlinirea vârstei de 18 ani).

Dacă minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate săvârşeşte o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă, instanţa, având în vedere gravitatea infracţiunii şi periculozitatea infractorului, evaluate în funcţie de criteriile generale prevăzute de art. 74 alin. (1) C.pen., dispune:

a) ***prelungirea măsurii educative luate iniţial, fără a putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta;***

- instanţa *poate impune noi obligaţii în sarcina minorului ori spori condiţiile de executare a celor existente.*

b) ***înlocuirea măsurii luate iniţial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;***

- instanţa *poate impune noi obligaţii în sarcina minorului ori spori condiţiile de executare a celor existente.*

c) ***înlocuirea măsurii luate iniţial cu o măsură educativă privativă de libertate.***

Prelungirea măsurii educative neprivative de libertate se dispune de ***instanţa care judecă noua infracţiune sau infracţiunea concurentă.***

Înlocuirea măsurii luate iniţial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă ori înlocuirea măsurii luate iniţial cu o măsură educativă privativă de libertate se ***dispune de instanţa care judecă noua infracţiune sau infracţiunea concurentă.***

Din analiza condiţiilor ce se impun a fi îndeplinite pentru a putea interveni înlocuirea măsurii luate cu o altă măsură mai severă, trebuie ca minorul să nu fi respectat cu rea-credinţă obligaţiile impuse de instanţa de judecată. Se reţine că pe toată perioada supravegherii, minorul a respectat obligaţiile de a nu depăşi limita teritorială a municipiului Bucureşti şi de a se prezenta la Serviciul de Probaţiune Bucureşti la datele fixate de acesta, încălcând însă obligaţia de a urma un curs de pregătire şcolară sau formare profesională. Astfel, neexecutarea obligaţiilor din partea minorului a fost numai parţială, acesta prezentându-se la Şcoala Profesională nr. 3 pentru a frecventa orele de curs doar în perioada (...), motivând lipsa de la orele de curs ca urmare a angajării acestuia în încercarea de a obţine venituri pentru a-şi asigura traiul necesar. Din analiza conduitei intimatului minor pe toată perioada supravegherii nu se poate conchide că acesta cu rea-credinţă nu şi-a îndeplinit obligaţiile, încălcarea fiind numai parţială, justificată de minor ca urmare a desfăşurării de activităţi lucrative pentru a obţine venituri. Conduita minorului se analizează de către instanţă în mod global şi nu singular, în raport de o anumită obligaţie impusă, astfel, văzând că minorul şi-a respectat celelalte obligaţii de a nu depăşi limita teritorială a municipiului Bucureşti şi de a se prezenta la Serviciul de Probaţiune conform programului de supraveghere, prezentându-se chiar şi la unitatea de învăţământ, însă pe o perioadă scurtă, nu se poate reţine reaua-credinţă a acestuia. Mai mult, în raport

cu dispoziţiile legale incidente în cauză, instanţa constată că în caz de încălcare cu rea-credinţă de către minor a obligaţiilor impuse prin măsura educativă neprivativă de libertate, se poate dispune înlocuirea măsurii luate cu internarea într-un centru educativ, în cazul în care, iniţial, s-a luat măsura educativă neprivativă de libertate cea mai severă, pe durata sa maximă, ori în cazul dat, faţă de minor nu a fost luată măsura educativă neprivativă de libertate cea mai severă pe durata ei maximă pentru a o putea înlocui cu internarea într-un centru educativ, existând astfel doar posibilitatea de a prelungi măsura educativă luată iniţial sau de a o înlocui pe aceasta cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă *(Jud. Sectorului 3 Bucureşti, sentinţa penală nr. 154 din 26 februarie 2018, www.sintact.ro).*

Din analiza art. 123 alin. (1) C.pen. rezultă că instanţa, în cazul în care constată nerespectarea de către minorul faţă de care s-a luat măsura educativă neprivativă de libertate a supravegherii a condiţiilor de executare a măsurii educative sau a obligaţiilor impuse, poate dispune fie menţinerea măsurii educative dispuse cu prelungirea duratei acesteia, fie înlocuirea acesteia cu o măsură educativă neprivativă libertate mai severă. Instanţa sesizată va opta faţă de una dintre cele două soluţii alternative prevăzute de lege nu în mod arbitrar, ci ţinând seama de toate circumstanţele cauzei, îndeosebi gravitatea încălcării măsurii educative şi a obligaţiilor impuse de instanţă şi persoana şi situaţia minorului, conduita acestuia şi motivele pentru care acesta a nesocotit măsura educativă. Instanţa va trebui să ia măsura educativă care să asigure o eficienţă sporită procesului de reeducare a infractorului minor şi de reintegrare în societate a acestuia, precum şi prevenirea reiterării comportamentului infracţional. Din actele dosarului cauzei rezultă că după rămânerea definitivă a sentinţei prin care s-a luat faţă de acesta măsura educativă neprivativă a supravegherii pe o durată de 6 luni, intimatul D.C. s-a căsătorit, are un copil minor şi lucrează în Anglia. În aceste împrejurări, Curtea apreciază că impunerea faţă de intimat a măsurii educative a asistării zilnice, cea mai severă dintre măsurile educative privative de libertate, ar afecta situaţia familială a acestuia, întrucât această măsură presupune un control zilnic asupra activităţilor acestuia, şi implicit ar putea avea efecte negative asupra reintegrării în societate a intimatului. Acesta este în prezent major, şi-a întemeiat o familie şi desfăşoară o activitate lucrativă, astfel că o măsură educativă atât de intruzivă precum asistarea zilnică, care asigură o eficienţă maximă în cazul în care se aplică minorilor, nu este cea mai adecvată în prezenta cauză, în care intimatul a prezentat dovezi în sensul că în prezent are o conduită corespunzătoare în societate, conformă legii şi regulilor de convieţuire socială *(C.A. Bacău, secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, decizia nr. 120/C din 3 decembrie 2019, sintact.ro).*

§6. Executarea măsurilor educative privative de libertate

6.1. Reguli generale

- art. 115 alin. (1) pct. 2 C.pen. enumeră măsurile educative privative de libertate în ordinea crescătoare a gravităţii lor după cum urmează:

a) internarea într-un centru educativ;

b) internarea într-un centru de detenţie.

- *durata executării măsurii educative privative de libertate* se socoteşte din ziua în care infractorul a început executarea hotărârii definitive de condamnare; ziua în care începe executarea măsurii educative privative de libertate şi ziua în care încetează se socotesc în durata executării;

- perioada în care infractorul, în cursul executării măsurii educative privative de libertate, se află bolnav în spital intră în durata executării, în afară de cazul în care şi-a provocat în mod voit boala, iar această împrejurare se constată în cursul executării măsurii educative privative de libertate;

- potrivit art. 127 C.pen. raportat la art. 72 alin. (1) C.pen., perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade din durata pedepsei măsurii educative privative de libertate pronunţate. Scăderea se face şi atunci când infractorul a fost urmărit sau judecat, în acelaşi timp ori în mod separat, pentru mai multe infracţiuni concurente, chiar dacă i-a fost aplicată o măsură educativă privativă de libertate pentru o altă faptă decât cea care a determinat dispunerea măsurii preventive;

- în cazul infracţiunilor săvârşite în străinătate pentru care se aplică şi legea penală română partea din măsura educativă privativă de libertate, precum şi durata măsurilor preventive privative de libertate executate în afara teritoriului ţării se scad din durata măsurii educative privative de libertate aplicate pentru aceeaşi infracţiune în România;

- când, la data pronunţării hotărârii prin care s-a luat o măsură educativă privativă de libertate, infractorul a împlinit vârsta de 18 ani, instanţa, ţinând seama de posibilităţile sale de îndreptare, de vârsta acestuia, precum şi de celelalte criterii generale prevăzute în art. 74 alin. (1) C.pen., poate dispune executarea măsurii educative într-un penitenciar;

- sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate prin părăsirea fără drept a centrului educativ sau de detenţie ori prin neprezentarea după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate constituie infracţiunea de neexecutarea sancţiunilor penale prevăzute de art. 288 alin. (2) C.pen.

6.2. Executarea internării într-un centru educativ

6.2.1. Punerea în executare a internării într-un centru educativ

- internarea într-un centru educativ este măsura educativă privativă de libertate constând în internarea minorului într-o instituţie specializată în recuperarea minorilor (centru educativ), unde va urma un program de pregătire şcolară şi formare profesională potrivit aptitudinilor sale, precum şi programe de reintegrare socială;

- ***după rămânerea definitivă a hotărâri judecătoreşti, punerea în executare*** a măsurii internării într-un centru educativ se face de ***judecătorul delegat cu executarea prin trimiterea unei copii de pe dispozitivul hotărârii organului de poliţie de la locul unde se află minorul*** (***organul de poliţie*** în circumscripţia căruia locuieşte în fapt minorul la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti); astfel, în cazul în care măsura educativă este dispusă prin hotărârea prin care instanţa se

pronunţă asupra fondului acuzaţiei penale, când la momentul pronunţării hotărârea trebuie redactată integral, se va comunica o copie a dispozitivului hotărârii, iar nu hotărârea în integralitatea sa; în ipoteza în care măsura internării într-un centru educativ este dispusă ca urmare a înlocuirii unei măsuri educative neprivative de libertate, când întocmirea minutei este obligatorie, se va comunica organului de poliţie o copie a minutei;

- *nu se emite mandat de executare sau ordin de interzicere a părăsirii ţării;*

- organul de poliţie ia măsuri pentru internarea minorului;

- cu ocazia punerii în executare a măsurii educative a internării într-un centru educativ, organul de poliţie *poate pătrunde în domiciliul sau reşedinţa unei persoane fără învoirea acesteia (fie în domiciliul sau reşedinţa minorului faţă de care s-a dispus măsura educativă privativă de libertate, fie în domiciliul sau reşedinţa altei persoane unde se bănuieşte că s-ar afla minorul)*, precum şi în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia şi fără a fi necesară prezentarea unui mandat de percheziţie domiciliară sau de vreo încuviinţare din partea judecătorului delegat cu executarea sau a instanţei de executare; legea nu prevede (ca în cazul percheziţiei domiciliare) un interval orar în care organele de poliţie pot pătrunde în domiciliul sau reşedinţa persoanei fizice, respectiv în sediul persoanei juridice, aceasta putându-se realiza oricând, nu doar în intervalul orar 6:00-20:00;

- dacă minorul faţă de care s-a luat măsura educativă a internării într-un centru educativ *nu este găsit*, organul de poliţie constată aceasta printr-un proces-verbal şi sesizează de îndată organele competente pentru darea în urmărire, precum şi pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei;

- în situaţia în care există presupunerea rezonabilă că minorul a părăsit teritoriul României se poate emite de către instanţa de executare *un mandat european de arestare*;

- un exemplar al procesului-verbal se înaintează centrului educativ în care se va face internarea; copia de pe hotărâre se predă cu ocazia executării măsurii centrului educativ în care minorul este internat; conducătorul centrului educativ comunică de îndată instanţei care a dispus măsura despre efectuarea internării;

- potrivit art. 189 din Legea nr. 254/2013, la data intrării în vigoare a acestei legi, penitenciarele pentru minori şi tineri şi centrele de reeducare se reorganizează în *centre de detenţie* şi *centre educative*.

6.2.2. Prelungirea sau înlocuirea internării într-un centru educativ cu internarea într-un centru de detenţie

Executarea măsurii internării într-un centru de detenţie constituie situaţia premisă pentru aplicarea dispoziţiilor art. 125 alin. (3) C.pen.

Dacă în perioada internării într-un centru educativ minorul săvârşeşte *o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă* săvârşită anterior, **instanţa competentă material sesizată să judece noua infracţiune/infracţiunea concurentă** *dispune una dintre următoarele* ***soluţii***:

a) ***menţinerea*** *măsurii internării într-un centru educativ, prelungind durata acesteia, fără a depăşi maximul de 3 ani prevăzut de lege;*

b) *înlocuirea* *măsurii internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție.*

- prin ***decizia nr. 17/HP/2020***, instanța supremă a apreciat că în aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) C.pen., în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ.

6.2.3. Înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice

- în cazul în care, pe durata internării într-un centru educativ, **minorul** a dovedit *interes constant* pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale și a făcut *progrese evidente* în vederea reintegrării sociale, **după executarea a *cel puțin jumătate din durata internării***, instanța ***poate dispune (măsură facultativă, nu obligatorie) înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni***;

- pentru a se dispune înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice este necesar ca minorul ***să fi executat cel puțin jumătate din durata internării într-un centru educativ și să nu fi împlinit vârsta de 18 ani la data pronunțării hotărârii rămase definitive***;

- dacă minorul a împlinit vârsta de 18 ani pe parcursul executării măsurii educative privative de libertate sau pe parcursul procedurii de înlocuire a acesteia cu asistarea zilnică, înlocuirea nu va putea fi dispusă, putând fi incidentă în cauză doar liberarea din executarea măsurii internării într-un centru educativ;

- potrivit art. 179 din Legea nr. 254/2013, ***consiliul educativ***[1], cu participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate la centrul educativ, în calitate de președinte, și a unui consilier de probațiune din cadrul serviciului de probațiune de pe lângă tribunalul în circumscripția căruia se află centrul, ***stabilește*** dacă minorul a dovedit interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale și a făcut progrese în vederea reintegrării sociale, în prezența acestuia, ***și formulează propunerea de înlocuire a internării într-un centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice***. La formularea propunerii se ține seama și de perioadele de internare anterioare. Dacă se apreciază că se impune înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice, *propunerea cuprinsă într-un proces-verbal motivat*, împreună cu documentele care atestă mențiunile consemnate în acesta, se înaintează ***instanței în a cărei circumscripție teritorială se află centrul educativ, corespunzătoare în grad instanței de executare***; în cazul în care comisia constată că minorul nu întrunește

[1] Conform art. 145 din Legea nr. 254/2013, în fiecare centru educativ se constituie un consiliu educativ al cărui scop este individualizarea regimului de executare a măsurii educative a internării într-un centru educativ, prin stabilirea asistenței educaționale, psihologice și sociale acordate fiecărei persoane internate. Consiliul educativ este alcătuit din directorul centrului, directorul adjunct pentru educație și asistență psihosocială, educatorul responsabil de caz, învățătorul sau dirigintele, un psiholog, un asistent social și șeful serviciului supraveghere, evidență și acordare drepturi persoane internate.

condiţiile pentru a fi dispusă înlocuirea măsurii internării în centrul educativ cu aceea a asistării zilnice, *în procesul-verbal se fixează un termen pentru reexaminarea situaţiei acesteia, care nu poate fi mai mare de 4 luni.* Totodată, comisia comunică procesul-verbal minorului, care are posibilitatea ca, în termen de 3 zile de la aducerea la cunoştinţă, sub semnătură, să se adreseze cu *cerere de înlocuire a măsurii internării în centrul educativ cu măsura educativă a asistării zilnice instanţei în a cărei circumscripţie teritorială se află centrul educativ, corespunzătoare în grad instanţei de executare*;

- instanţa va proceda la individualizarea concretă a duratei măsurii educative a asistării zilnice, care va fi impusă *pentru o perioadă egală cu durata internării într-un centru educativ rămase neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni*;

- odată cu *înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice*, instanţa ***trebuie să impună*** respectarea uneia sau mai multora dintre obligaţiile prevăzute de art. 121 C.pen. până la împlinirea duratei măsurii internării;

- dacă minorul respectă obligaţiile impuse şi nu mai comite vreo altă infracţiune, măsura educativă se consideră executată;

- dacă minorul nu respectă, cu rea-credinţă, condiţiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligaţiile impuse, **instanţa *care a judecat cauza în primă instanţă, la sesizarea procurorului ori a consilierului de probaţiune, revine asupra înlocuirii*** *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii) din durata măsurii internării într-un centru educativ*;

- în cazul în care ***pe durata de executare a măsurii asistării zilnice*** (care a înlocuit internarea într-un centru educativ) **minorul** comite în calitate de autor, coautor instigator sau complice **o nouă infracţiune** sau un concurs (real sau ideal) de infracţiuni [indiferent de gravitatea infracţiunii ori de pedeapsa prevăzută de lege, sau de forma de vinovăţie cu care a fost comisă (intenţie, praeterintenţie sau culpă) ori de forma acesteia (tentativă, infracţiune fapt consumat sau epuizat)] ***instanţa căreia îi revine competenţa să judece noua infracţiune săvârşită de minor va dispune revenirea asupra înlocuirii*** *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi apoi, în funcţie de particularităţile cauzei, va dispune:*

(i) **executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii) din durata măsurii internării iniţiale, cu posibilitatea prelungirii duratei acesteia până la maximul de 3 ani** (în acest ultim caz fiind necesar ca *ab initio* internarea să nu fi fost dispusă pe durata ei maximă); prelungirea duratei măsurii internării într-un centru educativ rămâne la libera apreciere a instanţei în funcţie de particularităţile cauzei;

(ii) **internarea într-un centru de detenţie.**

În această ipoteză, Codul penal nu mai foloseşte instituţia revocării, ci pe cea a ***revenirii****, care are în esenţă aceeaşi logică de funcţionare ca şi revocarea.*

- în situaţia în care ***pe durata de executare a măsurii asistării zilnice*** (care a înlocuit internarea într-un centru educativ) este comisă o nouă infracţiune de către persoana care execută măsura educativă, în calitate de autor, coautor instigator sau complice **după împlinirea vârstei de 18 ani**, instanţa va dispune ***revenirea asupra înlocuirii***; *apoi* pentru infracţiunea comisă se va aplica regimul sancţionator al

majorilor prin stabilirea unei pedepse; pedeapsa astfel stabilită se va contopi potrivit regulilor prevăzute de art. 129 alin. (2) lit. b)-d) C.pen. cu măsura educativă a internării într-un centru educativ;

- sentința instanței poate fi atacată cu contestație, în termen de 3 zile de la comunicare; calea de atac va fi soluționată de instanța în circumscripția teritorială căreia se află centrul, corespunzătoare în grad instanței care a avut competența să judece apelul hotărârii prin care s-a aplicat măsura educativă.

Instanța a admis propunerea formulată de consiliul educativ și a dispus înlocuirea măsurii internării în centrul educativ cu măsura educativă a asistării zilnice pe o durată de 4 luni, sub supravegherea Serviciului de probațiune de la domiciliul minorului, stabilind obligațiile pe care acesta urmează să le respecte pe durata executării măsurii educative neprivative de libertate și atrăgându-i atenția asupra dispozițiilor art. 124 alin. (6) și (7) C.pen., referitoare la posibilitatea revenirii asupra înlocuirii măsurii educative privative de libertate. În acest sens, a reținut că din procesul-verbal și din caracterizarea întocmită în privința persoanei internate rezultă că acesta îndeplinește fracția prevăzută de lege, condiție necesară pentru a se putea analiza posibilitatea aplicării măsurii educative a asistării zilnice. Totodată, s-a menționat că persoana minoră a avut o conduită adecvată în cadrul centrului educativ, a participat la activități gospodărești, fiind recompensat de mai multe ori, iar în perioada de reanalizare a fost recompensat de trei ori, participând la un număr important de activități educative în cadrul cărora s-a evidențiat prin inițiativă, seriozitate și responsabilitate, dovedind astfel capacitatea de asimilare a informațiilor și de integrare. De asemenea, din caracterizarea depusă reiese că traseul său comportamental a fost constant, fără manifestări dezaptative, reactivitatea emoțională fiind adecvată situațiilor. Instanța a reținut că o cerere de înlocuire a măsurii educative privative de libertate a fost respinsă anterior, fiind reținut ca argument de fapt că persoana internată nu a depus suficient interes pentru activitățile educative, însă comportamentul său în perioada de amânare demonstrează că și-a însușit aceste critici și că a manifestat interes pentru a oferi dovezi suficiente de îndreptare. De asemenea, s-a reținut că persoana internată a ținut legătura constant cu mama sa, că a manifestat interes pentru a demonstra că este pregătit să revină la un regim de viață normal, că mai are aproximativ o lună de zile până la împlinirea vârstei de 18 ani și patru luni până la executarea în întregime a măsurii educative. Raportat la concluziile Ministerului Public, referitoare la respingerea propunerii deduse judecății, întrucât, pe de-o parte, perioada executată nu este suficientă în vederea reintegrării sale sociale, iar, pe de altă parte, circumstanțele personale ale minorului, care provine dintr-o familie monoparentală, aflându-se exclusiv sub supravegherea mamei, condiții în care a și săvârșit infracțiunea pentru care i s-a aplicat măsura educativă, fac ca măsura educativă a asistării zilnice să fie ineficientă, instanța a reținut că prin înlocuirea măsurii privative de libertate cu măsura educativă a asistării zilnice sub supravegherea Serviciului de probațiune și impunerea unor măsuri de supraveghere adecvate, se asigură o garanție în plus în ceea ce privește supravegherea revenirii minorului în mediul din care a provenit și o adaptare treptată la rămânerea acestuia în libertate deplină *(Trib. Timiș, sentința penală nr. 215 din 15 mai 2017, www.sintact.ro).*

Instanța a respins cererea formulată de persoana internată prin care se solicita înlocuirea măsurii internării în centrul educativ cu măsura educativă a asistării zilnice, reținând că deși persoana internată a executat fracția de ½ din această măsură, nu sunt îndeplinite condițiile cumulativ prevăzute de art. 125 alin. (4) C.pen., întrucât, conform procesului-verbal întocmit de consiliul educativ, acesta a fost sancționat disciplinar pe durata executării măsurii educative de 4 ori pentru abateri grave, respectiv distrugere de bunuri, instigare, lovire deținut, autoagresiune, astfel că durata de timp executată de persoana privată de libertate nu este suficientă pentru realizarea scopurilor măsurii educative. Constatând că nu s-a stabilit de consiliul educativ prin procesul-verbal de examinare a situației persoanei internate un termen după expirarea căruia propunerea sau cererea va putea fi reînnoită, instanța a stabilit un termen de reexaminare de o lună, conform art. 179 alin. (5) din Legea nr. 254/2013 *(Jud. Onești, sentința penală nr. 905 din 3 decembrie 2018, www.sintact.ro).*

Instanța a admis sesizarea formulată de Serviciul de Probațiune și, în baza art. 516 alin. (2) ultima teză C.proc.pen. cu referire la art. 124 alin. (6) C.pen., a revenit asupra înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice și executarea restului rămas neexecutat de 150 de zile din durata măsurii educative a internării într-un centru educativ, reținându-se că minora nu a respectat obligațiile impuse de instanță pe parcursul executării măsurii educative a asistării zilnice. Astfel, prin sentința penală de admitere a cererii de înlocuire a măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice, până la împlinirea duratei măsurii internării, s-a stabilit în sarcina minorei obligația de a nu depăși limita teritorială a județului B., fără acordul Serviciului de Probațiune B., și de a se prezenta la Serviciul de Probațiune B., la datele fixate de consilierul de probațiune. Măsura educativă a asistării zilnice a fost pusă în executare de către Serviciul de Probațiune B., când minorei, în prezența persoanei în îngrijirea căreia se află, i-au fost aduse la cunoștință scopul, obiectivul și modalitatea de desfășurare a măsurii educative, obligațiile impuse de instanță și a fost stabilit programul asistării zilnice, datele de prezentare și condițiile de respectare a obligației de a nu părăsi teritoriul județului B. Minora s-a prezentat, la sediul Serviciului de probațiune B. la primele două întâlniri stabilite, după care s-a prezentat doar persoana în îngrijirea căreia se afla, care a anunțat că minora a dispărut de la domiciliu. Urmare a acestei informații, a fost solicitat sprijinul organelor de poliție și a altor instituții specializate în protecția minorilor (DGASPC, ONG-uri) în vederea identificării unei surse pentru obținerea de informații cu privire la locul unde se află minora, iar până la data întocmirii referatului nu s-au obținut informații cu privire la locul unde se află aceasta și nici nu s-a prezentat la datele stabilite la Serviciul de probațiune B. De asemenea, legal citată pe parcursul procedurii, aceasta nu s-a prezentat în fața instanței *(Jud. Buzău, sentința penală nr. 728 din 10 noiembrie 2015, www.sintact.ro).*

6.2.4. Liberarea minorului din centrul educativ

În cazul în care, pe durata internării într-un centru educativ, persoana aflată în executarea măsurii educative care **a împlinit vârsta de 18 ani** a dovedit *interes*

constant pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut *progrese evidente* în vederea reintegrării sociale, poate fi liberată de instanţă ***(măsură facultativă, nu obligatorie)*** **după executarea a *cel puţin jumătate din durata internării***;

- pentru a se dispune liberarea din executarea măsurii internării într-un centru educative este necesar ***să fi fost executată cel puţin jumătate din durata internării şi persoana aflată în executarea măsurii să fi împlinit vârsta de 18 ani la data pronunţării hotărârii rămase definitive cu privire la liberare***;

- potrivit art. 180 din Legea nr. 254/2013, ***consiliul educativ***, cu participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate de la centrul educativ, în calitate de preşedinte, şi a unui consilier de probaţiune din cadrul serviciului de probaţiune de pe lângă tribunalul în circumscripţia căruia se află centrul, ***stabileşte***, în prezenţa acesteia, dacă persoana internată a dovedit interes constant pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut progrese în vederea reintegrării sociale *şi* ***formulează propunerea de liberare din centrul educativ***. La formularea propunerii se ţine seama şi de perioadele de internare anterioare; *propunerea cuprinsă într-un proces-verbal motivat*, împreună cu documentele care atestă menţiunile consemnate în acesta, se înaintează ***instanţei în a cărei circumscripţie teritorială se află centrul educativ, corespunzătoare în grad instanţei de executare***. Dacă se apreciază că minorul nu întruneşte condiţiile pentru a fi dispusă liberarea sa, în procesul-verbal se fixează un termen pentru reexaminarea situaţiei acestuia, care nu poate fi mai mare de 6 luni. Totodată, comisia comunică procesul-verbal minorului, care are posibilitatea ca, în termen de 3 zile de la aducerea la cunoştinţă, sub semnătură, să se adreseze cu *cerere de liberare din centrul educativ, instanţei în circumscripţia căreia se află centrul educativ*;

- la evaluarea *interesului constant* pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi *progreselor evidente* făcute în vederea reintegrării sociale se va avea în vedere atât perioada executată în timpul minoratului, cât şi după majorat;

- liberarea dintr-un centru educativ ***nu poate fi dispusă înainte de împlinirea vârstei de 18 ani***; în cazul minorilor, comportamentul bun pe durata executării măsurii internării într-un centru educativ poate conduce la înlocuirea acestei măsuri cu asistarea zilnică;

- odată cu liberarea din executarea măsurii asistării zilnice instanţa ***trebuie să impună*** respectarea uneia sau mai multora dintre obligaţiile prevăzute de art. 121 C.pen. până la împlinirea duratei măsurii internării;

- dacă obligaţiile impuse sunt respectate până la împlinirea duratei măsurii internării, aceasta se consideră executată;

- dacă nu sunt respectate obligaţiile impuse, **instanţa *care a judecat cauza în primă instanţă, la sesizarea procurorului ori a consilierului de probaţiune, revine asupra liberării*** *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data liberării) din durata măsurii internării într-un centru educativ*;

- *sentinţa* instanţei poate fi atacată *cu contestaţie la instanţa din circumscripţia teritorială în care se află centrul, corespunzătoare în grad instanţei care a avut*

competenţa să judece apelul hotărârii prin care s-a aplicat măsura educativă, în termen de 3 zile de la comunicare;

- contestaţia formulată de procuror *este suspensivă de executare*;

- procedura de judecată a contestaţiei se desfăşoară potrivit dispoziţiilor art. 425[1] C.proc.pen.; o copie de pe hotărârea rămasă definitivă prin care s-a dispus înlocuirea măsurii internării se comunică serviciului de probaţiune şi organelor de poliţie competente;

- în cazul săvârşirii după liberare a unei noi infracţiuni, respectiv a unui concurs de infracţiuni (real sau ideal) până la împlinirea duratei măsurii internării, vor fi incidente dispoziţiile art. 129 alin. (2) lit. b)-d) C.pen., ce reglementează pluralitatea de infracţiuni, atunci când una dintre infracţiuni este comisă în minorat, iar cealaltă după împlinirea vârstei de 18 ani, iar **nu instituţia revocării liberării**, noile infracţiuni *fiind comise de un major.*

6.2.5. Obligaţii ce trebuie impuse în cazul înlocuirii internării ori liberării

Odată cu *înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice* sau odată cu dispunerea *liberării din centrul educativ*, instanţa ***trebuie să impună*** *(măsură obligatorie)* respectarea uneia sau mai multora dintre următoarele obligaţii prevăzute de art. 121 C.pen. (aceleaşi cu cele care pot fi impuse alături de măsurile educative neprivative de libertate).

A. Obligaţii de „a face"

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte minorul care trebuie să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide, pe baza evaluării iniţiale*** a minorului, ***cursul ce trebuie urmat şi instituţia din comunitate*** în care urmează să aibă loc, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii în funcţie de evaluarea iniţială a minorului şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii;

- ***supravegherea şi controlul*** respectării obligaţiei de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, atât cu privire la minor, cât şi cu privire la instituţia stabilită, se efectuează de ***serviciul de probaţiune competent***;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea.

b) să se prezinte la serviciul de probaţiune la datele fixate de acesta;

- executarea obligaţiei începe la data aducerii la cunoştinţa minorului a conţinutului concret al obligaţiei, stabilit de către consilierul de probaţiune;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea.

c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

- în cazul dispunerii acestei obligaţii, o copie de pe dispozitivul hotărârii se comunică de către consilierul de probaţiune instituţiei în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală, menţionată în hotărâre;

- instanţa de judecată trebuie să stabilească instituţia în care persoana supravegheată urmează a se supune acestor măsuri ce au scop curativ; în cazul în care instituţia nu este menţionată în hotărâre, ***consilierul de probaţiune stabileşte prin decizie instituţia*** în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală şi comunică acesteia copia de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa;

- costurile controlului, tratamentului sau îngrijirii medicale sunt acoperite de la bugetul de stat;

- executarea obligaţiei începe la data aducerii la cunoştinţa minorului a conţinutului concret al obligaţiei, stabilit de către consilierul de probaţiune;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea.

Aceste obligaţii urmăresc, în esenţă, ***reintegrarea socială a minorului*** faţă de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice, respectiv care a fost liberat din executarea măsurii internării într-un centru educativ.

B. Obligaţii de „a nu face"

a) *să nu depăşească, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă;*

b) *să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;*

c) *să nu se apropie şi să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă.*

- având în vedere caracterul general al obligaţiilor de „a nu face", dar şi scopul acestora (prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni), instanţa trebuie să individualizeze, în concret, conţinutul fiecărei obligaţii, ţinând seama de împrejurările cauzei (de pildă, să nu comunice cu X sau Y, membrii familiei victimei Z, sau să nu se afle pe stadionul Ghencea din Bucureşti etc.).

În cazul impunerii faţă de minor *a unei/unor obligaţii de „a nu face"*, ***judecătorul delegat cu executarea*** trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive următoarelor instituţii sau autorităţi, după cum urmează:

a) pentru obligaţia de a nu depăşi, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie locuieşte minorul;

b) pentru obligaţia de a nu a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul

minorul, precum şi, dacă este cazul, celui în care acesta îşi are locuinţa şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratului General al Poliţiei Române;

c) pentru obligaţia de a nu se apropia şi de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă, comunicarea se face persoanelor cu care minorul nu are dreptul să intre în legătură ori să se apropie, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul minorul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie acesta îşi are locuinţa şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratelor judeţene de poliţie de la domiciliul acestora.

Verificarea respectării obligaţiilor de „a nu face" **nu cade în sarcina Serviciului de probaţiune, ci a *autorităţilor sau instituţiilor*** *enumerate mai sus*, care sunt notificate de către judecătorul delegat cu executarea; în cazul constatării încălcării unei/unor obligaţii de „a nu face", autorităţile sau instituţiile competente vor sesiza Serviciul de probaţiune, iar nu judecătorul delegat cu executarea.

- executarea obligaţiilor de „a nu face" începe la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost stabilite; executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea;

- pe durata măsurii asistării zilnice (care a înlocuit măsura internării într-un centru educativ), respectiv a liberării din executarea măsurii internării într-un centru educativ, ***serviciul de probaţiune are obligaţia să sesizeze instanţa***, dacă:

(i) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligaţiilor impuse de instanţă, fie încetarea executării unora dintre acestea;

(ii) persoana supravegheată nu respectă condiţiile de executare a măsurii educative a asistării zilnice sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin.

Dacă nu sunt respectate, cu rea-credinţă, condiţiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligaţiile impuse, **instanţa *care a judecat cauza în primă instanţă***, *la sesizarea procurorului ori a consilierului de probaţiune,* ***revine asupra înlocuirii sau liberării*** *(măsură obligatorie) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii/liberării) din durata măsurii internării într-un centru educativ.*

Codul penal nu mai foloseşte instituţia revocării în această ipoteză, ci pe cea a revenirii, care, în esenţă, are aceeaşi logică de funcţionare ca şi revocarea.

Competenţa de a dispune revenirea asupra liberării dintr-un centru educativ – în cazul nerespectării, cu rea-credinţă, a obligaţiilor impuse până la împlinirea duratei măsurii internării – îi aparţine instanţei care a judecat cauza în primă instanţă, în conformitate cu dispoziţiile art. 516 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen., iar nu instanţei în a cărei circumscripţie se află centrul educativ, întrucât, potrivit dispoziţiilor menţionate, instanţa care a judecat cauza în primă instanţă reprezintă unica instanţă competentă să dispună revenirea asupra liberării din centrul educativ *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 426 din 17 iulie 2018, www.scj.ro).*

6.2.6. Modificarea obligaţiilor

- *procesul de supraveghere* a minorului faţă de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu asistarea zilnică, respectiv a persoanei liberate din executarea măsurii internării într-un centru educativ însoţită de impunerea unei/unor obligaţii de „a face" sau „a nu face", reglementat de Codul penal, *este unul flexibil*, art. 122 C.pen. prevăzând posibilitatea ca, pe parcursul supravegherii, obligaţiile impuse prin hotărârea judecătorească definitivă să poată fi *modificate* de instanţa de executare, în funcţie de progresele înregistrate de minor, pentru a asigura minorului şanse sporite de îndreptare şi reintegrare socială, *fie prin impunerea unor noi obligaţii* care nu fuseseră anterior impuse de instanţă, *fie prin modificarea conţinutului obligaţiilor existente prin sporirea/diminuarea condiţiilor de executare* (de pildă, când, deşi iniţial fusese impusă obligaţia de a nu se afla pe stadionul Ghencea din Bucureşti, iar ulterior, având în vedere comportamentul persoanei supravegheate, instanţa impune acesteia obligaţia de a nu se afla pe niciunul dintre stadioanele din capitală);

- dispoziţiile art. 122 C.pen. *sunt de natură să asigure respectarea principiului intervenţiei adaptate, prin stabilirea şi continuarea intervenţiei în acord cu dinamica cazului*;

- ***sesizarea instanţei*** în vederea modificării obligaţiilor se poate face ***de Serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea minorului, părinţilor, tutorelui sau a altei persoane în grija căreia se află minorul ori a persoanei vătămate, după consultarea referatului de evaluare întocmit de consilierul de probaţiune);

- pe parcursul asistării zilnice sau al liberării se poate dispune de mai multe ori modificarea obligaţiilor, legea neprevăzând în această materie nicio limitare;

- nu constituie modificare a obligaţiilor obţinerea de către minor a ***permisiunii în executarea obligaţiilor*** prevăzute la art. 121 alin. (1) lit. c) şi d) C.pen. (obligaţia de a nu se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă, precum şi obligaţia de a nu se apropia şi de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă). Permisiunea poate fi acordată, la solicitarea minorului, *pentru o perioadă de timp de maxim 5 zile, **de consilierul de probaţiune, prin decizie***, pentru motive temeinic justificate (de pildă, participarea minorului la funeraliile unui membru de familie); legea nu prevede cazuri limitative în care se poate dispune permisiunea, acestea urmând a fi apreciate *in concreto* de către *consilierul de probaţiune*. Pe durata permisiunii, prezenţa persoanei supravegheate în anumite locuri sau luarea legăturii cu anumite persoane nu reprezintă o încălcare a obligaţiilor impuse. Durata permisiunii se include în termenul de supraveghere;

- deopotrivă, dacă instanţa de judecată a impus în sarcina minorului executarea obligaţiei de a nu depăşi, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă, la solicitarea minorului, pentru motive obiective, ***consilierul de probaţiune***[1] ***poate să acorde minorului, prin decizie***, permisiunea de a depăşi limita

[1] Stipularea de către lege a competenţei consilierului de probaţiune de a acorda permisiunea în executarea obligaţiilor se aliniază regulii nr. 71 din Recomandarea Consiliului Europei nr. 1992/16 privind regulile europene privind sancţiunile şi măsurile comunitare având la bază *principiul intervenţiei adaptate*.

teritorială stabilită de instanţă; şi în acest caz, nu prevede cazuri limitative în care se poate dispune permisiunea, acestea urmând a fi apreciate *in concreto* de către *consilierul de probaţiune*; de asemenea, faţă de motivele concrete ale solicitării, *consilierul de probaţiune* va stabili şi durata pentru care se acordă permisiunea, aceasta nefiind limitată în timp printr-o dispoziţie legală; pe durata permisiunii, minorul poate depăşi limita teritorială impusă, aceasta nereprezentând o încălcare a obligaţiei impuse;

- despre acordarea permisiunii, ***consilierul de probaţiune încunoştinţează***, după caz, inspectoratul judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul minorul, precum şi, dacă este cazul, cel în care acesta îşi are locuinţa şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratul General al Poliţiei Române, iar, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratele judeţene de poliţie de la domiciliul acestora, precum şi judecătorul delegat cu executarea.

6.2.7. Încetarea obligaţiilor

- *tot ca expresie a caracterului flexibil al procesului de supraveghere, art. 112 C.pen. stipulează că* ***instanţa de executare va dispune încetarea executării*** uneia/unora dintre obligaţiile pe care le-a impus prin hotărârea definitivă, atunci când apreciază că, faţă de progresele înregistrate de minor, menţinerea acestora nu mai este necesară (de pildă, instanţa apreciază că nu mai este necesară şi proporţională cu scopul urmărit restrângerea libertăţii de circulaţie a minorului, dispunând încetarea obligaţiei de a nu părăsi teritoriul României);

- dispoziţiile art. 122 C.pen. *sunt de natură să asigure respectarea* ***principiului intervenţiei adaptate****, prin stabilirea şi continuarea intervenţiei în acord cu dinamica cazului*;

- **sesizarea instanţei de executare** în vederea încetării obligaţiilor se poate face *de* ***Serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea minorului, părinţilor, tutorelui sau a altei persoane în grija căreia se află minorul ori a persoanei vătămate, după consultarea referatului de evaluare întocmit de consilierul de probaţiune);

- pe parcursul asistării zilnice (care a înlocuit internarea într-un centru educativ), respectiv al liberării se poate dispune de mai multe ori încetarea executării unor obligaţii, legea neprevăzând în această materie nicio limitare.

6.2.8. Schimbarea regimului de executare

- dacă în cursul executării măsurii internării într-un centru educativ, persoana internată **care a împlinit vârsta de 18 ani** are un *comportament prin care influenţează negativ sau împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate*, instanţa **poate dispune (măsură facultativă, iar nu obligatorie)** continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar;

- prin schimbarea regimului de executare, măsura educativă privativă de libertate nu îşi schimbă natura juridică, nefiind vorba de o transformare a acesteia într-o pedeapsă, ci se schimbă numai locul unde urmează a fi executată;

- nu se va putea dispune schimbarea regimului de executare dacă persoana internată este încă minoră;

- potrivit art. 182 alin. (2) din Legea nr. 254/2013, *prin comportament care influenţează negativ sau împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate, se înţelege*:

1. iniţierea de acţiuni care conduc la nefrecventarea sau refuzul său constant, precum şi a altor persoane internate, de a participa la cursuri de instruire şcolară şi formare profesională, la programe de educaţie, asistenţă psihologică şi asistenţă socială specifică;

2. introducerea, deţinerea sau traficul de arme, materiale explozive, droguri, substanţe toxice sau alte obiecte şi substanţe care pun în pericol siguranţa centrului, a misiunilor sau a persoanelor;

3. nerespectarea interdicţiilor prevăzute de art. 82 lit. a)-c) din Legea nr. 254/2013 [*a)* exercitarea sau încercarea de exercitare de acte de violenţă asupra personalului, persoanelor care execută misiuni în penitenciar sau care se află în vizită, asupra celorlalte persoane condamnate, precum şi asupra oricăror alte persoane; *b)* organizarea, sprijinirea sau participarea la revolte, răzvrătiri, acte de nesupunere pasive sau active ori alte acţiuni violente, în grup, de natură să pericliteze ordinea, disciplina şi siguranţa penitenciarului; *c)* iniţierea sau participarea la acte de sustragere de la executarea pedepselor privative de libertate];

4. nerespectarea în mod repetat a interdicţiilor prevăzute de art. 82 lit. f) şi h) din Legea nr. 254/2013 [*f)* instigarea altor persoane condamnate la săvârşirea de abateri disciplinare; *h)* sustragerea sau distrugerea unor bunuri sau valori de la locul de muncă ori aparţinând penitenciarului, personalului, persoanelor care execută activităţi în penitenciar sau se află în vizită, precum şi a bunurilor aparţinând altor persoane, inclusiv celor condamnate].

- **consiliul educativ**, cu participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, în calitate de preşedinte, şi a asistentului social, din oficiu sau la sesizarea comisiei de disciplină, **analizează** situaţia persoanei internate care a săvârşit una din faptele menţionate, în prezenţa acesteia, şi ***poate propune*** continuarea executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar; procesul-verbal ce conţine propunerea motivată de continuare a executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar, împreună cu documentele care atestă menţiunile consemnate în acesta, se înaintează ***instanţei din circumscripţia teritorială în care se află centrul, corespunzătoare în grad instanţei de executare*** competente, după ce acesta a fost comunicat persoanei internate;

- şedinţă este publică şi se desfăşoară cu citarea persoanei internate şi participarea procurorului; asistenţa juridică este obligatorie; potrivit art. 182 alin. (6) din Legea nr. 254/2013, instanţa se pronunţă prin sentinţă definitivă.

6.3. Internarea într-un centru de detenţie

6.3.1. Punerea în executare a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie

- măsura internării într-un centru de detenţie[1] se poate dispune atunci când, în raport cu gravitatea infracţiunii săvârşite şi cu periculozitatea infractorului, evaluată potrivit criteriilor generale prevăzute de art. 74 alin. (1) lit. a)-g) C.pen., instanţa apreciază că se impune privarea de libertate a infractorului care, *la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani* şi care:

(i) a comis o nouă infracţiune pe parcursul executării unei măsuri educative (privative sau neprivative de libertate) aplicate printr-o hotărâre definitivă;

(ii) a mai săvârşit o infracţiune pentru care i s-a aplicat prin hotărâre definitivă o măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) ce a fost executată;

(iii) a comis o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă.

- la executarea măsurii internării într-un centru de detenţie se poate ajunge şi în ipoteza **înlocuirii** unei măsuri educative neprivative de libertate dispuse printr-o hotărâre definitivă cu măsura internării într-un centru de detenţie, dacă se constată comiterea de către minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracţiuni (în timpul minorităţii) sau judecarea ulterioară a acestuia pentru o infracţiune concurentă (chiar şi în ipoteza în care, în cadrul pluralităţii de infracţiuni, se regăseşte şi o faptă săvârşită după împlinirea vârstei de 18 ani);

- internarea într-un centru de detenţie mai poate fi dispusă şi în ipoteza în care instanţa decide *înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenţie*, dacă în perioada internării într-un centru educativ minorul săvârşeşte *o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă* săvârşită anterior; prin ***decizia nr. 17/HP/2020*** instanţa supremă a apreciat că în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenţie, durata măsurii educative a internării într-un centru de detenţie se scade din perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ;

- internarea într-un centru de detenţie se dispune pe o perioadă *determinată*, cuprinsă ***între 2 şi 5 ani***, dacă pentru infracţiunea comisă *legea prevede pedeapsa* închisorii mai mică de 20 de ani, respectiv ***între 5 şi 15 ani***, în cazul în care *pedeapsa prevăzută de lege*[2] pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă; instanţa va avea în vedere la individualizarea duratei internării într-un centru de detenţie criteriile generale de individualizare prevăzute de art. 74 alin. (1) C.pen.;

---

[1] În esenţă, această măsură se deosebeşte de internarea într-un centru educativ prin durata superioară pe care poate fi dispusă şi prin regimul mai strict de executare.

[2] Potrivit art. 187 C.pen., prin „pedeapsă prevăzută de lege" se înţelege pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârşită în formă consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei.

- în cazul infracţiunilor săvârşite în timpul minorităţii, comiterea unei tentative, iar nu a unei infracţiuni consumate va fi avută în vedere la alegerea măsurii educative şi va produce efecte numai între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă, neoperând o reducere la jumătate a acestor limite. Faţă de dispoziţiile art. 187 C.pen., limitele speciale de pedeapsă prevăzute de lege pentru forma consumată a infracţiunii, iar nu cele reduse pentru forma tentată comisă vor fi cele în funcţie de care se va stabili dacă se pot aplica măsuri educative privative de libertate sau în funcţie de care se determină limitele speciale ale măsurilor educative privative de libertate [de pildă, în cazul tentativei la infracţiunea de omor prevăzute de art. 32 C.pen. raportat la art. 188 alin. (1) C.pen., săvârşite de un minor, limitele măsurii internării într-un centru de detenţie sunt cuprinse între 5 şi 15 ani, în acord cu dispoziţiile art. 125 alin. (2) teza a II-a C.pen., şi nu între 2 şi 5 ani];

- măsura internării într-un centru de detenţie se va executa fie înainte ori după împlinirea vârstei de 18 ani, fie atât înainte, cât şi după împlinirea vârstei de 18 ani, în funcţie de data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti; aşadar, instanţa de judecată nu va menţiona în minută că internarea într-un centru de detenţie se dispune până la împlinirea vârstei de 18 ani;

- în principiu, măsura internării într-un centru de detenţie urmează a fi aplicată în ipotezele în care instanţa, în temeiul Codului penal din 1969, se orienta către aplicarea pedepsei închisorii cu executare în regim de detenţie;

- ***după rămânerea definitivă a hotărâri judecătoreşti punerea în executare*** a internării într-un centru de detenţie se face de ***judecătorul delegat cu executarea prin trimiterea unei copii de pe dispozitivul hotărârii organului de poliţie de la locul unde se află minorul*** (***organul de poliţie*** în circumscripţia căruia la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti locuieşte în fapt minorul), când acesta este liber, ori comandantului locului de deţinere, când acesta este arestat preventiv; astfel, în cazul în care măsura educativă este dispusă prin hotărârea prin care instanţa se pronunţă asupra fondului acuzaţiei penale, când la momentul pronunţării hotărârea trebuie redactată integral, se va comunica o copie a dispozitivului hotărârii, iar nu hotărârea în integralitatea sa; în ipoteza în care măsura internării într-un centru de deţinere este dispusă ca urmare a înlocuirii unei măsuri educative neprivative de libertate, când întocmirea minutei este obligatorie, se va comunica organului de poliţie o copie a minutei;

- odată cu punerea în executare a măsurii educative a internării minorului într-un centru de detenţie, ***judecătorul delegat cu executarea va emite şi ordinul prin care interzice minorului să părăsească ţara***; conţinutul ordinului de interzicere de a părăsi ţara dat minorului este similar cu cel al ordinului corespunzător emis în cazul executării pedepsei închisorii sau detenţiunii pe viaţă (art. 555 C.proc.pen.), iar punerea în executare presupune aceleaşi activităţi prevăzute de art. 556-557 C.proc.pen.;

- regimurile de executare a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie sunt bazate pe sistemele progresiv şi regresiv, persoanele internate trecând dintr-un regim în altul, în condiţiile prevăzute de aceeaşi lege;

- regimurile de executare a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie se diferenţiază în raport de gradul de limitare a libertăţii de mişcare a persoanei inter-

nate, precum şi de modul şi locul de organizare şi desfăşurare a activităţilor. Legea prevede următoarele regimuri de executare a măsurii internării într-un centru de detenţie:

a) *regimul închis;*

- se aplică persoanei internate pentru o perioadă mai mare de 3 ani. În mod excepţional, natura şi modul de săvârşire a infracţiunii, persoana internatului, precum şi comportarea acestuia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea în regimul deschis;

- persoanele internate care execută măsura educativă în regim închis sunt cazate, de regulă, în comun, desfăşoară activităţi de instruire şcolară şi formare profesională, educative, culturale, moral-religioase, de asistenţă psihologică şi asistenţă socială specifică şi prestează muncă în grupuri, în interiorul centrului, sub supraveghere, iar în exteriorul centrului, sub pază şi supraveghere continuă, cu aprobarea directorului centrului.

b) *regimul deschis.*

- se aplică persoanei internate pentru o perioadă mai mică de 3 ani. În mod excepţional, natura şi modul de săvârşire a infracţiunii, persoana internatului, precum şi comportarea acestuia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea în regimul închis;

- persoanele internate care execută măsura educativă în regim deschis sunt cazate în comun, se pot deplasa neînsoţite în zone din interiorul centrului stabilite prin regulamentul de ordine interioară, desfăşoară activităţi de instruire şcolară şi formare profesională, educative, culturale, moral-religioase, de asistenţă psihologică şi asistenţă socială specifică şi prestează muncă în spaţii din interiorul centrului care rămân deschise în timpul zilei, iar în afara centrului, însoţite de personal al centrului, cu aprobarea directorului.

6.3.2. Prelungirea internării într-un centru de detenţie

- dacă în perioada internării într-un centru de detenţie *minorul* săvârşeşte *o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă* săvârşită anterior, ***instanţa care judecă noua infracţiune/infracţiunea concurentă*** *dispune prelungirea măsurii internării (măsură obligatorie), fără a depăşi maximul prevăzut în art. 125 alin. (2) C.pen., determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracţiunile săvârşite*;

- din durata măsurii internării într-un centru de detenţie astfel cum a fost prelungită se deduce perioada executată deja până la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus prelungirea;

- dacă noua infracţiune, respectiv concursul (real sau ideal) de infracţiuni este comis în timp ce minorul se afla într-un centru educativ, dar după împlinirea vârstei de 18 ani vor fi incidente dispoziţiile art. 129 alin. (2) lit. b)-d) C.pen. ce reglementează pluralitatea de infracţiuni atunci când una dintre infracţiuni este comisă în minorat, iar cealaltă după împlinirea vârstei de 18 ani, iar nu instituţia prelungirii internării într-un centru de detenţie.

6.3.3. Înlocuirea internării într-un centru detenţie cu măsura asistării zilnice. Liberarea minorului din centrul de detenţie

În cazul în care pe durata internării într-un centru de detenţie minorul a dovedit *interes constant* pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut *progrese evidente* în vederea reintegrării sociale, după executarea a *cel puţin jumătate din durata internării*, ***instanţa în a cărei circumscripţie teritorială se află centrul de detenţie, corespunzătoare în grad instanţei de executare*** *poate dispune (măsură facultativă)*:

a) *înlocuirea internării într-un centru de detenţie cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni;*

- este necesar pentru a se dispune înlocuirea internării într-un centru de detenţie cu măsura educativă a asistării zilnice ca minorul să fi executat cel puţin jumătate din durata internării într-un centru de detenţie *şi să nu fi împlinit vârsta de 18 ani* la data pronunţării hotărârii rămase definitive;

- potrivit art. 179 din Legea nr. 254/2013, *comisia pentru stabilirea, individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii internării*[1], cu participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate la centrul de detenţie, în calitate de preşedinte, şi a unui consilier de probaţiune din cadrul serviciului de probaţiune de pe lângă tribunalul în circumscripţia căruia se află centrul, *stabileşte* dacă minorul a dovedit interes constant pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut progrese în vederea reintegrării sociale, în prezenţa acestuia *şi* ***poate formula prin proces-verbal motivat propunerea de înlocuire a internării într-un centru de detenţie cu măsura educativă a asistării zilnice*** (la formularea propunerii se ţine seama şi de perioadele de internare anterioare) sau ***poate stabili un termen pentru reexaminarea situaţiei minorului, care nu poate fi mai mare de 4 luni***;

- dacă se apreciază că se impune înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice *propunerea cuprinsă într-un procesul-verbal motivat*, împreună cu documentele care atestă menţiunile consemnate în acesta, se înaintează *instanţei în a cărei circumscripţie teritorială se află centrul de detenţie, corespunzătoare în grad instanţei de executare*;

- în cazul în care *comisia pentru stabilirea, individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii internării* constată că minorul nu întruneşte condiţiile pentru a fi dispusă înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice, în procesul-verbal se fixează un termen pentru reexaminarea situaţiei acesteia, *care nu poate fi mai mare de 4 luni*; totodată, comisia comunică procesul-verbal minorului, care are posibilitatea ca, în termen de 3 zile, de la aducerea la cunoştinţă, sub semnătură, să se adreseze cu ***cerere de înlocuire a măsurii internării în centrul de detenţie cu măsura educativă a asistării zilnice*** *instanţei în a cărei circumscripţie teritorială se află centrul de detenţie, corespunzătoare în grad instanţei de executare*;

---

[1] În fiecare centru de detenţie se constituie o comisie pentru stabilirea, individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii internării, alcătuită din directorul centrului, directorul adjunct pentru educaţie şi asistenţă psihosocială, directorul adjunct pentru siguranţa deţinerii, medicul şef, educatorul responsabil de caz, un psiholog şi un asistent social.

- *aşadar*, înlocuirea internării într-un centru de detenţie cu măsura educativă a asistării zilnice *se poate dispune de către instanţa din circumscripţia teritorială în care se află centrul de detenţie, corespunzătoare în grad instanţei de executare, fie la propunerea comisiei pentru stabilirea, individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii internării, fie la cererea minorului internat*;

- instanţa sesizată poate consulta dosarul individual al minorului sau poate solicita copii ale actelor din acesta;

- când instanţa constată că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru înlocuirea măsurii internării în centrul detenţie cu măsura educativă a asistării zilnice, prin sentinţa de respingere a sesizării comisiei/cererii minorului internat, fixează termenul după expirarea căruia propunerea sau cererea va putea fi reînnoită, care nu poate fi mai mare de 4 luni;

- *sentinţa* instanţei poate fi atacată *cu contestaţie* la *instanţa din circumscripţia teritorială în care se află centrul, corespunzătoare în grad instanţei care a avut competenţa să judece apelul împotriva hotărârii prin care s-a aplicat măsura educativă, în termen de 3 zile de la comunicare*;

- contestaţia formulată de procuror *este suspensivă de executare*;

- procedura de judecată a contestaţiei se desfăşoară potrivit dispoziţiilor art. 425^1 C.proc.pen.; o copie de pe hotărârea rămasă definitivă prin care s-a dispus înlocuirea măsurii internării se comunică serviciului de probaţiune şi organelor de poliţie competente;

- în cazul săvârşirii, până la împlinirea duratei internării, a unei noi infracţiuni, respectiv a unui concurs (real sau ideal) de infracţiuni de către o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani şi faţă de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenţie cu măsura asistării zilnice, ***instanţa care are competenţa să judece noua infracţiune săvârşită de minor revine asupra înlocuirii*** *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi dispune una dintre următoarele soluţii:*

(i) executarea restului rămas din durata măsurii internării iniţiale într-un centru de detenţie;

(ii) prelungirea duratei internării într-un centru de detenţie fără a depăşi maximul prevăzut în art. 125 alin. (2) C.pen., determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracţiunile săvârşite.

Deţinutul a executat fracţia prevăzută de lege (jumătate din durata măsurii educative aflată în executare) şi a avut o implicare activă şi constantă în programele şi activităţile desfăşurate la locul de detenţie, nu este cunoscut cu antecedente penale şi nu a fost sancţionat disciplinar. Serviciul de Probaţiune B. a apreciat în referatul de evaluare pe care l-a întocmit că persoana-condamnată, având în vedere că în perioada analizată persoana condamnată nu a mai creat probleme disciplinare şi a manifestat un oarecare interes pentru activităţile educaţionale participând la mai multe programe de formare profesională şi la activităţi educative, şi a propus înlocuirea măsurii privative de libertate cu măsura asistării zilnice şi respectarea obligaţiei de a se prezenta la Serviciul de Probaţiune Bucureşti la datele fixate de acesta. Văzând comportamentul concret al condam-

natului pe durata detenţiei până la acest moment, având în vedere şi referatul întocmit de către Serviciul de Probaţiune de pe lângă Tribunalul B., instanţa consideră că acesta a dovedit interes constant în vederea reintegrării sale sociale, motiv pentru care apreciază că sunt îndeplinite condiţiile pentru înlocuirea măsurii educative privative de libertate a internării într-un centru de detenţie cu măsura educativă a asistării zilnice *(Jud. Brăila, sentinţa penală nr. 146 din 25 ianuarie 2016, www.sintact.ro)*.

b) *liberarea din centrul de detenţie, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani.*

- liberarea dintr-un centru de detenţie nu poate fi dispusă înainte de împlinirea vârstei de 18 ani;

- potrivit art. 180 din Legea nr. 254/2013, *comisia pentru stabilirea, individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii internării* cu participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate de la centrul de detenţie, în calitate de preşedinte, şi a unui consilier de probaţiune din cadrul serviciului de probaţiune de pe lângă tribunalul în circumscripţia căruia se află centrul, *stabileşte*, în prezenţa acesteia, dacă persoana internată a dovedit interes constant pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut progrese în vederea reintegrării sociale *şi* ***poate formula prin proces-verbal motivat propunerea de liberare din centrul de detenţie*** (la formularea propunerii se ţine seama şi de perioadele de internare anterioare) sau ***poate stabili un termen pentru reexaminarea situaţiei minorului, care nu poate fi mai mare de 6 luni***;

- dacă se apreciază că se impune liberarea din centru de detenţie, *propunerea cuprinsă într-un procesul-verbal motivat*, împreună cu documentele care atestă menţiunile consemnate în acesta, se înaintează *instanţei în a cărei circumscripţie teritorială se află centrul de detenţie, corespunzătoare în grad instanţei de executare*;

- în cazul în care comisia constată că minorul întruneşte condiţiile pentru a fi dispusă liberarea sa, în procesul-verbal se fixează un termen pentru reexaminarea situaţiei acesteia, *care nu poate fi mai mare de 6 luni*; totodată, comisia comunică procesul-verbal minorului, care are posibilitatea ca, în termen de 3 zile de la aducerea la cunoştinţă, sub semnătură, să se adreseze cu ***cerere de liberare din centrul de detenţie***, *instanţei în circumscripţia căreia se află centrul de detenţie, corespunzătoare în grad instanţei de executare*;

- *aşadar, liberarea din centrul de detenţie se poate dispune de către instanţa din circumscripţia teritorială în care se află centrul, corespunzătoare în grad instanţei de executare, fie la propunerea comisiei pentru stabilirea, individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii internării, fie la cererea minorului internat*;

- instanţa sesizată poate consulta dosarul individual al minorului sau poate solicita copii ale actelor din acesta;

- când instanţa constată că nu sunt îndeplinite condiţiile liberării din centrul de detenţie, prin sentinţa de respingere a sesizării comisiei/cererii minorului internat, fixează termenul după expirarea căruia propunerea sau cererea va putea fi reînnoită, care *nu poate fi mai mare de 6 luni;*

- *sentința* instanței poate fi atacată *cu contestație la instanța din circumscripția teritorială în care se află centrul, corespunzătoare în grad instanței care a avut competența să judece apelul hotărârii prin care s-a aplicat măsura educativă, în termen de 3 zile de la comunicare*;

- contestația formulată de procuror *este suspensivă de executare*;

- procedura de judecată a contestației se desfășoară potrivit dispozițiilor art. 425[1] C.proc.pen.; o copie de pe hotărârea rămasă definitivă prin care s-a dispus înlocuirea măsurii internării se comunică serviciului de probațiune și organelor de poliție competente;

- în cazul săvârșirii după liberare a unei noi infracțiuni, respectiv a unui concurs (real sau ideal) de infracțiuni până la împlinirea duratei măsurii internării vor fi incidente dispozițiile art. 129 alin. (2) lit. b)-d) C.pen. ce reglementează pluralitatea de infracțiuni atunci când una dintre infracțiuni este comisă în minorat, iar cealaltă după împlinirea vârstei de 18 ani, iar nu instituția revocării liberării noile infracțiuni fiind comise de un major.

Pentru a se dispune liberarea dintr-un centru de detenție în cazul persoanelor condamnate la măsura educativă privativă de libertate a internării într-un centru de detenție, după împlinirea de către aceste persoane a vârstei de 18 ani, trebuie să se constate că persoana în cauză a dovedit interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale și a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, după ce a executat cel puțin jumătate din durata internării. În speța de față, instanța constată că persoana-condamnată A.I. a executat fracția prevăzută de lege (jumătate din durata măsurii educative aflată în executare). În referatul de evaluare, Serviciul de Probațiune B. apreciază ca fiind oportună liberarea tânărului, având în vedere că acesta a avut pe perioada deținerii un comportament linear, nefiind sancționat sau recompensat. A avut o participare redusă la activități de scurtă durată, însă a frecventat cursurile școlare. Având în vedere faptul că a înțeles importanța respectării de reguli, a manifestat interes pentru situația sa școlară, văzând comportamentul concret al condamnatului pe durata detenției până la acest moment, concluziile și propunerea Serviciului de Probațiune B., instanța consideră că acesta a dovedit interes constant în vederea reintegrării sale sociale și apreciază că sunt îndeplinite condițiile pentru liberarea sa din centrul de detenție *(Jud. Brăila, sentința penală nr. 124 din 25 ianuarie 2016, sentință penală nr. 124 din 25 ianuarie 2016, www.portal.just.ro)*.

Dacă în ceea ce privește prima condiție, tribunalul a reținut că este îndeplinită fracția prevăzută de lege, referitor la celelalte condiții impuse de art. 125 alin. (4) C.pen. constând în dovedirea unui interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale și progrese evidente în vederea reintegrării sociale, apreciază că aceste cerințe nu sunt îndeplinite. Persoana internată a fost sancționată disciplinar de 26 de ori, fiind recompensat doar de 2 ori. În ceea ce privește recompensele se observă că ultima este din 20 septembrie 2016, cu mult înainte de data procesului-verbal din 20 august 2018, de atunci și până la data sesizării instanței nemaifiind recompensat. La acestea se adaugă

faptul că, ulterior ultimei analize din 20.08.2018, petentul a fost sancţionat disciplinar de 7 ori, fapt ce relevă nu numai că persoana internată nu respectă normele impuse de locul de deţinere, dar şi că are o atitudine refractară în ceea ce priveşte internalizarea acestor norme şi conştientizarea necesităţii de a adopta un comportament conform din care să rezulte dovezi temeinice de îndreptare. În perioada în care a executat măsura educativă, acesta nu a dobândit o calificare profesională care să îi asigure integrarea în câmpul muncii, iar de la data ultimei analize, tânărul T.M.C. nu numai că nu a depus niciun efort în vederea reintegrării sociale, dar a şi încălcat regulile instituite la locul de detenţie. În plus, aşa cum rezultă din referatul de evaluare întocmit de consilierul de probaţiune, tânărul T.M.C. prezintă un risc mediu superior de a comite noi infracţiuni, considerându-se că la examinarea propunerii de liberare se impune a se avea în vedere ca relevant riscul de implicare a tânărului în comiterea de noi infracţiuni, precum şi efectele pozitive ale mediului de detenţie asupra acesteia, considerându-se că menţinerea acestuia în centru de detenţie, până la finalizarea termenului pedepsei, îi oferă acestuia posibilitatea reală de a finaliza cursurile ciclului gimnazial, oferind astfel şansa parcurgerii, la liberare, a unui curs de calificare ce-i poate asigura inserţia pe piaţa muncii. Instanţa constată că partea din măsura educativă executată până la acest moment nu a fost de natură să determine în conştiinţa lui T.M.C. o reconsiderare a normelor de conduită socială (petentul persistând în comportamentul antisocial), iar împrejurarea că persoana internată a fost discutată în Comisie şi amânată de mai multe ori nu presupune în mod automat eliberarea sa din centru atât timp cât în perioada de la ultima analiză T.M.C. nu numai că nu s-a evidenţiat în mod pozitiv, ci chiar a fost sancţionat disciplinar de mai multe ori. Simpla împlinire a fracţiei din măsura educativă executată nu presupune acordarea în mod automat a beneficiului liberării anticipate, fiind necesar ca din conduita persoanei condamnate să transpară îndreptarea sa sub aspect moral, respectiv însuşirea şi respectarea normelor de convieţuire socială. Instanţa apreciază că în condiţiile în care T.M.C. a fost condamnat pentru omor calificat, iar în centrul de detenţie a comis acte de agresiune fizică împotriva altor persoane, dar şi acte de autoagresiune, multiplele abateri disciplinare, conduita dezadaptativă adoptată în mediul de detenţie, raportat şi la considerentele expuse anterior, nu se poate reţine că acesta a dat dovezi temeinice, suficiente şi constante de îndreptare. Raportat la dispoziţiile art. 181 alin. (2) coroborat cu art. 180 alin. (5) din Legea nr. 254/2013, având în vedere că în raportul Comisiei se estimează că pentru o reexaminare a îndeplinirii de către petent a condiţiilor de liberare se impune amânarea discutării acestuia după data de 3.08.2019, instanţa apreciind că această amânare este necesară pentru a da posibilitatea petentului de a reflecta asupra conduitei sale viitoare, dând totodată posibilitatea acestuia de a finaliza cursurile şcolare care să asigure acestuia o reinserţie socială pe viitor, diminuându-se astfel riscul de comitere de noi infracţiuni, va menţine termenul propus de comisie, după expirarea căruia va putea fi reînnoită propunerea/cererea de liberare din centrul de detenţie cu executare în penitenciar, respectiv după data de 3.08.2019. La stabilirea acestui termen, Tribunalul are în vedere că acest interval de timp corespunde situaţiei personale a petentului, pentru ca acesta să-şi intensifice eforturile menite să ducă la îndreptarea conduitei sale, prin formarea unei atitudini corecte faţă de ordinea de drept

şi valorile sociale ocrotite de lege, să dovedească interes constant pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale *(Trib. Iaşi, sentinţa penală nr. 365 din 21 martie 2019, www.sintact.ro)*.

Instanţa a respins propunerea formulată de comisia pentru individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie din cadrul Centrului de Detenţie X privind liberarea persoanei internate, ca nefondată. În urma analizei actelor dosarului şi a dispoziţiilor legale incidente, s-a constatat că persoana internată, la data evaluării, împlinise vârsta de 18 ani, a executat fracţia din măsura educativă prevăzută de Codul penal, însă aceste împrejurări nu-i conferă un drept, ci doar o vocaţie la acordarea beneficiului liberării, oportunitatea acordării liberării fiind lăsată exclusiv la latitudinea instanţei de judecată. Analiza circumstanţelor menite să confirme îndreptarea persoanei internate este o chestiune lăsată de către legiuitor la aprecierea suverană a instanţei, fiind avut în vedere în acest sens comportamentul persoanei internate pe parcursul executării măsurii educative, care să reflecte dorinţa, dar şi posibilitatea sa de reintegrare în societate, de readaptare la valorile sociale pe care le-a încălcat prin săvârşirea faptei. Astfel, evaluând activitatea persoanei internate pe perioada internării în centrul de detenţie, raportat la factori de risc care pot susţine sau dezvolta comportamentul infracţional al acestuia şi durata sancţiunii aplicate, s-a apreciat că la acest moment nu se impune modificarea măsurii internării. În acest sens, s-a reţinut că din caracterizarea înaintată de Centrul de Detenţie X reiese că persoana internată se află la a treia analiză în comisia de liberare. Pe parcursul executării măsurii educative a manifestat un comportament preponderent pozitiv, fiind sancţionat de trei ori şi recompensat de 21 de ori (de trei ori cu ridicarea unei sancţiuni aplicate anterior şi de 18 ori cu suplimentarea drepturilor), însă, potrivit referatului de evaluare întocmit de către Serviciul de Probaţiune D., riscul de a reitera alte fapte de natură penală a fost apreciat ca mediu, fiind identificaţi o serie de factori negativi, criminogeni, de natură a favoriza conduita infracţională. Faţă de acestea, instanţa a considerat că persoana internată trebuie să dovedească cu mai multă certitudine sau claritate interes constant pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi că a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, printr-un comportament care să iasă în evidenţă. Ca atare, instanţa a apreciat că persoana internată trebuia să aducă dovezi dintre cele mai puternice pentru a proba îndreptarea sa şi posibilitatea reintegrării în societate, condiţie ce nu se poate aprecia ca îndeplinită la momentul actual. De asemenea, nu trebuie pierdut din vedere că măsura educativă a internării într-un centru de detenţie, alături de rolul preponderent educativ pe care îl are, prezintă şi un caracter represiv, respectiv tocmai izolarea de societate a celui internat pentru o perioadă de timp ce variază în funcţie de criteriile de individualizare ale măsurii educative. Prin urmare, este necesar a se analiza comportamentul persoanei internate pe o perioadă mai lungă de timp, pentru a crea organelor judiciare convingerea că acesta se poate încadra într-o viaţă normală, părăsind câmpul infracţional şi că progresele de natură socială înregistrate de persoana internată sunt solide, serioase, consistente şi în concordanţă cu evoluţia socială pe care orice persoană trebuie să o înregistreze în viaţă. Având în vedere cele ce preced, ţinând cont şi

de gravitatea infracţiunii săvârşite (omor), precum şi de durata din măsura internării într-un centru de detenţie rămasă de executat, continuarea executării măsurii educative privative de libertate reprezintă soluţia oportună şi legală pentru ca persoana în cauză să se redreseze, să dobândească un ansamblu de valori morale şi sociale necesare pentru evitarea în momentul părăsirii centrului de detenţie a săvârşirii altor infracţiuni *(Trib. Dolj, sentinţa penală nr. 480 din 16 decembrie 2021, www.sintact.ro).*

6.3.4. Obligaţii ce trebuie impuse în cazul înlocuirii internării ori al liberării

Odată cu *înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenţie cu măsura asistării zilnice* sau odată cu dispunerea *liberării din centrul de detenţie*, instanţa ***trebuie să impună*** *(măsură obligatorie)* respectarea uneia sau mai multora dintre următoarele obligaţii prevăzute de art. 121 C.pen. (aceleaşi cu cele care pot fi impuse alături de măsurile educative neprivative de libertate):

A. Obligaţii de „a face"

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte minorul care trebuie să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide, pe baza evaluării iniţiale*** a minorului, ***cursul ce trebuie urmat şi instituţia din comunitate*** în care urmează să aibă loc, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii în funcţie de evaluarea iniţială a minorului şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii;

- ***supravegherea şi controlul*** respectării obligaţiei de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, atât cu privire la minor, cât şi cu privire la instituţia stabilită, se efectuează de ***serviciul de probaţiune competent***;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea.

b) să se prezinte la serviciul de probaţiune la datele fixate de acesta;

- executarea obligaţiei începe la data aducerii la cunoştinţa minorului a conţinutului concret al obligaţiei, stabilit de către consilierul de probaţiune;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea.

c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

- în cazul dispunerii acestei obligaţii, o copie de pe dispozitivul hotărârii se comunică de către consilierul de probaţiune instituţiei în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală menţionată în hotărâre;

- instanţa de judecată trebuie să stabilească instituţia în care persoana supravegheată urmează a se supune acestor măsuri ce au scop curativ; în cazul în care instituţia nu este menţionată în hotărâre, ***consilierul de probaţiune stabileşte prin decizie***

instituţia în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală şi comunică acesteia copia de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa;

- costurile controlului, tratamentului sau îngrijirii medicale sunt acoperite de la bugetul de stat;

- executarea obligaţiei începe la data aducerii la cunoştinţa minorului a conţinutului concret al obligaţiei, stabilit de către consilierul de probaţiune;

- executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea.

Aceste obligaţii urmăresc, în esenţă, ***reintegrarea socială a minorului*** faţă de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenţie cu măsura asistării zilnice, respectiv care a fost liberat din executarea măsurii internării într-un centru de detenţie.

B. Obligaţii de „a nu face"

a) *să nu depăşească, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă;*

b) *să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;*

c) *să nu se apropie şi să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă.*

- având în vedere caracterul general al obligaţiilor de „a nu face", dar şi scopul acestora (prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni), instanţa trebuie să individualizeze, în concret, conţinutul fiecărei obligaţii, ţinând seama de împrejurările cauzei (de pildă, să nu comunice cu X sau Y, membrii familiei victimei Z, sau să nu se afle pe stadionul Ghencea din Bucureşti etc.).

În cazul impunerii faţă de minor *a unei/unor obligaţii de „a nu face"*, ***judecătorul delegat cu executarea*** trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive următoarelor instituţii sau autorităţi, după cum urmează:

a) pentru obligaţia de a nu depăşi, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie locuieşte minorul;

b) pentru obligaţia de a nu a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa minorul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratului General al Poliţiei Române;

c) pentru obligaţia de a nu se apropia şi de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă, comunicarea se face persoanelor cu care minorul nu are dreptul să intre în legătură ori să se apropie, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui cir-

cumscripţie îşi are locuinţa minorul şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratelor judeţene de poliţie de la domiciliul acestora.

Verificarea respectării obligaţiilor de „a nu face" **nu cade în sarcina Serviciului de probaţiune, ci a *autorităţilor sau instituţiilor*** *enumerate mai sus*, care sunt notificate de către judecătorul delegat cu executarea; în cazul constatării încălcării unei/unor obligaţii de „a nu face", autorităţile sau instituţiile competente vor sesiza Serviciul de probaţiune, iar nu judecătorul delegat cu executarea.

- executarea obligaţiilor de „a nu face" începe la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost stabilite; executarea obligaţiei încetează de drept la data executării sau considerării ca executată a măsurii educative pe care o însoţeşte, respectiv din care s-a dispus liberarea;

- pe durata măsurii asistării zilnice (care a înlocuit măsura internării într-un centru de detenţie), respectiv a liberării din executarea măsurii internării într-un centru de detenţie, ***serviciul de probaţiune are obligaţia să sesizeze instanţa***, dacă:

(i) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligaţiilor impuse de instanţă, fie încetarea executării unora dintre acestea;

(ii) persoana supravegheată nu respectă condiţiile de executare a măsurii educative a asistării zilnice sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin.

Dacă nu sunt respectate, cu rea-credinţă, condiţiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligaţiile impuse, ***instanţa care a judecat cauza în primă instanţă***, *la sesizarea procurorului ori a consilierului de probaţiune,* ***revine asupra înlocuirii sau liberării*** *(măsură obligatorie, nu facultativă) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuiri/liberării) din durata măsurii internării într-un centru de detenţie.*

Codul penal nu mai foloseşte instituţia revocării în această ipoteză, ci pe cea a revenirii, care, în esenţă, are aceeaşi logică de funcţionare ca şi revocarea.

Instanţa a respins sesizarea Serviciului de Probaţiune prin care se solicita revenirea asupra liberării din măsura educativă a internării într-un centru de detenţie şi executarea restului rămas neexecutat din măsura educativă privativă de libertate, întrucât persoana liberată nu ar fi respectat cu rea-credinţă obligaţia de a se prezenta la datele stabilite de consilierul de probaţiune la sediul instituţiei de supraveghere, ca nefondată. Astfel, din actele dosarului, s-a reţinut că, urmare a solicitării persoanei liberate, consilierul de probaţiune i-a acordat permisiunea părăsirii teritoriului ţării pentru petrecerea sărbătorilor pascale în Italia. Deşi aceasta nu s-a prezentat la data stabilită la sediul Serviciului de Probaţiune, conform planului de supraveghere semnat la momentul punerii în executare a obligaţiei menţionate, din cercetările efectuate de instanţă a rezultat că pe perioada şederii în Italia, pentru care a obţinut permisiune în executarea obligaţiei, a fost arestat preventiv de autorităţile italiene, fiind condamnat ulterior la o pedeapsă privativă de libertate. Astfel, instanţa a apreciat că intimatul nu a încălcat cu rea-credinţă obligaţiile impuse prin sentinţa penală prin care a fost liberat, având în vedere că s-a făcut dovada faptului că există o cauză mai

presus de voința sa care l-a împiedicat să se prezinte la Serviciul de Probațiune, acesta fiind încarcerat în Italia *(Jud. Craiova, sentința penală nr. 1270 din 30 martie 2018, www.sintact.ro).*

6.3.5. Modificarea obligațiilor

- *procesul de supraveghere* a minorului față de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenție cu asistarea zilnică, respectiv a persoanei liberate din executarea măsurii internării într-un centru de detenție însoțită de impunerea unei/unor obligații de „a face" sau „a nu face", reglementat de Codul penal, *este unul flexibil*, art. 122 C.pen. prevăzând posibilitatea ca, pe parcursul supravegherii, obligațiile impuse prin hotărârea judecătorească definitivă să poată fi *modificate* de instanța de executare, în funcție de progresele înregistrate de minor, pentru a asigura minorului șanse sporite de îndreptare și reintegrare socială, *fie prin impunerea unor noi obligații* care nu fuseseră impuse anterior de instanță, *fie prin modificarea conținutului obligațiilor existente prin sporirea/diminuarea condițiilor de executare* (de pildă, când deși inițial fusese impusă obligația de a nu se afla pe stadionul Ghencea din București, iar ulterior, având în vedere comportamentul persoanei supravegheate, instanța impune acesteia obligația de a nu se afla pe niciunul dintre stadioanele din capitală);

- dispozițiile art. 122 C.pen. *sunt de natură să asigure respectarea principiului intervenției adaptate, prin stabilirea și continuarea intervenției în acord cu dinamica cazului*;

- ***sesizarea instanței*** în vederea modificării obligațiilor se poate face ***de Serviciul de probațiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea minorului, părinților, tutorelui sau a altei persoane în grija căreia se află minorul ori a persoanei vătămate, după consultarea referatului de evaluare întocmit de consilierul de probațiune);

- pe parcursul asistării zilnice sau al liberării se poate dispune de mai multe ori modificarea obligațiilor, legea neprevăzând în această materie nicio limitare;

- nu constituie modificare a obligațiilor obținerea de către minor a ***permisiunii în executarea obligațiilor*** prevăzute la art. 121 alin. (1) lit. c) și d) C.pen. (obligația de a nu se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță, precum și obligația de a nu se apropia și de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță). Permisiunea poate fi acordată, la solicitarea minorului, *pentru o perioadă de timp de maximum 5 zile*, ***de consilierul de probațiune, prin decizie***, pentru motive temeinic justificate (de pildă, participarea minorului la funeraliile unui membru de familie); legea nu prevede cazuri limitative în care se poate dispune permisiunea, acestea urmând a fi apreciate *in concreto* de către *consilierul de probațiune*. Pe durata permisiunii, prezența persoanei supravegheate în anumite locuri sau luarea legăturii cu anumite persoane nu reprezintă o încălcare a obligațiilor impuse. Durata permisiunii se include în termenul de supraveghere;

- deopotrivă, dacă instanța de judecată a impus în sarcina minorului executarea obligației de a nu depăși, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță, la solicitarea minorului, pentru motive obiective, ***consilierul de***

probaţiune[1] ***poate să acorde minorului, prin decizie***, permisiunea de a depăşi limita teritorială stabilită de instanţă; şi în acest caz, legea nu prevede cazuri limitative în care se poate dispune permisiunea, acestea urmând a fi apreciate *in concreto* de către *consilierul de probaţiune*; de asemenea, faţă de motivele concrete ale solicitării, *consilierul de probaţiune* va stabili şi durata pentru care se acordă permisiunea, aceasta nefiind limitată în timp printr-o dispoziţie legală; pe durata permisiunii, minorul poate depăşi limita teritorială impusă, aceasta nereprezentând o încălcare a obligaţiei impuse;

- despre acordarea permisiunii, ***consilierul de probaţiune încunoştinţează***, după caz, inspectoratul judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, cel în care îşi are locuinţa minorul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratul General al Poliţiei Române, şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratele judeţene de poliţie de la domiciliul acestora, precum şi judecătorul delegat cu executarea.

6.3.6. Încetarea obligaţiilor

- *tot ca expresie a caracterului flexibil al procesului de supraveghere, art. 122 C.pen. stipulează că* ***instanţa de executare va dispune încetarea executării*** uneia/unora dintre obligaţiile pe care le-a impus prin hotărârea definitivă, atunci când apreciază că, faţă de progresele înregistrate de minor, menţinerea acestora nu mai este necesară (de pildă, instanţa apreciază că nu mai este necesară şi proporţională cu scopul urmărit restrângerea libertăţii de circulaţie a minorului, dispunând încetarea obligaţiei de a nu părăsi teritoriul României);

- dispoziţiile art. 122 C.pen. *sunt de natură să asigure respectarea* ***principiului intervenţiei adaptate****, prin stabilirea şi continuarea intervenţiei în acord cu dinamica cazului*;

- **sesizarea instanţei de executare** în vederea încetării obligaţiilor se poate face *de* ***Serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea minorului, părinţilor, tutorelui sau a altei persoane în grija căreia se află minorul ori a persoanei vătămate, după consultarea referatului de evaluare întocmit de consilierul de probaţiune);

- pe parcursul asistării zilnice (care a înlocuit internarea într-un centru educativ), respectiv al liberării se poate dispune de mai multe ori încetarea executării unor obligaţii, legea neprevăzând în această materie nicio limitare.

6.3.7. Schimbarea regimului de executare

- dacă în cursul executării măsurii internării într-un centru de detenţie, persoana internată, **care a împlinit vârsta de 18 ani**, are un *comportament prin care influenţează negativ sau împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane*

---

[1] Stipularea de către lege a competenţei consilierului de probaţiune de a acorda permisiunea în executarea obligaţiilor se aliniază regulii nr. 71 din Recomandarea Consiliului Europei nr. 1992/16 privind regulile europene privind sancţiunile şi măsurile comunitare având la bază *principiul intervenţiei adaptate*.

internate, instanţa **poate dispune (măsură facultativă, nu obligatorie)** continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar;

- prin schimbarea regimului de executare, măsura educativă privativă de libertate nu îşi schimbă natura juridică, nefiind vorba de o transformare a acesteia într-o pedeapsă, ci se schimbă numai locul unde urmează a fi executată;

- nu se va putea dispune schimbarea regimului de executare dacă persoana internată este încă minoră;

- potrivit art. 182 alin. (2) din Legea nr. 254/2013, *prin comportament care influenţează negativ sau împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate, se înţelege*:

1. iniţierea de acţiuni care conduc la nefrecventarea sau refuzul său constant, precum şi a altor persoane internate, de a participa la cursuri de instruire şcolară şi formare profesională, la programe de educaţie, asistenţă psihologică şi asistenţă socială specifică;

2. introducerea, deţinerea sau traficul de arme, materiale explozive, droguri, substanţe toxice sau alte obiecte şi substanţe care pun în pericol siguranţa centrului, a misiunilor sau a persoanelor;

3. nerespectarea interdicţiilor prevăzute de art. 82 lit. a)-c) din Legea nr. 254/2013 [*a)* exercitarea sau încercarea de exercitare de acte de violenţă asupra personalului, persoanelor care execută misiuni în penitenciar sau care se află în vizită, asupra celorlalte persoane condamnate, precum şi asupra oricăror alte persoane (de exemplu, agresarea colegului de cameră ori a personalului centrului educativ); *b)* organizarea, sprijinirea sau participarea la revolte, răzvrătiri, acte de nesupunere pasive sau active ori alte acţiuni violente, în grup, de natură să pericliteze ordinea, disciplina şi siguranţa penitenciarului; *c)* iniţierea sau participarea la acte de sustragere de la executarea pedepselor privative de libertate (de pildă, tentativa de sustragere de la executarea măsurii educative prevăzută de art. 288 alin. (2) C.pen.)];

4. nerespectarea în mod repetat a interdicţiilor prevăzute de art. 82 lit. f) şi h) din Legea nr. 254/2013 [*f)* instigarea altor persoane condamnate la săvârşirea de abateri disciplinare; *h)* sustragerea sau distrugerea unor bunuri sau valori de la locul de muncă ori aparţinând penitenciarului, personalului, persoanelor care execută activităţi în penitenciar sau se află în vizită, precum şi a bunurilor aparţinând altor persoane, inclusiv celor condamnate].

- ***comisia pentru stabilirea, individualizarea şi schimbarea regimului de executare a măsurii internării*** cu participarea judecătorului de supraveghere a privării de libertate, în calitate de preşedinte, şi a asistentului social, din oficiu sau la sesizarea comisiei de disciplină, analizează situaţia persoanei internate care a săvârşit una din faptele menţionate, în prezenţa acesteia, şi poate propune continuarea executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar; *procesul-verbal* ce conţine propunerea motivată de continuare a executării măsurii educative privative de libertate în penitenciar, împreună cu documentele care atestă menţiunile consemnate în acesta, se înaintează **instanţei din circumscripţia teritorială în care se află centrul, corespunzătoare în grad instanţei de executare competente**, după ce acesta a fost comunicat persoanei internate.

Într-adevăr, abaterile disciplinare cu care este cunoscut condamnatul în penitenciar nu sunt dintre acelea expres menţionate de art. 182 alin. (2) lit. c) şi d) din Legea nr. 254/2013 de natură a atrage continuarea executării de către condamnat a măsurii educative privative de libertate într-un penitenciar, însă, raportat la probele cauzei, instanţa consideră că sunt îndeplinite în speţă condiţiile prevăzute de art. 182 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 254/2013 în sensul că deţinutul R.S.C. a trecut la iniţierea de acţiuni care conduc la nefrecventarea sau refuzul său constant de a participa la cursuri de instruire şcolară prin aceea că în perioada 2.03.2015 - 31.03.2015 a avut o prezenţă sporadică la cursurile de instruire şcolară acumulând 20 de absenţe nemotivate. Justificarea condamnatului conform cu care nu ar fi avut haine pentru a se prezenta la cursurile de instruire şcolară nu poate fi luată în considerare. De asemenea, nu pot fi luate în considerare ca motive de neprezentare la cursurile de instruire şcolare nici motivele medicale ale condamnatului, pentru că chiar în condiţiile în care acesta este cunoscut cu un retard mintal, cu un IQ scăzut, precum şi cu citoliză hepatică, această din urmă boală se află sub control medical, condamnatul a primit tratamentul recomandat şi nu avea recomandare de repaus, nu avea scutire de la cursurile şcolare, nu se afla internat în vreun spital penitenciar în perioada în care au avut loc cursurile şcolare, aşa încât condamnatul nu-şi poate justifica în niciun fel lipsa de la cursurile de instrucţie şcolară în această perioadă. Se concluzionează astfel că în cursul executării măsurii educative privative de libertate persoana internată, care a împlinit vârsta de 18 ani, a avut un comportament prin care influenţează negativ şi împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate, ţinând cont de faptul că persoanele minore internate în centrele de detenţie sunt uşor influenţabile, datorită slabei dezvoltări psihico-fizice, în desfăşurarea de activităţi de sustragere de la efectuarea cursurilor şcolare, la fel ca şi condamnatul, văzându-l pe acesta că întreprinde asemenea lucruri şi autorităţile nu iau măsurile care se impun. Prin urmare, apreciind că sunt întrunite condiţiile prevăzute de lege, dând eficienţă dispoziţiilor menţionate, în baza art. 518 C.proc.pen., raportat la art. 182 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal va admite propunerea formulată de Comisia constituită în baza art. 146 şi în conformitate cu art. 182 alin. (3) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal şi în consecinţă va dispune continuarea executării într-un penitenciar a măsurii educative privative de libertate a internării într-un centru de deţinere luată pe o durată de 5 ani faţă de condamnatul R.S.C. prin sentinţa penală nr. 236/2013 a Tribunalului C. *(Trib. Brăila, sentinţa penală nr. 106 din 19 iunie 2015, www.sintact.ro).*

În privinţa solicitării inculpatului ca instanţa să dispună executarea măsurii educative privative de libertate în Penitenciarul Timişoara, Curtea observă că această cerere este neîntemeiată, întrucât executarea măsurii educative într-un penitenciar este în defavoarea inculpatului, şi pentru acest motiv se dispune doar în condiţiile prevăzute de art. 126 C.pen., dacă în cursul internării într-un centru educativ sau de detenţie, persoana internată care a împlinit 18 ani, are un comportament prin care influenţează negativ sau împiedică procesul de

recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate. Prin urmare, din interpretarea art. 126 C.pen., rezultă că instanţa sesizată cu rechizitoriu poate doar să dispună internarea într-un centru educativ sau de detenţie, dar nu poate dispune executarea măsurii educative privative de libertate într-un penitenciar *(C.A. Timişoara, secţia penală, decizia nr. 768/A din 14 august 2019, www.sintact.ro).*

6.4. Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate

- executarea măsurii educative a internării într-un centru educativ sau a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie poate fi amânată sau întreruptă în următoarele **cazuri**:

a) când se constată, pe baza unei expertize medico-legale, că persoana internată suferă de o boală ce nu poate fi tratată în reţeaua sanitară a Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor şi face imposibilă executarea imediată a măsurii educative a internării într-un centru educativ sau într-un centru de detenţie, iar instanţa constată, pe baza probelor, că specificul bolii nu permite tratarea acesteia cu asigurarea pazei permanente în reţeaua sanitară a Ministerului Sănătăţii şi apreciază că amânarea executării şi lăsarea în libertate nu prezintă un pericol pentru ordinea publică. În această situaţie, executarea măsurii educative se amână pentru o durată determinată;

b) când o persoană internată este gravidă sau are un copil mai mic de un an. În aceste cazuri, executarea măsurii educative se amână până la încetarea cauzei care a determinat amânarea.

- cererea de amânare a executării măsurii educative privative de libertate poate fi făcută de procuror sau de cel faţă de care s-a dispus *măsura educativă privativă de libertate*; competenţa de soluţionare a cererii de amânare a executării măsurii educative privative de libertate aparţine ***instanţei de executare***; cererea de amânare a executării măsurii educative privative de libertate întemeiată pe motive medicale *se depune la judecătorul delegat cu executarea*, însoţită de înscrisuri medicale; judecătorul delegat cu executarea verifică competenţa instanţei şi dispune, după caz, *prin încheiere, declinarea competenţei de soluţionare a cauzei sau efectuarea expertizei medico-legale*; în cazul în care petentul îşi menţine cererea, după primirea raportului de expertiză medico-legală *judecătorul delegat cu executarea va sesiza instanţa de executare* în vederea soluţionării cererii de amânare a executării măsurii educative privative de libertate; în ipoteza în care până la întocmirea raportului de expertiză medico-legală petentul îşi retrage cererea judecătorul delegat cu executarea va lua act prin sentinţă de manifestarea de voinţă a acestuia, nefiind necesară sesizarea instanţei de executare care să pronunţe o asemenea soluţie;

- cererea de întrerupere a executării măsurii educative privative de libertate poate fi făcută de procuror sau de cel faţă de care s-a dispus *măsura educativă*; în plus cererea de întrerupere poate fi făcută şi de **administraţia centrului educativ/de detenţie** în cazul în care se solicită întreruperea executării din motive medicale; când minorul se află *în stare de deţinere*, instanţa competentă să dispună asupra întreruperii este ***numai instanţa în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere la momentul formulării cererii corespunzătoare în grad instanţei de executare*** *(chiar dacă între timp minorul a fost transferat în alt centru educativ sau de detenţie)*; după

dispunerea unei întreruperi, minorul poate formula *cerere de prelungire a întreruperii* anterior acordate, care *se soluţionează de instanţa care a dispus întreruperea executării măsurii educative privative de libertate*; cererea de întrerupere a executării măsurii educative privative de libertate întemeiată pe motive medicale *se depune la judecătorul delegat cu executarea din cadrul instanţei în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere*, însoţită de înscrisuri medicale; judecătorul delegat cu executarea verifică competenţa instanţei şi dispune, după caz, *prin încheiere, declinarea competenţei de soluţionare a cauzei sau efectuarea expertizei medico-legale*; în cazul în care petentul îşi menţine cererea, după primirea raportului de expertiză medico-legală *judecătorul delegat cu executarea va sesiza instanţa în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere* în vederea soluţionării cererii de întrerupere a executării măsurii educative privative de libertate; în ipoteza în care, până la întocmirea raportului de expertiză medico-legală, petentul îşi retrage cererea, judecătorul delegat cu executarea va lua act prin sentinţă de manifestarea acestuia de voinţă, nefiind necesară sesizarea *instanţei în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere* care să pronunţe o asemenea soluţie;

- în cazul în care admite amânarea/întreruperea executării internării măsurii educative a internării într-un centru educativ sau a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie ***instanţa trebuie să impună respectarea cumulativă a următoarelor obligaţii***:

a) să nu depăşească limita teritorială fixată (localitate, judeţ, ţară etc.) *decât în condiţiile stabilite de instanţă prin hotărârea prin care se dispune amânarea/întreruperea executării*;

b) să ia legătura, în termenul stabilit de instanţă, cu organul de poliţie desemnat de aceasta în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a fi luat în evidenţă şi a stabili mijlocul de comunicare permanentă cu organul de supraveghere, precum şi să se prezinte la instanţă ori de câte ori este chemat;

c) să nu îşi schimbe locuinţa *fără informarea prealabilă* a instanţei care a dispus amânarea;

d) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme;

e) pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. (*motive medicale*), să se prezinte de îndată la unitatea sanitară la care urmează să facă tratamentul, iar pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. să îngrijească copilul mai mic de un an.

- pe lângă obligaţiile enumerate mai sus, instanţa care dispune măsura amânării/întreruperii executării măsurii educative privative de libertate ***poate*** *impune* respectare unei *sau a mai multora* dintre următoarele obligaţii:

a) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

b) să nu comunice cu persoana vătămată sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori să nu se apropie de acestea;

c) să nu conducă niciun vehicul sau anumite vehicule stabilite.

- celelalte aspectele procedurale prevăzute de art. 589-594 C.proc.pen. în materia amânării sau întreruperii executării pedepsei închisorii sau detenţiunii pe viaţă se vor aplica în mod corespunzător şi în materia amânării sau întreruperii măsurii educative a internării într-un centru educativ sau a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie.

Secţiunea a 3-a. Procedura reabilitării

§1. Reabilitarea de drept

1.1. Cazurile în care poate interveni reabilitarea de drept

- este reabilitarea ce intervine din oficiu (*ope legis*) în cazul ***condamnării unei persoane fizice*** pentru comiterea, după împlinirea vârstei de 18 ani, a unei infracţiuni (formă tentată, consumată sau epuizată) la ***pedeapsa amenzii*** (indiferent de numărul zilelor amendă aplicat ori de cuantumul acestora) ***sau la pedeapsa închisorii care nu depăşeşte 2 ani*** (inclusiv atunci când s-a dispus executarea pedepsei în regim de detenţie); pedeapsa poate fi aplicată fie unui infractor primar, fie unei persoane condamnate pentru comiterea unei infracţiuni în stare de recidivă sau pluralitate intermediară, ori pentru un concurs de infracţiuni (de pildă, va interveni reabilitarea de drept şi în ipoteza în care după condamnarea pentru comiterea infracţiunii de violare de domiciliu la pedeapsa închisorii de 1 an şi 2 luni, infractorul mai comite în stare de recidivă postcondamnatorie sau postexecutorie o nouă infracţiune de loviri sau alte violenţe pentru care i se aplică pedeapsa amenzii); reabilitarea de drept intervine şi pentru condamnări la pedeapsa amenzii penale aplicată alături de pedeapsa închisorii care *nu depăşeşte 2 ani*; în acest caz reabilitarea intervine dacă pe durata termenului de 3 ani condamnatul nu a săvârşit o altă infracţiune;

- ***o a doua ipoteză*** în care intervine reabilitarea de drept este cea a ***condamnării unei persoane fizice*** pentru comiterea, după împlinirea vârstei de 18 ani, a unei infracţiuni (formă tentată, consumată sau epuizată) ***la pedeapsa închisorii de 3 ani sau mai mică, dacă executarea acesteia a fost suspendată sub supraveghere***; pedeapsa poate fi aplicată fie unui infractor primar, fie unei persoane condamnate pentru comiterea unei infracţiuni ori a reţinerii pluralităţii de infracţiuni în forma concursului ori a pluralităţii intermediare; în acest caz reabilitarea de drept nu intervine la expirarea termenului de supraveghere, ci numai dacă în decurs de 3 ani de la data împlinirii termenului de supraveghere condamnatul nu a săvârşit o altă infracţiune; astfel, în mod întemeiat s-a remarcat în doctrină[1] că „reabilitarea de drept intervine pentru condamnările de cel mult doi ani, indiferent de modul de individualizare a executării pedepsei (cu executare sau cu suspendarea executării sub supraveghere), iar pentru condamnările mai mari de 2 ani şi până la cel mult 3 ani este necesar ca executarea pedepselor aplicate să fie suspendată sub supraveghere";

[1] *Ctin. Mitrache, C. Mitrache*, op. cit., p. 515.

- ***a treia ipoteză*** vizează cazul ***condamnaților persoane juridice***, cu privire la care intervine ***numai reabilitarea de drept***, dacă în decurs de 3 ani de la data la care pedeapsa amenzii a fost executată sau considerată ca executată, respectiv de la data când atât pedeapsa amenzii, cât și pedeapsa complementară aplicată alături de pedeapsa amenzii au fost executate sau considerate ca executate, persoana juridică nu a mai săvârșit nicio altă infracțiune;

- în ipoteza în care hotărârea de condamnare a fost pronunțată de o instanță străină, este necesar în prealabil ca acea hotărâre să fie recunoscută în România, în condițiile Legii nr. 302/2004, republicată;

Cerința esențială: pentru a opera reabilitarea de drept este necesar ca persoana condamnată ***să nu mai comită în termenul de reabilitare o altă infracțiune***; nu prezintă importanță natura și gravitatea infracțiunii săvârșite, forma de vinovăție sau modalitatea de individualizare judiciară a pedepsei; astfel, chiar dacă și prin raportare la pedeapsa aplicată pentru infracțiunea comisă în termenul de reabilitare ar fi teoretic posibilă reabilitarea de drept, cred că neîntrunirea cerinței esențiale stipulate de teza finală a art. 165 C.pen. va conduce la imposibilitatea aplicării regulilor reabilitării de drept; în această ipoteză condamnatul va putea obține doar reabilitarea judecătorească, termenul urmând a se calcula de la data executării sau considerării ca executate a ultimei pedepse.

Instanța reține că cele două condamnări suferite de către petent sunt susceptibile, prin prisma cuantumului, de reabilitare de drept. Cu toate acestea instanța reține că reabilitarea de drept este incidentă doar în cazul în care într-un interval de timp, 3 ani de la data executării pedepsei, persoana respectivă nu mai comite o altă infracțiune. Această condiție nu este îndeplinită în prezenta cauză, deoarece petentul a comis infracțiunea pentru care a fost condamnat la pedeapsa de 2 ani de închisoare prin sentința penală nr. 102 din 19.01.2009 a Judecătoriei Sectorului 5 București la data de 7.03.2005, înainte de data la care a executat pedeapsa amenzii penale în cuantum de 600 lei aplicată prin sentința penală nr. 187 din 16.01.2006 a Judecătoriei Sectorului 5 București, definitivă prin neapelare (amenda fiind achitată la data de 8.05.2006). În acest caz persoana condamnată nu poate solicita decât reabilitarea judecătorească, termenul de reabilitare incident fiind cel mai scurt termen de la reabilitarea judecătorească și care se va calcula de la data executării sau considerării ca executate a ultimei pedepse *(Jud. Sectorului 5 București, sentința penală nr. 2539 din 1 noiembrie 2016, în A. Iugan, C.pen. adnotat).*

1.2. Termenul reabilitării de drept

Termenul de reabilitare de drept, ***în cazul condamnaților persoane fizice, este de 3 ani*** și curge de la data la care pedeapsa principală este executată sau considerată executată, respectiv:

a) data punerii efective în libertate, când pedeapsa închisorii de cel mult 2 ani a fost integral executată în regim de detenție;

b) data actului de grațiere postcondamnatorie, în cazul grațierii totale sau a restului de pedeapsă;

c) data rămânerii definitive a hotărârii, în cazul grațierii totale antecondamnatorii sau dacă, după deducerea duratei privării de libertate, nu mai rămâne niciun rest de pedeapsă de executat (de pildă, dacă pedeapsa aplicată este egală cu durata arestării preventive/arestului la domiciliu/internării medicale nevoluntare executate de inculpat anterior condamnării);

d) data împlinirii termenului de prescripție a executării pedepsei;

e) data împlinirii termenului de supraveghere, în situația în care executarea pedepsei a fost suspendată sub supraveghere; *potrivit Codului penal, împlinirea termenului de supraveghere al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii nu are ca efect intervenția reabilitării de drept, ci numai considerarea pedepsei ca executată [art. 98 alin. (1) C.pen.]*;

f) data împlinirii termenului de supraveghere al liberării condiționate (nu de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiționată);

g) data la care amenda penală a fost achitată integral, respectiv data la care executarea amenzii penale s-a stins în orice alt mod (prin prestarea muncii neremunerate în folosul comunității).

- în cazul persoanei fizice, pe durata termenului reabilitării de drept, nu se execută pedepsele accesorii (pedeapsa principală fiind executată sau considerată ca executată), însă poate fi executată pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi (aceasta putând fi dispusă și pentru condamnări la pedeapsa închisorii mai mică de 2 ani ori la pedeapsa amenzii) ori măsurile de siguranță (de pildă, obligarea la tratament medical);

Termenul de reabilitare de drept, ***în cazul condamnaților persoane juridice, este de 3 ani*** și curge de la data la care pedeapsa amenzii a fost executată sau considerată ca executată, respectiv de la data când atât pedeapsa amenzii, cât și pedeapsa complementară aplicată alături de pedeapsa amenzii au fost executate sau considerate ca executate, persoana juridică nu a mai săvârșit nicio altă infracțiune.

1.3. Procedura reabilitării de drept

- **în cazul persoanelor fizice**, la împlinirea termenului de reabilitare de drept, dacă persoana condamnată nu a mai săvârșit o altă infracțiune, autoritatea care ține evidența cazierului judiciar[1] va șterge **din oficiu** mențiunile privind pedeapsa (principală,

---

[1] Evidența cazierului judiciar este ținută de:

1. *Cazierul judiciar central*, din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române în ceea ce privește evidența *persoanelor fizice născute în afara României și a persoanelor juridice străine care fac obiectul cazierului judiciar, care au comis infracțiuni pe teritoriul României și au fost condamnate* [art. 6 alin. (1) din Legea nr. 290/2004, republicată];

2. *Cazierul judiciar local* din cadrul Inspectoratelor de poliție județene și al Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, în ceea ce privește evidența persoanelor fizice născute în raza administrativ-teritorială a județului, respectiv a municipiului București [art. 7 alin. (1) din Legea nr. 290/2004, republicată].

accesorie și complementară) aplicată condamnatului persoană fizică (indiferent dacă aceasta a fost aplicată de instanțele române sau de instanțe străine ale căror hotărâri au fost recunoscute în România)[1];

- **în cazul persoanei juridice**, la împlinirea termenului de reabilitare, organul care a *autorizat* înființarea persoanei juridice și organul care a *înregistrat* persoana juridică[2] vor șterge **din oficiu** mențiunile privind pedeapsa aplicată persoanei juridice; această obligație de ștergere din oficiu incumbă și autorității care ține evidența cazierului judiciar;

- în situația în care autoritatea care ține evidența condamnărilor nu procedează din oficiu la ștergerea mențiunilor referitoare la condamnare, condamnatul poate formula ***cerere de constatare***[3] ***a intervenției reabilitării de drept la instanța care a judecat în primă instanță cauza în care s-a pronunțat condamnarea sau la instanța corespunzătoare în grad în a cărei rază teritorială domiciliază condamnatul***;

- existența unei *proceduri administrative* de rectificare a datelor înscrise sau a notărilor provizorii din cazierul judiciar prevăzute de art. 32 din Legea nr. 290/2004 aplicabilă în cazurile în care acestea nu corespund situației reale sau dacă înregistrarea lor nu s-a făcut cu respectarea dispozițiilor legale nu poate conduce la constatarea inadmisibilității cererii de constatare a intervenției reabilitării de drept; astfel, *procedura administrativă* poate fi declanșată la cererea motivată persoanei care figurează în evidența cazierului judiciar și este dată de legea specială în competența *unității de poliție care a emis certificatul de cazier judiciar*, care este obligată să verifice susținerile petiționarului, iar în cazul în care constată că în cazierul judiciar s-a înscris o mențiune greșită, procedează la rectificarea datelor și comunică sau eliberează un nou act în locul celui contestat. Unitatea de poliție poate dispune în cadrul procedurii administrative o soluție de admitere a cererii sau de respingere a acesteia. Persoana căreia i s-a respins cererea de rectificare a cazierului judiciar *poate introduce contestație* în termen de *30 de zile de la comunicare, la judecătoria în a cărei rază teritorială de competență domiciliază*. Competența de soluționare se va desfășura potrivit procedurii civile având natura unui litigiu nepenal prin care se contestă dispoziția

---

Activitatea privind cazierul judiciar este condusă, la nivel central, de *Direcția cazier judiciar, statistică și evidențe operative* din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române art. 5 alin. (2) din Legea nr. 290/2004, republicată].

[1] Chiar dacă a intervenit reabilitare de drept nu vor fi șterse din evidența cazierului judiciar mențiunile referitoare la măsurile de siguranță luate prin hotărârea de condamnare, datele înregistrate prin comunicarea fișei dactiloscopice în condițiile art. 14 alin. (2) din Legea nr. 290/2004, republicată.

[2] Potrivit art. 495 alin. (6) C.proc.pen., după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa amenzii, instanța de executare comunică o copie de pe dispozitivul hotărârii *organului care a autorizat înființarea* persoanei juridice, organului care *a înregistrat* persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum și organelor cu atribuții de control și supraveghere a persoanei juridice, în vederea efectuării mențiunilor corespunzătoare.

[3] Având în vedere dispozițiile art. 2 alin. (2) C.proc.civ. și în vederea garantării liberului acces la justiție pot fi aplicate în mod corespunzător, având în vedere natura procedurii penale și scopul urmărit prin aceasta, dispozițiile procesual civile din materia acțiunii în constatare.

dată în procedura administrativă; spre deosebire de această procedură administrativă, cererea de constatare a intervenţiei reabilitării de drept este formulată în baza dreptului de liber acces la justiţie în faţa instanţei penale care a judecat în primă instanţă cauza în care s-a pronunţat condamnarea sau la instanţa corespunzătoare în grad în a cărei rază teritorială domiciliază condamnatul şi presupune analiza de către o instanţă specializată a unor elemente inerente instituţiei de drept penal, cum ar fi: existenţa unei/unor condamnări susceptibile de reabilitare de drept pentru a determina dacă cererea vizează constatarea reabilitării de drept sau are natura unei cererii prin care se solicită dispunerea reabilitări judecătoreşti, precum şi data de început a curgerii termenului de reabilitare (având în vedere atât datele diferite de la care acesta poate curge, cât şi situaţia existenţei unor condamnări succesive) sau data împlinirii termenului substanţial de reabilitare de drept; toate aceste elemente de analiză justifică necesitatea asigurării efectivităţii dreptului de acces la justiţie în materie penală neputându-se considera că prin existenţa reglementării procedurii administrative cu drept de contestaţie în faţa instanţei civile persoana condamnată nu este titulara dreptului de a se adresa instanţei penale;

- procedura de soluţionare a cererii de constatare a intervenţiei reabilitării de drept nu are natura unei proceduri speciale fiind aplicabile regulile de drept comun care presupun necesitatea citării, publicitatea şedinţei de judecată, participarea obligatorie a procurorului, pronunţarea în şedinţă publică, obligativitatea întocmirii minutei;

- hotărârile prin care se admite cererea de reabilitare de drept au *efect declarativ*; în ipoteza în care instanţa, sesizată cu cererea de constatare a intervenţiei reabilitării de drept, reţine din probele administrate că autorităţile competente au efectuat din oficiu ştergerea menţiunilor referitoare la condamnarea persoanei fizice sau juridice ca urmare a intervenţie reabilitării de drept, cererea formulată va fi respinsă ca inadmisibilă (având caracter subsidiar faţă de obligaţia administrativă pozitivă a autorităţilor competente);

- dacă instanţa sesizată cu cerere de constatare a intervenţiei reabilitării de drept constată că în privinţa condamnării persoanei fizice sau juridice este incidentă instituţia reabilitării judecătoreşti, nu va respinge cererea astfel formulată ca inadmisibilă, ci *o va recalifica ca cerere de reabilitare judecătorească*, urmând apoi procedura prevăzută de lege pentru aceasta.

Dacă nu sunt întrunite condiţiile pentru pronunţarea unei hotărâri prin care să se constate intervenită reabilitarea de drept, cererea trebuie examinată ca o cerere de reabilitare judecătorească *(Trib. jud. Timiş, secţia penală, decizia nr. 1055/1973, în R.R.D. nr. 2/1974, p. 158).*

Având în vedere că X. a fost condamnat pentru o infracţiune comisă în timpul minorităţii, iar potrivit art. 9 din Legea nr. 187/2012 pedepsele cu închisoarea aplicate în baza dispoziţiilor Codului penal din 1969 pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii, nu vor fi luate în considerare la stabilirea stării de recidivă potrivit dispoziţiilor actualului Cod penal, nu se poate solicita reabilitarea faţă de acestea, ci rectificarea lor în datele de cazier. Potrivit art. 32 din Legea nr. 290/2004 cererea de rectificare a datelor din cazier se adresează

unității de poliție care a emis cazierul judiciar, iar în situația în care i se respinge cererea se adresează instanței cu contestație, respectiv judecătoriei în a cărei rază teritorială domiciliază, în 30 zile de la comunicare. Întrucât petentul s-a adresat direct instanței, fără să facă dovada că i-a fost respinsă cererea de rectificare de către poliție, instanța va respinge cererea de reabilitare formulată de petentul U. ca inadmisibilă *(Jud. Sectorului 6 București, sentința nr. 225 din 17 mai 2016, www.sintact.ro).*

§2. Reabilitarea judecătorească

- privește numai condamnații persoane fizice, nu și pe condamnații persoane juridice;

- este reabilitarea ce poate fi acordată de instanța judecătorească în cazul ***condamnării unei persoane fizice*** pentru comiterea, după împlinirea vârstei de 18 ani, a unei infracțiuni (formă tentată, consumată sau epuizată) ***la pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani cu executare în regim de detenție, ori la pedeapsa detențiunii pe viață***;

- pedeapsa poate fi aplicată fie unui infractor primar, fie unei persoane condamnate pentru comiterea unei infracțiuni în stare de recidivă sau pluralitate intermediară, ori pentru un concurs de infracțiuni.

2.1. Condiții

- este reabilitarea dispusă de instanţa de judecată cu privire la condamnaţii persoane fizice, dacă sunt îndeplinite **condiţiile** strict şi limitativ prevăzute de art. 166-168 C.pen., respectiv:

1. să se fi împlinit termenul de reabilitare prevăzut de lege;

- condamnatul poate fi reabilitat după trecerea unui termen de:

a) *4 ani*, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani, dar care nu depăşeşte 5 ani;

b) *5 ani*, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depăşeşte 10 ani;

c) *7 ani*, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani ori în cazul detenţiunii pe viaţă, comutate sau înlocuite cu pedeapsa închisorii;

d) *10 ani*, în cazul condamnării la pedeapsa detenţiunii pe viaţă, considerată executată ca urmare a graţierii, a împlinirii termenului de prescripţie a executării pedepsei sau a liberării condiţionate.

- pentru stabilirea termenului de reabilitare, se va avea în vedere ***pedeapsa aplicată de instanţă prin hotărârea de condamnare***;

- termenul de reabilitare judecătorească se socoteşte **în raport de pedeapsa cea mai grea** ce intră în componenţa pedepsei rezultante ca urmare a cumulului juridic sau aritmetic nu în funcţie de pedeapsa rezultantă;

Termenul de reabilitare judecătorească curge de la data la care pedeapsa principală (pedeapsă unică sau pedeapsă rezultantă) este executată sau considerată executată, respectiv:

(i) data punerii efective în libertate, când pedeapsa a fost integral executată în regim de detenţie;

(ii) data actului de graţiere postcondamnatorie, în cazul graţierii totale sau a restului de pedeapsă;

(iii) data rămânerii definitive a hotărârii, în cazul graţierii antecondamnatorii, ori în cazul în care, după deducerea duratei privării de libertate, nu mai rămâne niciun rest de pedeapsă de executat (de pildă, dacă pedeapsa aplicată este egală cu durata arestării preventive/arestului la domiciliu/internării medicale nevoluntare executate de inculpat anterior condamnării);

(iv) data împlinirii termenului de prescripţie a executării pedepsei (cu condiţia ca lipsa executării să nu fie imputabilă condamnatului);

(v) data împlinirii termenului de supraveghere al liberării condiţionate (nu de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată).

- în situaţia în care o persoană a suferit mai multe condamnări, termenul de reabilitare judecătorească se stabileşte ***în funcţie de cea mai grea pedeapsă aplicată şi curge de la data la care ultima pedeapsă este executată sau considerată ca executată***;

2. persoana condamnată să nu fi săvârşit o altă infracţiune în termenul de reabilitare;

- este necesar ca fapta săvârşită în termenul de reabilitare să întrunească toate cele trei trăsături esenţiale ale infracţiunii: tipicitatea, antijuridicitatea şi imputabilitatea;

- din momentul punerii în mişcare a acţiunii penale pentru noua infracţiune săvârşită de condamnat, examinarea cererii se suspendă până la soluţionarea definitivă a cauzei privitoare la noua învinuire [art. 533 alin. (2) C.proc.pen.].

3. persoana condamnată să fi achitat în întregime cheltuielile de judecată şi despăgubirile civile la plata cărora a fost obligată.

- condamnatul trebuie să dovedească achitarea despăgubirilor civile sau a cheltuielilor judiciare la care a fost obligat către părţile din proces prin orice mijloc de probă (de exemplu, înscrisuri, acte notariale sau sub semnătură privată, acte eliberate de executorul judecătoresc, declaraţii de martori etc.);

- dovada achitării cheltuielilor judiciare către stat se poate face cu înscrisurile (chitanţe sau certificate fiscale) eliberate de organele financiare din care rezultă că persoana condamnată nu figurează cu debite provenite din datorii ce reprezintă cheltuieli judiciare către stat;

- renunţarea părţilor civile la plata despăgubirilor civile datorate de către persoana condamnată trebuie să fie neechivocă şi voluntară; nu echivalează cu renunţarea la pretenţiile civile de către partea civilă faptul că aceasta nu poate obţine executarea silită a acestora datorită intervenţiei prescripţiei executării silite.

Îndeplinirea condiţiilor enumerate mai sus dă dreptul persoanei condamnate la obţinerea reabilitării judecătoreşti, instanţa de judecată neputând aprecia că, deşi sunt îndeplinite condiţiile reabilitării, aceasta nu este oportună, ca în cazul liberării condiţionate.

Petentul trebuie să facă dovada achitării cheltuielilor judiciare către stat în cuantumul stabilit prin hotărârea de condamnare, fiind lipsită de relevanţă împrejurarea că aceste sume s-au devalorizat până la momentul achitării. De asemenea, instanţa a apreciat că nu este necesar să se procedeze la momentul examinării cererii de reabilitare la reactualizarea despăgubirilor civile, prin raportare la indicele de inflaţie, la care petentul a fost obligat către unitatea sanitară (ce face parte din sistemul public de sănătate) şi să se stabilească un cuantum al despăgubirilor civile ce urmează a fi achitat de către petent majorat faţă de cel stabilit prin hotărârea de condamnare, întrucât acţiunea civilă este guvernată de principiul disponibilităţii *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 2879/2014, definitivă, nepublicată).*

În dovedirea bunei-credinţe este suficient să se facă dovada demersurilor pe care le-ar fi efectuat în vederea achitării despăgubirilor, prin plata constantă a unei sume, cât de infime, reprezentând parte din despăgubirile la care a fost obligat. În lipsa unor asemenea dovezi, condiţiile pentru care instanţa de judecată poate acorda reabilitarea judecătorească nu sunt îndeplinite *(C.A. Timişoara, secţia penală, decizia nr. 307 din 14 mai 2014, www.sintact.ro).*

Împrejurarea că a intervenit prescripţia dreptului material la acţiune al părţii civile nu poate conduce la admiterea cererii de reabilitare judecătorească, întrucât petenta a avut posibilitatea de a achitat benevol obligaţiile civile, fiindu-i acordat un termen de judecată în acest sens, însă nu a înţeles să procedeze în acest sens. Drept urmare, atât timp cât petenta nu a dovedit că nu a avut posibilitatea să achite respectivele despăgubiri, sau că partea civilă a renunţat la acestea, Curtea nu poate da curs favorabil solicitării din contestaţia ce face obiectul cauzei *(C.A. Bucureşti, secţia penală, decizia nr. 333 din 8 octombrie 2019, www.sintact.ro).*

Curtea opinează că **persoana condamnată** a făcut dovada plăţii cheltuielilor de judecată astfel cum rezultă din situaţia analitică – debite, plăţi, solduri – emisă de Administraţia Judeţeană a finanţelor Publice Satu-Mare. Deopotrivă, în privinţa daunelor materiale şi a cheltuielilor de judecată datorate de persoana condamnată părţii civile P.S.D., Curtea reţine că aceasta a renunţat în mod expres la pretenţiile civile în cuantum de 5.000 euro, precum şi la cheltuielile de judecată acordate conform sentinţei penale nr. 806 din 22.04.2005 pronunţată în dosar nr. 3403/2004 de Judecătoria Satu-Mare, arătând că nu mai are nicio pretenţie materială sau morală, prezentă sau viitoare, faţă de contestator, cu privire la procesul ce face obiectul dosarului sus indicat, astfel cum rezultă din declaraţia autentificată prin încheierea de autentificare nr. 1652 din data de 23 mai 2019 a Biroului Individual Notarial C.A.G. din Satu-Mare *(C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 41/2019, nepublicată).*

Apărarea că petentul nu a avut posibilitatea achitării măcar parţiale a sumelor la care a fost obligat cu titlul de despăgubiri civile şi cheltuieli judiciare, în condiţiile în care nu se face dovada unei imposibilităţi de a presta activităţi lucrative în intervalul de timp calculat de la data rămânerii definitive a soluţiilor de condamnare şi suspendare sub supraveghere a executării pedepsei închisorii (conform Noului Cod penal), respectiv de la data liberării condiţionate/la termen din executarea pedepsei închisorii şi până la judecarea cererii de reabilitare, nu poate fi primită şi nu se poate dispune reabilitarea *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 306 din 3 iunie 2020, www.scj.ro).*

2.2. Cererea de reabilitare judecătorească

- cererea de reabilitare judecătorească poate fi formulată ***de către condamnat*** (cât timp este în viaţă), iar după moartea acestuia, ***de soţ sau de rudele apropiate*** (***substituiţi procesuali***)[1] (ascendenţii şi descendenţii, fraţii şi surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin ***adopţie***, potrivit legii, astfel de rude);

- cererea poate fi formulată personal de titularii enumeraţi mai sus sau prin mandatar special; în acest ultim caz cererea de reabilitare va fi însoţită de procură care va fi ataşată în original ori în copie legalizată;

- potrivit art. 532 alin. (3) C.proc.pen., în cazul prescripţiei executării pedepsei, nu se poate depune cerere de reabilitare dacă lipsa executării este imputabilă persoanei condamnate (de pildă, în cazul în care s-a sustras de la executare); cred că dispoziţia procedurală este neconstituţională/neconvenţională, întrucât legitimează o situaţie în care persoana condamnată nu poate obţine vreodată reabilitarea, chiar dacă pedeapsa principală este considerată ca executată; de aceea, cred că în cazul în care nu se poate reţine existenţa vreunui motiv de inadmisibilitate sau netemeinicie a cererii de reabilitare, respingerea acesteia nu se poate întemeia doar pe dispoziţiile art. 532 alin. (3) C.proc.pen., neputând fi încurajată pe această cale pasivitatea statului în executarea pedepsei şi nici create premisele unei duble măsuri prin consacrarea unui tratament diferenţiat faţă de persoanele care acced la reabilitarea de drept după prescripţia executării pedepsei închisorii mai mici de 2 ani sau a amenzii ori perpetuate consecinţele extrapenale ale hotărârii de condamnare prin restrângerea disproporţionată a dreptului la viaţă privată sau la muncă[2];

---

[1] Nici Codul penal şi Codul de procedură penală nu oferă o definiţie a noţiunii de rude apropiate, această fiind o reminiscenţă din vechile coduri, necorelată de legiuitor. Prin urmare, nu va putea asimilată noţiunea de *rude apropiate* (art. 149 C.pen.), cu *cea de membru de familie* (art. 177 C.pen.) şi prin urmare apreciez că persoanele care au stabilit relaţii asemănătoare acelora dintre soţi sau dintre părinţi şi copii, în cazul în care convieţuiesc nu au calitatea procesuală activă de a formula cerere de reabilitare judecătorească.

[2] *În acest sens*, în literatura de specialitate [*D. Niţu*, Unele aspecte controversate privind reabilitarea, în *F. Ciopec, L.M. Stănilă, I.C. Paşca* (coord.), Previzibilitatea legislaţiei şi jurisprudenţei în materie penală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2019, p. 19-21] s-a arătat că dispoziţiile art. 532 alin. (3) C.proc.pen. sunt lipsite de previzibilitate „nefiind clar dacă suntem în prezenţa unei condiţii de formă sau de fond privind reabilitarea, pentru a se stabili posibilitatea concretă pentru persoana condamnată a repeta cererea. De asemenea, tot din perspectiva

- cererea de reabilitare judecătorească trebuie să cuprindă:

a) adresa condamnatului, iar când cererea este făcută de altă persoană, adresa acesteia;

- se vor menţiona numele, prenumele şi adresa condamnatului sau a substitutului procesual, numele, prenumele şi calitatea de reprezentant (când cererea a fost depusă prin mandatar special), datele de stare civilă, inclusiv codul numeric personal pentru persoanele fizice şi datele de identificare, inclusiv codul fiscal, pentru persoanele juridice.

b) condamnarea pentru care se cere reabilitarea şi fapta pentru care a fost pronunţată acea condamnare;

- se vor menţiona toate hotărârile judecătoreşti prin care s-a dispus o soluţie de condamnare a petentului (dacă pentru infracţiunile comise anterior nu a intervenit/s-a dispus reabilitarea), descrierea faptelor pentru care s-a dispus condamnarea şi încadrarea juridică a acestora.

c) localităţile unde condamnatul a locuit şi locurile de muncă din tot intervalul de timp de la executarea pedepsei şi până la introducerea cererii, iar în cazul când executarea pedepsei a fost prescrisă, de la data rămânerii definitive a hotărârii şi până la introducerea cererii;

---

previzibilităţii, nu se poate stabili în ce condiţii se va putea trece peste acest impediment: va mai putea oare, *de lege lata*, să fie dispusă reabilitarea într-un astfel de caz? În fine, prin raportare la dispoziţiile art. 53 din Constituţie, restrângerea drepturilor persoanei condamnate (prin blocarea reabilitării acesteia) nu poate fi justificată, măsura nefiind proporţională cu situaţia care a determinat-o, mai ales în condiţiile în care pedeapsa este considerată executată la un termen semnificativ mai mare faţă de durata pedepsei aplicate, respectiv în condiţiile în care oricum intervenţia prescripţiei constituie în sine o sancţiune şi pentru autorităţi".

Tot astfel, în literatura juridică (*A. Vlad*, Aspecte actuale privind reabilitarea, în C.D.P. nr. 3/2020, p. 123) s-a arătat că „reglementarea cuprinsă în art. 532 alin. (3) C.proc.pen. este cel puţin nejustificată şi ignoră flagrant fundamentele instituţiei prescripţiei executării pedepsei. Se poate însă merge şi mai departe, afirmând că norma este chiar neconstituţională. O primă critică ce reiese cu claritate din cele expuse anterior este încălcarea principiului non-discriminării, consacrat prin art. 16 alin. (1) din Constituţie, care afirmă egalitatea în faţa legii şi a autorităţilor publice. Chiar dacă acceptăm concepţia potrivit căreia reabilitarea este un beneficiu pe care statul îl poate acorda în anumite condiţii, condamnatul având o simplă vocaţie, iar nu un drept la reabilitare, aceste condiţii ar trebui totuşi să fie temeinic justificate şi în acord cu prevederile constituţionale. Am putea accepta, prin absurd, şi raţionamentul propus de Curtea Constituţională şi să admitem că odată cu sustragerea de la executare, condamnatul renunţă la această vocaţie, iar în lipsa executării efective a pedepsei, nu se dovedeşte demn de o reintegrare completă în societate. Chiar şi aşa, nu putem să găsim nicio justificare obiectivă şi rezonabilă pentru care unei categorii de condamnaţi îi va fi refuzat beneficiul reabilitării (judecătoreşti), în timp ce alţi condamnaţi, aflaţi în situaţii similare (condamnările fiind susceptibile de reabilitare de drept), se vor putea bucura de ştergerea efectelor condamnării. O altă critică ce s-a formulat, ţinând cont de perpetuitatea decăderilor, interdicţiilor şi incapacităţilor, este violarea dreptului la muncă, prevăzut la art. 41 alin. (1) din Constituţie, precum şi a art. 8 din Convenţia europeană a drepturilor omului, care garantează dreptul la respectarea vieţii private şi de familie. Considerând şi această critică drept fundamentată, nu ne rămâne decât să aşteptăm o intervenţie fie din partea legiuitorului, fie a Curţii Constituţionale, în sensul înlăturării prevederii analizate".

- această menţiune este inutilă, Codul de procedură penală nefiind corelat cu Codul penal, care nu mai prevede între condiţiile necesare pentru a se dispune reabilitarea judecătorească pe cea a **asigurării existenţei condamnatului prin muncă**.

d) temeiurile cererii;

- se vor menţiona temeiurile de fapt şi de drept substanţial sau procedural ale cererii.

e) indicaţii utile pentru identificarea dosarului şi orice alte date pentru soluţionarea cererii.

- se vor menţiona: numărul dosarului, instanţa care a soluţionat cauza în *primă instanţă*, numărul şi anul în care a fost pronunţată hotărârea de condamnare pentru care se cere reabilitarea;

- la cererea de reabilitare se anexează actele din care reiese că sunt îndeplinite condiţiile reabilitării [hotărârea de condamnare pentru care se cere reabilitarea însoţită de un referat întocmit de biroul de executări penale al instanţei din care să rezulte modul în care a rămas definitivă hotărârea (de pildă, prin neapelare sau prin decizia instanţei de control judiciar), stadiul executării pedepsei, dovada achitării cheltuielilor judiciare ori a despăgubirilor civile etc.).

2.3. Competenţa

- competenţa de soluţionare a cererii de reabilitarea judecătorească **este alternativă** şi aparţine[1]:

a) fie *instanţei care a judecat în primă instanţă cauza în care s-a pronunţat condamnarea pentru care se cere reabilitarea* (judecătoria, tribunalul, curtea de apel ori Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau, după caz, instanţele militare);

- aceasta este, ***în principiu, şi instanţa de executare*** a hotărârii de condamnare (ca excepţie, în cazul în care instanţa supremă a judecat cauza în primă instanţa, aceasta va avea competenţa de a analiza cererea de reabilitare, însă instanţa de executare va fi Tribunalul Bucureşti);

- chiar dacă competenţa instanţei care a judecat cauza a fost atrasă de infracţiunile pentru care a fost dispusă achitarea, aceasta nu prezintă relevanţă sub aspectul determinării instanţei competente să soluţioneze cererea de reabilitare judecătorească, determinarea competenţei raportându-se la ***cauză***, nu la infracţiunile pentru care s-a dispus soluţia de condamnare[2];

- în situaţia în care o persoană a suferit mai multe condamnări, dacă hotărârile au fost pronunţate de mai multe instanţe de acelaşi grad, competentă să soluţioneze cererea de reabilitare judecătorească va fi ***oricare dintre aceste instanţe***, iar dacă hotărârile au fost pronunţate de instanţe de grad diferit, va fi competentă să soluţioneze cererea ***instanţa mai mare în grad***;

---

[1] Aceste ipoteze de competenţă alternativă vizează condamnările pronunţate în cauze privind numai infractori civili.

[2] *În acelaşi sens*, a se vedea *V. Dongoroz*, Explicaţiile teoretice ale Codului de procedură penală român, vol. VI, ed. a 2-a, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, Bucureşti, 2003, p. 393.

- în ipoteza în care persona fizică a fost condamnată în străinătate, iar hotărârea a fost recunoscută în România, conform Legii nr. 302/2004, republicată, instanţa competentă să se pronunţe asupra cererii de reabilitare judecătorească va fi instanţa ***care ar fi fost competentă*** să judece în primă instanţă infracţiunea pentru care s-a pronunţat condamnarea recunoscută, determinată în funcţie de data formulării cererii de reabilitare judecătorească.

Dacă cererea de reabilitare judecătorească priveşte mai multe pedepse, ea trebuie rezolvată integral de către aceeaşi instanţă, nefiind posibil ca un condamnat să fie în acelaşi timp reabilitat şi nereabilitat, iar dacă pedepsele au fost aplicate de către instanţe de grad diferit, competentă să soluţioneze o astfel de cerere este instanţa superioară în grad *(Trib. Suprem, secţia penală, decizia nr. 4725/1969, în R.R.D. nr. 5/1970, p. 170).*

b) fie *instanţei corespunzătoare în grad celei care a judecat cauza în primă instanţă în a cărei circumscripţie domiciliază condamnatul, ori soţul sau rudele apropiate ale condamnatului (dacă cererea este formulată de acestea după decesul condamnatului), respectiv instanţei corespunzătoare în grad celei care a judecat cauza în primă instanţă în a cărei circumscripţie a avut ultimul domiciliu condamnatul, dacă la data introducerii cererii acesta domiciliază în străinătate).*

- prin **domiciliu** se va înţelege atât cel menţionat în cartea de identitate a condamnatului, cât şi locuinţa unde în mod statornic îşi desfăşoară condamnatul viaţa privată; nu se vor avea în vedere locuinţele temporare sau pasagere ale condamnatului, ori adresele indicate de acesta pentru a fi realizată procedura de citare sau de comunicare a actelor de procedură;

- **se va avea în vedere adresa „de domiciliu"** ***la data formulării cererii de reabilitare judecătorească***, chiar dacă ulterior condamnatul şi-a schimbat domiciliu sau nu mai locuieşte în fapt la acea adresă;

- în cazul în care cererea de reabilitare judecătorească este formulată, după decesul condamnatului, de soţ ori de rudele apropiate, competenţa va aparţine ***instanţei corespunzătoare în grad celei care a judecat cauza în primă instanţă*** în a cărei circumscripţie domiciliază soţul sau rudele apropiate ale condamnatului, nu prin raportare la fostul domiciliu al condamnatului decedat;

- în cazul în care de la data condamnării, până la momentul împlinirii termenului de reabilitare judecătorească, au intervenit modificări legislative în competenţa instanţelor, cererea de reabilitare va fi introdusă la instanţa căreia, ***la momentul formulării cererii***, îi revine competenţa să judece în primă instanţă infracţiunea pentru care a fost dispusă condamnarea;

În conformitate cu dispoziţiile art. 494 C.proc.pen., astfel cum au fost interpretate prin Decizia nr. LXXXIII (83) din 10 decembrie 2007 a Secţiilor Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – potrivit căreia, în caz de modificare a normelor de competenţă, cererea de reabilitare va fi soluţionată de instanţa competentă să judece cauza în primă instanţă, potrivit legii în vigoare la momentul introducerii cererii – instanţa civilă, în a cărei rază teritorială domi-

ciliază condamnatul, competentă să judece în primă instanță cauza la momentul introducerii cererii, este instanța competentă să soluționeze cererea de reabilitare a condamnatului care nu are calitatea de militar, chiar dacă instanța ce a judecat în primă instanță cauza în care s-a pronunțat condamnarea este o instanță militară *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 1555/2009, www.legalis.ro).*

- în ipoteza în care hotărârea de condamnare a fost pronunțată față de unul sau mai mulți **militari competența alternativă de soluționare a cererii de reabilitare judecătorească aparține**:

1. ***fie instanței căreia i-ar reveni competență să judece cauza în primă instanță, având în vederea următoarele ipoteze:***

(i) dacă obiectul cauzei a constat într-o infracțiune sau un concurs de infracțiuni comis de unul sau mai mulți **militari**, iar soluția a fost pronunțată de o **instanță militară**, competența de soluționare a cererii de reabilitare judecătorească aparține ***instanței militare căreia i-ar reveni după 1 februarie 2014 competența să judece cauza în primă instanță***;

- în situația în care consecutiv unor modificări legislative intervenite ulterior pronunțării soluției de către instanța militară, condamnatul nu mai are statut de militar la data formulării cererii de reabilitare (deși avusese acest statut pe parcursul procesului penal), competența de soluționare a cererii va aparține instanței civile competente să judece cauza, la data sesizării cu solicitarea de dispunere a reabilitării[1];

(ii) dacă obiectul cauzei a constat într-o infracțiune sau un concurs de infracțiuni comis de unul sau mai mulți **militari**, iar soluția a fost pronunțată de o **instanță civilă**, competența de soluționare a cererii de reabilitare judecătorească aparține ***instanței militare căreia i-ar reveni după 1 februarie 2014 competența să judece cauza în primă instanță***;

(iii) dacă obiectul cauzei a constat într-o infracțiune sau un concurs de infracțiuni comis de unul sau mai mulți **militari alături de unul sau mai mulți civili**, iar soluția a fost pronunțată de o **instanță civilă**, competența de soluționare a cererii de reabilitare judecătorească formulate de condamnații cu statut de militar aparține ***instanței civile competente să judece cauza în primă instanță***.

- în cazul petenților civili condamnați, în trecut, de o instanță militară alături de un militar, competența de soluționare a cererilor de reabilitare aparține fie instanței civile corespunzătoare în grad celei militare care a pronunțat soluția de condamnare, fie celei corespunzătoare în grad în circumscripția cărei locuiește petentul civil la data depunerii cererii de reabilitare.

2. fie ***instanței corespunzătoare în grad celei care a judecat cauza în primă instanță (respectiv i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță) în a cărei circumscripție domiciliază*** *condamnatul, ori soțul sau rudele apropiate ale condamnatului (dacă cererea este formulată de acestea după decesul condamnatului), respectiv* ***instanței corespunzătoare în grad în grad celei care a judecat***

[1] O astfel de ipoteză poate fi regăsită în cazul polițiștilor care până la intrarea în vigoare a Legii nr. 360/2002 aveau statut de militari, iar ulterior gradele militare ale acestora au fost echivalate cu gradele profesionale.

cauza în primă instanţă (respectiv i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă) în a cărei circumscripţie a avut ultimul domiciliu condamnatul, dacă la data introducerii cererii acesta domiciliază în străinătate); astfel competenţa va aparţine fie instanţelor militare, fie instanţelor civile echivalente în grad acestora în a căror circumscripţie domiciliază condamnatul sau în care a avut ultimul domiciliu, dacă la data introducerii cererii domiciliază în străinătate;

Instanţa civilă în a cărei rază teritorială domiciliază condamnatul, competentă să judece în primă instanţă cauza la momentul introducerii cererii, este instanţa competentă să soluţioneze cererea de reabilitare a condamnatului care nu are calitatea de militar, chiar dacă instanţa ce a judecat în primă instanţă cauza în care s-a pronunţat condamnarea este o instanţă militară *(I.C.C.J., încheierea nr. 105din 26 februarie 2020, www.scj.ro).*

2.4. Procedura de soluţionare

- cererea de reabilitare judecătorească se *repartizează aleatoriu* unuia dintre completele instanţei;

- preşedintele completului dispune *prin rezoluţie administrativă* citarea persoanei care a solicitat reabilitarea şi a persoanelor a căror ascultare instanţa o consideră necesară, ataşarea dosarului în care se găseşte hotărârea de condamnare sau numai ataşarea unei copii a hotărârii de condamnare însoţită de un referat al biroului de executări penale cu privire la modul în care aceasta a rămas definitivă, stadiul executării pedepsei şi dacă s-a confirmat achitarea cheltuielilor judiciare, şi solicită o copie de pe fişa actualizată a cazierului judiciar al condamnatului[1]; aceste măsuri sunt dispuse înainte de primul termen de judecată pentru a pregăti soluţionarea cauzei;

- şedinţa de judecată *nu este publică*;

- procedura poate avea loc în prezenţa petentului legal citat, dar şi în lipsa acestuia, atunci când, fiind legal citat, nu se prezintă; participarea procurorului este obligatorie;

- asistenţa juridică nu este obligatorie;

- dacă înainte de soluţionarea cererii de reabilitare rezultă din actele dosarului (de pildă, din fişa de cazier judiciar) că ***a fost pusă în mişcare acţiunea penală***[2] ***pentru o altă infracţiune*** săvârşită de condamnat, instanţa dispune *prin încheiere*[3] ***suspen-***

---

[1] În *copia de pe cazierul judiciar*, comunicată instanţei, se trec datele înscrise în cazier, alături de *notările provizorii* care nu au fost şterse, informaţiile referitoare la sancţiunile cu caracter administrativ aplicate potrivit art. 91 C.pen. din 1969 şi cele privind măsurile preventive, şi *pedepsele dispuse de organele judiciare ale altor state*, în baza comunicărilor efectuate de acestea [art. 21, art. 6 alin. (2) din Legea nr. 290/2004, republicată].

[2] Nu se poate dispune suspendarea examinării cererii de reabilitare atunci când este începută *in rem* urmărirea penală, chiar dacă în actul de sesizare este indicat explicit ca autor al infracţiunii sesizate persoana petentului care a formulat cererea de reabilitare. Deopotrivă, dispunerea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect nu poate conduce la suspendarea judecăţii cererii de reabilitare.

[3] Legea nu prevede posibilitatea formulării unei căi de atac separate împotriva acestei încheieri.

darea judecăţii cauzei (*măsură obligatorie, iar nu facultativă*) până la soluţionarea definitivă a cauzei privitoare la noua învinuire; suspendarea cauzei se dispune prin încheiere ce poate fi atacată cu contestaţie odată cu fondul cauzei; potrivit art. 84 pct. 25 din Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, instanţa care a suspendat cererea de reabilitare verifică periodic (din 3 în 3 luni) dacă mai subzistă cauza de suspendare; repunerea cauzei pe rol se va dispune *din oficiu* de către instanţă la momentul dispariţiei cauzei ce a atras suspendarea[1]; la analiza temeiniciei cererii de reabilitare judecătorească va fi avută în vedere şi soluţia dispusă cu privire la infracţiunea care a atras suspendarea judecăţii;

- la primul termen de judecată instanţa îl întreabă pe petent sau pe procuror dacă mai au cereri de formulat sau probe de administrat în legătură cu condiţiile cerute de lege pentru admiterea reabilitării; când din materialul aflat la dosar sau din cererile formulate nu rezultă date suficiente cu privire la îndeplinirea condiţiilor de reabilitare, instanţa dispune completarea materialului de către petent, iar dacă consideră necesar, cere de la organele competente relaţii cu privire la comportarea acelui condamnat;

- *în cazul în care cererea de reabilitare judecătorească nu cuprinde adresa* condamnatului, iar când cererea este făcută de altă persoană, adresa acesteia, iar petentul se prezintă în faţa instanţei *această omisiune poate fi suplinită la primul termen de judecată*;

- *în cazul în care cererea de reabilitare judecătorească nu cuprinde* condamnarea pentru care se cere reabilitarea şi fapta pentru care a fost pronunţată acea condamnare; temeiurile cererii; indicaţii utile pentru identificarea dosarului şi orice alte date pentru soluţionarea cererii, aceste omisiuni pot fi suplinite la primul termen de judecată sau prin acordarea unui termen în vederea completării cererii;

- în situaţia în care condamnatul sau persoana care a făcut cererea de reabilitare dovedeşte că nu i-a fost cu putinţă să achite despăgubirile civile şi cheltuielile judiciare, instanţa, apreciind împrejurările, poate dispune reabilitarea sau poate să acorde *un termen de maximum 6 luni* pentru achitarea în întregime sau în parte a sumei datorate; în caz de obligaţie solidară, instanţa *fixează suma ce trebuie achitată*, în vederea reabilitării, de condamnat sau de urmaşii săi; drepturile acordate părţii civile prin hotărârea de condamnare nu se modifică prin hotărârea dată asupra reabilitării;

Pentru verificarea situaţiei patrimoniale şi financiare a persoanei condamnate se poate dispune efectuarea de verificări la Inspectoratul Teritorial de Muncă Bucureşti pentru a se stabili dacă, pe parcursul termenului de reabilitare, petentul a fost înregistrat cu contract individual de muncă, precum şi veniturile lunare realizate, la organul financiar în circumscripţia căruia îşi are

[1] Se va avea în vedere data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care instanţa s-a pronunţat cu privire la infracţiunea pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală, respectiv data definitivării ordonanţei de clasare (dacă soluţia de clasare nu a fost atacată cu plângere la judecătorul de cameră preliminară) sau data încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care a fost respinsă plângerea formulată împotriva ordonanţei prin care s-a dispus clasarea, respectiv data confirmării de către judecătorul de cameră preliminară a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală.

domiciliul petentul pentru a se verifica dacă acesta figurează în aceeaşi perioadă cu venituri din activităţi independente şi care este cuantumul acestor venituri sau dacă figurează cu imobile sau alte bunuri mobile pentru care achită taxe şi impozite, precum şi la Oficiul Naţional al Registrului Comerţului pentru a se comunica dacă petentul figurează înregistrat în calitate de asociat/administrator/ beneficiar real al unor societăţi comerciale, în caz afirmativ urmând a se depune la dosarul cauzei relaţii privind situaţia financiară ale respectivelor societăţi *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 1378/2014, definitivă, nepublicată).*

- în cazul în care persoana condamnată decedează după depunerea cererii la instanţă şi înainte de soluţionarea cererii, soţul sau rudele apropiate ale acesteia ***pot continua*** procedura de reabilitare; în acest scop instanţa va proceda la citarea acestora pentru a le aduce la cunoştinţă dreptul de a continua procedura de reabilitare punându-le în vedere sub sancţiunea respingerii cererii să exprime o poziţie procesuală; dacă soţul sau rudele apropiate sunt prezente în sala de judecată comunicarea dreptului va avea loc în şedinţa de judecată fiind consemnată în încheiere; dacă soţul sau rudele apropiate ale condamnatului comunică instanţei dorinţa de a continua procedura de reabilitare procesul va continua; în situaţia în care, după aducerea la cunoştinţă a dreptului de continua procedura substituţii procesuali nu solicită continuarea procedurii sau nu comunică niciun răspuns la solicitarea instanţei cererea de reabilitare va fi respinsă;

- în situaţia în care petentul şi procurorul nu mai au cereri de formulat sau probe de administrat, instanţa ascultă persoanele citate prezente, concluziile procurorului şi ale petiţionarului;

- petentul condamnat poate să retragă cererea de reabilitare formulată;

- după deliberare instanţa poate dispune prin sentinţă una dintre următoarele ***soluţii***:

a) admiterea cererii şi dispunerea reabilitării judecătoreşti;

- această soluţie presupune faptul că petentul a îndeplinit condiţiile de fond prevăzute de art. 168 C.pen. (nu a comis o altă infracţiune în termenul de reabilitare, a achitat cheltuielile judiciare, şi-a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare);

- dacă sunt îndeplinite condiţiile de mai sus se va putea dispune reabilitarea judecătorească şi în ipoteza în care procurorul a dispus o soluţie de clasare, respectiv instanţa de judecată o soluţie de achitare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen., pentru infracţiunea care a atras suspendarea procedurii de reabilitare; tot astfel, cererea de reabilitare va fi admisă în cazul în care procurorul dispune clasarea, respectiv instanţa, achitarea, întemeiată pe dispoziţiile art. 19 din Legea nr. 255/2013 raportat la art. 18^1 C.pen. din 1969.

b) respingerea cererii de reabilitare:

1. ca *prematură*, când a fost introdusă înainte de împlinirea termenului de reabilitare; o nouă cerere poate fi introdusă *după momentul împlinirii termenului de reabilitare judecătorească*;

2. pentru *neîndeplinirea condiţiilor de formă* ale cererii în cazul în care cererea nu cuprinde adresa petentului, iar acesta, deşi legal citat, nu s-a prezentat în faţa

instanţei sau nu a completat cererea până la termenul de judecată, precum şi atunci când lipsesc celelalte menţiuni obligatorii, iar petentul nu a completat cererea la prima înfăţişare şi nici la termenul ce i s-a acordat în vederea completării; o nouă cerere de reabilitare poate fi formulată ***oricând***;

- în situaţia în care, după aducerea la cunoştinţă a dreptului de a continua procedura, substituţii procesuali nu solicită continuarea procedurii sau nu comunică niciun răspuns la solicitarea instanţei, cererea de reabilitare va fi respinsă.

3. ca *neîntemeiată* dacă nu sunt îndeplinite condiţiile de fond prevăzute de lege;

- această soluţie presupune faptul că petentul nu a îndeplinit condiţiile de fond prevăzute de art. 168 C.pen. (a comis o altă infracţiune în termenul de reabilitare, nu a achitat cheltuielile judiciare, nu şi-a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când acesta dovedeşte că nu a avut posibilitatea să le îndeplinească sau când partea civilă a renunţat la despăgubiri);

- în cazul în care noua infracţiune este săvârşită în termenul de reabilitare, după reluarea procedurii în urma suspendării, instanţa va dispune respingerea cererii de reabilitare în cazul în care constată că pentru această infracţiune s-a dispus renunţarea la urmărirea penală, renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei sau condamnarea; nu prezintă importanţă natura sau gravitatea infracţiuni comise, forma de vinovăţie cu care a fost comisă, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiune sau faptul că aceasta a fost săvârşită în formă tentată, consumată sau epuizată; cererea de reabilitare va fi respinsă şi în ipoteza în care s-a dispus clasarea sau încetarea procesului penal ca urmare a reţinerii unei cauze de nepedepsire sau a unei cauze care înlătură răspunderea penală pentru infracţiunea săvârşită (împăcarea, acord de mediere, retragerea plângerii prealabile etc.);

- în situaţia în care instanţa de judecată a respins cererea de reabilitare judecătorească ca neîntemeiată, petentul condamnat nu poate formula o *nouă cerere* decât după trecerea *unui termen de un an de la data respingerii cererii prin hotărâre definitivă; este necesar ca în acest termen condamnatul să îndeplinească condiţiile prevăzute de art. 168 C.pen.*;

- dacă pentru infracţiunea comisă în termenul de reabilitare s-a dispus condamnarea, şi, pe cale de consecinţă, după reluarea procedurii de reabilitare după suspendare a fost respinsă cererea de reabilitare, reînnoirea cererii se va putea face la împlinirea termenului de reabilitare, calculat potrivit dispoziţiilor art. 167 alin. (5) C.pen., în condiţiile condamnărilor succesive, în funcţie de pedeapsa cea mai grea şi de la data executării ultimei pedepse.

4. *ca inadmisibilă* în cazul în care executarea pedepsei pentru care s-a dispus condamnarea a fost prescrisă, dacă lipsa executării este imputabilă persoanei condamnate (de pildă, în cazul în care s-a sustras de la executare).

- deopotrivă, cererea de reabilitare va fi respinsă ca inadmisibilă atunci când:

(i) este formulată de o persoană care nu are calitate procesuală activă;

(ii) nu vizează o hotărâre de condamnare rămasă definitivă;

(iii) nu priveşte o persoană condamnată determinată;

(iv) a fost formulată în numele unei persoane condamnate, fără mandat din partea acesteia, dat în condiţiile legii.

c) ia act de retragerea cererii de reabilitare judecătorească.

- sentinţa pronunţată de prima instanţă poate fi atacată ***cu contestaţie*** *în termen de 10 zile de la comunicare* (termen derogatoriu de la cel stabilit de dispoziţiile art. 425[1] C.proc.pen.);

- contestaţia ***este suspensivă de executare***;

- în cazul în care pe parcursul procedurii de soluţionare a contestaţiei instanţa de control judiciar constată că faţă de condamnat a fost pusă în mişcare acţiunea penală pentru altă infracţiune, examinarea contestaţiei *se suspendă* până la soluţionarea acelei cauze;

- contestaţia se soluţionează de instanţa ierarhic superioară *în şedinţă nepublică, cu citarea petentului*. Participarea procurorului este obligatorie. Decizia instanţei prin care se soluţionează contestaţia este definitivă;

- după rămânerea definitivă a hotărârii de reabilitare sau de anulare a acesteia, instanţa dispune să se facă menţiune despre aceasta pe hotărârea prin care s-a pronunţat condamnarea.

- dispunerea printr-o hotărâre definitivă a reabilitării judecătoreşti nu conduce la instituirea unei prezumţii irefragabile că persoana reabilitată nu mai comisese vreo infracţiune în termenul de reabilitare, în caz contrar instituţia anulării reabilitării fiind ineficientă.

Efectele reabilitării judecătoreşti se produc *ex nunc*, pentru viitor, de la data constatării ei prin hotărâre judecătorească, spre deosebire de reabilitarea de drept care, chiar şi atunci când o cerere privind efectele acesteia este îndreptată la instanţa de judecată, îşi produce efectele *ex tunc*, pentru trecut, începând cu data împlinirii termenului de reabilitare de drept. Verificarea condiţiilor prevăzute de art. 529 şi urm. C.proc.pen., care vizează procedura reabilitării judecătoreşti, urmată de pronunţarea unei hotărâri prin care se constată îndeplinite aceste condiţii, nu înseamnă cu putere de lucru judecat că persoana condamnată nu a mai comis fapte penale ulterior condamnării pentru care s-a pronunţat reabilitarea *(I.C.C.J, secţia penală, decizia nr. 210/RC din 3 mai 2022, www.scj.ro)*.

2.5. Anularea reabilitării

- este o măsură ce se dispune de instanţa de judecată când, **după rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus reabilitarea judecătorească**, se descoperă că cel reabilitat *mai săvârşise o altă infracţiune în termenul de reabilitare judecătorească*, care, dacă ar fi fost cunoscută, ar fi dus la respingerea cererii de reabilitare;

- anularea reabilitării nu se aplică în ceea ce priveşte reabilitarea de drept, ci numai în privinţa reabilitării judecătoreşti; descoperirea comiterii unei noi infracţiuni face ca efectele *ope legis* ale reabilitării de drept să nu opereze, caz în care nu se impune anularea reabilitării de drept, ci doar constatarea faptului că aceasta nu a

intervenit[1]; practic, în această ipoteză instanţa de judecată va înlătura efectele produse prin demersul administrativ de ştergere a menţiunilor din cazierul judiciar a condamnării pentru care în mod eronat s-a constatat intervenită reabilitarea de drept;

- nu prezintă importanţă natura sau gravitatea infracţiunii comise, forma de vinovăţie cu care a fost comisă, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiune sau faptul că aceasta a fost săvârşită în formă tentată, consumată sau epuizată;

- infracţiunea descoperită după rămânerea definitivă a hotărârii de admitere a cererii de reabilitare poate fi săvârşită anterior celei pentru care s-a dispus reabilitarea sau pe parcursul termenului de reabilitare;

- este necesar ca pentru infracţiunea nou descoperită să fie pronunţată o soluţie, fie de procuror, fie de instanţa de judecată din care să rezulte întrunirea celor trei trăsături esenţiale ale infracţiunii [de pildă, renunţarea la urmărirea penală confirmată de judecător, o hotărâre definitivă prin care să se fi dispus renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei sau condamnarea (cu executarea pedepsei în regim de detenţie sau cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei), ori încetarea procesului penal pe motiv de reţinere a unei cauze de nepedepsire etc.];

- nu se poate reţine drept cauză de anulare a reabilitării punerea în mişcare a acţiunii penale sau trimiterea în judecată dispuse după rămânerea definitivă a hotărârii de reabilitare;

- în cazul în care infracţiunea nouă este descoperită în termenul de reabilitare judecătorească, iar pentru aceasta a fost pusă în mişcare acţiunea penală, soluţionarea cererii de reabilitare *se suspendă*, nefiind incidentă în această ipoteză instituţia anulării reabilitării;

- în ipoteza în care instanţa este sesizată cu infracţiunea comisă în termenul de reabilitare ulterior dispunerii prin hotărâre definitivă a reabilitării judecătoreşti, va dispune anularea reabilitării prin hotărârea prin care este soluţionată cauza, pentru a putea aplica tratamentul sancţionator pluralităţii de infracţiuni constatate şi a determina în mod legal regimul de executare a pedepsei;

- anularea reabilitării poate face şi obiectul unei *proceduri separate*; astfel, aceasta se dispune din oficiu sau la cererea procurorului, de instanţa care a judecat în primă instanţă cauza în care s-a pronunţat condamnarea pentru care se cere reabilitarea, fie instanţa

---

[1] *În această privinţă*, în mod întemeiat s-a reţinut în doctrină (*N. Neagu*, op. cit., p. 618) că inexistenţa unor dispoziţii relative la anularea reabilitării de drept „se explică prin faptul că reabilitarea judecătorească este o vocaţie, împlinirea termenului de reabilitare nepresupunând neapărat şi intervenirea reabilitării judecătoreşti, care trebuie acordată, nu constatată de o instanţă de judecată. Dimpotrivă, reabilitarea de drept operează în virtutea legii, ea nu este acordată de niciun organ judiciar sau administrativ, astfel că nefiind acordată, nu poate fi anulată. În cazul în care se constată neîndeplinirea condiţiilor reabilitării de drept (săvârşirea unei infracţiuni în termenul de reabilitare), aceasta nu va interveni, indiferent de momentul la care se constată săvârşirea infracţiunii (anterior sau ulterior îndeplinirii termenului de reabilitare). Faptul că s-au operat anumite menţiuni sau că s-au radiat menţiunile referitoare la condamnare (ştergerea automată a menţiunilor din cazier la împlinirea termenului de reabilitare de drept) nu înseamnă că reinserarea menţiunilor respective echivalează cu o anulare a reabilitării de drept, ci cu o acţiune administrativă de rectificare a unor menţiuni eronate".

corespunzătoare în a cărei circumscripție domiciliază condamnatul sau în care a avut ultimul domiciliu, dacă la data introducerii cererii domiciliază în străinătate (*competență alternativă*); procedura prevăzută de lege pentru soluționarea cererii de reabilitare se aplică în mod corespunzător și pentru soluționarea cererii de anulare (ședință nepublică, cu citarea condamnatului și participarea procurorului);

- după anularea reabilitării ca urmare a condamnării pentru noua infracțiune persoana condamnată poate formula o nouă cerere de reabilitare atunci când sunt îndeplinite condițiile art. 168 C.pen.;

- dacă pentru noua infracțiune se dispune o soluție de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, reabilitarea se va anula, dar persoana care a beneficiat de o astfel de soluție va putea formula o nouă cerere de reabilitare în termen de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii de anulare a reabilitării care ar putea fi admisă dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 168 C.pen.

Faptul că în mod eronat organul administrativ responsabil cu ținerea și îngrijirea fișelor de cazier a constatat intervenită reabilitarea de drept nu leagă în vreun fel instanța penală în constatarea incidenței pluralității intermediare. Nu este necesară anularea reabilitării, întrucât această dispoziție de natură mixtă (de drept penal și procesual penal) este aplicabilă doar în cazul reabilitării judecătorești, iar nu și în cel al reabilitării de drept *(C.A. Cluj, secția penală, decizia nr. 884 din 6 septembrie 2018, www.sintact.ro).*

Secțiunea a 4-a. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice

§1. Reguli procedurale speciale

1.1. Cadrul general al răspunderii penale a persoanei juridice

- persoana juridică poate fi subiect activ al infracțiunii dacă sunt îndeplinite următoarele **condiții**:

a) să existe o entitate care are personalitate juridică;

- pentru a evita sustragerea de la răspunderea penală a persoanei juridice prin intermediul reorganizării acesteia[1] (fuziune, absorbție, divizare) art. 493 alin. (1)

[1] Noul Cod civil reglementează transformarea persoanei juridice în art. 232-243, stipulând, printre altele: *Art. 232.* Reorganizarea persoanei juridice este operațiunea juridică în care pot fi implicate una sau mai multe persoane juridice și care are ca efecte înființarea, modificarea ori încetarea acestora; *Art. 233. (1)* Reorganizarea persoanei juridice se realizează prin fuziune, prin divizare sau prin transformare. *(2)* Reorganizarea se face cu respectarea condițiilor prevăzute pentru dobândirea personalității juridice, în afară de cazurile în care prin lege, actul de constituire sau statut se dispune altfel; *Art. 234.* Fuziunea se face prin absorbția unei persoane juridice de către o altă persoană juridică sau prin contopirea mai multor persoane juridice pentru a alcătui o persoană juridică nouă; *Art. 235. (1)* În cazul absorbției, drepturile

lit. b) C.proc.pen. a prevăzut posibilitatea ca judecătorul de drepturi şi libertăţi, în cursul urmăririi penale, la propunerea procurorului sau, după caz, judecătorul de cameră preliminară ori instanţa *să dispună interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale*; în plus, art. 495 alin. (4) C.proc.pen. a stipulat *obligaţia persoanei juridice acuzate într-un proces penal de a comunica organului judiciar, în termen de 24 de ore, intenţia de fuziune, divizare, dizolvare, reorganizare, lichidare sau reducere a capitalului social*;

- pe aceeaşi linie de evitare a sustragerii persoanei juridice de la răspunderea penală, Codul penal a prevăzut în mod explicit regula transferării răspunderii penale către persoana juridică succesoare; astfel, potrivit art. 151 alin. (1) C.pen., „În cazul pierderii personalităţii juridice prin fuziune[1], absorbţie[2] sau divizare[3] intervenită după comiterea infracţiunii, răspunderea penală şi consecinţele acesteia se vor angaja: *a)* în sarcina *persoanei juridice create prin fuziune*; *b)* în sarcina *persoanei juridice absorbante*; *c)* în sarcina *persoanelor juridice care au fost create prin divizare* sau *care au dobândit fracţiuni din patrimoniul persoanei divizate*" (s.n., M.U.);

şi obligaţiile persoanei juridice absorbite se transferă în patrimoniul persoanei juridice care o absoarbe. *(2)* În cazul contopirii persoanelor juridice, drepturile şi obligaţiile acestora se transferă în patrimoniul persoanei juridice nou-înfiinţate; *Art. 236. (1)* Divizarea poate fi totală sau parţială. *(2)* Divizarea totală se face prin împărţirea întregului patrimoniu al unei persoane juridice între două sau mai multe persoane juridice care există deja sau care se înfiinţează prin divizare. *(3)* Divizarea parţială constă în desprinderea unei părţi din patrimoniul unei persoane juridice, care continuă să existe, şi în transmiterea acestei părţi către una sau mai multe persoane juridice care există sau care se înfiinţează în acest mod; *Art. 237. (1)* Patrimoniul persoanei juridice care a încetat de a avea fiinţă prin divizare se împarte în mod egal între persoanele juridice dobânditoare, dacă prin actul ce a dispus divizarea nu s-a stabilit o altă proporţie. *(2)* În cazul divizării parţiale, când o parte din patrimoniul unei persoane juridice se desprinde şi se transmite unei singure persoane juridice deja existente sau care se înfiinţează în acest mod, reducerea patrimoniului persoanei juridice divizate este proporţională cu partea transmisă. *(3)* În cazul în care partea desprinsă se transmite mai multor persoane juridice deja existente sau care se înfiinţează în acest mod, împărţirea patrimoniului între persoana juridică faţă de care s-a făcut desprinderea şi persoanele juridice dobânditoare se va face potrivit dispoziţiilor alin. (2), iar între persoanele juridice dobânditoare, împărţirea părţii desprinse se va face potrivit dispoziţiilor alin. (1), ce se vor aplica în mod corespunzător; *Art. 241. (1)* Transformarea persoanei juridice intervine în cazurile prevăzute de lege, atunci când o persoană juridică îşi încetează existenţa, concomitent cu înfiinţarea, în locul ei, a unei alte persoane juridice. *(2)* În cazul transformării, drepturile şi obligaţiile persoanei juridice care şi-a încetat existenţa se transferă în patrimoniul persoanei juridice nou-înfiinţate, cu excepţia cazului în care prin actul prin care s-a dispus transformarea se prevede altfel. În aceste din urmă cazuri, dispoziţiile art. 239, 240 şi 243 rămân aplicabile.

[1] În cazul *fuziunii*, persoanele juridice ce fuzionează încetează să existe, luând naştere o nouă persoană juridică.

[2] În cazul *absorbţiei*, va înceta personalitatea juridică numai a entităţii absorbite, nu şi a celei absorbante.

[3] În cazul divizării parţiale, va continua să existe persoana juridică iniţială, o parte a patrimoniului acesteia fiind transferat către alte persoane juridice. În situaţia divizării totale, persoana juridică iniţială îşi încetează existenţa, întreg patrimoniului acesteia fiind transferat către alte persoane juridice.

- pentru asigurarea eficienţei acestei dispoziţii legale, art. 496 C.proc.pen. a stipulat efectele fuziunii, absorbţiei, divizării, reducerii capitalului social, ale dizolvării sau lichidării persoanei juridice condamnate, prevăzând că *dacă, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare a persoanei juridice şi până la executarea pedepselor aplicate*, intervine un caz de fuziune, absorbţie, divizare, dizolvare, lichidare sau reducere a capitalului social al acesteia, autoritatea ori instituţia căreia îi revine competenţa de a autoriza sau înregistra această operaţiune este obligată să sesizeze instanţa de executare cu privire la acesta şi să informeze cu privire la persoana juridică creată prin fuziune, absorbţie sau care a dobândit fracţiuni din patrimoniul persoanei divizate; persoana juridică rezultată prin fuziune, absorbţie sau care a dobândit fracţiuni din patrimoniul persoanei divizate preia obligaţiile şi interdicţiile persoanei juridice condamnate, dispoziţiile art. 151 C.pen. aplicându-se în mod corespunzător;

- *executarea pedepselor aplicabile persoanei juridice condamnate continuă* faţă de persoana juridică rezultată prin fuziune, absorbţie sau care a dobândit fracţiuni din patrimoniul persoanei divizate şi care preia obligaţiile şi interdicţiile persoanei juridice condamnate;

- pedeapsa amenzii sau partea rămasă neachitată din aceasta la data efectuării fuziunii, absorbţiei, divizării se va executa de către persoana sau persoanele juridice rezultate din această operaţiune, proporţional cu partea dobândită din patrimoniul persoanei condamnate.

b) persoana juridică să nu fie exceptată de lege de la răspunderea penală (imunitate de jurisdicţie penală a persoanei juridice);

c) persoana juridică să fi săvârşit o infracţiune: 1. *în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice* (infracţiunea trebuie să se afle în legătură directă cu activităţile desfăşurate pentru realizarea obiectului principal de activitate al persoanei juridice ori cu politica societară a acesteia) ***sau* 2. *în interesul persoanei juridice*** (infracţiunea trebuie săvârşită pentru obţinerea unui beneficiu ori pentru a fi evitată o pierdere sau un alt efect negativ), chiar dacă fapta nu este comisă în realizarea obiectului de activitate (de pildă, o societatea reglementată de Legea societăţilor săvârşeşte o infracţiune de cumpărare de influenţă în vederea obţinerii unor foloase materiale) ***ori* 3. *în numele persoanei juridice***, chiar dacă faptele nu sunt săvârşite în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice sau nu sunt susceptibile de a aduce un profit acesteia (de pildă, de un prepus, reprezentant ori mandatar al acestei);

d) infracţiunea să fie comisă de persoana juridică ca urmare a unei hotărâri adoptate în cadrul acesteia sau a neglijenţei acesteia; se va avea în vedere comportamentul organelor de conducere (inclusiv cele de fapt) ale persoanei juridice.

- acţiunea penală are ca obiect tragerea la răspunderea penală a persoanelor juridice care au săvârşit infracţiuni.

1.2. Reprezentarea persoanei juridice

- în cazul în care persoana juridică are calitatea de suspect sau inculpat va participa în procesul penal prin intermediul ***reprezentantului legal de la data efectuării actelor procedurale*** (nu este obligatoriu ca acesta să fie aceeaşi persoană cu repre-

zentantul legal de la momentul săvârşirii infracţiunii); astfel, Codul de procedură penală reglementează un caz de reprezentare legală a persoanei juridice în cursul procesului penal;

- dacă o persoană juridică are calitatea *de inculpat, iar organele judiciare au pus în mişcare acţiunea penală* împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe cu cea pentru care este acuzată persoana juridică, ***aceasta va trebui să îşi numească un mandatar pentru a o reprezenta***, pentru a se evita existenţa unui conflict de interese între persoana juridică şi reprezentantul legal al acesteia, de natură a conduce la prejudicierea dreptului la apărare al persoanei juridice [art. 491 alin. (2) C.proc.pen.]; mandatarul ce urmează a fi desemnat trebuie să fie apt să asigure o apărare concretă şi efectivă persoanei juridice, iar nu să fie un simplu interpus al reprezentantului legal; consider că pentru a se evita existenţa unui conflict de interese între persoana juridică şi reprezentantul legal al acesteia, desemnarea unui mandatar ar trebui să opereze încă din momentul dispunerii continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect, iar nu doar din momentul punerii în mişcare a acţiunii penale;

- în cazul în care din orice motive persoana juridică nu îşi numeşte un mandatar, acesta este desemnat, după caz, de către **procurorul** care efectuează sau supraveghează urmărirea penală (nu organul de cercetare penală) sau de către **judecătorul de cameră preliminară** (în procedura camerei preliminare, după sesizarea instanţei prin rechizitoriu, dacă nu a fost desemnat un mandatar în cursul urmăririi penale sau dacă acesta nu îşi mai poate exercita atribuţiile) sau de către **instanţă** (în cursul judecăţii dacă nu a fost desemnat un mandatar în cursul urmăririi penale/procedura camerei preliminare sau dacă acesta nu îşi mai poate exercita atribuţiile), din rândul *practicienilor în insolvenţă*, autorizaţi potrivit legii;

- reprezentantul legal va exercita drepturile persoanei juridice (de exemplu, dreptul de a angaja un avocat, de a exercita apărarea prin propria persoană, dreptul la tăcere şi privilegiul împotriva autoincriminării, dreptul de a exercita căile de atac, de a formula cereri, de a ridica excepţii etc.) în procesul penal;

- consider *că se va impune desemnarea unui reprezentant din rândul practicienilor în insolvenţă* şi în cazul în care faţă de persoana juridică s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale în calitate de suspect, *iar organele judiciare au dispus continuarea urmăririi penale faţă de suspectul* reprezentant legal al persoanei juridice pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe cu cea pentru care este acuzată persoana juridică şi din orice motive persoana juridică nu îşi numeşte un mandatar; deopotrivă, apreciez *că se va impune* ***desemnarea unui reprezentant din rândul practicienilor în insolvenţă*** şi în ipoteza în care nu se poate stabili care este reprezentantul legal al persoanei juridice sau dacă mandatul reprezentantului legal a expirat şi acesta nu a fost prelungit sau înlocuit cu un alt reprezentant (de pildă, în cazurile în care *de iure*, scriptic, persoana juridică nu are reprezentant legal).

1.3. Locul de citare a inculpatului persoană juridică

- inculpatul *persoană juridică* se citează *la sediul acesteia*;

- dacă inculpatul persoană juridică este reprezentat prin mandatar, citarea se face atât la sediul acesteia, cât şi la locuinţa mandatarului ori la sediul administratorului judiciar/lichidatorului judiciar desemnat în calitatea de mandatar [art. 41 alin. (5) din Legea nr. 85/2014];

- dacă sediul este fictiv ori persoana juridică nu mai funcţionează la sediul declarat, iar noul sediu nu este cunoscut, *la sediul organului judiciar se afişează* o *înştiinţare* care trebuie să cuprindă:

a) anul, luna, ziua şi ora când a fost făcută;

b) numele şi prenumele celui care a făcut afişarea şi funcţia acestuia;

c) numele, prenumele şi domiciliul sau, după caz, reşedinţa, respectiv sediul celui citat;

d) numărul dosarului în legătură cu care se face înştiinţarea şi denumirea organului judiciar pe rolul căruia se află dosarul;

e) menţiunea că înştiinţarea se referă la actul procedural al citaţiei;

f) menţiunea termenului stabilit de organul judiciar care a emis citaţia în care destinatarul este în drept să se prezinte la organul judiciar pentru a i se comunica citaţia;

g) menţiunea că, în cazul în care destinatarul nu se prezintă pentru comunicarea citaţiei în interiorul termenului prevăzut la lit. f), citaţia se consideră comunicată la împlinirea acestui termen;

h) semnătura celui care a afişat înştiinţarea.

Inculpata persoană juridică a fost citată de instanţa de apel, astfel cum prevede art. 259 alin. (12) C.proc.pen., la sediul său social din (...), fiind reprezentată în tot cursul cercetării judecătoreşti de doi apărători aleşi, respectiv avocat (...) şi avocat (...), iar din analiza actelor dosarului rezultă că nu există nicio cerere expresă din partea unui mandatar sau a reprezentantului legal al societăţii de a fi audiat. Aşadar, Înalta Curte apreciază că nu există o obligaţie a instanţei de apel de a audia persoana juridică prin mandatar, atât timp cât aceasta, deşi a fost legal citată, nu a înţeles să se prezinte în faţa instanţei de judecată în vederea audierii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 113A din 12 aprilie 2021, www.scj.ro).*

1.4. Măsuri preventive aplicabile persoanelor juridice

1.4.1. Noţiune. Categorii de măsuri preventive aplicabile persoanei juridice

- sunt măsuri restrictive de drepturi care se pot dispune în cauzele penale în care există o suspiciune rezonabilă privind săvârşirea unei infracţiuni de către o persoană juridică care răspunde penal, pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal ori pentru a se evita riscul sustragerii[1] suspectului sau inculpatului persoană juridică de la procesul penal[1] sau pentru a se preveni riscul comiterii unei alte infracţiuni[2];

---

[1] În sensul că scopul măsurilor preventive este numai asigurarea bunei desfăşurări a procesului penal, a se vedea *A.-R. Trandafir*, Răspunderea penală a persoanei juridice, Ed. C.H. Beck, 2021, p. 470. *Cred că reţinerea ca scop al măsurilor preventive aplicabile persoanelor*

- persoanei juridice suspect sau inculpat îi pot fi aplicate ***una sau mai multe*** dintre următoarele măsuri preventive:

a) *interdicţia iniţierii, ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice;*

- potrivit art. 495 alin. (4) C.proc.pen., suspectul sau inculpatul persoana juridică are obligaţia procedurală pozitivă de a comunica organelor judiciare, în termen de 24 de ore, intenţia de dizolvare sau lichidare;

- această măsură preventivă are ca scop evitarea sustragerii persoanei juridice de la procesul penal[3];

- poate fi dispusă atât în situaţia în care cu privire la persoana juridică suspect sau inculpat există o procedură de dizolvare sau lichidare în curs de desfăşurare, *cât şi proactiv, înainte de existenţa unei astfel de proceduri, prin interdicţia iniţierii*;

- obiectul măsurii preventive poate viza numai interdicţia iniţierii sau suspendarea unei proceduri de dizolvare sau lichidare[4] conform art. 245 şi urm. C.civ., respectiv

---

juridice şi a evitării riscului sustragerii de la procesul penal decurge implicit din finalitatea măsurilor preventive prevăzute de art. 493 alin. (1) lit. a) şi b) C.proc.pen. (interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice şi interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale).

[1] În DCC nr. 139/2016 s-a reţinut că „măsurile preventive aplicabile persoanei juridice sunt măsuri procesuale ce vizează în mod direct fie libertatea economică, fie dreptul de proprietate privată al acesteia. (...) Astfel, scopul acestor restrângeri constă atât în prevenirea producerii unor noi pierderi, cât şi în atingerea finalităţii proprii a procesului penal, şi anume tragerea la răspundere penală a persoanei juridice. Prin urmare, ţinând seama de faptul că, în acord cu art. 136 C.pen., pedepsele aplicabile persoanei juridice sunt principale (amenda) şi complementare atunci măsurile preventive care pot fi luate faţă de un inculpat persoană juridică îşi găsesc deplina justificare în asigurarea bunei desfăşurări a procesului penal".

[2] Acest scop decurge implicit din finalitatea măsurii preventive prevăzute de art. 493 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. (interzicerea desfăşurării activităţilor de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracţiunea).

[3] *În acest sens*, în literatura de specialitate (*A.-R. Trandafir, G.-A. Lazăr*, Inaplicabilitatea măsurii preventive prevăzute de art. 493 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. cu privire la dizolvarea sau lichidarea persoanei juridice în procedura de insolvenţă, în C.D.P. nr. 3/2020, p. 19) s-a arătat că art. 493 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. reglementează o măsură preventivă, care instituie o *sancţiune pentru încercarea sau cel puţin riscul dovedit de zădărnicire a urmăririi penale sau a judecăţii*. Condiţia unei conduite frauduloase rezultă din scopul măsurii preventive, care previne *sustragerea* de la urmărire penală sau judecată. Prin *sustragere* se poate înţelege doar o conduită deliberată de eludare a scopului acţiunii penale. Pentru a fi calificate ca *sustragere*, acţiunile persoanei juridice (dizolvarea şi lichidarea) trebuie să fie intenţionat îndreptate către obstrucţionarea procesului penal. În lipsa elementului intenţional, de împiedicare a realizării acţiunii penale, nu poate fi luată o măsură preventivă. *Un comportament loial – ba chiar impus de lege, care nu urmăreşte eludarea răspunderii penale, nu poate fi sancţionat prin adoptarea de măsuri preventive*".

[4] Doctrina (*A.-R. Trandafir, G.-A. Lazăr*, op. cit., p. 15-16) a reliefat faptul că *dizolvarea* este o etapă din „viaţa" unei persoane juridice. Această etapă poate interveni fie voluntar [de exemplu, potrivit art. 245 alin. (1) lit. d) C.civ., prin hotărârea organelor competente ale persoanei juridice], fie involuntar [de exemplu, art. 245 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.civ. –

art. 227-237[1] şi art. 252-270[2] din Legea nr. 31/1990, republicată, iar nu a procedurii de insolvenţă[1]; în acest sens, prin ***decizia nr. 18/RIL/2020***, instanţa supremă a arătat că interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice nu vizează şi dizolvarea, respectiv lichidarea în procedura falimentului prevăzută de Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă[2];

- persoana juridică este obligată să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore, intenţia de dizolvare sau lichidare.

---

scopul nu mai poate fi îndeplinit]. De asemenea, la finalul parcurgerii etapelor, dispariţia spre care tinde persoana juridică poate fi totală, caz în care intervine *lichidarea*, adică valorificarea activelor persoanei juridice şi plata pasivului. Însă dispariţia poate fi numai parţială, în sensul că patrimoniul acesteia este preluat, în tot sau în parte, de alte persoane juridice, ca efect al fuziunii, transformării sau al divizării totale. În acest caz, lichidarea nu are loc.

[1] În literatura de juridică (*A.-R. Trandafir, G.-A. Lazăr*, op. cit., p. 11-14) s-a arătat că *procedura insolvenţei este o modalitate de protecţie a debitorului şi a creditorilor* (caz în care interdicţia iniţierii ori suspendarea oricăreia dintre etapele sau efectele procedurii de insolvenţă ca urmare a existenţei unui proces penal nu este menită să respecte respectivele deziderate), *se desfăşoară sub controlul de legalitate al judecătorului sindic* (trebuind notat că într-o procedură instituită de lege, desfăşurată sub controlului unui judecător, nu putem discuta despre sustragerea de la urmărire penală şi judecată) *şi cu celeritate.* Deopotrivă, s-a reţinut că *procedura insolvenţei nu este o alegere pentru debitor, ci o obligaţie impusă de lege* (caz în care nu ar fi cu putinţă ca legiuitorul să oblige debitorul să introducă o cerere de deschidere a procedurii insolvenţei, sub sancţiunea legii penale, pentru ca ulterior judecătorul penal să interzică iniţierea procedurii insolvenţei, adică să îl supună pe debitor riscului unui proces penal. Scopul legiuitorului penal nu a fost, cu siguranţă, acela de a crea un conflict între doi judecători – unul sindic, care este nevoit să continue o procedură şi să o desfăşoare cu celeritate, şi unul penal, care să spună că această procedură nu poate continua). A suspenda procedura de dizolvare sau lichidare din cadrul insolvenţei echivalează cu a interzice să moară unei persoane fizice care suferă de o boală terminală, doar pentru ca la finalul procesului penal să existe un inculpat în viaţă împotriva căruia să se poată pronunţa hotărârea (de condamnare).

[2] În considerentele deciziei s-a arătat că „interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice nu vizează şi dizolvarea, respectiv lichidarea în procedura falimentului prevăzută de Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă". S-a reţinut, în motivarea acestei soluţii, că „dacă s-ar fi urmărit ca măsura preventivă prevăzută de art. 493 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală să vizeze şi dizolvarea, respectiv lichidarea în procedura falimentului prevăzută de Legea nr. 85/2014, s-ar fi reglementat legislativ luarea deciziei de suspendare de către judecătorul-sindic învestit cu soluţionarea cauzei (ca urmare a soluţiei instanţei penale) şi, totodată, întreaga procedură din perioada suspendării (atribuţiile lichidatorului judiciar, ale judecătorului-sindic şi ale creditorilor, modalitatea de asigurare a pazei activelor debitorului, gestionarea contabilităţii, suportarea costurilor etc.)" şi „coroborând scopul măsurilor preventive cu procedura de dizolvare şi de lichidare a societăţilor comerciale, se poate conchide fără dubiu că acesta poate fi atins şi îşi găseşte justificarea, conform principiului *actus interpretandus est potius ut valeat, quam ut pereat*, ori de câte ori se pune problema unei dizolvări voluntare în condiţiile Legii nr. 31/1990, care să ridice suspiciuni şi să aibă potenţialul de a zădărnici tragerea la răspundere penală a persoanei juridice, dar niciodată în condiţiile Legii nr. 85/2014, unde efectele deschiderii procedurii falimentului – dizolvarea, urmată de lichidare şi de radierea din registrul comerţului – izvorăsc chiar din lege şi nu pot fi evitate".

Reiterând scopul pentru care legiuitorul în noua reglementare, prin art. 493 C.proc.pen., a introdus şi această măsură preventivă a fost acela de a nu permite unei persoane juridice de a se sustrage de la răspunderea penală, astfel încât, dacă persoana juridică încearcă să se sustragă voluntar de la răspundere penală, trebuie să poată fi luate măsuri preventive specifice, însă, dacă iniţiativa nu aparţine acesteia, de principiu trebuie să permită desfăşurarea în continuare a procedurilor aşa cum prevede legea specială. Mai mult, procedura insolvenţei, odată deschisă, ar trebui să fie un flux continuu şi neîntrerupt de acte juridice, operaţiuni şi procese, cu un parcurs de regulă ireversibil, este un itinerariu care trebuie derulat cu celeritate, în scopul acoperirii creanţelor. Pe de altă parte, forţarea menţinerii unei societăţi economice, în condiţiile în care aceasta nu mai generează profit şi devine chiar producătoare de prejudicii, ori imposibilitatea valorificării unor bunuri, bunuri care îşi diminuează valoarea sau care devin greu de vândut, poate reprezenta o ingerinţă în dreptul de proprietate al terţilor (creanţa lor reprezentând un bun în înţelesul art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenţie). Totodată, atingerea adusă dreptului de proprietate poate să nu fie nici proporţională, întrucât rupe justul echilibru între exigenţele interesului general şi imperativele legate de protejarea drepturilor fundamentale. Astfel, „interesul public" (general), deseori invocat pentru a justifica ţinerea în loc a procedurii insolvenţei, există, dar acest interes general nu poate fi absolut, ci trebuie să se subsumeze condiţiilor prevăzute de art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenţie. Situaţia poate fi uşor transpusă în planul măsurii preventive a interdicţiei iniţierii ori a suspendării dizolvării sau lichidării persoanei juridice de faţă, întrucât în această situaţie, deşi iniţial funcţionalitatea măsurii avea acoperire concretă, după trecerea unui anumit timp [coroborat cu împrejurarea că Completul de 5 judecători a dispus, în baza art. 493 alin. (1) lit. a) şi alin. (4) C.proc.pen., luarea măsurii preventive a interdicţiei iniţierii procedurilor de dizolvare şi lichidare faţă de inculpată pe o durată limitată de 30 de zile, începând cu data de 13.09.2016 până la data de 12.10.2016], creditorii trebuie să aibă o certitudine cu privire la momentul la care va înceta măsura preventivă cu atât mai mult cu cât nici nu primesc vreo indemnizaţie pentru atingerea adusă dreptului lor de proprietate. Faţă de cele ce precedă, Înalta Curte, în baza art. 493 alin. (4) C.proc.pen., va revoca măsura preventivă a interdicţiei iniţierii procedurilor de dizolvare şi lichidare dispusă faţă de inculpată *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea din 21.11.2016, în Cpp Ad. 3, p. 810).*

b) ***interdicţia iniţierii, ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale;***

- această măsură preventivă are ca scop evitarea sustragerii persoanei juridice de la răspunderea penală, prin încetarea existenţei acesteia în urma fuziunii sau divizării, ori reducerea semnificativă a capitalului social, astfel încât pedeapsa amenzii penale ce ar putea fi stabilită de instanţă să nu mai poată fi executată;

- poate fi dispusă atât în situaţia în care cu privire la persoana juridică suspect sau inculpat există o procedură de fuziune, divizare, reducere a capitalului social în curs

de desfăşurare, cât şi proactiv, înainte de existenţa unei astfel de proceduri, prin interdicţia iniţierii;

- persoana juridică este obligată să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore, intenţia de fuziune, divizare, reorganizare sau reducere a capitalului social.

c) ***interzicerea unor operaţiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvenţa persoanei juridice;***

- măsura preventivă trebuie să fie precis şi neechivoc evidenţiată, fiind necesară indicarea concretă a operaţiunilor patrimoniale interzise, iar nu o referire generală la acestea urmată de determinare acestora în etapa punerii în executare a măsurii preventive;

Procurorul ar fi trebuit să indice care sunt acele operaţiuni specifice susceptibile de a antrena diminuarea semnificativă a activului patrimonial care trebuie interzise şi nu a făcut-o, ba mai mult, nu a făcut nicio referire la astfel de operaţiuni, evitând formularea din textul de lege folosită de legiuitor; pe altă parte, a aplica o astfel de măsură în modul generic în care este prevăzută în cod ar însemna să se interzică administratorului judiciar desemnat pentru societate să efectueze orice fel de operaţiuni care ar presupune diminuare de activ, pentru că oricând din mai multe operaţiuni de înstrăinare minore, cumulate s-ar putea ajunge la situaţia diminuării care poate fi apreciată drept „semnificativă" a activului patrimonial *(C.A. Braşov, secţia penală şi pentru cauze cu minori, decizia nr. 179R din 27 februarie 2013, www.rolii.ro).*

d) ***interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar;***

- pot fi interzise actele juridice expres indicate de judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară, respectiv de instanţa de judecată, altele decât cele care presupun operaţiuni patrimoniale specifice, susceptibile de a antrena diminuarea semnificativă a activului patrimonial sau insolvenţa persoanei juridice, care cad sub incidenţa măsurii preventive de la lit. *c)*.

e) ***interzicerea desfăşurării activităţilor de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracţiunea.***

- judecătorul de drepturi şi libertăţi/judecătorul de cameră preliminară/instanţa trebuie să constate că există o legătură între infracţiunea cu privire la care există suspiciunea rezonabilă că a fost săvârşită şi activitatea desfăşurată de persoana juridică;

- măsura preventivă are un conţinut similar cu pedeapsa complementară a suspendării activităţii ori a unei activităţi a persoanei juridice; perioada de timp în care o persoană juridică a fost supusă acestei măsuri preventive luată în vederea asigurării bunei desfăşurări a procesului penal nu se va deduce din durata pedepsei complementare a suspendării activităţii ori a unei activităţi a persoanei juridice (dacă această pedeapsă a fost aplicată de către instanţă).

Prelungirea măsurii preventive a *interzicerii activităţilor de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracţiunea de proxenetism* faţă de inculpata persoană juridică SC A SRL se impune pentru existenţa acestui risc că,

odată respinsă această solicitare a parchetului, inculpata persoană juridică SC A SRL să comită alte infracţiuni, de natura celor pentru care în prezenta cauză se fac cercetări în privinţa sa, fiind necesară, astfel, apărarea ordinii publice, a moralităţii societăţii, desfăşurarea în bune condiţii a procesului penal. În acest context, judecătorul de drepturi şi libertăţi reţine că organele de cercetare penală au constatat că, la data de 22.05.2015 (aşadar, după ce fusese luată măsura preventivă), accesând site-ul (...), la rubrica „servicii-diverse" se aflau postate anunţuri de natura acelora care au condus la luarea acestei măsuri preventive, întocmindu-se procese-verbale de constatare a aspectelor menţionate aflate la dosarul cauzei. În ceea ce priveşte apărările inculpatei-persoană juridică SC A SRL, care apreciază că activitatea de publicitate este o formă a libertăţii de exprimare, judecătorul de drepturi şi libertăţi reiterează raţiunile consemnate cu ocazia soluţionării propunerii privind dispunerea măsurii preventive faţă de inculpata persoană juridică SC A SRL, în sensul că – din perspectiva jurisprudenţei CtEDO – informaţia electronică difuzată prin Internet este acoperită de art. 10 al Convenţiei, fiind protejate toate mijloacele de producere, transmitere şi distribuire a informaţiei. Însă, tot din perspectiva jurisprudenţei CtEDO, rezultă în mod indubitabil că pot fi aduse restricţii libertăţii de exprimare, restricţii care se constituie într-o ingerinţă în dreptul la libertatea de exprimare, cu condiţia ca această ingerinţă să îndeplinească cumulativ următoarele condiţii: să fie prevăzută de lege, să urmărească cel puţin unul dintre scopurile legitime prevăzute de textul Convenţiei şi să fie necesară, într-o societate democratică, pentru atingerea acelui scop. Analizând condiţiile anterior expuse prin raportare la speţa de faţă, judecătorul de drepturi şi libertăţi constată că prin prelungirea măsurii preventive faţă de inculpata persoană juridică SC A SRL în mod evident are loc o ingerinţă în drepturile acesteia, însă această ingerinţă îndeplineşte cele trei condiţii cumulative, fiind prevăzută de lege – respectiv dispoziţiile art. 493 alin. (4) C.proc.pen. – urmărind cel puţin unul dintre scopurile legitime prevăzute de Convenţie, respectiv apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor, protecţia moralei şi fiind necesară, într-o societate democratică, pentru atingerea acelui scop. Judecătorul de drepturi şi libertăţi apreciază că această ultimă condiţie este îndeplinită prin raportare în concret la toate circumstanţele cauzei, fiind necesară şi proporţională pentru motivele anterior arătate *(Trib. Bucureşti, secţia penală, încheierea nr. 687 din 13 noiembrie 2014, în Cpp Ad. 3, p. 809).*

1.4.2. Condiţii

- *judecătorul de drepturi şi libertăţi* (în cursul urmăririi penale) la propunerea procurorului sau, după caz, *judecătorul de cameră preliminară* (în procedura de cameră preliminară) *ori instanţa* (în cursul judecăţii), poate dispune luarea uneia sau a mai multor măsuri preventive faţă de suspectul sau inculpatul persoană juridică dacă sunt întrunite următoarele ***condiţii***:

(i) să fie începută urmărirea penală pentru infracţiunea pentru care există suspiciunea că a fost săvârşită, iar organul de urmărire penală să fi dispus continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect;

- potrivit Codului de procedură penală, începerea urmăririi penale se dispune, în principiu, cu privire la faptă (*in rem*), iar conferirea calităţii de suspect se realizează

atunci când din datele şi probele existente în cauză rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a comis fapta prevăzută de legea penală, caz în care se dispune continuarea urmăririi penale faţă de acesta;

- măsurile preventive pot fi dispuse faţă de o persoană juridică numai dacă are calitatea de suspect sau inculpat în cauză;

- luarea unei măsuri preventive cu privire la o persoană juridică nu este condiţionată de punerea în mişcare a acţiunii penale împotriva acesteia.

(ii) să existe probe din care să rezulte suspiciunea rezonabilă că suspectul sau inculpatul persoană juridică a săvârşit o infracţiune;

- deşi dispoziţiile art. 493 alin. (1) C.proc.pen. fac referire la *„**motive temeinice**"* care justifică suspiciunea rezonabilă referitoare la comiterea unei infracţiuni, cred că analiza primei condiţii necesare pentru dispunerea măsurii preventive este legată tot de necesitatea existenţei unor ***probe directe sau indirecte*** din care să rezulte presupunerea rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o infracţiune, având în vedere că măsura preventivă nu poate fi dispusă decât faţă de un suspect sau inculpat. Or, pentru dobândirea calităţii de suspect sau inculpat, art. 305 alin. (3) C.proc.pen., respectiv, art. 309 alin. (1) C.proc.pen. instituie condiţia probei ca fiind esenţială pentru legalitatea emiterii actului procesual prin care se realizează acuzarea *in personam*;

- măsurile preventive pot fi dispuse indiferent de forma în care a fost comisă infracţiunea (tentativă, formă consumată ori epuizată), de gravitatea infracţiunii sau de cuantumul pedepsei prevăzute de lege pentru persoana juridică; totuşi, aceste aspecte urmează a fi evaluate în cadrul *testului de necesitate şi proporţionalitate.*

(iii) măsura preventivă să fie necesară pentru buna desfăşurare a procesului penal şi proporţională cu scopul urmărit prin dispunerea acesteia.

- astfel, în cazul persoanelor juridice, testul de necesitate şi proporţionalitate implică o analiză ***in concreto*** prin raportare la scopurile pentru care se poate dispune instituirea măsurilor preventive. Pe de o parte, trebuie avut în vedere că, în condiţiile în care măsurile preventive pot fi dispuse indiferent de forma în care a fost comisă infracţiunea, de gravitatea infracţiunii sau de cuantumul pedepsei prevăzute de lege pentru persoana juridică, aceste elemente trebuie evaluate în cadrul testului de necesitate şi proporţionalitate. Pe de altă parte, în situaţia în care se apreciază că trebuie luate mai multe măsuri preventive faţă de suspectul sau inculpatul persoană juridică, judecătorul/instanţa trebuie să motiveze în concret, mai întâi, de ce impunerea unei singure măsuri preventive nu era suficientă pentru atingerea scopului urmărit, iar, în al doilea rând, de ce numai prin impunerea mai multor măsuri preventive este atins scopul acestora faţă de o anumită persoană juridică, faţă de particularităţile concrete ale cauzei.

1.4.3. Aspecte procedurale

- *în cursul urmăririi penale*, dacă sunt întrunite condiţiile pentru a se dispune luarea uneia sau a mai multor măsuri preventive procurorul, din oficiu sau la sesizarea organului de cercetare penală, întocmeşte *propunerea motivată de luare a măsurii/lor preventive*;

- pe de o parte, potrivit Codului de procedură penală, procurorul are obligaţia de a proceda la aducerea la cunoştinţă a drepturilor procesuale şi la audierea acuzatului persoană juridică, ulterior dobândirii calităţii de suspect/inculpat. Pe de altă parte, înainte de formularea propunerii de luare a măsurii preventive *legea nu instituie în sarcina procurorului obligaţia procedurală pozitivă de a audia suspectul sau inculpatul persoană juridică* prin reprezentant legal în prezenţa avocatului ales sau numit din oficiu. Dispoziţia procedurală este deficitară, având în vedere că o astfel de audiere este relevantă fie la analiza testului de proporţionalitate a măsurii cu scopul urmărit, fie pentru evaluarea cerinţei de subsidiaritate atunci când se impune examinarea oportunităţii instituirii unei pluralităţi de măsuri preventive;

- propunerea de luare a măsurii/lor preventive a suspectului/inculpatului persoană juridică se înaintează *judecătorului de drepturi şi libertăţi* din cadrul instanţei căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în fond sau instanţei corespunzătoare în grad acesteia, în a cărei circumscripţie se află locul unde s-a constatat săvârşirea faptei prevăzute de legea penală ori sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală;

- propunerea de *luare a măsurii/lor preventive* se soluţionează *în camera de consiliu de un singur judecător*, indiferent de natura infracţiunii, cu citarea persoanei juridice;

- odată cu emiterea rechizitoriului procurorul poate solicita *judecătorului de cameră preliminară* luarea uneia/mai multor măsuri preventive cu privire la inculpatul persoană juridică faţă de care s-a dispus trimiterea în judecată; deopotrivă, judecătorul de cameră preliminară din oficiu, poate pune în discuţia procurorului şi a inculpatului persoană juridică necesitatea luării uneia/mai multor măsuri preventive faţă de acesta din urmă; procedura se desfăşoară *în camera de consiliu cu participarea procurorului şi citarea inculpatului persoană juridică*;

- în cursul judecăţii *instanţa*, la propunerea procurorului sau din oficiu, poate pune în dezbaterea părţilor necesitatea luării uneia/mai multor măsuri preventive faţă de inculpatul persoană juridică; procedura se desfăşoară *în şedinţă publică cu participarea procurorului şi citarea inculpatului persoană juridică*;

- asistenţa juridică este obligatorie în cazurile prevăzute de art. 90 C.proc.pen. (de pildă, în faza de judecată atunci când persoana juridică este acuzată de comiterea unei infracţiuni pentru care legea prevede pedeapsa mai mare de 5 ani); în funcţie de conţinutul măsurii preventive puse în dezbatere organele judiciare trebuie să verifice dacă în concret persoana juridică poate să şi realizeze în mod efectiv apărarea prin intermediul reprezentantului legal;

- deliberând, *judecătorul de drepturi şi libertăţi/judecătorul de cameră preliminară/instanţa de judecată* poate dispune prin încheiere motivată una dintre următoarele ***soluţii***:

1. *luarea uneia sau a mai multor măsuri preventive pe o durată de cel mult 60 de zile;*

- în vederea asigurării respectării măsurilor preventive judecătorul *poate obliga* persoana juridică la ***depunerea unei cauţiuni*** constând într-o sumă de bani; cauţiunea nu este, ca în cazul persoanei fizice, o componentă a unei măsuri preven-

tive distincte (controlul judiciar pe cauțiune), ci o garanție a respectării însăși a măsurilor preventive; din păcate, legiuitorul nu s-a preocupat de repercusiunile procesuale ale nedepunerii cauțiunii, vulnerabilizând astfel însăși esența instituției[1];

- cuantumul cauțiunii nu poate fi mai mic de 10.000 lei;

- în condițiile în care legea stabilește numai cuantumul minim al cauțiunii, judecătorul trebuie să evalueze în concret valoarea acesteia pentru a nu impune vreo sumă disproporționată față de cifra de afaceri a persoanei juridice sau de situația financiară concretă a acesteia, care să facă imposibilă sau extrem de dificilă plata cauțiunii;

- ***cauțiunea se restituie*** la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare[2], sau de încetare a procesului penal, pronunțate în cauză, dacă persoana juridică a respectat măsura sau măsurile preventive, precum și în cazul în care, prin hotărâre definitivă, s-a dispus achitarea persoanei juridice; în cazul în care s-a dispus față de persoana juridică o soluție de clasare sau renunțare la urmărirea penală, restituirea cauțiunii se dispune de către procuror;

- ***cauțiunea nu se restituie*** în cazul nerespectării de către persoana juridică a măsurii sau a măsurilor preventive luate, făcându-se venit la bugetul de stat la data rămânerii definitive a hotărârii pronunțate în cauză, precum și dacă s-a dispus plata din cauțiune, în ordinea următoare, a despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii;

- după luarea unei măsuri preventive nu se va emite un mandat.

2. *respingerea propunerii de luare a uneia sau mai multor măsuri preventive formulate de procuror;*

- indiferent de soluția pronunțată este obligatorie întocmirea minutei în două exemplare originale;

- împotriva încheierii se poate face ***contestație*** la judecătorul de drepturi și libertăți sau, după caz, la judecătorul de cameră preliminară ori instanța ierarhic superioară, **de către persoana juridică și procuror, *în termen de 24 de ore***[3] de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru persoana juridică lipsă;

- în faza de judecată, dispozițiile art. 493 alin. (7) C.proc.pen. nu fac distincție între luarea măsurii preventive în etapa judecății în primă instanță, și cea a judecății

---

[1] În doctrină (*G.A. Lazăr*, Sistemul sancționator aplicabil persoanelor juridice, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 53) s-a arătat că „dacă a optat pentru soluția instituirii cauțiunii ca obligație distinctă, iar nu pentru a obține un beneficiu, în mod rațional ar trebui să existe și o sancțiune pentru nedepunerea cauțiunii. *De lege ferenda*, însă, considerăm că ar trebui abandonată această configurație a cauțiunii și adoptarea modelului instituit în cazul persoanei fizice, în care plata cauțiunii oferă persoanei juridice un beneficiu sub aspectul măsurilor la care este supusă".

[2] Trebuie avut în vedere că față de o persoană juridică nu se poate aplica decât pedeapsa amenzii și că nu sunt incidente instituțiile renunțării la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei.

[3] În cazul persoanelor juridice nu se va aplica termenul general de contestație de 48 de ore prevăzut de art. 204-206 C.proc.pen., ci termenul special de 24 de ore.

în apel; în aceste condiţii, luarea măsurii preventive prin încheierea instanţei de apel poate fi contestată la instanţa ierarhic superioară[1];

- faţă de *caracterul personal* al măsurilor preventive şi de scopul urmărit prin dispunerea acestora, consider că este inadmisibilă formularea contestaţiei de alte persoane interesate ca în cazul măsurilor asigurătorii[2];

- trebuie avut în vedere că potrivit art. 204 alin. (8) şi 205 alin. (8) C.proc.pen. asistenţa juridică este obligatorie la soluționarea contestației în faza de urmărire penală şi în cea de cameră preliminară, chiar dacă în faza urmăririi penale procedura s-a desfăşurat fără desemnarea unui avocat din oficiu;

- judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, instanţa care soluţionează ***contestaţia*** poate dispune *prin încheiere* una din următoarele ***soluţii***:

1. admiterea contestaţiei şi respingerea propunerii de luare a uneia sau mai multor măsuri preventive formulată de procuror;

2. admiterea contestaţiei şi dispunerea luării unei măsuri preventive sau a altor măsuri preventive decât cele luate de prima instanţă ori înlăturarea unor nelegalităţi ale hotărârii primei instanţe;

- nu există nicio interdicţie legală ca în calea de atac a contestaţiei să se solicite cenzurarea cuantumului disproporţionat al cauţiunii impuse faţă de scopul urmărit prin aceasta şi, astfel, instanţa de control judiciar să dispună reducerea acestuia;

- pot fi înlăturate prin admiterea contestaţiei nelegalităţii relative la durata pentru care au fost instituite măsurile preventive (de pildă, prin impunerea acestora pe o durată mai mare de 60 de zile);

---

[1] Trebuie avut în vedere că în cazul inculpatului persoană fizică dispoziţia instanţei de apel cu privire la măsurile preventive este definitivă, neputând fi atacată cu contestaţie.

[2] Limitarea sferei titularilor contestaţiei a fost criticată în literatura de specialitate (*A.-R. Trandafir*, op. cit., p. 475), arătându-se că este necesar să se recunoască drept de a formula calea de atac oricărei persoane interesate. Astfel, se susţine că „reglementarea actuală ridică vădite probleme de constituţionalitate. Soluţia pe care o propunem este firească, dacă avem în vedere faptul că luarea măsurilor preventive faţă de persoana juridică poate afecta direct drepturile altor persoane, care nu au nicio cale de atac, fiind încălcat astfel dreptul la un proces echitabil în latura sa civilă şi ridicându-se probleme chiar pe tărâmul art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenţie. De pildă, în cazul în care se ia, faţă de persoana juridică, măsura preventivă constând în suspendarea procedurii de lichidare, pentru ca aceasta să nu se sustragă de la eventuala obligaţie de a plăti despăgubirile civile şi amenda penală, iar bunurile entităţii în lichidare sunt ipotecate în favoarea altei persoane (creditor care este străin de săvârşirea faptei prevăzute de legea penală), care a început executarea ipotecii, aceasta ar trebui să aibă posibilitatea de a contesta luarea măsurii preventive, întrucât oricum ea ar avea prioritate în momentul executării. Aceeaşi poate fi situaţia când, de exemplu, măsura preventivă vizează interdicţia iniţierii unor acte juridice cu privire la un bun care nu aparţine, în realitate, persoanei juridice. Este evident că persoana căreia îi aparţine bunul (sau are un alt drept asupra acestuia) trebuie să poată contesta măsura preventivă. Reglementarea actuală ridică, din aceste puncte de vedere, serioase probleme; chiar dacă, o eventuală contestaţie a altor persoane ar putea fi motivată pe tărâmul art. 6 din Convenţie, în practică, cel mai probabil, aceasta ar fi respinsă ca inadmisibilă. Pentru evitarea unei asemenea situaţii, se impune reglementarea expresă a acestor aspecte".

3. admiterea contestației și dispunerea trimiterii cauzei spre rejudecare/la instanța competentă (de pildă, în ipoteza în care măsura preventivă a fost dispusă de judecătorie, într-o cauză de competența tribunalului, caz în care se impune admiterea contestației și reținerea cauzei pentru judecarea în primă instanță; tot astfel, se va dispune trimiterea cauzei spre rejudecare în ipoteza nelegalei citări a persoanei juridice ori a soluționării propunerii de luare a măsurii preventive în absența avocatului, deși asistența juridică era obligatorie);

4. respingerea contestației ca neîntemeiată sau tardivă;

5. ia act de retragerea contestației.

- indiferent de soluția pronunțată în contestație este obligatorie întocmirea minutei în două exemplare originale;

- măsurile preventive luate cu privire la o persoană juridică pot fi ***prelungite*** în cursul urmăririi penale de judecătorul de drepturi și libertăți la propunerea procurorului; fiecare *prelungire nu poate depăși 60 de zile*;

- deși ***nu există o limită de timp***[1] peste care măsura/rile preventive nu pot fi prelungite (astfel, dacă sunt îndeplinite cerințele de necesitate și proporționalitate măsu-

---

[1] În *DCC nr. 139/2016* Curtea Constituțională a arătat că *„în măsura în care s-ar institui un termen maxim până la care pot fi prelungite/menținute măsurile preventive* față de persoana juridică, *atunci s-ar nega însuși scopul acțiunii penale, și anume acela de a trage la răspundere penală persoana juridică, întrucât, prin permiterea dizolvării, lichidării, fuziunii sau divizării sale, obiectul acțiunii penale, astfel consacrat de art. 14 C.proc.pen., ar rămâne fără finalitate*. Or, tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni este un deziderat al ordinii publice, care legitimează, pe cale de consecință, instituirea măsurilor reclamate. Astfel, deși în urma finalizării procesului penal instanța de judecată ar dispune condamnarea persoanei juridice inculpate, aceasta nu mai poate fi trasă la răspundere penală, deoarece și-a pierdut identitatea prin dispariția sa juridică și radierea din Registrul comerțului. Așa cum însuși textul legal criticat dispune, luarea măsurilor preventive are ca scop buna desfășurare a procesului penal, care presupune implicit *garantarea, în eventualitatea unei hotărâri definitive de condamnare, a executării pedepsei aplicate*. În plus, prin natura lor, măsurile preventive nu împiedică persoana juridică suspectă/inculpată să desfășoare activități comerciale, aceasta fiind limitată să efectueze acte de comerț și să intre în relații contractuale cu terțe persoane. Totodată, Curtea mai constată că situația unei persoane juridice inculpate față de care se dispune o măsură preventivă nu este identică cu cea a persoanei fizice inculpate față de care s-a dispus o măsură preventivă, de exemplu luarea controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune. În aceste din urmă cazuri, Curtea a cenzurat inexistența unor termene *și a unei durate maxime* pentru care pot fi luate măsurile preventive, deoarece intruziunea în dreptul fundamental al libertății individuale nu asigura un just echilibru între interesul public și cel privat. De altfel, în cazul controlului judiciar încetarea măsurii preventive nu împiedica, asemeni situației de față, tragerea la răspundere penală a inculpatului".

În mod întemeiat a fost criticată această decizie în doctrină (*D. Nițu*, Durata măsurilor preventive în cazul persoanei juridice. O critică a deciziei nr. 139/2016 a Curții Constituționale, în C.D.P. nr. 3/2018, p. 21 și urm.) reținându-se următoarele:

„a) În privința absenței termenului – în primul rând, presupunând că persoana juridică ar fi «dispărut juridic», instanța ar dispune încetarea procesului penal, iar nu condamnarea, aspect relevat de dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., căci – nu e așa? – și persoana juridică poate «muri» în cursul procesului penal, iar nu doar suspectul sau inculpatul persoană fizică. Sau, adăugăm noi, aceasta era soluția pe care a imaginat-o legiuitorului noii legislații

penale, deşi această soluţie pare acum a fi refuzată de către Curtea Constituţională. *În al doilea rând*, legat de paralela cu suspectul sau inculpatul persoană fizică, ne întrebăm – evident retoric – ce măsuri va întreprinde instanţa constituţională în viitor pentru a nu-i permite persoanei fizice să moară, căci – pe acelaşi raţionament – şi în acest caz ar fi încălcat deziderатul ordinii publice privind tragerea la răspundere penală a persoanelor care au comis infracţiuni. *În al treilea rând*, vedem că instanţa constituţională ridică pe un piedestal necesitatea tragerii la răspundere penală a persoanei juridice. Pentru aceasta, aparent este dispusă să sacrifice orice, inclusiv interesele terţilor de bună-credinţă. Facem referire aici, de exemplu, la creditorii persoanei juridice care ajung să sufere în mod direct prin faptul că este ţinută în viaţă artificial o entitate care nu mai poate să funcţioneze. (...) Or, credem că este de domeniul evidenţei că măsura preventivă în sine ar trebui să poată viza doar cazurile de *dizolvare voluntară* (adică cele decise prin vot de asociaţi sau acţionari), iar nu şi cazurile în care *dizolvarea intervine automat sau din oficiu, în baza legii sau printr-o procedură judiciară*. Curtea însă nu atinge la niciun moment acest aspect, trecând sub tăcere faptul că procedura insolvenţei în sine constituie un mijloc de protecţie pentru terţi.

b) Referitor la situaţia diferită a acuzatului persoană juridică, de ce a celui persoană fizică: ipoteza persoanei fizice – în primul rând, instanţa face comparaţii între drepturi fundamentale, iar *per a contrario* reiese că dreptul la proprietate este inferior în ierarhia constituţională faţă de dreptul la libertate. Şi în cazul în care s-ar accepta această ierarhizare, se pierde însă, din nou, din vedere, că aici nu era incident dreptul la proprietate doar al inculpatei (persoana juridică), ci şi al unor terţi de bună-credinţă (creditorii, de exemplu, inclusiv chiar statul). *În al doilea rând*, se «explică» diferenţa faţă de controlul judiciar prin deja obsesiva idee a împiedicării – prin orice mijloace – a «dispariţiei juridice» a inculpatului. Or, în cazul controlului judiciar, cenzurarea absenţei termenului maxim nu are cum să conducă la o astfel de situaţie. Acceptând, de dragul discuţiei, abordarea Curţii, ne întrebăm atunci de ce nu a intervenit să sancţioneze absenţa unui termen maxim în cazul celorlalte măsuri preventive cu excepţia celei reglementate de art. 493 alin. (1) lit. a) C.proc.pen.? Subliniem că criticile vizau în bloc durata tuturor măsurilor, or, doar prima măsură poate conduce spre dispariţia subiectului de drept, fără a exista posibilitatea angajării răspunderi penale a altei persoane juridice. Explicaţia este simplă – referirile la persoana fizică nu se constituie în sine într-un motiv de constituţionalitate a inexistenţei duratei maxime în cazul măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice, iar inserarea lor este doar formală, încercând să justifice abaterea Curţii de la propria jurisprudenţă, în condiţiile în care criticile vizând dispoziţiile art. 493 alin. (1) C.proc.pen. se fundamentau în special pe această jurisprudenţă.

c) Relativ la libertatea economică – în primul rând, Curtea refuză să răspundă criticilor invocate expres privind ipotezele în care dizolvarea nu intervine ca urmare a voinţei debitorului, ci în cadrul procedurii insolvenţei, când există supravegherea şi controlul judecătorului sindic. *În al doilea rând*, instanţa constituţională refuză sau nu este capabilă să facă o minimă conexiune între dispoziţiile legii speciale în domeniu (fără discuţie, legea insolvenţei) şi măsurile preventive din procesul penal. Lipsesc orice referiri la procedura insolvenţei, la scopul şi principiile sale, insistându-se în mod abstract şi revolut în menţinerea în circuitul economic a unei entităţi în mod artificial, deşi aceasta nu are posibilităţile să funcţioneze. O astfel de incapacitate de a se raporta la dispoziţiile unei legi tehnice şi nu uşor «digerabile» pentru o persoană care nu are frecvent tangenţă cu domeniul insolvenţei este explicabilă – deşi nu scuzabilă – pentru o instanţă penală de drept comun. În schimb, credem că nu poate fi acceptat ca instanţa de contencios constituţional să nu poată fi capabilă să facă o analiză exhaustivă a textelor corespondente din Codul de procedură penală şi din legislaţia insolvenţei pentru a argumenta o concluzie, indiferent dacă aceasta ne convine sau nu.

d) În ceea ce priveşte exercitarea prerogativelor dreptului de proprietate privată – în primul rând, se omite – voit sau nu – referirea la faptul că aceste operaţiuni patrimoniale pot

rile preventive pot dura pe întregul parcurs al urmăririi penale), organele judiciare trebuie să evalueze caracterul necesar şi proporţional al măsurii, în special în ipotezele în care acestea au o durată semnificativă de timp;

- procedura de soluţionare a prelungirii este similară cu cea de la luarea măsurii preventive (citare, dezbatere contradictorie cu participarea obligatorie a procurorului, contestaţie în 24 de ore etc.);

- în cursul procedurii de cameră preliminară sau al judecăţii judecătorul/instanţă poate dispune ***menţinerea*** măsurii/măsurilor preventive dacă nu s-au schimbat temeiurile care au determinat luarea măsurii ori au apărut temeiuri noi, iar măsura/măsurile preventive este/sunt necesară/e şi proporţională/e cu scopul urmărit prin dispunerea acesteia/acestora;

- măsurile preventive ***se revocă*** de către judecătorul de drepturi şi libertăţi la cererea procurorului sau a persoanei juridice, iar de către judecătorul de cameră preliminară şi de către instanţă şi din oficiu, numai când se constată că nu mai există temeiurile care au justificat luarea sau menţinerea acestora; procedura de soluţionare a revocării este similară cu cea de la luarea măsurii preventive (citare, dezbatere contradictorie cu participarea obligatorie a procurorului, contestaţie în 24 de ore etc.);

- măsurile preventive luate împotriva unei persoane juridice ***încetează de drept*** la expirarea duratei pentru care au fost dispuse sau, în caz de clasare, renunţare la urmărirea penală, achitare, încetarea procesului penal, dispoziţiile art. 241 C.proc.pen. aplicându-se în mod corespunzător;

- luarea uneia sau mai multor măsuri preventive cu privire la o persoană juridică, *nu împiedică dispunerea cu privire la aceasta a unor măsuri asigurătorii* pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracţiune;

- judecătorul (de drepturi şi libertăţi[1] sau de cameră preliminară) sau instanţa care dispune măsura preventivă[2] ***va informa*** organul care a autorizat înfiinţarea persoanei

---

să fie avantajoase pentru creditori, chiar dacă faptic ele pot conduce la o diminuare a patrimoniului. Ne imaginăm aici ipoteza vânzării unor active la un preţ sub valoarea lor de piaţă, dar oricum avantajos, în condiţiile calităţii de inculpată a persoanei juridice, respectiv a existenţei inclusiv a unor măsuri asigurătorii vizând respectivele bunuri. *În al doilea rând*, mai puţin tehnic şi mai uşor de observat chiar de penalistul care nu ştie sau doreşte să ştie de dispoziţiile în materia insolvenţei, Curtea nu face nicio precizare legată de durata măsurii preventive. Măcar în legătură cu această măsură preventivă – ce nu are cum să conducă la dispariţia subiectului de drept – se justifica o explicaţie de ce nu intervine cenzura constituţională privind absenţa unui termen maxim pentru care poate fi dispusă măsura. Instanţa – din motive a căror subtilitate ne scapă – refuză să facă o astfel de legătură".

[1] În doctrină (*A.-R. Trandafir*, op. cit., p. 483) s-a arătat că, în cursul urmăririi penale, informarea poate fi făcută şi de procuror dacă judecătorul de drepturi şi libertăţi nu a dispus acest lucru prin încheierea prin care a fost luată măsura preventivă.

[2] Informarea va fi realizată atât în caz de luare a măsurii preventive, cât şi în ipoteza prelungirii măsurii preventive.

juridice şi organul care a înregistrat persoana juridică, despre măsura preventivă dispusă[1], în vederea efectuării de menţiuni pentru a se asigura opozabilitatea acestora faţă de terţii care intenţionează să intre în raporturi civile cu persoana juridică ce are calitatea de suspect sau inculpat[2]; în cazul instituţiilor care nu sunt supuse condiţiei înregistrării sau autorizării pentru a dobândi personalitate juridică, informarea se face către organul care a înfiinţat acea instituţie; de pildă, va fi informat Oficiului Naţional al Registrului Comerţului cu privire la măsura preventivă dispusă faţă de o societate sau Ministerului Justiţiei când măsura a vizat o asociaţie sau fundaţie, ori judecătoria în circumscripţia căreia îşi are sediul societatea agricolă;

- organele administrative informate sunt obligate să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore de la data înregistrării, în copie certificată, orice menţiune înregistrată de acestea cu privire la persoana juridică.

1. Măsurile preventive pot fi dispuse faţă de persoana juridică, dacă sunt îndeplinite condiţiile privind: *(i)* existenţa unor motive temeinice care justifică presupunerea rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi *(ii)* necesitatea măsurii preventive pentru asigurarea bunei desfăşurări a procesului penal. Existenţa unor motive temeinice care justifică presupunerea rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală se raportează la fapta pentru care persoana juridică este acuzată şi încadrarea juridică a acesteia, precum şi la întrunirea condiţiilor pentru tragerea la răspundere penală a persoanei juridice, care stabileşte că persoanele juridice răspund penal pentru infracţiunile săvârşite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice. În consecinţă, măsurile preventive nu pot fi dispuse faţă de persoana juridică, dacă, la momentul procesual la care se analizează propunerea procurorului privind luarea măsurilor preventive, rezultă că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru tragerea la răspundere penală a persoanei juridice referitoare la săvârşirea infracţiunii în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

2. Existenţa măsurilor asigurătorii luate anterior nu împiedică dispunerea măsurilor preventive faţă de persoana juridică, având în vedere scopul diferit al celor două categorii de măsuri, precum şi conţinutul diferit al acestora *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2550 din 13 august 2012, www.scj.ro).*

În ceea ce priveşte condiţia primordială şi esenţială pentru a dispune o măsură preventivă, aceea ca din probe să rezulte o suspiciune rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o infracţiune, judecătorul de drepturi şi libertăţi consideră că probele aflate la dosarul cauzei sunt apte să convingă un observator obiectiv că aceasta a săvârşit infracţiunile pentru care este cercetată, relevante

---

[1] Potrivit art. 11 din Legea nr. 290/2004, republicată, în evidenţa cazierului judiciar organizată la unităţile de poliţie prevăzute la art. 6 şi 7 se notează în mod provizoriu, până la soluţionarea definitivă a cauzei, când se şterg din evidenţă date privind persoanele fizice sau persoanele juridice faţă de care s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale sau faţă de care a fost luată una dintre măsurile preventive prevăzute de Codul de procedură penală.

[2] Rezultă că procedura de informare se poate derula şi înainte de punerea în mişcare a acţiunii penale, când măsura preventive vizează un suspect persoană juridică.

sub aspectul îndeplinirii acestei condiţii fiind rapoartele de încercări ale Institutului Naţional de Cercetare-Dezvoltare pentru Chimie şi Petrochimie ICECHIM, care relevă că în procesul de producţie al SC A. substanţele active ale dezinfectanţilor sunt folosite în concentraţie semnificativ redusă faţă de reţeta pentru care a fost obţinut avizul de introducere pe piaţă de la Comisia Naţională pentru Produse Biocide, iar în unele cazuri una dintre substanţele active lipseşte. Fără îndoială că utilizarea acestor produse neconforme a zădărnicit încercarea unităţilor sanitare de a lua măsuri eficiente de combatere a infecţiilor nosocomiale, care au ca element central tocmai igienizarea şi dezinfectarea suprafeţelor, a mobilierului, instrumentarului, aerului, apei etc. Efectul utilizării unor soluţii diluate constă în aceea că microbii care produc infecţii rămân în spitale o perioadă îndelungată, premisă pentru apariţia unor mutaţii şi, implicit, dezvoltarea rezistenţei – treptat – la toate antibioticele. Aşadar, judecătorul de drepturi şi libertăţi apreciază ca datele şi informaţiile existente la dosarul cauzei se circumscriu noţiunii de „suspiciune rezonabilă", în sensul oferit de jurisprudenţa CEDO, acestea fiind în măsură să convingă un observator obiectiv şi imparţial că este posibil ca suspecta să fi săvârşit aceste fapte. Totodată, raportat la gravitatea faptelor, la modul şi circumstanţele de comitere a acestora, dar şi la complexitatea cauzei, luarea măsurilor preventive prevăzute de art. 493 alin. (1) C.proc.pen. este necesară pentru buna desfăşurare a procesului penal. Astfel, pentru a preîntâmpina riscul ca pe parcursul urmăririi penale să fie înstrăinate bunurile aparţinând societăţii, ceea ce ar duce la îngreunarea urmăririi penale, se impune cu necesitate luarea măsurilor preventive privind interdicţia, în varianta iniţierii procedurilor de dizolvare sau lichidare, interzicerea înstrăinării activelor societăţii, interzicerea plăţilor şi transferurilor băneşti şi interzicerea producerii şi comercializării de produse biocide faţă de SC A. SRL. În contextul necesităţii administrării unui probatoriu amplu, luarea acestor măsuri preventive apare ca fiind oportună, cel puţin în acest stadiu incipient al anchetei. Faţă de scopul măsurilor şi de celelalte aspecte invocate anterior, Tribunalul apreciază că aceste măsuri preventive oferă garanţii necesare pentru buna desfăşurare a procesului penal, în condiţiile respectării obligaţiilor impuse. Prin urmare, menţinerea unui echilibru firesc între interesele justiţiei şi cele ale contestatoarei implică în mod necesar menţinerea unui control asupra conduitei acesteia, prin instituirea interdicţiei de a încheia anumite acte juridice sau de a iniţia anumite operaţiuni juridice, care ar putea impieta asupra bunei desfăşurări a procesului penal. Aşadar, în mod întemeiat a apreciat judecătorul de la instanţa de fond că luarea măsurilor preventive prevăzute de art. 493 alin. (1) C.proc.pen. faţă de contestatoare este necesară pentru asigurarea bunei desfăşurări a procesului penal. În altă ordine de idei, Tribunalul constată că prin încheierea contestată s-a dispus, printre altele, şi luarea măsurii preventive prevăzute de art. 493 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., constând în interzicerea plăţilor şi transferurilor băneşti, cu excepţia celor necesare pentru plata utilităţilor şi a salariilor. În ceea ce priveşte conţinutul acestei măsuri preventive, la termenul din data de 24.05.2016, apărătorul ales al contestatoarei a depus la dosarul cauzei o listă cu anumite plăţi, a căror efectuare reclamă urgenţă şi care sunt absolut necesare pentru existenţa societăţii, pe lângă cele necesare pentru plata utilităţilor şi a salariilor, pentru acoperirea cheltuielilor necesare cu: mentenanţa sistemelor de

detecţie şi stingere incendiu; serviciile de pază; service mentenanţă stivuitor; autoturisme – combustibil, asigurări Casco şi RCA; consumabile birotică necesare în activitatea curentă; taxele vamale, transport şi TVA materie primă comandată anterior luării măsurilor preventive în prezentul dosar; cheltuieli retur materie primă; returnarea produselor de către clienţi şi a cheltuielilor de distrugere a produselor la centre specializate; restituirea contravalorii produselor returnate către clienţi; contribuţii la bugetul consolidat al statului. În opinia Tribunalului, efectuarea unor plăţi cu acest titlu este în mod evident necesară pentru însăşi existenţa societăţii, aceste plăţi nefiind incluse în categoria celor necesare pentru plata utilităţilor şi a salariilor *(Trib. Bucureşti, secţia penală, încheierea nr. 342 din 27 mai 2016, în Cpp Ad. 3, p. 807, 808).*

O cerere de ridicare parţială a unei măsuri asigurătorii este legitimă, în condiţiile în care, ulterior instituirii măsurii apare necesitatea ordonării unei plăţi care trebuie verificată şi autorizată de instanţa de judecată, neputând viza ipoteza prezentei spețe, când aceste cheltuieli au fost avizate de instanţă încă de la momentul instituirii măsurii şi autorizate a se efectua din conturile indisponibilizate, aceasta în considerarea scopului măsurilor preventive cărora se supun persoanele juridice. Astfel, apreciază Curtea că scopul măsurii preventive dispusă faţă de inculpată este acela de a asigura buna desfăşurare a procesului penal, dar şi de a asigura executarea pedepsei şi de repararea a prejudiciilor cauzate părţilor civile. În cauză, cererea formulată de inculpată nu reprezintă o ridicare parţială a unui sechestru, ci o explicitare a unei dispoziţii a instanţei, impusă de practicile instituţiei bancare căreia i se solicită o plată în limitele excepţiilor dispuse prin încheierile instanţelor judecătoreşti. Astfel, raportat la argumentele prezentată de inculpată, instituţia bancară, solicită existenţa unei dispoziţii exprese a autorităţii judecătoreşti pentru a debloca fonduri băneşti dintr-un alt cont, în condiţiile epuizării altui cont; aceasta în condiţiile în care niciuna dintre hotărârile instanţei nu prevede în mod expresă o ordine de preferinţă cu privire la conturi afectate plăţilor cheltuielilor încuviinţate şi nici procedura de urmat în cazul epuizării resurselor financiare ale unui cont. Din această perspectivă, motivarea instanţei de fond nu are suport legal, întrucât în condiţiile în care prin nici una dintre hotărârile instanţei nu s-a stabilit că plăţile se vor face cu prioritate dintr-un anumit cont, respectiv cel în lei, epuizarea acestuia nu impune inculpatei obligaţia de a solicita ridicarea parţială a sechestrului asigurător impus pe conturile în valută, întrucât aceste plăţi au fost autorizate de instanţă ca excepţii, astfel că în limitele justificării acestora, conturile nu sunt indisponibilizate. Din punct de vedere al efectelor juridice, încheierea instanţei de judecată care a autorizat plăţile curente, reprezintă o ridicare parţială a sechestrului instituit asupra disponibilului bănesc, măsură care se menţine atât timp cât plăţile se circumscriu condiţiilor edictate de instanţa de judecată. În consecinţă, Curtea apreciază că cererea formulată de inculpată nu putea fi calificată drept una de ridicare parţială a sechestrului instituit asupra conturilor în valută de vreme ce prin nici una dintre hotărârile judecătoreşti nu s-a stabilit că plăţile prevăzute ca excepţii vor fi avansate cu preferinţă din contul în lei deschis la o anumită unitate bancară şi exclusiv în limitele acestuia. Pentru toate aceste considerente, Curtea va încuviinţa cererea formulată de inculpata

persoană juridică ca pentru efectuarea plăților mai sus menționate, doar după epuizarea disponibilului din conturile în lei, să utilizeze contul/depozitul în euro (în urma conversiei în lei a respectivului disponibil în euro), exclusiv în scopul acoperirii cheltuielilor încuviințate *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 170 din 20 aprilie 2018, www.sintact.ro)*.

1.5. Măsuri asigurătorii

În cauzele în care suspecţii/inculpaţii sunt persoane juridice se pot dispune măsurile asigurătorii:

1. în vederea reparării pagubei – constau în indisponibilizarea bunurilor mobile/imobile ori a veniturilor *suspectului/inculpatului/părţii responsabile civilmente până la concurenţa valorii probabile a pagubei produse*;

- pot fi indisponibilizare bunurile provenite din săvârşirea unei infracţiuni aflate în patrimoniul persoanei juridice în vederea reparării pagubei produse, prin dispunerea restituirii bunurilor către persoanele vătămate cărora le aparţin;

- când bunurile suspectului/inculpatului depăşesc în valoare cuantumul probabil al pagubei produse se poate impune măsura asigurătorie numai pe aceste bunuri nefiind necesară şi indisponibilizarea bunurilor persoanei responsabile civilmente.

2. în vederea garantării executării pedepsei amenzii penale – constau în indisponibilizarea bunurilor suspectului sau inculpatului, până la maximul special al pedepsei amenzii prevăzute de lege;

3. în vederea executării a măsurii de siguranţă a confiscării speciale sau a confiscării extinse – constau în indisponibilizarea bunurilor suspectului sau inculpatului sau a altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate;

4. pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare – constau în indisponibilizarea bunurilor suspectului sau inculpatului şi ale persoanei responsabile civilmente până la concurenţa valorii probabile a cheltuielilor.

- procedura de instituire sau de contestare a măsurilor asigurătorii este cea de drept comun.

1.6. Particularităţi ale urmăririi penale

- competenţa organelor de urmărire penală este determinată potrivit regulilor de drept comun;

- regulile de procedură în cursul urmăririi penale sunt, în principiu, cele de drept comun, existând doar câteva particularităţi pe care le vom releva mai jos;

- potrivit art. 305 alin. (3) C.proc.pen., procurorul sau organele de cercetare penală cu confirmarea procurorului dispun ca urmărirea penală să se efectueze în continuare faţă de persoana juridică, care dobândeşte calitatea de suspect;

- art. 10 alin. (3) C.proc.pen. şi art. 307 C.pen. stipulează dreptul persoanei juridice care a dobândit calitatea de suspect de a i se aduce la cunoştinţă de procuror sau de organul de cercetare penală, *de îndată şi înainte de prima sa audiere*, această cali-

tate, fapta pentru care este suspectată, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art. 83 C.proc.pen.[1], respectiv obligaţiile procesuale prevăzute de art. 108 alin. (2) C.proc.pen.[2] încheindu-se în acest sens un *proces-verbal*; încălcarea acestui drept poate atrage nulitatea relativă a actelor de urmărire penală efectuate;

- aducerea la cunoştinţă a calităţii, drepturilor şi obligaţiilor suspectului persoană juridică se realizează *prin reprezentantul său legal*; consider că dacă pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe s-a dispus efectuarea urmăririi penale în calitate de suspect şi împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta va trebui să îşi desemneze *un mandatar*, în caz contrar procurorul trebuind să dispună desemnarea ca mandatar a unei persoane din rândul *practicienilor în insolvenţă, autorizaţi potrivit legii*;

- după punerea în mişcare a acţiunii penale procurorul (când consideră necesar sau în cazul în care efectuează personal urmărirea penală) sau organul de cercetare penală *trebuie să îl cheme pe inculpatul persoană juridică* şi să îl informeze despre fapta pentru care este acuzat, dându-i explicaţii cu privire la drepturile şi obligaţiile procesuale pe care le are;

- art. 10 alin. (3) C.proc.pen., art. 108 alin. (1) C.proc.pen. şi art. 309 alin. (2) C.proc.pen. stipulează dreptul inculpatului de a i se aduce la cunoştinţă de procuror sau de organul de cercetare penală, *de îndată şi înainte de audiere,* această calitate, fapta pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală, încadrarea juridică a

---

[1] *Suspectului persoană juridică prin reprezentant legal/mandatar* i se aduce la cunoştinţă următorul *catalog de drepturi procesuale:*

a) dreptul de a nu da nicio declaraţie pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenţia că dacă refuză să dea declaraţii nu va suferi nicio consecinţă defavorabilă, iar dacă va da declaraţii acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

a[1]) dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat şi încadrarea juridică a acesteia;

b) dreptul de a consulta dosarul, în condiţiile legii;

c) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu îşi desemnează unul, în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

d) dreptul de a propune administrarea de probe în condiţiile prevăzute de lege, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii;

e) dreptul de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale şi civile a cauzei;

f) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înţelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

g) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

g[1]) dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;

h) alte drepturi prevăzute de lege.

[2] *Suspectului persoană juridică prin reprezentant legal/mandatar* îi sunt aduse la cunoştinţă următoarele *obligaţii procesuale:*

a) obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

b) obligaţia de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, citaţiile şi orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile şi se consideră că le-a luat la cunoştinţă.

acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art. 83 C.proc.pen.[1], respectiv obligaţiile procesuale prevăzute de art. 108 alin. (2) C.proc.pen.[2] încheindu-se în acest sens un *proces-verbal*; încălcarea acestui drept poate atrage nulitatea relativă a actelor de urmărire penală efectuate;

- procurorul sau organul de cercetare penală *trebuie să aducă la cunoştinţa* inculpatului persoană juridică şi *posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoaşterii vinovăţiei*;

- drepturile şi obligaţiile i se comunică inculpatului persoană juridică şi în scris, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un *proces-verbal*;

- aducerea la cunoştinţă a calităţii, drepturilor şi obligaţiilor inculpatului persoană juridică se realizează prin reprezentantul său legal. Dacă pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale şi împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta va trebui să îşi desemneze un mandatar, în caz contrar procurorul trebuind să dispună desemnarea ca mandatar a unei persoane din rândul *practicienilor în insolvenţă, autorizaţi potrivit legii; tot astfel, în cazul inculpaţilor persoane juridice procurorul va comunica* organului care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice şi organului care a înregistrat persoana juridică punerea în mişcare a acţiunii penale, la data dispunerii acestei măsuri, în vederea efectuării menţiunilor corespunzătoare. În privinţa instituţiilor care nu sunt supuse condiţiei înregistrării sau autorizării pentru a dobândi personalitate juridică, informarea se face către organul care a înfiinţat acea instituţie. Organele sesizate sunt

---

[1] *Inculpatului* i se aduce la cunoştinţă următorul *catalog de drepturi procesuale*:

a) dreptul de a nu da nicio declaraţie pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenţia că dacă refuză să dea declaraţii nu va suferi nicio consecinţă defavorabilă, iar dacă va da declaraţii acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

a[1]) dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat şi încadrarea juridică a acesteia;

b) dreptul de a consulta dosarul, în condiţiile legii;

c) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu îşi desemnează unul, în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

d) dreptul de a propune administrarea de probe în condiţiile prevăzute de lege, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii;

e) dreptul de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale şi civile a cauzei;

f) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înţelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

g) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

g[1]) dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;

h) alte drepturi prevăzute de lege.

[2] *Inculpatului* îi sunt aduse la cunoştinţă următoarele *obligaţii procesuale*:

a) obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

b) obligaţia de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, citaţiile şi orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile şi se consideră că le-a luat la cunoştinţă.

obligate să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore de la data înregistrării, în copie certificată, orice menţiune înregistrată de acestea cu privire la persoana juridică; neîndeplinirea acestei obligaţii se sancţionează cu amenda judiciară.

1.7. Camera preliminară şi judecata

- competenţa instanţei de judecată este determinată potrivit regulilor de drept comun;

- regulile de procedură în faza camerei preliminare sau a judecăţii sunt cele de drept comun;

- dispoziţiile art. 90 C.proc.pen. cu privire la cazurile în care asistenţa juridică este obligatorie se aplică în mod corespunzător şi inculpatului persoană juridică;

- persoana juridică poate încheia cu procurorul acord de recunoaştere a învinuirii, caz în care procesul penal nu va mai parcurge faza camerei preliminare, fiind sesizată instanţa de judecată pentru validarea acordului.

§2. Punerea în executare a pedepsei amenzii

- amenda este singura pedeapsă principală care se aplică persoanei juridice şi constă în suma de bani pe care persoana juridică este condamnată să o plătească statului;

- persoana juridică este obligată să achite integral amenda penală *în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare şi să comunice judecătorului delegat cu executarea dovada plăţii, în termen de 15 zile de la efectuarea acesteia*;

- dacă persoana juridică se află în imposibilitate de a achita integral amenda în termenul de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii, poate solicita ***judecătorului delegat cu executarea*** *(nu instanţei de executare)*, eşalonarea plăţii amenzii în rate lunare, *pe o perioadă ce nu poate depăşi 2 ani*; cererea de eşalonare poate fi formulată atât în termenul de trei luni, cât şi după expirarea acestuia, Codul de procedură penală neprevăzând obligativitatea depunerii cererii de eşalonare în acest termen şi nici posibilitatea respingerii cererii de eşalonare ca tardivă de judecătorul delegat cu executarea; judecătorul delegat cu executarea, analizând cererea persoanei condamnate şi documentele justificative privind imposibilitatea acesteia de achitare integrală a amenzii, *se pronunţă prin încheiere, care nu este supusă niciunei căi de atac*. În cazul în care dispune eşalonarea, încheierea va cuprinde: cuantumul amenzii, numărul de rate lunare în cuantum egal pentru care se eşalonează amenda, precum şi termenul de plată;

- în cazul nerespectării termenului de achitare integrală a amenzii sau a unei rate, când plata a fost eşalonată, *judecătorul delegat cu executarea* comunică un extras de pe acea parte din dispozitiv care priveşte aplicarea sau eşalonarea amenzii organelor competente, în vederea executării acesteia potrivit procedurii de executare silită a creanţelor fiscale; executarea pedepsei amenzii se face potrivit prevederilor Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală; executorii fiscali au obligaţia să comunice judecătorului delegat cu executarea, la data executării integrale a amenzii, plata acesteia şi să îl înştiinţeze cu privire la orice împrejurare care împiedică executarea;

- persoana juridică amendată nu poate formula o acţiune civilă în regres împotriva persoanei fizice (organ de conducere, prepus ori mandatar) care a săvârşit fapta în materialitatea ei pentru recuperarea sumei plătite cu titlu de pedeapsă penală.

§3. Punerea în executare a pedepselor complementare

- pedepsele complementare pot fi aplicate persoanei juridice pe lângă pedeapsa principală a amenzii (indiferent de cuantumul acesteia);

- în principiu, aplicarea pedepselor complementare persoanei juridice are caracter *facultativ*, putându-se dispune când instanţa constată că, faţă de natura şi gravitatea infracţiunii, precum şi faţă de împrejurările în care a fost săvârşită, aceste pedepse sunt necesare şi proporţionale cu scopul urmărit; ca excepţie, legea poate prevede explicit *obligativitatea* aplicării de pedepse complementare unei persoane juridice;

- persoanei juridice îi pot fi aplicate una sau mai multe pedepse complementare (care vor fi astfel cumulate), excepţie făcând numai pedeapsa complementară a dizolvării, care nu poate fi aplicată alături de alte pedepse complementare;

- *spre deosebire de executarea pedepselor aplicate persoanelor fizice, în cazul persoanelor juridice, executarea atât a pedepselor principale, cât şi a celor complementare începe după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti de condamnare*;

- în cazul dispunerii unei pedepse complementare în cazul persoanei juridice, ***judecătorul delegat cu executarea comunică o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive de condamnare***, în funcţie de persoana juridică vizată, după cum urmează:

a) *Oficiului Naţional al Registrului Comerţului*, pentru cazul în care persoana juridică respectivă este societate reglementată de Legea societăţilor, în vederea înscrierii menţiunii în Registrul comerţului computerizat pentru persoane juridice şi persoane fizice;

b) *Ministerului Justiţiei*, pentru cazul în care persoana juridică se încadrează în prevederile O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 246/2005, cu modificările şi completările ulterioare, în vederea înscrierii menţiunii în Registrul naţional al persoanelor juridice fără scop patrimonial – asociaţii, fundaţii şi federaţii;

c) *Tribunalului Bucureşti*, pentru cazul partidelor, în vederea înscrierii menţiunii în Registrul partidelor politice;

d) *Judecătoriei în circumscripţia căreia îşi are sediul sindicatul*, în vederea înscrierii menţiunii în Registrul special;

e) *Judecătoriei în circumscripţia căreia îşi are sediul societatea*, pentru cazul în care aceasta se încadrează în prevederile Legii nr. 36/1991 privind societăţile agricole şi alte forme de asociere în agricultură, cu modificările şi completările ulterioare, în vederea înscrierii menţiunii în Registrul societăţilor agricole;

f) *Instituţiei sau autorităţii publice competente cu înregistrarea activităţii respective*, pentru persoanele juridice înfiinţate prin acte normative;

g) *Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, Băncii Naționale a României, Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare, Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor și Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private*, pentru cazul în care persoana juridică a fost condamnată pentru săvârșirea unor infracțiuni privind spălarea banilor ori finanțarea actelor de terorism;

h) *Inspectoratului județean de poliție în a cărui circumscripție de află sediul persoanei juridice*, pentru a verifica respectarea interdicției dispuse.

3.1. Punerea în executare a pedepsei complementare a dizolvării persoanei juridice

- dizolvarea se aplică persoanei juridice condamnate pentru săvârșirea unei infracțiuni când este incidentă vreuna dintre următoarele **ipoteze**:

a) persoana juridică a fost constituită în scopul săvârșirii de infracțiuni;

b) obiectul de activitate al persoanei juridice a fost deturnat în scopul comiterii de infracțiuni, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea mai mare de 3 ani;

c) persoana juridică nu a executat cu rea-credință una sau mai multe pedepsele complementare (suspendarea în tot sau în parte a activității, închiderea unor puncte de lucru, interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice, plasarea sub supraveghere judiciară) la care a fost obligată printr-o hotărâre penală definitivă;

d) dacă persoana juridică nu execută cu rea-credință pedeapsa complementară a afișării sau publicării hotărârii de condamnare, mai întâi, se dispune suspendarea activității pe o perioadă de cel mult 3 luni, iar dacă nici în acest termen pedeapsa complementară a afișării sau publicării hotărârii nu a fost executată cu rea-credință, se dispune dizolvarea.

- copia dispozitivului hotărârii de condamnare se comunică, la data rămânerii definitive, de către judecătorul delegat cu executarea*, persoanei juridice condamnate, precum și organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, respectiv organului care a înregistrat persoana juridică*, solicitându-se totodată informarea cu privire la modul de aducere la îndeplinire a măsurii;

- la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare la pedeapsa complementară a dizolvării *persoana juridică intră în lichidare*[1];

---

[1] În doctrină (*A.-R. Trandafir*, op. cit., p. 346) s-a arătat că în situația în care persoana juridică condamnată se afla deja în procedura insolvenței ori în faza de dizolvare sau lichidare voluntară, va trebui procedat după cum urmează: *1. în caz de insolvență*, în situația în care administratorul judiciar are ca obiectiv reorganizarea persoanei juridice, acesta nu ar putea fi desemnat ca lichidator de către judecătorul delegat cu executarea; *2. dacă însă s-a deschis procedura falimentului*, persoana juridică fiind deci în lichidare, nu există un impediment pentru ca aceeași persoană care este lichidator în această procedură să fie desemnat lichidator și de judecătorul delegat. Dispariția persoanei juridice va fi guvernată de regulile privind procedura insolvenței, întrucât aceasta este o procedură specială, obligatorie dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, care se desfășoară sub controlul de legalitate al unui judecător. Numai în cazul în care această procedură ar avea ca efect împiedicarea dispariției persoanei

- *lichidarea persoanei juridice* trebuie finalizată *în cel mult 2 ani de la data dizolvării*; în acest scop, *judecătorul delegat cu executarea desemnează un lichidator din rândul practicienilor în insolvenţă*, în vederea îndeplinirii procedurii de lichidare; lichidatorul aplică în mod corespunzător dispoziţiile legale specifice privind lichidarea persoanelor juridice;

- lichidarea societăţii nu este urmată de confiscarea bunurilor acesteia, ca efect al aplicării pedepsei complementare;

- în cazul în care o persoană juridică a fost condamnată definitiv la plata amenzii penale, fiind aplicată drept pedeapsă complementară dizolvarea, şi totodată s-a dispus confiscarea unor bunuri ale acesteia, precum şi obligarea la plata despăgubirilor civile ori a cheltuielilor judiciare, dizolvarea se va realiza după executarea celorlalte măsuri dispuse de instanţă.

3.2. Punerea în executare a pedepsei complementare a suspendării activităţii persoanei juridice

- pedeapsa complementară a suspendării activităţii persoanei juridice constă în interzicerea desfăşurării activităţii sau a uneia dintre activităţile persoanei juridice, în realizarea căreia a fost săvârşită infracţiunea pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

- în situaţia în care persoana juridică nu execută cu rea-credinţă pedeapsa complementară a afişării sau publicării hotărârii de condamnare, instanţa *dispune* suspendarea activităţii ori a uneia dintre activităţi până la punerea în executare a pedepsei complementare, însă nu mai mult 3 luni; dacă până la împlinirea termenului de 3 luni, persoana juridică nu execută cu rea-credinţă pedeapsa complementară a afişării sau publicării hotărârii de condamnare, instanţa dispune dizolvarea persoanei juridice;

- ***după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, judecătorul delegat cu executarea comunică o copie a dispozitivului hotărârii*** *organului care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice, precum şi organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înfiinţat instituţia nesupusă autorizării sau înregistrării, precum şi organelor cu atribuţii de control şi supraveghere a persoanei juridice, conform art. 34 din Legea nr. 253/2013*, pentru a lua măsurile necesare în vederea suspendării activităţii;

- ***judecătorul delegat cu executarea comunică o copie de pe dispozitiv*** *şi organelor de poliţie în a căror circumscripţie de află punctele de lucru ale persoanei juridice*, pentru verificarea respectării măsurii dispuse;

- la sfârşitul perioadei de suspendare dispuse prin hotărârea judecătorească, instituţiile mai sus menţionate la care s-a făcut comunicare de către judecătorul delegat cu executarea radiază din registre menţiunile specifice efectuate, iar organul de poliţie informează instanţa de executare cu privire la respectarea interdicţiei dispuse;

---

juridice (de exemplu, prin reorganizare sau prin întârzierea valorificării activelor), lichidatorul desemnat de judecătorul delegat cu executarea ar putea interveni; *3. dacă persoana juridică a iniţiat procedurile pentru dizolvare* (deci nu în temeiul Legii nr. 85/2014), judecătorul delegat va desemna un lichidator, pentru că legea este clară sub aspectul persoanelor care pot avea această calitate, nefiind permis ca dispariţia persoanei juridice decisă de instanţa penală să fie efectuată chiar de persoana juridică, prin reprezentanţii săi.

- în cazul în care, pe parcursul duratei pentru care a fost aplicată pedeapsa complementară (fie *ab initio* de către instanţa de judecată, fie de instanţa de executare ca urmare a nerespectării cu rea-credinţă a pedepsei complementare a afişării sau publicării hotărârii de condamnare), *organul de poliţie constată nerespectarea acesteia, sesizează de îndată judecătorul delegat cu executarea*;

- sesizarea instanţei de executare se face *din oficiu de către judecătorul delegat al instanţei de executare*, în scopul dispunerii dizolvării persoanei juridice pentru neexecutarea cu rea-credinţă a pedepsei complementare;

- instanţa de executare va proceda la citare persoanei juridice;

- participarea procurorului la procedură este obligatorie;

- după concluziile procurorului şi ascultarea persoanei juridice condamnate, instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă, care poate fi atacată cu contestaţie; procedura de soluţionare a contestaţiei este cea prevăzută de art. 425^1 C.proc.pen.

3.3. Punerea în executare a pedepsei complementare a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice

- în cazul dispunerii pedepsei complementare a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice, ***judecătorul delegat cu executarea comunică o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive de condamnare*** *organului care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înfiinţat instituţia nesupusă autorizării sau înregistrării, precum şi organelor cu atribuţii de control şi supraveghere a persoanei juridice*, pentru a lua măsurile necesare în vederea închiderii unor puncte de lucru ale societăţii;

- de asemenea, ***o copie de pe dispozitivul hotărârii se comunică de judecătorul delegat cu executarea*** *organului de poliţie în a cărei circumscripţie se află punctul de lucru al persoanei închis*, pentru verificarea îndeplinirii măsurii;

- în cazul în care constată neexecutarea pedepsei complementare dispuse, organul de poliţie îl informează de îndată pe judecătorul delegat cu executarea;

- sesizarea instanţei de executare se face *din oficiu de către judecătorul delegat al instanţei de executare*, în scopul dispunerii dizolvării persoanei juridice pentru neexecutarea cu rea-credinţă a pedepsei complementare;

- instanţa de executare va proceda la citare persoanei juridice;

- participarea procurorului la procedură este obligatorie;

- după concluziile procurorului şi ascultarea persoanei juridice condamnate, instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă, care poate fi atacată cu contestaţie; procedura de soluţionare a contestaţiei este cea prevăzută de art. 425^1 C.proc.pen.

3.4. Punerea în executare a pedepsei complementare a interzicerii persoanei juridice de a participa la procedurile de achiziţii publice

- această pedeapsă complementară constă în restrângerea *ex nunc* a capacităţii de exerciţiu a persoanei juridice prin interzicerea de a participa, direct sau indirect (simulaţie prin interpunere de persoane ori în cazul în care persoana juridică are

calitatea de subcontractant al unei alte persoane care a participat la achiziţia publică), la procedurile pentru atribuirea contractelor de achiziţii publice prevăzute de Legea nr. 98/2016, Legea nr. 99/2016, Legea nr. 100/2016 şi Legea nr. 101/2016[1] (de pildă, licitaţia deschisă, negocierea directă etc.);

- *punerea în executare a pedepsei complementare* nu aduce atingere derulării contractelor de achiziţii publice deja încheiate la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, dar împiedică încheierea unor acte adiţionale care să prelungească valabilitatea unor contracte deja încheiate; este garantată astfel siguranţa circuitului civil, în legătură cu contractele de achiziţii publice deja încheiate, asigurându-se totodată şi protecţia terţilor de bună-credinţă; ca excepţie, consider că, dacă infracţiunea pentru care a fost condamnată persoana juridică a fost comisă în legătură cu contractul de achiziţie publică pendent (de pildă, o infracţiune de dare de mită funcţionarilor care au atribuit contractul de achiziţie publică), se va dispune şi anularea acestuia, ca efect al restabilirii situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii;

- după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare a persoanei juridice prin care s-a aplicat pedeapsa complementară a interzicerii de a participa la procedurile de achiziţii publice, ***o copie de pe dispozitiv se comunică de judecătorul delegat cu executarea:***

1. oficiului registrului comerţului, în vederea efectuării formalităţilor de publicitate în registrul comerţului;

2. Ministerului Justiţiei, în vederea efectuării formalităţilor de publicitate în registrul naţional al persoanelor juridice fără scop patrimonial;

3. altor autorităţi care ţin evidenţa persoanelor juridice, în vederea efectuării formalităţilor de publicitate;

4. administratorului sistemului electronic de achiziţii publice;

5. organului care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice şi organului care a înregistrat persoana juridică.

- la împlinirea duratei pedepsei complementare dispuse prin hotărârea judecătorească, instituţiile mai sus menţionate la care s-a făcut comunicare de către judecătorul delegat cu executarea, precum şi administratorul sistemului electronic de achiziţii publice radiază din registre menţiunile specifice efectuate;

- în cazul nerespectării interdicţiei impuse, *orice persoană poate încunoştinţa judecătorul delegat cu executarea*;

- sesizarea instanţei de executare se face *din oficiu de către judecătorul delegat al instanţei de executare,* în scopul dispunerii dizolvării persoanei juridice pentru neexecutarea cu rea-credinţă a pedepsei complementare;

- instanţa de executare va proceda la citarea persoanei juridice;

- participarea procurorului la procedură este obligatorie;

---

[1] Potrivit art. 3 lit. l) din Legea nr. 98/2016, prin *contract de achiziţie publică* se înţelege „contractul cu titlu oneros, asimilat, potrivit legii, actului administrativ, încheiat în scris între unul sau mai mulţi operatori economici şi una ori mai multe autorităţi contractante, care are ca obiect execuţia de lucrări, furnizarea de produse sau prestarea de servicii".

- după concluziile procurorului şi ascultarea persoanei juridice condamnate, instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă, care poate fi atacată cu contestaţie; procedura de soluţionare a contestaţiei este cea prevăzută de art. 425[1] C.proc.pen.

3.5. Punerea în executare a pedepsei complementare a plasării sub supraveghere judiciară

- este pedeapsa complementară introdusă prin Codul penal, care constă în desemnarea de către instanţă a unui mandatar judiciar care va supraveghea, pe o perioadă de la 1 la 3 ani, desfăşurarea activităţii ce a ocazionat săvârşirea infracţiunii[1]; în acest fel, instanţa urmăreşte prevenirea situaţiilor în care persoana juridică poate recidiva, continuându-şi activitatea infracţională;

- în cazul aplicării pedepsei complementare a plasării sub supraveghere judiciară, ***judecătorul delegat cu executarea desemnează un mandatar judiciar din rândul practicienilor în insolvenţă sau al experţilor judiciari şi trimite acestuia o copie de pe dispozitivul hotărârii***;

- nu poate fi desemnat mandatar judiciar practicianul în insolvenţă care a fost mandatar cu drept de reprezentare al aceleiaşi persoane, în cursul procesului penal;

- *onorariul mandatarului judiciar este stabilit de judecătorul delegat cu executarea*, fără a putea depăşi remuneraţia acordată de respectiva persoană juridică unui cenzor în anul anterior rămânerii definitive a hotărârii de condamnare; plata onorariului mandatarului judiciar se face din fondurile persoanei juridice;

- *atribuţiile mandatarului judiciar* privesc doar supravegherea activităţii ce a ocazionat comiterea infracţiunii şi nu conferă un drept de decizie în gestionarea respectivei activităţi a persoanei juridice; mandatarul judiciar are dreptul să participe, fără drept de vot, la orice reuniune a organelor de conducere ale persoanei juridice în care se discută aspecte legate de activitatea în cauză şi are acces în toate punctele de lucru în care se desfăşoară aceasta; mandatarul judiciar este obligat la respectarea confidenţialităţii datelor de care a luat cunoştinţă în exercitarea atribuţiilor, divulgarea fără drept a acestora atrăgând răspunderea sa;

- dacă mandatarul judiciar nu îşi mai poate exercita atribuţiile ce i-au fost stabilite, înlocuirea acestuia se dispune de către judecătorul delegat cu executarea;

- în caz de împiedicare de către persoana juridică a exercitării atribuţiilor mandatarului judiciar, ***acesta îl va informa de îndată pe judecătorul delegat cu executarea***, în vederea sesizării instanţei pentru înlocuirea pedepsei complementare dispuse cu pedeapsa suspendării activităţii persoanei juridice; în situaţia în care persoana juridică *nu respectă nici pedeapsa suspendării activităţii, se dispune dizolvarea*;

- sesizarea instanţei de executare în vederea dispunerii suspendării activităţii persoanei juridice, respectiv a dizolvării persoanei juridice se face *din oficiu de către judecătorul delegat al instanţei de executare*;

---

[1] Această pedeapsă complementară se aseamănă cu modalitatea de individualizare judiciară a executării pedepsei în cazul persoanei fizice, constând în suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei.

- instanţa de executare va proceda la citare persoanei juridice;

- participarea procurorului la procedură este obligatorie;

- după concluziile procurorului şi ascultarea persoanei juridice condamnate, instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă, care poate fi atacată cu contestaţie; procedura de soluţionare a contestaţiei este cea prevăzută de art. 425^1 C.proc.pen.

3.6. Punerea în executare a pedepsei complementare a afişării sau publicării hotărârii de condamnare

- instanţa poate dispune fie afişarea hotărârii de condamnare, fie publicarea hotărârii de condamnare sau atât afişarea, cât şi publicarea hotărârii de condamnare;

- instanţa care aplică această pedeapsă trebuie să realizeze *un extras din considerentele şi dispozitivul hotărârii de condamnare*, care urmează să fie afişat sau publicat;

- afişarea sau publicarea se realizează pe cheltuiala persoanei juridice căreia i s-a aplicat această pedeapsă complementară;

- prin afişarea sau publicarea hotărârii de condamnare nu poate fi dezvăluită identitatea altor participanţi la procesul penal (de pildă, persoana vătămată, martori, părţile civile etc.), cu excepţia persoanei juridice condamnate;

- ***afişarea*** hotărârii de condamnare se realizează în extras, în forma şi locul stabilite de instanţă, *pentru o perioadă cuprinsă între o lună şi 3 luni*;

- ***publicarea*** hotărârii de condamnare se face în extras şi în forma stabilită de instanţă, în presa scrisă sau audiovizuală, ori prin alte mijloace de comunicare audiovizuală, stabilite de instanţă; instanţa va stabili prin hotărâre şi numărul apariţiilor în presa scrisă sau audiovizuală, *fără a fi depăşite 10 apariţii, iar în cazul difuzării prin alte mijloace audiovizuale, nu poate depăşi o perioadă 3 luni*;

- forma stabilită de instanţă pentru afişare/publicare trebuie să fie aptă să releve într-un limbaj accesibil publicului esenţa situaţiei de fapt reţinute, precum şi soluţia pronunţată;

- **în cazul aplicării *pedepsei complementare a afişării hotărârii de condamnare, judecătorul delegat cu executarea comunică un extras al hotărârii de condamnare persoanei juridice*** care este obligată să-l afişeze în forma, locul şi pentru perioada stabilite de instanţă, *respectiv secţiei de poliţie* în circumscripţia căreia se află locul unde urmează a se face afişarea, în vederea verificării îndeplinirii obligaţiei; în cazul în care după afişare, dar înainte de împlinirea perioadei stabilite de instanţă, afişul este sustras, distrus sau deteriorat, *organul de poliţie solicită persoanei condamnate reafişarea*, care trebuie realizată în termen de 24 de ore; persoana juridică condamnată înaintează instanţei de executare dovada începerii executării afişării în termen de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dar nu mai târziu de 10 zile de la începerea executării ori, după caz, de la executarea pedepsei principale;

- în cazul neîndeplinirii obligaţiei de afişare sau a obligaţiei de înlocuire a afişului, *organul de poliţie îl va informa pe judecătorul delegat cu executarea*, în vederea sesizării instanţei de executare;

- **în situaţia aplicării *pedepsei complementare a publicării hotărârii de condamnare, judecătorul delegat cu executarea comunică un extras al hotărârii de condamnare, în forma stabilită de instanţă, persoanei juridice condamnate***, care este obligată să-l publice pe cheltuială proprie, prin intermediul presei scrise sau audiovizuale ori prin alte mijloace de comunicare audiovizuale, desemnate de instanţă; persoana juridică condamnată înaintează judecătorului delegat cu executarea dovada executării publicării hotărârii de condamnare, în termen de 30 de zile de la comunicarea extrasului, dar nu mai târziu de 10 zile de la începerea executării ori, după caz, de la executarea pedepsei principale;

- în situaţia în care publicarea s-a dispus a fi efectuată prin afişarea pe o pagină de internet, extrasul trebuie publicat în termen de 30 de zile de la comunicarea sa, iar persoana condamnată va comunica judecătorului delegat, în termen de 5 zile de la începerea publicării, dovada punerii în executare a hotărârii. Perioadele în care, din motive tehnice, extrasul publicat nu a fost accesibil, nu se socotesc în durata publicării stabilite de instanţă; *judecătorul delegat cu executarea verifică periodic* îndeplinirea obligaţiei de publicare, până la împlinirea duratei stabilite de instanţă;

- o copie de pe hotărârea de condamnare, în întregime sau în extras al acesteia, se comunică la data rămânerii definitive organului care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înfiinţat instituţia nesupusă autorizării sau înregistrării, precum şi organelor cu atribuţii de control şi supraveghere a persoanei juridice, pentru a lua măsurile necesare;

- dacă persoana juridică nu execută cu rea-credinţă pedeapsa complementară a afişării sau publicării hotărârii de condamnare, instanţa dispune suspendarea activităţii sau a uneia dintre activităţile persoanei juridice, până la punerea în executare a acestei pedepse complementare, dar nu mai mult de 3 luni; în situaţia în care nici până la împlinirea acestui termen pedeapsa complementară nu a fost executată, instanţa dispune dizolvarea persoanei juridice;

- sesizarea instanţei de executare în vederea dispunerii suspendării activităţii persoanei juridice, respectiv a dizolvării persoanei juridice se face *din oficiu de către judecătorul delegat al instanţei de executare*;

- instanţa de executare va proceda la citarea persoanei juridice;

- participarea procurorului la procedură este obligatorie;

- după concluziile procurorului şi ascultarea persoanei juridice condamnate, instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă, care poate fi atacată cu contestaţie; procedura de soluţionare a contestaţiei este cea prevăzută de art. 425^1 C.proc.pen.

Secţiunea a 5-a. Contestaţia privind durata procesului penal

§1. Noţiunea de termen rezonabil al procedurilor[1]

- dreptul la desfăşurarea procedurilor penale într-un termen rezonabil[2], prevăzut de art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale[3] profită tuturor persoanelor implicate într-o procedură penală, indiferent dacă sunt sau nu în stare de arest, şi are ca scop protejarea acestora contra lentorii excesive a procedurii, în vederea evitării prelungirii pe o perioadă prea mare de timp a incertitudinii cu privire la soarta celui acuzat. Această garanţie urmăreşte să asigure că justiţia este administrată fără întârzieri, ce i-ar putea afecta credibilitatea sau eficienţa[4];

- analiza jurisprudenţei Curţii Europene relevă că depăşirea termenului rezonabil al procedurilor este unul dintre cele mai frecvente capete de cerere invocate de reclamanţi (aproximativ 40% dintre cauzele aflate de rolul instanţei europene)[5];

- în cauzele penale[6], pentru analiza respectării acestei exigenţe prevăzută de art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană se are în vedere ca ***punct de plecare (dies a quo)*** momentul în care este formulată în mod oficial o „acuzaţie în materie penală" împotriva unei persoane[7], respectiv data constituirii ca parte civilă în cadrul procesului

---

[1] Pentru o analiză detaliată a standardelor europene în materia rezonabilităţii procedurii (noţiune, calcularea termenului, criterii etc.), a se vedea *M. Udroiu, O. Predescu*, Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal român, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 646 şi urm.; *M. Udroiu*, Procesul penal român în faţa testului european al rezonabilităţii procedurilor, în C.J. nr. 3/2010, p. 164 şi urm.

[2] CtEDO, hotărârea din 28 iulie 1999, în cauza *Bottazzi c. Italiei*, parag. 22.

[3] O reglementare similară există în art. 47 parag. 2 din Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, respectiv în art. 14 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice.

[4] A se vedea: *Fr. Sudre*, Drept european şi internaţional al drepturilor omului, Ed. Polirom, Bucureşti, 2006, p. 290; *A. Valery*, Qu'est-ce qu'un délai raisonnable au regard de la jurisprudence de la Cour Européenne des droits de l'homme, în Le procès équitable et la protection juridictionnelle du citoyen, Ed. Bruylant, Bruxelles, 2001, p. 91; CtEDO, hotărârea din 23 octombrie 1990, în cauza *Moreira de Azevedo c. Portugaliei*, parag. 74.

[5] În cadrul Consiliului Europei au fost identificate următoarele elemente interdependente de care depinde calitatea actului de justiţie: numărul de cauze, resursele disponibile, durata procedurilor şi calitatea hotărârilor. Toate aceste elemente trebuie luate în considerare la configurarea bunei administrări a justiţiei, nefiind benefică pentru dreptul la un proces echitabil sacrificarea unuia în detrimentul celorlalte [CEPEJ (2004) 19 REV 2, parag. 36, 39].

[6] De asemenea, exigenţele rezonabilităţii procedurii trebuie respectate şi în cauzele ce au ca obiect repararea prejudiciului rezultat ca urmare a comiterii unei erori judiciare sau a privării nelegale de libertate într-o cauză penală (a se vedea CtEDO, hotărârea din 27 octombrie 2009, în cauza *Marinică Tiţian Popovici c. României*).

[7] CtEDO, hotărârea din 29 septembrie 2007, în cauza *De Clerck c. Belgiei*, parag. 49. Noţiunea de „acuzaţie în materie penală" are un caracter autonom, semnificând notificarea oficială, emisă de o autoritate competentă, prin care se impută unei persoane săvârşirea unei infracţiuni, ceea ce atrage repercusiuni importante asupra respectivei persoane. Într-o jurispru-

penal ori data intervenţiei în procesul penal ori a introducerii în procesul penal a părţii responsabile civilmente;

- noţiunea de „acuzaţie în materie penală" are un *caracter autonom*, semnificând notificarea oficială, emisă de o autoritate competentă, prin care se impută unei persoane săvârşirea unei infracţiuni, ceea ce atrage repercusiuni importante asupra respectivei persoane (CtEDO, *Engel ş.a. c. Olandei*, hotărârea din 8 iunie 1976, parag. 81). De pildă, în cauza *Anghel c. României* CtEDO a apreciat că fapta de a profera expresii vulgare faţă de o terţă persoană de natură să lezeze onoarea şi demnitatea acesteia, chiar dacă este sancţionată de dreptul intern drept contravenţie are natura unei fapte penale în sens autonom european, fiind astfel aplicabile garanţiile prevăzute de art. 6 CEDO, inclusiv în ceea ce priveşte prezumţia de nevinovăţie;

- referitor la formularea unei acuzaţii în materie penală, acest moment se poate determina fie prin raportare la data aducerii la cunoştinţă a calităţii de suspect, fie printr-o analiză *in concreto*, chiar de la data primei declaraţii date în faţa organelor de poliţie, chiar dacă nu există o urmărire penală *in personam*, în condiţiile în care probele strânse până la momentul audierii erau suficiente pentru a justifica bănuiala rezonabilă cu privire la comiterea unei infracţiuni, astfel cum s-a reţinut în cauza *Minculescu c. României*;

- ***perioada ce este luată în considerare are ca moment final (dies ad quem)*** momentul pronunţării unei hotărâri judecătoreşti definitive de condamnare, amânare a aplicării pedepsei, renunţarea la aplicarea pedepsei sau de achitare, respectiv încetarea procesului penal sau a unei soluţii de netrimitere în judecată dispusă de către procuror (a unei soluţii finale în cauză)[1]. Această perioadă are în vedere şi durata procesului în căile ordinare de atac. În cazul în care instanţa de control judiciar dispune cu caracter definitiv trimiterea cauzei spre rejudecare, durata procedurilor cu ocazia rejudecării intră în calculul termenului[2]; deopotrivă, va fi avută în vedere în latura civilă a procesului penal data pronunţării unei hotărâri definitive cu privire la acţiunea civilă exercitată în procesul penal;

- nu sunt luate în considerare perioadele de timp cuprinse între momentul dispunerii unei soluţii de clasare şi data infirmării acestei soluţii şi reluării urmăririi penale, ori perioada în care procesul penal a fost suspendat datorită imposibilităţii inculpatului de a participa la proceduri din motive medicale[3];

- în situaţia în care cauza penală este încă pe rolul organelor judiciare, *dies ad quem* este cea în care Curtea Europeană pronunţă hotărârea în cauza cu care a fost sesizată.

---

denţă constantă (a se vedea: CtEDO, hotărârea din 8 iunie 1976, în cauza *Engel ş.a. c. Olandei*, parag. 81; CtEDO, hotărârea din 26 martie 1982, în cauza *Adolf c. Austriei*, parag. 30; CtEDO, hotărârea din 28 iunie 1984, în cauza *Campbell şi Fell c. Marii Britanii*, parag. 68-71), CtEDO a stabilit trei criterii alternative („criterii Engel") pentru a aprecia dacă o ramură a dreptului intern intră în noţiunea de „materie penală" în sens european: calificarea faptei ca infracţiune în dreptul intern, natura faptei incriminate şi natura şi gradul de severitate al sancţiunii ce poate fi aplicată persoanei acuzate.

[1] CtEDO, hotărârea din 4 august 2005, în cauza *Stoianova şi Nedelcu c. României*, parag. 20.

[2] CtEDO, hotărârea din 23 septembrie 1998, în cauza *I.A. c. Franţei*, parag. 115.

[3] CtEDO, hotărârea din 11 iulie 2006, în cauza *Aliuţă c. României*, parag. 16; CtEDO, hotărârea din 4 august 2005, în cauza *Stoianova şi Nedelcu c. României*, parag. 20.

§2. Criterii de apreciere a termenului rezonabil al procedurilor

- Curtea de la Strasbourg a arătat că termenul rezonabil a procedurii se apreciază *in concreto*, avându-se în vedere ansamblul procedurii şi circumstanţele fiecărei cauze în parte. În cauzele penale aprecierea celerităţii procedurilor este mai strictă decât în cele ne-penale, mai ales în situaţia în care acuzatul este privat de libertate, când judecătorul european solicită o „diligenţă specială"[1] din partea organelor judiciare;

- chiar dacă durata procedurilor în fiecare fază procesuală, privită individual, poate fi considerată ca fiind rezonabilă, instanţa europeană poate aprecia că durata întregii proceduri este excesivă, având în vedere jurisprudenţa Curţii Europene în materia termenului rezonabil în sensul art. 6 parag. 1[2];

- Curtea de la Strasbourg analizează caracterul rezonabil al duratei unei proceduri prin raportare la următoarele **criterii**[3]:

a) comportamentul părţilor;

- jurisprudenţa instanţei europene nu este foarte vastă în analiza acestui criteriu, fiind rare cazurile în care instanţa de contencios european a reţinut în funcţie de acest criteriu depăşirea termenului rezonabil al procesului. Instanţa de contencios european a apreciat că exercitarea de către o persoană, cu bună-credinţă, a tuturor mijloacelor procedurale prevăzute în dreptul intern în exercitarea dreptului la apărare, nu poate fi considerată că a condus la prelungirea duratei procedurilor[4]. De asemenea, comportamentul procesual dilatoriu al reclamantului nu poate fi avut în vedere ca motiv al prelungirii duratei procedurilor, atâta timp cât acesta nu a contribuit în mod substanţial la această întârziere[5] (spre exemplu, refuzul reclamantului acuzat de săvârşirea infracţiunii de evaziune fiscală de a da declaraţii în faţa organelor de urmărire penală nu a fost imputat de instanţa europeană autorităţilor naţionale, însă nici nu i-a fost acordată o importanţă decisivă faţă de durata totală a procedurilor[6]);

- în cazul în care prelungirea procedurii este datorată comportamentului dilatoriu al reclamantului, care a depus cu întârziere înscrisurile necesare judecării cauzei, s-a sustras executării unui mandat de arestare, a formulat cereri repetate de amânare a cauzei, a prelungirii duratei angajării unui apărător ales, acesta nu poate solicita constatarea încălcării dreptului de a fi judecat într-un termen rezonabil[7]. Totodată, a fost calificat drept un comportament dilatoriu din partea reclamantului formularea de către acesta a unor cereri repetate de suplimentare a probatoriului cauzei, fiind arătat că

---

[1] CtEDO, hotărârea din 25 noiembrie 1992, în cauza *Abdoella c. Olandei*, parag. 24.

[2] CtEDO, hotărârea din 10 februarie 2005, în cauza *Uhl c. Germaniei*, parag. 33.

[3] CtEDO, hotărârea din 30 septembrie 2008, în cauza *Crăciun c. României*, parag. 42; CtEDO, hotărârea din 10 iunie 2008, în cauza *Temeşan c. României*, parag. 56; CtEDO, hotărârea din 6 decembrie 2007, în cauza *Bragadireanu c. României*, parag. 116; CtEDO, hotărârea din 29 septembrie 2005, în cauza *Tudorache c. României*, parag. 23.

[4] CtEDO, hotărârea din 7 noiembrie 2006, în cauza *Holomiov c. Moldovei*, parag. 143.

[5] CtEDO, hotărârea din 26 octombrie 2000, în cauza *Kudla c. Poloniei*, parag. 130.

[6] CtEDO, hotărârea din 13 ianuarie 2004, în cauza *Nemeth c. Ungariei*, parag. 29.

[7] CtEDO, hotărârea din 25 februarie 1993, în cauza *Dobbertin c. Franţei*, parag. 44.

reclamantul nu şi-a exercitat cu diligenţă dreptul de a cere audierea unor noi martori şi nu a explicat de ce nu a solicitat audierea acestora în etapele anterioare ale procedurii[1];

- în cazul în care acuzatul s-a sustras procesului penal desfăşurat într-o ţară ce respectă principiile statului de drept, acesta nu se poate plânge de durata nerezonabilă a procedurii ce s-a desfăşurat în urma fugii sale, cu excepţia cazului în care sunt avute în vedere situaţiile extraordinare ce au determinat pentru motive întemeiate fuga[2];

- în mod justificat s-a arătat în doctrină[3] că, în condiţiile în care acuzatului nu îi poate fi imputată formularea unui număr mare de apărări, nici statului nu îi poate fi imputată o durată de timp necesară instanţei pentru a răspunde la acestea.

b) importanţa pentru părţi a obiectului procedurii;

- trebuie avute în vedere în acest context vârsta, starea de sănătate a acuzatului, faptul că acuzatul este privat de libertate pe parcursul procedurii, implicaţiile sociale pe care o procedură îndelungată le poate produce asupra reclamantului având în vedere calitatea sa de funcţionar[4].

c) comportamentul autorităţilor;

- Curtea Europeană analizează, prin raportare la acest criteriu, fie existenţa unei inerţii a organelor judiciare în desfăşurarea procedurilor, fie inerţia statului vizavi de asigurarea bunei funcţionări a sistemului judiciar;

- pe de o parte, Curtea de la Strasbourg verifică dacă au existat perioade de inactivitate a organelor judiciare sau întârzieri nejustificate în desfăşurarea procedurilor, în vederea respectării principiului bunei administrări a justiţiei[5]; pe de altă parte, judecătorul european verifică dacă statele îşi îndeplinesc obligaţia pozitivă de a-şi organiza propriile sisteme judiciare astfel încât să fie satisfăcute exigenţele Convenţiei europene, prin asigurarea atât a unei baze materiale şi umane adecvate pentru buna desfăşurare a actului de justiţie, cât şi a unui cadru legislativ adecvat pentru desfăşurarea cu celeritate a procedurilor. În acest scop art. 1 parag. 6 din Carta europeană privind statutul judecătorilor[6] prevede că statul are datoria să asigure judecătorului mijloacele necesare pentru îndeplinirea misiunii sale şi în special pentru soluţionarea cauzelor în termen rezonabil;

- statul are o obligaţie procedurală specială de judecare a cauzei cu celeritate atunci când procesul penal începe la o perioadă mare de timp de la faptele cercetate, iar comportamentul autorităţilor va fi analizat în aceste cauze având în vedere obligaţia menţionată. Chiar dacă un sistem judiciar ar permite părţii dreptul de a formula cereri de urgentare a procedurii, acest fapt nu exonerează instanţele de a se asigura că

---

[1] CtEDO, Marea Cameră, hotărârea din 22 mai 2012, în cauza *Idalov c. Rusiei*, parag. 189.

[2] CtEDO, hotărârea din 20 iunie 2006, în cauza *Vayic c. Turciei*, parag. 44.

[3] *S. Trechsel*, Human Rights in criminal proceedings, op. cit., p. 144.

[4] CtEDO, hotărârea din 6 decembrie 2007, în cauza *Bragadireanu c. României*, parag. 121.

[5] CtEDO, hotărârea din 28 februarie 2003, în cauza *Lavents c. Letoniei*, parag. 103.

[6] Carta europeană privind statutul judecătorilor a fost adoptată de Consiliul Europei la Strasbourg, 8-10 iulie 1998.

termenul rezonabil prevăzut de art. 6 din Convenţia europeană este respectat, întrucât obligaţia de a judeca cu celeritate incumbă în primul rând autorităţilor competente[1];

- statele nu vor putea invoca dificultăţile administrative sau financiare, lipsa de experienţă a magistratului faţă de noutatea infracţiunii, starea de boală a judecătorului pentru a justifica lipsa de celeritate a procedurilor judiciare[2];

- instanţa europeană a constatat[3] o culpă a autorităţilor în desfăşurarea procedurilor în cazul prelungirii procesului ca urmare a întârzierii în transferul documentelor sau a dosarului de la o instanţă la alta, a nelegalei citări a martorilor, a întârzierii comunicării hotărârii, a inactivităţii organelor de urmărire penală, a reluării audierilor din cauza schimbării judecătorului, a inactivităţii instanţei care după punerea în libertate a reclamantului a acordat cinci termene pe parcursul a doi ani, a declinărilor succesive de competenţă între instanţe, a prelungirii judecăţii pe o perioadă de peste 6 ani ca urmare a casărilor succesive cu trimitere spre rejudecare pentru erori comise de instanţele inferioare;

- în schimb, în cauza *Yorgen Fenech c. Maltei* (*decizia din 23 martie 2021*) s-a considerat că suspendarea judecăţii din cauza pandemiei pe o perioadă de aproximativ 3 luni în care nu au fost efectuate acte procesual penale nu afectează substanţa dreptului de acces la o instanţă; tot astfel, în cauzele *Satakunnan Markkinaporssi Oy and Satamedia Oy c. Finlandei şi Pafitis ş.a. c. Greciei* s-a considerat că suspendarea judecăţii ca urmare a adresării unei întrebări preliminare Curţii de Justiţie a Uniunii Europene nu este imputabilă instanţei naţionale, nefiind avută în vedere în analiza caracterului rezonabil al duratei procedurii.

d) complexitatea cauzei.

- în legătură cu aprecierea acestui criteriu Curtea Europeană a avut în vedere atât complexitatea reală a cauzei faţă de elementele de fapt şi drept ale acesteia, cum ar fi: volumul dosarului, obiectul acestuia, numărul mare al inculpaţilor, numărul mare al martorilor ce trebuiau audiaţi, numărul şi natura infracţiunilor (în special în cauzele penale cu implicaţii economice sau fiscale), durata procedurilor de extrădare sau de efectuare a unui act procesual sau de administrare a unei probe prin comisie rogatorie, necesitatea efectuării unei expertize, complexitatea problemelor de drept incidente în cauză[4];

- deşi instanţa de la Strasbourg analizează rezonabilitatea procedurilor prin raportare la toate aceste criterii, în doctrină[5] s-a arătat, în mod întemeiat, că de fapt singurul element relevant în aprecierea termenului rezonabil al procedurii este comportamentul autorităţilor. Astfel, nu prezintă importanţă dacă un caz este complex sau nu, întrucât dispoziţiile art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană sunt încălcate când au existat perioade de inactivitate a autorităţilor pe parcursul procedurii; astfel, judecătorul european încercă să prevină posibilitatea ca statele, prin relevarea complexi-

---

[1] CtEDO, Marea Cameră, hotărârea din 10 septembrie 2010, în cauza *McFarlane c. Irlandei*, parag. 151-152.

[2] CtEDO, hotărârea din 23 martie 1999, în cauza *Pelissier şi Sassi c. Franţei*, parag. 74.

[3] CtEDO, hotărârea din 6 decembrie 2007, în cauza *Bragadireanu c. României*, parag. 119-122.

[4] CtEDO, hotărârea din 27 iunie 1968, în cauza *Neumeister c. Austriei*, parag. 21.

[5] *S. Trechsel*, op. cit., p. 145.

tăţii cauzei, să estompeze problemele ţinând de lipsa de celeritate a procedurilor datorată inerţiei sau lipsei de diligenţă a organelor judiciare;

- aprecierea rezonabilităţii procedurii prin raportare la criteriile de mai sus nu este mecanică, judecătorul european ţinând cont de necesitatea de a asigura un just echilibru între exigenţele de celeritate ale procedurii şi principiul general al bunei administrări a justiţiei[1];

- analiza jurisprudenţei CtEDO în cauzele contra României relevă următoarele ipoteze de încălcare a dreptului la un proces echitabil într-un termen rezonabil: perioadele lungi de inactivitate a anchetei sau declinările succesive de competenţă între organele de urmărire penală, ori redeschiderea urmăririi penale (*Mocanu c. României, Georgescu c. României, Stoianov şi Nedelcu c. României*), declinările succesive de competenţă între mai multe instanţe judecătoreşti sau trimiterea repetată a cauzelor spre rejudecare ori restituirea repetată a cauzei la parchet (*Didu c. României, Ballai c. României, Aliuţă c. României*), amânările succesive generate de lipsa de diligenţă în administrarea probelor (*Bragadireanu c. României, Bursuc c. României*).

§3. Aplicarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a standardelor europene ale rezonabilităţii procedurii în cauze împotriva României

- jurisprudenţa Curţii Europene în cauzele împotriva României privind depăşirea termenului rezonabil al procesului penal a cunoscut o creştere spectaculoasă în ultimii patru ani;

- în perioada 1994-2004 instanţa europeană a condamnat România într-o singură cauză (*Pantea*[2]), reţinând că durata procesului penal (care era încă în curs în faţa primei instanţe) de peste opt ani şi opt luni încălcă exigenţele art. 6 parag. 1 datorită culpei autorităţilor în desfăşurarea procedurilor (iniţial Curtea de Apel Oradea a dispus restituirea cauzei la parchet în vederea refacerii urmăririi penale, pentru ca ulterior trimiterii în judecată a reclamantului şi a strămutării cauzei, Curtea de Apel Craiova să caseze atât decizia instanţei de apel, cât şi cea a primei instanţe, trimiţând cauza spre rejudecare la Judecătoria Craiova), chiar şi în condiţiile în care cauza are un grad de complexitate ridicat şi chiar dacă nu au existat perioade semnificative de inactivitate din partea autorităţilor judiciare; ulterior, în perioada 2005-2014, numărul cauzelor în care România a fost condamnată de instanţa europeană a crescut semnificativ[3];

---

[1] *J. Andriantsimbazovina, H. Gaudin, J.-P. Marguenaud, S. Rials, Fr. Sudre*, Dictionnaire des droits de l'homme, P.U.F., Paris, 2008, p. 261.

[2] CtEDO, hotărârea din 3 iunie 2003, în cauza *Pantea c. României*, parag. 276-282.

[3] Pe lângă aceste cauze în care au fost pronunţate condamnări de către CtEDO, o statistică completă ar trebui să cuprindă şi acele cauze în care statul român a încheiat (sau a făcut demersuri în scopul încheierii) convenţii de soluţionare pe cale amiabilă sau în cele în care au fost făcute demersuri pentru soluţionarea cauzei prin declaraţia unilaterală a guvernului român.

- în cauza *Stoianova şi Nedelcu c. României*[1] s-a reţinut că durata procesului penal de nouă ani şi patru luni este excesivă şi nu satisface exigenţele art. 6 parag. 1, în condiţiile în care după dispunerea soluţiei de scoatere de sub urmărire penală justificată de existenţa dubiului cu privire la comiterea faptei de către reclamanţii (după ce anterior cauza fusese restituită procurorului de către instanţă în vederea refacerii urmăririi penale) procurorul ierarhic superior a infirmat această soluţie, dispunând reluarea urmăririi penale, care în cele din urmă a fost finalizată cu dispunerea încetării urmăririi penale ca urmare a constatării intervenţiei prescripţiei răspunderii penale;

- în cauza *Aliuţă c. României*[2], instanţa europeană a reţinut o culpă a autorităţilor judiciare române prin desfăşurarea procesului penal pe o perioadă de timp de peste şase ani, în condiţiile în care după pronunţarea unei decizii definitive de condamnare, instanţa supremă a admis un recurs în anulare, restituind cauza la procuror pentru completarea urmăririi penale; ulterior după infirmarea primei soluţii de scoatere de sub urmărire penală, parchetul a dispus trimiterea în judecată a reclamantului, cauza aflându-se la momentul în care Curtea Europeană a pronunţat decizia în faţa instanţei de recurs[3];

- în cauza *Bragadireanu c. României*[4], Curtea Europeană a constatat că prelungirea judecării cauzei pe o perioadă de peste şase ani[5] nu a fost determinată de complexitatea cauzei, ci de culpa autorităţilor care nu au efectuat expertiza psihiatrică obligatorie într-un dosar în care acuzaţia consta în omor calificat, ce a determinat trimiterea cauzei spre rejudecare. Tot astfel, trimiterea cauzei spre rejudecare, determinată de faptul că prima instanţă nu a analizat fondul cauzei şi toate acuzaţiile formulate împotriva reclamantului a condus la reţinerea depăşirii termenului rezonabil al procesului şi în cauza *Rosengren c. României*[6];

- Curtea Europeană a arătat că, deşi nu este competentă să analizeze calitatea juridică a jurisprudenţei instanţelor interne, repetatele desfiinţări sau casări cu trimitere spre rejudecare evidenţiază o serioasă deficienţă a sistemului judiciar în condi-

---

[1] CtEDO, hotărârea din 4 august 2005, în cauza *Stoianova şi Nedelcu c. României*, parag. 24-26.

[2] CtEDO, hotărârea din 11 iulie 2006, în cauza *Aliuţă c. României*, parag. 16, 17, 19-21.

[3] Pentru calculul termenului rezonabil al procesului penal, CtEDO nu a avut în vedere perioada de timp dintre rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare şi data admiterii recursului în interesul legii, şi nici perioada dintre data soluţiei de scoatere de sub urmărire penală şi data infirmării acesteia de către procurorul ierarhic superior, întrucât în aceste intervale de timp nu se putea reţine existenţa unei acuzaţii în materie penală.

[4] CtEDO, hotărârea din 6 decembrie 2007, în cauza *Bragadireanu c. României*, parag. 119-122.

[5] După două condamnări succesive, în recurs Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a casat deciziile pronunţate şi a trimis cauza spre rejudecare în vedere efectuării expertizei psihiatrice obligatorii. După primirea dosarului, prima instanţa a decis la rândul restituirea cauzei la parchet, însă această hotărâre a fost casată în recursul procurorului, dispunându-se continuare judecării dosarului.

[6] CtEDO, hotărârea din 24 aprilie 2008, în cauza *Rosengren c. României*, parag. 24-27. *Tot astfel*, repetatele trimiteri spre rejudecare a cauzei pentru erori comise de instanţele inferioare într-o cauză având ca obiect despăgubiri pentru privarea nelegală de libertate, au condus la condamnarea statului român (CtEDO, hotărârea din 27 octombrie 2009, în cauza *Marinică Tiţian Popovici c. României*, parag. 25-29).

ţiile în care acestea sunt dispuse ca urmare a erorilor comise de instanţele inferioare, deficienţă ce este imputabilă autorităţilor, iar nu reclamanţilor. La o concluzie similară a ajuns instanţa de contencios european în situaţiile în care instanţele au pronunţat, în mai multe cicluri procesuale, soluţii de restituire a cauzei la procuror pentru că nu există suficiente probe pentru a analiza temeinicia acuzaţiilor[1]. Într-o altă cauză, Curtea Europeană a apreciat că a fost depăşit termenul rezonabil al procedurii întrucât, după 10 ani şi 4 luni, singura hotărâre judecătorească pronunţată în cauză a fost cea de restituire a cauzei la procuror în vederea refacerii urmăririi penale, Curtea observând că a durat mai mult de 2 ani de zile pentru ca instanţa să pronunţe restituirea cauzei la procuror, pentru motive care puteau fi constatate de la primul termen de judecată[2];

- în cauza *Georgescu c. României*[3] s-a reţinut depăşirea termenului rezonabil al procesului penal datorită prelungirii procedurii determinată de declinările repetate ale competenţei soluţionării cauzei între parchetele civile şi cele militare;

- în cauza *Temeşan c. României*[4] Curtea Europeană a apreciat că efectuarea urmăririi penale pe o durată de peste doi ani, urmată de încă doi ani în care instanţele au supus dezbaterii numai legalitatea actului de sesizare, fără a intra pe fond, dispunând în cele din urmă restituirea cauzei la parchet pentru refacerea urmăririi penale, făcând ca durata integrală a procedurii să fie de 4 ani, trei luni şi 21 de zile, încalcă exigenţele art. 6 parag. 1;

- în cauza *Crăciun c. României*[5], instanţa europeană a arătat că durata îndelungată a procesului nu poate fi justificată numai de complexitatea cauzei (peste 6000 de părţi civile) sau de comportamentul reclamantului. S-a considerat că este imputabilă statului amânarea repetată a audierilor în cauză datorită absenţei unor părţi sau a declinărilor de competenţă, ori pentru viciile de procedură constatate în legătură cu citarea unui coinculpat în Statele Unite ale Americii;

- în cauza *Balint c. României*[6], deşi s-a constatat caracterul complex al cauzei (datorat numeroaselor infracţiuni de care erau acuzaţi cei trei inculpaţi, numărului mare de părţi vătămate şi părţi civile), s-a reţinut totuşi că durata procedurilor de aproape zece ani a fost determinată de eşecul autorităţilor judiciare naţionale de a cita inculpaţii şi părţile civile în vederea audierii, precum şi de pierderea dosarului de urmărire penală;

- în cauza *Riccardi c. României*[7] Curtea a reţinut că au existat întârzieri procedurale repetate pe toată durata procedurii (cauza aflată în faţa primei instanţe de peste nouă ani). Deşi a afirmat că se poate accepta că acest caz împotriva reclamantului şi a altor inculpaţi ar putea fi considerat complex şi că reclamantul a fost, de asemenea, responsabil pentru unele dintre întârzieri, instanţa europeană a constatat că durata

---

[1] CtEDO, hotărârea din 29 ianuarie 2013, în cauza *Borobar şi alţii c. României*, parag. 81.
[2] CtEDO, hotărârea din 13 noiembrie 2012, în cauza *E.M.B. c. României*, parag. 33.
[3] CtEDO, hotărârea din 13 mai 2008, în cauza *Georgescu c. României*, parag. 95.
[4] CtEDO, hotărârea din 10 iunie 2008, în cauza *Temeşan c. României*, parag. 55-58.
[5] CtEDO, hotărârea din 30 septembrie 2008, în cauza *Crăciun c. României*, parag. 43.
[6] CtEDO, hotărârea din 26 ianuarie 2010, în cauza *Balint c. României*, parag. 23, 24.
[7] CtEDO, hotărârea din 3 aprilie 2012, în cauza *Riccardi c. României*, parag. 84-86.

procesului este excesivă şi nu poate fi justificată prin complexitatea cauzei şi prin amânările solicitate de reclamant, ci numai prin eşecul instanţelor judecătoreşti naţionale de a gestiona diligent dosarul;

§4. Remedii pentru judecarea cauzelor într-un termen rezonabil

- o problemă fundamentală a sistemului judiciar român a constituit-o absenţa unei legislaţii naţionale care să reglementeze măsuri procesuale privind soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil;

- aceste proceduri interne trebuie să vizeze asigurarea unui remediu efectiv în cazul lipsei de celeritate a organelor judiciare în desfăşurarea procedurilor[1], întrucât potrivit art. 13 din Convenţia europeană „Orice persoană, ale cărei drepturi şi libertăţi recunoscute de prezenta Convenţie au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanţe naţionale, chiar şi atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acţionat în exercitarea atribuţiilor lor oficiale"[2];

- art. 13 din Convenţia europeană garantează, printre altele, dreptul la un „recurs efectiv" înţeles în sensul existenţei unor modalităţi procedurale efective prin care o persoană se poate plânge în faţa unei instanţe naţionale de încălcarea obligaţiei statului derivată din art. 6 parag. 1 cu privire la desfăşurarea procesului penal într-un termen rezonabil;

- efectivitatea unui „recurs" în sensul art. 13 nu depinde de certitudinea rezolvării favorabile a cauzei pentru petentul care a formulat-o. De asemenea, instanţa menţionată în art. 13 nu trebuie să fie o instituţie judiciară, dar în aceste cazuri competenţele şi garanţiile pe care le oferă urmează să fie avute în vedere la aprecierea efectivităţii recursului. Pe de altă parte, ansamblul „recursurilor" prevăzute în dreptul intern poate

---

[1] Pentru o analiză detaliată a reglementării remediilor în cazul depăşirii termenului rezonabil al procedurilor la nivel european, a se vedea: *B. Emmerson, A. Ashworth, A. Macdonald*, Human Rights and Criminal Justice, Sweet & Maxwell, 2012, p. 501-506; *P. van Dijk, M. Viering*, Right to a fair and public hearing, în *P. van Dijk, F. van Hoof, A. van Rijn, L. Zwaak*, Theory and practice of the European Convention on Human Rights, Intersentia, 2006, p. 610-611; *R. Gâlea*, Reglementarea remediilor privind durata excesivă a procedurilor judiciare – lucrare prezentată în cadrul conferinţei „Aniversarea a 10 ani de la intrarea în vigoare a Convenţiei Europene a Drepturilor Omului pentru România", Bucureşti, 2004; *R. Chiriţă*, Convenţia europeană a drepturilor omului, Comentarii şi explicaţii, vol. I, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 370-375.

[2] CtEDO, hotărârea din 26 octombrie 2000, în cauza *Kudla c. Poloniei*, parag. 150-160 (în care s-a constatat încălcarea art. 13 din Convenţia europeană datorită lipsei din dreptul intern a unui mijloc procedural prin care să fie asigurat un remediu efectiv al încălcării dreptului de a fi judecată cauza într-un termen rezonabil); CtEDO, hotărârea din 9 mai 2003, în cauza *Soc c. Croaţiei*, parag. 88-93, 114-117 (în care CtEDO a constatat că legea internă ce reglementa procedura de asigurare a unui remediu nu avea caracter accesibil şi efectiv, nefiind suficient de clară cu privire la domeniul de aplicare); CtEDO, hotărârea Marii Camere din 29 martie 2006, în cauza *Apicella c. Italiei*, parag. 75-80 (instanţa europeană a considerat că sumele stabilite de instanţele italiene în baza legii Pinto, nu constituiau o reparaţie promptă şi adecvată a încălcării duratei rezonabile a procedurii).

satisface exigenţele art. 13, chiar dacă fiecare „recurs" în parte nu satisface el însuşi exigenţele art. 13[1];

- trebuie astfel ca de fiecare dată să fie stabilit dacă mijloacele de care justiţiabili dispun în dreptul intern sunt efective în sensul că ele pot împiedica apariţia sau continuarea violării dreptului la un proces echitabil invocate, ori pot să ofere persoanei interesate despăgubiri adecvate pentru violarea dreptului la un proces echitabil deja produsă. Aşadar, un „recurs" este efectiv dacă permite fie să conducă la pronunţarea mai rapidă a unei hotărâri sau soluţii de către organul judiciar în faţa căruia se află cauza penală, fie să ofere justiţiabilului o reparaţie adecvată pentru întârzierea procesului penal deja produsă[2];

- în acest context în cauza *Abramiuc c. României*[3], instanţa europeană a reţinut că procedura disciplinară ce se desfăşoară împotriva magistraţilor nu are ca efect decât situaţia personală a magistratului în cauză şi nu poate fi apreciată ca fiind un recurs efectiv contra duratei excesive a procedurii. Mai mult absenţa unei jurisprudenţe în care instanţele să dispună fie accelerarea procedurilor pendinte, fie despăgubiri pentru depăşirea termenului rezonabil al procesului relevă incertitudinea cu privire la posibilitatea exercitării în practică a unui „recurs efectiv" prin care să fie invocate direct dispoziţiile Convenţiei europene;

- în cauza *Soare c. României*[4] Curtea Europeană a constatat lipsa în materie penală a unei remediu procesul prin care o persoană se putea plânge în faţa instanţei de încălcarea dreptului său de a fi judecat într-un termen rezonabil;

- în cauza *Vlad ş.a. c. României*[5] Curtea Europeană a constat că, de la momentul primei sale hotărâri în ceea ce priveşte durata procedurilor civile în România a pronunţat decizii şi hotărâri în alte aproximativ 200 de cauze legate de acuzaţii de încălcare a cerinţei unui „termen rezonabil" şi, faţă de multitudinea de cauze aflate pe rolul acesteia, a apreciat că problema generată de termenul rezonabil al procedurilor este una ***sistemică***. Curtea de la Strasbourg a mai constatat că România nu şi-a respectat obligaţiile care îi revin în temeiul Convenţiei de a se asigura că reclamanţii au parte de judecarea cauzei într-un termen rezonabil şi de a le oferi o cale de atac efectivă pentru încălcarea respectivă. Mai mult, Curtea Europeană a reţinut că România a adoptat anumite măsuri generale, inclusiv modificări legislative, pentru a remedia problemele structurale legate de durata excesivă a proceselor civile şi penale însă având în vedere amploarea problemei recurente în cauză şi în lumina punctelor slabe identificate şi a deficienţelor căilor de atac, eforturile consistente şi pe termen lung, precum luarea de măsuri suplimentare trebuie să continue, pentru a se ajunge la o deplină conformitate cu art. 6, art. 13 şi art. 46 din Convenţia europeană. Astfel, pentru a preveni noi constatări ale încălcării dreptului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, Curtea a încurajat statul român fie să modifice setul existent de căi de atac, fie să adauge noi căi de atac, cum ar fi o reparaţie compensatorie specifică şi clar reglementată, pentru a asigura o reparaţie efectivă, autentică în cazul încălcărilor acestor drepturi;

---

[1] CtEDO, hotărârea din 24 februarie 2009, în cauza *Abramiuc c. României*, parag. 118-133.
[2] CtEDO, hotărârea din 26 octombrie 2000, în cauza *Kudla c. Poloniei*, parag. 157-158.
[3] CtEDO, hotărârea din 24 februarie 2009, în cauza *Abramiuc c. României*, parag. 118-133.
[4] CtEDO, hotărârea din 16 iunie 2009, în cauza *Soare c. României*, parag. 37.
[5] CtEDO, hotărârea din 26 noiembrie 2013, în cauza *Vlad ş.a. c. României*, parag. 154-164.

- în raportul Comisiei de la Veneţia[1] s-a constatat că majoritatea statelor membre ale Consiliul Europei, cu excepţia Armeniei, Azerbaidjanului, Greciei, României, şi Turciei, dispun în dreptul intern de un mijloc procedural ce permite persoanei implicate într-o procedură judiciară să se plângă în cazul duratei excesive a procedurii[2]. Sintetizând, Comisia de la Veneţia reţine că „recursurile" pe care le poate introduce o persoană în cazul în care se consideră că durata procedurii este excesivă pot fi clasificate în mai multe categorii:

a) recursuri preventive sau de accelerare, care au ca scop să scurteze procedurile în scopul de a evita ca ele să devină excesive, în condiţiile în care recursul în despăgubire are ca scop să furnizeze persoanei o indemnizaţie pentru întârzierile deja constate, fie că procedura este pendinte fie ca a fost deja finalizată;

b) recursurile pecuniare pentru repararea prejudiciul material sau moral produs prin durata nerezonabilă a procedurilor; recursurile nepecuniare ce au ca scop numai o reparaţie morală constând în constatarea încălcării;

c) unele recursuri pot fi utilizate fie că procedura este pendinte, fie ca ea a fost finalizată, alte recursuri pot fi exercitate numai pentru proceduri pendinte. În cazul în care procedura a fost finalizată recursul în accelerare nu îşi mai găseşte finalitatea, iar singurul recurs ce poate fi exercitat este cel în despăgubiri pentru prejudiciul produs prin durata excesivă a procedurii sau cel ce are ca obiect exercitarea unei acţiuni disciplinare împotriva persoanei vinovate de această întârziere;

d) unele recursuri pot fi exercitate cu privire la toate categoriile de proceduri, în vreme ce altele se pot exercita numai în legătură cu procedurile penale.

- analiza jurisprudenţei Curţii Europene reliefează că instanţa europeană consideră că asigurarea respectării exigenţelor art. 13 din Convenţia europeană presupune existenţa în dreptul intern a celor două tipuri de recursuri: unul în accelerare şi altul în despăgubire[3];

- este însă de remarcat faptul că evaluarea duratei procesului penal cu prilejul individualizării pedepsei poate constitui un criteriu de analiză a calităţii de victimă a încălcării dispoziţiilor art. 6 din Convenţia europeană a persoanei care a avut parte de un proces cu o durată nerezonabilă; astfel, în cauza *Costas Menelaou c. Ciprului (decizia din 12 iunie 2008)* Curtea Europeană a constatat că instanţa a evaluat gravitatea infracţiunilor pentru care reclamantul a fost condamnat, care a inclus şi o încăl-

---

[1] A se vedea Raportul Comisiei de la Veneţia cu privire la remedii ca urmare a duratei nerezonabile a procedurilor, parag. 59, 65 (*www.venice.coe.int*).

[2] Pentru o analiză detaliată a reglementării remediilor procedurale în ţările membre ale Consiliului Europei, a se vedea *C.F. Costaş*, Măsuri adoptate de statele părţi la Convenţia europeană a drepturilor omului pentru a preveni sau sancţiona depăşirea termenului rezonabil, în Pandectele Române nr. 6/2008, p. 30-48.

[3] CtEDO, hotărârea din 15 ianuarie 2009, în cauza *Burdov nr. 2 c. Rusiei*; CtEDO, hotărârea din 29 ianuarie 2009, în cauza *Missenjov c. Estoniei*; CtEDO, hotărârea din 29 martie 2006, în cauza *Scordino c. Italiei*; CtEDO, hotărârea din 16 octombrie 2007, în cauza *Vokurka c. Cehiei*; CtEDO, hotărârea din 1 martie 2005, în cauza *Michalak c. Poloniei*; CtEDO, hotărârea din 3 mai 2007, *Grzincic c. Sloveniei*; CtEDO, hotărârea din 25 iunie 2009, *Roje c. Croaţiei*.

care a încrederii şi un comportament fraudulos, şi a concluzionat apoi că o sentinţă corespunzătoare nu poate fi decât cu închisoarea. Durata prelungită a procedurilor a fost luată în considerare în procesul de reducere a pedepsei. Deşi instanţa nu a specificat exact reducerea pedepsei din cauza duratei procedurii, Curtea Europeană a acceptat că sentinţa reclamantului a fost, din acest motiv, redusă în mod corespunzător. În consecinţă, având în vedere recunoaşterea suficientă de către instanţa internă a duratei excesive a procedurii şi asigurarea unui remediu adecvat pentru încălcare, s-a apreciat că reclamantul nu se poate plânge că a fost o victimă a unei încălcări a dreptului său la un proces într-un termen rezonabil;

- în cauza *Brudan c. României* (hotărârea din 10 aprilie 2018) s-a arătat că atunci când se examinează dacă o acţiune în despăgubire constituie o cale de atac „efectivă" în sensul art. 13 din Convenţie, criteriile stabilite în jurisprudenţa Curţii sunt următoarele: a) acţiunea în despăgubire trebuie soluţionată într-un termen rezonabil; b) despăgubirea trebuie plătită prompt, în principiu în termen de cel târziu şase luni de la data la care a devenit executorie decizia de acordare a sumei respective; c) normele procedurale privind acţiunea în despăgubire trebuie să fie în conformitate cu principiile echităţii, astfel cum sunt garantate prin art. 6 din Convenţie; d) normele privind cheltuielile de judecată nu trebuie să le impună reclamanţilor o sarcină excesivă în cazul în care acţiunea lor este întemeiată; e) valoarea despăgubirilor nu trebuie să fie insuficientă în raport cu sumele acordate de Curte în cauze similare;

- în jurisprudenţă s-a avut în vedere durata nerezonabilă a procesului penal în modalitatea de individualizare a pedepsei sau a executării acesteia, în funcţie de particularităţile fiecărei cauze, după cum urmează:

a) ***durata nerezonabilă a procesului penal a condus la aplicarea unei pedepse în minimul special prevăzut de lege:*** „Curtea a avut în vedere perioada ridicată de timp ce s-a scurs de la data săvârşirii faptelor, context în care va dispune condamnarea inculpaţilor pentru infracţiunea de abuz în serviciu la pedepse în cuantumul minim prevăzut de lege, acela de 5 ani închisoare, fără aplicarea vreunui spor la contopirea cu celelalte pedepse stabilite. La stabilirea depăşirii termenului rezonabil s-au avut în vedere comportamentul părţilor (cereri repetate de amânare a cauzei, schimbarea repetată a apărătorilor cu necesitatea amânării cauzei pentru pregătirea apărării, formularea abuzivă de cereri repetate de punere în libertate, de recuzare) pentru care statul nu este responsabil pentru amânările cauzate de o astfel de conduită, dar nu trebuie să fie pasiv în astfel de situaţii. De asemenea, s-a avut în vedere comportamentul autorităţilor (perioade de inactivitate prelungite în cursul urmăririi penale sau acordarea de termene excesiv de mari, citarea defectuoasă a părţilor, martorilor, casări sau desfiinţări cu trimitere spre rejudecare succesive, depunerea cu întârziere a rapoartelor de expertiză dispuse în cauză cumulată cu pasivitatea organului judiciar, conexarea sau disjungerea inutilă a cauzelor, motivarea cu întârziere a hotărârilor judecătoreşti, redactarea cu întârziere a rechizitoriului, trimiterea cu întârziere a dosarului către instanţa de control judiciar etc.). Instanţa supremă a constatat că în jurisprudenţa sa instanţa de contencios european a confirmat sub acest aspect caracterul adecvat al remediului constând în reducerea în mod expres şi cuantificat a cuantumului pedepsei aplicate ca urmare a duratei excesive a procedurii.

Aşa fiind, *s-a aplicat inculpaţilor pentru infracţiunea cea mai gravă pedeapsa în cuantumul minim prevăzut de lege, pe care Curtea l-a apreciat ca fiind suficient pentru atingerea scopului pedepsei, fără aplicarea unui spor în considerarea concursului de infracţiuni.* Cât priveşte modalitatea de executare a pedepselor rezultante, Curtea a constatat că aceasta nu poate fi decât cu executare în regim de detenţie, nefiind îndeplinite condiţiile prevăzute de lege, relative la cuantumul pedepsei, pentru a se dispune suspendarea executării acestora" (*I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 220/RC/2015, nepublicată*);

b) ***durata nerezonabilă a procesului penal a condus la aplicarea unei pedepse orientate spre minimul special prevăzut de lege, dar şi la reindividualizarea modalităţii de executare a pedepsei prin dispunerea suspendării sub supraveghere:*** „Astfel, în condiţiile în care limitele prevăzute de lege pentru infracţiunea comisă sunt cuprinse între 3 şi 15 ani închisoare, pedeapsa de 8 ani şi 6 luni este multă prea aspră în raport de circumstanţele cauzei şi, în primul rând, faţă de intervalul de timp scurs de la data comiterii acesteia şi de durata procedurilor judiciare, urmărirea penală împotriva inculpatului fiind începută la data de 28 octombrie 2004, la 10 noiembrie 2004 fiind pusă în mişcare şi acţiunea penală. La depăşirea termenului rezonabil într-o cauză a cărei complexitate este redusă (iniţial 3 inculpaţi şi 7 martori) s-a datorat, în principal, dispoziţiilor legale care nu permiteau luarea termenului în cunoştinţă de către apărătorul ales al inculpatului, dar şi de o culpă a organelor judiciare învestite cu soluţionarea cauzei, împrejurarea constatată în deciziile definitive prin care, rejudecându-se recursul urmare a admiterii contestaţiei în anulare, s-a dispus reluarea ciclului procesual de la instanţa de fond care, la rândul ei a restituit cauza la parchet. *În cauză nu se justifică reţinerea de circumstanţe atenuante, însă, recunoscând durata nerezonabilă a procesului, care l-a pus pe inculpat într-o stare de incertitudine în ceea ce priveşte soarta sa, consideră că se impune micşorarea pedepsei prin orientarea acesteia către minimul special*, respectiv 4 ani închisoare, acesta fiind suficientă pentru atingerea scopului pedepsei. Aceleaşi argumente, la care se adaugă şi împrejurarea că în toată această perioadă de timp inculpatul nu a mai fost angrenat în comiterea de alte infracţiuni, determină instanţa de recurs să concluzioneze că prezenta hotărâre de condamnare constituie un avertisment pentru acesta şi, chiar în condiţiile neexecutării pedepsei, nu va mai săvârşi alte infracţiuni. Ca atare, Înalta Curte va dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere pe o perioadă de 9 ani, ce constituie termen de încercare, apreciind că împrejurarea că în prezent inculpatul domiciliază în străinătate nu constituie un impediment care să îl excludă de la posibilitatea aplicării acestei instituţii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1921/2013, nepublicată)*;

c) ***durata nerezonabilă a procesului penal a condus la aplicarea unei pedepse sub minimul special ca urmare a reţinerii circumstanţelor atenuante:*** „Instanţa constată că sancţiunile aplicate şi modalităţile de executare sunt influenţate de durata procedurilor, care în cauză depăşeşte termenul rezonabil. *Chiar dacă dosarul a presupus trimiterea în judecată a unui număr mare de persoane acuzate, durata de 11 ani de la data primelor acte materiale ale faptelor pentru care s-au formulat acuzaţii şi până la pronunţarea unei hotărâri de condamnare nu este justificată.* În consecinţă, la individualizarea sancţiunilor şi a modalităţii de executare instanţa va

avea în vedere durata totală a procedurilor de 11 ani de la data primelor acte din prezenta cauză şi va pronunţa, în considerarea încălcării duratei rezonabile, sancţiuni **sub minimul** prevăzut de lege, reţinând circumstanţe atenuante *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3113/2014, nepublicată)*;

d) ***durata nerezonabilă a procesului penal a condus la aplicarea unei soluţii de suspendare a executării pedepsei, avându-se totodată în vedere şi durata măsurilor preventive din cauză:*** „Faţă de intervalul de timp scurs **de la data săvârşirii infracţiunii**, perioadă în care inculpatul a avut un comportament corect în societate, supravegheat de organele de poliţie, în condiţiile existenţei unui măsuri preventive neprivative de libertate (între 17 septembrie 2004 şi 2 aprilie 2012), faţă şi de împrejurarea că acesta a fost arestat preventiv aproximativ 11 luni, interval suficient pentru a conştientiza gravitatea faptelor comise şi situaţia în care se află, în raport şi cu cele anterior precizate referitoare la durata procedurilor judiciare, Înalta Curte apreciază că *pronunţarea condamnării constituie un avertisment pentru inculpat şi chiar şi fără executarea pedepsei nu va mai săvârşi alte infracţiuni.* Ca atare, se va dispune suspendarea executării pedepsei rezultante de 3 ani închisoare, însă pe un termen de încercare lung, egal durata maximă care poate fi stabilită potrivit legii, de 8 ani, instanţa considerând că, în acest fel, scopul pedepsei va fi pe deplin atins *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 386/2014, nepublicată).*

§5. Contestaţia privind durata rezonabilă a procesului penal

5.1. Natura juridică. Obiectul contestaţiei

- deşi terminologia de „contestaţie" folosită poate crea confuzii sub aspectul naturii juridice, fiind omonimă cu calea ordinară de atac a contestaţiei prevăzută de art. 425[1] C.proc.pen., confuzie care poate fi potenţată şi de stabilirea organelor judiciare competente să soluţioneze contestaţie, apreciez că procedura prevăzută de art. 488[1]-488[6] C.proc.pen. *nu constituie o cale ordinară de atac, ci o procedură specială*[1] ce tinde la evitarea riscului sau la limitarea consecinţelor depăşirii termenului rezonabil al proceselor penale; scopul urmărit prin această reglementare este acela de conformare a dreptului intern exigenţelor respectării dreptului la un proces echitabil, astfel cum acesta rezultă din jurisprudenţa Curţii Europene;

- potrivit art. 105 LPACPP, dispoziţiile art. 488[1]-488[6] C.proc.pen. referitoare la contestaţia privind durata rezonabilă a procesului penal se aplică ***numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Codului de procedură penală***; dispoziţia este criticabilă, întrucât exclude de la posibilitatea accesului la un remediu efectiv cauzele în care se reţine o depăşire a termenului rezonabil, dar care au început anterior datei de 1 februarie 2014; o astfel de ipoteză a fost sancţionată de instanţa de contencios european în cauza *Dimitrov şi Hamanov c. Bulgariei*[2], în care s-a

---

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea *L. Criste*, Necesitatea instituirii unor remedii eficiente în cazul depăşirii duratei rezonabile a procesului penal. Contestaţia privind durata procesului penal – remediu efectiv sau improvizaţie legislativă?, în Caiete de drept penal nr. 1/2015, p. 28.

[2] CtEDO, hotărârea din 10 mai 2011, în cauza *Dimitrov şi Hamanov c. Bulgariei*.

constatat încălcarea art. 6 CEDO, în condiţiile în care remediul în accelerare nu era accesibil persoanelor care nu au beneficiat de un proces penal desfăşurat într-un termen rezonabil anterior intrării în vigoare a legii care reglementa remediul;

- potrivit art. 488^1 alin. (1) C.proc.pen., dacă activitatea de urmărire penală sau de judecată nu se îndeplineşte într-o durată rezonabilă se poate face contestaţie, solicitându-se *accelerarea procedurii*; rezultă aşadar că normele Codului de procedură penală vizează numai *„contestaţia în accelerare"*, nu şi pe cea în despăgubiri, care potrivit jurisprudenţei Curţii Europene trebuie să existe cumulativ în dreptul intern;

- *„contestaţia în despăgubiri"* ar putea fi exercitată în dreptul românesc pe temeiul general al răspunderii civile delictuale, însă aceasta nu este de natură de a conduce prin ea însuşi la asigurarea compatibilităţii dreptului român cu standardele europene, chiar dacă în cadrul acestei proceduri se constată încălcarea art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană. Astfel, atât în faza de urmărire penală, cât şi în faza de judecată, persoana prejudiciată material sau moral prin durata nerezonabilă a procedurii penale poate solicita acordarea de despăgubiri, pe temeiul răspunderii civile delictuale. De exemplu, suspectul sau inculpatul poate aprecia că i s-a creat un prejudiciu ca urmare a depăşirii unui termen rezonabil al procedurilor prin prelungirea pe o perioadă prea mare de timp a incertitudinii cu privire la situaţia sa procesuală, menţinerea unei suspiciuni referitoare la săvârşirea unei infracţiuni putând fi de natură să îi afecteze credibilitatea în cadrul activităţilor profesionale desfăşurate. Acest remediu intervine însă numai *a posteriori*, după producerea violării dreptului garantat de Convenţia europeană, neputând astfel să contribuie la prevenirea sau oprirea violării dreptului la un proces echitabil. În plus, judecarea *„contestaţiei în despăgubiri"* potrivit regulilor de drept comun ale procedurii civile, iar nu în condiţiile unei proceduri rapide sau lipsa unor criterii pe baza cărora se pot acorda despăgubirile *poate conduce de asemenea in concreto la o lipsă de eficienţă a acestui remediu* (de pildă, obţinerea unor despăgubiri după o perioadă lungă de timp). Tot astfel, aplicarea regulilor generale cu privire la plata de către stat a debitelor stabilite prin hotărâri judecătoreşti slăbeşte tot mai mult eficienţa unei asemenea „contestaţii", prin posibilitatea amânării *sine die* a plăţii despăgubirilor.

Buna administrare a justiţiei impune un răspuns adecvat al statului pe toate palierele, inclusiv în ceea ce priveşte termenul în care se soluţionează un litigiu. Obligaţia statului, decurgând din art. 6 al Convenţiei Europene a Drepturilor Omului, este de a crea un sistem judiciar eficient, capabil să soluţioneze o cauză într-un termen rezonabil. În consecinţă, statul este obligat să reglementeze în dreptul intern un remediu care să permită persoanei să valorifice drepturile şi libertăţile consacrate de Convenţie. În calitatea sa de garant al legalităţii şi independenţei actului de justiţie, statul răspunde pentru consecinţele prejudiciabile ale propriei activităţi judiciare pe care o organizează şi o conduce, în conformitate cu prevederile constituţionale şi legale, acestea neputând fi limitate exclusiv la răspunderea întemeiată pe art. 539 C.proc.pen. În aceste condiţii, fiind cel care trebuie să răspundă pentru consecinţele păgubitoare produse în desfăşurarea activităţilor specifice organelor judiciare, Statul Român este entitatea care trebuie să stea în procesul de recunoaştere a acestor drepturi, ceea ce

justifică legitimarea acestuia în calitate de pârât în cererea având ca obiect despăgubiri pentru durata nerezonabilă a procedurii judiciare penale *(I.C.C.J., secția I civilă, decizia nr. 2452 din 11 decembrie 2019, www.scj.ro).*

5.2. Calitatea procesuală activă

- ***în cursul urmăririi penale*** contestația poate fi introdusă de către părți sau subiecții procesuali principali (suspect, inculpat, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente);

- în cazul în care urmărirea penală a fost începută doar *in rem*, persoana indicată în actul de sesizare care nu a dobândit calitatea de suspect sau inculpat, în principiu, nu poate folosi această procedură în accelerare; ca excepție, în ipoteza în care prin aplicarea regulilor degajate din jurisprudența CtEDO se poate constata că împotriva unei persoane care nu a dobândit calitatea de suspect a fost formulată o acuzație penală în sens european, cred că această persoană va beneficia de garanțiile art. 6 din CEDO și, pe cale de consecință, va avea calitatea de a formula o contestație cu privire la durata urmăririi penale *in rem*;

- în ipoteza în care în urma evaluării plângerii formulate parchetul sesizat cu comiterea unei infracțiuni dispune o soluție de clasare (ca soluție de neurmărire penală), petentul nu are deschisă calea unei contestații întemeiate pe dispozițiile art. 488[1]-488[6] C.proc.pen., ci doar a plângerii formulate împotriva soluției de clasare[1]; dacă în urma admiterii plângerii se dispune începerea urmăririi penale, persoana vătămată va putea avea acces în condițiile legii la procedura prevăzută de art. 488[1]-488[6] C.proc.pen.;

- ***în cursul judecății*** contestația poate fi introdusă de procuror sau de inculpat, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente;

- Codul de procedură penală exclude posibilitatea formulării unei contestații în accelerare în cadrul procedurilor penale care se desfășoară dincolo de limitele procesului penal (de pildă, în procedura plângerii împotriva soluțiilor de clasare, în procedura de soluționare a unei cereri de contopire ori a unei contestații la executare) *sau în faza de cameră preliminară*; față de jurisprudența Curții Constituționale care a apreciat că standardele art. 6 din Convenția europeană se aplică și în cadrul procedurii plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată (DCC

---

[1] Într-o soluție de practică judiciară, rămasă izolată în jurisprudența instanței supreme, pentru considerente ce țin mai degrabă de bună administrare a actului de justiție și de asigurarea accesului la justiție în fața unor tertipuri procedurale utilizate de parchet, iar nu de condițiile stipulate de procedura prevăzută art. 488[1]-488[6] C.proc.pen., s-a apreciat admisibilă plângerea formulată de un petent, chiar în condițiile în care nu fusese începută urmărirea penală. Astfel, s-a reținut că „deși pentru faptele sesizate de contestator nu s-a început urmărirea penală, este îndeplinită condiția prevăzută de art. 488[1] alin. (3) lit. a) C.proc.pen. întrucât, în prezent, cauzele, fiind reunite, formează un tot unitar, iar în două dintre acestea, anterior reunirii se dispusese începerea urmăririi penale. A raționa altfel ar însemna a îngrădi liberul acces la justiție al persoanei vătămate care s-ar vedea pusă în imposibilitatea de a mai formula vreodată contestație cu privire la durata procesului penal în situațiile în care organul de urmărire penală nu dispune nici începerea urmăririi penale pentru faptele reclamate și nici extinderea urmăririi penale începute anterior" *(I.C.C.J., secția penală, încheierea judecătorului de drepturi și libertăți nr. 458 pronunțată în data de 8 septembrie 2017, nepublicată).*

nr. 599/2014, nr. 663/2014, nr. 733/2015), precum şi în faza de cameră preliminară (DCC nr. 641/2014), apreciez că nu mai subzistă vreun argument de excludere a acestor proceduri de la testul termenului rezonabil, garanţie componentă a dreptului la un proces echitabil; în plus, realităţile practice confirmă faptul că prin asigurarea standardului contradictorialităţii în cadrul procedurii prevăzute de art. 340 C.proc.pen. sau în faza de cameră preliminară, durata de timp necesară soluţionării a crescut în mod considerabil, fiind necesar astfel să existe un remediu în accelerare în scopul evitării pasivităţii organelor judiciare; prin urmare, consider că în cazul în care există riscul depăşirii termenului rezonabil al procesului în procedurile desfăşurate în faţa judecătorului de cameră preliminară participanţii la acestea pot formula contestaţia în accelerare în faţa judecătorului de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară;

- perioada de timp în care hotărârea trebuie motivată trebuie luată în considerare la stabilirea duratei procesului, astfel că anterior DCC nr. 233/2021 evaluarea duratei procesului penal putea implica şi analiza duratei de timp în care hotărârea este motivată[1];

Cererea petenţilor este admisibilă, iar pe fondul contestaţiei acestora, judecătorul de cameră preliminară va reţine că dosarul penal se află în procedură de cameră preliminară din data de 8 iulie 2014, ca urmare a rechizitoriului întocmit de procuror la 30 iunie 2014, într-un dosar înregistrat la parchet la 19 aprilie 2012. Petiţionarii, ca de altfel toate celelalte părţi, şi-au îndeplinit obligaţiile ce le reveneau în cadrul procesului şi au exercitat, prin intermediul apărătorilor aleşi, drepturile procesuale corespunzătoare şi apreciază că este vorba despre o cauză complexă. În raport de toate acestea, judecătorul de cameră preliminară consideră că nu poate exista niciun argument obiectiv pentru a putea justifica faptul ca o procedură judiciară aflată în camera preliminară, cu 6 (şase) termene, dintre care 3 (trei) sunt amânări de pronunţare a soluţiei prealabile, să dureze din 8 iulie 2014 şi să nu fie finalizată nici în prezent, întrucât este previzibil că părţile sau procurorul vor formula contestaţie. Aşadar, derularea unor proceduri judiciare în camera preliminară pe timpul a 3 (trei) termene ce au durat peste 15 luni de zile este apreciată că a depăşit o durată rezonabilă şi, de aceea, este necesară accelerarea procedurii. În considerarea acestor argumente, de drept şi de fapt, în temeiul art. 6 şi art. 13 din Convenţia europeană, precum şi

---

[1] *În acest sens*, a se vedea CtEDO, hotărârea din 29 martie 2006, în cauza *Scordio (nr. 1) c. Italiei*, CtEDO, hotărârea din 17 decembrie 2009, în cauza *Werz c. Elveţiei*, respectiv *I.C.C.J., încheierea judecătorului de cameră preliminară nr. 675 din 5 decembrie 2017, nepublicată*.

Trebuie totuşi notat că practica instanţei de contencios european nu este unitară în această privinţă, opţiunea pentru reţinerea datei comunicării hotărârii motivate ca moment final al stabilirii duratei procesului penal fiind realizată prin preluarea soluţiilor jurisprudenţiale cele mai favorabile. Astfel, trebuie avut în vedere şi faptul că în cauza *Elena Pop Blaga c. României*, la data de 10 aprilie 2012, CtEDO a stabilit *drept dies ad quem* – momentul soluţionării cauzei cu caracter definitiv, independent de momentul motivării soluţiei, 2 luni şi 8 zile mai târziu.

Mai trebuie menţionat şi faptul că ulterior DCC nr. 233/2021 au fost modificate dispoziţiile art. 406 C.proc.pen., hotărârile pronunţate cu privire la acţiunea penală sau civilă trebuind să fie motivate la data pronunţării.

al art. 488[6] C.proc.pen., va admite contestaţia formulată de petenţi. Cu privire la termenul de finalizare a procedurii de cameră preliminară, va stabili termen pentru data de 20 noiembrie 2015, până la care să se finalizeze procedura de camera preliminară, precum şi data de 20 februarie 2016, termen până la care, în prezenta cauză, nu se va putea formula o nouă contestaţie cu privire la durata procesului. Cu privire la termenul indicat pentru data de 20 noiembrie 2015, judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casaţiei şi Justiţie subliniază că acesta este data la care soluţia judecătorului de cameră preliminară de la prima instanţă trebuie să fie motivată şi redactată, deoarece termenul până la care nu se va putea formula o nouă contestaţie cu privire la durata procesului – 20 februarie 2016 – a fost stabilit în eventualitatea parcurgerii procedurii contestaţiei *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 821 din 28 octombrie 2015, nepublicată).*

- contestaţia se formulează *în scris* şi va cuprinde:

a) numele, prenumele, domiciliul sau reşedinţa persoanei fizice, respectiv denumirea şi sediul persoanei juridice, precum şi calitatea în cauză a persoanei fizice sau juridice care întocmeşte cererea;

b) numele şi calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia şi sediul profesional;

c) adresa de corespondenţă;

d) denumirea parchetului sau a instanţei şi numărul dosarului;

e) motivele de fapt şi de drept pe care se întemeiază contestaţia;

f) data şi semnătura.

- dacă nu sunt respectate condiţiile de formă enumerate mai sus, se va dispune restituirea pe cale administrativă a contestaţiei formulate.

5.3. Termenul de introducere a contestaţiei

- contestaţia poate fi formulată după cum urmează:

a) ***după cel puţin un an*** *de la începerea urmăririi penale, pentru cauzele aflate în cursul urmăririi penale;*

- în cazul în care contestaţia este formulată de persoana vătămată, termenul curge de la data începerii urmăririi penale *in rem*;

- în ipoteza în care suspectul sau inculpatul uzează de contestaţia în accelerare, termenul curge *de la data existenţei unei acuzaţii în materie penală înţeleasă în sens autonom european*, data care poate coincide cu momentul dispunerii efectuării în continuare a urmării penale faţă de suspect sau poate fi anterioară acestui moment.

b) ***după cel puţin un an*** *de la trimiterea în judecată, pentru cauzele aflate în cursul judecăţii în primă instanţă;*

- momentul trimiterii în judecată este cel al sesizării instanţei cu rechizitoriu sau al pronunţării încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care a fost admisă plângerea împotriva soluţiei de netrimitere în judecată şi s-a dispus începerea judecăţii;

- data sesizării instanţei cu rechizitoriu va putea fi avută în vedere şi pentru formularea unei proceduri în accelerare în faza de cameră preliminară dacă de la acest moment a trecut mai mult de un an.

c) *după cel puţin 6 luni* *de la sesizarea instanţei cu o cale de atac, pentru cauzele aflate în căile de atac ordinare sau extraordinare.*

- în ipotezele de la **pct. a) şi b)** legiuitorul prezumă că momentul de la care se poate pretinde existenţa unui risc de afectare a dreptului la un proces echitabil într-un termen rezonabil nu poate fi inferior limitei de un an deşi realităţile practice relevă că există numeroase cauze (fie de o complexitate redusă, fie în care probele au fost administrate în mare parte *in rem*) în care organele judiciare rămân în pasivitate o perioadă semnificativă de timp, dar mai puţin de un an, caz în care, deşi dreptul garantat de art. 6 din Convenţia europeană este afectat, norma procesuală naţională nu permite obţinerea unei proceduri remediu în accelerare (de pildă, în cazul în care după efectuarea urmăririi penale *in rem*, dispunerea continuării efectuării urmăriri penale faţă de suspect şi punerea în mişcare a acţiunii penale procurorul lasă cauza în nelucrare mai mult de 6 luni);

- dacă nu sunt respectate termenele enumerate mai sus, Codul de procedură penală prevede soluţia restituirii *pe cale administrativă a contestaţiei formulate*; această măsură administrativă atipică pentru cazurile în care se constată prematuritatea contestaţiei s-ar putea dispune numai atunci când prematuritatea este constată la momentul înregistrării contestaţiei (soluţiei puţin probabilă având în vedere datele de la care încep să curgă termenele) şi numai dacă acesta nu a fost deja înregistrată ca dosar penal; în plus, dacă există vreun temei de inadmisibilitate a contestaţiei (de pildă, nu a fost începută urmărirea penală în cauză) nu se impune restituirea contestaţiei pe cale administrativă, ci înregistrarea ei ca dosar penal urmată de respingerea ca inadmisibilă.

Contrar susținerilor reprezentantului Ministerului Public, judecătorul de drepturi de libertăți arată că instituirea temporară a stării de urgență pe teritoriul României nu poate constitui o împrejurare aptă să justifice lipsa de ritmicitate a efectuării urmăririi penale, din moment ce aceasta a fost decretată la 16 martie 2020 (Decretul Președintelui României nr. 195/2020, M.Of. nr. 212 din 16 martie 2020), deci ulterior expirării termenului de rezolvare a cauzei stabilit prin încheierea anterioară (29 februarie 2020), iar, mai mult, se constată că, pe durata existenței acesteia (până la 14 mai 2020, conform Decretului Președintelui României nr. 240/2020, M.Of. nr. 311 din 14 aprilie 2020), au fost realizate acte de urmărire penală, ce nu pot intra, însă, în evaluarea judecătorului în procedura de față, întrucât au fost efectuate după introducerea de către persoanele vătămate a contestației privind durata procesului și, implicit, ulterior datei în care dosarul de urmărire penală trebuia deja soluționat *(I.C.C.J., secția penală, încheierea judecătorului de drepturi şi libertăţi nr. 316 pronunţată în 16 septembrie 2020, www.scj.ro).*

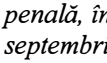

În analiza îndeplinirii duratei termenului regresiv trebuie avută în vedere perioada 16.03.2020 - 15.05.2020 în care a fost instituită starea de urgenţă în contextul pandemic actual, prin Decretul nr. 195/2020 şi ulterior

prelungită prin Decretul nr. 240/2020, ce a adus o serie de modificări cu caracter temporar în ceea ce privește activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată penale. Astfel, Decretul nr. 195/2020 prevede că pe durata stării de urgență activitatea organelor judiciare se desfășoară numai cu privire la anumite dosare al căror obiect reclamă o urgență sporită și pentru care principiul celerității procesului penal trebuie să primeze. În completarea prevederilor Decretului nr. 195/2020, Consiliul Superior al Magistraturii a emis Hotărârea nr. 417 din 24 martie 2020 având ca scop asigurarea unei practici unitare cu privire la modul de stabilire a cauzelor care se judecă pe durata stării de urgență. În ipoteza în care procesul penal a fost suspendat de drept în perioada anterior menționată, iar fără luarea în considerare a perioadei 16.03.2020 - 15.05.2020 nu s-a împlinit termenul prevăzut de lege pentru formularea contestației, aceasta este inadmisibilă *(Trib Suceava, secția penală, încheierea nr. 302 din 30 octombrie .2020,* nepublicată*).*

5.4. Competența de soluționare

- competența de soluționare a contestației aparține:

a) în cauzele penale aflate în cursul urmăririi penale, *judecătorului de drepturi și libertăți* de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță (determinată prin raportare la încadrarea juridică a faptelor pentru care se efectuează urmărirea penală ori la calitatea personală a suspecților și inculpaților investigați);

b) în cauzele penale aflate în cursul judecății sau în căile de atac, ordinare ori extraordinare, *instanței ierarhic superioare* celei pe rolul căreia se află cauza;

- așa cum am arătat mai sus, competența de soluționare a unei contestații în accelerare în ipoteza în care cauza se află de o lungă perioadă de timp în faza camerei preliminare va aparține *judecătorului de cameră preliminară* de la instanța ierarhic superioară celei pe rolul căreia se află cauza.

c) când procedura judiciară cu privire la care se formulează contestația se află pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, competența de soluționare a contestației aparține *unui alt complet din cadrul aceleiași secții.*

5.5. Aspecte procedurale

- procedura are un caracter accelerat judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța trebuind să soluționeze contestația *în cel mult 20 zile de la înregistrarea acesteia*;

- după înregistrarea contestației judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța dispune următoarele ***măsuri administrative prealabile***:

a) *informarea* procurorului care efectuează sau supraveghează urmărire penală, respectiv a instanței pe rolul căreia se află cauza, cu privire la contestația formulată, cu mențiunea *posibilității de a formula un punct de vedere* cu privire la aceasta și comunicarea termenului până la care poate fi transmis punctul de vedere;

b) *solicitarea* dosarului sau a unei copii certificate a dosarului cauzei procurorului care efectuează sau supraveghează urmărire penală, respectiv instanței pe rolul căreia se află cauza; dosarul trebuie transmis organului competent să soluționeze contestația în cel mult 5 zile de la primirea solicitării;

c) *informarea celorlalte părţi din proces şi după caz, a celorlalţi subiecţi procesuali principali* cu privire la contestaţia formulată şi la dreptul de a-şi exprima punctul de vedere *în termenul acordat* în acest scop de judecătorul de drepturi şi libertăţi sau de instanţă; în cazul în care suspectul sau inculpatul este privat de libertate, în cauza respectivă sau în altă cauză, informarea se va face atât către acesta, cât şi către avocatul, ales sau numit din oficiu, al acestuia;

- netransmiterea punctului de vedere de către organul judiciar sau de ceilalţi participanţi informaţi în termenul stabilit nu împiedică soluţionarea contestaţiei;

- până la pronunţarea unei soluţii contestaţia poate fi retrasă; potrivit art. 488^1 alin. (4) C.proc.pen., în caz de retragere, contestaţia nu mai poate fi reiterată în cadrul aceleiaşi faze procesuale în care a fost retrasă, fiind asimilată de legiuitor cu renunţarea la dreptul de folosire a procedurii remediu în cadrul acelei faze procesuale;

- procedura este nepublică, având loc *în camera de consiliu, contradictorie şi orală*;

- pentru a garanta efectiv deplina contradictorialitate în cadrul acestei proceduri speciale este necesar ca persoana interesată să aibă deschisă posibilitatea de a consulta actele şi lucrările dosarului, inclusiv atunci când cauza se află în faza de urmărire penală; prin urmare, judecătorul de drepturi şi libertăţi, de cameră preliminară sau, după caz, instanţa de judecată trebuie să asigure caracterul efectiv al dreptului la apărare, garantând accesul părţilor la dosar;

- contestaţia se soluţionează prin încheiere, în camera de consiliu, cu citarea părţilor, a subiecţilor procesuali principali şi cu participarea procurorului; neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea contestației.

5.6. Deliberarea. Soluţii

- judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa verifică durata procedurilor pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul cauzei, respectiv a punctelor de vedere prezentate de organele judiciare în faţa cărora se află cauza, respectiv a concluziilor părţilor şi a subiecţilor procesuali principali;

- pentru a determina *in concreto* dacă în cauză a fost sau nu depăşit termenul rezonabil al procesului penal judecătorul de drepturi şi libertăţi sau instanţa va avea în vedere următoarele ***criterii***:

a) *natura şi obiectul cauzei;*

b) *complexitatea cauzei, inclusiv prin luarea în considerare a numărului de participanţi şi a dificultăţilor de administrare a probelor;*

- la *pct. a) şi b)* se va avea în vedere complexitatea reală a cauzei faţă de elementele de fapt şi drept ale acesteia (volumul dosarului, obiectul acestuia, numărul mare al suspecţilor şi inculpaţilor, numărul mare al martorilor ce trebuie audiaţi, numărul şi natura infracţiunilor, necesitatea efectuării unei expertize, complexitatea problemelor de drept incidente în cauză);

- caracterul complex se va reține inclusiv în ipoteza reunirii cauzelor, chiar dacă nu toate cauzele reunite prezintă în mod individual un caracter complex, dacă în urma reunirii ansamblul cauzei justifică reținerea caracterului său complex;

- complexitatea cauzei nu justifică în nicio formă nerespectarea obligației parchetului de a efectua o anchetă efectivă în condițiile în care se remarcă lungi perioade de inactivitate ale organelor de urmărire penală sau lipsa ritmicității actelor de urmărire penală;

Reunirea unui număr mare de cauze penale privind același făptuitor cu consecința lăsării în nelucrare pentru o perioadă îndelungată de timp a cauzei inițial formate ca urmare a plângerii penale formulate de contestator constituie o încălcare a dreptului contestatorului la soluționarea cauzei într-un termen rezonabil *(I.C.C.J., secția penală, încheierea judecătorului de drepturi și libertăți nr. 458 pronunțată în data de 8 septembrie 2017, nepublicată).*

c) *elementele de extraneitate ale cauzei;*

- se va avea în vedere durata procedurilor de extrădare sau de predare în baza unui mandat european de arestare, sau durata procedurilor de efectuare a unui act (de exemplu, citarea unui suspect, inculpat sau persoană vătămată care are domiciliu în străinătate) sau de administrare a unei probe prin comisie rogatorie (de pildă, obținerea conturilor și a documentelor justificative ale tranzacțiilor financiare efectuate prin intermediul unor societăți de tip *offshore*, sau obținerea unor date de la entități financiare din afara țării).

d) *faza procesuală în care se află cauza și durata fazelor procesuale anterioare;*

- în cazul în care contestația este formulată de persoana vătămată sau de partea civilă la analiza termenului rezonabil se va avea în vedere ca punct de plecare data începerii urmăririi penale *in rem*;

- în situația în care contestația este formulată de suspect sau inculpat, la analiza termenului rezonabil se va avea în vedere ca punct de plecare data dispunerii continuării efectuării urmăririi penale față de suspect sau data existenței anterioare a unei acuzații în materie penală înțeleasă în sens autonom european;

- atunci când contestația este formulată de partea responsabilă civilmente la analiza termenului rezonabil se va avea în vedere ca punct de plecare data introducerii/intervenției acesteia în proces;

- în ipoteza în care s-a dispus o soluție de clasare, iar judecătorul de cameră preliminară a dispus admiterea plângerii și trimiterea cauzei la procuror pentru continuarea efectuării urmăririi penale pentru calculul termenului rezonabil se va avea în vedere și perioada procesului penal scursă anterior dispunerii soluției de clasare/ renunțare la urmărirea penală;

- în cazul în care judecătorul de cameră preliminară dispune restituirea cauzei la parchet sau instanța dispune respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției și trimite cauza la parchet pentru continuarea urmăririi penale pentru calculul termenului rezonabil se va avea în vedere și perioada procesului penal scursă anterior emiterii rechizitoriului/încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției;

- având în vedere competența de soluționare a contestației împărțită de legiuitor între judecătorul de drepturi și libertăți/judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, în funcție de faza procesuală în care se află cauza, cred că, în principal, trebuie evaluat comportamentul organului judiciar căruia îi poate fi imputată pasivitatea procedurilor în raport de faza procesuală în care se află cauza; în aceste condiții nu cred că se poate reține depășirea termenului rezonabil al procedurilor în faza de cameră preliminară dacă judecătorul învestit cu cauza a acționat cu celeritate, însă durata fazei procesuale anterioare a fost nerezonabilă;

e) *comportamentul contestatorului în procedura judiciară analizată, inclusiv din perspectiva exercitării drepturilor sale procesuale și procedurale și din perspectiva îndeplinirii obligațiilor sale în cadrul procesului;*

- se va analiza dacă, dincolo de exercitarea drepturilor procesuale cu bună-credință, nu se poate reține faptul că prelungirea procesului este datorată comportamentului dilatoriu al contestatorului (de exemplu, întârzierea în depunerea unor mijloace de probă, sustragerea de la proces, formularea în mod repetat de cereri de amânare a cauzei etc.).

f) *comportamentul celorlalți participanți în cauză, inclusiv al autorităților implicate;*

g) *intervenția unor modificări legislative aplicabile cauzei;*

h) *alte elemente de natură să influențeze durata procedurii.*

- după deliberare, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța se pronunță **prin *încheiere definitivă*** putând dispune una dintre următoarele **soluții**:

(i) admite contestația și stabilește termenul în care procurorul să rezolve cauza, judecătorul de cameră preliminară să finalizeze procedura, respectiv instanța de judecată să soluționeze cauza/motiveze hotărârea, precum și termenul în care o nouă contestație nu poate fi formulată;

- acest al doilea termen trebuie să fie întotdeauna mai mare decât primul termen (cel în care organul judiciar trebuie să soluționeze cauza); o nouă contestație nu poate fi formulată înainte de expirarea termenului stabilit prin hotărârea de admitere și doar pentru motive ivite ulterior contestației anterioare;

- judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța care soluționează contestația trebuie să limiteze analiza pe care o face numai la problematica depășirii termenului rezonabil al procesul penal, *neputând da îndrumări și nici oferi dezlegări asupra unor probleme de fapt sau de drept* care să anticipeze modul de soluționare a procesului ori care să aducă atingere libertății judecătorului cauzei de a hotărî, conform legii, cu privire la soluția ce trebuie dată procesului, ori, după caz, libertății procurorului de a pronunța soluția pe care o consideră legală și temeinică;

- deopotrivă, instanța va stabili termenul înainte de expirarea căruia nu mai poate fi formulată o nouă contestație;

- prin ***decizia nr. 7/RIL/2022*** instanța supremă a apreciat că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 488^6 alin. (l) C.proc.pen. raportat la art. 285 C.proc.pen. și art. 154 C.pen., în cauzele având ca obiect contestații privind durata procesului în cazul faptelor ai căror autori nu au fost identificați (sau identificabili),

deşi organele de urmărire penală au depus diligenţele necesare în acest scop, se stabilesc termene în vederea finalizării urmăririi penale (ce implică şi identificarea făptuitorilor) şi respectiv în care o nouă contestaţie nu poate fi formulată;

- cheltuielile judiciare aferente contestaţiei vor rămâne în sarcina statului.

Potrivit dispoziţiilor legale, durata procedurilor se verifică pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul cauzei, a punctelor de vedere prezentate, luându-se în considerare natura şi obiectul cauzei, inclusiv numărul de participanţi şi a dificultăţilor de administrare a probelor, elemente de extraneitate, durata fazelor procesuale anterioare, faza procesuală în care se află dosarul, comportamentul părţilor, participanţilor în cauză şi a autorităţilor implicate, modificările legislative etc. Aplicând în cauza de faţă criteriile enunţate, se constată că instanţa de apel a avut de soluţionat apelurile Ministerului Public, a doi inculpaţi şi al unei părţi responsabile civilmente, a unei părţi civile. Conform evidenţei informatizate ECRIS, dosarul a avut un grad de complexitate de 188 de puncte. Deşi cauza are înregistrate 187 de părţi şi 52 de volume de instanţă şi de urmărire penală, se constată din hotărârea instanţei de fond că numărul mare de părţi rezultă din radierea unei singure persoane juridice şi introducerea în cauză a acţionarilor acesteia, astfel încât complexitatea cauzei nu este de natură să afecteze durata redactării. Conduita procesuală a părţilor nu a influenţat durata de redactare a deciziei pronunţate de instanţa de apel. În apel, cauza a fost amânată la cererea inculpatei M.F. (un termen), şi s-au acordat termene pentru desfăşurarea cercetării judecătoreşti prin administrarea de probe (13 termene) şi pentru a fi studiat raportul de expertiză de către părţi (un termen). În cauză, se constată că minuta deciziei Curţii de Apel (prin care contestatorul M.G. a fost condamnat definitiv doar pentru săvârşirea infracţiunii de delapidare, în formă continuată – 17 acte materiale – punctele 1-17 din rechizitoriu, la pedeapsa de 11 ani 6 luni închisoare, iar M.F. a fost condamnată doar pentru infracţiunea de delapidare, la pedeapsa de trei ani închisoare), a fost pronunţată la 12 aprilie 2021. La Curtea de apel dosarul a avut 17 termene, înainte de a fi acordat termen de dezbateri şi a fost amânată pronunţarea pentru o lună (de la 12 martie 2021 la 12 aprilie 2021). Minuta deciziei priveşte soluţionarea acţiunii penale, respectiv rejudecarea acţiunii penale exercitate împotriva lui M.G. şi M.F., precum şi desfiinţarea în totalitate a modului de soluţionare a acţiunii civile de către instanţa de fond şi rejudecarea acesteia. După cum precizam anterior, acţiunea civilă a avut ca sursă prejudiciul creat în dauna unei persoanei fizice şi unei persoane juridice. Prin comparaţie, hotărârea Tribunalului, evaluată de Curtea de Apel, a fost pronunţată la 24 martie 2020 şi înregistrată la Curtea de apel la 2 iunie 2020, astfel că într-un interval de aproximativ 70 de zile, instanţa de fond a pronunţat şi redactat o hotărâre de 90 de pagini. La Tribunal, dosarul la a avut 68 de termene înainte de a fi pronunţată soluţia şi un interval de aproximativ 2 luni între pronunţarea soluţiei şi motivarea acesteia. Se constată că, din fişa dosarului din sistemul de evidenţă informatizată ECRIS, rezultă o complexitate a dosarului la instanţa de fond de 181 de puncte, având 187 de părţi şi 48 de volume de instanţă şi de urmărire penală. Datele analizate de instanţă în prezenta contestaţie provin din evidenţa informatizată ECRIS având în vedere că dosarul nu a fost înaintat Înaltei Curţi şi nici nu au fost transmise alte informaţii care să

clarifice durata redactării. Comparând cele două proceduri, desfășurate în aceeași cauză la Tribunal și Curtea de apel, este necesară accelerarea procedurii de redactare a deciziei. În raport de principiile prevăzute de art. 6 parag. 1 din CEDO și de art. 21 alin. (3) din Constituție, republicată, care prevăd că părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, Înalta Curte constată că nu există niciun argument obiectiv pentru a putea justifica întârzierea (de aproximativ 8 luni) în redactarea deciziei nr. 246 din 12 aprilie 2021 a Curții de Apel, fiind depășită o durată rezonabilă. Față de considerentele anterior expuse, contestația privind durata procesului penal cu referire la dosarul Curții de Apel, formulată de contestatorul M.G., este întemeiată și urmează a fi admisă. În consecință, Înalta Curte va admite contestația și va stabili termen în vederea redactării deciziei până la 9 noiembrie 2021 *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 549/2021, nepublicată).*

***(ii) respinge contestația* ca neîntemeiată;**

- după respingerea unei contestații o nouă contestație poate fi formulată oricând;

- în urma respingerii persoana care a formulat contestația va fi obligată la cheltuieli judiciare către stat.

***(iii) respinge contestația* ca inadmisibilă;**

- se poate dispune respingerea unei contestații ca inadmisibile în cazul în care nu a fost formulată de o persoană care avea calitate procesuală activă sau dacă prin obiectul ei nu urmărește rezolvarea problemei lipsei de celeritate a procesului (de exemplu, contestația formulată de persoana căreia i s-a restituit pe cale administrativă plângerea penală formulată ca urmare a constatării unor vicii de formă neesențiale, în acest caz neexistând un dosar penal), ori atunci când a fost formulată cu privire la procese penale începute înainte de 1 februarie 2014;

- în urma respingerii persoana care a formulat contestația va fi obligată la cheltuieli judiciare către stat.

(iv) ia act de retragerea contestației.

- în această ipoteză o nouă contestația nu mai poate fi formulată *în cadrul aceleiași faze procesuale* în care a fost retrasă; deopotrivă, va putea fi aplicată o amendă judiciară în temeiul art. 488^6 alin. (4) C.proc.pen. pentru formularea contestației cu rea-credință și se va dispune obligarea contestatorului la plata cheltuielilor judiciare către stat;

- încheierea se motivează în termen de 5 zile de la pronunțare și se comunică părților și subiecților procesuali principali din cauză care sunt ținuți să respecte termenele cuprinse în aceasta. Dosarul se restituie în ziua motivării;

- o nouă contestație nu poate fi formulată înainte de expirarea termenului stabilit prin hotărârea de admitere *și doar pentru motive ivite ulterior contestației anterioare*;

În cazul introducerii unei noi contestații privind durata procesului penal în cursul urmăririi penale, după expirarea termenului de rezolvare a cauzei stabilit prin încheierea de admitere a unei contestații privind durata procesului penal formulate în aceeași cauză, judecătorul de drepturi și libertăți soluționează

noua contestaţie pe baza examinării elementelor enumerate în art. 488[5] alin. (2) C.proc.pen., evaluate, conform art. 488[6] alin. (3) C.proc.pen., prin raportare exclusivă la motivele intervenite ulterior contestaţiei anterioare *(I.C.C.J., secţia penală, Judecătorul de drepturi şi libertăţi, încheierea nr. 316 din 16 septembrie 2020, www.scj.ro).*

Chiar dacă Codul de procedură penală prevede o procedură detaliată a *„contestaţiei în accelerare"*, apreciez că nu s-ar putea susţine că aceasta constituie un remediu procedural care să satisfacă *in concreto* caracterul de efectivitate cerut de instanţa europeană, atâta timp cât prin lege nu se stabileşte caracterul obligatoriu al soluţiei pronunţate de organul judiciar ce soluţionează contestaţia şi nici consecinţele care se produc pentru procuror sau instanţă în ipoteza în care este depăşit termenul stabilit în încheiere pentru soluţionarea cauzei (de pildă, existenţa unui impediment la exercitarea acţiunii penale sau reţinerea unei cauzele legale de reducere a pedepselor etc.). Practic, soluţia instanţei care soluţionează contestaţia poate atrage cel mult o răspundere disciplinară a magistratului învestit cu dosarul în care s-a constatat lentoare procedurii (de pildă, pentru nerespectarea în mod repetat şi din motive imputabile a dispoziţiilor legale privitoare la soluţionarea cu celeritate a cauzelor, exercitarea funcţiei, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credinţă sau din gravă neglijenţa, efectuarea cu întârziere a lucrărilor, din motive imputabile) fără a avea vreun efect direct şi imediat în cauza în care se ridică problema depăşirii termenului rezonabil al procesului penal.

Aşadar, faţă de neajunsurile contestaţiei în despăgubiri sau în accelerare consider că *lipseşte în continuare certitudinea juridică*[1], atât în teorie, cât şi în practică, a remediilor la care persoana interesată ar putea apela în contextul legislativ creat prin intrarea în vigoare a Codului de procedură penală.

Astfel, rămâne în continuare deschisă posibilitatea organelor judiciare de a avea în vedere la individualizarea pedepsei faptul că într-o anumită cauză a fost depăşit termenul rezonabil al procesului penal pronunţând o pedeapsă mai redusă în considerarea acestui fapt sau alegând o modalitate sancţionatorie, ori de individualizare a executării pedepsei mai blândă; în această privinţă Curtea Europeană în cauza *Beck c. Norvegiei* a reţinut că „un reclamant nu poate susţine că este victimă în sensul art. 34 din Convenţie atunci când autorităţile naţionale au recunoscut – explicit sau în esenţă – şi apoi au reparat încălcarea Convenţiei de care acesta se plânge în faţa ei. *Fiind vorba, mai exact, de o încălcare a art. 6 parag. 1 datorită duratei unei proceduri penale, o atenuare a pedepsei constituie în această privinţă o reparaţie corespunzătoare din moment ce este măsurabilă şi substanţială*".

[1] CtEDO, hotărârea din 9 mai 2003, în cauza *Soc c. Croaţiei*, parag. 94.

Capitolul IX
Executarea hotărârilor penale definitive

Rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătoreşti nu are drept urmare şi încetarea existenţei unor proceduri penale în legătură cu procesul finalizat.

Fără a aduce atingere autorităţii de lucru judecat a hotărârii definitive, procedurile *postsententiam* vizează punerea în executare a dispoziţiilor referitoare la soluţiile pronunţate prin hotărâre atât cu privire la acţiunea penală, cât şi cele referitoare la acţiunea civilă. Vor fi astfel analizate modalităţile în care sunt puse în executare pedepsele privative de libertate, dar şi particularităţile punerii în executare a modalităţilor sancţionatorii neprivative de libertate. Tot astfel, executarea măsurii confiscării speciale şi extinse, a amenzilor şi cheltuielilor judiciare va presupune o analiză şi a dispoziţiilor actualului Cod de procedură fiscală şi a legislaţiei specifice executării creanţelor bugetare.

Existenţa unor incongruenţe în executarea hotărârilor definitive poate conduce la sesizarea instanţei de executare pe calea contestaţiei la executare.

În acest capitol vor fi analizate atât procedurile penale ce se desfăşoară în faţa instanţei de executare, cât şi competenţele specifice ale judecătorilor implicaţi activ în faza de executare: judecătorul delegat cu executarea şi judecătorul delegat cu supravegherea privării de libertate.

Deopotrivă, vor fi analizate o serie de proceduri cu o mare expunere practică, cum ar fi: amânarea sau întreruperea executării pedepsei, liberarea condiţionată, modificarea pedepselor pe parcursul executării etc.

Deşi procesul penal este finalizat, cunoaşterea regulilor specifice procedurilor de executare se dovedeşte a fi în continuare relevantă în vederea asigurării protecţiei drepturilor fundamentale ale persoanelor vizate de aceste proceduri.

Secţiunea 1. Punerea în executare a hotărârilor penale definitive

§1. Noţiune

- este activitatea procesuală, efectuată ***din oficiu, prin care sunt executate dispoziţiile hotărârii penale definitive***; nu este necesar ca Ministerul Public să solicite instanţei de executare sau judecătorului delegat cu executarea punerea în executare a hotărârii penale executorii;

- în această fază procesuală nu se exercită acţiunea penală, activităţile necontencioase vizând punerea în executare a dispoziţiilor din hotărârile penale definitive şi, după caz, rezolvarea incidentelor survenite în legătură cu executarea în cadrul procedurilor contencioase;

- hotărârea penală prin care se dispune achitarea sau încetarea procesului penal, fără ca inculpatul să fi fost supus unei măsuri de siguranţă ori obligat la plata de despăgubiri sau cheltuieli judiciare *nu este susceptibilă de a fi pusă în executare*;

- competenţa punerii în executare a hotărârilor penale definitive aparţine ***instanţei de executare***; de regulă, instanţa de executare este şi cea care are competenţa de a rezolva incidentele referitoare la punerea în executare;

- hotărârea instanţei penale, rămasă definitivă la prima instanţă de judecată, sau la instanţa ierarhic superioară ori la instanţa de apel, *se pune în executare de către prima instanţă de judecată* (*judecătorie, tribunal sau curte de apel*), în calitate de ***instanţă de executare***; de la această regulă în art. 553 C.proc.pen. sunt stipulate **două excepţii**:

1. hotărârile pronunţate ***în primă instanţă*** de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie se pun în executare, după caz, de *Tribunalul Bucureşti sau de tribunalul militar în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere* (Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Timişoara); *dacă pedeapsa aplicată unui militar nu se execută prin privare de libertate, competenţa teritorială a tribunalului militar se va determina potrivit art. 41 C.proc.pen.*; dacă hotărârea nu este pronunţată în primă instanţă de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ci ca instanţă de apel, instanţa de executare se va determina potrivit regulii generale şi va fi curtea de apel care a judecat cauza în primă instanţă;

2. hotărârile penale *nedefinitive, dar executorii* privind ***măsurile de siguranţă, măsurile asigurătorii şi măsurile preventive*** care se pun în executare, după caz, de judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau de instanţa ***care le-a dispus, iar nu de instanţa de executare*** (de pildă, în cazul în care măsura asigurătorie sau obligarea provizorie la tratament medical a fost dispusă prin hotărârea instanţei supreme, punerea în executare se va face chiar de I.C.C.J., ca instanţă care a dispus măsura procesuală, iar nu de Tribunalul Bucureşti, ca instanţă de executare); deopotrivă, trebuie avut în vedere că pentru aceste materii judecătorul care a dispus măsura poate fi din orice instanţă, inclusiv din cadrul instanţei supreme (de pildă, dacă judecătorul de drepturi şi libertăţi din cadrul curţii de apel respinge propunerea de arestare preventivă, iar după soluţionarea contestaţiei completul de judecători de drepturi şi libertăţi din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie admite propunerea procurorului şi dispune arestarea preventivă, hotărârea se va pune în executare de către instanţa supremă); din exemplul anterior reiese şi faptul că în aceste materii instanţa de executare poate fi şi cea care a soluţionat calea de atac a contestaţiei, nu doar prima instanţă;

- este posibil ca instanţa care avea iniţial calitatea de instanţă de executare să piardă această calitate în ipoteza în care pe parcursul executării pedepsei sunt soluţionate cereri de modificare a pedepsei sau de aplicare a legii penale mai favorabile potrivit art. 6 C.pen. de alte instanţe competente care în urma hotărârilor pronunţate dispun anularea mandatului/mandatelor de executare a pedepsei (emise iniţial de instanţa de executare) şi emiterea unui nou mandat de executare; prin urmare,

instanţa care emite un nou mandat de executare a pedepsei devine instanţă de executare (de pildă, în cazul în care o persoană este condamnată prin mai multe hotărâri definitive diferite pentru infracţiuni concurente, iar pe parcursul executării cere contopirea acestora de către instanţa a cărei hotărâre a rămas ultima definitivă care, procedând la contopire anulează mandatele de executare anterior emise, şi dispune emiterea unui singur mandat de executare a pedepsei rezultante; această instanţă care a efectuat contopirea pedepselor va deveni instanţa de executare a pedepsei);

- în legătură cu activitatea de executare a hotărârilor penale definitive, Legea nr. 253/2013 şi Legea nr. 254/2013 acordă competenţe funcţionale specifice *fie judecătorului delegat cu executarea hotărârilor penale, fie judecătorului delegat cu supravegherea privării de libertate; competenţele funcţionale ale acestora sunt diferite, neputând fi confundate*;

- în cazul în care, în temeiul prevederilor Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, curtea de apel a dispus recunoaşterea unor hotărâri penale străine, transferarea condamnatului pentru continuarea executării pedepsei într-un penitenciar din România, conversiunea condamnării şi a emis mandatul de executare a pedepsei, ***curtea de apel nu constituie instanţă de executare***, ci o instanţă specială, desemnată ca autoritate judiciară competentă în unele dintre procedurile reglementate în legea menţionată. **Curtea de apel** ce a dispus recunoaşterea hotărârii penale străine ***va*** *proceda la emiterea formelor de punere în executare a pedepsei închisorii, însă cererile ulterioare a căror competenţă de soluţionare a cauzei este dată în competenţa instanţei de executare vor fi soluţionate de instanţa competentă material potrivit legii române să judece în primă instanţă infracţiunile pentru care contestatorul a fost condamnat în străinătate (I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 2912 din 8 mai 2006, www.scj.ro)*;

- când hotărârea rămâne definitivă în faţa instanţei ierarhic superioare sau la instanţa de apel, aceasta, prin biroul de executări penale, trimite instanţei de executare *un extras* din acea hotărâre, cu datele necesare punerii în executare, *în ziua pronunţării* hotărârii de către instanţa de apel sau, după caz, de către instanţa ierarhic superioară;

- când hotărârea instanţei de apel a fost modificată prin decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, pronunţată în recurs în casaţie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie trimite instanţei de executare un extras al deciziei din recursul în casaţie, cu datele necesare punerii în executare, în ziua pronunţării deciziei;

- în cazul pedepsei amenzii şi măsurilor educative neprivative de libertate (stagiul de formare civică; supravegherea; consemnarea la sfârşit de săptămână; asistarea zilnică) *judecătorul delegat cu executarea* din cadrul instanţei de executare ***poate delega*** unele atribuţii judecătorului delegat cu executarea de la instanţa corespunzătoare în grad instanţei de executare în circumscripţia căreia locuieşte persoana aflată în executare.

§2. Judecătorul delegat cu executarea

- ***preşedintele instanţei de executare deleagă*** anual unul sau mai mulţi dintre judecătorii acesteia pentru coordonarea activităţilor privind punerea în executare a

hotărârilor judecătoreşti; judecătorul delegat cu executarea unei pedepse sau măsuri neprivative de libertate rămâne, de regulă, acelaşi pe toată perioada executării (regula continuităţii);

- delegarea are doar natură administrativă, neputând fi asimilată aplicării instituţiei delegării procesuale în condiţiile art. 201 sau art. 324 C.proc.pen.; în plus, art. 553 alin. (6) C.proc.pen. prevede că în cazul pedepselor şi măsurilor neprivative de libertate, judecătorul delegat cu executarea din cadrul instanţei de executare ***poate delega*** unele atribuţii judecătorului delegat cu executarea de la instanţa corespunzătoare în grad instanţei de executare în circumscripţia căreia locuieşte persoana aflată în executare;

- pe durata exercitării atribuţiilor privind executarea hotărârilor penale judecătorul delegat cu executarea poate desfăşura şi alte activităţi la instanţa din cadrul căreia a fost desemnat (de pildă, poate exercita funcţia de judecător de drepturi şi libertăţi potrivit planificărilor de permanenţă ori poate exercita funcţia de judecată sau de judecător de cameră preliminară);

- potrivit art. 25 din noul Regulament de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, **judecătorii delegaţi de preşedinţii instanţelor cu executarea hotărârilor penale exercită următoarele atribuţii**:

a) emit mandatele de executare a pedepsei închisorii şi a pedepsei detenţiunii pe viaţă, asigură comunicarea şi supraveghează luarea măsurilor pentru ducerea la îndeplinire a acestora;

b) asigură punerea în executare a măsurilor educative;

c) îndrumă şi controlează activitatea desfăşurată de către serviciul de probaţiune şi de către instituţiile din comunitate implicate în punerea în executare a pedepselor şi măsurilor neprivative de libertate;

d) sesizează instanţa de executare în cazul în care, cu prilejul punerii în executare a hotărârii sau în cursul executării, se iveşte vreo nelămurire ori împiedicare, precum şi în celelalte cazuri prevăzute de lege;

e) rezolvă incidentele ivite în cursul executării, date prin lege în competenţa acestora, şi iau măsuri pentru rezolvarea tuturor cererilor ivite în cursul executării;

f) soluţionează plângerile împotriva deciziilor consilierului de probaţiune;

g) aplică amenzi judiciare pentru comiterea unor abateri judiciare, în cazurile prevăzute de lege;

h) verifică periodic închiderea poziţiilor din registrul de executări penale de către grefierul delegat la compartimentul executări penale;

i) rezolvă corespondenţa aferentă activităţii de punere în executare a hotărârilor penale;

j) exercită atribuţiile privind emiterea mandatului european de arestare şi demersurile legate de acesta reglementate de Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, atunci când este desemnat în condiţiile legii;

k) asigură transmiterea către Secţia pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii sau către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, după caz, în termenele şi condiţiile legale, a hotărârilor judecătoreşti prin care s-a dispus arestarea preventivă, arestul la domiciliu, precum şi, în cazurile prevăzute de lege, controlul judiciar sau controlul judiciar pe cauţiune faţă de un judecător, procuror sau magistrat-asistent, precum şi a celor prin care s-a dispus condamnarea, amânarea sau renunţarea la aplicarea pedepsei faţă de aceştia, precum şi confirmarea renunţării la urmărire penală, rămase definitive;

l) îndeplinesc alte atribuţii date prin lege în competenţa acestora.

- din atribuţiile enumerate mai sus rezultă că actele judecătorului delegat cu executarea pot fi procesuale (de pildă, dispune sesizarea instanţei de executare) sau procedurale (asigură comunicarea mandatelor de executare a pedepsei); tot astfel, reiese că judecătorul delegat cu executarea nu poate fi asimilat instanţei de executare, acesta având atribuţii distincte şi acţionând în mod autonom de aceasta, inclusiv ca subiect oficial care are competenţa de a sesiza instanţa de executare (nu reprezintă caz de autoînvestire a instanţei de executare);

- activitatea specifică procesului de supraveghere efectuată de către serviciul de probaţiune sau de către celelalte autorităţi responsabile de punerea în executare a pedepselor, măsurilor educative sau a altor măsuri prevăzute lege şi de către instituţiile din comunitate se desfăşoară sub îndrumarea şi controlul judecătorului delegat cu executarea;

- în realizarea activităţii de îndrumare şi control al executării ***pedepselor şi măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate***, art. 15 din Legea nr. 253/2013 prevede că ***judecătorul delegat cu executarea exercită următoarele atribuţii***:

a) asigură punerea în executare, prin comunicarea, către serviciul de probaţiune şi alte instituţii prevăzute de Legea nr. 253/2013 implicate în executarea pedepselor şi măsurilor neprivative de libertate, a copiilor de pe hotărâre sau, după caz, de pe dispozitivul acesteia, prin care s-au dispus aceste pedepse sau măsuri;

b) asigură punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate, prin exercitarea competenţelor prevăzute de Legea nr. 253/2013;

c) sesizează instanţa de executare în cazul în care, cu prilejul punerii în executare a hotărârii sau în cursul executării, se iveşte vreo nelămurire ori împiedicare;

d) rezolvă incidentele ivite în cursul executării date prin lege în competenţa sa;

e) sesizează instanţa de executare, în cazurile prevăzute de Legea nr. 253/2013, pentru modificarea conţinutului, înlocuirea, încetarea unor obligaţii sau revocarea unor pedepse ori măsuri neprivative de libertate;

f) soluţionează plângerile împotriva deciziilor consilierului de probaţiune;

g) aplică amenzi judiciare în cazul comiterii unor abateri judiciare prevăzute de Legea nr. 253/2013;

h) îndeplineşte alte atribuţii date prin lege în competenţa sa.

Judecătorul delegat cu executarea sesizează instanţa de executare prin adresă:

a) în cazul în care, cu prilejul punerii în executare a hotărârii sau în cursul executării, se iveşte vreo nelămurire ori împiedicare;

b) în cazurile în care se impune modificarea conţinutului, înlocuirea, încetarea unor obligaţii sau revocarea unor pedepse ori măsuri neprivative de libertate.

Judecătorul delegat cu executarea se pronunţă prin încheiere cu privire la:

a) incidentele ivite în cursul executării date prin lege în competenţa sa; încheierea pronunţată nu este supusă niciunei căi de atac;

b) plângerile împotriva deciziilor consilierului de probaţiune; încheierea pronunţată nu este supusă niciunei căi de atac;

c) aplicarea de amenzi judiciare în cazul comiterii unor abateri judiciare prevăzute de Legea nr. 253/2013.

Judecătorul delegat cu executarea emite adrese sau dispoziţii în exercitarea atribuţiilor referitoare la:

a) asigurarea punerii în executare, prin comunicarea, către serviciul de probaţiune şi alte instituţii implicate în executarea pedepselor şi măsurilor neprivative de libertate, a copiilor de pe hotărâre sau, după caz, de pe dispozitivul acesteia, prin care s-au dispus aceste pedepse sau măsuri;

b) asigurarea punerii în executare a măsurilor educative neprivative de libertate, prin exercitarea competenţelor prevăzute de Legea nr. 253/2013;

- în cadrul ***competenţelor de verificare a legalităţii actelor emise de consilierul de probaţiune judecătorul delegat cu executarea*** verifică legalitatea deciziilor emise de acesta cu privire la persoanele aflate în supraveghere şi instituţiile din comunitate vizate; împotriva deciziilor consilierului de probaţiune, persoana sau instituţia din comunitate vizată poate face ***plângere*** la judecătorul delegat cu executarea; nu se poate formula plângere împotriva sesizării instanţei făcute de către consilierul de probaţiune în cazurile în care sesizarea este de competenţa sa; plângerea persoanei supravegheate *nu suspendă executarea deciziei atacate*; plângerea se soluţionează în camera de consiliu, după ascultarea petentului şi a consilierului de probaţiune. Neprezentarea părţilor legal citate nu împiedică soluţionarea plângerii.

§3. Judecătorul delegat cu supravegherea privării de libertate

- are o competenţă specifică diferită de cea a judecătorului delegat cu executarea;

- preşedintele curţii de apel în a cărei rază teritorială funcţionează un penitenciar, un centru de reţinere şi arestare preventivă, un centru de arestare preventivă, un centru educativ ori un centru de detenţie ***desemnează***, anual, unul sau mai mulţi judecători de supraveghere a privării de libertate, precum şi unul sau mai mulţi supleanţi ai acestora, de la instanţele din raza curţii de apel; desemnarea judecătorilor de supraveghere a privării de libertate şi a supleanţilor se face în baza acordului prealabil scris al acestora, cu precădere dintre judecătorii care, anterior, au avut aceeaşi calitate ori au exercitat atribuţii în cadrul compartimentului de executări penale al instanţei;

pe durata exercitării atribuţiilor privind supravegherea executării pedepselor şi a măsurilor privative de libertate, judecătorii *nu pot desfăşura* alte activităţi la instanţa din cadrul căreia au fost desemnaţi (de pildă, judecătorul delegat cu supravegherea privării de libertate nu poate exercita în acelaşi timp şi funcţia de judecător delegat cu executarea);

- judecătorul delegat cu supravegherea privării de libertate supraveghează şi controlează asigurarea legalităţii în executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate; astfel, exercită următoarele atribuţii administrative şi administrativ-jurisdicţionale:

a) soluţionează plângerile deţinuţilor privind exercitarea drepturilor prevăzute de Legea nr. 254/2013;

b) soluţionează plângerile privind stabilirea şi schimbarea regimurilor de executare a pedepselor şi a măsurilor educative privative de libertate;

c) soluţionează plângerile deţinuţilor privind aplicarea sancţiunilor disciplinare;

d) participă la procedura refuzului de hrană;

e) participă, în calitate de preşedinte, la şedinţele comisiei pentru liberare condiţionată;

f) exercită orice alte atribuţii prevăzute de prezenta lege.

- în exercitarea atribuţiilor sale, judecătorul de supraveghere a privării de libertate poate audia orice persoană, poate solicita informaţii ori înscrisuri de la administraţia locului de deţinere, poate face verificări la faţa locului şi are acces la dosarul individual al deţinuţilor, la evidenţe şi orice alte înscrisuri sau înregistrări necesare pentru exercitarea atribuţiilor prevăzute de lege;

- atribuţiile administrativ-jurisdicţionale se exercită în cadrul procedurilor speciale şi se finalizează printr-un act administrativ-jurisdicţional, denumit încheiere[1];

---

[1] De pildă, potrivit art. 39 din Legea nr. 254/2013, împotriva modului de stabilire a regimului de executare, persoana condamnată poate formula *plângere* la judecătorul de supraveghere a privării de libertate, în termen de 3 zile de la data la care i s-a comunicat decizia de stabilire a regimului de executare a pedepselor privative de libertate; competenţa de soluţionare a plângerii aparţine judecătorului de supraveghere a privării de libertate de la penitenciarul a cărui comisie a stabilit regimul de executare; plângerea *nu suspendă executarea hotărârii comisiei*; persoana condamnată poate fi ascultată, la locul de deţinere, de judecătorul de supraveghere a privării de libertate. Judecătorul de supraveghere a privării de libertate soluţionează plângerea în termen de 10 zile de la data primirii acesteia şi pronunţă, *prin încheiere motivată*, una dintre următoarele soluţii: *a)* admite plângerea şi dispune modificarea regimului de executare; *b)* respinge plângerea, dacă aceasta este nefondată, tardivă sau inadmisibilă; *c)* ia act de retragerea plângerii. Încheierea judecătorului de supraveghere a privării de libertate *se comunică* persoanei condamnate şi administraţiei penitenciarului, în termen de 3 zile de la data pronunţării acesteia. Încheierea este executorie de la data comunicării către administraţia penitenciarului. Împotriva încheierii judecătorului de supraveghere a privării de libertate, *persoana condamnată şi administraţia penitenciarului pot formula contestaţie* la judecătoria în a cărei circumscripţie se află penitenciarul, în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii. Contestaţiile se depun la judecătorul de supraveghere a privării de libertate care a pronunţat încheierea. Contestaţiile se înaintează judecătoriei, împreună cu dosarul cauzei, în termen de două zile de la primirea acestora. Contestaţia nu suspendă executarea încheierii.

- *împotriva încheierii judecătorului delegat cu supravegherea privării de libertate, Legea nr. 254/2013 prevede posibilitatea formulării contestației fie de persoana condamnată, fie de administrația locului de deținere la* ***judecătoria în a cărei circumscripție se află penitenciarul*** (de pildă, împotriva încheierii prin care judecătorul delegat cu supravegherea se pronunță cu privire la plângerea persoanei condamnate referitoare la stabilirea sau schimbarea regimului de executare a pedepsei ori cu privire la plângerea împotriva măsurilor luate de către administrația penitenciarului privitoare la exercitarea drepturilor condamnatului prevăzute de Legea nr. 254/2013);

- ***procedura de soluționare a contestației este reglementată de Legea nr. 254/2013***, întrucât, în ciuda omonimiei, aceasta nu are natura unei căii ordinare de atac de reformare exercitate împotriva unei hotărâri pronunțate în primă instanță în exercitarea funcțiilor judiciare într-o cauză penală pentru a fi aplicabile dispozițiile art. 425[1] C.proc.pen.; așadar, legea specială prevede că ședința de judecată este publică, cu participarea persoanei condamnate, citarea administrației locului de deținere și încunoștințarea procurorului; în cadrul acestei proceduri, deși contestatorul sau intimatul este privat de libertate, *asistența juridică nu este obligatorie*, dispozițiile art. 90 C.proc.pen. neaplicându-se în mod corespunzător; deopotrivă, *participarea procurorului nu este obligatorie*, dispozițiile art. 597 alin. (3) C.proc.pen. specifice fazei de executare neaplicându-se în această procedură; instanța soluționează contestația **prin sentință definitivă pronunțată în ședință publică**; întocmirea minutei este obligatorie.

§4. Hotărâri penale executorii

- hotărârile penale executorii sunt hotărârile judecătorești (încheieri, sentințe, decizii) ce pot fi puse în executare;

- în principiu, o hotărâre devine executorie în momentul rămânerii sale definitive, indiferent dacă aceasta a avut loc prin necontestare/neapelare în termen ori după soluționarea căii de atac;

- este posibil ca față de coinculpații din aceeași cauză hotărârea penală să rămână definitivă la date diferite (de pildă, față de un inculpat hotărârea de condamnare poate rămâne definitivă prin neapelare, față de altul la data retragerii apelului, iar față de un al treilea coinculpat, la data pronunțării deciziei instanței de apel).

a) rămânerea definitivă a hotărârii primei instanțe;

- este momentul la care hotărârea *primei instanțe* devine executorie;

- *hotărârile primei instanțe rămân definitive:*

Contestația se judecă, în ședință publică, cu citarea persoanei condamnate și a administrației penitenciarului. Persoana condamnată și administrația penitenciarului pot depune memorii și concluzii scrise. Persoana condamnată este adusă la judecată doar la solicitarea instanței, în acest caz fiind audiată. *Asistența juridică și nici participarea procurorului nu sunt obligatorii.* În cazul în care procurorul și reprezentantul administrației penitenciarului participă la judecată, aceștia pun concluzii. Instanța se pronunță *prin sentință definitivă, în ședință publică.* Sentința se comunică persoanei condamnate și administrației penitenciarului.

1. ***la data pronunţării***, când hotărârea nu este supusă contestaţiei sau apelului: de pildă, sentinţele şi încheierile prin care se declină competenţa [art. 50 alin. (4) C.proc.pen. şi art. 51 alin. (6) C.proc.pen.], încheierea prin care instanţa de apel dispune asupra măsurilor preventive, încheierile prin care se admite sau respinge declaraţia de abţinere sau cererea de recuzare [art. 68 alin. (7) C.proc.pen.], încheierile prin care se dispun măsuri de protecţie cu privire la martorul ameninţat sau martorul vulnerabil în cursul judecăţii [art. 128 alin. (6) C.proc.pen.], încheierile prin care judecătorul de drepturi şi libertăţi se pronunţă cu privire la măsurile de supraveghere tehnică: [încuviinţare – art. 140 alin. (7) C.proc.pen., confirmării măsurilor dispuse de procuror – art. 141 alin. (8) C.proc.pen., prelungirii mandatului de supraveghere tehnică – art. 144 alin. (2) C.proc.pen.];

2. ***la data expirării termenului de apel sau de introducere a contestaţiei*:**

(i) *când nu s-a declarat apel sau contestaţie în termen;*

- nu prezintă importanţă în acest caz data la care s-a pronunţat hotărârea instanţei de control judiciar cu privire la apelul tardiv declarat, şi nici dacă a fost retrasă calea de atac;

- formularea cererii de repunere în termenul de apel sau de contestaţie nu suspendă executarea de drept, fiind necesară o dispoziţie a instanţei de control judiciar, care după admiterea cererii de repunere în termen apel are facultatea de a dispune suspendarea executării;

- constituirea unui dosar având ca obiect îndreptarea erorii materiale nu face ca data rămânerii definitive a hotărârii şi cea de emitere a mandatului de executare să se proroge până la momentul rămânerii definitive a hotărâri de îndreptare a erorii materiale;

Un memoriu formulat de inculpat imediat după arestare, adresat Preşedintelui României, pe care l-a considerat ca fiind o declaraţie a unei căi de atac, nu poate fi avut în vedere, deoarece o astfel de cerere adresată unei alte autorităţi, care nu are atribuţii jurisdicţionale, nu are nicio valabilitate *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3180 din 18 mai 2006, www.scj.ro)*.

Menţionarea greşită a termenului pentru exercitarea căii de atac în hotărârea atacată nu produce consecinţe în ceea ce priveşte modul de calcul al termenului, întrucât acesta este un termen legal procedural ce nu poate fi prelungit de instanţa de judecată *(C.A. Cluj, secţia penală, decizia nr. 1050 din 13 decembrie 2000, în B.J.C.P. 2000, p. 291)*.

(ii) *când apelul sau, după caz, contestaţia declarată a fost retrasă înăuntrul termenului.*

- în cazul în care în termenul de apel persoana vătămată sau partea *renunţă la apel*, hotărârea este definitivă *sub aspectul laturii penale de la data expirării termenului de apel, respectiv de la data renunţării sub aspectul laturii civile.*

Faţă de dispoziţiile Codului de procedură penală, potrivit cărora retragerea trebuie să fie făcută personal de parte sau prin mandatar special, se impune ca instanţa să verifice identitatea persoanei care a formulat cererea de retragere, aşa încât nu va putea să ia act de retragerea căii de atac numai pe baza unei simple cereri expediate prin poştă *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 978/2000, în C.P.J.P. 2000, p. 403).*

3. *în cazul retragerii apelului sau, după caz, a contestaţiei declarate în termen*, este necesar ca instanţa de control judiciar să verifice dacă declaraţia de retragere aparţine apelantului/contestatorului şi dacă aceasta a fost realizată cu respectarea condiţiilor legale; prin urmare, necesitatea efectuării acestor verificări trebuie să conducă la concluzia că relevantă în această ipoteză este data pronunţării hotărârii prin care instanţa de control judiciar a luat act de manifestarea de voinţă a apelantului/contestatorului legal exprimată;

- în cazul în care apelul este retras de procuror trebuie verificat dacă partea în favoarea căreia a fost declarat apelul îl însuşeşte sau nu;

- o situaţie particulară o prezintă cauzele în care sunt formulate căi ordinare de atac în termen de mai mulţi inculpaţi, şi numai unii dintre aceştia îşi retrag calea de atac; în ipoteza în care la acelaşi termen are loc judecata şi pronunţarea cu privire la toate căile de atac declarate în cauză prin decizia, sau după caz, încheierea instanţei de control judiciar se va lua act de retragerea apelului; dacă judecarea apelurilor/contestaţiilor care nu au fost retrase nu are loc la termenul în care o parte dintre inculpaţi au retras calea de atac, instanţa poate lua act prin decizie/încheiere de această manifestare de voinţă, disjunge cauza cu privire la căile de atac care urmează a fi judecate şi acorda pentru acestea un nou termen de judecată; în această din urmă ipoteză, în practica judiciară s-a mai reţinut şi faptul că, în aplicarea dispoziţiilor art. 551 pct. 3 C.proc.pen. şi art. 553 alin. (3) C.proc.pen., instanţa de control judiciar poate lua act prin încheiere de retragerea apelului/contestaţiei chiar dacă nu se procedează la disjungerea cauzei[1], argumentat de faptul că data rămânerii definitive a hotărârii este cea a retragerii apelului, iar nu cea a constatării manifestării de voinţă prin decizia finală pronunţată în cauză[2];

- în cazul în care apelul sau contestaţia nu a fost declarată în termen, se va respinge calea de atac ca tardivă, chiar dacă apelantul sau contestatorul arată că doresc să retragă calea de atac, întrucât aceasta nu are aptitudinea de a învesti instanţa de control judiciar, hotărârea rămânând definitivă la data expirării termenului de formulare a apelului sau contestaţiei.

---

[1] *În acest sens: I.C.C.J., secţia penală, încheierea din 3 octombrie 2019; I.C.C.J., Completul de 5 judecători penal, încheierea din 12 iunie 2019.*

[2] În acest fel se evită, de pildă, întârzierea emiterii formelor de executare cu privire la condamnatul la o pedeapsă privativă de libertate care şi-a retras apelul şi cu privire la care starea de arest a încetat de drept la momentul rămânerii definitive a hotărârii. Deopotrivă, persoana condamnată la o pedeapsă privativă de libertate poate formulat începând cu data rămânerii definitive a hotărârii cerere de contopire a pedepselor aplicate pentru infracţiunile concurente în ipoteza condamnărilor multiple în cauze diferite.

În esenţă, reprezentantul Ministerului Public a solicitat amânarea cauzei pentru ca partea civilă să fie citată cu menţiunea dacă îşi însuşeşte sau nu apelul declarat în cauză, retras de secţia pentru investigare a infracţiunilor de justiţie, întrucât pentru infracţiunea de şantaj reţinută în sarcina inculpatului D. există parte civilă, cu privire la care a apreciat că sunt incidente prevederile art. 415 alin. (4) C.proc.pen., care prevăd faptul că apelul retras de procuror poate fi însuşit de partea în favoarea căreia a fost formulat. A mai precizat că se impune disjungerea cauzei numai în ceea ce priveşte infracţiunea de şantaj reţinută în sarcina inculpatului D., această solicitare nevizându-i pe ceilalţi inculpaţi pentru toate faptele reţinute în sarcina acestora şi nici celelalte fapte reţinute în sarcina inculpatului D. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Completul de 5 Judecători – Penal 2-2018, prioritar pronunţării asupra cererii de retragere a apelului formulat de parchet apreciază necesare câteva precizări teoretice cu privire la solicitarea prealabilă formulată de Ministerul Public, constatând că respectiva cerere de disjungere a cauzei nu îndeplineşte condiţia esenţială impusă de Codul de procedură penală, aceea a realizării mai bunei înfăptuiri a justiţiei şi a desfăşurării procedurilor judiciare într-un termen rezonabil. (...) în speţa dedusă judecăţii se constată că ceea ce a solicitat reprezentantul Ministerului Public, concomitent cu amânarea judecării cauzei şi admiterea cererii de disjungere, a fost emiterea, în subsidiar, a unei adrese către partea civilă SCE. SRL Bucureşti pentru a-şi preciza punctul de vedere cu privire la o eventuală însuşire a apelului retras de către Ministerul Public, fiind constituită parte civilă în cauză cu referire la fapta de şantaj prevăzută de art. 13^1 din Legea nr. 78/2000 raportat la art. 207 alin. (1), (2) şi (3) C.pen. reţinută în sarcina inculpatului D. (faptă presupus a fi fost comisă în luna martie 2011). (...) este evident că subiect pasiv al acestei infracţiuni nu ar putea fi decât o persoană fizică şi nu persoana juridică SC E. SRL Bucureşti, motiv pentru care instanţa de control judiciar constată că nu se impune nici disjungerea cauzei în scopul susţinut de reprezentantul Ministerului Public, acţiunea penală fiind, aşa cum mai sus s-a arătat, indivizibilă, operaţiune procesuală care, pe de o parte, n-ar avea nicio finalitate/justificare în economia dosarului penal aflat în faza apelului într-un moment în care instanţa de control judiciar a fost învestită cu o cerere de retragere a apelului formulat de parchet, iar pe de altă parte, nu ar face altceva decât să amâne aplicarea dispoziţiilor imperative ale art. 551 C.proc.pen. referitoare la stabilirea caracterului definitiv a hotărârii judecătoreşti pronunţate în apel, ca urmare a retragerii apelului de către titularul său în condiţiile legale. Mai mult decât atât, se constată că apelul nu a fost declarat exclusiv în favoarea persoanei vătămate prin comiterea infracţiunii de şantaj şi cu privire la care se solicită disjungerea, ci s-a exercitat de Ministerul Public cu privire la toate faptele şi toate persoanele care au fost trimise în judecată, nefiind incidentă ipoteza unui apel susceptibil de însuşire, în sensul art. 415 alin. (4) C.proc.pen., iar dacă instanţa de apel ar considera altfel, amânarea judecării cauzei dintr-un motiv generat artificial cu efect dilatoriu, pentru a fi citată partea civilă cu menţiunea de a preciza dacă îşi însuşeşte apelul retras în bloc de Ministerul Public, nu poate fi în mod rezonabil explicată şi justificată prin corelare cu exigenţele termenului rezonabil al procesului impuse de art. 6 parag. 1 din Convenţie, în condiţiile în care atât retragerea, cât şi însuşirea apelurilor reprezintă manifestări de voinţă unilaterale şi liber consimţite,

care nu trebuie justificate, câtă vreme se realizează în forma procedurală cerută de lege. Pentru considerentele expuse anterior, instanţa de control judiciar, cu majoritate, va respinge cererea formulată de Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie de disjungere a cauzei în ceea ce îl priveşte pe inculpatul D. sub aspectul săvârşirii infracţiunii de şantaj prevăzută de art. 13^1 din Legea nr. 78/2000 raportat la art. 207 alin. (1), (2) şi (3) C.pen. cu aplicarea art. 5 alin. (1) C.pen. (faptă din martie 2011) *(I.C.C.J., completul de 5 judecători, decizia nr. 175/2019, www.scj.ro).*

4. *la data pronunţării hotărârii prin care s-a respins apelul sau, după caz, contestaţia declarate în termen.*

- în cazul în care calea de atac a apelului este declarată numai cu privire la o latură a procesului penal (de pildă, numai cu privire la latura civilă), cealaltă latură (în exemplul dat, latura penală) a hotărârii devine definitivă la data expirării termenului pentru exercitarea căii de atac (în exemplu dat, cu excepţia situaţiei în care modalitatea de soluţionare a laturii civile nu presupune şi o modificare a laturii penale);

- în cazul retragerii căii de atac de către unul dintre apelanţi/contestatori, hotărârea devine definitivă pentru acesta de la data retragerii căii de atac, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel sau de introducere a contestaţiei;

- dacă unul dintre apelanţi critică sentinţa atacată numai cu privire la unele aspecte ce ţin de latura penală a cauzei (de pildă, numai cu privire la nelegala aplicare a pedepselor complementare sau numai cu privire la modalitatea de individualizare a executării pedepsei), hotărârea penală nu se va considera că este definitivă cu privire la celelalte aspecte ale laturii penale necriticate în apel (de pildă, cu privire la tipicitatea obiectivă sau subiectivă a faptei), întreaga hotărârea devenind definitivă pe latura penală după pronunţarea hotărârii în apel;

- în situaţia în care sentinţa pronunţată priveşte mai mulţi inculpaţi se va analiza în funcţie de fiecare inculpat în parte dacă hotărârea este definitivă sau nu.

b) rămânerea definitivă a hotărârii instanţei de apel;

- este momentul la care hotărârea instanţei de apel devine executorie;

- ***hotărârile instanţei de apel rămân definitive la data pronunţării acestora***, atunci când apelul a fost admis şi procesul a luat sfârşit în faţa instanţei de apel; dacă apelul a fost respins, ceea ce rămâne definitiv este hotărârea primei instanţe, nu hotărârea instanţei de apel, de la data pronunţării hotărârii prin care a fost respins apelul;

- dacă apelul este admis şi se dispune trimiterea cauzei spre rejudecare, procesul penal nu se consideră finalizat print-o hotărâre definitivă, ci va continua la instanţa de trimitere;

- biroul de executări penale al instanţei de apel trimite biroului de executări penale al instanţei de executare un *extras* din acea hotărâre, cu datele necesare punerii în executare, în ziua pronunţării hotărârii de către instanţa de apel;

- în ipoteza în care, împotriva unei hotărâri de condamnare au formulat apel numai o parte dintre inculpaţi (nu procurorul sau persoana vătămată), cu privire la ceilalţi inculpaţi hotărârea rămânând definitivă la momentul expirării termenului de declarare a căii de atac, se va proceda la emiterea formelor de executare faţă de

aceştia din urmă (chiar dacă unul dintre efectele potenţiale ale apelului declarat este cel extensiv); în ipoteza în care instanţa de control judiciar va face aplicarea efectului extensiv *in favorem* al apelului declarat, se va anula mandatul de executare a pedepsei emis cu privire la persoanele care nu au declarat calea de atac şi, dacă este cazul, se vor emite noi forme de executare a pedepsei în funcţie de conţinutul deciziei instanţei de apel.

c) rămânerea definitivă a hotărârii instanţei care soluţionează contestaţia.

- ***hotărârea pronunţată în calea de atac a contestaţiei rămâne definitivă la data pronunţării acesteia***, atunci când contestaţia a fost admisă şi procesul a luat sfârşit în faţa instanţei care o judecă; în ipoteza în care contestaţia a fost respinsă, ceea ce rămâne definitiv este hotărârea primei instanţe, nu hotărârea instanţei care a soluţionat contestaţia, de la data pronunţării hotărârii prin care a fost respinsă contestaţia;

- *Codul de procedură penală prevede o serie de cazuri în care încheierea/sentinţa este* ***definitivă de la data pronunţării*** *nefiind supusă niciunei căi de atac cum ar fi:*

1. sentinţa prin care se dispune declinarea competenţei judecării cauzei;

2. încheierea prin care se soluţionează declaraţia de abţinere sau cererea de recuzare;

3. încheierile prin care judecătorul de drepturi şi libertăţi se pronunţă cu privire la încuviinţarea/prelungirea supravegherii tehnice, ori a altor procedee probatorii în cursul urmăririi penale;

4. încheierea prin care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie/curtea de apel competentă soluţionează cererea procurorului de desemnare a altei instanţe pentru judecarea cauzei;

5. încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunţă cu privire la plângerile formulate împotriva ordonanţei procurorului prin care s-a dispus clasarea sau renunţarea la urmărirea penală (cu excepţia situaţiei în care după admiterea plângerii dispune începerea judecăţii);

6. încheierea prin care instanţa dispune suspendarea executării hotărârii a cărei anulare se solicită pe calea contestaţiei în anulare;

7. încheierea prin care se dispune admiterea în principiu a cererii de revizuire;

8. încheierea prin care se soluţionează recursul în casaţie, în procedura filtru a admiterii în principiu.

- *Codul de procedură penală prevede şi o serie de hotărâri sau dispoziţii ale acestora care,* ***deşi sunt nedefinitive, au caracter executoriu*** *(fie există o prevedere explicită în Codul de procedură penală cu privire la caracterul lor executoriu, fie Codul de procedură penală stipulează faptul că formularea contestaţie/apelului nu are caracter suspensiv de executare), cum ar fi:*

1. încheierile prin care judecătorul de drepturi şi libertăţi dispune luarea sau prelungirea măsurii arestului la domiciliu sau a arestării preventive, respectiv constată încetarea de drept a măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu;

2. încheierile prin care judecătorul de cameră preliminară dispune luarea sau menţinerea măsurii arestului la domiciliu sau a arestării preventive, respectiv constată încetarea de drept a măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu;

3. încheierile prin care instanţa de judecată dispune luarea sau menţinerea măsurii arestului la domiciliu sau a arestării preventive, respectiv constată încetarea de drept a măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu;

4. dispoziţia din sentinţa instanţei referitoare la punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv în caz de renunţare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal sau atunci când instanţa pronunţă: *(i)* o pedeapsă cu închisoare cel mult egală cu durata reţinerii, arestului la domiciliu şi arestării preventive; *(ii)* o pedeapsă cu închisoare cu suspendarea executării sub supraveghere; *(iii)* o pedeapsă cu amendă care nu însoţeşte pedeapsa închisorii; *(iv)* o măsură educativă neprivativă de libertate; toate aceste ipoteze constituie cazuri de *încetare de drept* a arestării preventive;

5. încheierile prin care se dispune, în cursul urmăririi penale, luarea măsurii obligării provizorii la tratament medical/internării medicale provizorii a suspectului sau inculpatului;

6. încheierile prin care se dispun luarea şi prelungirea măsurii internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice;

7. încheierile instanţei de judecată prin care se dispune ridicarea silită a obiectelor şi înscrisurilor;

8. încheierile prin care se dispune suspendarea judecăţii;

9. sentinţa prin care se dispune amânarea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă;

10. sentinţa prin care se admite cererea de amânare a măsurii educative a internării într-un centru educativ sau a măsurii educative a internării într-un centru de detenţie;

11. sentinţa prin care se dispune liberarea condiţionată/întreruperea executării pedepsei, împotriva căreia procurorul nu a formulat contestaţie, iar termenul de declarare a căii de atac nu s-a împlinit pentru condamnat;

12. sentinţa prin care este aplicată măsura educativă neprivativă de libertate a avertismentului;

13. încheierea prin care este admisă cererea de redeschidere a procesului penal în cazul judecăţii în lipsă a persoanei condamnate (prin aceasta este înlăturat caracterul executoriu al hotărârii de condamnare atacate);

14. încheierea prin care se dispune luarea, menţinerea sau extinderea măsurii asiguratorii pronunţate de judecătorul de cameră preliminară, de instanţa de judecată sau de instanţa de apel.

- dispoziţiile Codului de procedură civilă nu se aplică în mod corespunzător cu privire la caracterul executoriu al dispoziţiilor de natură civilă din cuprinsul hotărârii penale; de pildă, nu vor fi aplicabile dispoziţiile art. 448 alin. (1) pct. 3, 5 şi 8 C.proc.civ. care prevăd că hotărârile primei instanţe sunt executorii de drept când au ca obiect: 3. despăgubiri pentru accidente de muncă; 5. despăgubiri în caz de moarte

sau vătămare a integrităţii corporale ori sănătăţii, dacă despăgubirile s-au acordat sub formă de prestaţii băneşti periodice; 8. cereri privitoare la posesie, numai în ceea ce priveşte posesia.

§5. Punerea în executare a pedepselor principale

5.1. Punerea în executare a pedepsei închisorii sau detenţiunii pe viaţă

- pedeapsa închisorii şi pedeapsa detenţiunii pe viaţă se pun în executare ***prin emiterea mandatului de executare***;

- potrivit Codului penal, faţă de persoanele care au comis infracţiunea în minorat, nu pot fi aplicate decât măsuri educative privative sau neprivative de libertate, iar nu pedepse, prin urmare, în ipoteza dispunerii prin hotărâre definitivă a unei măsuri educative neprivative de libertate *nu se va emite un mandat de executare*;

- ***mandatul de executare se emite de judecătorul delegat cu executarea*** *în ziua rămânerii definitive a hotărârii la instanţa de fond sau, după caz, în ziua primirii extrasului hotărârii de la instanţa de apel; mandatul de executare* se întocmeşte în ***trei exemplare*** şi cuprinde: denumirea instanţei de executare, data emiterii, datele privitoare la persoana condamnatului, numărul şi data hotărârii care se execută şi denumirea instanţei care a pronunţat-o, pedeapsa pronunţată şi textul de lege aplicat, *pedeapsa accesorie aplicată, timpul reţinerii şi arestării preventive ori al arestului la domiciliu, care s-a dedus din durata pedepsei*, menţiunea dacă cel condamnat este recidivist, precum şi, după caz, *menţiunea că persoana vătămată a solicitat înştiinţarea cu privire la eliberarea în orice mod a condamnatului (inclusiv în cazul evadării)*, ordinul de arestare şi de deţinere, semnătura judecătorului delegat, precum şi ştampila instanţei de executare;

- în ipoteza în care persoana condamnată se află în stare de libertate, pentru aducerea la îndeplinire a mandatului de executare *se trimit* ***două exemplare*** *organului de poliţie de la domiciliul sau reşedinţa condamnatului, respectiv organului de poliţie în raza căruia condamnatul locuieşte fără forme legale*, iar în cazul în care acesta nu are domiciliul sau reşedinţa în România, *organului de poliţie* în raza teritorială a căruia se află instanţa de executare; *un exemplar* al mandatului va fi înmânat condamnatului, iar *cel de-al doilea exemplar* va fi predat de către organul de poliţie locului de deţinere unde persoana condamnată este condusă pentru executarea pedepsei; ***al treilea exemplar*** al mandatului de executare va rămâne ataşat la dosarul cauzei;

- dacă persoana condamnată este privată de libertate (arest preventiv sau arestat în altă cauză), pentru aducerea la îndeplinire a mandatului de executare *se trimit* ***două exemplare*** *comandantului la locul de deţinere;* ***un exemplar*** *al mandatului va fi înmânat persoanei condamnate, iar* ***cel de-al doilea exemplar*** *va fi depus la dosarul individual al condamnatului*; ***al treilea exemplar*** al mandatului de executare va rămâne ataşat la dosarul cauzei;

- mandatul de executare poate fi transmis organelor competente *şi prin fax, poştă electronică sau prin orice mijloc în măsură să producă un document scris* în condiţii care să permită autorităţilor destinatare să îi stabilească autenticitatea;

- în situaţia în care *mandatul de executare conţine* ***erori materiale***, însă permite identificarea persoanei în vederea punerii în executare, în raport cu datele de identificare ale persoanei existente în evidenţele organelor de poliţie şi în hotărârea instanţei de judecată, nu se va proceda la îndreptarea acestei erori prin promovarea unei contestaţii la executare, ci pe calea procedurii îndreptării erorii materiale prevăzute de art. 278 C.proc.pen.; astfel, organul de poliţie va *executa hotărârea*, *solicitând* în acelaşi timp instanţei de judecată *îndreptarea erorilor materiale sesizate; după primirea sesizării instanţa de executare va proceda la îndreptarea erorilor materiale strecurate* în condiţiile art. 278 C.proc.pen.; dacă menţiunile greşite nu sunt rezultatul unei erori materiale, remedierea acestora poate avea loc numai pe calea contestaţiei la executare;

- în ipoteza în care existenţa *erorii materiale* în mandatul de executare a pedepsei are drept cauză existenţa unei erori materiale în însăşi hotărârea definitivă de condamnare, instanţa care a pronunţat hotărârea va proceda la îndreptarea erorii materiale în condiţiile art. 278 C.proc.pen.;

- în cazul în care cel condamnat se află *în stare de libertate*, organele de executare au obligaţia de a lua măsurile prevăzute de lege în vederea punerii în executare a mandatului de executare a pedepsei, în *ziua primirii mandatului*;

- în vederea punerii în executare a mandatului emis în executarea unei hotărâri definitive de condamnare, organul de poliţie ***poate pătrunde în domiciliul sau reşedinţa unei persoane fără învoirea acesteia*** (*fie în domiciliul sau reşedinţa condamnatului, fie în domiciliul sau reşedinţa altei persoane unde se bănuieşte că s-ar afla condamnatul*), precum şi în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia şi fără a fi necesară prezentarea unui mandat de percheziţie domiciliară sau de vreo încuviinţare din partea judecătorului delegat cu executarea sau a instanţei de executare; legea nu prevede (ca în cazul percheziţiei domiciliare) un interval orar în care organele de poliţie pot pătrunde în domiciliul sau reşedinţa persoanei fizice, respectiv în sediul persoanei juridice, aceasta putându-se realiza oricând, nu doar în intervalul orar 6:00-20:00;

- dacă persoana condamnată refuză să se supună mandatului sau încearcă să fugă, *va fi constrânsă* la aceasta;

- pe baza mandatului de executare, organul de poliţie procedează la arestarea condamnatului; celui arestat ***i se înmânează un exemplar*** al mandatului şi este dus la locul de deţinere cel mai apropiat (fie un penitenciar din cadrul Administraţie Naţionale a Penitenciarelor, fie în arestul poliţiei, de unde va fi predat ulterior către penitenciar), unde organul de poliţie ***predă celălalt exemplar al mandatului de executare***; în termen de cel mult 10 zile de la arestare, persoanei private de libertate i se comunică o copie de pe hotărâre;

- potrivit art. 557 alin. (1^2), introdus prin Legea nr. 228/2020, odată cu înmânarea mandatului de executare, persoanei condamnate i se aduce la cunoştinţă, sub semnătură, în scris, dreptul de a solicita redeschiderea procesului penal în cazul în care a fost judecată în lipsă, care poate fi exercitat în termen de o lună din ziua în care a luat cunoştinţă, prin orice notificare oficială, că s-a desfăşurat un proces penal împotriva sa; dacă persoana condamnată nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal;

Prin dispozițiile art. 557 alin. (1^2) se urmărește înlăturarea discriminării între persoanele față de care s-a dispus extrădarea sau predarea în baza unui mandat european de arestare, pentru care termenul curge de la data la care i-a fost comunicată hotărârea de condamnare și cărora li se comunică și dreptul de a formula cererea de redeschidere a procesului penal și persoanele față de care nu s-a dispus extrădarea sau predarea în baza unui mandat european de arestare și pentru care termenul curge de la data la care au fost notificați oficial *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 313/A din 17 martie 2021, www.rolii.ro).*

- la primirea în penitenciar se vor dispune un set de măsuri în următoarea ordine: *(i)* efectuarea percheziției corporale amănunțite; *(ii)* întocmirea unui inventar al bunurilor personale; *(iii)* efectuarea unui examen clinic general de către personalul de specialitate al penitenciarului, al cărui rezultat este consemnat în fișa medicală; *(iv)* prelevarea amprentelor, urmând ca aceste date să fie transmise și stocate pe suport hârtie în dosarul individual al persoanei condamnate și în format electronic în baza de date națională de comparare a amprentelor; *(v)* fotografierea, în vederea operaționalizării documentelor de evidență; *(vi)* informarea persoanei condamnate cu privire la drepturile, obligațiile și interdicțiile persoanelor condamnate, precum și cu privire la recompensele care pot fi acordate, abateri și sancțiuni disciplinare care pot fi aplicate; *(vii)* intervievarea, în vederea stabilirii nevoilor imediate ale persoanei condamnate;

- după primirea în penitenciar, persoanele condamnate se repartizează în secția de carantină și observare, pentru o perioadă de 21 de zile; *în perioada de carantină și observare* se desfășoară activități de evaluare și intervenție inițială, se efectuează examene medicale și se dispun măsuri de informare și documentare, sub pază și supraveghere;

- când mandatul de executare a pedepsei a fost pus în executare față de un inculpat în a cărui ocrotire se află un minor, o persoană pusă sub interdicție, o persoană căreia i s-a instituit tutela sau curatela ori o persoană care, datorită vârstei, bolii sau altei cauze, are nevoie de ajutor, *autoritatea competentă este încunoștințată*, de îndată, în vederea ***luării măsurilor legale de ocrotire*** pentru persoana respectivă; obligația de încunoștințare revine *organului de poliție care pune în executare mandatul*, modul de îndeplinire a acestei obligații fiind consemnat într-un *proces-verbal*;

- dacă persoana împotriva căreia s-a emis mandatul nu este găsită, organul de poliție constată aceasta printr-un proces-verbal și ia măsuri pentru darea în urmărire, precum și pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei; un exemplar al procesului-verbal, împreună cu un exemplar al mandatului de executare se trimit instanței care a emis mandatul;

- potrivit art. 149 alin. (1) și (2) din Regulamentul de ordine interioară a instanțelor judecătorești, în ipoteza în care mandatele de executare a pedepselor cu închisoarea nu au fost executate, instanța de executare va reveni cu solicitări transmise organelor de executare pentru a stabili situația exactă a procedurilor de punere în executare; astfel, *prima revenire se va face la două luni de la emiterea lor la organele cărora le-au fost trimise spre executare, iar următoarele reveniri la 6 luni.* În cazul în care nu se primește răspuns de la organul de poliție căruia i-a fost trimis mandatul,

se vor solicita informaţii privind stadiul executării acestuia structurii specializate din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române. Dacă pe numele persoanelor condamnate care se sustrag de la executarea pedepsei închisorii au fost emise mandate europene de arestare şi/sau mandate de urmărire internaţională, se vor solicita anual informaţii Inspectoratului General al Poliţiei Române – Centrul de Cooperare Poliţienească Internaţională cu privire la stadiul punerii în executare a acestor acte. În cazul urmăriţilor – cetăţeni străini, revenirea se va face astfel: dacă aceştia au reşedinţa în România, la unitatea teritorială de poliţie pe raza căreia îşi are reşedinţa persoana condamnată (precizată în mandat); dacă nu are reşedinţa în România sau nu este cunoscută o asemenea reşedinţă, la unitatea teritorială de poliţie pe raza căreia îşi are sediul instanţa de executare;

- în situaţia în care există presupunerea rezonabilă că persoana condamnată a părăsit teritoriul României se poate emite de către instanţa de executare un mandat european de arestare;

- deopotrivă, dacă persoana condamnată nu a fost găsită pentru a fi executat mandatul şi există presupunerea rezonabilă că a părăsit teritoriul României, se procedează la ***darea în urmărire internaţională*** prin canalele Organizaţiei Internaţionale de Poliţie Criminală – Interpol sau introducerea în Sistemul de Informaţii Schengen a unei semnalări cu privire la o persoană căutată; darea în urmărire internaţională se dispune de către Centrul de Cooperare Poliţienească Internaţională din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române *la cererea instanţei de executare*. Centrul de Cooperare Poliţienească Internaţională din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române comunică în cel mai scurt timp instanţei solicitante data dării în urmărire internaţională şi data introducerii semnalării în Sistemul de Informaţii Schengen. *Instanţa de executare verifică periodic, dar nu mai târziu de 6 luni de la data dării în urmărire internaţională*, valabilitatea mandatului de executare a pedepsei privative de libertate şi, în măsura în care au intervenit modificări, informează Centrul de Cooperare Poliţienească Internaţională din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române şi direcţia de specialitate din cadrul Ministerului Justiţiei; în cazul localizării persoanei urmărite pe teritoriul unui alt stat, atunci când, potrivit legii statului respectiv sau tratatului aplicabil, notiţa roşie sau difuziunea nu echivalează cu o cerere de arestare provizorie în vederea extrădării, precum şi atunci când Biroul Naţional Interpol corespondent solicită expres, Ministerul Justiţiei, prin direcţia de specialitate, întocmeşte şi transmite cererea de arestare provizorie în vederea extrădării;

- când condamnatul se află în stare de deţinere, un exemplar al mandatului de executare i se înmânează de către comandantul locului de deţinere, care va consemna într-un *proces-verbal data de la care condamnatul a început executarea pedepsei*; o copie de pe procesul-verbal se trimite de îndată instanţei de executare;

- imediat după arestarea în vederea executării mandatului, condamnatul are ***dreptul de a încunoştinţa*** personal sau de a solicita administraţiei locului de deţinere să încunoştinţeze un membru al familiei sale ori o altă persoană desemnată de acesta despre arestare şi despre locul unde este deţinut; dacă persoana condamnată nu este cetăţean român, aceasta are şi dreptul de a încunoştinţa sau de a solicita încunoştinţarea misiunii diplomatice ori oficiului consular al statului al cărui cetăţean este sau,

după caz, a unei organizaţii internaţionale umanitare, dacă nu doreşte să beneficieze de asistenţa autorităţilor din ţara sa de origine, ori a reprezentanţei organizaţiei internaţionale competente, dacă este refugiat sau, din orice alt motiv, se află sub protecţia unei astfel de organizaţii;

- în cazul în care cel condamnat se află în stare de libertate, odată cu emiterea mandatului de executare a pedepsei închisorii sau a pedepsei detenţiunii pe viaţă, judecătorul delegat cu executarea emite *şi* ***un ordin prin care interzice condamnatului să părăsească ţara***; ordinul se întocmeşte ***în 3 exemplare*** şi cuprinde: denumirea instanţei de executare, data emiterii, datele privitoare la persoana condamnatului, pedeapsa pronunţată împotriva acestuia, numărul şi data hotărârii de condamnare, denumirea instanţei care a pronunţat-o, numărul mandatului de executare a pedepsei emis pe numele condamnatului, *dispoziţia de interzicere a părăsirii ţării*, semnătura judecătorului delegat, precum şi ştampila instanţei de executare;

- pentru aducerea la îndeplinire a ordinului de interzicere a părăsirii ţării se trimite de îndată *câte un exemplar organului competent să elibereze paşaportul şi Inspectoratului General al Poliţiei de Frontieră*;

- ordinul de interzicere a părăsirii ţării poate fi transmis organelor competente şi prin fax, poştă electronică sau prin orice mijloc în măsură să producă un document scris în condiţii care să permită autorităţilor destinatare să îi stabilească autenticitatea;

- în cazul în care cel condamnat se află în stare de libertate, organele de executare au obligaţia de a lua măsurile prevăzute de lege în vederea punerii în executare a ordinului de interzicere a părăsirii ţării, *în ziua primirii acestuia*;

- pe baza ordinului de interzicere a părăsirii ţării, organele în drept refuză celui condamnat eliberarea paşaportului sau, după caz, procedează la ridicarea acestuia şi iau măsuri pentru darea condamnatului în consemn la punctele de trecere a frontierei;

- pe durata termenului de supraveghere, persoana supravegheată faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei poate solicita motivat *instanţei de executare să încuviinţeze părăsirea teritoriului României*; *instanţa de executare*, care are o competenţă exclusivă în această materie, soluţionează cererea *în camera de consiliu, cu citarea* persoanei supravegheate şi a consilierului de probaţiune; asistenţa juridică este obligatorie dacă pentru infracţiunea pentru care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani; după ascultarea persoanei supravegheate şi a consilierului de probaţiune, instanţa de executare se pronunţa *prin încheiere definitivă*; în cazul în care admite cererea, instanţa stabileşte perioada pentru care persoana supravegheată poate părăsi teritoriul României, care nu poate fi mai mare de 30 de zile.

1. În procedura de recunoaştere şi executare a hotărârilor judecătoreşti de condamnare la pedepse privative de libertate pronunţate de instanţele statelor membre ale Uniunii Europene, operaţiunea de adaptare a pedepsei rezultante a închisorii reglementată în art. 166 alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004, în caz de concurs de infracţiuni, se realizează în ipoteza în care durata pedepsei rezultante aplicate prin hotărârea transmisă de statul emitent depăşeşte totalul

pedepselor stabilite pentru infracţiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română, iar nu şi în ipoteza în care durata pedepsei rezultante aplicate prin hotărârea transmisă de statul emitent depăşeşte pedeapsa rezultantă aplicabilă conform art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen.

2. Instanţa nu poate dispune respingerea cererii de recunoaştere şi executare a hotărârii judecătoreşti de condamnare la pedeapsa rezultantă a închisorii pronunţată de o instanţă dintr-un stat membru al Uniunii Europene, cu motivarea că pedeapsa rezultantă, calculată conform art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., este executată, în condiţiile în care pedeapsa rezultantă aplicată în mod efectiv prin hotărârea transmisă de statul emitent nu este integral executată şi nu depăşeşte totalul pedepselor stabilite pentru infracţiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 84/A din 18 martie 2020, www.scj.ro)*.

5.2. Punerea în executare a amenzii penale

5.2.1. Procedura punerii în executare a pedepsei amenzii

- *p*ersoana condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să achite integral amenda *în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare* şi să comunice judecătorului delegat cu executarea dovada plăţii, în termen de 15 zile de la efectuarea acesteia; prin depunerea recipisei de plată integrală, pedeapsa amenzii este executată;

- când cel condamnat se găseşte în *imposibilitate de a achita* integral amenda în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii, poate solicita ***judecătorului delegat cu executarea*** (*nu instanţei de executare*), ***eşalonarea plăţii amenzii în rate*** lunare, *pe o perioadă ce nu poate depăşi 2 ani*; cererea de eşalonare poate fi formulată atât în termenul de trei luni, cât şi după expirarea acestuia, Codul de procedură penală neprevăzând obligativitatea depunerii cererii de eşalonare în acest termen şi nici posibilitatea respingerii cererii de eşalonare ca tardivă de judecătorul delegat cu executarea;

- judecătorul delegat cu executarea poate efectua verificări cu privire la veniturile pe care le obţine condamnatul ori la bunurile mobile sau imobile pe care acesta le deţine; analizând cererea persoanei condamnate şi documentele justificative privind imposibilitatea acesteia de achitare integrală a amenzii, ***se pronunţă prin încheiere definitivă***; apreciez că în această materie nu sunt aplicabile dispoziţiile art. 597 alin. (7) C.proc.pen. privind posibilitatea exercitării contestaţiei, calea de atac putând fi formulată potrivit acestor dispoziţii numai împotriva soluţiilor instanţei de executare, iar nu şi cu privire la încheierile judecătorului delegat cu executarea;

- în cazul în care dispune eşalonarea, încheierea va cuprinde: cuantumul amenzii, numărul de rate lunare în cuantum egal pentru care se eşalonează amenda, precum şi termenul de plată; astfel, pe lângă cuantumul fiecărei rate lunare, instanţa trebuie să stabilească atât luna din care va începe plata eşalonată a ratelor, cât şi data din fiecare lună până la care trebuie plătită rata; după admiterea unei cereri de eşalonare, judecătorul delegat cu executarea nu poate dispune la cerere şi nici din oficiu o nouă eşalonare a plăţii aceleiaşi amenzi penale;

- ***judecătorul delegat cu executarea***, constatând că persoana fizică condamnată nu a achitat amenda, în tot sau în parte, în termenul *de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare* ***sesizează instanţa de executare***, care procedează după cum urmează:

a) când constată că neexecutarea nu este imputabilă condamnatului, dispune *executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunităţii*, în afară de cazul în care persoana nu poate presta această muncă din cauza stării de sănătate[1];

- în această situaţie, sesizarea instanţei de executare se poate face şi la cererea condamnatului, de către judecătorul delegat cu executarea, chiar înainte de expirarea termenului de plată a amenzii.

b) când constată că neexecutarea nu este imputabilă condamnatului şi acesta nu îşi dă consimţământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii, *înlocuieşte amenda cu închisoarea*;

c) când constată neexecutarea cu rea-credinţă a amenzii, *înlocuieşte amenda cu închisoarea.*

- în cazul nerespectării *de persoana juridică* a termenului de achitare integrală a amenzii sau a unei rate (când plata a fost eşalonată), executarea pedepsei amenzii se face potrivit prevederilor Codului de procedură fiscală; executorii fiscali au obligaţia să comunice judecătorului delegat cu executarea, la data executării integrale a amenzii, plata acesteia şi să îl înştiinţeze cu privire la orice împrejurare care împiedică executarea.

5.2.2. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii

- Codul penal a reglementat o formă substitutivă a executării pedepsei amenzii, prevăzând posibilitatea persoanelor de bună-credinţă şi insolvabile să execute pedeapsa amenzii, nu prin plata sumei de bani, ci prin muncă în folosul comunităţii; *în acest caz, ne aflăm în situaţia unei executări a pedepsei amenzii prin muncă în folosul comunităţii, iar nu a înlocuirii pedepsei amenzii cu munca în folosul comunităţii*;

- art. 64 alin. (1) C.pen. prevede, pentru a se dispune executarea pedepsei amenzii prin prestarea muncii neremunerate în folosul comunităţii, necesitatea îndeplinirii următoarelor **condiţii**:

a) pedeapsa amenzii stabilită prin hotărârea definitivă să nu poată fi executată, în tot sau în parte, *din motive neimputabile* persoanei condamnate;

- pedeapsa amenzii poate fi stabilită ca pedeapsă autonomă sau pe lângă pedeapsa închisorii în condiţiile art. 62 C.pen. printr-o hotărâre definitivă de condamnare;

---

[1] Potrivit *pct. 5 din Standardele minime de lucru din 15 octombrie 2018 privind punerea în executare a muncii neremunerate în folosul comunităţii* (M.Of. nr. 879 din 18 octombrie 2018), incapacitatea sau inaptitudinea pentru muncă, apărută pe parcursul executării, trebuie dovedită de către persoana aflată în evidenţă prin certificate medicale ori alt act medical de aceeaşi valoare eliberat potrivit dispoziţiilor legale, însoţite de alte documente medicale, dacă situaţia o impune.

- pentru stabilirea motivelor ce au dus la neexecutarea pedepsei amenzii, instanţa va solicita date privind situaţia materială a condamnatului de la autoritatea administraţiei publice locale de la domiciliul acestuia şi, dacă apreciază necesar, angajatorului sau organelor fiscale din cadrul Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală, precum şi altor autorităţi sau instituţii publice care deţin informaţii cu privire la situaţia patrimonială a condamnatului;

- nu prezintă importanţă faptul că amenda a fost eşalonată în rate lunare de judecătorul delegat cu executarea.

b) să existe consimţământul persoanei condamnate;

- instanţa nu poate dispune obligarea condamnatului la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii în absenţa consimţământului acestuia, întrucât o asemenea dispoziţie ar echivala cu supunerea condamnatului la muncă forţată, ceea ce ar contraveni art. 4 din Convenţia europeană[1];

- faţă de dispoziţiile art. 64 alin. (6) C.pen., consimţământul persoanei condamnate trebuie dat în mod explicit în cadrul acestei proceduri în faţa instanţei de executare sesizate de judecătorul delegat cu executarea, neputându-se da efecte consimţământului dat în cursul procesului penal la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii, care produce efecte numai cu privire la individualizarea executării pedepsei.

c) persoana condamnată să fie aptă din punct de vedere medical să presteze munca în folosul comunităţii.

- în doctrină[2] s-a arătat că în ipoteza în care starea de sănătate a condamnatului nu permite temporar efectuarea muncii în folosul comunităţii, instanţa va dispune executarea amenzii prin muncă, urmând ca munca să fie prestată efectiv după însănătoşire, iar în cazul în care este vorba de o incapacitate permanentă, instanţa nu va putea dispune executarea amenzii prin muncă şi nici înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea;

- se vor avea în vedere orice acte medicale care vizează capacitatea de muncă a condamnatului şi care sunt emise fie de un medic de muncii (conform H.G. nr. 355/2007), fie de una dintre instituţiile prevăzute de H.G. nr. 1229/2005 pentru aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare a Institutului Naţional de Expertiză Medicală şi Recuperare a Capacităţii de Muncă şi a serviciilor teritoriale de expertiză medicală a capacităţii de muncă;

- dacă sunt îndeplinite condiţiile de mai sus, instanţa de executare va dispune executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunităţii; potrivit art. 64

---

[1] *În acest sens*, prin DCC nr. 650/2018 s-a apreciat că: „obligarea infractorului să presteze o muncă neremunerată în folosul comunităţii, *fără acordul acestuia*, prin înlocuirea obligaţiei de plată a amenzii neexecutate este contrară dispoziţiilor art. 42 alin. (1) din Constituţie, art. 4 parag. 2 CEDO, art. 8 parag. 3 lit. a) din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice şi art. 2 parag. 1 din Convenţia nr. 29/1930 privind munca forţată sau obligatorie, *întrucât munca prestată nu se încadrează în cele două ipoteze reglementate expres* în art. 42 alin. (2) lit. b) din Constituţie, în art. 4 parag. 3 lit. a) din Convenţie, art. 8 parag. 3 lit. c) (i) din Pact şi art. 2 parag. 2 lit. c) din Convenţia nr. 29/1930, *respectiv munca unei persoane condamnate prestată în perioada de detenţie sau de liberare condiţionată*".

[2] *F. Streteanu, D. Niţu*, Drept penal. Partea Generală, vol. II, Ed. Universul Juridic, 2018, p. 319.

alin. (1) C.pen., ***dispunerea executării amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunității are caracter obligatoriu***, instanța de judecată neavând facultatea de a aprecia utilitatea, oportunitatea sau proporționalitatea acesteia cu scopul urmărit atunci când constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege;

- competența de a dispune executarea amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității aparține ***instanței de executare (competență exclusivă) sesizată de judecătorul delegat cu executarea***; sesizarea instanței de executare se poate face *și la cererea condamnatului, de către judecătorul delegat cu executarea*, chiar înainte de expirarea termenului de plată a amenzii;

Instanța apreciază că simpla formulare a prezentei cereri la nici două săptămâni de la data rămânerii definitive a sentinței penale demonstrează o vădită lipsă de diligență a condamnatului, un dezinteres manifest al acestuia de a încerca să achite amenda aplicată, încercând astfel să golească de conținut sancțiunea penală aplicată. Instanța constată că petentul nu a încercat să facă măcar plăți parțiale pe decursul celor trei luni acordate, nu a formulat o cerere de eșalonare, nu a întreprins demersuri pentru a demonstra instanței că depune toate eforturile posibile pentru achitarea amenzii, alegând să formuleze direct, după nici două săptămâni, prezenta cerere. Coroborând cele trei argumente prezentate, instanța apreciază nu doar că la acest moment nu sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru admiterea prezentei cereri, însă începe a se contura și reaua-credință a condamnatului necesară pentru înlocuirea amenzii penale cu închisoarea *(Jud. Sectorului 1 București, sentința penală nr. 638 din 22 octombrie 2018, www.sintact.ro)*.

Având în vedere că obligația de a plăti amenda a fost stabilită în mod definitiv printr-o hotărâre a instanței penale, că înlocuirea acesteia cu munca în folosul comunității este doar subsidiară, deci numai dacă se probează potrivit legii că persoana condamnată nu poate achita amenda stabilită în sarcina sa, rezultă că, atâta timp cât condamnatul a dovedit că are venituri pentru plata amenzii, nu se poate dispune înlocuirea cu munca. Mai mult, în dosarul penal cu nr. X, la cererea aceluiași condamnat, cu privire la aceeași amendă penală sus-menționată, judecătorul delegat cu executarea a dispus prin încheierea definitivă din 14.03.2018 eșalonarea plății amenzii în cauză pe o perioadă de 24 de luni. Prin urmare, atât timp cât s-a decis deja cu titlu definitiv eșalonarea amenzii, s-a considerat că aceeași amendă nu poate fi înlocuită cu munca în folosul comunității, în cazul rămânerii definitive a hotărârii din prezenta cauză (înlocuirea cu munca), urmând a fi în ființă două hotărâri care nu se pot concilia, situație nelegală, condamnatul văzându-se silit să execute de două ori pedeapsa, în două forme diferite, contravenindu-se principiului unicității răspunderii penale. Potrivit acestui principiu răspunderea pentru comiterea unei infracțiuni este unică, putându-se aplica o singură pedeapsă principală. Or, în acest context, deși s-a aplicat o singură pedeapsă principală, condamnatul ar ajunge să o execute de două ori, prin două modalități diferite, esența principiului sus-menționat fiind iremediabil încălcată, fapt inacceptabil. Pe de altă parte, încheierea definitivă din cauza penală X nu face decât să întărească ideea că persoana

condamnată are venituri pentru plata amenzii, prin urmare nu se justifică înlocuirea acesteia cu munca, aşa cum am arătat, această posibilitate fiind una subsidiară în opinia noastră şi nu una alternativă ori opţională în privinţa plăţii amenzii de către cel condamnat *(Trib. Cluj, sentinţa penală, decizia nr. 120 din 16 mai 2018, www.sintact.ro)*.

- dacă instanţa dispune executarea pedepsei prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii, *sistemul de stabilire a zilelor de muncă* este următorul: *unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunităţii*;

- regulile de desfăşurare a procedurii sunt cele generale prevăzute de art. 597 C.proc.pen.; astfel, sesizarea se soluţionează în şedinţă publică, cu citarea condamnatului şi participarea procurorului; neprezentarea condamnatului legal citat, aflat în stare de libertate, nu împiedică judecarea cauzei; totuşi, având în vedere că instanţa de executare trebuie să evalueze existenţa sau nu a unei neexecutări imputabile a plăţii amenzii, precum şi să verifice existenţa consimţământului persoanei condamnate la prestarea muncii neremunerate, cred că aceasta ar trebui să facă demersurile necesare pentru a asigura prezenţa condamnatului [de pildă, emiterea unui mandat de aducere, introducerea unei semnalări în Sistemul Informatic Naţional de Semnalări ori în Sistemul Informatic Schengen, verificări dacă persoana condamnată este privată de libertate ori este subiectul vreunei măsuri preventive (adrese la Administraţia Naţională a Penitenciarelor ori la Serviciul Independent de Reţinere şi Arestare Preventivă sau Inspectoratul Judeţean de Poliţie, sau la Serviciul Cazier Judiciar, Statistică şi Evidenţe Operative deopotrivă, se poate stabili adresa unde locuieşte efectiv ori unde are domiciliu/reşedinţa prin efectuarea de adrese la Direcţia pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date, ori la Serviciul de probaţiune de la domiciliul cunoscut; din informaţiile obţinute din Revisal se poate determina existenţa unor contracte individuale de muncă, care să permită citarea la adresa angajatorului)];

- în ipoteza în care persoana condamnată este privată de libertate în altă cauză instanţa trebuie să asigure prezenţa acesteia la judecată;

- instanţa de executare se pronunţă prin *sentinţă ce poate fi atacată cu contestaţie la instanţa ierarhic superioară în termen de 3 zile de la comunicare*; procedura de soluţionare a contestaţiei este cea prevăzută de art. 425^1 C.proc.pen.;

- în situaţia în care amenda înlocuită cu munca în folosul comunităţii fusese aplicată pe lângă pedeapsa închisorii, în temeiul art. 62 C.pen., *munca neremunerată în folosul comunităţii se va presta după ce pedeapsa închisorii este executată sau considerată ca executată*;

- în cazul în care instanţa de executare dispune executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunităţii, o copie a hotărârii se trimite serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care urmează a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii;

- coordonarea executării obligaţiei de muncă în folosul comunităţii se face de *serviciul de probaţiune*;

- executarea muncii în folosul comunităţii se face într-un termen de maximum 2 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii de executare a pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii[1].

---

[1] Potrivit art. 51 din Legea nr. 253/2013: „*(1)* Consilierul de probaţiune din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care urmează a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii, primind copia hotărârii judecătoreşti, decide, pe baza evaluării iniţiale a persoanei, în care din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligaţia şi tipul de activitate, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa. *(2)* În cazul în care executarea muncii nu mai este posibilă în niciuna din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărâre, consilierul de probaţiune sesizează judecătorul delegat cu executarea, care va desemna o altă instituţie din comunitate pentru executarea muncii. *(3)* După evaluarea iniţială, pentru emiterea deciziei prevăzute la alin. (1), persoana supravegheată prezintă un certificat medical eliberat, după caz, de medicul său de familie sau de un medic de medicină generală, care confirmă faptul că persoana este aptă pentru prestarea unor activităţi dintre cele propuse de consilierul de probaţiune şi nu prezintă risc pentru sănătatea altor persoane. Pentru persoanele care nu pot suporta costurile evaluării medicale, acestea sunt suportate de la bugetul de stat. *(4)* Persoana care urmează a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii este obligată să prezinte medicului ce efectuează examinarea, în vederea eliberării certificatului medical prevăzut la alin. (3), toate datele privind starea sa de sănătate relevante pentru această examinare. *(5)* Pe parcursul executării, persoana informează consilierul de probaţiune cu privire la apariţia unor modificări referitoare la starea sa de sănătate. *(6)* În cazul în care persoana supravegheată a devenit inaptă pentru prestarea unor activităţi dintre cele stabilite de consilierul de probaţiune ori prezintă risc pentru sănătatea altor persoane, aceasta prezintă un certificat medical eliberat potrivit dispoziţiilor legale care confirmă faptul că persoana nu mai este aptă. *(7)* În cazul constatării incapacităţii de a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii, zilele de muncă neremunerată în folosul comunităţii rămase neexecutate nu se mai execută, cu excepţia situaţiei în care, pe durata termenului de supraveghere, starea de incapacitate temporară de muncă încetează. Dispoziţiile alin. (5) şi (6) se aplică în mod corespunzător. *(8)* Persoana supravegheată care, în timpul prestării muncii neremunerate în folosul comunităţii, a devenit incapabilă de muncă în urma unui accident sau a unei boli profesionale beneficiază de pensie de invaliditate, în condiţiile legii. *(9)* Îndrumarea şi verificarea modalităţii efective în care persoana supravegheată desfăşoară muncă neremunerată în folosul comunităţii se realizează de către un reprezentant al instituţiei din comunitate stabilită prin decizia prevăzută la alin. (1). *(10)* Supravegherea şi controlul respectării obligaţiei de executare a muncii neremunerate în folosul comunităţii, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită, se efectuează de serviciul de probaţiune competent".

Deopotrivă, art. 52 din Legea nr. 253/2013 prevede că: „*(1)* Munca neremunerată în folosul comunităţii se execută într-un interval de cel mult 6 luni de la data începerii prestării muncii, cu excepţia situaţiilor în care persoana nu mai este aptă pentru prestarea unei sau unor activităţi dintre cele stabilite de consilierul de probaţiune ori starea de incapacitate temporară de muncă a încetat, situaţii în care munca neremunerată în folosul comunităţii poate fi prestată până la expirarea termenului de supraveghere. *(2)* Două ore de activitate prestată efectiv echivalează cu o zi de muncă. *(3)* În cazul persoanelor supravegheate care desfăşoară o activitate remunerată sau urmează cursuri de învăţământ ori de calificare profesională, durata muncii prestate în aceeaşi zi calendaristică poate fi de maximum două ore. La solicitarea persoanei supravegheate, durata muncii prestate poate fi prelungită de către consilierul de probaţiune cu până la două ore de muncă. *(4)* În zilele nelucrătoare sau în cazul persoanelor care nu desfăşoară o activitate remunerată ori nu urmează cursuri de învăţământ sau de calificare profe-

5.2.3. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii

- premisa ipotezelor de înlocuire a pedepsei amenzii cu cea a închisorii este existența unei hotărâri definitive prin care a fost aplicată pedeapsa amenzii penale, iar ipotezele în care instanța a dispus amânarea aplicării pedepsei amenzii sau cele în care amenda administrativă aplicată în străinătate a fost recunoscută prin hotărârea definitivă a instanței române în temeiul Legii nr. 302/2004, republicată;

- *Codul penal reglementează* ***patru cazuri*** *de înlocuire a pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii:*

a) ***dacă persoana condamnată nu execută, cu rea-credință, pedeapsa amenzii, în tot sau în parte*** (art. 63 C.pen.);

- *pentru stabilirea motivelor ce au dus la neexecutarea pedepsei amenzii*, instanța va solicita date privind situația materială a condamnatului de la autoritatea administrației publice locale de la domiciliul acestuia și, dacă apreciază necesar, angajatorului sau organelor fiscale din cadrul Agenției Naționale de Administrare Fiscală, precum și altor autorități sau instituții publice care dețin informații cu privire la situația patrimonială a condamnatului;

- potrivit art. 63 alin. (1) C.pen., înlocuirea are *caracter obligatoriu*, instanța de judecată neavând facultatea de a aprecia utilitatea, oportunitatea sau proporționalitatea acesteia cu scopul urmărit atunci când constată că persoana condamnată nu execută în tot sau în parte, cu rea-credință, pedeapsa amenzii;

- înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea se dispune ***de instanța de executare (competență exclusivă) sesizată de judecătorul delegat cu executarea.*** Dacă persoana condamnată achită amenda pe parcursul soluționării cauzei, sesizarea va fi respinsă ca neîntemeiată.

Având în vedere faptul că persoana condamnată A. nu a achitat până în prezent amenda penală în cuantum de 6.000 lei la care a fost condamnată prin sentința penală nr. 40 din 20 martie 2018 pronunțată de Curtea de Apel Cluj, definitivă prin decizia penală nr. 30/A din 6 februarie 2019, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că a fost depășit în mod considerabil termenul prevăzut în art. 22 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 (cu aproximativ 6 luni) prin

---

sională, durata muncii prestate într-o zi calendaristică nu poate depăși 8 ore. *(5)* Munca neremunerată în folosul comunității nu se execută în timpul nopții sau în zilele de duminică și în zilele declarate, potrivit legii, sărbători legale, decât la solicitarea persoanei și în măsura în care acest lucru este posibil. *(6)* Dispozițiile alin. (5) se aplică în mod corespunzător și persoanelor care, datorită cultelor religioase legale din care fac parte, au altă zi de repaus decât duminica. *(7)* Munca neremunerată în folosul comunității se execută cu respectarea prevederilor legale privind cerințele minime de securitate și sănătate la locul de muncă. Munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi executată în locuri vătămătoare, periculoase ori care prezintă un grad de risc pentru sănătatea sau integritatea persoanelor. *(8)* După executarea obligației muncii neremunerate în folosul comunității, instituția din comunitate unde persoana supravegheată a executat munca neremunerată în folosul comunității are obligația de a emite și de a comunica serviciului de probațiune și persoanei supravegheate un document care atestă că munca neremunerată în folosul comunității a fost executată".

care persoana condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să achite integral amenda în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și să comunice judecătorului delegat cu executarea dovada plății, în termen de 15 zile de la efectuarea acesteia. Astfel, instanța de control judiciar apreciază că neexecutarea obligației impusă condamnatului A. se datorează relei sale credințe și nu imposibilității acestuia de a achita amenda. În acest sens, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că numitul A. nu a întreprins nici cea mai mică acțiune prin care să-și asume răspunderea pentru acțiunile sale, de fiecare dată acesta găsind alți vinovați pentru situația în care se află: instanța de judecată care l-a condamnat fără probe, instituțiile statului, Administrația Județeană a Finanțelor Publice Maramureș, întrucât, cu privire la suma încasată din jocuri de noroc, în realitate această sumă este mult mai mică. Pentru a da dovadă de bună-credință, acesta ar fi putut solicita achitarea amenzii penale eșalonat, în mai multe tranșe lunare, raportat la posibilitățile sale financiare, lucru pe care acesta nu l-a întreprins. În aceste condiții, instanța apreciază că neplata amenzii penale se datorează relei-credințe de care a dat dovadă condamnatul A. Or, având în vedere ignorarea obligațiilor impuse în sarcina condamnatului conform sentinței penale nr. 40 din 20 martie 2018 pronunțată de Curtea de Apel Cluj, definitivă prin decizia penală nr. 30/A din 6 februarie 2019, precum și informațiile transmise de către instituțiile publice din care reiese că veniturile acestuia ar fi permis plata amenzii penale la care acesta a fost condamnat sau cel puțin plata unei părți din aceasta, Înalta Curte de Casație și Justiție, în acord cu instanța fondului, apreciază că numitul A. a dat dovadă de rea-credință în ceea ce privește neplata amenzii penale la care acesta a fost condamnat, astfel încât se impune înlocuirea pedepsei amenzii penale în cuantum de 6.000 lei aplicată condamnatului A. cu pedeapsa închisorii *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 595 din 29 noiembrie 2019, www.scj.ro).*

Prin sentința penală a Judecătoriei G. instanța de judecată l-a condamnat pe M.C.D. la pedeapsa amenzii în cuantum de 6000 lei (300 zile-amendă a câte 20 lei). Condamnatul nu a achitat amenda amintită mai sus, drept pentru care s-a inițiat procedura înlocuirii pedepsei amenzii cu cea a închisorii. Pe parcursul acestei proceduri, condamnatul M.C.D. nu s-a prezentat și nici nu a oferit o explicație pentru lipsa prezenței sau a plății, cu toate că avea aceste posibilități. Prin sentința penală nr. 1072/2017, instanța a dispus în mod corect înlocuirea amenzii penale în cuantum de 6000 lei cu pedeapsa închisorii, însă în mod nelegal a stabilit cuantumul acesteia la 10 luni, deși numărul de zile-amendă stabilite inițial era de 300. Prin asimilarea unei luni cu 30 de zile, nu se ține cont de faptul că unele luni au 31 de zile, iar practic condamnatul executa aproximativ 5 zile închisoare în plus față de cuantumul stabilit în hotărârea definitivă. Art. 186 alin. (2) C.pen. (care arată că luna are 30 de zile) se folosește doar când trebuie să se dividă o pedeapsă exprimată în luni, iar împărțirea dă rest; spre exemplul, fracția concursului de 1/3, aplicată la 4 luni, se va calcula împărțind lunile multiple de trei, iar ultima lună se va transforma în 30 de zile, rezultând sporul de o luna și 10 zile. Mecanismul este unidirecțional, metoda inversă adăugând, după cum am arătat, zile care nu au fost dispuse prin hotărârea de condamnare. Procedând la judecarea cauzei, în aceste limite, Tribu-

nalul va dispune înlocuirea amenzii penale în sumă de 6000 lei, aplicată condamnatului M.C.D. cu pedeapsa de 300 zile închisoare *(Trib. Cluj, sentința penală, decizia nr. 100 din 18 aprilie 2018, www.sintact.ro)*.

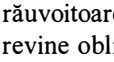 Persoana condamnată are la dispoziție un termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii, termen în care trebuie, din proprie inițiativă, să achite amenda penală stabilită în sarcina sa. Neîndeplinirea obligației de plată în intervalul de timp stabilit poate reprezenta efectul mai multor cauze care țin de situația financiară a condamnatului, de pasivitatea acestuia sau de o atitudine răuvoitoare din partea sa. Reaua-credință rezultă din împrejurarea că cel căruia îi revine obligația are posibilitatea de a o îndeplini, dar nu voiește. Pentru a sancționa această conduită incorectă a debitorului, legiuitorul a reglementat posibilitatea înlocuirii pedepsei pecuniare cu pedeapsa închisorii cu executare efectivă. În ceea ce privește situația personală a intimatului, instanța a constatat că acesta nu realizează venituri proprii din activități legale, determinabile conform legislației muncii și legislației fiscale și supuse evidențelor financiare, respectiv impozitării, nefigurând cu un contract individual de muncă sau cu alte surse de venit. Cu toate acestea, instanța a constatat că cel condamnat are în prezent vârsta de 27 de ani și este apt de muncă (în lipsa unor dovezi în sens contrar), ceea ce înseamnă că nu există o imposibilitate obiectivă pentru intimat de a achita amenda penală la care a fost obligat, ci pur și simplu acesta refuză să execute pedeapsa. A fi apt de muncă, dar a nu obține câștiguri, nu este o cauză de exonerare de la plata amenzii penale, nerealizarea de venituri legale și identificabile de către condamnat reprezentând strict opțiunea sa. În acest mod, el fie dorește să creeze o aparență de insolvabilitate, fie își manifestă dezinteresul de a-și câștiga existența prin muncă, denotând o evidentă neadaptabilitate socială. O asemenea atitudine trebuie aspru sancționată și sub nicio formă nu poate fi folosită ca argument al unei așa-zise bune-credințe. Legislația în materie civilă și implicit instanțele civile statuează că debitorul unei obligații de întreținere, apt de muncă, dar fără venituri, este dator la plata pensiei de întreținere lunare, calculată la venitul minim pe economia națională. Este lipsit de relevanță că intimatul nu figurează cu contract individual de muncă, nu deține în proprietate bunuri mobile și imobile și nu apare în evidențele fiscale cu venituri impozabile, cât timp acesta este apt de muncă. Starea materială aparentă din actele oficiale, din care rezultă că intimatul, aflat la o vârstă la care se prezumă că este apt de muncă, nu realizează venituri proprii din activități legale, nefigurând cu contract individual de muncă sau alte surse de venit, nu este un argument în a aprecia că acea persoană este insolvabilă. De asemenea, este greșit a se trage concluzia că o asemenea persoană nu poate din punct de vedere obiectiv să dețină resurse financiare pentru a achita o pedeapsă pecuniară sau că nu are vocația de a realiza mijloacele materiale necesare îndeplinirii acestei obligații, deoarece această stare este anume determinată de respectiva persoană, pentru intimat fiind o situație foarte convenabilă să persiste în pasivitate și să acumuleze datorii băneşti pe care să nu și le plătească, invocând de fiecare dată starea materială nereală care reiese din evidențele autorităților. Achitarea unei amenzi penale este o obligație a condamnatului și nu un drept al acestuia pe care să și-l poată manifesta opțional. O altfel de interpretare ar lăsa fără finalitate însăși pedeapsa aleasă în

momentul individualizării acesteia de către instanţa care a aplicat-o, moment la care se cunoştea că inculpatul nu are un loc de muncă şi nu realizează venituri în mod legal. Prin aplicarea pedepsei amenzii penale în cuantum de 1000 lei (cuantum relativ redus, de altfel), Judecătoria Găeşti a apreciat că se poate atinge scopul pedepsei, acela de reeducare a inculpatului şi de prevenire a săvârşirii de noi infracţiunii, în primul rând raportat la gravitatea faptei, dar şi faţă de utilitatea unei astfel de pedepse pecuniare. Nicidecum nu s-a avut în vedere ca această sancţiune să devină ineficientă, în lipsa unor venituri stabile şi urmăribile ale condamnatului, cum este cazul intimatului, tocmai acesta fiind şi scopul pentru care s-a atras atenţia condamnatului cu privire la posibilitatea înlocuirii pedepsei amenzii penale cu pedeapsa închisorii. Pe de altă parte, inexistenţa unor venituri proprii, evidenţiate oficial, nu duce la concluzia că intimatul are o stare materială precară, astfel încât să se prezume în mod automat existenţa bunei-credinţe a condamnatului în neachitarea amenzii penale. Şi dacă ar fi reală, starea materială modestă este o simplă alegere a condamnatului – de a nu munci şi de a nu realiza venituri sau de a nu declara eventualele câştiguri obţinute. Dimpotrivă, pentru argumentele mai sus invocate, instanţa apreciază că intimatul se sustrage cu rea-credinţă de la plata amenzii aplicate de o instanţă judecătorească, în condiţiile în care este în mod evident apt de muncă şi ar putea obţine venituri în mod legal, dar alege să nu o facă, neexistând deci o imposibilitate obiectivă de a achita sancţiunea pecuniară. Mai mult decât atât, intimatul nici măcar nu a invocat pe parcursul judecării cauzei o astfel de imposibilitate obiectivă şi nu a încercat să dovedească o eventuală incapacitate de muncă. De altfel, intimatul a plătit în cadrul procesului suma de 500 lei, o parte considerabilă din amenda penală, ceea ce atestă încă o dată că, în privinţa sa, nu a existat şi nu există o împiedicare absolută în a obţine venituri, ci doar o pasivitate voită. Este de remarcat şi aspectul că, după pronunţarea prezentei, intimatul a achitat în integralitate amenda penală, ceea ce reprezintă o dovadă în plus că el nu se confruntă cu situaţia materială dificilă pe care o pretinde. Nu în ultimul rând, amenda în cuantum de 1000 lei fusese eşalonată în 10 rate a câte 100 lei fiecare, suma pe care intimatul ar fi trebuit să o achite lunar fiind una mai mult decât modestă. În consecinţă se impune înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea *(Trib. Dâmboviţa, secţia penală, decizia nr. 199 din 3 iunie 2016, www.sintact.ro)*.

Pentru a se constata dacă există bună sau rea-credinţă în ceea ce priveşte executarea hotărârii penale, trebuie să se facă dovada că persoana condamnată a cunoscut despre pedeapsa aplicată (noţiunile de bună sau rea-credinţă se apreciază prin raportare la cunoaşterea dispoziţiilor unei hotărâri). În mod judicios judecătorul fondului a constatat nu doar că persoana condamnată nu a fost prezentă la judecata pe fond a pricinii, dar nici nu a primit comunicarea hotărârii. Citaţiile de la judecata pe fond s-au întors cu menţiunea destinatar mutat de la adresă, întocmai ca şi procesul-verbal de comunicare a hotărârii pronunţate. Chiar dacă persoana condamnată avea obligaţia încă din cursul urmăririi penale să anunţe orice schimbare de domiciliu sau reşedinţă, acest aspect nu absolvă efectuarea de verificări cu privire la situaţia locativă a persoanei condamnate la momentul soluţionării pricinii, cu atât mai mult cu cât

după momentul aducerii la cunoştinţă a drepturilor procesuale nu s-a comunicat inculpatului că va fi trimis în judecată. Aici avem în vedere că soluţia de condamnare a survenit la 5 ani de la momentul la care s-a comis fapta. Deşi din actele de dosar rezultă că persoana condamnată deţine bunuri în patrimoniu, bunuri pe care le-ar fi dobândit în anul 2012 (acelaşi an în care s-a comis şi fapta dedusă judecăţii), fiind vorba de bunuri mobile, nu rezultă că acestea se află în posesia persoanei condamnate; în ceea ce priveşte sumele care ar fi fost obţinute cu titlu de salariu de persoana condamnată în anul 2018: nu doar că suma acestora nu face dovada unei capacităţi de plată, dar exista posibilitatea verificării şi identificării locului de muncă al persoanei condamnate la momentul punerii în executare a sancţiunii aplicate. Cum nu există dovezi că persoana condamnată cunoaşte dispoziţiile sentinţei penale nr. 373 din 2 martie 2017 pronunţată de Judecătoria B., aspect care se apreciază independent de cunoaşterea sau necunoaşterea unei proceduri anterioare care îl priveşte sau al existenţei unor venituri, în mod judicios s-a reţinut la fond că nu s-a făcut dovada relei-credinţe cu privire la neexecutare *(Trib. Braşov, secţia penală, decizia nr. 96 din 8 martie 2019, www.sintact.ro)*.

b) ***în situaţia în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din motive neimputabile condamnatului, iar acesta nu îşi dă consimţământul la executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunităţii*** [art. 64 alin. (6) C.pen.];

- spre deosebire de primul caz de înlocuire de mai sus, în această ipoteză neexecutarea pedepsei amenzii nu se realizează cu rea-credinţă, ci din motive neimputabile condamnatului;

- pedeapsa amenzii poate fi stabilită ca pedeapsă autonomă sau pe lângă pedeapsa închisorii, în condiţiile art. 62 C.pen.; nu prezintă importanţă faptul că amenda a fost eşalonată în rate lunare de judecătorul delegat cu executarea;

- potrivit art. 64 alin. (6) C.pen., înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii are *caracter obligatoriu*, instanţa de judecată neavând facultatea de a aprecia utilitatea, oportunitatea sau proporţionalitatea acesteia cu scopul urmărit atunci când constată că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege;

- înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea se dispune ***de instanţa de executare (competenţă exclusivă) sesizată de judecătorul delegat cu executarea***. Dacă persoana condamnată achită amenda pe parcursul soluţionării cauzei, sesizarea va fi respinsă ca neîntemeiată.

c) ***dacă persoana condamnată nu execută obligaţia de muncă în folosul comunităţii în condiţiile stabilite de instanţă*** [art. 64 alin. (5) lit. a) C.pen.];

- potrivit art. 64 alin. (5) lit. a) C.pen., ***înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii are caracter obligatoriu***, instanţa de judecată neavând facultatea de a aprecia utilitatea, oportunitatea sau proporţionalitatea acesteia cu scopul urmărit atunci când constată că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege;

- instanţa competentă să dispună înlocuirea muncii în folosul comunităţii cu închisoarea este ***instanţa de executare (competenţă exclusivă);*** sesizarea instanţei se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda ori la sesizarea serviciului de probaţiune (art. 561 C.proc.pen.);

- ***în cazurile de la lit. a)-c)*** de mai sus regulile de desfăşurare a procedurii sunt cele generale prevăzute de art. 597 C.proc.pen. care se completează cu dispoziţiile art. 586 C.proc.pen. (şedinţă publică, citarea condamnatului, aducerea condamnatului privat de libertate, prezenţa procurorului, asistenţa juridică obligatorie, posibilitatea condamnatului de a solicita şi obţine judecata în lipsă etc.); instanţa de executare se pronunţă prin *sentinţă ce poate fi atacată cu contestaţie la instanţa ierarhic superioară în termen de 3 zile de la comunicare*; procedura de soluţionare a contestaţiei este cea prevăzută de art. 425^1 C.proc.pen.;

- dacă persoana condamnată achită amenda pe parcursul soluţionării cauzei (primă instanţă sau în calea de atac a contestaţiei), sesizarea va fi respinsă ca neîntemeiată;

- pentru cazul în care se admite sesizarea şi se dispune înlocuirea pedepsei amenzii cu cea a închisorii, *Codul penal a înlăturat posibilitatea instanţei de a individualiza pedeapsa închisorii cu care este înlocuită amenda, prevăzând în mod explicit că numărul zilelor-amendă neexecutate se înlocuieşte cu un număr corespunzător de zile de închisoare* (unei zile-amendă îi corespunde o zi de închisoare); pedeapsa închisorii astfel stabilită se va executa numai în regim de detenţie, neputându-se dispune amânarea aplicării pedepsei ori suspendarea sub supraveghere;

- după rămânerea definitivă a hotărârii se va emite mandatul de executare al pedepsei închisorii şi ordinul de interzicere a părăsirii ţării.

d) *în cazul în care persoana condamnată săvârşeşte o nouă infracţiune, descoperită înainte de executarea integrală a obligaţiei de muncă în folosul comunităţii* [art. 64 alin. (5) lit. b) C.pen.].

- potrivit art. 64 alin. (5) lit. b) C.pen., înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii are *caracter obligatoriu*, instanţa de judecată neavând facultatea de a aprecia utilitatea, oportunitatea sau proporţionalitatea acesteia cu scopul urmărit atunci când constată că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege;

- instanţa competentă să dispună înlocuirea muncii în folosul comunităţii cu închisoarea este ***instanţa care judecă în primă instanţă infracţiunea*** săvârşită înainte de executarea integrală a muncii în folosul comunităţii; sesizarea instanţei se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda ori la sesizarea serviciului de probaţiune (art. 561 C.proc.pen.).

5.2.4. Punerea în executare a pedepsei amenzii aplicate de organe judiciare străine

În acest caz trebuie distinse între următoarele **două ipoteze**:

a) în cazul în care hotărârea judecătorească prin care a fost aplicată pedeapsa amenzii a fost pronunţată de o instanţă dintr-un stat membru al UE;

- mai întâi, se va proceda la recunoaşterea hotărârii judecătoreşti potrivit art. 290-300 din Legea nr. 302/2004, republicată, iar ulterior, executarea pedepsei amenzii va fi realizată potrivit legii române;

- în cazul în care pedeapsa amenzii a fost executată total sau parţial în alt stat autoritatea română va efectua verificări cu privire la acest fapt la autoritatea emitentă, neputând proceda decât la executarea părţii din amenda penală neplătită anterior;

- în caz de neexecutare a pedepsei amenzii recunoscute, judecătorul delegat cu executarea va sesiza instanţa de executare pentru înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii; deopotrivă, se poate dispune şi executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii; spre deosebire de dispoziţiile art. 63 şi 64 C.pen., art. 302 din Legea nr. 302/2004, republicată, nu instituie caracterul obligatoriu al înlocuirii pedepsei amenzii aplicate de o instanţă străină cu pedeapsa închisorii şi nici obligativitatea executării pedepsei amenzii prin pretarea unei munci în folosul comunităţii, stipulând caracterul facultativ al acestor măsuri (*„instanţa de executare poate dispune înlocuirea amenzii"*).

b) în cazul în care hotărârea judecătorească prin care a fost aplicată pedeapsa amenzii a fost pronunţată de o instanţă dintr-un stat care nu este membru al UE.

- mai întâi, se va proceda la recunoaşterea hotărârii străine prin care a fost aplicată pedeapsa amenzii în condiţiile tratatului aplicabil între România şi statul străin solicitant sau, în lipsa acestuia, în condiţiile prevăzute de Legea nr. 302/2004, republicată, dacă este îndeplinită condiţia reciprocităţii; ulterior, executarea se va face potrivit legii penale române.

§6. Punerea în executare a pedepselor complementare

6.1. Punerea în executare a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi

- *în principiu*, pedeapsa complementară a interzicerii executării unor drepturi se execută ***de la data executării sau considerării ca executată a pedepsei principale***; legea prevede *două excepţii când executarea începe de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare*: **1.** când pedeapsa complementară este aplicată de către instanţă *pe lângă pedeapsa amenzii*; **2.** când pedeapsa complementară este aplicată de către instanţă *pe lângă pedeapsa închisorii a cărei executare este suspendată sub supraveghere*;

- astfel, executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi **începe**:

a) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa amenzii[1];

---

[1] Nu prezintă importanţă dacă pedeapsa amenzii a fost sau nu executată, interzicerea exercitării unor drepturi fiind efectivă chiar din momentul în care hotărârea este definitivă; astfel, pedeapsa complementară se execută cât mai aproape de momentul comiterii faptei, iar nu după plata integrală a amenzii (*uno ictu* ori rate, în urma eşalonării); în acest caz, persoana condamnată va executa *în paralel* atât pedeapsa principală, cât şi cea complementară. În situaţia în care instanţa dispune înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată *la data înlocuirii* se va executa după ce pedeapsa închisorii este executată sau considerată ca executată; în situaţia în care instanţa dispune înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea, pentru alte motive decât săvârşirea unei noi infracţiuni, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată *la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin*

b) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere;

c) după executarea pedepsei închisorii, după grațierea totală ori a restului de pedeapsă sau după împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei;

d) după expirarea termenului de supraveghere al liberării condiționate, în cazul în care instanța a dispus liberarea condiționată din executarea pedepsei închisorii.

- prin ***decizia nr. 26/RIL/2015*** I.C.C.J. a apreciat că „sancțiunile/interdicțiile aplicate în baza hotărârilor străine de condamnare, pronunțate de autoritățile judiciare ale statelor membre ale Uniunii Europene care au transpus Decizia 2008/909/JAI, al căror corespondent în legea penală română sunt pedepsele complementare/accesorii, nu pot fi puse în executare de autoritățile judiciare române. Sancțiunile/interdicțiile aplicate în baza hotărârilor străine de condamnare, pronunțate de autoritățile judiciare ale statelor care nu au transpus Decizia 2008/909/JAI ori care nu sunt membre ale Uniunii Europene, al căror corespondent în legea penală română sunt pedepsele complementare/accesorii, nu pot fi puse în executare de autoritățile judiciare române, în afară de cazul în care statul emitent solicită aceasta în mod expres";

- *pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi* se pune în executare ***prin trimiterea de către judecătorul delegat al instanței de executare a unei copii de pe dispozitivul hotărârii***, în funcție de drepturile a căror exercitare a fost interzisă, persoanei juridice de drept public sau de drept privat autorizate să supravegheze exercitarea dreptului respectiv, după cum urmează:

a) pentru interzicerea dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, comunicarea se face primăriei de la domiciliul, precum și, dacă este cazul, celei de la locuința persoanei condamnate și Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date;

b) pentru interzicerea dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, comunicarea se face Agenției Naționale a Funcționarilor Publici, precum și, dacă este cazul, instituției în cadrul căreia cel condamnat exercită o astfel de funcție;

c) pentru interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, comunicarea se face Inspectoratului General pentru Imigrări și Inspectoratului General al Poliției de Frontieră;

d) pentru interzicerea dreptului de a alege, comunicarea se face primăriei de la domiciliul, precum și, dacă este cazul, celei de la locuința persoanei condamnate, Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date, iar, în cazul în care persoana locuiește în străinătate, comunicarea se face Departamentului consular al Ministerului Afacerilor Externe. În cazul cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, comunicarea se face Inspectoratului General pentru Imigrări[1];

---

care s-a dispus înlocuirea se va executa după ce pedeapsa închisorii este executată sau considerată ca executată.

[1] Potrivit Legii nr. 208/2015, evidența tuturor cetățenilor români cu drept de vot se realizează la nivel național prin Registrul electoral. Art. 26 din această lege prevede că persoanele autorizate să efectueze operațiuni în Registrul electoral cuprinzând cetățenii români cu domiciliul sau reședința în țară sunt primarii sau persoanele desemnate de către primari, prin

e) pentru interzicerea drepturilor părinteşti, comunicarea se face consiliului local şi direcţiei generale de asistenţă socială şi protecţia copilului, în a căror circumscripţie îşi are domiciliul condamnatul, precum şi, dacă este cazul, celor în care îşi are locuinţa condamnatul;

f) pentru interzicerea dreptului de a fi tutore sau curator, comunicarea se face consiliului local în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul condamnatul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa condamnatul;

g) pentru interzicerea dreptului de a ocupa funcţia, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfăşura activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracţiunii, comunicarea se face persoanei juridice în cadrul căreia persoana exercită respectiva funcţie, profesie, meserie sau activitate, precum şi, dacă este cazul, persoanei juridice care asigură organizarea şi coordonarea exercitării profesiei sau activităţii respective ori autorităţii care a învestit-o cu exercitarea unui serviciu de interes public (de pildă, Uniunii Naţionale a Barourilor din România, Consiliului Naţional al Colegiului Medicilor din România, *Corpului Experţilor Contabili şi Contabililor Autorizaţi din România*);

h) pentru interzicerea dreptului de a deţine, purta şi folosi orice categorie de arme, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa condamnatul;

i) pentru interzicerea dreptului de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanţă, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa condamnatul;

---

dispoziție, conform legii. Persoanele autorizate să efectueze operațiuni în Registrul electoral cuprinzând cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate sunt persoanele desemnate de către Autoritatea Electorală Permanentă. Ministerul Afacerilor Externe poate desemna, cu avizul Autorității Electorale Permanente, persoane autorizate să efectueze interogări în Registrul electoral cuprinzând cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate. Persoanele împuternicite prin ordin al președintelui Autorității Electorale Permanente efectuează, în Registrul electoral, operațiuni de competența Autorității Electorale Permanente.

Tot astfel, art. 46 din Legea nr. 208/2015 stipulează că *Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date* din cadrul Ministerului Afacerilor Interne comunică Autorității Electorale Permanente, conform formatului și termenelor stabilite prin protocol, datele prevăzute la art. 33 alin. (1) lit. a)-j) și alin. (3), cazurile de interzicere a exercitării drepturilor electorale și cazurile de punere sub interdicție, actualizări intervenite în datele personale ale cetățenilor români cu drept de vot și informații privind persoanele decedate, respectiv cele cu mențiuni de deces, înregistrate în Registrul național de evidență a persoanelor. *Direcția Generală de Pașapoarte* din cadrul Ministerului Afacerilor Interne comunică Autorității Electorale Permanente, conform formatului și termenelor stabilite prin protocol, datele prevăzute la art. 33 alin. (2). Autoritatea Națională pentru Cetățenie comunică Autorității Electorale Permanente, conform formatului și termenelor stabilite prin protocol, situația nominală a persoanelor care și-au pierdut cetățenia română, precum și a persoanelor care au vârsta de peste 18 ani și au dobândit cetățenia română.

Radierea din Registrul electoral a unei persoane se face în caz de deces, pierdere a cetățeniei române, interzicere a exercitării drepturilor electorale sau de punere sub interdicție.

j) pentru interzicerea dreptului de a părăsi teritoriul României, comunicarea se face Inspectoratului General al Poliţiei de Frontieră, Direcţiei Generale de Paşapoarte şi Inspectoratului General pentru Imigrări, în situaţia cetăţenilor străini;

k) pentru interzicerea dreptului de a ocupa o funcţie de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public, comunicarea se face Inspectoratului General al Poliţiei Române;

l) pentru interzicerea dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă, comunicarea se face inspectoratelor judeţene de poliţie în a căror circumscripţie se află localităţile vizate de interdicţie şi Direcţiei pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date;

m) pentru interzicerea dreptului de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratului General al Poliţiei Române;

n) pentru interzicerea dreptului de a comunica cu victima ori cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele care au comis infracţiunea sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori de a se apropia de acestea, comunicarea se face persoanelor cu care condamnatul nu are dreptul să intre în legătură ori de care nu are dreptul să se apropie, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratelor judeţene de poliţie de la domiciliul acestora;

o) pentru interzicerea dreptului de a se apropia de locuinţa, locul de muncă, şcoala sau alte locuri unde victima desfăşoară activităţi sociale, în condiţiile stabilite de instanţa de judecată, comunicarea se face victimei, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa condamnatul şi inspectoratelor judeţene de poliţie în a căror circumscripţie se află locurile vizate de interdicţie.

- când prin hotărârea de condamnare la pedeapsa închisorii s-a aplicat *pedeapsa complementară a interzicerii dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României*, se face menţiune în mandatul de executare a pedepsei închisorii ca la data liberării *condamnatul să fie predat organului de poliţie, care va proceda la îndepărtarea sa de pe teritoriul României*; dacă pedeapsa complementară nu însoţeşte pedeapsa închisorii, fiind aplicată pe lângă pedeapsa amenzii comunicarea se face organului de poliţie, imediat ce hotărârea a rămas definitivă; în vederea punerii în executare a pedepsei interzicerii străinului de a se afla pe teritoriul României, organul de poliţie poate pătrunde în domiciliul sau reşedinţa unei persoane fără învoirea acesteia, precum şi în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia; Dacă persoana faţă de care s-a luat pedeapsa complementară a interzicerii de a se afla pe teritoriul României nu este găsită, organul de poliţie constată aceasta printr-un proces-verbal şi ia măsuri pentru darea în urmărire, precum şi pentru darea

în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al procesului-verbal se trimite instanţei de executare;

- comunicarea nu se face de la data rămânerii definitive a hotărârii, ci de la data când pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi devine executabilă, potrivit art. 68 C.pen., urmând a se menţiona data de la care începe şi data la care ar trebui să înceteze executarea pedepsei complementare [art. 29 alin. (2) din Legea nr. 253/2013].

6.2. Acordarea de permisiuni în executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi

- această instituţie este prevăzută de art. 31 din Legea nr. 253/2013, şi constă în permisiunea acordată ***pe o durată de cel mult 5 zile*** persoanei condamnate de a exercita o serie de drepturi interzise, ca efect al aplicării şi executării pedepsei complementare; ca excepţie, acordarea permisiunii pentru urmarea unui tratament sau a unei intervenţii medicale poate fi dispusă *pentru durata de timp necesară pentru urmarea tratamentului sau a intervenţiei medicale*;

- ***acordarea permisiunii se poate dispune numai cu privire la executarea pedepselor complementare prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. l)-o) C.pen.***, ce vizează interzicerea exercitării anumitor drepturi prevăzute de lege [dreptul de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă; dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă; dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori de a se apropia de acestea; dreptul de a se apropia de locuinţa, locul de muncă, şcoala sau alte locuri unde victima desfăşoară activităţi sociale, în condiţiile stabilite de instanţa de judecată], ***de judecătorul delegat cu executarea***, dacă sunt îndeplinite următoarele **condiţii**:

a) să se fi început executarea pedepsei complementare;

b) persoana condamnată să fi solicitat personal sau prin mandatar special acordarea permisiunii, cu indicarea motivelor, precum şi a mijloacelor de probă;

c) permisiunea să fie necesară persoanei condamnate pentru participarea la căsătoria, botezul sau înhumarea unui membru de familie, participarea la un concurs în vederea ocupării unui loc de muncă, susţinerea unui examen ori urmarea unui tratament sau efectuarea unei intervenţii medicale.

- ***judecătorul delegat cu executarea*** soluţionează cererea persoanei condamnate ***în camera de consiliu***; judecătorul va dispune citarea persoanei condamnate pentru a fi ascultată; procedura presupune ascultarea persoanei condamnate, precum şi a reprezentantului instituţiilor care asigură punerea în executare a pedepselor complementare menţionate mai sus, respectiv a consilierului de probaţiune, atunci când s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere; persoana condamnată va fi citată pentru a fi ascultată în mod nemijlocit;

- judecătorul delegat cu executarea se pronunţă printr-o ***încheiere definitivă***;

- o copie a încheierii definitive se comunică instituţiilor cărora le-a fost transmisă hotărârea în vederea punerii în executare a pedepsei complementare şi serviciului de probaţiune competent, atunci când este cazul;

- durata permisiunii se include în durata pedepsei complementare, fiind un beneficiu acordat persoanei condamnate de natură a contribui la reabilitarea socială a acesteia, dar şi o expresie a umanismului în executarea unei sancţiuni penale.

6.3. Punerea în executare a pedepsei degradării militare

- potrivit art. 1 alin. (1) din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, prin *cadre militare* se înţelege cetăţenii români cărora li s-a acordat grad de ofiţer, maistru militar sau subofiţer, în raport cu pregătirea lor militară şi de specialitate, în condiţiile prevăzute de lege;

- cadrele militare se pot afla în una dintre următoarele situaţii: *a) în activitate*, când ocupă o funcţie militară. Calitatea de cadru militar în activitate se menţine şi pe timpul cât acestea sunt eliberate din funcţii pentru a urma diferite forme de pregătire în interesul serviciului, precum şi atunci când sunt puse la dispoziţie: în vederea încadrării sau trecerii în rezervă ori în retragere; pentru cazurile de boală stabilite prin hotărâre a Guvernului; pe timpul cât sunt în captivitate. Pot fi ofiţeri, maiştri militari sau subofiţeri în activitate persoanele care au cetăţenie română şi domiciliul în ţară; *b) în rezervă*, când nu ocupă o funcţie militară, dar întrunesc condiţiile prevăzute de lege pentru a fi chemate să îndeplinească serviciul militar ca rezervişti concentraţi sau mobilizaţi, iar, la nevoie, în calitate de cadre militare în activitate; *c) în retragere*, când, potrivit legii, nu mai pot fi chemate pentru îndeplinirea serviciului militar;

- *pedeapsa degradării militare* se pune în executare ***prin trimiterea de către judecătorul delegat cu executarea a unei copii de pe dispozitivul hotărârii*** comandantului unităţii militare în a cărei evidenţă este luată persoana condamnată, respectiv centrului militar judeţean sau zonal de la domiciliul condamnatului;

- conform art. 71 din Legea nr. 80/1995, ofiţerii, maiştrii militari şi subofiţerii cărora li s-a aplicat pedeapsa complementară a degradării militare se scot din evidenţa militară, astfel:

a) prin ordin al şefului Statului Major General, cei care au avut grade de generali şi amirali;

b) prin ordin al comandanţilor stabiliţi de şeful Statului Major General, cei care au avut grade de ofiţeri, maiştri militari sau subofiţeri.

- art. 72 din Legea nr. 80/1995 stipulează că, în ipoteza în care intervine o altă hotărâre judecătorească (de pildă, o hotărâre pronunţată în recurs în casaţie), prin care s-a pronunţat achitarea sau prin care nu se mai aplică pedeapsa complementară a degradării militare, cei în cauză sunt reluaţi în evidenţa militară, cu gradul avut, prin ordinul celor care au dispus scoaterea din evidenţă. În această situaţie, timpul cât au fost degradaţi se include în calculul stagiului în grad, iar cadrele militare respective pot cere prin instanţa judecătorească reparaţii morale şi materiale pentru prejudiciile ce li s-au adus;

- ofiţerii, maiştrii militari şi subofiţerii cărora li s-a aplicat degradarea militară şi care au fost amnistiaţi sau graţiaţi de pedeapsa complementară a degradării militare, precum şi cei care au fost reabilitaţi se reiau în evidenţa militară şi, în raport cu nevoile forţelor armate, li se poate reda orice grad militar, până la gradul avut

inclusiv; redarea gradului se face prin: *a)* decret al Preşedintelui României, pentru generali şi amirali; *b)* ordin al şefului Statului Major General, pentru ceilalţi ofiţeri, maiştri militari şi subofiţeri; redarea gradului ca urmare a amnistierii, graţierii sau reabilitării nu atrage, de drept, rechemarea în activitate, iar timpul cât au fost degradaţi nu se ia în calculul stagiului în grad şi al vechimii de cadre militare în activitate.

6.4. Punerea în executare a pedepsei publicării hotărârii de condamnare

- *pedeapsa publicării hotărârii de condamnare* se pune în executare după cum urmează: ***judecătorul delegat cu executarea trimite extrasul, în forma stabilită de instanţă***, cotidianului local sau naţional desemnat de acesta, solicitând comunicarea tarifului pentru publicare;

- în termen de 10 zile de la primirea răspunsului din partea conducerii cotidianului desemnat, judecătorul delegat cu executarea comunică persoanei condamnate costul publicării şi obligaţia acesteia de a face plata în termen de 30 de zile;

- cotidianul desemnat va proceda la publicarea extrasului hotărârii de condamnare, în termen de 5 zile de la data plăţii, şi îl va înştiinţa pe judecătorul delegat cu executarea despre publicare, comunicându-i o copie a textului publicat;

- dacă în termen de 45 de zile de la comunicarea tarifului de publicare, de judecătorul delegat cu executarea, persoanei condamnate, nu se primeşte la biroul de executări penale înştiinţarea privind efectuarea publicării, judecătorul delegat cu executarea va proceda la verificarea motivelor care au condus la neefectuarea acesteia;

- în situaţia în care conducerea cotidianului desemnat nu furnizează informaţia privind tariful pentru publicare sau când nu ia măsurile necesare în vederea asigurării publicării, judecătorul delegat cu executarea poate acorda un nou termen pentru îndeplinirea acestor obligaţii, ce nu poate depăşi 15 zile, sau desemnează un alt cotidian din aceeaşi categorie, pentru publicare;

- dacă se constată că neefectuarea publicării s-a datorat culpei persoanei condamnate, judecătorul delegat cu executarea poate acorda un nou termen pentru publicare, care nu poate depăşi 15 zile;

- dacă persoana condamnată nu a efectuat plata pentru publicare în termenele prevăzute de lege, *judecătorul delegat cu executarea* va sesiza organul de urmărire penală competent, cu privire la săvârşirea infracţiunii prevăzute la art. 288 alin. (1) C.pen.

§7. Punerea în executare a măsurilor de siguranţă

7.1. Obligarea la tratament medical

- măsura de siguranţă a obligării la tratament medical luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare ***prin comunicarea copiei de pe dispozitiv şi a copiei de pe raportul de expertiză medico-legală autorităţii de sănătate publică*** din judeţul pe teritoriul căruia locuieşte persoana faţă de care s-a luat această măsură, respectiv ***administraţiei locului de deţinere*** în cazul în care obligarea la tratament medical

însoţeşte pedeapsa închisorii ori a detenţiunii pe viaţă sau priveşte o persoană aflată în stare de deţinere;

- autoritatea de sănătate publică va comunica ***de îndată*** persoanei faţă de care s-a luat măsura obligării la tratament medical unitatea sanitară la care urmează să efectueze tratamentul;

- ***unitatea sanitară*** la care făptuitorul a fost repartizat pentru efectuarea tratamentului medical ***este obligată să comunice instanţei de executare***:

a) dacă persoana obligată la tratament *s-a prezentat pentru a urma tratamentul*; în ipoteza prezentării se procedează la luarea în evidenţa unităţii sanitare a persoanei obligate la tratament medical şi la prescrierea tratamentului şi, eventual, al datelor la care acesta trebuie administrat ori a periodicităţii cu care persoana trebuie să se prezinte pentru evaluare medicală în vederea adecvării tratamentului bolii de care acesta suferă;

b) dacă persoana obligată la tratament *se sustrage de la efectuarea tratamentului după prezentare*; astfel, în cazul în care, după prima prezentare, persoana obligată la tratament nu se mai prezintă chiar şi la o singură programare ulterioară, trebuie efectuată de îndată comunicarea;

c) dacă, din cauza *înrăutăţirii stării de sănătate* a persoanei faţă de care s-a luat măsura obligării la tratament medical, este necesară internarea medicală; dacă starea de sănătate nu se înrăutăţeşte, nu există temei pentru înlocuirea obligării la tratament medical cu internarea medicală; odată cu comunicarea, unitatea sanitară trebuie să facă şi recomandările medicale necesare;

d) dacă, datorită *ameliorării stării de sănătate* a persoanei faţă de care s-a luat măsura de siguranţă a obligării la tratament medical, efectuarea tratamentului medical nu se mai impune; odată cu comunicarea, unitatea sanitară trebuie să facă şi recomandările medicale necesare; nu se va face această comunicare în ipoteza ameliorării stării de sănătate care impune stabilirea unui alt tratament medical (nu încetarea tratamentului), unitatea sanitară având obligaţia de a prescrie tratamentul medical adecvat.

- în cazul când unitatea sanitară nu se află în circumscripţia instanţei de executare, comunicarea prevăzută la lit. b)-d) de mai sus se face ***judecătoriei în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară***; *rezultă că, în ceea ce priveşte prezentarea persoanei pentru a urma tratamentul, comunicarea se va face* ***numai instanţei de executare***; aşadar, supravegherea executării măsurii de siguranţă a obligării la tratament medical revine ***instanţei de executare*** (dacă unitatea sanitară se află în circumscripţia acesteia, precum şi cu privire la obligaţia de prezentare la tratament), respectiv ***judecătoriei în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară*** (dacă unitatea sanitară nu se află în circumscripţia instanţei de executare;

- aspectele care pot apare pe parcursul executării măsurii de siguranţă (sustragerea de la tratament medical, înrăutăţirea stării de sănătate ce impune luarea măsurii internării medicale, respectiv ameliorării stării de sănătate, ce face ca tratamentul să nu mai fie necesar), indiferent dacă persoana obligată la tratament medical este în stare de libertate sau de detenţie, trebuie aduse la cunoştinţa ***instanţei de executare*** (dacă unitatea sanitară se află în circumscripţia acesteia), respectiv ***judecătoriei în a***

cărei circumscripţie se află unitatea sanitară (dacă unitatea sanitară nu se află în circumscripţia instanţei de executare); în acest ultim caz nu prezintă importanţă competenţa materială a instanţei de executare, încunoştinţarea trebuind să fie făcută întotdeauna judecătoriei (de pildă, chiar dacă instanţa de executare este tribunalul, comunicările nu se vor face tribunalului în a cărui circumscripţie se află unitatea sanitară, ci judecătoriei în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară);

- costurile tratamentului medical sunt acoperite de la bugetul de stat;

- obligarea la tratament medical poate fi dispusă şi *în mod provizoriu*, ca măsură procesuală, în cursul urmăririi, de judecătorul de drepturi şi libertăţi, al procedurii de cameră preliminară, de către judecătorul de cameră preliminară, sau al judecăţii, de către instanţă.

7.2. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical

- trebuie realizată o distincţie în funcţie de incidentele ce pot apărea în cursul executării măsurii de siguranţă după cum urmează:

a) dacă ***instanţa de executare*** primeşte comunicarea unităţii sanitare cu privire la faptul că persoana supusă la tratament medical *nu s-a prezentat* pentru a urma tratamentul, fără a exista o justificare obiectivă, dispune internarea medicală a acestuia, dacă privarea de libertate este proporţională cu scopul urmărit prin aceasta; în acest caz, ***competenţa teritorială a instanţei de executare este exclusivă*** (judecătoria, tribunalul sau curtea de apel); deşi dispoziţiile art. 568 alin. (1) C.proc.pen. par să stipuleze caracterul obligatoriu al înlocuirii independent de buna sau reaua-credinţă a persoanei supuse la tratament, totuşi nu poate fi omis faptul că prin internare se ajunge la o privare de libertate care trebuie supusă întotdeauna testului de proporţionalitate, iar pe de altă parte, art. 109 alin. (2) C.pen. face referire la caracterul facultativ al înlocuirii;

b) atunci când ***instanţa de executare*** (judecătoria, tribunalul sau curtea de apel în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară), respectiv ***judecătoria în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară*** (dacă unitatea sanitară nu se află în circumscripţia instanţei de executare şi chiar dacă măsura a fost dispusă de tribunal sau de curtea de apel) primeşte comunicarea unităţii sanitare cu privire la faptul că persoana supusă la tratament medical *se sustrage* tratamentului medical, va evalua dacă în cauză se reţine o absenţă justificată sau o sustragere de la tratament, iar în acest din urmă caz, va dispune internarea medicală; şi în această ipoteză internarea medicală este supusă unui test de proporţionalitate; ***competenţa teritorială în acest caz este alternativă;***

Înlocuirea măsurii obligării la tratament medical cu măsura internării medicale, în ipoteza în care persoana obligată la tratament nu s-a prezentat pentru a urma tratamentul la care a fost obligată, se dispune de instanţa de executare (competenţă teritorială exclusivă), iar, în situaţia sustragerii de la efectuarea tratamentului medical sau în cazul înrăutăţirii stării de sănătate a persoanei faţă de care s-a luat măsura obligării la tratament medical, înlocuirea se dispune fie de instanţa de executare, fie de instanţa în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară (competenţă teritorială alternativă) *(I.C.C.J, secţia penală, încheierea nr. 319 din 8 septembrie 2022, www.scj.ro).*

- în cele două cazuri de mai sus procedura se desfăşoară *în şedinţă publică, cu citarea persoanei obligate la tratament medical şi participarea procurorului*; în aceste cazuri Codul de procedură penală nu instituie obligaţia efectuării unei *expertize medico-legale*, fiind posibilă administrarea probei cu înscrisuri sau cu martori; totuşi, faţă de considerentele deciziei CtEDO în cauza *R.D. şi I.M.D. c. României* (*hotărârea din 12 octombrie 2021, parag. 62 şi 64), cred că se impune efectuarea unei expertize medico-legale şi în aceste cazuri*, fiind necesar ca aceasta să fie detaliată, să conţină informaţii suficiente cu privire la raţionamentul medicilor în privinţa stării de sănătate a persoanei vizate şi recomandările propuse, să fie prezentate evaluările făcute persoanei expertizate şi să stabilească dacă aceasta prezintă pericol pentru ea ori alte persoane;

- în plus, soluţia Curţii de la Strasbourg impune instanţei să verifice dacă persoana cu privire la care se solicită internarea prezintă un pericol concret şi actual pentru siguranţa publică care poate fi înlăturat *doar* prin privarea de libertate prin internarea medicală şi să evalueze soluţiile alternative privării de libertate care ar fi posibile în cauză (*R.D. şi I.M.D. c. României, parag. 63*); în acest scop, este important a fi făcute demersuri în vederea audierii persoanei supuse obligaţiei la tratament medical având în vedere că în cadrul procedurilor ce pot pune în discuţie privarea de libertate garantarea dreptului la un proces echitabil implică asigurarea posibilităţii subiectului procedurii de a-şi face apărare prin propria persoană cu ocazia audierii; deopotrivă, pot fi administrate orice alte probe apreciate ca fiind relevante (de pildă, declaraţii de martori din care să se poată evalua existenţa sau nu a unei stări de pericol pentru siguranţa publică);

- instanţa competentă ascultă concluziile procurorului, ale persoanei faţă de care este luată măsura de siguranţă şi ale avocatului acesteia (dacă persoana faţă de care s-a luat măsura de siguranţă nu are avocat, i se asigură un avocat din oficiu, asistenţa juridică fiind obligatorie); instanţa se pronunţă *prin sentinţă* care poate fi atacată cu contestaţie; întocmirea minutei în două exemplare este obligatorie.

c) în situaţia în care ***instanţa de executare*** (în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară), respectiv ***judecătoria în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară*** (dacă unitatea sanitară nu se află în circumscripţia instanţei de executare) primeşte comunicarea unităţii sanitare cu privire la faptul că, datorită *ameliorării stării de sănătate* a persoanei faţă de care s-a luat măsura de siguranţă a obligării la tratament medical, *efectuarea tratamentului medical nu se mai impune sau că*, din cauza *înrăutăţirii stării de sănătate* a persoanei faţă de care s-a luat măsura obligării la tratament medical, *este necesară internarea medicală*, dispune efectuarea *unei expertize medico-legale* cu privire la starea de sănătate a persoanei faţă de care este luată măsura de siguranţă; *efectuarea expertizei medico-legale este obligatorie*; deopotrivă, este posibilă administrarea probei cu înscrisuri sau cu martori.

Potrivit art. 568 alin. (1) C.proc.pen., primind comunicarea, instanţa de executare sau instanţa prevăzută la art. 567 alin. (2) dispune internarea medicală, în situaţiile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. a) şi b), iar în situaţiile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. c) şi d) efectuarea unei expertize medico-legale cu privire la starea de sănătate a persoanei faţă de care este luată măsura de

siguranţă. Din interpretarea coroborată a dispoziţiilor legale mai sus invocate rezultă că înlocuirea măsurii obligării la tratament medical cu măsura internării medicale, în ipoteza în care persoana obligată la tratament nu s-a prezentat pentru a urma tratamentul la care a fost obligat, se dispune de instanţa de executare (competenţă teritorială exclusivă), iar în situaţia sustragerii de la efectuarea tratamentului medical sau în cazul înrăutăţirii stării de sănătate a persoanei faţă de care s-a luat măsura obligării la tratament medical, înlocuirea se dispune fie de instanţa de executare, fie de instanţa în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară (competenţă teritorială alternativă) *(I.C.C.J., încheierea nr. 183 din 31 martie 2021, www.scj.ro).*

- persoana obligată la tratament medical are dreptul de a cere să fie examinată şi *de un medic de specialitate desemnat de aceasta*, ale cărui concluzii sunt înaintate instanţei de executare, respectiv judecătoriei în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară;

- dacă persoana obligată la tratament medical refuză să se prezinte la examinare în vederea efectuării expertizei, organul de cercetare penală sesizează procurorul sau judecătorul de drepturi şi libertăţi în vederea emiterii *unui mandat de aducere* în scopul prezentării la comisia medico-legală;

- după primirea raportului de expertiză medico-legală şi, după caz, a concluziilor medicului de specialitate ***instanţa de executare***, în şedinţă publică, ascultă concluziile procurorului (prezenţa acestuia fiind obligatorie la procedură), ale persoanei faţă de care este luată măsura de siguranţă şi ale avocatului acesteia (dacă persoana faţă de care s-a luat măsura de siguranţă nu are avocat, i se asigură un avocat din oficiu, asistenţa juridică fiind obligatorie), precum şi ale expertului şi medicului desemnat de aceasta atunci când consideră necesar şi *dispune prin sentinţă fie încetarea măsurii obligării la tratament medical, fie internarea medicală sau respingerea sesizării*; sentinţa pronunţată poate fi atacată cu contestaţie; întocmirea minutei în două exemplare este obligatorie;

- copia de pe dispozitivul hotărârii definitive a *judecătoriei în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară* se comunică instanţei de executare.

Măsura de siguranţă a obligării la tratament medical presupune obligaţia persoanei de a se prezenta şi de a urma tratamentul medical până la însănătoşire, dar şi obligaţia instituţiei medicale de a comunica instanţei date cu privire la executarea efectivă a măsurii de siguranţă. Judecătorul constată că ne aflăm în situaţia unei sesizări din partea unităţii medicale la care persoana bolnavă era obligată să se prezinte pentru a urma un tratament medical impus prin sentinţă penală, cu împrejurarea că aceasta din urmă nu execută măsura de siguranţă, prin neprezentare la unitatea medicală. Din economia textului de lege aplicabil în această situaţie, respectiv art. 567 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. raportat la art. 568 alin. (1) teza I C.proc.pen., rezultă că intenţia legiuitorului a fost ca măsura internării medicale să se dispună de către organul judiciar competent, fără a mai fi necesară efectuarea unei noi expertize medico-legale, şi deci, în situaţia în care persoana nu s-a prezentat la unitatea medicală sau se sustrage de la tratamentul prescris, nu se mai impune o reevaluare a situaţiei medicale actuale a persoanei considerate alienate, şi aceasta întrucât starea de pericol

rezultă din împrejurarea că persoana cu privire la care s-a impus obligarea la tratament medical nu se prezintă sau se sustrage de la executare, astfel că se impun măsuri de constrângere. O astfel de interpretare este sprijinită şi de dispoziţiile art. 566 alin. (2) C.proc.pen. Or, numitului A., astfel cum rezultă din actele dosarului, i s-a atras atenţia în mai multe rânduri cu privire la consecinţele neprezentării la tratament. Motivarea numitului A. în sensul că „s-a prezentat, dar nu a găsit medicul, fiind doar asistenta, iar altă dată nu a găsit medicul, întrucât nu avea program" nu este de natură, în niciun caz, să justifice nerespectarea măsurii de siguranţă impuse prin hotărâre penală, acesta fiind obligat să depună toate diligenţele în vederea aducerii acesteia la îndeplinire *(Jud. Sectorului 2 Bucureşti, încheierea din data de 19.11.2015, în Cpp Ad. 3, p. 844).*

Persoana faţă de care a fost luată măsura nu poate solicita instanţei de executare modificarea tratamentului, mutarea la o altă unitate sanitară, astfel de cereri fiind inadmisibile. Astfel de cereri pot fi adresate autorităţii de sănătate publică din judeţul pe teritoriul căruia locuieşte persoana faţă de care s-a luat această măsură *(Jud. Sectorului 6 Bucureşti, secţia penală, sentinţa nr. 100 din 17 februarie 2014, nepublicată).*

Situaţia medicală a petentului ar necesita în continuare tratament constant, menţinerea obligării la tratament stabilind numai un cadru formal în care modalitatea în care petentul respectă tratamentul medical poate fi atent supravegheată, iar în cazul înrăutăţirii stării de sănătate poate fi dispusă internarea medicală a acestuia. Prin urmare, menţinerea obligării la tratament medical nu constituie o obligaţie disproporţionată în sarcina petentului, deoarece aceasta nu impune măsuri suplimentare celor care ar fi fost în mod uzual necesare pentru ca petentul să asigure tratamentul afecţiunii medicale de care suferă *(Jud. Sectorului 6, sentinţa penală nr. 144 din 18 mai 2020, nepublicată).*

Atunci când măsura este justificată prin circumstanţe personale care sunt susceptibile de a se modifica în timp, cum ar fi existenţa unui pericol social datorat unor afecţiuni psihiatrice, statul are obligaţia de a efectua controale periodice pentru a verifica persistenţa motivelor care ar justifica restrângerea drepturilor conferite de art. 2 din Protocolul nr. 4. Având în vedere că într-o perioadă de 1 an şi 10 luni au existat 5 verificări asupra măsurii, realizate de către un judecător independent şi imparţial, iar în motivele avansate de către instanţe pentru a prelungi de fiecare dată durata măsurii respective, Curtea nu a găsit vreun indiciu de arbitrariu, nu există o încălcare a art. 2 din Protocolul nr. 4 pentru această perioadă. Cu toate acestea, având în vedere că de la data ultimei verificări de către judecătorul însărcinat cu executarea pedepselor, prin care acesta a revocat măsura libertăţii supravegheate şi până la momentul revocării efective a măsurii a trecut o perioadă mai mare de 4 luni, restricţiile privind libertatea de circulaţie a reclamantului au devenit disproporţionate *(CtEDO, hotărârea din 20 aprilie 2010, în cauza Villa c. Italiei, parag. 49, 52).*

7.3. Internarea medicală

- măsura de siguranţă presupune internarea făptuitorului care are *o boală sau o tulburare psihică, inclusiv cea produsă de consumul cronic de alcool sau de alte substanţe psihoactive*, într-o unitate sanitară de specialitate;

- măsura de siguranţă a internării medicale luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare ***prin comunicarea copiei de pe dispozitiv şi a unei copii de pe raportul de expertiză medico-legală autorităţii de sănătate publică*** din judeţul pe teritoriul căruia locuieşte persoana faţă de care s-a luat această măsură; deopotrivă, pentru executarea acestei măsuri de siguranţă este posibilă şi emiterea unui mandat european de arestare;

- ***judecătorul delegat cu executarea*** care funcţionează la instanţa de executare ***comunică*** **judecătoriei în a cărei circumscripţie se află unitatea sanitară** la care s-a făcut internarea *data* la care aceasta s-a efectuat, în vederea luării în supraveghere;

- autoritatea de sănătate publică este obligată să asigure internarea, încunoştinţând despre aceasta instanţa de executare;

- în cazul în care persoana faţă de care s-a luat măsura internării medicale refuză să se supună internării, executarea acestei măsuri se va face cu sprijinul organelor de poliţie; în vederea executării măsurii internării medicale, organul de poliţie *poate pătrunde în domiciliul sau reşedinţa unei persoane fără învoirea acesteia (fie în domiciliul sau reşedinţa persoanei faţă de care s-a dispus internarea medicală, fie în domiciliul sau reşedinţa altei persoane unde se bănuieşte că s-ar afla persoana care trebuie internată)*, precum şi în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia şi fără a fi necesară prezentarea unui mandat de percheziţie domiciliară sau de vreo încuviinţare din partea judecătorului delegat cu executarea sau a instanţei de executare; legea nu prevede (ca în cazul percheziţiei domiciliare) un interval orar în care organele de poliţie pot pătrunde în domiciliul sau reşedinţa persoanei fizice, respectiv în sediul persoanei juridice, aceasta putându-se realiza oricând, nu doar în intervalul orar 6:00-20:00;

- dacă persoana faţă de care s-a luat măsura internării medicale nu este găsită, *autoritatea de sănătate publică sesizează organele de poliţie pentru darea în urmărire*, precum şi pentru *darea în consemn* la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al sesizării adresate organelor de poliţie se trimite instanţei de executare;

- sustragerea de la executarea măsurii internării medicale constituie infracţiunea de neexecutare a sancţiunilor penale, prevăzută de art. 288 alin. (1) C.pen.;

- internarea medicală poate fi dispusă şi *în mod provizoriu*, ca măsură procesuală, în cursul urmăririi, de judecătorul de drepturi şi libertăţi, al procedurii de cameră preliminară, de către judecătorul de cameră preliminară sau al judecăţii, de către instanţă.

Având în vedere că în continuare subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii de siguranţă, inculpatul, faţă de împrejurările obiective ale săvârşirii faptelor, dar şi faţă de criteriile subiective (atitudinea lui indiferentă, lipsită de regret în timpul şi după incendierea apartamentului, părăsind liniştit apartamentul ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, problemele în coordonarea

mișcărilor, agitația psihomotorie, irascibilitatea, impulsivitatea, toleranța scăzută la frustrare, anxietatea, ideile de urmărire și persecuție, halucinațiile vizuale („e cineva care vrea să-l omoare", „vin șerpii după el și-l omoară", „vine cineva după el și vrea să-l omoare", „i s-a părut că (...) și a vrut să dea foc ca să fie sigur că moare toată lumea"), incoerența ideo-verbală, comportamentul bizar, stereotipiile, conduita suicidală, consumul de substanțe halucinogene de foarte mulți ani, precum și diagnosticele stabilite, respectiv „Tulburare psihotică acută și tranzitorie, nespecificată, tulburări mixte de personalitate și altele, tulburări psihotice acute și tranzitorii, tulburări mentale și de comportament din cauza folosirii drogurilor multiple și altor substanțe psihoactive, sindrom de dependență etc." și repetatele internări, neurmarea tratamentului recomandat după externare) prezintă în continuare pericol concret și actual pentru societate care nu poate fi înlăturat altfel decât prin tratarea sa medicală, în regim de internare, astfel încât acesta să poată fi capabil, prin voință proprie, să se conformeze standardului social și, pentru a se preîntâmpina episoadele violente, a se proteja atât integritatea fizică și psihică a persoanelor din jurul lui, cât și a propriei persoane *(Jud. Sectorului 2, sentința penală nr. 961 din 23 decembrie 2020, www.rolii.ro).*

7.4. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale

- ***judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară*** la care s-a făcut internarea are competența de a se pronunța cu privire la menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale;

- *judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară* ***are obligația de a verifica periodic***, dar nu mai târziu de 12 luni, dacă internarea medicală mai este necesară; în acest scop, ***judecătorul delegat cu executarea*** (nu instanța de executare) *dispune efectuarea unei expertize medico-legale* cu privire la starea de sănătate a persoanei față de care s-a luat măsura internării medicale pentru a se stabili dacă cel internat s-a însănătoșit și nu mai prezintă pericol pentru societate; cu privire la intervalele de timp în care trebuie efectuată verificarea, trebuie notat că în cauza *N. c. României* CtEDO a reținut că instanțele au avut nevoie de perioade îndelungate de timp (15 luni, 16 luni, 3 ani și 8 luni) pentru a examina dacă era necesară menținerea internării și a observat cu îngrijorare practica verificării necesității măsurii într-o manieră retrospectivă, pe baza unor documente medicale obținute cu mult timp înainte (cu 1, 2 sau 3 ani înainte) și care nu reflectă în mod necesar starea persoanei internate la momentul în care se dispune asupra măsurii. Prin urmare, instanța de contencios european a opinat că intervalele în care instanțele s-au pronunțat asupra necesității menținerii internării nu satisfac exigențele „termenului scurt" prevăzute de art. 5 parag. 4 din Convenție;

- după primirea expertizei medico-legale, indiferent de concluziile acesteia, ***judecătorul delegat cu executarea are obligația de a sesiza judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară*** *pentru a dispune asupra menținerii, înlocuirii sau încetării măsurii*;

- *încetarea sau înlocuirea măsurii internării medicale poate fi solicitată și de* ***unitatea sanitară*** la care s-a făcut internarea; aceasta are obligația, în cazul în care

consideră că internarea nu mai este necesară, ***să încunoştinţeze*** *judecătoria în a cărei circumscripţie se găseşte unitatea sanitară;* judecătoria, după primirea încunoştinţării, *dispune efectuarea unei expertize medico-legale* pentru a se stabili dacă cel internat s-a însănătoşit şi nu mai prezintă pericol pentru societate;

- *încetarea sau înlocuirea măsurii internării medicale* poate fi cerută *şi de* ***persoana internată sau de procuror***; şi în această ipoteză judecătoria *în a cărei circumscripţie se găseşte unitatea sanitară* dispune efectuarea expertizei medico-legale;

- având în vedere necesitatea respectării drepturilor persoanei internate, cât şi cea a efectuării expertizei medico-legale cu respectarea dispoziţiilor art. 173 C.proc.pen., persoana internată poate solicita ca un expert-parte desemnat de aceasta să participe la efectuarea expertize medico-legale;

- *judecătoria în a cărei circumscripţie se găseşte unitatea sanitară* sesizată *fie de judecătorul delegat cu executarea în urma verificării periodice a stării de sănătate a celui internat, fie de procuror sau de persoana internată, fie încunoştinţată de unitatea sanitară*, se pronunţă asupra sesizării după ascultarea concluziilor procurorului (prezenţa acestuia fiind obligatorie la procedură), ale persoanei faţă de care este luată măsura internării, atunci când aducerea acesteia în faţa instanţei este posibilă, ale avocatului său (dacă persoana faţă de care s-a luat măsura de siguranţă nu are avocat, i se asigură un avocat din oficiu, asistenţa juridică fiind obligatorie), precum şi ale expertului care a întocmit expertiza medico-legală, atunci când consideră necesar;

- dacă avocatul persoanei internate este desemnat din oficiu, instanţa trebuie să verifice dacă apărarea efectuată de avocat este concretă şi efectivă; relevant în acest sens, în cauza *N. c. României (hotărârea din 28 noiembrie 2017)* Curtea Europeană a apreciat că reclamantul nu a beneficiat de asistenţă juridică efectivă în cursul verificărilor periodice cu privire la măsura de siguranţă şi a existat astfel o încălcare a art. 5 parag. 4 CEDO în condiţiile în care avocaţii din oficiu care l-au asistat pe reclamant au pledat în favoarea menţinerii internării sau au lăsat cauza la aprecierea instanţei;

- instanţa se pronunţă prin sentinţă, putând dispune menţinerea internării medicale, încetarea acesteia sau înlocuirea cu măsura obligării la tratament medical; sentinţa pronunţată poate fi atacată cu contestaţie;

- în vederea limitării perioadelor de privare de libertate instanţa trebuie să analizeze dacă este adecvată şi proporţională impunerea unor măsuri de tratament medical care nu implică privarea de libertate; deopotrivă, în vederea adoptării unei soluţii conforme cu exigenţele 5 parag. 1 lit. e) din Convenţie instanţa trebuie să aibă în vedere şi condiţiile în care este executată măsura de siguranţă în spitalul de psihiatrie, cât şi dacă persoana internată beneficiază de un tratament adecvat şi individualizat care să aibă drept scop reintegrarea în societate a acesteia[1];

- pentru a se dispune menţinerea internării medicale trebuie să existe probe din care să rezulte că persoana internată *prezintă în continuare pericol pentru societate* din cauza unei boli şi că prin menţinerea măsurii internării medicale starea de pericol poate fi înlăturată; în această privinţă în cauza *N. c. României* Curtea Europeană a

[1] A se vedea, *în această privinţă*, analiza efectuată de Marea Cameră a CtEDO, în cauza *Rooman c. Belgiei* (hotărârea din 31 ianuarie 2019).

constatat că instanța a făcut o trimitere doar la concluziile raportului de expertiză medico-legală, care propunerea menținerea internării, o abordare care a fost criticată în jurisprudența sa (*cauza Plesó c. Ungariei, hotărârea din 2 octombrie 2012 parag. 64 şi cauza Ivinović c. Croației, hotărârea din 18 septembrie 2014, parag. 40*). Curtea Europeană a considerat că această modalitate de analiză a determinat instanța să procedeze la un examen riguros cu privire la un aspect esențial al internării, respectiv periculozitatea reclamantului. Astfel, instanța nu a stabilit că reclamantul ar fi periculos pentru sine sau pentru alții din cauza patologiei psihiatrice. Nici instanța şi nici autoritățile medicale nu au menționat acte de violență din partea reclamantului în timpul internării sale, ci dimpotrivă, examenul medical efectuat a concluzionat că reclamantul avea un comportament calm, că nu se opunea tratamentului, că nu a creat conflicte cu alți pacienți şi că a avut un grad de ostilitate redus pe durata tratamentului. Curtea a mai observat că verificările ulterioare nu au adus clarificări cu privire la periculozitatea potențială a reclamantului şi că instanțele au avut în continuare o abordare formalistă şi superficială. Mai mult, nici autoritățile medicale nici instanța nu au analizat dacă măsuri alternative putea fi aplicate în cauză. În aceste condiții Curtea Europeană a apreciat că privarea de libertate a reclamantului era lipsită de bază legală şi nu era justificată conform art. 5 parag. 1 CEDO;

- în privința tratamentului medical trebuie notat că în cauza *R.D. şi I.M.D. c. România* CtEDO a apreciat că administrarea forțată a medicamentelor reprezintă o ingerință gravă în integritatea fizică a unei persoane şi trebuie, respectiv, să se bazeze pe o „lege" care conține garanții adecvate împotriva factorului arbitrar. De aceea, din perspectiva respectării dreptului persoanei internate la viață privată în sensul dispozițiilor art. 8 din Convenție, o condiție minimală este, în prezent, aceea de a i se asigura acesteia posibilitatea de a-şi manifesta voința în legătură cu tratamentul prescris (de a-l accepta sau nu), iar în cazul refuzului, posibilitatea de a contesta administrarea forțată a medicamentației stabilită în instanță; în acest cadru, cred că instanțele care iau măsura internării ori o mențin, după caz, pot dispune ca administrația locului unde va fi/este internată persoana să îi aducă la cunoştință (prin intermediul curatorului, dacă o astfel de persoană a fost desemnată) că are dreptul de a refuza tratamentul prescris şi, în cazul administrării forțate, să ceară ca o instanță să stabilească dacă poate fi obligat să ia tratamentul respectiv;

- o copie a dispozitivului hotărârii definitive prin care s-a dispus menținerea, înlocuirea sau încetarea internării medicale se comunică instanței de executare.

În cauză, măsura internării medicale s-a luat pe baza concluziilor expertizei medico-legale psihiatrice efectuate la cererea procurorului, în dosarul nr. 2680/1997 al Parchetului de pe lângă Tribunalul Bucureşti, în care cel în cauză era urmărit pentru tentativă la infracțiunea de omor săvârşită la 3 decembrie 1996. Revocarea măsurii de internare medicală s-a dispus fără să se verifice dacă temeiurile pentru care măsura a fost luată au încetat. Ca şi prima instanță, instanța de apel şi-a motivat soluția prin luarea în considerare a unor acte medico-legale dintr-o altă cauză, în care inculpatul a fost condamnat la închisoare cu obligarea la tratament medical, pentru săvârşirea infracțiunii de tâlhărie, comisă după ce a fugit din instituția medicală în care fusese internat pe baza

sentinţei penale nr. 188/1997 a Tribunalului Bucureşti, secţia a II-a penală. Aşa cum rezultă din motivarea deciziei atacate, prin expertiza medico-legală pe baza căreia s-a dispus obligarea inculpatului la tratament medical s-a constatat că este bolnav, având din această cauză un discernământ diminuat, şi s-a recomandat să fie obligat la tratament medical pe timpul executării pedepsei. Ţinând seama de pericolul grav pentru societate pe care îl prezintă petentul datorită bolii psihice de care suferă se impune, în vederea soluţionării cererii de revocare a măsurii de internare medicală, să se dispună efectuarea unei noi expertize medico-legale psihiatrice şi să se solicite avizul unităţii sanitare în care acesta a fost internat *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 2411/2001, www.legalis.ro).*

7.5. Măsurile de siguranţă provizorii

- în cazul în care măsura obligării la tratament medical sau a internării medicale a fost luată în mod provizoriu în cursul urmăririi penale sau al judecăţii, ***punerea în executare se face de către judecătorul/instanţa care a luat această măsură*** (judecătorul de drepturi şi libertăţi în faza de urmărire penală, judecătorul de cameră preliminară în faza de cameră preliminară, respectiv de instanţa de judecată în faza de judecată);

- punerea în executare a măsurii de siguranţă provizorii vizează atât procedurile relative la luarea măsurii, cât şi pe cele relative la înlocuirea, verificarea periodică ori ridicarea măsurii provizorii;

- efectuarea comunicărilor va urma regulile descrise mai sus la punerea în executare a măsurilor de siguranţă a obligării la tratament medical, respectiv la internare medicală;

- ***spre deosebire de situaţia în care măsura de siguranţă este luată prin hotărâre definitivă***, când doar unitatea sanitară la care făptuitorul a fost repartizat pentru efectuarea tratamentului medical poate comunica instanţei competente că datorită ameliorării stării de sănătate a persoanei faţă de care s-a luat măsura de siguranţă a obligării la tratament medical, efectuarea tratamentului medical nu se mai impune, în ipoteza măsurii obligării provizorii la tratament medical art. 246 alin. (9) C.proc.pen. prevede că sesizarea în vederea ridicării măsurii ***poate fi formulată şi de procuror, medicul de specialitate sau de suspect ori inculpat sau de un membru de familie al acestuia***;

- regulile procedurale referitoare la dispunerea măsurii obligării provizorii la tratament medical sunt aplicabile în mod corespunzător şi în ipoteza ridicării acesteia (soluţionarea cu celeritate, ascultarea suspectului sau inculpatului prezent, asistenţa juridică şi participarea procurorului obligatorii, posibilitatea contestării soluţiei dispuse);

- judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară ori, după caz, instanţa dispune în toate situaţiile asupra măsurilor de siguranţă medicale provizorii *prin încheiere*, cauzele soluţionându-se *în camera de consiliu* în faza urmăririi penale şi a camerei preliminare, respectiv *în şedinţă publică*, în faza judecăţii. Soluţiile au caracter executoriu de la pronunţare şi sunt supuse contestaţiei în termen de 5 zile de la pronunţare.

7.6. Interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcţie sau de a exercita o profesie ori o altă activitate

- p*unerea* în executare a măsurii de siguranţă a interzicerii ocupării unei funcţii sau a exercitării unei profesii se face ***prin comunicarea de către judecătorul delegat cu executarea a unei copii de pe dispozitivul hotărârii*** persoanei juridice în cadrul căreia persoana exercită respectiva funcţie, profesie, meserie sau activitate, precum şi, dacă este cazul, persoanei juridice care asigură organizarea şi coordonarea exercitării profesiei sau activităţii respective (de pildă, Uniunii Naţionale a Barourilor din România, Consiliului Naţional al Colegiului Medicilor din România, *Corpului Experţilor Contabili şi Contabililor Autorizaţi din România*); în cazul în care interdicţia vizează o meserie sau altă activitate, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul condamnatul;

- organul căruia i s-a comunicat copia de pe dispozitiv are îndatorirea ***să asigure executarea*** măsurii luate ***şi să sesizeze*** organul de urmărire penală în caz de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă; sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a măsurii de siguranţă a interzicerii ocupării unei funcţii sau a exercitării unei profesii constituie infracţiunea de neexecutarea sancţiunilor penale [art. 288 alin. (1) C.pen.], ce poate fi reţinută în concurs cu infracţiunea de uzurpare de calităţi oficiale (art. 258 C.pen.) sau cu infracţiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activităţi (art. 348 C.pen.);

- persoana cu privire la care s-a luat măsura de siguranţă a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţie sau de a exercita o profesie ori o altă activitate poate cere, *după trecerea a* ***cel puţin un an*** *de la data punerii în executare,* ***revocarea măsurii***, când temeiurile care au impus luarea acesteia au încetat;

- în privinţa calculului termenului de un an trebuie avute în vedere şi ipotezele în care măsurile de siguranţă au fost aplicate în mai multe cauze soluţionate prin hotărâri definitive distincte, pronunţate pentru infracţiuni concurente judecate separat; astfel, dacă măsurile de siguranţă aplicate nu au acelaşi conţinut se vor cumula, caz în care se va avea în vedere pentru fiecare dintre acestea data punerii în executare pentru calcularea termenului de un an, iar nu data rămânerii definitive a hotărârii prin care în faza de executare a fost stabilită pedeapsa principală rezultantă şi s-a dispus cumularea măsurilor de siguranţă constând în interzicerea ocupării unei funcţii sau a exercitării unei profesii;

- ***competenţa de soluţionare a cererii de revocare aparţine instanţei de executare,*** procedura desfăşurându-se *în şedinţă publică*, cu citarea persoanei faţă de care este luată măsura; nu este obligatorie prezenţa acesteia, procedura putându-se desfăşura şi în absenţa persoanei supuse măsurii de siguranţă, care a fost legal citată; asistenţa juridică şi participarea procurorului la soluţionarea cererii de revocare sunt însă obligatorii;

- instanţa poate dispune, *prin sentinţă*, admiterea sau respingerea cererii de revocare; sentinţa pronunţată poate fi atacată cu contestaţie.

7.7. Executarea confiscării speciale şi a confiscării extinse

Măsura de siguranţă a confiscării speciale sau a confiscării extinse luată prin hotărârea instanţei de judecată ***se execută*** după cum urmează:

(i) **lucrurile confiscate se predau organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit legii;**

- potrivit art. 348 C.proc.fisc. (Legea nr. 207/2015), ***sunt organe de executare*** a măsurii confiscării speciale sau a confiscării extinse: Ministerul Finanţelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne sau, după caz, de către alte autorităţi publice abilitate de lege, prin organele competente, stabilite prin ordin comun al conducătorilor instituţiilor în cauză;

- chiar dacă asupra bunurilor cu privire la care a fost dispusă confiscare specială sau extinsă exista instituită o măsură asigurătorie în cursul procesului penal, aducerea la îndeplinire a dispoziţiei instanţe se va realiza tot prin organele enumerate mai sus, iar nu prin intermediul organelor de urmărire penală;

- ***valorificarea*** bunurilor şi valorilor confiscate sunt se face organele competente ale Ministerului Finanţelor Publice sau de către alte autorităţi publice abilitate de lege;

- sunt *organe de valorificare*: **a)** ***unităţile subordonate ANAF***, stabilite prin ordin al preşedintelui ANAF pentru bunurile intrate în proprietatea privată a statului aflate pe teritoriul României; **b)** ***structurile de specialitate cu atribuţii în acest sens din cadrul Ministerului Afacerilor Externe***, pentru bunurile intrate în proprietatea privată a statului, care nu se află pe teritoriul României;

- după rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus confiscarea[1] **deţinătorii** (persoane fizice sau juridice) bunurilor confiscate intrate în proprietatea privată a statului au următoarele **obligaţii**:

a) ***să declare bunurile*** trecute în proprietatea privată a statului ***la organele de valorificare***, în termen de 10 zile de la data primirii de către deţinător a documentului care constituie titlu de proprietate al statului asupra acestora;

b) ***să predea*** bunurile trecute în proprietatea privată a statului organelor de valorificare;

c) ***să inventarieze bunurile*** trecute în proprietatea privată a statului, luând în acelaşi timp şi măsurile de securitate, de păstrare şi de conservare corespunzătoare[2];

---

[1] Potrivit Codului de procedură penală, confiscarea poate fi dispusă prin *hotărârea instanţei de judecată* (*sentinţă* rămasă definitivă prin neapelare sau ca urmare a tardivităţii apelului *ori deciziei pronunţată în urma judecării apelului*) în cazul în care confiscarea s-a dispus în urma unui proces penal care a parcurs faza de judecată, respectiv încheierea judecătorului de cameră preliminară atunci când confiscarea s-a dispus în condiţiile art. 549[1] C.proc.pen. după dispunerea unei soluţii de netrimitere în judecată şi sesizarea de către procuror a judecătorului potrivit art. 315 alin. (2) lit. d) C.proc.pen.

[2] Potrivit art. 5 alin. (2) din O.G. nr. 14/2007, republicată, sunt exceptate de la aceste reguli de predare şi valorificare următoarele categorii de bunuri: *a)* medicamentele, materialele consumabile de utilitate medicală, materialele de natura obiectelor de inventar medicale, aparatura medicală, substanţele toxice, materialele radioactive, bunurile culturale de patrimoniu, documentele istorice, materialele de arhivă, obiectele, veşmintele şi cărţile de cult,

- *Agenţia Naţională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate* are de asemenea **obligaţia de predare** către organele de valorificarea bunurilor aflate în administrarea sa care au făcut obiectul confiscării;

- după predarea bunurilor vor fi urmaţi paşii procedurali în vederea **valorificării** acestora, după cum urmează:

a) se va proceda **la evaluarea bunurilor** *de* o comisie de evaluare va proceda la evaluarea acestora în termen de 21 de zile de la preluare;

b) după evaluarea se va proceda la valorificarea bunurilor.

- ca excepţie, bunurile de consum alimentar cu grad ridicat de perisabilitate sau care, prin trecerea timpului, pierd din greutate ori din valoare, inclusiv animalele, păsările vii şi plantele, ***se valorifică de îndată***. Bunurile se predau imediat persoanelor juridice specializate sau persoanelor fizice autorizate pentru comercializarea acestor bunuri către populaţie, la preţul de piaţă. Valorificarea acestor bunuri se face fără efectuarea procedurilor de evaluare; instituţiile abilitate prin lege să ateste calitatea bunurilor, pentru bunurile supuse valorificării, sunt obligate să emită avizul constatator în termenul solicitat de organul de valorificare, cu excepţia bunurilor perisabile, pentru care avizul constatator se va emite de îndată;

- ***valorificarea bunurilor*** intrate în proprietatea privată a statului ***care se află pe teritoriul României*** se face prin bursele de mărfuri, prin magazine proprii, licitaţie publică, în regim de consignaţie sau direct de la locul unde acestea se află; ***dacă bunurile care se află în străinătate***, valorificarea se face prin licitaţie publică sau alte proceduri legale, potrivit legislaţiei aplicabile din statul pe teritoriul căruia se află;

- veniturile încasate din valorificarea bunurilor confiscate se fac venit la bugetul de stat sau la bugetele locale, după deducerea cheltuielilor impuse de ducerea la îndeplinire şi de valorificare[1];

---

timbrele filatelice, materialele lemnoase, detectoarele de metale, fildeşul şi orice bunuri a căror comercializare este interzisă prin lege, *care se predau organelor de specialitate ale statului competente a gestiona astfel de bunuri, conform prevederilor legale*; *b)* mijloacele de plată în valută neconvertibilă care *se depun la Banca Naţională a României* în condiţiile legii; *c)* armele de foc, muniţiile, materiile explozive şi bunurile cu specific militar, care *se predau imediat, cu titlu gratuit, Poliţiei Române, Ministerului Apărării Naţionale ori, după caz, altor persoane juridice autorizate, prevăzute de legislaţia privind regimul armelor şi muniţiilor.*

Aceste bunuri enumerate mai sus se vor evalua, utiliza, valorifica, distruge sau se vor casa de către organele specializate care le-au preluat, dispunând de acestea conform atribuţiilor legale ce le revin. Sumele obţinute ca urmare a valorificării acestor bunuri se virează la bugetul de stat, în termen de 5 zile lucrătoare de la încasare, după deducerea cheltuielilor efectuate conform prevederilor legale în vigoare, precum şi a altor reţineri prevăzute prin legi speciale. Excepţie de la această regulă fac sumele rezultate din valorificarea bunurilor ce intră sub incidenţa legislaţiei în vigoare privind dreptul exclusiv al cultelor religioase pentru producerea obiectelor de cult, care rămân la dispoziţia cultelor religioase. Precursorii de droguri se valorifică de organele de valorificare numai către un operator cu substanţe clasificate, potrivit legislaţiei privind regimul juridic al precursorilor de droguri. O copie a documentului care atestă valorificarea sau distrugerea precursorilor de droguri se comunică Agenţiei Naţionale Antidrog.

[1] Potrivit art. 11 din O.G. nr. 14/2007: Veniturile încasate din valorificarea bunurilor se varsă la bugetul de stat, după deducerea cheltuielilor efectuate conform prevederilor legale în

- prin Legea nr. 318/2015 au fost conferite ***Agenţiei Naţionale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate*** atribuţii în legătură cu bunurile confiscate după cum urmează:

a) ***ţinerea evidenţei*** hotărârilor şi a încheierilor prin care s-a luat măsura de siguranţă a confiscării speciale sau a confiscării extinse dispuse de instanţele române, precum şi a celor comunicate autorităţilor române de către instanţele străine; în vederea realizării acestei atribuţii a fost instituită obligaţia *judecătorului delegat cu executarea* transmite Agenţiei o copie a hotărârii sau a încheierii prin care s-a luat măsura de siguranţă a confiscării speciale sau a confiscării extinse;

- potrivit art. V din Legea nr. 228/2020, Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate este desemnată ca autoritate națională competentă să centralizeze datele primite de la autorități în ceea ce privește măsurile asigurătorii, confiscările speciale și confiscările extinse dispuse în cursul procedurilor judiciare penale și să realizeze statistici pe care le transmite anual, prin intermediul Ministerului Justiției, Comisiei Europene, în aplicarea prevederilor art. 11 din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană;

b) ***efectuarea unei analize trimestriale*** a modului şi gradului de valorificare a bunurilor care fac obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse, respectiv a modului de utilizare a bunurilor imobile confiscate, bunurilor imobile intrate, prin confiscare, în proprietatea privată a statului.

- bunurile imobile intrate, prin confiscare, în proprietatea privată a statului *pot fi transmise cu titlu gratuit* în domeniul privat al unităţilor administrativ-teritoriale, la cererea consiliului judeţean, respectiv a Consiliului General al Municipiului Bucureşti sau a consiliului local, după caz, prin hotărâre a Guvernului, iniţiată de Ministerul Finanţelor Publice la propunerea Agenţiei, pentru a fi utilizate pentru obiective de natură socială;

- bunurile imobile intrate, prin confiscare, în proprietatea privată a statului *pot fi date în folosinţă gratuită* asociaţiilor şi fundaţiilor, precum şi Academiei Române şi academiilor de ramură înfiinţate în baza unei legi speciale, prin hotărâre a Guvernului, iniţiată de Ministerul Finanţelor Publice la propunerea Agenţiei, pentru a fi

---

vigoare, precum şi a altor reţineri prevăzute prin legi speciale în cazul organelor abilitate, în termen de 5 zile lucrătoare de la încasare. Bunurile confiscate de organele autorităţii administraţiei publice locale se predau organelor de valorificare, iar sumele încasate din valorificarea acestora se fac venit la bugetul local, după deducerea cheltuielilor cu valorificarea efectuate conform legislaţiei în vigoare şi a unui comision de 20% din veniturile rămase după deducerea cheltuielilor cu valorificarea. Comisionul de 20% se varsă la bugetul de stat, în termen de 5 zile lucrătoare de la încasare. În situaţia în care nivelul veniturilor încasate din valorificarea bunurilor nu asigură acoperirea cheltuielilor necesare în vederea valorificării acestora, diferenţa va fi acoperită de la bugetul de stat sau de la bugetele locale, după caz. În categoria *cheltuielilor efectuate în vederea valorificării bunurilor intrate în proprietatea privată a statului* se cuprind cheltuielile efectuate de la preluarea acestora şi până la valorificare, atribuirea cu titlu gratuit sau distrugere, precum şi cele efectuate pentru stabilirea bunurilor care îndeplinesc condiţiile de comercializare.

utilizate pentru obiective de natură socială, de interes public sau în raport cu obiectul lor de activitate, după caz;

(ii) ***dacă lucrurile confiscate se află în păstrarea organelor de poliţie sau a altor instituţii, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organului la care se află;***

- după primirea copiei de pe dispozitiv, lucrurile confiscate se predau în termen de 30 de zile organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit dispoziţiilor legii. La cererea organelor care se ocupă de valorificare, bunurile pot rămâne în custodia poliţiei până la valorificare.

(iii) ***când confiscarea priveşte sume de bani ce nu au fost consemnate la unităţi bancare, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organelor fiscale, în vederea executării confiscării, potrivit dispoziţiilor privind creanţele bugetare;***

- sumele exprimate în monedă străină, sumele se convertesc în lei la cursul de schimb comunicat de Banca Naţională a României, valabil la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care s-a dispus confiscarea;

- sumele confiscate se fac venit la bugetul de stat sau la bugetele locale după deducerea impuse de ducerea la îndeplinire şi de valorificare.

(iv) ***când s-a dispus distrugerea lucrurilor confiscate*** (de pildă, bunurile dovedite că aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală), dacă prin lege nu se prevede altfel, aceasta se face în prezenţa unei comisii formate din judecătorul delegat cu executarea al instanţei de executare, un reprezentant al parchetului de pe lângă aceeaşi instanţă, un reprezentant al inspectoratului judeţean de poliţie, gestionarul camerei de corpuri delicte în gestiunea căruia se aflau bunurile supuse distrugerii şi, dacă este cazul, reprezentanţi ai altor autorităţi cu competenţe în domeniu desemnaţi de judecătorul delegat. Comisia întocmeşte un proces-verbal care se trimite, în copie, spre a fi depus la dosarele privind cauzele în care s-a dispus confiscarea respectivelor bunuri. În cazul în care distrugerea nu are loc în circumscripţia instanţei de executare, din comisie face parte judecătorul delegat cu executarea de la instanţa corespunzătoare în grad în circumscripţia căreia are loc distrugerea. Un exemplar al procesului-verbal se trimite instanţei de executare.

- distrugerea drogurilor, precursorilor, medicamentelor, materialelor consumabile de utilitate medicală, materialelor de natura obiectelor de inventar medicale şi a aparaturii medicale, substanţelor toxice şi a materialelor radioactive confiscate se efectuează în condiţiile prevăzute în legile speciale care reglementează regimul acestor substanţe[1];

---

[1] Conform art. 17 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 143/2000 sunt exceptate de la distrugere: a) medicamentele utilizabile, care au fost remise farmaciilor sau unităţilor spitaliceşti, după avizul prealabil al Direcţiei farmaceutice şi dispozitive medicale din cadrul Ministerului Sănătăţii; b) plantele şi substanţele utilizabile în industria farmaceutică sau în altă industrie, în funcţie de natura acestora, care au fost remise unui operator economic public sau privat, autorizat să le utilizeze ori să le exporte; c) unele cantităţi corespunzătoare, care vor fi păstrate în scop didactic şi de cercetare ştiinţifică sau au fost remise instituţiilor care deţin câini şi alte animale de depistare a drogurilor, pentru pregătirea şi menţinerea antrenamentului acestora, cu respectarea dispoziţiilor legale.

- în mod similar se va proceda şi în ipoteza în care măsura confiscării speciale este dispusă de judecătorul de cameră preliminară sesizat de procurorul care a adoptat soluția de clasare sau de renunțare la urmărirea penală.

- potrivit art. 79 alin. (4) din Legea nr. 253/2013, introdus prin art. IV din Legea nr. 228/2020, Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate încunoștințează judecătorul delegat cu executarea despre orice împiedicare ori întârziere survenită în cursul executării unei confiscări speciale sau confiscări extinse, pe baza informațiilor periodice primite de la Agenția Națională de Administrare Fiscală și de la alte autorități competente cu punerea în executare a acestor măsuri de siguranță.

Contestaţia la executare este o procedură jurisdicţională de rezolvare a situaţiilor relative la executarea hotărârii, după rămânerea definitivă a acesteia. Pe această cale nu se poate pune în discuţie legalitatea şi temeinicia hotărârilor în baza cărora se face executarea şi nu se poate ajunge la modificarea hotărârii rămasă definitivă, instanţa fiind abilitată să verifice doar aspectele indicate limitativ de textul legal. Confiscarea dispusă poartă asupra bunului în materialitatea sa. Imposibilitatea executării în natură nu se poate traduce într-un efort suplimentar implicat de procedura executării silite, ci este determinat de lipsa bunului din mâinile persoanei urmărite, vizate de măsură. Instanţa penală nu are abilitatea de a valorifica în cadrul contestaţiei la executare, buna-credinţă a subdobânditorului imobilului. În prezenta cauză, la aproximativ doi ani de la rămânerea definitivă a deciziei I.C.C.J. nr. 836 din 13 februarie 2013, imobilul a fost înstrăinat către I. care l-a dobândit la data de 27.02.2015 de la fostul proprietar J. Prin ***decizia nr. 19/RIL/2017*** s-a stabilit că: atunci când se instituie măsuri asigurătorii în procesul penal, nu este necesar să se indice sau să se dovedească ori să se individualizeze bunurile asupra cărora se înființează măsura asigurătorie. Ca urmare, bunurile determinate vor putea fi evaluate în faza executării. Potrivit art. 706 alin. (1) C.proc.civ., dreptul de a obţine executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel. În cazul titlurilor emise în materia drepturilor reale, termenul de prescripţie este de 10 ani. (2) Termenul de prescripţie începe să curgă de la data când se naşte dreptul de a obţine executarea silită. În cazul hotărârilor judecătoreşti şi arbitrale, termenul de prescripţie începe să curgă de la data rămânerii lor definitive. Executorul este obligat să evalueze bunurile urmărite silit, inclusiv prin apelarea la un expert (art. 757, 835 C.proc.civ.). Înalta Curte constată că a fost amânat momentul punerii în executare a măsurii confiscării astfel încât există o discrepanţă între valoarea imobilului de la momentul pronunţării deciziei şi valoarea din prezent. Această amânare nu poate fi imputată debitorului. În privinţa momentului evaluării bunurilor, acesta trebuie să coincidă cu momentul naşterii dreptului la executare silită, respectiv rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a luat măsura confiscării. Înalta Curte constată că valorificarea imobilului supus confiscării prin decizia a cărei lămurire se solicită trebuie stabilită în raport de momentul pronunţării deciziei, respectiv 13 februarie 2013. În aceste condiţii de fapt şi de drept, la care se adaugă art. 112 alin. (3) C.pen., măsura stabilită în sarcina inculpatului A. va viza suma de bani reprezentând contravaloarea imobilului la data pronunţării hotărârii definitive prin care s-a dispus confiscarea specială, iar nu valoarea trecută în contractul de vânzare-cumpărare. În condiţiile dispunerii măsurii confiscării, evaluarea bunului va avea în vedere data

rămânerii definitive a hotărârii deoarece la acel moment se „naşte" posibilitatea valorificării sale prin procedura executării silite, se „naşte" dreptul de a obţine executarea silită. În măsura în care executarea asupra bunului propriu-zis (imobilului) nu poate sau nu mai poate fi pusă în executare, se va confisca o sumă egală cu valoarea bunului la data naşterii dreptului de a cere executarea silită. Conchizând, se constată că valoarea imobilului se stabileşte la momentul pronunţării deciziei a cărei lămurire se solicită, respectiv 13 februarie 2013 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 423/2019, www.scj.ro).*

Prin decizia penală nr. 772/2018 a Curţii de Apel Timişoara a fost admis apelul formulat de D.I.I.C.O.T., formulat împotriva sentinţei penale nr. 168 din 5.04.2018 a Tribunalului Arad, s-a desfiinţat sentinţa apelată numai în ceea ce priveşte măsura de siguranţă a confiscării speciale şi rejudecând, s-a dispus, în baza art. 16 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, confiscarea de la inculpatul A. a unei cantităţi de 108 gr. amfetamină şi 112 comprimate ecstasy, corpuri delicte la dosarul cauzei, iar, în baza art. 17 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, distrugerea drogurilor, fiind menţinute toate celelalte dispoziţii ale hotărârii atacate. Examinând cazurile în care se poate formula contestaţia la executare, Înalta Curte constată, în acord cu judecătorul fondului, că, în cauză, nu sunt incidente dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., nefiind identificată nicio nelămurire cu privire la hotărârea care se execută (decizia penală nr. 772/A din 29.06.2018 a Curţii de Apel Timişoara), în condiţiile în care, dispoziţiile art. 17 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 sunt imperative şi prevăd că drogurile ridicate în vederea confiscării se distrug conform art. 574 lit. d) C.proc.pen., păstrarea de contraprobe fiind obligatorie, astfel încât, cantitatea de 108 gr. amfetamină [pct. B.2 lit. d) din rechizitoriu] şi 112 comprimate ecstasy [pct. B.2 lit. e) din rechizitoriu], confiscate de la inculpatul A., remise parchetului de autorităţile germane şi înaintate Tribunalului Arad, prin adresa din 20.03.2018, respectiv depuse la camera de corpuri delicte prin procesul-verbal de predare-primire din aceeaşi zi, urmează a fi distruse, cu păstrarea de contraprobe *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 508/2019, www.scj.ro).*

Referitor la bunurile ridicate de la persoana extrădabilă cu ocazia depistării, Curtea a constatat că, faţă de natura acestora (bani, carduri bancare, un telefon mobil dual SIM) şi natura infracţiunilor la care se referă cererea de extrădare (conform celor anterior expuse), este posibil ca acele bunuri să constituie produs al faptelor de care este acuzată ori să servească drept dovezi (aspecte pe care, în mod obiectiv, numai autorităţile judiciare din statul solicitant le pot verifica), astfel că, luând act şi de consimţământul exprimat de persoana extrădabilă în declaraţia anterior citată, a dispus, în temeiul art. 52 alin. (6) raportat la art. 17 din Lege şi art. 16 din Tratat, remiterea bunurilor respective către autorităţile competente ale statului solicitant (astfel cum s-a solicitat prin cererea de extrădare), odată cu predarea acesteia. Aceste bunuri sunt în detaliu descrise în procesul-verbal nr. x/S5/FM din data de 19 noiembrie 2019, întocmit de către lucrători de poliţie şi au fost trimise, în plic sigilat, Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, care, apoi, potrivit art. 46 alin. (2) teza finală din Lege, le-a înaintat instanţei, în aceeaşi modalitate, fiind depuse, astfel cum au fost prezentate, la Camera de corpuri delicte *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 10/F din 17 ianuarie 2020, www.sintact.ro).*

§8. Punerea în executare a altor dispoziţii

8.1. Punerea în executare a avertismentului în cazul dispunerii renunţării la aplicarea pedepsei

- denumirea marginală a instituţiei este eronată, întrucât *instanţa nu renunţă la aplicarea pedepsei, ci la stabilirea acesteia*; fapta constituie infracţiune, atrage răspunderea penală a infractorului, iar instanţa, în aplicarea principiului oportunităţii, renunţă la stabilirea unei pedepse şi aplică un avertisment;

- în situaţia în care instanţa dispune renunţarea la aplicarea pedepsei, va aplica infractorului ***un avertisment***, ce constă în prezentarea motivelor de fapt care au determinat renunţarea la aplicarea pedepsei (ansamblul motivelor concrete care au condus instanţa la concluzia că nu este oportună aplicarea unei pedepse) şi atenţionarea infractorului asupra conduitei sale viitoare şi a consecinţelor la care se expune dacă va mai comite infracţiuni;

- *avertismentul* nu este o sancţiune de drept penal, în această categorie intrând numai sancţiunile enumerate explicit de art. 2 C.pen.: pedepse, măsuri educative, masuri de siguranţă[1];

- în cazul în care instanţa a fost sesizată cu un concurs de infracţiuni, chiar dacă se dispune câte o soluţie de renunţare la urmărirea penală pentru fiecare infracţiune, va aplica un singur avertisment;

- executarea avertismentului *are loc de îndată, în şedinţa în care s-a pronunţat hotărârea*; dacă avertismentul nu poate fi executat îndată după pronunţare, punerea în executare a acestuia se face la rămânerea definitivă a hotărârii, prin comunicarea unei copii de pe aceasta persoanei căreia i se aplică;

- persoana faţă de care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei *nu este supusă supravegherii* de către serviciul de probaţiune; de asemenea acesta nu este supusă vreunei decăderi, interdicţii sau incapacităţi ce ar putea decurge din infracţiunea săvârşită.

8.2. Punerea în executare a măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor în cazul dispunerii amânării aplicării pedepsei

8.2.1. Măsuri de supraveghere

- instanţa de judecată ***trebuie*** să dispună ca, *pe* durata termenului de supraveghere, persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei să respecte ***următoarele cinci măsuri de supraveghere***:

a) să se prezinte la serviciul de probaţiune, la datele fixate de acesta;

b) să primească vizitele consilierului de probaţiune desemnat cu supravegherea sa;

---

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea *F. Streteanu, D. Niţu*, op. cit., vol. II, p. 280, care mai arată şi că avertismentul nu poate avea nici natura unei sancţiuni cu caracter administrativ, deoarece nu se înscrie în cazierul judiciar. Astfel, se susţine că rolul avertismentului este acela de a-l informa pe infractor asupra conduitei sale viitoare şi asupra consecinţelor la care se expune prin comiterea altor infracţiuni.

c) să anunţe, în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

- impunerea acestor măsuri pe durata întregului termen de supraveghere este ***obligatorie şi cumulativă***;

- persoana faţă de care au fost impuse măsurile de supraveghere trebuie să respecte toate măsurile impuse pe durata întregului termen de supraveghere;

- ***consilierul de probaţiune controlează nemijlocit*** respectarea de către persoana supravegheată a măsurilor de supraveghere pe toată durata termenului de supraveghere; în exercitarea controlului respectării măsurilor de supraveghere, consilierul stabileşte şi derulează întrevederi cu persoana supravegheată la sediul serviciului de probaţiune, efectuează vizite anunţate sau inopinate la locuinţa persoanei sau în alte locuri, în funcţie de specificul situaţiei, solicită documente privind structura familiei, a persoanelor care se află în întreţinerea sa sau în a căror întreţinere se află, documente privind situaţia locativă, a locului de muncă şi a mijloacelor de existenţă, verifică periodic datele furnizate de persoana supravegheată şi îndeplineşte orice alte măsuri de control adaptate cazului (art. 56-57 din Legea nr. 252/2013).

8.2.2. Obligaţii

- cu excepţia unora dintre obligaţii care au caracter limitat în timp (de pildă, prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii, urmarea unui un curs de pregătire sau perfecţionare sau frecventarea unuia sau a mai multor programe de reintegrare socială), celelalte obligaţii trebuie respectate pe durata întregului termen de supraveghere, dacă nu se dispune modificarea sau încetarea lor.

A. Obligaţii de „a face"[1]

*a) **să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;***

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide, pe baza evaluării iniţiale*** a persoanei, cursul ce trebuie urmat şi instituţia din comunitate în

[1] Analiza de ansamblu a Legii nr. 252/2013 relevă că legiuitorul a stabilit în privinţa executării „obligaţiilor de a face" impuse de instanţa de judecată următoarea logică generală de executare: *1.* Instanţa de judecată pronunţă hotărârea prin care sunt stabilite obligaţiile, hotărâre care rămâne definitivă; *2.* Hotărârea definitivă este comunicată serviciului de probaţiune competent; *3.* Lucrarea este repartizată de şeful serviciului unui consilier de probaţiune manager de caz; *4.* Consilierul de probaţiune convoacă persoana supravegheată şi realizează o evaluare generală iniţială a infractorului; *5.* În urma evaluării, consilierul de probaţiune emite o decizie în care stabileşte aspectele referitoare la executarea obligaţiei; *6.* Decizia consilierului de probaţiune şi copia de pe dispozitivul hotărârii judecătoreşti se comunică, după caz, autorităţii publice sau instituţiei din comunitate; *7.* Executarea obligaţiei este supravegheată şi controlată de serviciul de probaţiune competent.

care urmează să aibă loc, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii, în funcţie de evaluarea iniţială a persoanei supravegheate şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii (art. 50 din Legea nr. 253/2013, art. 58 din Legea nr. 252/2013);

- *supravegherea şi controlul* respectării obligaţiei de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia stabilită, se efectuează de *serviciul de probaţiune competent*;

- în cazul în care persoana supravegheată va urma un curs de calificare, aceasta va începe cursul în termen de maximum 6 luni de la data primei întrevederi, iar dacă va urma un curs de pregătire şcolară, aceasta se va înscrie în anul şcolar următor.

b) ***să presteze o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în condiţiile stabilite de instanţă*****;**

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care urmează a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide, pe baza evaluării iniţiale*** a persoanei, în care dintre cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligaţia şi tipul de activitate, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii, în funcţie de evaluarea iniţială a persoanei supravegheate şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii (art. 51-52 din Legea nr. 253/2013, art. 58 din Legea nr. 252/2013);

- *după evaluarea iniţială*, persoana supravegheată prezintă *un certificat medical eliberat*, după caz, de medicul său de familie sau de un medic de medicină generală, care confirmă faptul că persoana este aptă pentru prestarea unor activităţi dintre cele propuse de consilierul de probaţiune şi nu prezintă risc pentru sănătatea altor persoane, fiind astfel respectate exigenţele referitoare la siguranţa sănătăţii persoanei. Pentru persoanele care nu pot suporta costurile evaluării medicale, acestea sunt suportate de la bugetul de stat;

- *îndrumarea şi verificarea* modalităţii efective în care persoana supravegheată desfăşoară muncă neremunerată în folosul comunităţii se realizează de către *un reprezentant al instituţiei din comunitate* stabilită prin decizia consilierului de probaţiune;

- *supravegherea şi controlul* respectării obligaţiei de executare a muncii neremunerate în folosul comunităţii, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită, se efectuează de *serviciul de probaţiune competent*;

- munca neremunerată în folosul comunităţii se execută într-un interval de cel mult 6 luni de la data începerii prestării muncii, *2 ore de activitate prestată efectiv echivalând cu o zi de muncă*; în cazul persoanelor supravegheate care desfăşoară o activitate remunerată sau urmează cursuri de învăţământ ori de calificare profesională, durata muncii prestate în aceeaşi zi calendaristică poate fi de *maximum 2 ore*. La solicitarea persoanei supravegheate, durata muncii prestate poate fi prelungită de

către consilierul de probaţiune cu până la 2 ore de muncă; în zilele nelucrătoare sau în cazul persoanelor care nu desfăşoară o activitate remunerată ori nu urmează cursuri de învăţământ sau de calificare profesională, durata muncii prestate într-o zi calendaristică nu poate depăşi 8 ore; munca neremunerată în folosul comunităţii nu se execută în timpul nopţii sau în zilele de duminică şi în zilele declarate, potrivit legii, sărbători legale, decât la solicitarea persoanei şi în măsura în care acest lucru este posibil;

- pe parcursul executării, *persoana informează consilierul de probaţiune* cu privire la apariţia unor modificări referitoare la starea sa de sănătate. În cazul în care persoana supravegheată a devenit incapabilă de a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii, aceasta prezintă un certificat medical eliberat, după caz, de medicul său de familie sau de un medic de medicină generală, care confirmă faptul că persoana nu mai este aptă pentru prestarea unor activităţi dintre cele propuse de consilierul de probaţiune ori prezintă risc pentru sănătatea altor persoane;

- potrivit art. 15 lit. d), cu referire la art. 57 alin. (2) raportat la art. 51 alin. (2) din Legea nr. 253/2013, în cazul în care executarea muncii nu mai este posibilă în niciuna din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărâre, *consilierul de probaţiune sesizează judecătorul delegat cu executarea*, care va desemna o altă instituţie din comunitate pentru executarea muncii; procedura se desfăşoară în cameră de consiliu, fără citarea părţilor[1];

- după executarea obligaţiei muncii neremunerate în folosul comunităţii, instituţia din comunitate unde persoana supravegheată a executat munca neremunerată în folosul comunităţii are obligaţia de a emite şi de a comunica serviciului de probaţiune şi persoanei supravegheate un *document care atestă că munca neremunerată în folosul comunităţii a fost executată.*

Atunci când obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, prevăzută în art. 93 alin. (3) C.pen., nu poate fi executată în cadrul entităţilor din comunitate stabilite prin hotărârea definitivă de condamnare din cauza stării de sănătate a persoanei condamnate, instanţa stabileşte o altă entitate din comunitate, în cadrul căreia prestarea muncii neremunerate în folosul comunităţii este posibilă în raport cu starea de sănătate a persoanei condamnate. În acest caz, înlocuirea entităţii în cadrul căreia persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere prestează o muncă neremunerată în folosul comunităţii se realizează pe calea contestaţiei la executare reglementată în art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen., la sesizarea serviciului de probaţiune, formulată în temeiul art. 57 alin. (2) raportat la art. 48 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 120/A din 21 mai 2020, www.scj.ro).*

[1] Procedura contestaţiei la executare se poate desfăşura în temeiul art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen. doar în cazul în care sesizarea serviciului de probaţiune vizează alte aspecte referitoare la imposibilitatea executării muncii în folosul comunităţii ce impun o dezbatere contradictorie.

*c) **să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate;***

- instanţa trebuie să stabilească în hotărâre numărul programelor de reintegrare socială pe care infractorul trebuie să le urmeze, această opţiune neputând fi lăsată la latitudinea consilierului de probaţiune;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide, pe baza evaluării iniţiale*** a persoanei, programul sau programele care trebuie urmate, precum şi, dacă este cazul, instituţia, respectiv instituţiile din comunitate în care urmează să aibă loc acestea, comunicând acestei instituţii copia de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii, în funcţie de evaluarea iniţială a persoanei supravegheate şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii (art. 51-52 din Legea nr. 253/2013, art. 58 din Legea nr. 252/2013);

- *supravegherea şi controlul* respectării obligaţiei de a urma unul sau mai multe programe de reintegrare socială, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită, se efectuează de *serviciul de probaţiune competent*.

*d) **să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.***

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***comunică*** o copie de pe dispozitivul hotărârii instituţiei în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală, menţionată în hotărâre. *În cazul în care instituţia nu este menţionată în hotărâre, consilierul de probaţiune decide* instituţia în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală şi comunică acesteia copia de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa;

- *supravegherea şi controlul* respectării obligaţiei de a se supune măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită se efectuează de *serviciul de probaţiune competent*;

- instituţia în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală sesizează serviciul de probaţiune atunci când constată că persoana supravegheată nu-şi respectă îndatoririle stabilite în cadrul controlului, tratamentului sau îngrijirii medicale. Sesizarea serviciului de probaţiune poate fi făcută, după caz, şi de persoana vătămată sau de altă persoană interesată.

B. Obligaţii de „a nu face"

În cazul impunerii faţă de persoana supravegheată *a unei/unor obligaţii de „a nu face"*, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive următoarelor instituţii sau autorităţi, după cum urmează (art. 55 din Legea nr. 253/2013):

a) *pentru obligaţia de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele care au comis infracţiunea sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori de a nu se apropia de acestea,* comunicarea se face persoanelor cu care condamnatul nu are dreptul să intre în legătură ori să se apropie, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratelor judeţene de poliţie de la domiciliul acestora;

b) *pentru obligaţia de a nu se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă*, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratului General al Poliţiei Române;

c) *pentru obligaţia de nu a nu conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanţă*, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul;

d) *pentru obligaţia de a nu deţine, purta şi folosi orice categorie de arme*, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul;

e) *pentru obligaţia de a nu părăsi teritoriul României*, comunicarea se face Inspectoratului General al Poliţiei de Frontieră, Direcţiei Generale de Paşapoarte şi Oficiului Român pentru Imigrări, în situaţia cetăţenilor străini;

f) *pentru obligaţia de a nu ocupa funcţia, de a nu exercita profesia sau meseria ori de a nu desfăşura activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracţiunii*, comunicarea se face persoanei juridice în cadrul căreia persoana exercită respectiva funcţie, profesie, meserie sau activitate, precum şi, dacă este cazul, persoanei juridice care asigură organizarea şi coordonarea exercitării profesiei sau activităţii respective.

- ***verificarea respectării obligaţiilor de „a nu face" nu cade în sarcina serviciului de probaţiune, ci a autorităţilor sau instituţiilor enumerate mai sus***, care sunt notificate de către judecătorul delegat cu executarea; în cazul constatării încălcării unei/unor obligaţii de „a nu face", autorităţile sau instituţiile competente vor sesiza serviciul de probaţiune, iar nu judecătorul delegat cu executarea;

- în vederea punerii în executare a obligaţiilor de „a nu face", ***consilierul de probaţiune informează*** organele competente cu privire la obligaţia pe care acestea o au de a oferi informaţiile solicitate de către consilierul de probaţiune cu privire la persoana supravegheată şi modul de executare a obligaţiilor şi de a sesiza serviciul de probaţiune dacă persoana supravegheată încalcă obligaţiile; la solicitarea organelor competente, consilierul de probaţiune pune la dispoziţia acestora informaţiile necesare verificării respectării obligaţiei de către persoana supravegheată;

- în situaţia în care constată încălcarea uneia dintre obligaţiile impuse, ***autorităţile sau instituţiile de mai sus sesizează serviciul de probaţiune***; sesizarea serviciului de

probaţiune cu privire la nerespectarea obligaţiilor impuse poate fi făcută, după caz, şi de persoana vătămată sau de altă persoană interesată; dacă apreciază că nerespectarea obligaţiilor s-a făcut cu rea-credinţă, ***serviciul de probaţiune sesizează instanţa de executare*** în vederea revocării amânării.

8.2.3. Modificarea obligaţiilor

- art. 87 C.pen. prevede posibilitatea ca pe parcursul termenului de supraveghere obligaţiile impuse prin hotărârea judecătorească definitivă să poată fi *modificate* de ***instanţa de executare*** pentru a asigura persoanei supravegheate şanse sporite de îndreptare şi reintegrare socială, *fie prin impunerea unor noi obligaţii* care nu fuseseră anterior impuse de instanţă, *fie prin modificarea conţinutului obligaţiilor existente prin sporirea/diminuarea condiţiilor de executare*;

- modificarea obligaţiilor impuse în temeiul art. 86^3 C.pen. din 1969 este admisibilă în temeiul art. 57 raportat la art. 47-54 şi art. 56 din Legea nr. 253/2013, care, fiind norme de drept execuţional penal, sunt de imediată aplicare; deopotrivă, trebuie avut în vedere că aceste norme nu limitează aplicarea instituţiei modificării obligaţiilor numai la soluţiile de condamnare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei dispuse în temeiul actualului Cod penal;

- **sesizarea instanţei în vederea modificării obligaţiilor se poate face *de serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea persoanei supravegheate sau a persoanei vătămate, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune)[1]; procedura de judecată este cea din materia fazei de executare: şedinţă este publică şi se desfăşoară cu citarea persoanei supravegheate şi participarea procurorului; asistenţa juridică nu este obligatorie; instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare;

- în ipoteza în care persoana supravegheată a sesizat direct instanţa de executare[2], constituindu-se astfel un dosar penal având ca obiect modificarea obligaţiilor, instanţa va trebui să dispună trimiterea, pe cale administrativă, a cererii la judecătorul delegat cu executarea care are drept de sezină pentru ca acesta să evalueze dacă se impune sesizarea instanţei;

- pe parcursul termenului de supraveghere, se poate dispune de mai multe ori modificarea obligaţiilor, legea neprevăzând în această materie nicio limitare;

- nu constituie modificare a obligaţiilor obţinerea de către persoana supravegheată a ***permisiunii în executarea obligaţiilor*** prevăzute la art. 85 alin. (2) lit. e) şi f) C.pen.

---

[1] Potrivit art. 66 alin. (2) din Legea nr. 252/2013, la solicitarea judecătorului delegat cu executarea, consilierul de probaţiune manager de caz întocmeşte un raport de evaluare în care consemnează constatările sale cu privire la existenţa unor motive care justifică fie modificarea obligaţiilor prin impunerea de noi obligaţii, sporirea sau diminuarea condiţiilor de executare a celor existente, fie încetarea executării unora dintre obligaţiile pe care le are de executat persoana supravegheată.

[2] În mod întemeiat s-a reţinut în literatura de specialitate (*I. Borlan*, Amânarea aplicării pedepsei în teoria şi practica dreptului penal, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2017, p. 169) inadmisibilitatea contestaţiei la executare exercitate de persoana supusă supravegherii prin care se solicită modificarea obligaţiilor.

(obligaţia de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori să nu se apropie de acestea, respectiv obligaţia de a nu se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă);

- *permisiunea în executarea obligaţiilor poate fi acordată* ***de consilierul de probaţiune, prin decizie****, pe durata termenului de supraveghere pentru o perioadă de timp de* ***maximum 5 zile*** *în următoarele* ***cazuri****:* participarea persoanei supravegheate la căsătoria, botezul sau funeraliile unui membru de familie, participarea la un concurs în vederea ocupării unui loc de muncă, susţinerea unui examen, urmarea unui tratament sau a unei intervenţii medicale (în acest ultim caz, în mod excepţional, permisiunea poate fi acordată pentru durata de timp necesară pentru urmarea tratamentului sau a intervenţiei medicale). Pe durata permisiunii, prezenţa persoanei supravegheate în anumite locuri sau luarea legăturii cu anumite persoane nu reprezintă o încălcare a obligaţiilor impuse. Durata permisiunii se include în termenul de supraveghere (art. 45 din Legea nr. 253/2013); despre acordarea permisiunii, consilierul de probaţiune încunoştinţează persoanele sau instituţiile prevăzute la art. 29 alin. (1) lit. m) şi n) din Legea nr. 253/2013[1], precum şi judecătorul delegat cu executarea. Potrivit art. 17 alin. (3) coroborat cu art. 16 alin. (2), art. 15 lit. f) din Legea nr. 253/2013, *decizia emisă de* consilierul de probaţiune este obligatorie pentru persoanele aflate în supraveghere şi instituţiile din comunitate vizate; ***împotriva deciziei consilierului de probaţiune, persoana poate face plângere la judecătorul delegat cu executarea*** care se pronunţă prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac. Nerespectarea termenelor pentru care au fost acordate permisiuni din executarea obligaţiilor poate conduce la revocarea amânării aplicării pedepsei, în condiţiile art. 88 alin. (1) C.pen.;

- tot astfel, nu constituie o modificare a obligaţiilor obţinerea de către persoana supravegheată a ***încuviinţării de a părăsi teritoriul ţării***, în cazul în care o astfel de obligaţie de „a nu face" îi fusese impusă de către instanţă; legea nu prevede cazuri limitative (ca în cazul permisiunii în executarea obligaţiilor) în care se poate dispune încuviinţarea părăsirii teritoriului ţării, acestea urmând a fi apreciate *in concreto* ***de***

---

[1] Potrivit art. 29 din Legea nr. 253/2013: *m)* pentru interzicerea dreptului de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratului General al Poliţiei Române; *n)* pentru interzicerea dreptului de a comunica cu victima ori cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele care au comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori de a se apropia de acestea, comunicarea se face persoanelor cu care condamnatul nu are dreptul să intre în legătură ori de care nu are dreptul să se apropie, Direcţiei Generale de Poliţie a Municipiului Bucureşti ori, după caz, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, Direcţiei Generale de Poliţie a Municipiului Bucureşti ori, după caz, inspectoratelor judeţene de poliţie de la domiciliul acestora. Copia va fi însoţită de menţiunea că victima sau membrul de familie al acesteia la care se referă măsura complementară poate solicita emiterea unui ordin european de protecţie, în condiţiile prezentei legi.

către instanţa de executare; cererea de încuviinţare a părăsirii teritoriului ţării se soluţionează de instanţă în camera de consiliu, după ascultarea persoanei supravegheate şi a consilierului de probaţiune, prin încheiere definitivă; încuviinţarea se dispune pe parcursul termenului de supraveghere, *pe o durată de cel mult 30 de zile într-un an*. O copie a încheierii definitive se comunică, de îndată, serviciului de probaţiune competent, Inspectoratului General al Poliţiei de Frontieră şi Direcţiei Generale de Paşapoarte. Pe durata pentru care s-a dispus încuviinţarea, părăsirea teritoriului ţării nu reprezintă o încălcare a obligaţiei impuse. Durata permisiunii se include în termenul de supraveghere (art. 46 din Legea nr. 253/2013).

8.2.4. Încetarea obligaţiilor

- art. 87 C.pen. stipulează că ***instanţa de executare***[1] ***va dispune încetarea executării*** uneia/unora dintre obligaţiile pe care le-a impus prin hotărârea definitivă, atunci când apreciază că menţinerea acestora nu mai este necesară;

- încetarea obligaţiilor impuse în temeiul art. 86^3 C.pen. din 1969 este admisibilă în temeiul art. 57 raportat la art. 47-54 şi art. 56 din Legea nr. 253/2013, care, fiind norme de drept execuţional penal, sunt de imediată aplicare; deopotrivă, trebuie avut în vedere că aceste norme nu limitează aplicarea instituţiei încetării obligaţiilor numai la soluţiile de condamnare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei dispuse în temeiul actualului Cod penal;

- chiar şi în cazul în care executarea muncii în folosul comunităţii este în continuare necesară, însă, din cauza agravării stării de sănătate a persoanei supravegheate, aceasta nu mai este posibilă, instanţa va dispune încetarea executării acestei obligaţii; astfel, potrivit art. 51 alin. (6) din Legea nr. 253/2013, în cazul în care persoana supravegheată a devenit inaptă pentru prestarea unor activităţi dintre cele stabilite de consilierul de probaţiune ori prezintă risc pentru sănătatea altor persoane, aceasta prezintă un *certificat medical* eliberat potrivit dispoziţiilor legale care confirmă faptul că persoana nu mai este aptă; rezultă aşadar că, pentru a fi probată inaptitudinea fizică şi/sau psihică de a efectua munca în folosul comunităţii, este necesară depunerea unui certificat medical, emis în condiţiile H.G. nr. 1229/2005, modificată, privind Institutul Naţional de Expertiză Medicală şi Recuperare a Capacităţii de Muncă şi serviciile teritoriale de expertiză medicală a capacităţii de muncă;

- nu se poate dispune, pe parcursul termenului de supraveghere, încetarea executării obligaţiei persoanei supravegheate de a-şi îndeplini *integral* obligaţiile civile stabilite prin hotărârea judecătorească, acestea fiind stabilite cu autoritate de lucru judecat;

- sesizarea instanţei de executare în vederea încetării obligaţiilor se poate face de serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea (la cererea persoanei supravegheate sau a persoanei vătămate, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune); procedura de judecată este cea din materia fazei de

---

[1] Competenţa va aparţine instanţei de executare şi în ipoteza în care amânarea aplicării pedepsei a fost dispusă de către instanţa de apel, iar nu de prima instanţă, deoarece în această ipoteză nu este incident cazul de contestaţie la executare prevăzut de art. 598 alin. (1) lit. c) teza I C.proc.pen., ce ar atrage competenţa instanţei de apel.

executare: şedinţă este publică şi se desfăşoară cu citarea persoanei supravegheate şi participarea procurorului; asistenţa juridică nu este obligatorie; instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare;

- în ipoteza în care persoana supravegheată a sesizat direct instanţa de executare, constituindu-se astfel un dosar penal având ca obiect încetarea obligaţiilor, instanţa va trebui să dispună trimiterea pe cale administrativă a cererii la judecătorul delegat cu executarea care are drept de sezină;

- pe parcursul termenului de supraveghere, se poate dispune de mai multe ori încetarea executării unor obligaţii, legea neprevăzând în această materie nicio limitare.

8.2.5. Supravegherea

- ***serviciul de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana supravegheată*** joacă rolul central în procesul de supraveghere a respectării măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor pe durata termenului de supraveghere[1];

- în ceea ce priveşte ***măsurile de supraveghere***, persoana care a beneficiat de măsura amânării aplicării pedepsei va trebui *să comunice* serviciului de probaţiune:

(i) în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

(ii) schimbarea locului de muncă;

(iii) informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

- referitor la **executarea *obligaţiilor*** impuse de instanţă, serviciul de probaţiune are următoarele competenţe:

a) *supraveghează şi controlează executarea de către infractor a următoarelor obligaţii:*

1. de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

2. de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii;

3. de a frecventa unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate;

4. de a executa integral obligaţiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere; prin *obligaţii civile*[2], în

---

[1] În cazul în care persoana supravegheată este un cetăţean străin sau un apatrid care nu locuieşte şi nici nu are domiciliul/reşedinţa pe teritoriul României, opinez că faţă de dispoziţiile art. 32 din Legea nr. 253/2013 se va stabili ca organ de supraveghere Serviciul de probaţiune din circumscripţia tribunalului care judecă sau în a cărui rază teritorială se află instanţa care judecă cauza în primă instanţă, respectiv a Serviciului de probaţiune Bucureşti, când hotărârea este pronunţată în primă instanţă de I.C.C.J. Deopotrivă, trebuie avute în vedere şi dispoziţiile art. 218 şi urm. din Legea nr. 302/2004, republicată (M.Of. nr. 411 din 27 mai 2019), referitoare la *recunoaşterea hotărârilor judecătoreşti care stabilesc măsuri de probaţiune sau sancţiuni alternative date în România în scopul executării lor în alte state membre ale UE.*

[2] Apreciez că pentru definirea acestei noţiuni pot fi avute în vedere considerentele deciziei nr. 3/2016 pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în recurs în interesul legii cu privire

sensul art. 85 alin. (5) C.pen., trebuie avute în vedere dispoziţiile instanţei penale cu privire la acţiunea civilă exercitată în procesul penal, respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată care pot fi subsumate noţiunii de *creanţe civile*[1]; repararea prejudiciului se face potrivit dispoziţiilor legii civile: ***(i) în natură***[2] prin: *a) restituirea lucrului* (de pildă, în situaţia în care bunul sustras prin săvârşirea infracţiunii de tâlhărie a fost găsit la făptuitor); *b) restabilirea situaţiei anterioare* (de exemplu, obligarea inculpatului de a elibera terenul ocupat prin săvârşirea infracţiunii de tulburare de posesie); ***(ii) prin echivalent***, prin plata unei sume de bani când repararea în natură nu este posibilă în tot sau în parte (daune materiale sau morale);

- în ceea ce priveşte obligaţia persoanei supravegheate de a se supune măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală, serviciul de probaţiune are un rol important, atât în supravegherea îndeplinirii acestei obligaţii de către infractor, cât şi cu privire la controlul modului în care instituţia în care se realizează controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală îşi îndeplineşte atribuţiile;

---

la delimitarea noţiunii de creanţe civile. Deşi în cuprinsul motivării (parag. 52) instanţa supremă reţine că potrivit Codului de procedură penală *obligaţiile civile* stabilite prin hotărârea de condamnare pot fi „despăgubirile civile, cheltuielile judiciare cuvenite părţilor, cheltuielile judiciare avansate de stat, amenzile judiciare şi sumele de bani confiscate şi care nu au fost consemnate la unităţi bancare", ulterior, în motivare, este delimitată sfera creanţelor civile de cea a creanţelor fiscale reţinându-se: a) „sumele de bani stabilite prin hotărârea penală cu titlu de *despăgubiri civile şi cheltuieli judiciare cuvenite părţilor* se execută potrivit dispoziţiilor legii civile" (parag. 53) (s.n., M.U.); b) cheltuielile judiciare avansate de stat şi amenzile judiciare „*constituie venituri la bugetul de stat*, iar executarea acestora se realizează conform dispoziţiilor privitoare la executarea *creanţelor fiscale*" (parag. 54) (s.n., M.U.); c) executarea confiscării speciale sau extinse se realizează potrivit dispoziţiilor privind *creanţele bugetare* (parag. 56). Prin urmare, concluzionează instanţa supremă că „destinaţia cheltuielilor judiciare avansate de stat, a amenzilor judiciare şi a sumelor de bani confiscate care nu au fost consemnate la unităţi bancare le califică, în mod evident, ca fiind drepturi patrimoniale rezultate dintr-un *raport de drept material fiscal*, aşa încât, în mod firesc, sunt aplicabile dispoziţiile Codului de procedură fiscală referitoare la executarea silită a *acestor creanţe*" (s.n., M.U.).

În literatura juridică de specialitate (*L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu*, op. cit., p. 22 şi 23) s-a reţinut că spre deosebire de obligaţiile fiscale, obligaţiile civile sunt reglementate de norme de drept civil: sunt raporturi de drept privat, izvorăsc din acte juridice civile sau din fapte juridice civile, conţinutul raporturilor obligaţionale este alcătuit din drepturi de creanţă şi îndatoriri corelative de drept comun, iar obiectul raporturilor obligaţionale constă într-o prestaţie care poate fi de a da a face sau a nu face.

[1] Nu vor fi avute în vedere pentru evaluarea îndeplinirii obligaţiilor civile pe parcursul termenului de supraveghere, modul în care persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei şi-a executat creanţele fiscale rezultate din hotărâre (plata cheltuielilor judiciare către stat, a amenzii judiciare sau executarea dispoziţiilor de confiscare prin echivalent sau în natură a unor bunuri).

[2] În doctrină (*L. Pop. I.F. Popa, S.I. Vidu*, Curs de drept civil. Obligaţiile, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p. 416) s-a arătat că „prin repararea în natură se înţelege activitatea de înlăturare a prejudiciului suferit prin modalităţi sau procedee practice, cum ar fi: restituirea bunului sau a valorilor sustrase, înlocuirea bunurilor distruse cu altele de acelaşi fel şi cu performanţe identice, efectuarea de reparaţii tehnice şi operaţii de specialitate etc."

- art. 86 alin. (3) C.pen. impune serviciului de probaţiune obligaţia de a lua măsurile necesare pentru a asigura executarea obligaţiilor prezentate mai sus, într-un termen cât mai scurt de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

b) ***primeşte sesizări de la organele abilitate cu privire la orice încălcări ale obligaţiilor pe care acestea sunt competente să le verifice;***

- serviciul de probaţiune nu are competenţa de a verifica *în mod direct* respectarea de către persoana supravegheată a următoarelor obligaţii: să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală; să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori să nu se apropie de acestea; să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă; să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanţă; să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme; să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanţei; să nu ocupe sau să nu exercite funcţia, profesia, meseria ori activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracţiunii; această competenţă aparţine organelor abilitate ale statului, în funcţie de natura obligaţiei, care au îndatorirea de a sesiza serviciul de probaţiune cu privire la orice încălcări ale acestor obligaţii.

c) ***sesizează instanţa de executare dacă pe durata termenului de supraveghere:***

1. au intervenit motive care justifică fie modificarea obligaţiilor impuse de instanţă, fie încetarea executării unora dintre acestea;

2. persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin;

3. persoana supravegheată nu a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

8.3. Punerea în executare a măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor în cazul dispunerii suspendării sub supraveghere a executării pedepsei

8.3.1. Măsurile de supraveghere

- instanţa de judecată ***trebuie*** să dispună ca, *pe* durata termenului de supraveghere, persoana faţă de care s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei să respecte ***următoarele cinci măsuri de supraveghere***:

a) să se prezinte la serviciul de probaţiune, la datele fixate de acesta;

b) să primească vizitele consilierului de probaţiune desemnat cu supravegherea sa;

c) să anunţe, în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

- impunerea acestor măsuri de către instanţă pe durata întregului termen de supraveghere este ***obligatorie şi cumulativă***;

- ***consilierul de probaţiune controlează nemijlocit*** respectarea de către persoana supravegheată a măsurilor de supraveghere pe toată durata termenului de supraveghere; în exercitarea controlului respectării măsurilor de supraveghere, consilierul stabileşte şi derulează întrevederi cu persoana supravegheată la sediul serviciului de probaţiune, efectuează vizite anunţate sau inopinate la locuinţa persoanei sau în alte locuri, în funcţie de specificul situaţiei, solicită documente privind structura familiei, a persoanelor care se află în întreţinerea sa sau în a căror întreţinere se află, documente privind situaţia locativă, a locului de muncă şi a mijloacelor de existenţă, verifică periodic datele furnizate de persoana supravegheată şi îndeplineşte orice alte măsuri de control adaptate cazului (art. 56-57 din Legea nr. 252/2013);

- pe parcursul termenului de supraveghere, nu se poate dispune *modificarea sau încetarea uneia sau unor* măsurilor de supraveghere, această măsură putând fi aplicată numai cu privire la obligaţiile impuse de instanţă.

Potrivit art. 95 alin. (2) C.pen., instanţa poate dispune încetarea executării unora dintre obligaţiile pe care le-a impus în aplicarea art. 93 alin. (2) C.pen., nefiind deci posibil să se dispună încetarea uneia sau unora dintre măsurile de supraveghere reglementate de art. 93 alin. (1) C.pen.; de altfel, măsurile de supraveghere sunt de esenţa suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, astfel încât o dispoziţie de încetare a unor măsuri de supraveghere ar reprezenta lipsirea de conţinut a modalităţii de individualizare a pedepsei, precum şi încălcarea autorităţii de lucru judecat a hotărârii definitive de condamnare *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 185/CO din 18 aprilie 2017, www.sintact.ro)*.

8.3.2. Obligaţiile condamnatului

Pe lângă măsurile de supraveghere, instanţa ***trebuie să impună*** persoanei condamnate:

1. obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 60 şi 120 de zile, în condiţiile stabilite de instanţă;

- pentru stabilirea acestei obligaţii, *instanţa va trebui să consulte informaţiile puse la dispoziţie periodic de către serviciul de probaţiune* cu privire la posibilităţile concrete de executare existente la nivelul serviciului de probaţiune şi la nivelul instituţiilor din comunitate; serviciile de probaţiune transmit Direcţiei de Probaţiune informaţii specifice în vederea centralizării acestora şi a publicării listei privind posibilităţile concrete de executare existente la nivelul fiecărui serviciu de probaţiune pe pagina de internet a Ministerului Justiţiei şi a curţilor de apel; lista cuprinde instituţiile din comunitate în cadrul cărora poate fi prestată muncă neremunerată în folosul comunităţii şi tipurile de activităţi care pot face obiectul acesteia. Lista va fi inclusă de Direcţia de Probaţiune în baza de date constituită la nivel naţional; la solicitarea serviciilor de probaţiune, instituţiile din comunitate vor comunica date în vederea includerii acestora în listă, potrivit specificului activităţilor pe care le desfăşoară; autorităţile publice locale sunt obligate să pună la dispoziţia serviciilor de probaţiune datele solicitate, în termen de 7 zile. În caz de neexecutare, serviciile de probaţiune

vor sesiza judecătorul delegat cu executarea. Necomunicarea datelor la solicitarea judecătorului delegat constituie abatere judiciară;

- pe baza informaţiilor primite, ***instanţa de judecată stabileşte*** *în hotărârea judecătorească două instituţii din comunitate* unde urmează a fi executată obligaţia de prestare a muncii neremunerate în folosul comunităţii;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care urmează a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide, pe baza evaluării iniţiale a persoanei,*** *în care din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligaţia şi tipul de activitate*, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii, în funcţie de evaluarea iniţială a persoanei supravegheate şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii;

- *după evaluarea iniţială*, persoana supravegheată prezintă *un certificat medical eliberat*, după caz, de medicul său de familie sau de un medic de medicină generală, care confirmă faptul că persoana este aptă pentru prestarea unor activităţi dintre cele propuse de consilierul de probaţiune şi nu prezintă risc pentru sănătatea altor persoane, fiind astfel respectate exigenţele referitoare la siguranţa sănătăţii persoanei. Pentru persoanele care nu pot suporta costurile evaluării medicale, acestea sunt suportate de la bugetul de stat;

- ***îndrumarea şi verificarea*** modalităţii efective în care persoana supravegheată desfăşoară muncă neremunerată în folosul comunităţii se realizează de către ***un reprezentant al instituţiei din comunitate*** stabilită prin decizia consilierului de probaţiune;

- ***supravegherea şi controlul*** respectării obligaţiei de executare a muncii neremunerate în folosul comunităţii, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită, se efectuează de ***serviciul de probaţiune competent***;

- *două ore de activitate prestată efectiv echivalează cu o zi de muncă*; în cazul persoanelor supravegheate care desfăşoară o activitate remunerată sau urmează cursuri de învăţământ ori de calificare profesională, durata muncii prestate în aceeaşi zi calendaristică poate fi de *maximum 2 ore*. La solicitarea persoanei supravegheate, durata muncii prestate poate fi prelungită de către consilierul de probaţiune cu până la 2 ore de muncă; în zilele nelucrătoare sau în cazul persoanelor care nu desfăşoară o activitate remunerată ori nu urmează cursuri de învăţământ sau de calificare profesională, durata muncii prestate într-o zi calendaristică nu poate depăşi 8 ore; munca neremunerată în folosul comunităţii nu se execută în timpul nopţii sau în zilele de duminică şi în zilele declarate, potrivit legii, sărbători legale, decât la solicitarea persoanei şi în măsura în care acest lucru este posibil;

- pe parcursul executării, *persoana informează consilierul de probaţiune* cu privire la apariţia unor modificări referitoare la starea sa de sănătate. În cazul în care persoana supravegheată a devenit incapabilă de a presta muncă neremunerată în folosul comunităţii, aceasta prezintă un certificat medical eliberat, după caz, de

medicul său de familie sau de un medic de medicină generală, care confirmă faptul că persoana nu mai este aptă pentru prestarea unor activităţi dintre cele propuse de consilierul de probaţiune ori prezintă risc pentru sănătatea altor persoane;

- în cazul în care executarea muncii nu mai este posibilă în niciuna din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărâre, ***consilierul de probaţiune sesizează judecătorul delegat cu executarea***, care va desemna o altă instituţie din comunitate pentru executarea muncii; tot astfel, judecătorul delegat cu executare, în temeiul art. 51 alin. (2) din Legea nr. 253/2013 poate să desemneze o altă instituţie din comunitate pentru executarea muncii şi în ipoteza în care persoana condamnată îşi schimbă domiciliul pe parcursul termenului de supraveghere şi doreşte să execute munca la o instituţie aflată în noua localitate de domiciliu[1], aceasta ipoteză neputând fi calificată drept un caz de modificare a conţinutului obligaţiei impus prin hotărârea definitivă, care să atragă competenţa instanţei de executare potrivit art. 48 din Legea nr. 253/2013;

- după executarea obligaţiei muncii neremunerate în folosul comunităţii, instituţia din comunitate unde persoana supravegheată a executat munca neremunerată în folosul comunităţii are obligaţia de a emite şi de a comunica serviciului de probaţiune şi persoanei supravegheate un *document care atestă că munca neremunerată în folosul comunităţii a fost executată.*

În cazul în care constată că obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, prevăzută în art. 93 alin. (3) C.pen., nu poate fi executată în cadrul entităţilor din comunitate stabilite prin hotărârea definitivă de condamnare din cauza stării de sănătate a persoanei condamnate, instanţa stabileşte o altă entitate din comunitate, în cadrul căreia prestarea muncii neremunerate în folosul comunităţii este posibilă în raport cu starea de sănătate a persoanei condamnate. În acest caz, înlocuirea entităţii în cadrul căreia persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere prestează o muncă neremunerată în folosul comunităţii se realizează pe calea contestaţiei la executare reglementată în art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen., la sesizarea serviciului de probaţiune, formulată în temeiul art. 57 alin. (2) raportat la art. 48 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 120/A din 21 mai 2020, www.scj.ro).*

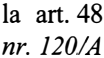

În cazul în care instanţa a indicat o singură entitate pentru executarea obligaţiei de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, ca unică entitate existentă în comunitatea de domiciliu a persoanei condamnate şi a stabilit numărul minim de ore de muncă neremunerată în folosul comunităţii pe zi, iar persoana condamnată a început fără impedimente executarea obligaţiei de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii în cadrul entităţii indicate, pentru un număr zilnic de ore mai mare decât numărul minim menţionat de instanţă, contestaţia la executare formulată de procuror în baza art. 598 alin. (1)

[1] Aceeaşi situaţie s-ar putea reţine şi în cazul în care pe parcursul termenului de supraveghere sporeşte numărul instituţiilor unde se poate presta munca, iar persoana condamnată solicită schimbarea instituţiilor desemnate iniţial cu altele în care i-ar fi mai facil să îşi execute obligaţia impusă prin hotărârea definitivă.

lit. c) C.proc.pen. împotriva hotărârii prin care instanţa a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este inadmisibilă, întrucât nu se justifică interesul în declararea acesteia *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 45/A din 28 februarie 2018, www.scj.ro)*.

2. să execute *una sau mai multe* dintre obligaţiile prevăzute limitativ de art. 93 alin. (2) C.pen.:

- cu excepţia unora dintre obligaţii care au caracter limitat în timp (de pildă, prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii, urmarea unui un curs de pregătire sau perfecţionare sau frecventarea unuia ori a mai multor programe de reintegrare socială), celelalte obligaţii trebuie respectate pe durata întregului termen de supraveghere, dacă nu se dispune modificarea sau încetarea lor.

A. Obligaţii de „a face"

(i) ***să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;***

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide****, pe baza evaluării iniţiale a persoanei, cursul ce trebuie urmat şi instituţia din comunitate în care urmează să aibă loc*, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii, în funcţie de evaluarea iniţială a persoanei supravegheate şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii (art. 50 din Legea nr. 253/2013, art. 58 din Legea nr. 252/2013);

- ***supravegherea şi controlul*** respectării obligaţiei de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia stabilită, se efectuează de ***serviciul de probaţiune competent***;

- în cazul în care persoana supravegheată va urma un curs de calificare, aceasta va începe cursul în termen de maximum 6 luni de la data primei întrevederi, iar dacă va urma un curs de pregătire şcolară, aceasta se va înscrie în anul şcolar următor.

(ii) ***să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate;***

- instanţa trebuie să stabilească în hotărârea de condamnare numărul programelor de reintegrare socială pe care condamnatul trebuie să le urmeze, această opţiune neputând fi lăsată la latitudinea consilierului de probaţiune;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide****, pe baza evaluării iniţiale a persoanei, programul sau programele care trebuie urmate, precum şi, dacă este cazul, instituţia, respectiv instituţiile din comunitate în care urmează să aibă loc acestea*, comunicând acestei instituţii copia de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa; aşadar, consilierul de probaţiune manager de caz stabileşte conţinutul concret al acestei obligaţii, în funcţie de evaluarea iniţială a

persoanei supravegheate şi de posibilităţile concrete de executare existente la nivelul comunităţii (art. 51-52 din Legea nr. 253/2013, art. 58 din Legea nr. 252/2013);

- ***supravegherea şi controlul*** respectării obligaţiei de a urma unul sau mai multe programe de reintegrare socială, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită, se efectuează de ***serviciul de probaţiune competent***.

(iii) ***să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.***

- ***instanţa de judecată trebuie să stabilească*** *instituţia în care persoana supravegheată urmează a se supune acestor măsuri ce au scop curativ*; în absenţa unei asemenea menţiuni în hotărârea instanţei, stabilirea instituţiei se va face de serviciul de probaţiune;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***comunică*** o copie de pe dispozitivul hotărârii instituţiei în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală, menţionată în hotărâre. *În cazul în care instituţia nu este menţionată în hotărâre, consilierul de probaţiune decide instituţia în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală* şi comunică acesteia copia de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa;

- ***supravegherea şi controlul*** respectării obligaţiei de a se supune măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală, atât cu privire la persoana supravegheată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită se efectuează de ***serviciul de probaţiune competent***;

- instituţia în care urmează să aibă loc controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală sesizează serviciul de probaţiune atunci când constată că persoana supravegheată nu-şi respectă îndatoririle stabilite în cadrul controlului, tratamentului sau îngrijirii medicale. Sesizarea serviciului de probaţiune poate fi făcută, după caz, şi de persoana vătămată sau de altă persoană interesată;

- costurile controlului, tratamentului sau îngrijirii medicale sunt acoperite de la bugetul de stat.

Aceste obligaţii urmăresc, în esenţă, ***reintegrarea socială a persoanei supravegheate***.

B. Obligaţii de „a nu face"

- *instanţa poate impune persoanei condamnate obligaţia* să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanţei;

- ***judecătorul delegat cu executarea comunică o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive*** Inspectoratului General al Poliţiei de Frontieră, Direcţiei Generale de Paşapoarte şi Oficiului Român pentru Imigrări, în situaţia cetăţenilor străini;

- în situaţia în care constată încălcarea uneia dintre obligaţiile impuse, ***autorităţile sau instituţiile de mai sus sesizează serviciul de probaţiune***; sesizarea serviciului de probaţiune cu privire la nerespectarea obligaţiilor impuse poate fi făcută, după caz, şi de persoana vătămată sau de altă persoană interesată; dacă apreciază că nerespectarea

obligaţiilor s-a făcut cu rea-credinţă, ***serviciul de probaţiune sesizează instanţa de executare*** în vederea revocării suspendării sub supraveghere.

Obligaţiile stabilite în sarcina condamnatului pot fi executate până la finalul duratei termenului de supraveghere stabilit în cauză, iar, pe de altă parte, organul desemnat cu supravegherea condamnatului, respectiv serviciul de probaţiune, este cel care monitorizează situaţia petentului şi stabileşte dacă există condiţiile de punere în aplicare a celor două obligaţii impuse de instanţă ori, în caz contrar, că a intervenit un motiv care face imposibilă executarea acestora. Din conţinutul actelor dosarului rezultă că, în conformitate cu dispoziţiile art. 552 alin. (1) C.proc.pen., hotărârea ce se execută de către condamnat a rămas definitivă la 25 octombrie 2016, data pronunţării deciziei nr. 412/A de către instanţa de apel, aşa încât termenul de supraveghere care a început să curgă de la acea dată se împlineşte la 24 octombrie 2019. Prin urmare, nu s-a epuizat durata termenului de supraveghere înăuntrul căruia condamnatul poate executa obligaţiile impuse prin hotărârea de condamnare, iar actul nou depus în cursul judecării contestaţiei relevă că, în interiorul termenului de supraveghere, respectiv la 1 aprilie 2019, se va realiza o nouă evaluare a capacităţii sale de muncă. Totodată, afecţiunile medicale de care suferă condamnatul nu pot constitui un motiv de împiedicare privind executarea obligaţiei de a frecventa unul sau mai multe programe de reintegrare, câtă vreme serviciul de probaţiune, în cursul termenului de supraveghere, poate individualiza executarea obligaţiei ţinând seama de aceste afecţiuni, precum şi de dificultăţile de deplasare ale contestatorului. În concluzie, instanţa de control judiciar constată că, în mod corect, Curtea de Apel Timişoara a apreciat că nu s-a epuizat durata termenului de supraveghere înăuntrul căruia condamnatul poate executa obligaţiile în discuţie şi nici că nu s-a făcut dovada că până la finalul termenului de supraveghere există o împiedicare a executării obligaţiilor de către condamnat şi, în consecinţă, a respins în mod justificat contestaţia la executare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 482 din 5 mai 2017, www.scj.ro).*

1. Instanţa poate înlocui, pe calea contestaţiei la executare formulată de serviciul de probaţiune, entităţile în cadrul cărora persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere va presta, conform art. 93 alin. (3) C.pen., muncă neremunerată în folosul comunităţii. **2.** În cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, instanţa trebuie să impună cel puţin una dintre obligaţiile prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a)-d) C.pen. Dacă prin hotărârea de condamnare cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu a fost impusă niciuna dintre obligaţiile prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a)-d) C.pen., impunerea uneia dintre aceste obligaţii poate fi dispusă pe calea contestaţiei la executare formulată de serviciul de probaţiune *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 171/A din 19 aprilie 2016, www.scj.ro).*

8.3.3. Modificarea obligaţiilor

- art. 95 C.pen. prevede posibilitatea ca, pe parcursul termenului de supraveghere, obligaţiile impuse prin hotărârea judecătorească definitivă să poată fi *modificate* de instanţa de executare pentru a asigura persoanei supravegheate şanse sporite de

îndreptare şi reintegrare socială, *fie prin impunerea unor noi obligaţii* care nu fuseseră anterior impuse de instanţă, *fie prin modificarea conţinutului obligaţiilor existente prin sporirea/diminuarea condiţiilor de executare*;

- legiuitorul permite doar modificarea obligaţiilor impuse prin hotărârea definitivă, prin care s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei în temeiul Codului penal, iar nu şi a măsurilor de supraveghere, indiferent dacă acestea au fost impuse în temeiul actualului Cod penal sau Codului penal din 1969, ori a obligaţiilor impuse în baza vechii codificări[1];

- nu se poate dispune, pe parcursul termenului de supraveghere, modificarea obligaţiei persoanei supravegheate de a-şi îndeplini *integral* obligaţiile civile stabilite prin hotărârea judecătorească, acestea fiind stabilite cu autoritate de lucru judecat, şi nici modificarea termenului în care trebuie executate obligaţiile civile (cel mai târziu cu *3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere*);

- **sesizarea instanţei de executare** în vederea modificării obligaţiilor se poate face ***de serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea persoanei supravegheate sau a persoanei vătămate, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune)[2]; procedura de judecată este cea din materia *fazei de executare*: şedinţă este publică şi se desfăşoară cu citarea persoanei supravegheate şi participarea procurorului; asistenţa juridică nu este obligatorie; instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare;

- în ipoteza în care persoana supravegheată a sesizat direct instanţa de executare, constituindu-se astfel un dosar penal având ca obiect modificarea obligaţiilor, instanţa va trebui să dispună trimiterea, pe cale administrativă, a cererii la judecătorul delegat cu executarea care are drept de sezină pentru ca acesta să evalueze dacă se impune sesizarea instanţei; aşadar, nu se poate obţine modificarea obligaţiilor pe cale contestaţiei la executare formulate de persoana supravegheată, aceasta fiind inadmisibilă;

- pe parcursul termenului de supraveghere, se poate dispune de mai multe ori modificarea obligaţiilor, legea neprevăzând în această materie nicio limitare;

- nu constituie o modificare a obligaţiilor obţinerea de către persoana supravegheată a ***încuviinţării de a părăsi teritoriul ţării***, în cazul în care o astfel de obligaţie de „a nu face" îi fusese impusă de către instanţă; legea nu prevede cazuri limitative în care se poate dispune încuviinţarea părăsirii teritoriului ţării, acestea urmând a fi apreciate *in concreto* de către ***instanţa de executare***; încuviinţarea se dispune, pe

---

[1] În cazul în care obligaţiile au fost impuse în temeiul Codului penal din 1969, consider că nu este admisibilă formularea unei contestaţii la executare prin care să se solicite aplicarea prin analogie a instituţiei modificării obligaţiilor prevăzute de Codul penal, în condiţiile în care vechiul cod nu stipula o asemenea posibilitate.

[2] Potrivit art. 66 alin. (2) din Legea nr. 252/2013, la solicitarea judecătorului delegat cu executarea, consilierul de probaţiune manager de caz întocmeşte un raport de evaluare în care consemnează constatările sale cu privire la existenţa unor motive care justifică fie modificarea obligaţiilor prin impunerea de noi obligaţii, sporirea sau diminuarea condiţiilor de executare a celor existente, fie încetarea executării unora dintre obligaţiile pe care le are de executat persoana supravegheată.

parcursul termenului de supraveghere, prin ***încheiere definitivă***, pe o durată de cel mult 30 de zile într-un an. Pe durata pentru care s-a dispus încuviinţarea, părăsirea teritoriului ţării nu reprezintă o încălcare a obligaţiei impuse. Durata permisiunii se include în termenul de supraveghere (art. 46 din Legea nr. 253/2013).

8.3.4. Încetarea obligaţiilor

- *art. 95 C.pen. stipulează că i*nstanţa va dispune *încetarea executării* uneia/unora dintre obligaţiile pe care le-a impus prin hotărârea definitivă, atunci când apreciază că menţinerea acestora nu mai este necesară;

- pentru a se dispune încetarea executării muncii în folosul comunităţii, persoana condamnată trebuie să producă un înscris emis fie de medicul de familie, fie de un medic specializat în medicina muncii, din care să rezulte fie că este inapt să presteze activităţile stabilite de consilierul de probaţiune, ori prezintă risc pentru sănătatea altor persoane;

- nu se poate dispune, pe parcursul termenului de supraveghere, încetarea executării obligaţiei persoanei supravegheate de a-şi îndeplini *integral* obligaţiile civile stabilite prin hotărârea judecătorească, acestea fiind stabilite cu autoritate de lucru judecat;

- ***sesizarea instanţei de executare*** în vederea încetării obligaţiilor ***se poate face de serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea persoanei supravegheate sau a persoanei vătămate, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune); procedura de judecată este cea din materia *fazei de executare*: şedinţa este publică şi se desfăşoară cu citarea persoanei supravegheate şi participarea procurorului; asistenţa juridică nu este obligatorie; se pot administra mijloace de probă, inclusiv raportul de expertiză în specialitatea medicina muncii, pentru a se stabili de către un expert dacă persona condamnată nu mai poate presta munca în folosul comunităţii; instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare;

- pe parcursul termenului de supraveghere, se poate dispune de mai multe ori încetarea executării unor obligaţii, legea neprevăzând în această materie nicio limitare.

8.3.5. Supravegherea

- ***serviciul de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana supravegheată*** joacă rolul central în verificarea respectării măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor pe durata termenului de supraveghere[1];

---

[1] În cazul în care persoana supravegheată este un cetăţean străin sau un apatrid care nu locuieşte şi nici nu are domiciliul/reşedinţa pe teritoriul României, opinez că faţă de dispoziţiile art. 32 din Legea nr. 253/2013 se va stabili ca organ de supraveghere Serviciul de probaţiune din circumscripţia tribunalului care judecă sau în a cărui rază teritorială se află instanţa care judecă cauza în primă instanţă, respectiv a Serviciului de probaţiune Bucureşti, când hotărârea este pronunţată în primă instanţă de I.C.C.J. Deopotrivă, trebuie avute în vedere şi dispoziţiile art. 218 şi urm. din Legea nr. 302/2004, M.Of. nr. 411 din 27 mai 2019, republicată, referitoare la *recunoaşterea hotărârilor judecătoreşti care stabilesc măsuri de probaţiune sau sancţiuni alternative date în România în scopul executării lor în alte state membre ale UE*.

- în ceea priveşte ***măsurile de supraveghere***, persoana care a beneficiat de măsura suspendării sub supraveghere a pedepsei va trebui *să comunice* serviciului de probaţiune:

(i) în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

(ii) schimbarea locului de muncă;

(iii) informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

- referitor la executarea ***obligaţiilor*** impuse de instanţă, serviciul de probaţiune are următoarele competenţe:

a) ***supraveghează şi controlează executarea de către infractor a următoarelor obligaţii:***

1. de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

2. de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii;

3. de a frecventa unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate;

4. de a executa integral obligaţiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere; prin *obligaţii civile* în sensul art. 93 alin. (5) C.pen. trebuie avute în vedere dispoziţiile instanţei penale cu privire la acţiunea civilă exercitată în procesul penal, respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată care pot fi subsumate noţiunii de *creanţe civile*[1]; repararea prejudiciului se face potrivit dispoziţiilor legii civile: ***(i) în natură*** prin: *a) restituirea lucrului* (de pildă, în situaţia în care bunul sustras prin săvârşirea infracţiunii de tâlhărie a fost găsit la făptuitor); *b) restabilirea situaţiei anterioare* (de exemplu, obligarea inculpatului la eliberarea terenului ocupat prin săvârşirea infracţiunii de tulburare de posesie); ***(ii) prin echivalent***, prin plata unei sume de bani când repararea în natură nu este posibilă în tot sau în parte (daune materiale sau morale);

- în ceea ce priveşte obligaţia persoanei supravegheate de a se supune măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală, serviciul de probaţiune are un rol important, atât în supravegherea îndeplinirii acestei obligaţii de către infractor, cât şi cu privire la controlul modului în care instituţia în care se realizează controlul, tratamentul sau îngrijirea medicală îşi îndeplineşte atribuţiile;

- art. 94 alin. (3) C.pen. impune serviciul de probaţiune obligaţia de a lua măsurile necesare pentru a asigura executarea obligaţiilor prezentate mai sus, într-un termen cât mai scurt de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

b) ***primeşte sesizări de la organele abilitate cu privire la orice încălcări ale obligaţiilor pe care acestea sunt competente să le verifice;***

---

[1] Nu vor fi avute în vedere pentru evaluarea îndeplinirii obligaţiilor civile pe parcursul termenului de supraveghere, modul în care persoana condamnată şi-a executat creanţele fiscale rezultate din hotărâre (plata cheltuielilor judiciare către stat, a amenzii judiciare sau executarea dispoziţiilor de confiscare prin echivalent sau în natură a unor bunuri).

Serviciul de probaţiune nu are competenţa de a verifica în mod direct respectarea de către persoana supravegheată a următoarelor obligaţii:

1. să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;

2. să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanţei.

Această competenţă aparţine organelor abilitate ale statului, în funcţie de natura obligaţiei, care au îndatorirea de a sesiza serviciul de probaţiune cu privire la orice încălcări ale acestor obligaţii.

c) ***sesizează instanţa de executare dacă pe durata termenului de supraveghere:***

1. au intervenit motive care justifică fie modificarea obligaţiilor impuse de instanţă, fie încetarea executării unora dintre acestea;

2. persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin;

3. persoana supravegheată nu a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

§9. Punerea în executare a amenzii judiciare şi a cheltuielilor judiciare avansate de stat

- ***amenda judiciară*** poate fi aplicată de organul de urmărire penală prin ordonanţă sau de judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată prin încheiere;

- în cazul în care nu s-a solicitat scutirea de la plata amenzii sau dacă cererea de scutire formulată în temeiul art. 284 C.proc.pen. a fost respinsă, amenda judiciară se pune în executare de către organul judiciar care a aplicat-o, ***prin trimiterea unui extras de pe acea parte din dispozitivul ordonanţei, respectiv a încheierii care priveşte aplicarea amenzii judiciare*** (care va cuprinde numele şi prenumele sau denumirea debitorului, codul numeric personal, codul unic de înregistrare, domiciliul sau sediul, cuantumul sumei datorate, temeiul legal, semnătura organului care l-a emis) către Agenţia Naţională de Administrare Fiscală (ANAF) sau unităţii subordonate acesteia *de la domiciliul/reşedinţa debitorului, în vederea obţinerii executării voluntare a creanţei bugetare, respectiv a executării potrivit dispoziţiilor legale privind executarea silită* a creanţelor bugetare şi cu procedura prevăzută de Codul de procedură fiscală; în cazul contribuabililor nerezidenţi care desfăşoară activităţi pe teritoriul României prin unul sau mai multe sedii permanente, competenţa revine organului fiscal pe a cărui rază teritorială se află situat sediul permanent; în situaţia în care contribuabilul nu are domiciliu fiscal, competenţa teritorială revine organului fiscal în raza căruia se face constatarea actului sau faptului supus dispoziţiilor legale fiscale;

- având în vedere că potrivit Codului de procedură penală se poate formula apel de martor, expert sau interpret împotriva dispoziției instanței de judecată de aplicare a unei amenzi judiciare (indiferent dacă aceştia au formulat sau nu cereri de anulare sau de reducere a amenzii potrivit art. 284 C.proc.pen.) de îndată după pronunţarea încheierii prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare, indemnizaţiilor şi amen-

zilor judiciare şi cel mai târziu în 10 zile de la pronunţarea sentinţei prin care s-a soluţionat cauza, amenda judiciară aplicată acestora se va pune în executare la expirarea termenului de apel, respectiv la data rămânerii definitive a încheierii în ipoteza respingerii apelului formulat;

- ***cheltuielile judiciare avansate de stat*** reprezintă contravaloarea unui serviciu prestat de către instanţele judecătoreşti/organele de urmărire penală şi care sunt suportate de părţi ori de stat în condiţiile Codului de procedură penală; aceste sume se fac venit la bugetul de stat, iar destinaţia acestor cheltuieli judiciare le califică în mod evident ca fiind drepturi patrimoniale rezultate dintr-un raport de drept material fiscal (a se vedea DCC nr. 693/2012); cheltuielile judiciare pot fi dispuse fie prin ordonanţa organelor de urmărire penală, fie prin încheierea judecătorului de drepturi şi libertăţi/judecătorului de cameră preliminară sau a instanţei ori sentinţa şi/sau decizia instanţei;

- dispoziţia din ordonanţa organelor de urmărire penală, respectiv din hotărârea penală definitivă referitoare la obligarea la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat se pune în executare ***prin trimiterea unui extras de pe partea din dispozitivul ordonanţei, respectiv a încheierii care priveşte obligarea la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat*** (care va cuprinde numele şi prenumele sau denumirea debitorului, codul numeric personal, codul unic de înregistrare, domiciliul sau sediul, cuantumul sumei datorate, temeiul legal, semnătura organului care l-a emis) către Agenţia Naţională de Administrare Fiscală (ANAF) sau unităţii subordonate acesteia *de la domiciliul/reşedinţa debitorului, în vederea obţinerii executării voluntare a creanţei bugetare, respectiv a executării potrivit dispoziţiilor legale privind executarea silită* a creanţelor bugetare şi cu procedura prevăzută de Codul de procedură fiscală; în cazul contribuabililor nerezidenţi care desfăşoară activităţi pe teritoriul României prin unul sau mai multe sedii permanente, competenţa revine organului fiscal pe a cărui rază teritorială se află situat sediul permanent; în situaţia în care contribuabilul nu are domiciliu fiscal, competenţa teritorială revine organului fiscal în raza căruia se face constatarea actului sau faptului supus dispoziţiilor legale fiscale;

- punerea în executare a dispoziţiilor din hotărârile instanţei de judecată privind obligarea la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat *se realizează de instanţa de executare* care va ţine şi evidenţa executării cheltuielilor[1];

- persoana obligată la plata cheltuielilor judiciare poate proceda la plata benevolă a acestora şi depune recipisa de plată integrală a acestora la instanţa de executare/unitatea de parchet; dacă plata cheltuielilor judiciare avansate de stat nu se realizează benevol în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii sau a ordonanţei procurorului, organele fiscale vor proceda la executarea silită a debitorului.

Motivele invocate de contestatoare nu se regăsesc între cele expres şi limitativ prevăzute de dispoziţiile Codului de procedură penală, astfel că cererea formulată nu are legătură cu dispoziţiile legale privind lămurirea hotărârii.

---

[1] Instanţa de executare va fi competentă să pună în executare şi cheltuielile judiciare stabilite ca urmare a respingerii unei căi extraordinare de atac exercitate în faţa instanţelor ierarhic superioare.

Totodată, Codul de procedură penală reglementează posibilitatea contestaţiei la executare privitoare la dispoziţiile civile ale hotărârii, respectiv, contestaţia la executare privitoare la amenzile judiciare. Rezultă, aşadar, că în ceea ce priveşte cheltuielile judiciare, Codul de procedură penală nu cuprinde dispoziţii referitoare la posibilitatea formulării unei contestaţii la executare, neputându-se aplica prin analogie dispoziţiile menţionate anterior *(I.C.C.J., Completul de 5 judecători, decizia penală nr. 63 din 20 februarie 2012, www.legalis.ro).*

§10. Punerea în executare a dispoziţiilor civile din hotărâre

10.1. Restituirea lucrurilor şi valorificarea celor neridicate

- când prin *hotărârea penală* s-a dispus restituirea unor lucruri *care se află în păstrarea sau la dispoziţia instanţei de executare*, ***restituirea se face de către judecătorul delegat cu executarea***, prin remiterea acelor lucruri persoanelor în drept; în acest scop, *sunt încunoştinţate* persoanele cărora urmează să li se restituie lucrurile prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire;

- dacă în termen de *6 luni de la primirea încunoştinţării* persoanele chemate nu se prezintă pentru a le primi, *lucrurile trec în proprietatea statului*; *judecătorul delegat cu executarea constată* aceasta prin încheiere şi dispune predarea lucrurilor organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit dispoziţiilor legii;

- atunci când restituirea lucrurilor nu s-a putut efectua, deoarece nu se cunosc persoanele cărora ar trebui să le fie restituite şi nimeni nu le-a reclamat în termen de *6 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii*, *lucrurile trec în patrimoniul statului*; *judecătorul delegat cu executarea constată* aceasta prin încheiere şi dispune predarea lucrurilor organelor în drept a le prelua sau valorifica;

- împotriva încheierii judecătorului delegat poate fi formulată contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare, conform art. 597 alin. (7) C.proc.pen.;

- art. 579 alin. (4) C.proc.pen. prevede că în mod similar se va proceda şi în cazul în care restituirea este dispusă de organele de urmărire penală (de pildă, în ipoteza în care procurorul care dispune soluţia de clasare sau renunţare la urmărirea penală dispune şi restituirea bunurilor ridicate pe parcursul urmăririi penale); practic, prin dispoziţia legii bunurile trec în proprietatea statului, iar această constatare urmează a fi făcută de procuror prin ordonanţă; această dispoziţie legală se poate găsi în conflict cu exigenţele art. 1 din Protocolul adiţional nr. 1 la Convenţia europeană, dacă prin actul procurorului se realizează o privare nelegală de proprietate în ipoteza în care în mod eronat se constată că bunul nu a fost reclamat în termenul legal, sau dacă acest termen a fost calculat greşit ceea ce a condus la nelegalitatea constatării transferului de proprietate, întrucât nu este reglementată o procedură de acces la justiţie pentru a putea fi contestat actul procurorului;

- când prin hotărârea penală s-a dispus restituirea unor lucruri *care se află în păstrarea organelor de cercetare penală*, restituirea se face de către acestea, după primirea copiei de pe dispozitivul hotărârii penale prin care s-a dispus restituirea lucrurilor; în acest scop, sunt încunoştinţate persoanele cărora urmează să li se restituie lucrurile;

- dacă în termen de 6 luni de la primirea încunoştinţării persoanele chemate nu se prezintă pentru a le primi, *lucrurile trec în proprietatea statului*. Organul de cercetare constată aceasta *prin proces-verbal* şi dispune predarea lucrurilor organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit dispoziţiilor legii; dacă restituirea lucrurilor nu s-a putut efectua, deoarece nu se cunosc persoanele cărora ar trebui să le fie restituite şi nimeni nu le-a reclamat în termen de *6 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii*, *lucrurile trec în patrimoniul statului*; organul de cercetare constată aceasta *prin proces-verbal* şi dispune predarea lucrurilor organelor în drept a le prelua sau valorifica;

- sunt *organe de valorificare*: **a)** ***unităţile subordonate ANAF***, stabilite prin ordin al preşedintelui ANAF pentru bunurile intrate în proprietatea privată a statului aflate pe teritoriul României; **b)** ***structurile de specialitate cu atribuţii în acest sens din cadrul Ministerului Afacerilor Externe***, pentru bunurile intrate în proprietatea privată a statului, care nu se află pe teritoriul României;

- în cazul în care proprietarul bunului a solicitat restituirea acestuia pe parcursul procesului penal sunt posibile şi următoarele două situaţii[1]:

a) instanţa să respingă cererea de restituie, caz în care este posibilă formularea căii de atac a apelului prin care să se critice hotărârea primei instanţe sub acest aspect; în ipoteza în care şi calea de atac este respinsă, nu se poate obţine restituirea bunului pe calea unei contestaţii la executare;

b) instanţa să nu se pronunţe cu privire la cererea de restituire, caz în care este posibilă fie declararea căii de atac a apelului, fie formularea unei cereri de înlăturare a omisiunilor vădite potrivit, art. 279 C.proc.pen.

10.2. Înscrisurile declarate false

- instanţa de judecată are obligaţia de a se pronunţa cu privire la desfiinţarea unui înscris falsificat la cerere (de pildă, la cererea părţii civile sau a procurorului) sau chiar şi din oficiu, în cazurile în care nu există constituire de parte civilă în procesul penal; în ipoteza în care procurorul dispune clasarea sau renunţarea la urmărirea penală, are obligaţia de a sesiza judecătorul de cameră preliminară pentru ca acesta să dispună desfiinţarea înscrisului falsificat;

- dispoziţia hotărârii penale care declară un înscris ca fiind fals în tot sau în parte se execută sau se pune în executare de către ***judecătorul delegat cu executarea***;

- pentru a se proceda la punerea în executare, instanţa care a pronunţat hotărârea trebuie să îşi îndeplinească obligaţia procedurală pozitivă de a menţiona explicit în dispozitivul hotărârii că un anumit înscris este declarat fals;

- când înscrisul declarat fals a fost anulat în totalitatea lui, se face menţiune despre aceasta pe fiecare pagină, iar în caz de anulare parţială, numai pe paginile care conţin falsul;

- înscrisul declarat fals rămâne la dosarul cauzei;

- în situaţia în care este necesar ca despre înscrisul declarat fals să se facă menţiune în scriptele unei unităţi publice (de pildă, de către oficiile de cadastru şi publicitate

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea şi *N. Volonciu, A.S. Uzlău* (coord.), op. cit., p. 1368.

imobiliară teritoriale pentru înscrisurile privitoare la drepturi notate în cartea funciară sau către Direcţia Generală de Paşapoarte ori către Serviciile publice comunitare de evidenţă a persoanelor), i se trimite acesteia o copie a dispozitivului hotărârii;

- în situaţia în care, din orice motive, înscrisul falsificat nu se află, în original, la dosar, instanţa va trimite o copie a dispozitivului hotărârii instituţiilor publice care deţin o copie a acestuia sau care deţin înregistrarea unor menţiuni cu privire la acesta;

- în cazul în care o persoană justifică un interes legitim, poate solicita instanţei ***eliberarea unei copii*** *de pe înscrisul sub semnătură privată falsificat* sau *restituirea înscrisului oficial parţial falsificat* (nu se va restitui înscrisul oficial integral falsificat); **judecătorul delegat cu executarea** se pronunţă asupra cererii *prin rezoluţie administrativă*, putând încuviinţa sau respinge cererea.

10.3. Despăgubirile civile şi cheltuielile judiciare acordate părţilor

- dispoziţiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile şi la cheltuielile judiciare cuvenite părţilor *se execută potrivit legii civile* (*Codul de procedură civilă*);

- atunci când despăgubirile civile ori cheltuielile judiciare datorate părţilor au fost stabilite printr-o hotărâre penală pronunţată de o instanţă străină, acestea vor fi puse în executare în România potrivit legii civile române, pe baza încuviinţării executării silite date conform art. 1102 şi urm. C.proc.civ. (*procedura exequator*); titlul executoriu nu îl constituie hotărârea penală definitivă a instanţei străine, art. 1106 C.proc.civ. stipulând că pe baza hotărârii definitive de încuviinţare a executării hotărârii instanţei străine *se emite titlul executoriu, în condiţiile legii române*, menţionându-se în titlu şi hotărârea de încuviinţare;

- legea procesuală penală nu prevede posibilitatea eşalonării plăţii cheltuielilor judiciare către stat.

În raport cu prevederile art. 581 C.proc.pen. – conform cărora dispoziţiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile se execută potrivit legii civile – în faza executării hotărârilor penale, competenţa de a constata executarea obligaţiei de plată a despăgubirilor civile şi de a soluţiona cererea subsecventă de ridicare a sechestrului asigurător instituit în vederea garantării reparării pagubei produse prin infracţiune îi revine instanţei civile competente material şi teritorial *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 100 din 25 februarie 2020, www.scj.ro).*

Hotărârea definitivă a instanţei penale constituie titlu executoriu în privinţa obligaţiilor civile, putând fi adusă la executare potrivit dispoziţiilor privind executarea conform Codului de procedură civilă *(I.C.C.J., secţia civilă şi de proprietate intelectuală, decizia nr. 6085/2004, www.legalis.ro).*

Competent să soluţioneze cauza de faţă care are ca obiect cererea părţii civile dintr-o cauză penală soluţionată de o instanţă din Spania de a se pune în executare dispoziţiile civile ale sentinţei penale este tribunalul. Astfel, în

mod corect Curtea de Apel Bucureşti a constatat că dispoziţiile invocate de instanţa civilă, Tribunalul Constanţa, nu sunt incidente în cauza de faţă, art. 141-152 având în vedere transferul de persoane condamnate; or, în speţă, s-a solicitat doar punerea în executare a dispoziţiilor civile din sentinţa penală a instanţei spaniole, cererea fiind formulată de partea civilă din acea cauză, nu de inculpatul care a fost condamnat. Potrivit Legii nr. 302/2004, recunoaşterea şi executarea hotărârilor penale şi a altor acte judiciare este guvernată de Titlul V, iar art. 132, 133 şi 134 arată care este procedura de recunoaştere, aceste texte prevăzând, pe de altă parte, în mod explicit şi o altă condiţie referitoare la recunoaştere, în afara condiţiilor prevăzute la art. 131 şi calificate ca atare de legiuitor. Fiecare dintre textele anterior menţionate se referă în mod prioritar la persoanele care pot formula o asemenea cerere de recunoaştere, art. 132 prevăzând procedura în cazul cererii formulate de statul străin, competenţa de judecată aparţinând în acest caz Curţii de Apel în circumscripţia căreia domiciliază sau îşi are reşedinţa condamnatul, art. 133 are în vedere situaţia cererii pe cale principală, cerere care poate fi formulată doar de condamnat sau de procuror, cererile în aceste cazuri fiind de competenţa judecătoriei în a cărei circumscripţie teritorială se află condamnatul, respectiv art. 134 are în vedere situaţia în care cererea se formulează pe cale incidentală în cadrul unui proces penal în curs de către procuror în cursul urmăririi penale sau de instanţa de judecată în cursul procesului, cererea fiind formulată de către aceleaşi persoane ca în cazul anterior şi fiind de competenţa instanţelor în faţa cărora procesul se află *pendinte*. Aşadar, în cauza de faţă, cererea a fost formulată de o altă persoană decât cele care, potrivit legii speciale, pot formula astfel de cereri, respectiv de partea civilă din cauza respectivă. Or, în atare situaţie, Înalta Curte apreciază că sunt incidente în cauză dispoziţiile Codului de procedură penală care prevăd că dispoziţiile din hotărârea penală privitoare la despăgubiri civile şi la cheltuieli judiciare cuvenite părţilor se execută potrivit legii civile, adică procedura de urmat este exact cea de care partea civilă a uzat, cea de *exequator* în faţa Tribunalului Constanţa, competent atât material, cât şi teritorial să soluţioneze cererea sa. Reţinând toate aceste considerente, Înalta Curte va dispune trimiterea cauzei la Tribunalul Constanţa, secţia civilă, instanţă competentă să soluţioneze cererea petentei B.A.R. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 868 din 9 octombrie 2013, www.legalis.ro).*

Secţiunea a 2-a. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă

§1. Noţiune

- este măsura ce *poate fi dispusă* de instanţa de judecată şi constă în amânarea executării pedepsei închisorii (cu executare în regim de detenţie) sau a detenţiunii pe viaţă aplicate printr-o hotărâre definitivă; ca urmare a dispunerii măsurii hotărârea definitivă şi executorie nu va fi pusă în executare de îndată, ci executarea va fi prorogată până la expirarea duratei amânării;

- în *DCC nr. 38/2019* instanţa de contencios constituţional a arătat că „în condiţii de o gravitate particulară ne putem găsi în situaţii în care buna administrare a justiţiei penale cere ca măsuri de natură umanitară să fie luate pentru a le contracara. Starea de sănătate, vârsta şi handicapul unei persoane constituie situaţii în legătură cu care se poate pune în discuţie capacitatea unei persoane de a suporta condiţiile de detenţie, prin raportare la art. 3 din Convenţie. Chiar dacă nu se poate spune că există o obligaţie generală a statului de a elibera un deţinut pe motive de sănătate, art. 3 din Convenţie impune, în orice caz, statului obligaţia de a proteja integritatea fizică a persoanelor private de libertate, în special prin administrarea de îngrijiri medicale necesare. Or, aşa cum se poate constata, textele de lege referitoare la amânarea executării pedepsei dau expresie tocmai preocupării legiuitorului de a asigura măsuri de natură umanitară care să contracareze situaţiile în care, din motive de sănătate, condiţiile de detenţie nu pot fi suportate de către persoana condamnată";

- un efect similar amânării executării pedepsei îl produce obţinerea unei soluţii de suspendare a executării pedepsei în cazul exercitării căilor extraordinare de atac, în ipoteza în care hotărârea definitivă nu a fost pusă încă în executare (de pildă, în cazul în care după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa închisorii cu executare în regim de detenţie în urma unui proces desfăşurat *in absentia* persoana judecată în lipsă şi neîncarcerată solicită redeschiderea procesului penal şi obţine suspendarea executării hotărârii înainte de dezbaterea admisibilităţii în principiu a cererii de redeschidere);

- instituţia *amânării executării pedepsei* se aplică în faza de executare a unei hotărâri definitive de condamnare; prin urmare, ea nu poate fi confundată cu cea a *amânării aplicării pedepsei* care constituie una dintre soluţiile pe care le poate pronunţa instanţa şi care nu presupune pronunţarea unei hotărâri de condamnare.

§2. Cazuri de amânare a executării pedepsei

Amânarea executării pedepsei poate fi dispusă în următoarele **cazuri limitativ prevăzute de lege**:

a) când se constată, pe baza unei expertize medico-legale, că persoana condamnată suferă de o boală care nu poate fi tratată în reţeaua sanitară a Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor şi care face imposibilă executarea imediată a pedepsei, dacă specificul bolii nu permite tratarea acesteia cu asigurarea pazei permanente în reţeaua sanitară a Ministerului Sănătăţii şi dacă instanţa apreciază că amânarea executării şi lăsarea în libertate nu prezintă un pericol pentru ordinea publică;

- pentru a fi reţinut acest caz de amânare a executării pedepsei trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

(i) condamnatul să sufere de o boală care face imposibilă executarea imediată a pedepsei;

- *boala* care face imposibilă executarea imediată a pedepsei este acea afecţiune care nu permite executarea pedepsei în vreunul din regimurile reglementate de lege şi

care îl supune pe cel în cauză unor pericole sau încercări de o intensitate peste nivelul inevitabil de suferinţă inerent detenţiei, ca urmare exclusiv a stării sale de sănătate.

(ii) boala să nu poată fi tratată nici în reţeaua medicală a Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor şi nici sub pază permanentă în reţeaua Ministerului Sănătăţii;

- nu se poate dispune amânarea executării pedepsei în cazul în care, dacă se constată că tratamentul condamnatului, deşi nu poate fi realizat în reţeaua medicală a Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor, se poate efectua sub pază permanentă în reţeaua Ministerului Sănătăţii;

- în cauza *Dorneanu c. României* (hotărârea din 28 noiembrie 2017) Curtea Europeană a considerat că instanţele trebuie să evalueze capacitatea de a fi/rămâne încarcerat a condamnatului bolnav, chiar dacă tratamentul poate fi asigurat în reţeaua spitalicească a locului de deţinere; astfel, în cauză s-a reproşat instanţelor române că nu au examinat condiţiile şi modalităţile de administrare a tratamentului dur contra cancerului ce implică şedinţe de chimioterapie, condiţiile transferurilor în diferitele închisori şi spitale, distanţele de parcurs între aceste instituţii sau numărul de spitale frecventate de către condamnatul bolnav pentru a-i fi administrat tratamentul, nici impactul acestor elemente combinate pentru starea deja foarte vulnerabilă a acestuia. Instanţa de contencios european a apreciat că, faţă de caracterul excepţional al circumstanţelor cauzei, aceste elemente ar fi trebuit examinate, chiar şi numai din motive umanitare, în vederea aprecierii compatibilităţii stării de sănătate a reclamantului cu condiţiile detenţiei sale.

Curtea constată că detenţia unei persoane bolnave poate ridica probleme din perspectiva art. 3 din Convenţie. Cu toate acestea, art. 3 nu poate fi interpretat în sensul că prevede o obligaţie generală de a elibera o persoană privată de libertate pe motive medicale, ci impune statului obligaţia de a proteja bunăstarea fizică a persoanelor private de libertate prin acordarea asistenţei medicale adecvate. Lipsa unei asistenţe medicale adecvate, şi, mai general, privarea de libertate în condiţii inadecvate a persoanei bolnave, pot, în principiu, constitui tratamente contrare art. 3 din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 17 iulie 2012, în cauza Radu Pop c. României, parag. 104, 105).*

Instanţa de fond în mod just a evaluat situaţia condamnatului şi prin raportare la art. 3 din Convenţia europeană a drepturilor omului, dând prioritate respectării acestor norme. Se constată că se impune cu necesitate amânarea executării pedepsei pentru a da condamnatului posibilitatea reală de a beneficia de tratamentul medical citostatic, absolut necesar pentru redresarea stării sale de sănătate, pentru a preîntâmpina, astfel, producerea unor consecinţe ireversibile şi de mare gravitate asupra integrităţii sale fizice *(C.A. Piteşti, secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, decizia nr. 701 din 28 octombrie 2010, www.legalis.ro).*

(iii) condamnatul să nu îşi fi provocat singur starea de boală, prin refuzul tratamentului medical, al intervenţiei chirurgicale, prin acţiuni de autoagresiune sau prin alte acţiuni vătămătoare;

(iv) condamnatul să nu se fi sustras de la efectuarea expertizei medico-legale;

- efectuarea unei expertize medico-legale *este obligatorie* în cauzele care au ca obiect amânarea executării pedepsei; instanţa nu poate soluţiona o cerere de amânare a executării pedepsei utilizând concluziile unei expertize medico-legale efectuate cu privire la acelaşi condamnat, dar într-o altă cauză;

- se va dispune respingerea cererii de amânare dacă persoana condamnată nu se prezintă pentru a fi examinat de medicul legist sau dacă declară în mod explicit că îşi menţine cererea de amânare, dar refuză să se prezinte în faţa medicului legist;

- cheltuielile necesare efectuării expertizei se avansează din fondurile publice, urmând a fi imputate petentului condamnat în ipoteza respingerii sau retragerii cererii de amânare a aplicării pedepsei;

- expertiza medico-legală trebuie să aibă următoarele obiective: **1.** dacă petentul condamnat suferă de o boală care îl pune în imposibilitate să execute pedeapsa; **2.** dacă boala de care suferă petentul condamnat poate fi tratată în reţeaua Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor; **3.** dacă boala de care suferă petentul condamnat poate fi tratată sub pază într-un spital din reţeaua Ministerului Sănătăţii.

- potrivit art. 30 din Ordinul nr. 1134/C/255/2000 al ministrului Justiţiei şi ministrului Sănătăţii, expertiza medico-legală pentru amânarea executării pedepsei privative de libertate pe motive medicale se efectuează numai prin examinarea nemijlocită a persoanei de către o comisie care este alcătuită din: **a)** un medic legist, care este preşedintele comisiei; **b)** unul sau mai mulţi medici având cel puţin gradul de medic specialist, în funcţie de boala de care suferă cel examinat, acest medic urmând să stabilească diagnosticul şi indicaţiile terapeutice; **c)** un medic, reprezentant al reţelei sanitare a direcţiei penitenciarelor care, cunoscând posibilităţile de tratament din cadrul reţelei din care face parte, stabileşte împreună cu medicul legist unde se poate aplica tratamentul pentru afecţiunea respectivă: în reţeaua sanitară a direcţiei penitenciarelor sau în reţeaua sanitară a Ministerului Sănătăţii. După efectuarea unei noi expertize la Institutul de Medicină Legală „Prof. Dr. Mina Minovici" Bucureşti, pentru amânarea sau întreruperea executării pedepsei privative de libertate pe motive medicale, nu se mai poate solicita sau efectua o nouă expertiză la altă unitate medico-legală inferioară ierarhic;

Instanţa se poate pronunţa asupra cererii condamnatului de întrerupere a executării pedepsei închisorii numai pe baza unei expertize medico-legale obligatorii care să stabilească dacă boala de care suferă cel condamnat îl pune pe acesta în imposibilitatea de a executa pedeapsa. Dacă cel condamnat refuză să se prezinte pentru efectuarea expertizei medico-legale, instanţa nu poate dispune întreruperea executării pedepsei închisorii pe baza altor acte medicale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5519/2005, www.legalis.ro).*

Atât prin cererea iniţială, cât şi prin cererile ulterioare, condamnatul a susţinut că suferă de mai multe afecţiuni cardiace – insuficienţă cardiacă, anghină pectorală, cardiopatie ischemică, hipertensiune arterială – afecţiuni pentru care trebuia examinat de un medic specialist cardiolog care, în cunoştinţă

de cauză, să se pronunţe asupra posibilităţii condamnatului de a executa pedeapsa. Din comisia care a întocmit raportul de expertiză medico-legală nu a făcut parte un medic cardiolog, deşi participarea acestuia era necesară în raport cu natura numeroaselor afecţiuni cardiace menţionate în fişa medicală a recurentului. În consecinţă, se impune refacerea expertizei medico-legale prin examinarea condamnatului şi a actelor medicale de către un medic cardiolog, după care expertiza să concluzioneze dacă este posibilă executarea pedepsei de către condamnat, motiv pentru care recursul a fost admis cu trimiterea cauzei la prima instanţă pentru rejudecare *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 2028/2000, www.legalis.ro).*

Pentru soluţionarea cererii de amânare sau de întrerupere a executării pedepsei pentru motivul că cel condamnat suferă de o boală care îl pune în imposibilitate de a executa pedeapsa, trebuie să se efectueze o expertiză medico-legală după sesizarea instanţei cu cererea, în timpul judecării acesteia; este contrară legii hotărârea prin care soluţia este pronunţată pe baza unei expertize efectuate anterior, într-o altă cauză privind pe acelaşi condamnat *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 3159/2000, www.legalis.ro).*

Condamnatul a declarat recurs în termen, solicitând admiterea cererii de amânare, afecţiunile de care suferă neputând fi tratate în penitenciar, aşa cum a opinat medicul său curant în opinia separată, evoluţia nefavorabilă a bolilor fiind accentuată de regimul de detenţie ce îi creează suferinţe grave de stres. Recursul nu este fondat. (...) În speţă însă, expertiza medico-legală atestă afecţiunile de care suferă condamnatul, cardiopatie ischemică dureroasă severă, anghină pectorală instabilă, PTCA + dublu STENT coronarian pe IVS, hipertensiune arterială moderată, dislipidemie mixtă, adenom de prostată, dar concluziile medicului legist şi celui al penitenciarului sunt în sensul că pot fi tratate în reţeaua direcţiei penitenciarelor. Conform Ordinului comun nr. 1134/C/255/2000 al Ministerului Justiţiei şi Ministerului Sănătăţii, cei care concluzionează asupra posibilităţii tratării afecţiunilor în penitenciar sunt cei doi medici enumeraţi, specialiştii cooptaţi în comisie stabilind numai diagnosticul şi indicaţiile terapeutice. Sub acest aspect, nu pot fi avute în vedere opiniile medicului specialist în diagnostic, ci numai concluzii formulate de persoanele abilitate, ori acestea se pronunţă în sensul posibilităţii tratării condamnatului în regim de detenţie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5310 din 18 octombrie 2004, www.legalis.ro).*

(v) lăsarea în libertate a condamnatului să nu prezinte un pericol pentru ordinea publică.

- în cauza *Dorneanu c. României* (hotărârea din 28 noiembrie 2017) Curtea Europeană a reţinut că instanţele nu au prezentat niciun motiv legat de o posibilă ameninţare pentru protecţia socială pe care ar fi presupus-o punerea în libertate a reclamantului, având în vedere starea sa de sănătate, în condiţiile în care acesta nu era recidivist, iar pedeapsa aplicată era relativ redusă (trei ani şi patru luni închisoare), din care executase deja o treime; deopotrivă, s-a reţinut că acesta avusese o conduită bună pe parcursul procesului penal, primise un regim de executare a pedepsei favorabil şi, din cauza stării sale de sănătate, riscul unei recidive nu putea fi decât unul minim.

În lipsa unei definiții legale a pericolului pentru ordinea publică și în absența unor criterii legale de evaluare, acest pericol poate fi apreciat prin raportare la gravitatea infracțiunii pentru care s-a dispus condamnarea, antecedentele penale ale persoanei condamnate, durata executată din pedeapsă și comportamentul persoanei condamnate pe perioada privării sale de libertate, dar și având în vedere controlul exercitat asupra condamnatului pe perioada întreruperii (...). Chiar și în situația în care se apreciază că lăsarea în libertate prezintă pericol concret pentru ordinea publică, la soluționarea cererii (...) trebuie avute în vedere și dispozițiile art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului și jurisprudența constantă a Curții de la Strasbourg, potrivit căreia menținerea în stare de detenție a unei persoane bolnave poate constitui, în anumite condiții, un tratament inuman *(C.A. București, secția a II-a penală și pentru cauze de minori și de familie, decizia nr. 400 din 11 martie 2009, www.cab1864.eu).*

Criteriul gravității infracțiunii pentru care s-a dispus condamnarea (omor deosebit de grav, spre exemplu) nu poate constitui unicul aspect care trebuie să fie avut în vedere, gravitatea diagnosticului și vârsta înaintată a condamnatului putând prevala în formularea concluziei că lăsarea în libertate a persoanei condamnate nu prezintă un pericol pentru ordinea publică *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 217 din 24 iunie 2019).*

- executarea pedepsei se amână ***pentru o durată determinată***; având în vedere că hotărârea de admitere a cererii de amânare a executării pedepsei este executorie, durata amânării se va calcula de la data pronunțării sentinței nedefinitive, iar nu de la data definitivării acesteia;

- în practică există cazuri în care, în cuprinsul expertizei, medici-legiști indică și un interval de timp pe care îl consideră necesar pentru efectuarea tratamentului care ar conduce la ameliorarea stării de sănătate a condamnatului; în aceste situații este posibilă dispunerea amânării executării pedepsei pentru intervalul de timp indicat în expertiza medico-legală;

- în cazul în care, prin hotărârea pronunțată *a fost stabilit termenul pentru care se dispune amânarea executării pedepsei, instanța de executare ține evidența amânărilor acordate* și, la expirarea termenului, *ia măsuri* pentru emiterea mandatului de executare, iar dacă mandatul a fost emis, ia măsuri pentru aducerea lui la îndeplinire;

- *dacă prin hotărârea pronunțată nu a fost stabilit un termen pentru care s-a dispus amânarea executării pedepsei, judecătorul delegat cu executarea este obligat să sesizeze instanța de executare* în vederea verificării subzistenței temeiurilor amânării; în cadrul acestei proceduri, Codul de procedură penală nu prevede obligativitatea efectuării unui raport de expertiză medico-legală; dacă instanța de executare constată că temeiul amânării a încetat, *judecătorul delegat cu executarea este obligat să ia măsuri* pentru emiterea mandatului de executare ori pentru aducerea lui la îndeplinire.

b) în cazul în care persoana condamnată este gravidă sau are un copil mai mic de un an.

- starea de graviditate poate fi dovedită prin orice mijloc de probă (de pildă, un act medical emis de medicul ginecolog care atestă existența și vârsta sarcinii), nefiind

obligatorie efectuarea unei expertize medico-legale; existența copilului cu vârsta mai mică de un an al condamnatei poate fi dovedită cu certificatul de naștere din care să rezulte că persoana condamnată este mama copilului;

- în principiu, nu interesează natura și gravitatea infracțiunii pentru care s-a dispus condamnarea; uneori, însă, natura și/sau modalitatea de comitere a faptei pentru care s-a dispus condamnarea, comportamentul condamnatului după rămânerea definitivă a hotărârii (de pildă, sustragerea de la executare) și/sau antecedentele penale pot conduce la concluzia că dispunerea amânării aplicării pedepsei pentru ca minorul să fie crescut de mama sa nu este în interesul superior al copilului; așadar, starea de graviditate sau existența unui copil cu vârsta mai mică de un an nu conduce *per se* la obligația instanței de a dispune amânarea executării pedepsei;

- este însă necesar ca persoanei condamnate să nu îi fi fost interzisă ca pedeapsă complementară exercitarea drepturilor părintești, în ipoteza în care petentul solicită amânarea motivată de faptul că are în îngrijire un copil cu vârsta mai mică de un an;

- amânarea poate fi admisă chiar dacă se constată că nașterea poate avea loc în bune condiții la locul de deținere;

- poate beneficia de amânarea pedepsei în vederea îngrijirii copilului până la vârsta de un an și condamnatul de sex masculin care este singurul întreținător al minorului sau condamnatul/condamnata care a adoptat un copil cu vârsta mai mică de un an; în acest sens, *prin DCC nr. 535/2019* instanța de contencios constituțional a apreciat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 589 alin. (1) lit. b) fraza întâi teza a II-a C.proc.pen., care exclude bărbatul condamnat care are un copil mai mic de un an de la posibilitatea amânării executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață este neconstituțională[1]; instanța va trebui să verifice dacă persoana condamnată este tatăl copilului, dacă mama copilului trăiește și dacă își poate exercita drepturile părintești, precum și starea de sănătate a acesteia și a copilului etc.;

- în aceste cazuri executarea pedepsei se amână ***până la încetarea cauzei care a determinat amânarea***, adică pentru condamnata gravidă *până la nașterea copilului* (ulterior putând fi solicitată o nouă amânare până la împlinirea vârstei de un an a copilului), respectiv *până la împlinirea vârstei de un an de către minor* (ziua anterioară celei în care copilul împlinește vârsta de un an) în ipoteza în care cererea este întemeiată pe dispozițiile art. 589 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen.; după împlinirea vârstei de un an de către copilul condamnatului nu se poate prelungi amânarea executării pedepsei; având în vedere că hotărârea de admitere a cererii de amânare a executării pedepsei este executorie, durata amânării se va calcula de la data pronunțării sentinței nedefinitive, iar nu de la data definitivării acesteia;

---

[1] În considerentele acestei decizii s-a arătat că „odată ce legiuitorul a decis să reglementeze ca motiv de amânare a executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață cazul îngrijirii unui copil mai mic de un an, trebuia să o facă într-un mod compatibil cu prevederile art. 16 alin. (1) coroborate cu cele ale art. 26 alin. (1) din Constituție, fără să excludă bărbații condamnați, ci oferind posibilitatea unei evaluări efective, de la caz la caz, cu acordarea unei amânări a executării pedepsei privative de libertate tuturor persoanelor condamnate, indiferent de sex, care au un copil mai mic de un an și a căror situație impune o atare măsură".

- în cazul condamnatei gravide nu se poate dispune *ab initio* amânarea executării pedepsei până la împlinirea vârstei de un an a copilului, existând riscul ca, la naştere, copilul să nu fie născut viu sau să nu supravieţuiască, sau ca persoana condamnată să piardă sarcina;

- în cazul în care prin hotărârea pronunţată *s-a stabilit termenul pentru care se dispune amânarea executării pedepsei, instanţa de executare ţine evidenţa amânărilor acordate* şi, la expirarea termenului, ia măsuri pentru emiterea mandatului de executare, iar dacă mandatul a fost emis, ia măsuri pentru aducerea lui la îndeplinire;

- *dacă prin hotărâre nu a fost stabilit un termen de amânare pentru ipoteza condamnatei gravide, judecătorul delegat cu executarea* poate constata că starea de graviditate a încetat prin naştere sau pierderea sarcinii şi, pe cale de consecinţă, să ia măsuri pentru emiterea mandatului de executare ori pentru aducerea lui la îndeplinire; tot astfel va proceda *judecătorul delegat cu executarea* şi în ipoteza în care constată că minorul condamnatului a împlinit vârsta de un an, luând deopotrivă măsuri pentru emiterea mandatului de executare ori pentru aducerea lui la îndeplinire; apreciez că, în ambele ipoteze, numai printr-o interpretare extrem de formalistă a dispoziţiilor Codului de procedură penală s-ar putea considera că judecătorul delegat cu executarea are obligaţia să sesizeze instanţa de executare care să constate că a încetat motivul de amânare, respectiv ca a avut loc naşterea sau pierderea sarcinii, sau că minorul a împlinit vârsta de 1 an.

Temeiul pentru care se solicită întreruperea în cauza pendinte (situaţia familială a condamnatului şi starea de degradare a locuinţei acestuia) excedează cazurilor expres şi limitativ prevăzute de lege, astfel încât cererea nu poate fi primită. Nu este întemeiată susţinerea privitoare la aplicarea vechii proceduri, întrucât principiul *mitior lex*, reglementat de art. 5 C.pen., se referă la condiţiile în care este atrasă răspunderea penală şi la regimul sancţionator, iar nu la normele de procedură incidente în timpul executării sancţiunilor privative de libertate *(C.A. Piteşti, sentinţa penală, decizia nr. 106 din 20 noiembrie 2015, nepublicată).*

§3. Aspecte procedurale

- *cererea de amânare a executării pedepsei* închisorii sau a detenţiunii pe viaţă poate fi făcută de procuror sau de condamnat;

- cererea poate fi fundamentată pe unul sau pe ambele temeiuri de amânare a executării pedepsei prevăzute de art. 589 alin. (1) C.proc.pen.;

- competenţa de soluţionare aparţine ***instanţei de executare***;

- în cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., cererea de amânare a executării pedepsei întemeiată pe motive medicale ***se depune la judecătorul delegat cu executarea***, însoţită de înscrisuri medicale; judecătorul delegat cu executarea verifică *în cameră de consiliu şi fără citarea petentului sau participarea procurorului* competenţa instanţei şi dispune, după caz, *prin încheiere definitivă declinarea competenţei de soluţionare a cauzei instanţei competente (iar nu judecătorului delegat cu executarea din cadrul acesteia) sau efectuarea expertizei medico-legale*

(caracter obligatoriu, dacă se reţine că nu se impune declinarea de competenţă); în DCC nr. 58/2019, Curtea Constituţională a opinat că în acest moment procedural nu este examinată temeinicia sau netemeinicia cererii de amânare a executării pedepsei închisorii sau detenţiunii pe viaţă, ci atribuţiile judecătorului delegat cu executarea se circumscriu realizării unor aspecte strict formale (verificarea competenţei; dispunerea expertizei medico-legale);

- în cazul în care petentul condamnat îşi menţine cererea, după primirea raportului de expertiză medico-legală ***judecătorul delegat cu executarea va sesiza instanţa de executare*** în vederea soluţionării cererii de amânare a executării pedepsei; judecarea cererii de amânare a executării pedepsei poate fi făcută chiar de persoana care a exercitat funcţia de judecător delegat cu executarea, acesta neaflându-se în vreo situaţie de incompatibilitate; în ipoteza în care, până la întocmirea raportului de expertiză medico-legală, petentul condamnat îşi retrage cererea, judecătorul delegat cu executarea va sesiza totuşi instanţa de executare, iar aceasta va lua act *prin sentinţă* de retragerea cererii de amânare a executării pedepsei;

Cererea de amânare a executării pedepsei se adresează instanţei de executare. Dacă, în cursul judecării cererii, condamnatul este arestat şi depus într-un penitenciar aflat în raza teritorială a altei instanţe, competentă să soluţioneze cererea rămâne instanţa de executare sesizată *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 1794/2002, www.legalis.ro)*.

- în cazul în care cererea de amânare a executării pedepsei este întemeiată pe dispoziţiile art. 589 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., declinarea competenţei se poate dispune ***numai prin sentinţă***, în urma desfăşurării şedinţei publice cu citarea condamnatului şi participarea procurorului;

- în cazul în care condamnatul formulează cererea de amânare a executării pedepsei, iar până la judecarea acesteia în faţa primei instanţe este încarcerat, cererea iniţial formulată va fi analizată de către instanţă ca o cerere de întrerupere a executării pedepsei, nefiind necesară formularea unei noi cereri cu acest obiect;

- procedura de soluţionare a cererii de amânare a executării pedepsei se desfăşoară în şedinţă publică, cu citarea obligatorie a petentului condamnat şi participarea procurorului;

- nu este obligatorie prezenţa petentului condamnat în faţa instanţei, acesta putând lipsi sau solicita judecata în lipsă;

- *asistenţa juridică este obligatorie* în ipoteza în care este incident vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 90 C.proc.pen. (de pildă, atunci când hotărârea de condamnare a fost pronunţată pentru o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani);

- dacă persoana condamnată învederează în cursul judecăţii că doreşte să îşi retragă cererea de amânare a executării pedepsei formulată, instanţa învestită cu soluţionarea cererii trebuie să ia act de manifestarea de voinţă a petentului;

- după ce au fost administrate probele (de exemplu, după ce expertiza medico-legală a fost efectuată) instanţa acordă cuvântul pentru dezbaterea cererii petentului condamnat şi procurorului; condamnatul va avea dreptul la ultimul cuvânt;

- după deliberare instanţa poate dispune, *prin sentinţă*, una dintre următoarele ***soluţii:***

a) respingerea cererii de amânare a executării pedepsei ***ca neîntemeiată***[1];

b) respingerea cererii de amânare a executării pedepsei ***ca inadmisibilă***, în cazul în care hotărârea prin care s-a dispus condamnarea la pedeapsa închisorii sau a detenţiunii pe viaţă nu era definitivă, sau în ipoteza în care amânarea se solicită pentru alte motive decât cele prevăzute de art. 589 C.proc.pen., ori atunci când aceasta a fost formulată de o persoană care nu are calitate procesuală activă;

Cererea (...) întemeiată pe existenţa unor boli care-l pun pe condamnat în imposibilitate de a executa pedeapsa nu poate fi respinsă ca inadmisibilă, motivându-se că anterior o cerere întemeiată pe aceleaşi motive a fost respinsă. În atare situaţie nu există autoritate de lucru judecat, iar cererea trebuie soluţionată pe fond, în urma efectuării unei noi expertize medico-legale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1706 din 29 martie 2002, www.scj.ro)*.

c) respingerea cererii de amânare a executării pedepsei ***ca rămasă fără obiect*** *în ipoteza în care înainte de pronunţarea hotărârii cu privire la cererea de amânare a executării pedepsei s-a dispus suspendarea executării hotărârii de condamnare în urma admiterii în principiu a unei căi extraordinare de atac (revizuire, contestaţie în anulare, recurs în casaţie);*

d) ia act de retragerea cererii de amânare a executării pedepsei;

e) admiterea cererii şi amânarea executării pedepsei;

- în cazul în care admite amânarea executării pedepsei, instanţa ***trebuie să impună*** *(măsură obligatorie, nu facultativă)* persoanei condamnate ***respectarea cumulativă a următoarelor obligaţii***:

(i) să nu depăşească limita teritorială fixată (localitate, judeţ, ţară etc.) *decât în condiţiile stabilite de instanţă prin hotărârea prin care se dispune amânarea executării pedepsei*;

- condiţiile în care limitele teritoriale ale libertăţii de mişcare pot fi depăşite sunt stabilite în însăşi hotărârea prin care se dispune amânarea executării pedepsei, Codul de procedură penală neprevăzând posibilitatea obţinerii unor încuviinţări sau derogări ulterioare de la obligaţia impusă.

---

[1] Potrivit art. 73 din Legea nr. 254/2013, în cazul respingerii cererilor formulate de condamnatele însărcinate, acestea vor beneficia de asistenţă medicală prenatală şi postnatală, luându-se măsuri ca naşterea să aibă loc în afara penitenciarului, într-o instituţie medicală specializată. Administraţia penitenciarului ia măsuri ca, în mod excepţional, persoana condamnată, la solicitarea acesteia şi dacă nu este decăzută din drepturile părinteşti, să îşi poată îngriji copilul până la vârsta de un an. La împlinirea vârstei de un an sau anterior, copilul poate fi dat în îngrijire, cu acordul mamei, familiei sau persoanei indicate de aceasta. În cazul în care copilul nu poate fi dat în îngrijire în aceste condiţii, acesta este încredinţat, potrivit legii, unei instituţii specializate, înştiinţându-se, în acest sens, autorităţile competente pentru protecţia copilului.

(ii) să ia legătura, în termenul stabilit de instanţă, cu organul de poliţie desemnat de aceasta în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a fi luat în evidenţă şi a stabili mijlocul de comunicare permanentă cu organul de supraveghere, precum şi să se prezinte la instanţă ori de câte ori este chemat;

(iii) să nu îşi schimbe locuinţa *fără informarea prealabilă* a instanţei care a dispus amânarea;

- potrivit art. 81 alin. (4) din Legea nr. 253/2013, informaţiile privitoare la schimbarea locuinţei condamnatului se comunică judecătorului delegat cu executarea din cadrul instanţei de executare. În cazul încălcării acestei obligaţii, judecătorul delegat poate sesiza instanţa pentru revocarea amânării executării pedepsei.

(iv) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme;

(v) pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. (*motive medicale*), să se prezinte de îndată la unitatea sanitară la care urmează să facă tratamentul, iar pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. să îngrijească copilul mai mic de un an.

- pe lângă obligaţiile enumerate mai sus, instanţa care dispune măsura amânării executării pedepsei ***poate impune*** condamnatului să respecte ***una sau mai multe*** **dintre următoarele obligaţii**:

(i) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

(ii) să nu comunice cu persoana vătămată sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori să nu se apropie de acestea;

(iii) să nu conducă niciun vehicul sau anumite vehicule stabilite.

- **sentinţa** instanţei prin care se dispune amânarea executării pedepsei ***este executorie*** *de la data pronunţării, persoana condamnată neputând fi încarcerată prin punerea în executare a mandatului*;

- în cazul în care, în timpul amânării executării pedepsei, pe numele condamnatului este emis un alt mandat de executare a pedepsei închisorii, *acesta nu poate fi executat* până la expirarea termenului de amânare stabilit de instanţă sau, după caz, până la încetarea cauzei care a determinat amânarea;

- împotriva sentinţei se poate formula ***contestaţie*** de către procuror sau de către petentul condamnat, la instanţa ierarhic superioară;

- ***contestaţia nu este suspensivă de executare*** şi poate fi formulată în termen de 3 zile de la comunicarea copiei minutei; judecarea contestaţiei se face în şedinţă publică, cu participarea obligatorie a procurorului şi citarea petentului condamnat; instanţa de control judiciar soluţionează contestaţia prin decizie definitivă;

- instanţa de executare *comunică* hotărârea prin care s-a dispus amânarea executării pedepsei (copia minutei sau întreaga hotărâre dacă aceasta a fost redactată în ziua pronunţării), *în ziua pronunţării*, organului de poliţie desemnat în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a lua în evidenţă persoana, jandarmeriei, unităţii de poliţie în a cărei circumscripţie locuieşte condamnatul, organelor com-

petente să elibereze paşaportul, organelor de frontieră, precum şi altor instituţii, în vederea asigurării respectării obligaţiilor impuse; organele în drept refuză eliberarea paşaportului sau, după caz, ridică provizoriu paşaportul pe durata amânării;

- pe durata amânării executării pedepsei, condamnatul va executa totuşi pedepsele accesorii;

- amânarea executării pedepsei constituie un motiv de suspendare a cursului prescripţiei executării pedepsei;

- comiterea unei noi infracţiuni pe durata amânării executării pedepsei atrage reţinerea stării de recidivă postcondamnatorie sau, după caz, a pluralităţii intermediare;

- după dispunerea unei amânări a executării pedepsei, condamnatul poate obţine o nouă amânare fie pe acelaşi temei, fie pe un alt temei (de pildă, în cazul în care se dispune amânarea executării pedepsei pe o perioadă de trei luni în vederea efectuării unei intervenţii chirurgicale pe cord, condamnatul poate obţine o nouă amânare în cazul în care doctorii recomandă o nouă intervenţie chirurgicală în vederea rezolvării complete a problemei cardiace).

Din moment ce condamnata, anterior, a mai formulat o cerere de amânare a executării pedepsei, care i-a fost admisă şi care priveşte aceeaşi pedeapsă şi pentru aceleaşi motive, iar noua cerere a fost formulată înainte de expirarea perioadei pentru care s-a amânat executarea pedepsei, termenul pentru care s-a dispus amânarea executării pedepsei în cazul noii cereri nu poate să curgă decât de la data expirării termenului stabilit pentru amânarea anterioară, noua cerere nefiind decât o continuare a celei dintâi *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2152 din 29 martie, www.legalis.ro).*

§4. Revocarea amânării executării pedepsei

- *organul de poliţie* desemnat de instanţă în cuprinsul hotărârii cu supravegherea celui faţă de care s-a dispus amânarea executării pedepsei verifică periodic respectarea obligaţiilor de către condamnat şi întocmeşte lunar un raport în acest sens către instanţa de executare; în cazul în care constată încălcări ale obligaţiilor impuse ***organul de poliţie sesizează, de îndată, instanţa de executare*** în vederea dispunerii revocării amânării executării pedepsei;

- unitatea sanitară desemnată de instanţă pentru efectuarea tratamentului sau, după caz, serviciul de asistenţă socială din cadrul primăriei în circumscripţia căreia locuieşte persoana condamnată căreia i-a fost admisă cererea întemeiată pe dispoziţiile art. 589 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., este obligată să încunoştinţeze, de îndată, organul de poliţie, în cazul în care constată nerespectarea obligaţiilor, respectiv neprezentare la unitatea sanitară pentru a se urma tratamentul sau neîngrijirea copilului de până la un an de către mama sa; ***organul de poliţie sesizează de îndată instanţa de executare*** şi în aceste cazuri;

- informaţiile privitoare la schimbarea locuinţei condamnatului se comunică *judecătorului delegat cu executarea* din cadrul instanţei de executare. În cazul încălcării

acestei obligaţii, **judecătorul delegat poate sesiza instanţa** pentru revocarea amânării executării pedepsei;

- procedura de soluţionare a cererii de revocare se desfăşoară potrivit regulilor generale în materia executării prevăzute de art. 597 C.proc.pen. (citarea condamnatului, şedinţă publică, asistenţă juridică obligatorie în condiţiile art. 90 C.proc.pen., participarea procurorului);

- instanţa de executare se pronunţă *prin sentinţă*, putând *fie să respingă* cererea de revocare ca neîntemeiată, atunci când nu este dovedită o încălcare a obligaţiilor impuse sau când nerespectarea obligaţiilor nu a fost făcută cu rea-credinţă, *fie să admită* cererea de revocare în caz de încălcare cu rea-credinţă a obligaţiilor impuse; în acest ultim caz, instanţa de executare *revocă* (*măsură obligatorie*) *amânarea şi dispune punerea în executare a pedepsei privative de libertate*;

- sentinţa prin care instanţa se pronunţă cu privire la revocarea amânării executării pedepsei poate fi atacată *cu contestaţie* la instanţa ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare; soluţionarea contestaţiei se face în şedinţă publică, cu participarea procurorului şi citarea condamnatului, asistenţa juridică a acestuia din urmă fiind obligatorie în condiţiile art. 90 C.proc.pen.; instanţa ierarhic superioară se pronunţă asupra contestaţiei prin decizie definitivă.

Secţiunea a 3-a. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă

§1. Noţiune. Cazuri

- este măsura ce poate fi dispusă de instanţă, constând în întreruperea temporară a executării pedepsei închisorii (cu executare în regim de detenţie) sau a detenţiunii pe viaţă în cazurile prevăzute strict şi limitativ de lege;

- cazurile în care se poate dispune întreruperea executării pedepsei sunt aceleaşi ca şi cele de amânare a executării pedepsei;

- în cauza *Dorneanu c. României* (hotărârea din 28 noiembrie 2017) Curtea Europeană a analizat compatibilitatea cu dispoziţiile art. 3 CEDO a detenţiei reclamantului (care a decedat de cancer de prostată în penitenciar, în condiţiile în care i-a fost respinsă cererea de întrerupere a executării pedepsei), reţinând următoarele:

i. cu privire la condiţiile generale de detenţie: s-a apreciat că acesta a fost supus unui test de o intensitate care a depăşit nivelul inevitabil de suferinţă inerent detenţiei, în condiţiile în care, deşi durata privării de libertate a fost scurtă (8 zile), celulele nu erau adaptate pentru dizabilitatea gravă a reclamantului, care a orbit, a asurzit şi a căpătat dureri osoase;

ii. relativ la transferurile repetate între instituţiile spitaliceşti în scopul administrării tratamentului: distanţele lungi de sute de kilometri de parcurs au fost apte să creeze şi să exacerbeze în acesta sentimente de angoasă cu privire la adaptarea con-

damnatului la diferitele locuri de detenție, la implementarea protocolului medical de tratament și la menținerea contactelor cu familia sa; intensitatea unui asemenea test a depășit nivelul inevitabil al suferinței inerente detenției;

iii. în ceea ce privește calitatea îngrijirii și a asistenței medicale: deși s-a reținut administrarea unui tratament medical adecvat, s-a apreciat că autoritățile naționale nu au avut în vedere niciodată posibilitatea regrupării acestor îngrijiri în același loc, fapt care ar fi scutit reclamantul de un anumit număr de transferuri sau, cel puțin, ar fi limitat numărul și consecințele prejudiciabile pentru bunăstarea pacientului. Mai mult, în stadiile avansate ale bolii incurabile de care suferea condamnatul, stresul inerent vieții în mediul carceral putea avea repercusiuni pentru speranța de viață și pentru starea sănătății acestuia;

iv. referitor la menținerea încarcerării în condiții de detenție inadecvate: lipsa de diligență a autorităților face persoana și mai vulnerabilă și o plasează în imposibilitatea de a-și păstra demnitatea în fața unui sfârșit la care conduce boala sa, în mod fatal și inevitabil. În măsura în care boala sa progresa, reclamantul nu a mai putut face față mediului carceral. Astfel, autoritățile naționale trebuiau să întreprindă măsuri speciale bazate *pe considerente umanitare*.

§2. Aspecte procedurale

- instanțele trebuie să dea dovada de celeritate în analiza cererilor de întrerupere a executării pedepsei în vederea evitării riscului continuării unei privări de libertate care nu este compatibilă cu art. 3 CEDO; în cauza *Dorneanu c. României* CtEDO a opinat că o durată de 6 luni de zile cuprinsă între momentul formulării cererii de întrerupere a executării pedepsei și cel al rămânerii definitive a soluției este prea lungă, în condițiile specifice ale reclamantului – acesta suferea de cancer în fază terminală și era supus efectelor unui tratament medical greu în condiții de detenție dificile;

- cererea de întrerupere a executării pedepsei poate fi făcută de către procuror sau de către condamnat; în plus *cererea de întrerupere a executării pedepsei poate fi făcută* ***și de administrația penitenciarului*** în cazul în care se solicită întreruperea executării pedepsei din motive medicale; în ipoteza în care cererea de întrerupere a executării pedepsei este formulată pentru condamnat de o altă persoană care nu are calitatea procesuală activă, va fi respinsă ca inadmisibilă, cererea neputând fi însușită de condamnat;

- cererea poate fi fundamentată pe unul sau mai multe temeiuri de întrerupere a executării pedepsei prevăzute de art. 592 C.proc.pen. raportat la art. 589 C.proc.pen.;

- în cazul în care condamnatul formulează cererea de amânare a executării pedepsei, iar până la judecarea acesteia în fața primei instanțe este încarcerat, cererea inițial formulată va fi analizată de către instanță ca o cerere de întrerupere a executării pedepsei, nefiind necesară formularea unei noi cereri cu acest obiect;

- în ipoteza în care hotărârea de condamnare la pedeapsa închisorii sau a detențiunii pe viață nu este definitivă, iar inculpatul arestat preventiv solicită „întreruperea executării pedepsei", cererea acestuia poate fi recalificată juridic ca o cerere de revo-

care a arestării preventive în condiţiile în care inculpatul arată că scopul formulării cererii este punerea sa în libertate; tot astfel, poate fi recalificată juridic contestaţia la executare formulată de petentul condamnat, dacă, în motivarea acesteia, petentul învederează că doreşte întreruperea executării pedepsei (de pildă, pentru motive medicale) stabilindu-se astfel adevărata natură a cererii formulate[1];

- când persoana condamnată se află *în stare de deţinere*, instanţa competentă să dispună asupra întreruperii executării pedepsei este ***numai instanţa în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere la momentul formulării cererii***, *corespunzătoare în grad instanţei de executare* (*chiar dacă între timp condamnatul a fost transferat în alt penitenciar*); ***este reglementată astfel o competenţă teritorială exclusivă;***

Prin „instanţă în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere" se înţelege instanţa în a cărei circumscripţie se găseşte locul de deţinere unde se afla condamnatul la data formulării cererii de întrerupere a executării pedepsei, nu cea în a cărei circumscripţie se găseşte locul de deţinere unde condamnatul a fost transferat ulterior formulării unei astfel de cereri. Este, astfel, relevant locul de deţinere unde se afla condamnatul la data scrisă pe cererea de la dosarul cauzei ori la data expedierii actului de sesizare. Chiar dacă, ulterior formulării cererii, condamnatul a fost transferat la un alt loc de deţinere, această împrejurare nu este de natură să schimbe competenţa de soluţionare a cererii de întrerupere a executării pedepsei, astfel cum aceasta a fost stabilită potrivit dispoziţiilor art. 593 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 204 din 19 februarie 2013, www.legalis.ro).*

- dacă hotărârea de condamnare la pedeapsa închisorii sau a detenţiunii pe viaţă a fost stabilită printr-o hotărâre judecătorească străină, recunoscută potrivit art. 140-142 din Legea nr. 302/2004, republicată, instanţa care a efectuat această procedură *nu devine instanţă de executare*, aceasta urmând a fi stabilită potrivit normelor de drept intern, respectiv instanţa care, potrivit Codului de procedură penală, are competenţa să judece în primă instanţă infracţiunile pentru care a fost condamnat în străinătate petentul;

- după dispunerea unei întreruperi a executării pedepsei, condamnatul poate formula ***cerere de prelungire a întreruperii*** anterior acordate, care se soluţionează de ***instanţa care a dispus întreruperea executării pedepsei***; aceasta va fi prima instanţă care s-a pronunţat asupra cererii de întrerupere a executării pedepsei atât în cazul în care a dispus admiterea cererii, cât şi atunci când a respins cererea, iar instanţa de control judiciar a admis contestaţia, dispunând în calea de atac întreruperea executării pedepsei;

- în ipoteza în care după obţinerea întreruperii executării pedepsei condamnatul este reîncarcerat după expirarea termenului pentru care s-a dispus măsura, **o nouă cerere de întrerupere** a executării pedepsei va fi soluţionată de ***instanţa în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, corespunzătoare în grad instanţei de executare***;

- în cazul prevăzut la art. 592 C.proc.pen. raportat la art. 589 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., cererea de întrerupere a executării pedepsei întemeiată pe motive medi-

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea şi *N. Volonciu* (coord.), op. cit., p. 1404.

cale ***se depune la judecătorul delegat cu executarea*** *din cadrul instanţei în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere*, însoţită de înscrisuri medicale; judecătorul delegat cu executarea verifică competenţa instanţei şi dispune, după caz, *prin încheiere definitivă,* ***declinarea*** *competenţei de soluţionare a cauzei sau* ***efectuarea expertizei medico-legale***[1]; şedinţa de judecată nu este publică şi se desfăşoară fără participarea procurorului ori a condamnatului;

- în cazul prevăzut la art. 592 C.proc.pen. raportat la art. 589 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., cererea de întrerupere *se depune* ***la instanţa competentă****; dacă instanţa la care a fost depusă cererea nu este competentă material sau teritorial să o soluţioneze, va dispune declinarea de competenţă prin sentinţă definitivă pronunţată în şedinţă publică*;

- în cazul în care petentul condamnat îşi menţine cererea, după primirea raportului de expertiză medico-legală *judecătorul delegat cu executarea va sesiza instanţa în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere* în vederea soluţionării cererii de întrerupere a executării pedepsei; în ipoteza în care, până la întocmirea raportului de expertiză medico-legală, petentul condamnat îşi retrage cererea, judecătorul delegat cu executarea va lua act prin sentinţă de manifestarea acestuia de voinţă, nefiind necesară sesizarea *instanţei în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere* care să pronunţe o asemenea soluţie; dacă totuşi această instanţă este sesizată de judecătorul delegat cu executarea, va lua act prin sentinţă de manifestarea de voinţă a petentului condamnat;

- procedura de soluţionare a cererii de întrerupere a executării pedepsei se desfăşoară *în şedinţă publică,* cu citarea obligatorie a petentului condamnat (liber dintr-o întrerupere anterioară) sau cu prezenţa obligatorie a condamnatului privat de libertate asistat de avocat ales sau desemnat din oficiu (asistenţa juridică fiind obligatorie) şi participarea procurorului; petentul condamnat privat de libertate poate solicita ca judecata să se desfăşoare în lipsă, în acest caz urmând a fi reprezentat de avocatul ales sau desemnat din oficiu;

- la soluţionarea cazurilor de întrerupere a executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă (indiferent de cazul de întrerupere pe care se întemeiază cererea) *se citează* şi administraţia penitenciarului în care execută pedeapsa condamnatul;

- dacă persoana condamnată învederează înainte de proces sau în cursul judecăţii că doreşte să îşi retragă cererea de întrerupere a executării pedepsei formulată, instanţa învestită cu soluţionarea cererii trebuie să ia act de manifestarea de voinţă a petentului;

- după ce au fost administrate probele (de exemplu, după ce expertiza medico-legală a fost efectuată în cauză) instanţa acordă cuvântul pentru dezbaterea cererii: petentului condamnat şi procurorului; condamnatul va avea dreptul la ultimul cuvânt;

---

[1] Cheltuielile ocazionate de efectuarea expertizei medico-legale, sau, după caz, cheltuielile pentru efectuarea unor examene medicale complementare necesare medicului legist pentru realizarea expertizei se avansează din fondurile Ministerului Justiţiei ca urmare a dispoziţiei judecătorului care a dispus efectuarea expertizei, urmând ca acestea să rămână în sarcina statului dacă se dispune întreruperea executării pedepsei, sau să fie imputate condamnatului, în caz de respingere sau retragere a cererii de întrerupere.

- după deliberare instanţa poate dispune, *prin sentinţă*, una dintre următoarele ***soluţii***:

a) respingerea cererii de întrerupere a executării pedepsei ***ca neîntemeiată***;

Curtea reține că, potrivit art. 73 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, femeile condamnate, care sunt însărcinate, beneficiază de asistență medicală prenatală și postnatală, luându-se măsuri ca naşterea să aibă loc în afara penitenciarului, într-o instituție medicală specializată. Așa fiind, petenta va beneficia de toate garanțiile că i se vor acorda, și în condițiile executării pedepsei, toate îngrijirile necesare, atât înainte de naștere, cât și după, pentru ca viața sa și a fătului nou născut să fie în siguranță. Curtea reține că în cauza *Stettner c. a Poloniei* din 24.03.2015, CtEDO a reamintit că art. 3 din Convenție nu poate fi interpretat ca impunând o obligație generală de a elibera un deținut din motive de sănătate sau de a-l transfera la un spital civil, chiar dacă el suferă de o boală care este deosebit de dificil de tratat. Această dispoziție impune statului să se asigure că deținuții sunt ținuți în condiții compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitatea de executare a pedepselor nu îi supune la un stres sau la greutăți de o intensitate care să depășească nivelul de suferință inerent detenției și că, având în vedere condițiile din închisoare, sănătatea și bunăstarea lor sunt asigurate în mod adecvat, printre altele, prin oferirea de asistență medicală necesară. Există trei elemente specifice care urmează să fie luate în considerare în ceea ce privește compatibilitatea sănătății deținutului cu menținerea sa în închisoare: a. starea de sănătate efectivă a deținutului; b. caracterul adecvat al asistenței medicale și al îngrijirii furnizate în detenție; c. oportunitatea menținerii măsurii detenției având în vedere starea de sănătate a solicitantului. În același sens s-a pronunțat CtEDO și în cauzele *Semikhvostov c. a Rusiei*, hotărârea din 6.02.2014; cauzele *Radu D. c. a României* și *Scoppola c. a Italiei* din 17.07.2012. Și prin prisma legislației europene, dar și prin prisma celei interne, Curtea apreciază că în prezent, nu este oportună întreruperea executării pedepsei condamnatei, raportat la bolile de care suferă aceasta, dovedite prin internări repetate în perioada 2012-2013, afecțiuni care pot fi activate de fenomenul fiziologic al naşterii, condiții în care viața nou născutului ar putea fi periclitată chiar de către mamă, chiar dacă ea în mod voluntar, evident că nu urmărește acest scop *(C.A. Cluj, secția penală, decizia nr. 105 din 2 august 2017, www.sintact.ro).*

Prin respingerea cererii de întrerupere a executării pedepsei, nu se încalcă dispozițiile art. 1 și art. 3 din Convenție, privind dreptul la viață și interzicerea torturii, nicio prevedere a Convenției neinterzicând prin sine detenția unei persoane în vârstă ce suferă de o boală gravă. De altfel, în jurisprudența sa, CtEDO a reținut că atât timp cât la locul de detenție condamnatul beneficiază de tratament medical și supraveghere permanentă, iar la stabilirea regimului de detenție autoritatea ține seama de vârsta și afecțiunile medicale, nu se poate constata o încălcare a art. 3 din Convenție (cauza *Papon c. Franța*, 7.06.2001, 64666/01, *Sawoniuk c. United Kingdom*, no. 63716/00, 29.05.2001, ambele cereri fiind respinse, însă, ca inadmisibile). Or, așa cum rezultă din actele dosa-

rului medical din penitenciar, aceste drepturi îi sunt respectate contestatorului în locul de detenţie, iar apărarea nu a făcut dovada aplicării unor tratamente inumane. În acest context, se impune a sublinia că regimul de detenţie implică, prin el însuşi, anumite restricţii în drepturile condamnaţilor, restricţii care, atât timp cât se încadrează în limitele prevăzute de legislaţia internă şi internaţională în materia respectării drepturilor omului, nu pot constitui tratamente inumane *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 398 din 26 aprilie 2018, www.scj.ro).*

b) respingerea cererii de întrerupere a executării pedepsei ***ca inadmisibilă*** în cazul în care hotărârea prin care s-a dispus condamnarea la pedeapsa închisorii sau detenţiunii pe viaţă nu era definitivă sau în ipoteza în care întreruperea se solicită pentru alte motive decât cele prevăzute de art. 592 raportat la art. 589 C.proc.pen., ori atunci când aceasta a fost formulată de o persoană care nu are calitate procesuală activă;

c) respingerea cererii de întrerupere a executării pedepsei ***ca rămasă fără obiect*** *în ipoteza în care, înainte de pronunţarea hotărârii cu privire la cererea de amânare a executării pedepsei, s-a dispus suspendarea executării hotărârii de condamnare în urma admiterii în principiu a unei căi extraordinare de atac (revizuire, contestaţie în anulare, recurs în casaţie)*;

- tot astfel, se va dispune respingerea cererii de întrerupere a executării pedepsei *ca rămasă fără obiect şi* în situaţia în care, înainte de pronunţarea unei soluţii asupra cererii de întrerupere a executării pedepsei, persoana condamnată este eliberată din starea de detenţie prin executarea pedepsei sau prin considerarea ca executată a pedepsei.

d) ia act de retragerea cererii de întrerupere a executării pedepsei;

e) admiterea cererii şi întreruperea executării pedepsei.

- în cazul în care dispune întreruperea executării pedepsei, instanţa ***trebuie*** *să impună* persoanei condamnate ***respectarea cumulativă a următoarelor obligaţii:***

(i) să nu depăşească limita teritorială fixată (localitate, judeţ, ţară etc.) *decât în condiţiile stabilite de instanţă prin hotărârea prin care se dispune întreruperea executării pedepsei*;

- condiţiile în care limitele teritoriale ale libertăţii de mişcare pot fi depăşite sunt stabilite în însăşi hotărârea prin care se dispune întreruperea executării pedepsei, Codul de procedură penală neprevăzând posibilitatea obţinerii unor încuviinţări sau derogări ulterioare de la obligaţia impusă.

(ii) să ia legătura, în termenul stabilit de instanţă, cu organul de poliţie desemnat de aceasta în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a fi luat în evidenţă şi a stabili mijlocul de comunicare permanentă cu organul de supraveghere, precum şi să se prezinte la instanţă ori de câte ori este chemat;

(iii) să nu îşi schimbe locuinţa *fără informarea prealabilă* a instanţei care a dispus amânarea;

(iv) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme;

(v) pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. (motive medicale), să se prezinte de îndată la unitatea sanitară la care urmează să facă tratamentul, iar

pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. să îngrijească copilul mai mic de un an.

- pe lângă obligaţiile enumerate mai sus, instanţa care dispune măsura întreruperii executării pedepsei ***poate impune condamnatului să respecte una sau mai multe dintre următoarele obligaţii***:

(i) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

(ii) să nu comunice cu persoana vătămată sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori să nu se apropie de acestea;

(iii) să nu conducă niciun vehicul sau anumite vehicule stabilite.

- împotriva sentinţei se poate formula *contestaţie* de către procuror sau de către petentul condamnat la instanţa ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicarea copiei de pe minută;

- administraţia locului de deţinere nu are calitate procesuală activă de a exercita contestaţia împotriva sentinţei pronunţate în materia întreruperii executării pedepsei, legea prevăzând doar posibilitatea de a formula cerere de întrerupere a executării pedepsei în cazul prevăzut de art. 592 C.proc.pen. raportat la art. 589 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., precum şi citarea acesteia la judecarea cauzei;

- ***contestaţia formulată de procuror*** împotriva sentinţei prin care s-a dispus întreruperea executării pedepsei ***este suspensivă de executare***;

- instanţa care a dispus întreruperea executării pedepsei *comunică* de îndată această măsură instanţei de executare, locului de deţinere şi organului de poliţie;

- *instanţa de executare şi administraţia locului de deţinere ţin evidenţa* întreruperilor acordate; dacă la expirarea termenului de întrerupere persoana condamnată la pedeapsa închisorii nu se prezintă la locul de deţinere, *administraţia trimite de îndată o copie de pe mandatul de executare organului de poliţie, în vederea executării*; pe copia mandatului de executare se menţionează şi cât a mai rămas de executat din durata pedepsei;

- administraţia locului de deţinere comunică instanţei de executare data la care a reînceput executarea pedepsei;

- timpul cât executarea a fost întreruptă nu se socoteşte în executarea pedepsei;

- dispoziţiile art. 589 alin. (6) C.proc.pen. din materia amânării executării pedepsei se aplică în mod corespunzător şi în materia întreruperii executării pedepsei după cum prevede art. 592 alin. (1) C.proc.pen.; astfel, în cazul în care, în timpul întreruperii executării pedepsei pe numele condamnatului, este emis un alt mandat de executare a pedepsei închisorii, acesta nu poate fi executat până la expirarea termenului de întrerupere stabilit de instanţă sau, după caz, până la încetarea cauzei care a determinat întreruperea;

- apreciez că dispoziţiile art. 592 alin. (1) C.proc.pen. raportat la art. 589 alin. (6) C.proc.pen. sunt incidente şi în ipoteza în care petentul a fost condamnat pentru infracţiuni concurente, însă în cauze diferite emiţându-se mai multe mandate de execu-

tare a pedepsei; în acest caz, chiar dacă nu s-a procedat la contopirea pedepselor aplicate, obţinerea întreruperii executării pedepsei prin raportare la mandatul pus în executare va produce efecte, neputându-se considera că punerea în libertate nu este posibilă din cauza punerii în executare a altui mandat de executare a pedepsei sau că până la efectuarea contopirii cererea de întrerupere a executării pedepsei ar fi inadmisibilă;

- pe durata întreruperii executării pedepsei, condamnatul va executa totuşi pedepsele accesorii;

- întreruperea executării pedepsei constituie un motiv de suspendare a cursului prescripţiei executării pedepsei;

- comiterea unei noi infracţiuni pe durata întreruperii executării pedepsei atrage reţinerea stării de recidivă postcondamnatorie sau, după caz, a pluralităţii intermediare.

Secţiunea a 4-a. Schimbări în executarea unor hotărâri

§1. Anularea renunţării la aplicarea pedepsei

- este o măsură care se dispune de instanţa de judecată dacă sunt îndeplinite următoarele **condiţii**:

(i) în termen de 2 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei, se descoperă că persoana faţă de care s-a luat această măsură *săvârşise în calitate de autor sau participant o altă infracţiune (tentativă, formă consumată sau epuizată, indiferent de forma de vinovăţie cu care a fost comisă)* înainte de pronunţarea hotărârii prin care s-a dispus renunţarea ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanţa care a dispus renunţarea nu a avut cunoştinţă);

(ii) pentru infracţiunea descoperită ulterior ***instanţa a stabilit o pedeapsă***, chiar după expirarea termenul de 2 ani; această condiţie nu este îndeplinită dacă pentru infracţiunea nou descoperită a fost dispusă tot renunţarea la aplicarea pedepsei.

- având în vedere că art. 82 alin. (3) C.pen. prevede că ***instanţa anulează renunţarea la aplicarea pedepsei*** dacă sunt îndeplinite condiţiile de mai sus, rezultă că dispunerea anulării **este obligatorie** pentru instanţă, iar nu facultativă atunci când constată îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege;

- ***instanţa competentă*** să se pronunţe asupra anulării renunţării la aplicarea pedepsei ***este cea care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea ce ar putea atrage anularea***;

- în caz de concurs de infracţiuni, instanţa *poate dispune amânarea aplicării pedepsei rezultante* aplicate în urma anulării renunţării amânării pedepsei, dacă sunt îndeplinite condiţiile generale prevăzute de lege (art. 83 C.pen.); această soluţie este firească şi trebuie urmată prin raportare la dispoziţiile Codului penal exact ca în situaţia în care inculpatul ar fi fost trimis în judecată în aceeaşi cauză pentru toate infracţiunile concurente comise, neputându-se reţine că în această din urmă ipoteză ar fi posibilă renunţarea la aplicarea pedepsei pentru concursul de infracţiuni, iar în

cazul descoperirii ulterioare a concursului de infracţiuni, ca urmare a anulării renunţării aplicării pedepsei, această soluţie nu ar mai fi posibilă ca urmare a unor incongruenţe legislative evidente generate de dispoziţiile art. 581[1] alin. (2) C.proc.pen. inclusiv în forma în care a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016[1]; în această privinţă, în literatura de specialitate (*D. Niţu*, Anularea renunţării şi amânării aplicării pedepsei. Incongruenţe în aplicarea practică, în C.J. nr. 3/2014, p. 166) s-a arătat că dispoziţiile art. 581[1] alin. (2) C.proc.pen. impun soluţia condamnării inculpatului cu consecinţa imposibilităţii amânării aplicării pedepsei rezultante, stabilite pentru infracţiunile concurente. Trecând peste faptul că dispoziţiile art. 581[1] alin. (2) C.proc.pen. au caracter procedural, fiind stipulate în legătură cu procedurile penale din faza de executare, consider că stabilirea regimului sancţionator al concursului de infracţiuni prin raportare la aceste dispoziţii creează o discriminare între persoanele care se află în aceea situaţie juridică, respectiv cele care au comis o pluralitate de infracţiuni; Curtea Europeană a precizat şi faptul că, pentru o posibilă acceptare a discriminării, este necesar să existe „o justificare obiectivă şi rezonabilă", urmărindu-se un „scop legitim" şi respectându-se „un raport de proporţionalitate rezonabil între scopul urmărit şi mijloacele utilizate pentru realizarea lui"[2]. Apoi, Curtea de la Strasbourg a statuat în jurisprudenţa sa că există două criterii cumulative pentru a caracteriza o discriminare, şi anume: **1.** să existe o deosebire de tratament în exerciţiul drepturilor; **2.** lipsa unei motivări obiective şi rezonabile a acestei diferenţe de tratament (aplicaţie a principiului proporţionalităţii)[3]. Astfel, Curtea Europeană, în interpretarea art. 14, interzice existenţa unui tratament diferit al persoanelor aflate în situaţii comparabile[4]. De asemenea, constituie o discriminare lipsa unei diferenţe de tratament în cazul în care situaţiile nu sunt identice (discriminarea pozitivă)[5]. Prin urmare, nesocotirea art. 14 din Convenţia europeană este cel puţin la fel de semnificativă pentru reclamant ca şi violarea unui drept substanţial;

- în acest cadru, consider că *asigurarea eficienţei principiului egalităţii şi nediscriminării* impune evitarea stabilirii unor tratamente sancţionatorii diferenţiate unor cazuri egale; în aceste condiţii apreciez că judecata în aceeaşi cauză sau în cauze distincte a aceluiaşi inculpat nu constituie un temei obiectiv şi rezonabil pentru a se ajunge la aplicarea unor tratamente sancţionatorii distincte în cazul concursului de

---

[1] Modificarea operată prin O.U.G. nr. 18/2016 a vizat strict două chestiuni de formă: *1.* o eroare de redactare cuprinsă în denumirea marginală expresia „renunţarea la amânarea pedepsei" fiind înlocuită cu instituţia de drept substanţial renunţarea la aplicarea pedepsei; *2.* o trimitere eronată a textului la dispoziţiile art. 83 alin. (2) C.pen. în loc de art. 82 alin. (2) C.pen. Astfel, nu a fost rezolvată carenţa structurală de fond a dispoziţiei procedurale.

[2] *D. Călin*, Reflecţii asupra unei decizii a Curţii Constituţionale, în R.D.P. nr. 3/2006, p. 95.

[3] A se vedea: CtEDO, hotărârea din 23 iulie 1968, în cauza *Afacerea „lingvistică belgiană"*, parag. 34; CtEDO, hotărârea din 28 noiembrie 1984, în cauza *Rasmussen c. Danemarcei*, parag. 34; *J.-F. Renucci*, Traité de Droit Européen des droits de l'homme, L.G.D.J., Paris, 2007, p. 142.

[4] A se vedea: CtEDO, hotărârea din 23 noiembrie 1983, în cauza *Van der Mussele c. Belgiei*, parag. 45; CtEDO, hotărârea din 28 mai 1985, în cauza *Abdulaziz, Cabales şi Balkandali c. Marii Britanii*, parag. 78.

[5] A se vedea CtEDO hotărârea din 26 februarie 2004, în cauza *Natchova ş.a. c. Bulgariei*, parag. 158.

infracţiuni, iar instituirea obligativităţii dispunerii unei soluţii de condamnare în cazul în care intervine anularea renunţării la aplicarea pedepsei creează o disproporţie între mijloacele folosite şi scopul urmărit; în consecinţă, singura posibilitate de a asigura respectarea exigenţelor art. 14 din Convenţia europeană este acela de a aplica regimul sancţionator general al concursului de infracţiuni şi în ipoteza în care infracţiunile concurente sunt judecate în cauze distincte.

§2. Revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei

2.1. Revocarea amânării aplicării pedepsei

- este o măsură ce se dispune de instanţa de judecată şi care constă în revenirea asupra amânării aplicării pedepsei;

- cauza revocării amânării *este ulterioară* rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei;

- Codul penal reglementează două modalităţi ale revocării: obligatorie şi facultativă.

2.1.1. Revocarea obligatorie a amânării aplicării pedepsei

Instanţa de judecată **trebuie să dispună** revocarea amânării aplicării pedepsei, în cazul în care:

a) persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al amânării o infracţiune intenţionată sau praeterintenţionată, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnat (indiferent de natura ori cuantumul pedepsei), chiar după expirarea acestui termen;

- *instanţa competentă să se pronunţe asupra revocării amânării aplicării pedepsei în condiţiile art. 88 alin. (3) C.pen. este* ***instanţa care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea care atrage revocarea (competenţă exclusivă, derogatorie de la dispoziţiile art. 585 C.proc.pen)****; aceasta se poate sesiza din oficiu sau, după caz, poate fi sesizată de procuror;* este necesar însă ca în faţa primei instanţe să se fi dezbătut problematica revocării amânării aplicării pedepsei, fie că aceasta a fost pusă în discuţie din oficiu, fie la cererea procurorului ori a unei părţi sau subiect procesual; dacă în faţa primei instanţe nu a fost antamată problematica revocării amânării aplicării pedepsei, instanţa de control judiciar nu va putea dispune direct în calea de atac asupra revocării sau anulării amânării aplicării pedepsei; *acest aspect nu înseamnă că nu se va mai putea dispune* revocarea amânării aplicării pedepsei, *ci că aceasta va fi analizată după rămânerea definitivă a hotărârii* de către instanţa care a judecat în primă instanţă infracţiunea ce atrage revocarea din oficiu sau la sesizarea procurorului; *în această ultimă ipoteză procedura de soluţionare va fi cea de la judecata în primă instanţă (Titlul III, capitolele I şi II din Codul de procedură penală, partea specială), sentinţa pronunţată fiind supusă apelului.*

b) pe parcursul termenului de supraveghere persoana supravegheată, cu rea-credinţă, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligaţiile impuse;

- în cazul în care, pe durata termenului de supraveghere, ***consilierul de probaţiune constată*** că persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin, ***verifică*** motivele care au determinat această nerespectare şi, dacă apreciază că nerespectarea s-a făcut cu rea-credinţă, ***întocmeşte un raport de evaluare şi sesizează instanţa de executare; sesizarea instanţei în vederea revocării poate fi făcută şi de către judecătorul delegat cu executarea***, la cererea persoanei vătămate sau a altei persoane interesate, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune. Raportul de evaluare însoţeşte sesizarea făcută de judecătorul delegat;

- indiferent dacă sesizarea instanţei de executare este făcută de consilierul de probaţiune sau de judecătorul delegat cu executarea este necesar ca aceasta *să fie realizată în termenul de supraveghere*; prin urmare, nu se va putea dispune revocarea amânării aplicării pedepsei dacă nerespectarea măsurilor de supraveghere sau neexecutarea obligaţiilor este descoperită după expirarea termenului de supraveghere, ori atunci când, deşi este descoperită în termenul de supraveghere, sesizarea instanţei de executare cu cererea de revocare are loc după expirarea termenului;

- dacă ***instanţa de executare constată*** incidenţa acestui caz, va dispune revocarea amânării aplicării pedepsei şi condamnarea la pedeapsa ce fusese anterior stabilită, care va fi executată în regim de detenţie; deopotrivă, va fi executată şi pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi aplicate anterior prin hotărârea definitivă de amânare şi, pe cale de consecinţă, exercitarea acelorași drepturi va fi interzisă pe durata executării pedepsei închisorii şi cu titlu de pedeapsă accesorie; *nu se va putea dispune, în urma revocării amânării aplicării pedepsei, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei aplicate.*

c) până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu îndeplineşte integral obligaţiile civile stabilite prin hotărâre.

- persoana supravegheată trebuie să depună la consilierul de probaţiune dovada îndeplinirii *obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea instanţei penale*[1] [dispoziţiile instanţei penale cu privire la acţiunea civilă exercitată în procesul penal (de pildă, repararea prejudiciului în natură sau prin restituirea bunului, ori prin plata de daune materiale sau morale), respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată (temeiul obligării fiind răspunderea delictuală pentru culpa procesuală)], *cu cel puţin 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere*;

---

[1] Nu se va putea dispune revocarea amânării atunci când neexecutarea vizează obligaţiile stabilite prin hotărârea *instanţei civile*, în ipoteza în care, în exercitarea dreptului de opţiune (*electa una via*), persoana prejudiciată a optat pentru sesizarea acestei instanţe, iar nu pentru alăturarea acţiunii civile acţiunii penale în cadrul procesului penal, sau în alte cazuri de soluţionare a acţiunii civile de instanţa civilă potrivit art. 27 C.proc.pen.

- în scopul verificării îndeplinirii de către persoana supravegheată a obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea judecătorească, *cu 6 luni înainte de împlinirea termenului de supraveghere*, *consilierul de probaţiune solicită persoanei informaţii* privind demersurile efectuate în vederea îndeplinirii acestor obligaţii; *dacă persoana supravegheată nu a îndeplinit obligaţiile civile* în acest termen, ***consilierul de probaţiune verifică*** motivele neîndeplinirii *şi*, dacă este cazul, ***îndrumă*** persoana în vederea îndeplinirii obligaţiilor civile cel târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere;

- în situaţia neîndeplinirii integrale a obligaţiilor civile de către persoana supravegheată cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, ***consilierul de probaţiune întocmeşte un raport de evaluare în care consemnează motivele neîndeplinirii şi sesizează instanţa de executare*** în vederea revocării amânării aplicării pedepsei; *în situaţia în care persoana supravegheată a îndeplinit obligaţiile civile*, consilierul de probaţiune solicită dovada îndeplinirii acestora, care se ataşează la dosarul de probaţiune;

- ***sesizarea instanţei de executare se poate face şi de către procuror sau de către judecătorul delegat cu executarea*** *(la cererea părţii civile, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune)* ***sau chiar de partea civilă sau succesorii acesteia***, până la expirarea termenului de supraveghere;

- asistenţa juridică a persoanei faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu este obligatorie; instanţa poate aprecia că se impune desemnarea unui avocat din oficiu în măsura în care, faţă de particularităţile cauzei, persoana cu privire la care se solicită revocarea nu şi-ar putea formula personal o apărare concretă şi efectivă;

- ***sarcina probei*** este inversată ca urmare a *prezumţiei legale relative de rea-credinţă în neexecutarea obligaţiilor civile*; astfel, procurorul, judecătorul delegat cu executarea sau parte civilă ori succesorii acesteia trebuie să dovedească doar neîndeplinirea integrală a obligaţiilor civile de către persoana supravegheată cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, nu şi faptul că neîndeplinirea obligaţiilor s-a realizat cu rea-credinţă, deoarece aceasta este prezumată relativ de lege; aşadar, persoanei faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei îi va incumba sarcina probei bunei-credinţe în neexecutarea obligaţiilor civile pentru a dovedi imposibilitatea îndeplinirii obligaţiilor;

- instanţa va dispune revocarea amânării aplicării pedepsei în situaţia în care se reţine o neexecutare culpabilă, integrală sau parţială, a obligaţiile civile stabilite prin hotărâre până la expirarea termenului de supraveghere (chiar dacă există o executare parţială până la expirarea termenului ori dacă executarea integrală se produce imediat după expirarea acestui termen); pentru stabilirea motivelor care au dus la neexecutarea obligaţiilor civile, instanţa va solicita date privind situaţia materială a condamnatului de la autoritatea administraţiei publice locale de la domiciliul acestuia şi, dacă apreciază necesar, angajatorului sau organelor fiscale din cadrul Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală, precum şi altor autorităţi sau instituţii publice care deţin informaţii cu privire la situaţia patrimonială a condamnatului;

- nu se va putea dispune revocarea amânării aplicării pedepsei în cazul în care persoana supravegheată îşi îndeplineşte obligaţiile civile după sesizarea instanţei, dar

înainte de împlinirea termenului de supraveghere sau în situaţia în care neplata parţială sau integrală a fost datorată imposibilităţii obiective a debitorului de a-şi îndeplini obligaţiile civile; imposibilitatea obiectivă de efectuare a plăţii se poate reţine fie prin raportare la situaţia patrimonială a persoanei supravegheate, fie în cazul în care plata este făcută în termenul de supraveghere de un codebitor solidar (de pildă, de un coinculpat sau de partea responsabilă civilmente), fie de o altă persoană în numele persoanei supravegheate[1];

- nu se va putea dispune revocarea amânării aplicării pedepsei nici în cazul în care creditorul este de acord cu o reeşalonare a plăţii creanţei, chiar dacă termenele de plată sunt stabilite total sau parţial după expirarea termenului de supraveghere sau în ipoteza în care stingerea obligaţiei are loc în termenul de supraveghere prin altă modalitatea decât cea a plăţii (de pildă, prin dare în plată, confuziune, remitere de datorie sau prin compensaţie[2]);

- dacă instanţa constată incidenţa acestui caz, va dispune revocarea amânării aplicării pedepsei şi condamnarea la pedeapsa ce fusese anterior stabilită, care va fi executată; deopotrivă, va fi executată şi pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi aplicate anterior prin hotărârea definitivă de amânare şi, pe cale de consecinţă, exercitarea acelorași drepturi va fi interzisă pe durata executării pedepsei închisorii şi cu titlu de pedeapsă accesorie; nu se va putea dispune, în urma revocării amânării aplicării pedepsei, suspendarea sub supraveghere a acesteia.

2.1.2. Revocarea facultativă a amânării aplicării pedepsei

- în cazul în care persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al amânării ***o infracţiune din culpă***, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnat, chiar după expirarea acestui termen[3], revocarea nu este obligatorie, ci ***facultativă*, instanţa putând dispune:**

a) fie menţinerea amânării aplicării pedepsei;

b) fie revocarea amânării aplicării pedepsei.

- instanţa competentă să se pronunţe asupra revocării/menţinerii amânării aplicării pedepsei în condiţiile art. 88 alin. (4) C.pen. este ***instanţa care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea din culpă*** comisă în termenul de supraveghere ***(competenţă exclusivă, derogatorie de la dispoziţiile art. 585 C.proc.pen)***; aceasta se poate sesiza din oficiu sau, după caz, poate fi sesizată de procuror; dacă nu a existat o astfel de sesizare în faţa primei instanţe care să fi fost dezbătută, instanţa de apel nu poate dispune direct în calea de atac revocarea amânării aplicării pedepsei.

---

[1] În cazul în care plata este făcută de o altă persoană în termenul de supraveghere, după momentul stingerii creanţei nu se mai poate reţine rea-credinţa persoanei supravegheate.

[2] *În acest sens*, a se vedea şi *I. Borlan*, op. cit., p. 190.

[3] Revocarea amânării aplicării pedepsei este facultativă şi în cazul în care o infracţiune progresivă comisă din culpă s-a consumat în termenul de supraveghere al amânării, epuizându-se după aceasta, dacă infracţiunea a fost descoperită în acest termen.

2.2. Anularea amânării aplicării pedepsei

- este o măsură ce se dispune de instanţa de judecată dacă sunt îndeplinite următoarele **condiţii**:

a) persoana supravegheată să mai fi săvârşit o infracţiune înainte de pronunţarea hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanţa care a dispus amânarea nu a avut cunoştinţă); de pildă, infracţiunea nou descoperită a fost comisă după pronunţarea în primă instanţă a hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei, în interiorul termenului în care putea fi declarat apelul;

b) noua infracţiune să fie descoperită *înainte de expirarea termenului de supraveghere*; prin *descoperire* înţelegem atât situaţia în care organele de urmărire penală sunt sesizate (din oficiu sau prin plângere, denunţ, ori plângere prealabilă), cât şi ipoteza în care fapta este descoperită de organele de constatare prevăzute de art. 61 C.proc.pen., procesul-verbal întocmit de acestea constituind actul de sesizare al organelor de urmărire penală; relevanţă prezintă numai data descoperirii infracţiunii, nu şi data descoperirii infractorului, aceasta putând fi şi ulterioară expirării termenului de supraveghere;

c) pentru infracţiunea descoperită ulterior ***instanţa a stabilit pedeapsa închisorii***, chiar după expirarea termenului de supraveghere; această condiţie nu este îndeplinită dacă pentru infracţiunea nou descoperită pedeapsa stabilită a fost amenda sau dacă pentru această infracţiune instanţa a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei.

- instanţa competentă să se pronunţe asupra anulării amânării pedepsei este ***instanţa care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea ce ar putea atrage anularea (competenţă exclusivă, derogatorie de la dispoziţiile art. 585 C.proc.pen)***; este necesar însă ca în faţa primei instanţe să se fi dezbătut problematica anulării amânării aplicării pedepsei, fie că aceasta a fost pusă în discuţie din oficiu, fie la cererea procurorului ori a unei părţi sau subiect procesual; dacă în faţa primei instanţe nu a fost antamată problematica anulării amânării aplicării pedepsei, instanţa de control judiciar nu va putea dispune direct în calea de atac asupra anulării amânării aplicării pedepsei; *acest aspect nu înseamnă că nu se va mai putea dispune* anularea amânării aplicării pedepsei, *ci că aceasta va fi analizată după rămânerea definitivă a hotărârii* de către instanţa care a judecat în primă instanţă infracţiunea ce atrage anularea din oficiu sau la sesizarea procurorului; *în această ultimă ipoteză, procedura de soluţionare va fi cea de la judecata în primă instanţă (Titlul III, capitolele I şi II din Codul de procedură penală, partea specială), sentinţa pronunţată fiind supusă apelului;*

- o ipoteză specială de anulare a amânării aplicării pedepsei este prevăzută de art. 130 C.pen., potrivit căruia dacă, pe durata termenului de supraveghere *al amânării aplicării pedepsei (amenzii sau închisorii)*, se descoperă *că persoana supravegheată (majoră) mai săvârşise o infracţiune în timpul minorităţii, pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen*, o măsură educativă privativă de libertate (internarea într-un centru educativ sau de detenţie), *amânarea* ***se anulează****, aplicându-se în mod corespunzător regulile prevăzute de art. 129 alin. (2)-(4) C.pen.*

§3. Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere

3.1. Revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei

- *este o măsură ce se dispune de instanţa de judecată şi care constă în revenirea asupra suspendării sub supraveghere a executării pedepsei;*

- cauza revocării suspendării sub supraveghere *este ulterioară* rămânerii definitive a hotărârii de condamnare la pedeapsa închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere;

- instituţia revocării suspendării sub supraveghere prevăzută de art. 96 C.pen. nu constituie mijlocul prin care se realizează *modificarea (recalcularea) pedepsei* conform art. 37 C.pen. şi art. 585 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., aceasta din urmă vizând ***o singură infracţiune*** (unitate legală de infracţiune: continuată, complexă, de obicei), iar nu comiterea unei *noi infracţiuni ulterior* rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi înainte de expirarea termenului de supraveghere; în cadrul procedurii de *modificare (recalculare) a pedepsei*, instanţa competentă desfiinţează hotărârile definitive pronunţate, reţine existenţa autorităţii de lucru judecat cu privire la existenţa infracţiunii şi a pedepsei aplicate (care nu va putea fi micşorată), nu însă şi cu privire la modalitatea de executare, care va putea fi modificată *in peius* sau menţinută prin raportare la pedeapsa aplicată în urma recalculării.

Codul penal reglementează două modalităţi ale revocării: obligatorie şi facultativă.

3.1.1. Revocarea obligatorie a suspendării sub supraveghere

Instanţa de judecată *trebuie să dispună* revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei în cazul în care:

***a)* persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al suspendării o infracţiune intenţionată sau praeterintenţionată, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnată la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen;**

- instanţa competentă să se pronunţe asupra revocării *suspendării sub supraveghere* a executării pedepsei în condiţiile art. 96 alin. (4) C.pen. este ***instanţa care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea care atrage revocarea (competenţă exclusivă, derogatorie de la dispoziţiile art. 585 C.proc.pen);*** aceasta se poate sesiza din oficiu sau, după caz, poate fi sesizată de procuror;

- este necesar însă ca în faţa primei instanţe să se fi dezbătut problematica revocării suspendării sub supraveghere, fie că aceasta a fost pusă în discuţie din oficiu, fie la cererea procurorului ori a unei părţi sau subiect procesual; dacă în faţa primei instanţe nu a fost antamată problematica revocării suspendării sub supraveghere, instanţa de control judiciar nu va putea dispune direct în calea de atac asupra revocării suspendării sub supraveghere; acest aspect nu înseamnă că nu se va mai putea dispune revocarea suspendării sub supraveghere, ci că aceasta va fi analizată după rămânerea definitivă a hotărârii de către instanţa care a judecat în primă instanţă infracţiunea ce atrage revocarea din oficiu sau la sesizarea procurorului; în această ultimă ipoteză,

procedura de soluționare va fi cea de la judecata în primă instanță (Titlul III, capitolele I și II din Codul de procedură penală, partea specială), sentința pronunțată fiind supusă apelului;

- dacă inculpatul a fost supus unei măsuri preventive privative de liberate (reținere, arest la domiciliu sau arestare preventivă) în procesul în care s-a pronunțat suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, durata prevenției se va deduce din durata pedepsei rezultante ce urmează să fie executată în urma revocării suspendării; astfel, instanța care a dispus revocarea suspendării, constatând că inculpatul a comis o nouă infracțiune intenționată/praeterintenționată în termenul de supraveghere, nu va putea mai întâi să scadă din durata pedepsei suspendate durata prevenției, iar apoi să aplice regulile de la pluralitatea intermediară ori de la recidiva postcondamnatorie.

***b)* dacă pedeapsa amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii, în condițiile art. 62 C.pen. (atunci când prin săvârșirea infracțiunii s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial), nu a fost executată și a fost înlocuită, în termenul de supraveghere, cu pedeapsa închisorii, potrivit art. 63 alin. (2) C.pen. sau art. 64 alin. (5) și (6) C.pen.;**

- *mai întâi* se dispune înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, *iar ulterior* revocarea suspendării sub supraveghere.

***c)* pe parcursul termenului de supraveghere, persoana supravegheată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse;**

- în cazul în care, pe durata termenului de supraveghere, ***consilierul de probațiune constată*** că persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin, ***verifică*** motivele care au determinat această nerespectare și, dacă apreciază că nerespectarea s-a făcut cu rea-credință, ***întocmește un raport de evaluare și sesizează instanța de executare; sesizarea instanței în vederea revocării poate fi făcută și de către judecătorul delegat cu executarea***, la cererea persoanei vătămate sau a altei persoane interesate, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probațiune. Raportul de evaluare însoțește sesizarea făcută de judecătorul delegat;

- indiferent dacă sesizarea instanței de executare este făcută de consilierul de probațiune sau de judecătorul delegat cu executarea este necesar ca aceasta *să fie realizată în termenul de supraveghere*; prin urmare, nu se va putea dispune revocarea suspendării sub supraveghere dacă nerespectarea măsurilor de supraveghere sau neexecutarea obligațiilor este descoperită după expirarea termenului de supraveghere, ori atunci când, deși este descoperită în termenul de supraveghere, sesizarea instanței de executare cu cererea de revocare are loc după expirarea termenului;

- dacă ***instanța de executare*** constată incidența acestui caz, va dispune revocarea suspendării sub supraveghere și executarea pedepsei a cărei executare a fost suspendată în regim de detenție.

***d)* până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu îndeplineşte integral obligaţiile civile stabilite prin hotărâre.**

- persoana supravegheată trebuie să depună la consilierul de probaţiune dovada îndeplinirii *obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea instanţei penale*[1] [dispoziţiile instanţei penale cu privire la acţiunea civilă exercitată în procesul penal (de pildă, repararea prejudiciului în natură sau prin restituirea bunului, ori prin plata de daune materiale sau morale), respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată (temeiul obligării fiind răspunderea delictuală pentru culpa procesuală)], *cu cel puţin 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere*;

- în scopul verificării îndeplinirii de către persoana supravegheată a obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea judecătorească, *cu 6 luni înainte de împlinirea termenului de supraveghere*, *consilierul de probaţiune solicită persoanei informaţii* privind demersurile efectuate în vederea îndeplinirii acestor obligaţii; *dacă persoana supravegheată nu a îndeplinit obligaţiile civile* în acest termen, ***consilierul de probaţiune verifică*** motivele neîndeplinirii *şi*, dacă este cazul, ***îndrumă*** persoana în vederea îndeplinirii obligaţiilor civile cel târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere;

- în situaţia neîndeplinirii integrale a obligaţiilor civile de către persoana supravegheată cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, ***consilierul de probaţiune întocmeşte un raport de evaluare în care consemnează motivele neîndeplinirii, şi sesizează instanţa de executare*** în vederea revocării suspendării sub supraveghere a executării pedepsei; *în situaţia în care persoana supravegheată a îndeplinit obligaţiile civile*, consilierul de probaţiune solicită dovada îndeplinirii acestora, care se ataşează la dosarul de probaţiune;

- ***sesizarea instanţei de executare se poate face şi de către procuror sau de către judecătorul delegat cu executarea*** *(la cererea părţii civile, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune)* ***sau chiar de partea civilă sau succesorii acesteia***, până la expirarea termenului de supraveghere; în acest context trebuie precizat că termenul 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere prevăzut de art. 67 alin. (2) din Legea nr. 252/2013 are natura unui termen de recomandare, a cărui nerespectare nu atrage nelegalitatea sesizării înainte de expirarea termenului de supraveghere;

- asistenţa juridică a persoanei condamnate cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei nu este obligatorie; instanţa poate aprecia că se impune desemnarea unui avocat din oficiu în măsura în care, faţă de particularităţile cauzei, persoana cu privire la care se solicită revocarea nu şi-ar putea formula personal o apărare concretă şi efectivă;

---

[1] Nu se va putea dispune revocarea suspendării atunci când neexecutarea vizează obligaţiile stabilite prin hotărârea *instanţei civile*, în ipoteza în care, în exercitarea dreptului de opţiune (*electa una via*), persoana prejudiciată a optat pentru sesizarea acestei instanţe, iar nu pentru alăturarea acţiunii civile acţiunii penale în cadrul procesului penal, sau în alte cazuri de soluţionare a acţiunii civile de instanţa civilă potrivit art. 27 C.proc.pen.

- ***sarcina probei*** este inversată ca urmare a *prezumţiei legale relative de rea-credinţă în neexecutarea obligaţiilor civile*[1]; astfel, procurorul, judecătorul delegat cu executarea sau partea civilă ori succesorii acesteia trebuie să dovedească doar neîndeplinirea integrală a obligaţiilor civile de către persoana supravegheată cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, nu şi faptul că neîndeplinirea obligaţiilor s-a realizat cu rea-credinţă, deoarece aceasta este prezumată relativ de lege; aşadar, condamnatului îi va incumba sarcina probei bunei-credinţe în neexecutarea obligaţiilor civile pentru a dovedi imposibilitatea îndeplinirii obligaţiilor;

- instanţa va dispune revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei în situaţia în care se reţine o neexecutare culpabilă a obligaţiilor, integrală sau parţială a obligaţiile civile stabilite prin hotărâre până la expirarea termenului de supraveghere (chiar dacă există o executare parţială până la expirarea termenului ori dacă executarea integrală se produce imediat după expirarea acestui termen); pentru stabilirea motivelor care au dus la neexecutarea obligaţiilor civile, instanţa va solicita date privind situaţia materială a condamnatului de la autoritatea administraţiei publice locale de la domiciliul acestuia şi, dacă apreciază necesar, angajatorului sau organelor fiscale din cadrul Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală, precum şi altor autorităţi sau instituţii publice care deţin informaţii cu privire la situaţia patrimonială a condamnatului;

- nu se va putea dispune revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei în cazul în care persoana supravegheată îşi îndeplineşte obligaţiile civile după sesizarea instanţei, dar înainte de împlinirea termenului de supraveghere sau în situaţia în care neplata parţială sau integrală a fost datorată imposibilităţii obiective a debitorului de a-şi îndeplini obligaţiile civile; imposibilitatea obiectivă de efectuare a plăţii se poate reţine fie prin raportare la situaţia patrimonială a persoanei supravegheate, fie în cazul în care plata este făcută în termenul de supraveghere de un codebitor solidar (de pildă, de un coinculpat sau de partea responsabilă civilmente), fie de o altă persoană în numele persoanei supravegheate[2];

- nu se va putea dispune revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei nici în cazul în care creditorul este de acord cu o reeşalonare a plăţii creanţei, chiar dacă termenele de plată sunt stabilite total sau parţial după expirarea termenului de supraveghere sau în ipoteza în care stingerea creanţei are loc în termenul de supraveghere prin altă modalitatea decât cea a plăţii (de pildă, prin dare în plată, confuziune, remitere de datorie sau prin compensaţie[3]).

---

[1] *În acest sens*, în doctrină (*A.V. Iugan*, op. cit., p. 264) s-a reţinut că „spre deosebire de regula generală din dreptul civil, unde buna-credinţă se prezumă, în cazul revocării suspendării, prezumţia este inversată. Revine persoanei condamnate să facă dovada faptului că s-a aflat în imposibilitate de a-şi îndeplini obligaţiile civile. Simplul fapt că ea nu a avut un loc de muncă nu este de natură a o exonera de în lipsa dovezii faptului că a avut nişte eforturi minime de a achita măcar o parte din despăgubiri. Alta este însă situaţia persoanei care şi-a pierdut capacitatea de muncă şi s-a aflat în imposibilitate de a-şi găsi un loc de muncă. De asemenea, o persoană care are numeroase bunuri pe care le-ar putea valorifica nu poate invoca faptul că nu a avut un loc de muncă în perioada termenului de supraveghere".

[2] În cazul în care plata este făcută de o altă persoană în termenul de supraveghere, după momentul stingerii creanţei nu se mai poate reţine reaua-credinţă a persoanei supravegheate.

[3] *În acest sens*, a se vedea şi *I. Borlan*, Amânarea aplicării pedepsei în teoria şi practica dreptului penal, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2017, p. 190.

Instanţa supremă constată că nu este fondat argumentul conform căruia instanţa urmează a pronunţa revocarea suspendării condiţionate pentru neîndeplinirea obligaţiilor civile după expirarea termenului de încercare şi va avea în considerare următoarele. *În primul rând*, instanţa constată că până la expirarea termenului de încercare (*s.n. valabil şi pentru termenul de supraveghere*) mai este o perioadă foarte scurtă, de aproximativ 3 luni de zile, în care inculpatul îşi poate îndeplini obligaţiile civile, iar prorogarea termenului de soluţionare a cererii de revocare a suspendării condiţionate după împlinirea termenului de încercare nu este oportună având în vedere comportamentul inculpatului până la acest moment. În acest sens, instanţa constată reaua-credinţă a inculpatului care a avut suficient timp la dispoziţie pentru a-şi îndeplini obligaţia de a restitui suma ce face obiectul despăgubirilor civile la care a fost obligat prin sentinţa penală nr. 327/2015 a C.A. Cluj, menţinută prin decizia penală nr. 55/2016 pronunţată de I.C.C.J. Astfel, inculpatul A. a avut timp suficient pentru a-şi îndeplini obligaţiile impuse prin sentinţa de condamnare, însă se constată că nu a depus nici cea mai mică diligenţă în a încerca să repare paguba pricinuită prin săvârşirea infracţiunii pentru care a fost condamnat. Or, în această situaţie, a acorda inculpatului o perioadă de încă 3 luni de zile, până la împlinirea termenului de încercare, pentru îndeplinirea obligaţiilor civile, ar reprezenta un beneficiu acordat unui inculpat care se sustrage, cu rea-credinţă, de la plata sumelor datorate. Mai mult decât atât, instanţa constată reaua-credinţă a inculpatului şi din însăşi activitatea inculpatului, acesta fiind condamnat pentru că şi-a însuşit suma de bani şi nu a restituit-o, în acest sens arătând, în memoriul depus în faţa instanţei de apel, că nu a folosit în niciun fel această sumă. Or, în acest context în care inculpatul susţine că a avut la dispoziţie suma de bani pe care şi-a însuşit-o pe nedrept, trecerea unei perioade foarte îndelungate de timp de la însuşirea sumei (6 august 2013) şi de 2 ani de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare (11 februarie 2016), în care nu a arătat nicio dispoziţie în a-şi executa obligaţiile, conduce instanţa la concluzia că revocarea suspendării condiţionate este necesară şi nu se impune a aştepta împlinirea termenului de încercare pentru a se dispune în acest sens *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 142 din 16 februarie 2018, www.scj.ro)*.

3.1.2. Revocarea facultativă a suspendării sub supraveghere

- în cazul în care persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al suspendării ***o infracţiune din culpă***, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnat la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen, revocarea nu este obligatorie, ci ***facultativă***, instanţa putând dispune:

a) fie menţinerea suspendării sub supraveghere[1];

b) fie revocarea suspendării sub supraveghere.

[1] Este necesar ca instanţa să dispună suspendarea sub supraveghere a pedepsei închisorii, iar nu executarea acesteia în regim de detenţie, pentru că în această din urmă ipoteză se impune revocarea suspendării.

- instanţa competentă să se pronunţe asupra revocării/menţinerii suspendării sub supraveghere în condiţiile art. 96 alin. (6) C.pen. este ***instanţa care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea din culpă*** comisă în termenul de supraveghere ***(competenţă exclusivă, derogatorie de la dispoziţiile art. 585 C.proc.pen)***; aceasta se poate sesiza din oficiu sau, după caz, poate fi sesizată de procuror; dacă nu a existat o astfel de sesizare în faţa primei instanţe care să fi fost dezbătută, instanţa de apel nu poate dispune direct în calea de atac revocarea suspendării sub supraveghere.

3.2. Anularea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei

- este o măsură ce se dispune de instanţa de judecată dacă sunt îndeplinite următoarele **condiţii**:

a) persoana supravegheată să mai fi săvârşit o infracţiune înainte de pronunţarea hotărârii prin care s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanţa care a dispus suspendarea nu a avut cunoştinţă);

b) *noua infracţiune să fie descoperită* înainte de expirarea termenului de supraveghere; prin *descoperire* înţelegem atât situaţia în care organele de urmărire penală sunt sesizate (din oficiu sau prin plângere, denunţ, ori plângere prealabilă), cât şi ipoteza în care fapta este descoperită de organele de constatare prevăzute de art. 61 C.proc.pen., procesul-verbal întocmit de acestea constituind actul de sesizare al organelor de urmărire penală; relevanţă prezintă numai data descoperirii infracţiunii, nu şi data descoperirii infractorului, aceasta putând fi şi ulterioară expirării termenului de supraveghere;

c) pentru infracţiunea descoperită ulterior ***instanţa a stabilit pedeapsa închisorii***, chiar după expirarea termenului de supraveghere; această condiţie nu este îndeplinită dacă pentru infracţiunea nou descoperită pedeapsa stabilită a fost amenda (caz în care nu se va anula suspendarea sub supraveghere condamnatul urmând să execute pedeapsa amenzii).

- instituţia anulării suspendării sub supraveghere prevăzută de art. 97 C.pen. nu constituie mijlocul prin care se realizează *modificarea (recalculare) pedepsei* conform art. 37 C.pen. şi art. 585 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., aceasta din urmă vizând o singură infracţiune (unitate legală de infracţiune: continuată, complexă, de obicei), iar nu descoperirea unei *noi infracţiuni* înainte de expirarea termenului de supraveghere; în cadrul procedurii de *modificare (recalculare) a pedepsei* instanţa competentă desfiinţează hotărârile definitive pronunţate, reţine existenţa autorităţii de lucru judecat cu privire la existenţa infracţiunii şi a pedepsei aplicate (care nu va putea fi micşorată), nu însă şi cu privire la modalitatea de executare, care va putea fi modificată *in peius* sau menţinută prin raportare la pedeapsa aplicată în urma recalculării;

- instanţa competentă să se pronunţe asupra anulării suspendării sub supraveghere ***este cea care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea ce ar putea atrage anularea (competenţă exclusivă, derogatorie de la dispoziţiile art. 585 C.proc.pen);*** instanţa se pronunţă *din oficiu sau la sesizarea procurorului*; din punct de vedere procesual nu există vreun impediment ca cererea de anulare a suspendării sub supraveghere să fie formulată şi de persoana vătămată/partea civilă în concluziile/

apărările/cererile formulate cu privire la latura penală a cauzei (de pildă, atunci când prin anulare s-ar ajunge la aplicarea unei pedepse cu executare în regim de detenţie), sau chiar de către inculpat (de pildă, în scopul de a obţine suspendarea sub supraveghere a pedepsei rezultante pentru pluralitatea de infracţiuni comise);

- este necesar însă ca în faţa primei instanţe să se fi dezbătut problematica anulării suspendării sub supraveghere, fie că aceasta a fost pusă în discuţie din oficiu, fie la cererea procurorului ori a unei părţi sau subiect procesual; dacă în faţa primei instanţe nu a fost antamată problematica anulării suspendării sub supraveghere, instanţa de control judiciar nu va putea dispune direct în calea de atac asupra anulării suspendării sub supraveghere; acest aspect nu înseamnă că nu se va mai putea dispune anularea suspendării sub supraveghere, ci că aceasta va fi analizată după rămânerea definitivă a hotărârii de către instanţa care a judecat în primă instanţă infracţiunea ce atrage anularea din oficiu sau la sesizarea procurorului; în această ultimă ipoteză, procedura de soluţionare va fi cea de la judecata în primă instanţă (Titlul III, capitolele I şi II din Codul de procedură penală, partea specială), sentinţa pronunţată fiind supusă apelului;

- o ipoteză specială de anulare a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei este prevăzută de art. 130 C.pen., potrivit căruia, dacă *pe durata termenului de supraveghere* al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii *se descoperă* că persoana supravegheată (majoră) mai săvârşise o infracţiune în timpul minorităţii, pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen, ***o măsură educativă privativă de libertate*** *(internarea într-un centru educativ sau de detenţie)*, suspendarea **se anulează**, aplicându-se în mod corespunzător regulile prevăzute de art. 129 alin. (2)-(4) C.pen.

Infracţiunea ce ar putea atrage anularea a fost judecată în Dosarul nr. x/2018 al Judecătoriei Buhuşi. În acord cu cele reţinute de Judecătoria Miercurea-Ciuc, Înalta Curte constată că mecanismul juridic reglementat de aceste dispoziţii legale, care instituie o competenţă exclusivă în materia revocării sau anulării suspendării executării pedepsei sub supraveghere, are caracter special faţă de cel prevăzut de art. 585 C.proc.pen., care atribuie competenţa de a dispune asupra modificării pedepsei, în cazul în care persoana condamnată se află în stare de deţinere, instanţei corespunzătoare în grad instanţei de executare a ultimei hotărâri, în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere. Prin urmare, Înalta Curte constată că, în cauză, competenţa de a se pronunţa cu privire la anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, aplicării dispoziţiilor privitoare la pluralitatea de infracţiuni şi, pe cale de consecinţă, asupra modificării pedepsei, aparţine Judecătoriei Buhuşi *(I.C.C.J., încheierea nr. 103 din 25 februarie 2020 cu privire la art. 583 C.proc.pen., www.scj.ro).*

Înalta Curte constată că termenul de încercare de 5 ani şi 4 luni care a fost stabilit faţă de inculpat prin sentinţa penală nr. 845 din 1.04.2019 a Judecătoriei Iaşi, definitivă prin neapelare la 16.04.2019, pronunţată în dosarul penal nr. x/2016, s-a împlinit la 24.07.2020. În cursul termenului de încercare a fost descoperită fapta comisă în 7.01.2017 de furt de arbori, prevăzută de art. 109 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 46/2008, republicată, pentru care inculpatul A. a

fost condamnat prin sentinţa penală nr. 672/15.11.2019 a Judecătoriei Roman pronunţată în dosarul nr. x/2018, definitivă la 16.12.2019, faptă care atrage anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere dispuse prin sentinţa penală nr. 845 din 1.04.2019 a Judecătoriei Iaşi. În acest sens, se constată că cererea Serviciului de Probaţiune Ilfov priveşte anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere dispusă prin sentinţa penală nr. 845 din 1.04.2019 a Judecătoriei Iaşi ca urmare a faptului că inculpatul a fost condamnat la o pedeapsă de 2 ani şi 10 luni închisoare prin sentinţa penală nr. 672 din 15.11.2019 pronunţată de Judecătoria Roman în dosarul nr. x/2018, definitivă prin neapelare la 16.12.2019, fiind emis M.E.P.I. nr. x/16.12.2019 de către Judecătoria Roman. Înalta Curte constată că infracţiunea ce ar putea atrage anularea a fost judecată în dosarul nr. x/2018 al Judecătoriei Roman. Înalta Curte constată că mecanismul juridic reglementat de art. 583 C.proc.pen. instituie o competenţă exclusivă în materia revocării sau anulării suspendării executării pedepsei sub supraveghere şi are caracter special faţă de cel prevăzut de art. 585 C.proc.pen. Prin urmare, Înalta Curte constată că, în cauză, competenţa de a se pronunţa cu privire la aplicarea dispoziţiilor privitoare la recidiva postcondamnatorie şi anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere aparţine Judecătoriei Roman *(I.C.C.J., încheierea nr. 390 din 7 octombrie 2020 cu privire la art. 583 C.proc.pen., www.scj.ro).*

§4. Înlocuirea pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii

- dacă persoana condamnată la pedeapsa detenţiunii pe viaţă a împlinit vârsta *de 65 de ani* în timpul executării pedepsei, pedeapsa detenţiunii pe viaţă ***poate fi înlocuită*** cu pedeapsa închisorii pe timp de *30 de ani* şi pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi pe durata *de 5 ani*; *potrivit Codului penal, înlocuirea este* ***facultativă****, iar nu obligatorie*;

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Curtea consideră că, în contextul unei condamnări pe viaţă, art. 3 trebuie să fie interpretat ca impunând reductibilitatea pedepsei, în sensul unei reexaminări care permite autorităţilor naţionale să ia în considerare dacă orice modificare a situaţiei unui deţinut pe viaţă, precum şi progresul spre o astfel de reabilitare, făcut în cadrul executării pedepsei, sunt atât de semnificative încât să ducă la concluzia că menţinerea în detenţie nu mai este justificată de motive legitime de ordin penal. Cu toate acestea, Curtea subliniază că, având în vedere marja de apreciere care trebuie acordată statelor contractante în materie de justiţie penală şi aplicarea pedepselor, nu este sarcina sa de a prescrie forma (executivă sau judecătorească) pe care trebuie să o ia reexaminarea. Pentru acelaşi motiv, nu este atribuţia Curţii să stabilească când această reexaminare trebuie să aibă loc. (...) Din această concluzie rezultă că, *în cazul în care dreptul intern nu prevede posibilitatea unei astfel de reexaminări, o condamnare pe viaţă nu atinge standardele impuse de art. 3 din Convenţie.* Deşi reexaminarea impusă este un eveniment incident în mod obligatoriu ulterior aplicării pedepsei, un condamnat pe viaţă nu ar trebui să fie obligat să aştepte şi să execute un număr nedeterminat de ani din pedeapsă înainte de a se putea plânge

de faptul că, din acest punct de vedere, cadrul legal al pedepsei sale nu îndeplinește condițiile impuse de art. 3. Acest lucru ar fi contrar atât principiului certitudinii juridice, cât și principiilor generale privind statutul de victimă, în sensul acestui termen prevăzut în art. 34 din Convenție. În plus, în cazul în care pedeapsa, la momentul aplicării sale, este ireductibilă în temeiul dreptului intern, ar fi exagerat să se aștepte de la deținut să se străduiască pentru propria sa reabilitare fără să știe dacă, la o dată nespecificată în viitor, ar putea fi introdus un mecanism care să-i permită, pe baza acestei reabilitării, să fie luat în considerare pentru eliberare. Un deținut pe viață are dreptul să știe, la începutul executării pedepsei, ce trebuie să facă pentru a fi luat în considerare pentru eliberare și în ce condiții, inclusiv momentul când o reexaminare a pedepsei va avea loc sau poate fi solicitată. Prin urmare, în cazul în care legea internă nu prevede un mecanism sau posibilitatea de reexaminare a unei pedepse cu închisoarea pe viață, incompatibilitatea cu art. 3 în acest sens apare încă din momentul aplicării pedepsei pe viață și nu într-o etapă ulterioară a detenției *(CtEDO, hotărârea din 9 iulie 2013, în cauza Vinter ş.a. c. Regatului Unit, parag. 119-122)*.

- conform jurisprudenţei sale recente, Curtea Europeană a arătat că nu exclude posibilitatea ca măsurile dispuse de către puterea legiuitoare, de autoritățile administrative sau de către instanţe, după rămânerea definitivă a pedepsei închisorii, să determine o redefinire sau modificare a întinderii (*„scope"*) pedepsei aplicate de către instanţă. Atunci când o astfel de modificare are loc, Curtea a statuat că aceasta va intra în domeniul de incidenţă al interdicţiei de aplicare retroactivă a pedepselor, prevăzută de art. 7 parag. 1 ultima teză din Convenţie[1];

- pentru a dispune *înlocuirea detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii* instanţa de judecată va avea în vedere ***în mod cumulativ*** următoarele aspecte:

a) dacă persoana condamnată a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei (de pildă, se va avea în vedere lipsa sancţiunilor disciplinare, nerecurgerea la acţiuni care indică o constantă negativă a comportamentului, recompensarea, stăruinţa în muncă etc.);

b) dacă persoana condamnată a îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare (afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească);

c) dacă persoana condamnată a făcut progrese constante şi evidente în vederea reintegrării sociale (de pildă, participarea la activităţile educative, moral-religioase, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică şi asistenţă socială, de instruire şcolară şi formare profesională etc.).

- înlocuirea pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii *se dispune la cererea procurorului ori a persoanei condamnate, de către* ***instanţa de executare*** sau de ***instanţa corespunzătoare în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere***;

- procedura în primă instanţă *este contradictorie*, se desfăşoară în şedinţă publică, cu participarea obligatorie a procurorului şi citarea condamnatului privat de libertate; asistenţa juridică este obligatorie; împotriva sentinţei pronunţate în primă instanţă

[1] CtEDO, Marea Cameră, hotărârea din 21 octombrie 2013, în cauza *Del Río Prada c. Spaniei.*

poate fi formulată contestaţie care se judecă de către instanţa ierarhic superioară celei care a pronunţat sentinţa, în şedinţă publică, cu citarea persoanei condamnate; participarea procurorului şi asistenţa juridică sunt obligatorii. Decizia instanţei prin care se soluţionează contestaţia este definitivă;

- hotărârea de înlocuire, rămasă definitivă, se pune în executare potrivit regulilor generale referitoare la executarea pedepsei închisorii, fiind anulat mandatul de executare al pedepsei detenţiunii pe viaţă şi emis un nou mandat de executare a pedepsei închisorii de 30 de ani;

- perioada de detenţiune executată se consideră ca parte executată din pedeapsa închisorii.

§5. Modificări de pedepse în situaţia reţinerii unor cazuri de unitate legală sau pluralitate de infracţiuni

5.1. Cazuri de modificare a pedepsei

- pedeapsa pronunţată *printr-o hotărâre definitivă* poate fi modificată, dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării pedepsei *se constată, pe baza unei alte hotărâri definitive*, existenţa vreuneia dintre următoarele situaţii:

a) **concursul real sau ideal de infracţiuni;**

- în acest caz, modificarea pedepsei va surveni ca urmare a contopirii pedepselor în temeiul art. 40 C.pen.;

- prin ***decizia nr. 29/HP/2015*** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a statuat că în cadrul operaţiunii de **contopire** a unei pedepse cu închisoarea aplicată în temeiul Codului penal din 1969 pentru o infracţiune săvârşită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul Codului penal pentru o infracţiune săvârşită sub Codul penal din 1969, **se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 C.pen.**;

- dacă există mai multe infracţiuni concurente pentru care au fost pronunţate hotărâri de condamnare definitive, pedepsele rezultante vor fi descontopite, pedepsele stabilite pentru fiecare infracţiune vor fi repuse în individualitatea lor, urmând ca instanţa să procedeze la contopirea pedepselor stabilite definitiv;

- în cazul condamnării în străinătate pentru o infracţiune concurentă, pedeapsa aplicată va putea fi avută în vedere la contopire numai dacă hotărârea străină de condamnare a fost recunoscută în România, în condiţiile Legii nr. 302/2004, republicată;

- pentru realizarea contopirii este necesar ca pedepsele să fie executabile, adică să nu fi intervenit vreo cauză care înlătură executarea (de pildă, graţierea totală sau a restului de pedeapsă);

- din pedeapsa principală rezultantă aplicată va fi scăzută partea din pedeapsa principală executată deja;

- partea din pedeapsa complementară executată până la data contopirii pedepselor principale se scade din durata pedepsei complementare aplicate pe lângă pedeapsa rezultantă.

În procedura de modificare a pedepsei prevăzută de art. 585 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., în cadrul operaţiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicate în temeiul Codului penal din 1969 pentru o infracţiune săvârşită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracţiune săvârşită sub Codul penal din 1969, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 C.pen. *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 29/2015, www.scj.ro).*

Instanţele de control judiciar nu pot dispune, direct în căile de atac, contopirea pedepsei aplicate pentru infracţiunea care a făcut obiectul judecăţii, cu pedepsele aplicate infracţiunilor concurente pentru care există o condamnare definitivă, în cazul în care contopirea nu a fost dispusă de către prima instanţă *[I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 70/2007 (RIL), în M.Of. nr. 539 din 17 iulie 2008].*

Instanţa, în soluţionarea unei cereri formulate în baza Legii nr. 302/2004, având ca obiect conversiunea condamnării, trebuie să observe dacă felul pedepsei aplicate pentru concursul de infracţiuni sau durata acesteia este incompatibilă cu legislaţia română, fără a putea înlocui modalitatea de stabilire a pedepsei rezultante pe calea cumulului aritmetic, dispusă prin hotărârea statului de condamnare, cu aceea a cumulului juridic prevăzută de Codul penal român *[I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 23/2009 (RIL), în M.Of. nr. 850 din 8 decembrie 2009; I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1392/2011, www.scj.ro].*

Curtea constată că, în drept, excepția inadmisibilității ridicată de procuror este întemeiată, din modul de redactare a dispozițiilor art. 166 alin. (6) lit. a) și lit. b) și alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004, republicată (care concordă cu cele ale art. 8 din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului Uniunii Europene, pe care le transpun) rezultând că, sub rezerva dispozițiilor privind adaptarea pedepselor, instanțele române nu pot să modifice, în procedura de recunoaștere și punere în executare a hotărârilor judecătorești străine, pedepsele aplicate prin aceste hotărâri, nici sub aspectul cuantumului lor, dar nici sub aspectul tratamentului sancționator al concursului de infracțiuni. Concluzia reiese cu claritate din faptul că, potrivit dispozițiilor citate, instanțele române pot să procedeze la adaptarea unei pedepse exclusiv în următoarele situații: natura acesteia nu corespunde, sub aspectul denumirii sau al regimului, cu pedepsele reglementate de legea penală română; durata acesteia depășește, după caz, limita maximă specială a pedepsei prevăzute de legea penală română pentru aceeași infracțiune sau limita maximă generală a pedepsei închisorii prevăzute de legea penală română ori durata pedepsei rezultante aplicate în cazul unui concurs de infracțiuni depășește totalul pedepselor stabilite pentru infracțiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română. În mod evident, astfel de modificări ale pedepselor aplicate prin hotărârile recunoscute, care nu pot fi operate prin hotărârea de recunoaștere și punere în executare, nu se vor putea dispune nici în cadrul unei proceduri ulterioare, în cursul executării pedepsei. Prin urmare, cererea de față, prin care

petentul solicită modificarea, pe calea procedurii instituite de dispozițiile art. 585 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., a tratamentului sancționator aplicat de instanța spaniolă, nu este admisibilă. Concluzia se impune cu atât mai mult cu cât, după cum s-a arătat mai sus, instanța română a constatat, în considerentele sentinței de recunoaștere a hotărârii pronunțate de autoritatea judiciară spaniolă, că nu sunt aplicabile dispozițiile privind adaptarea pedepsei, iar această chestiune a intrat în puterea lucrului judecat (sentința de recunoaștere nefiind apelată) și, astfel, nu mai poate fi repusă în discuție în procedura de față *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 152/F din 20 august 2021, www.rolii.ro).*

Art. 10 din Legea nr. 187/2012 reglementează exclusiv tratamentul aplicabil în situația în care faptele sunt săvârșite o parte sub imperiul legii vechi și o parte sub imperiul legii noi, astfel încât pluralitatea ia naștere sub imperiul legii noi, aplicabilă cu privire la acest aspect, dar nu poate conduce la concluzia desprinsă dintr-o interpretare *per a contrario* a aplicabilității Codului penal din 1968 în toate celelalte cazuri, operațiunea de comparare a celor două legi fiind în continuare obligatorie *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 736/2014, nepublicată).*

Competentă să soluţioneze cererea de contopire a pedepselor în cazul concursului de infracţiuni formulată de condamnatul aflat în stare de deţinere este instanţa în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere, corespunzătoare instanţei de executare a ultimei hotărâri *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 2808/2000, www.legalis.ro).*

În cazul modificării pedepsei în cursul executării, pentru existenţa concursului de infracţiuni, măsura de siguranţă aplicată prin hotărâre definitivă se menţine *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 77/2000, www.legalis.ro).*

b) **recidiva;**

- vizează situaţia *descoperirii ulterioare a stării de recidivă*, în cazul în care, la momentul pronunţării hotărârii de condamnare, instanţa de judecată *nu a putut cunoaşte* existenţa stării de recidivă;

- data „descoperirii" stării de recidivă este cea în care instanța de executare a ultimei hotărâri sau, în cazul când cel condamnat se află în stare de deținere, instanța corespunzătoare în a cărei rază teritorială se află locul de deținere, se sesizează din oficiu, ori este sesizată de procuror sau de persoana condamnată în vederea reindividualizării pedepsei;

- dacă descoperirea stării de recidivă are loc în termenul prevăzut de art. 43 alin. (6) C.pen. nu prezintă importanță data pronunțării sau rămânerii definitive a hotărârii instanţei prin care este aplicat regimul sancţionator al recidivei;

- limitele competenţei instanţei sunt prevăzute de lege având în vedere particularitatea procedurii care se desfăşoară după rămânerea definitivă a hotărârii; astfel, instanţa competentă va avea în vedere că situaţia de fapt şi încadrarea juridică au fost stabilite cu autoritate de lucru judecat şi, pe lângă criterii de individualizare avute în

vedere de instanţele care au judecat cauza, va adăuga şi cauza de agravare a stării de recidivă descoperite; în acest cadru instanţa competentă va proceda numai la ***reindividualizarea pedepsei***, aplicând tratamentul sancţionator de la recidiva *postcondamnatorie* (cumul aritmetic al pedepsei aplicate cu autoritate de lucru judecat prin hotărârea definitivă pentru infracţiunea care constituie termenul al doilea al recidivei cu pedeapsa sau restul de pedeapsă neexecutat la data comiterii noii infracţiuni) *sau postexecutorie* (avându-se în vedere limitele speciale majorate cu jumătate ale pedepsei prevăzute de norma de incriminare reţinută cu autoritate de lucru judecat în hotărârea definitivă sau reţinerea pedepsei alternative mai severe ale cărei limite vor fi de asemenea majorate cu jumătate); în această procedură ***nu se va putea dispune schimbarea de încadrare juridică prin reţinerea stării de recidivă, ci se va da efect acesteia numai în ceea ce priveşte tratamentul sancţionator***;

- dacă instanţa de judecată, deşi avea la dosarul cauzei fişa de cazier a inculpatului, precum şi toate hotărârile de condamnare pronunţate anterior (însoţite de referatele birourilor de executare a pedepselor din carul instanţelor), interpretând dispoziţiile art. 41 C.pen. *a apreciat prin hotărâre definitivă că nu se poate reţine starea de recidivă*, nu va fi incidentă instituţia prevăzută de art. 43 alin. (6) C.pen. care implică necunoaşterea stării de recidivă şi descoperirea ulterioară a stării de recidivă; hotărârea astfel pronunţată nu poate fi desfiinţată prin utilizarea vreunei dintre căile extraordinare de atac prevăzute de Codul de procedură penală; deopotrivă, ulterior acestei hotărâri, nu poate fi reţinută starea de recidivă în cadrul procedurii prevăzute de art. 585 C.proc.pen.;

- reindividualizarea pedepsei potrivit art. 43 alin. (6) C.pen. nu se poate realiza nici atunci când data descoperii stării de recidivă este ulterioară executării sau considerării ca executate a pedepsei.

În cazul pedepsei stabilite pentru infracţiuni săvârşite în stare de recidivă postexecutorie se va deduce durata preventiei executate în cauza având ca obiect infracţiunea comisă în stare de recidivă postexecutorie. Nu există temei pentru deducerea duratei pedepsei aplicate pentru infracţiunea care atrage starea de recidivă postexecutorie, întrucât pedepsele nu sunt supuse contopirii conform regulilor de la concursul de infracţiuni *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 185/2014, nepublicată).*

c) **pluralitatea intermediară;**

- vizează situaţia *descoperirii ulterioare a pluralităţii intermediare*, în cazul în care, la momentul pronunţării hotărârii de condamnare, instanţa de judecată *nu a putut cunoaşte* existenţa acesteia;

- data „descoperirii" pluralităţii intermediare este cea în care instanţa de executare a ultimei hotărâri sau, în cazul când cel condamnat se află în stare de deţinere, instanţa corespunzătoare în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere, se sesizează din oficiu, ori este sesizată de procuror sau de persoana condamnată în vederea reindividualizării pedepsei;

- dacă descoperirea pluralității intermediare are loc la momentul punerii în executare a hotărârii sau în cursul executării pedepsei nu prezintă importanţă data pronunţării sau rămânerii definitive a hotărârii instanţei prin care este aplicat regimul sancţionator;

- instanţa competentă va avea în vedere că situaţia de fapt şi încadrarea juridică au fost stabilite cu autoritate de lucru judecat şi, pe lângă criterii de individualizare avute în vedere de instanţele care au judecat cauza, va adăuga şi cauza de agravare a stării de pluralitate intermediară descoperite; în acest cadru instanţa competentă va proceda numai la ***reindividualizarea pedepsei***, aplicând tratamentul sancţionator al pluralităţii intermediare; în această procedură ***nu se va putea dispune schimbarea de încadrare juridică prin reţinerea stării de pluralitate intermediară, ci se va da efect acesteia numai în ceea ce priveşte tratamentul sancţionator***.

d) **acte care intră în conţinutul aceleiaşi infracţiuni** (infracţiune continuată, complexă, infracţiuni continue succesive, de obicei, sau de simplă repetare ori chiar în ipoteze de unitate naturală colectivă).

- nu se poate proceda pe această cale la reformarea hotărârii definitive;

Ipoteze:

d.1. infractorul (persoană fizică sau juridică), condamnat definitiv pentru o infracţiune continuată, ulterior este condamnat definitiv şi pentru alte acţiuni sau inacţiuni care intră în conţinutul acestei infracţiuni[1] [de pildă, dacă infractorul

---

[1] Prin *decizia nr. 11/RIL/2021* instanţa supremă a apreciat, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 37 C.pen., că în ipoteza în care constată existenţa unei condamnări definitive pentru o infracţiune continuată, instanţa învestită cu judecarea unor acţiuni sau inacţiuni care intră în conţinutul constitutiv al aceleiaşi infracţiuni, *va proceda* la recalcularea pedepsei ţinând seama de infracţiunea săvârşită în întregul ei, va stabili o pedeapsă unică ce nu poate fi mai mică decât cea pronunţată anterior şi va dispune anularea formelor de executare emise urmare a condamnării anterioare şi emiterea unora noi în conformitate cu hotărârea pronunţată sau, după caz, va constata executată pedeapsa; în considerentele acestei decizii s-a arătat că „aplicarea tratamentului sancţionator prevăzut de art. 37 C.pen. este nu doar posibilă, *ci chiar obligatorie în cursul judecăţii în primă instanţă* dacă sunt îndeplinite condiţiile legale, existenţa unui proces în curs fiind chiar premisa textului legal care instituie implicit şi o normă de competenţă în acest sens; recalcularea pedepsei aplicate prin hotărârea de condamnare anterioară, ţinând seama de infracţiunea săvârşită în întregul ei, reflectă situaţia juridică reală, respectiv unicitatea ilicitului penal, şi nu constituie o «extindere a obiectului judecăţii», în contextul în care simpla aplicare a tratamentului sancţionator nu implică o judecată asupra acuzaţiei penale în cauza rămasă definitivă. Ca atare, pentru a da eficienţă normei nu este necesară o procedură similară celei prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul de procedură penală din 1968, reunirea cauzelor şi desfiinţarea hotărârii anterioare fiind expresia necesităţii extinderii acţiunii penale şi a obligativităţii reunirii cauzelor sub imperiul codului anterior, condiţionări ce nu se regăsesc în actuala reglementare".

Consecutiv *deciziei nr. 11/RIL/2021* va fi obligatorie aplicarea prevederilor art. 37 C.pen. şi în cursul judecăţii în primă instanţă, atunci când, fiind sesizate cu judecarea unei persoane pentru acte materiale ce intră în conţinutul unei infracţiuni continuate instanţa constată că inculpatul a mai fost condamnat definitiv anterior pentru alte acte din conţinutul aceleiaşi infracţiuni; în aceste ipoteze, cred că trebuie avut în vedere că aplicarea dispoziţiilor art. 37 C.pen. în cursul judecăţii nu se realizează prin intermediul instituţiei schimbării încadrării juridice, motiv pentru care nu sunt incidente dispoziţiile art. 386 C.proc.pen. interpretat în condiţiile DCC nr. 250/2019.

(persoană fizică sau juridică) condamnat definitiv pentru o *infracțiune continuată* este condamnat ulterior și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul acestei infracțiuni; sau dacă infractorul (persoană fizică sau juridică) condamnat definitiv pentru o infracțiune simplă este condamnat ulterior și pentru alte acțiuni sau inacțiuni omogene comise în baza aceleiași rezoluții infracționale, care conturează astfel reținerea formei continuate a infracțiunii];

- în cadrul procedurii de *modificare (recalculare) a pedepsei* instanța competentă desființează hotărârile definitive pronunțate, reține existența autorității de lucru judecat cu privire la existența infracțiunii și a pedepsei aplicate (care nu va putea fi micșorată), nu însă și cu privire la modalitatea executare, care va putea fi modificată *in peius* sau menținută prin raportare la pedeapsa aplicată în urma recalculării [de pildă, **1.** dacă pentru unele acte de executare ale infracțiunii continuate s-a dispus o pedeapsă de 3 ani închisoare, iar pentru celelalte acte de executare o pedeapsă de doi ani închisoare, ambele cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, în urma recalculării instanța poate aplica o pedeapsă de 3 ani și 6 luni închisoare (având în vedere ansamblul activității infracționale) și prin raportare la acesta va dispune executarea pedepsei în regim de detenție, întrucât nu mai sunt întrunite condițiile prevăzute de art. 91 C.pen. pentru dispunerea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei; în această ipoteză înlăturarea dispoziției de suspendare sub supraveghere este posibilă odată cu desființarea hotărârilor definitive anterioare și nu operează prin aplicarea instituțiilor anulării sau revocării suspendării sub supraveghere a executării pedepsei; **2.** în cazul în care pentru unele acte de executare ale infracțiunii continuate s-a dispus o pedeapsă de 3 ani închisoare cu executare în regim de detenție, iar pentru celelalte acte de executare o pedeapsă de doi ani închisoare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, în urma recalculării instanța poate aplica o pedeapsă de 3 ani (având în vedere ansamblul activității infracționale), care va fi obligatoriu executată în regim de detenție, neputând opera pe această cale o modificare *in favorem* a modalității de executare stabilite pentru o parte a actelor de executare ale infracțiunii continuate (de exemplu, dacă pentru 5 acte materiale una dintre instanțe a apreciat că se impune executarea pedepsei închisorii în regim de detenție, *a fortiori* în urma reunirii și reținerii a 8 acte materiale, nu s-ar putea considera că se poate dispune suspendarea sub supraveghere)].

d.2. cel condamnat definitiv pentru o infracțiune complexă este ulterior judecat definitiv și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul aceleiași infracțiuni.

- în această ipoteză, pedeapsa se va reindividualiza ca urmare a reunirii cauzelor, astfel, ținându-se seama de infracțiunea săvârșită în întregul ei, se stabilește o pedeapsă corespunzătoare, care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată anterior.

5.2. Reguli procedurale

- existența acestui caz de modificare a pedepsei trebuie privită ca dispoziție procedurală necesară, pe de o parte pentru a face aplicabil art. 37 C.pen., iar pe de altă parte în contextul în care Codul de procedură penală nu mai prevede posibilitatea extinderii acțiunii penale pentru alte acte materiale în cursul judecății având drept

consecinţă directă necesitatea constituirii unui nou dosar pentru actele materiale nou descoperite, judecării distincte ale acestora şi reunirea cauzelor numai sub aspectul constatării unităţii legale de infracţiuni şi recalculării pedepsei în faza de executare;

- toate cele patru cazuri enumerate mai sus vizează aşadar modificări ale pedepsei *fie la momentul punerii în executare, fie pe parcursul executării*; existenţa unuia dintre cazurile de pluralitate de infracţiuni sau de unitate legală de infracţiuni trebuie să rezulte din *hotărâri penale definitive*;

- modificarea pedepselor în condiţiile art. 585 C.proc.pen. nu trebuie să repună în discuţie autoritatea de lucru judecat a hotărârilor definitive sub aspectul existenţei faptei sau a modalităţii de comitere a acesteia, ci trebuie să se urmărească aplicarea regimului sancţionator pentru unitatea sau pluralitatea de infracţiuni; deopotrivă, nu va putea fi modificată soluţia definitivă pronunţată cu privire la acţiunea civilă, în procedura prevăzută de art. 585 C.proc.pen. neputându-se proceda la constituirea de parte civilă în scopul acoperirii integrale a pagubei, persoana prejudiciată având acces doar la instanţa civilă;

- potrivit art. 585 alin. (2) C.proc.pen., *instanţa competentă* să dispună asupra modificării pedepsei este:

(i) instanţa de executare a ultimei hotărâri (*stabilită în funcţie de data rămânerii definitive a hotărârii, iar nu prin raportare la data pronunţării*), în ipoteza în care ***persoana condamnată se află în stare de liberate la data formulării cererii***, chiar dacă această instanţă este ierarhic inferioară instanţei de executare a primei hotărâri definitive;

(ii) instanţa corespunzătoare în grad instanţei de executare a ultimei hotărâri în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, în cazul în care persoana condamnată se află în stare de deţinere la data formulării cererii, chiar dacă această instanţă este ierarhic inferioară instanţei de executare a primei hotărâri definitive.

- prin ***decizia nr. 1/RIL/2018***, instanţa supremă a apreciat că ***cererea de recunoaștere a unei hotărâri de condamnare*** la pedeapsa închisorii pronunţată de o instanţă străină, formulată de persoana condamnată, aflată în România, în vederea contopirii cu pedepse aplicate de instanţele române **şi deducerii duratei executate** în străinătate ***este o cerere incidentală de competenţa instanţei învestite cu soluţionarea cererii de contopire***.

Prin „ultima hotărâre" se înţelege ultima hotărâre rămasă definitivă, iar nu ultima hotărâre pronunţată în primă instanţă. În consecinţă, în cazul a două hotărâri definitive, instanţa competentă să dispună asupra modificării pedepsei este instanţa de executare a ultimei hotărâri rămase definitive sau, în cazul când cel condamnat se află în stare de deţinere, instanţa corespunzătoare în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, chiar dacă ultima hotărâre rămasă definitivă a fost pronunţată în primă instanţă înainte de prima hotărâre rămasă definitivă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3863 din 5 decembrie 2013, www.scj.ro)*.

În ipoteza în care, la data formulării cererii întemeiate pe dispozițiile art. 585 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., persoana condamnată se afla în stare de libertate, instanța competentă să dispună cu privire la modificarea pedepselor este instanța de executare a ultimei hotărâri, conform art. 585 alin. (2) teza I C.proc.pen., chiar dacă ulterior formulării cererii persoana condamnată este încarcerată, aflându-se în stare de deținere în cursul soluționării acesteia *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 290 din 18 iulie 2019, www.scj.ro).*

Instanța competentă să soluționeze cererea de contopire a pedepselor aplicate prin hotărâri de condamnare pronunțate de instanțe române și prin hotărâri de condamnare pronunțate de instanțe străine – hotărâri recunoscute de Curtea de Apel București în procedura transferării persoanei condamnate – este instanța corespunzătoare instanței de executare a ultimei hotărâri în a cărei circumscripție se află locul de deținere a persoanei condamnate. Dacă ultima hotărâre de condamnare a fost pronunțată de o instanță străină, instanța competentă să soluționeze cererea de contopire a pedepselor este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere a persoanei condamnate, corespunzătoare instanței care, potrivit legii române, ar fi judecat cauza în primă instanță *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 414/2010, www.legalis.ro).*

Instanța competentă să dispună asupra modificării pedepsei, dacă în cursul executării pedepsei se constată pe baza unei alte hotărâri definitive existența concursului de infracțiuni, este instanța de executare a ultimei hotărâri sau, în cazul când cel condamnat se află în stare de deținere, instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere. Dacă ultima hotărâre definitivă a fost pronunțată de o instanță străină, care a dispus condamnarea pentru infracțiuni ce se judecă în primă instanță, potrivit legii române, de tribunal, competența de a judeca cererea de modificare a pedepsei revine tribunalului în a cărui circumscripție se află locul de deținere a condamnatului, chiar dacă recunoașterea hotărârii de condamnare pronunțate în străinătate a fost dispusă, conform legii, de curtea de apel *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 4942 din 30 august 2006, www.scj.ro).*

Curtea va respinge argumentul apărătorului inculpatului potrivit căreia competența reglementată de art. 585 C.proc.pen. este alternativă. Pentru condamnatul deținut în executarea pedepsei nu există alternativă la alegerea uneia dintre instanțele menționate de art. 585 C.proc.pen.; întotdeauna, competența va aparține numai instanței egale în grad cu instanța de executare, în a cărei circumscripție se află locul de detenție în care se află condamnatul la momentul formulării cererii. Prin urmare, competența reglementată de art. 585 alin. (2) C.proc.pen. este exclusivă *(C.A. București, secția I penală, sentința nr. 139 din 25 iulie 2019, www.sintact.ro).*

Din coroborarea dispozițiilor art. 160 alin. (7) și a celor inserate în art. 154 alin. (13) lit. b) din Legea nr. 302/2004 rezultă că doar în ipoteza în care, ulterior recunoașterii unei hotărâri străine, același stat emitent transmite o

cerere de recunoaştere a altei hotărâri referitoare la aceeaşi persoană, *Curtea de Apel care a pronunţat prima hotărâre exercită prerogativele unei instanţe de executare*, competente să dispună atât asupra recunoaşterii celei de-a doua hotărâri, *cât şi asupra măsurilor necesare pentru asigurarea legalităţii executării primei condamnări*. Aceste norme vizează însă o situaţie cu totul particulară (în care cea de-a doua cerere de recunoaştere este *pendinte* pe rolul curţii de apel), astfel încât ele nu pot fi aplicate, prin analogie, şi la cazurile în care cererea a fost soluţionată anterior, în mod definitiv, iar hotărârea străină îşi produce deja efectele pe teritoriul României. Legea specială a statuat, de asemenea limitativ, asupra acelor schimbări în executarea pedepsei ce intră în competenţa curţii de apel prin derogare de la normele de drept comun. Dispoziţiile art. 163 din Legea nr. 302/2004 instituie o atare competenţă în cazurile a) de imposibilitate practică de punere în executare a pedepsei ca urmare a părăsirii ţării de către condamnat şi b) de încetare a executării ca urmare a deciziei statului emitent. *Per a contrario*, competenţa evaluării altor schimbări în executarea hotărârii se stabileşte potrivit normelor de drept comun şi aparţine instanţei corespunzătoare în grad instanţei căreia i-ar reveni competenţa de judecată în fond, în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 267/2014, nepublicată)*.

Instanța inferioară în grad este competentă să recunoască hotărârea penală străină, pe cale incidentală, întrucât reprezintă o chestiune prealabilă verificării condițiilor operațiunii de contopire, obiectul principal al cererii (în lipsa recunoașterii hotărârii, aceasta nu putea produce efecte juridice pe teritoriul României, astfel încât pedeapsa nu putea fi contopită ce cele aplicate pentru infracțiuni concurente, săvârșite pe teritoriul României), în raport de dispozițiile art. 52 C.proc.pen., potrivit cărora instanța penală este competentă să judece orice chestiune prealabilă soluționării cauzei, chiar dacă prin natura ei acea chestiune este de competența altei instanțe, cu excepția situațiilor în care competența de soluționare nu aparține organelor judiciare. Totodată, Curtea are în vedere dispozițiile art. 140^1 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, în forma modificată prin Legea nr. 300/2013, potrivit cărora recunoașterea hotărârilor judecătorești străine în vederea producerii de efecte juridice, *altele decât executarea în regim de detenție a pedepsei*, se face și pe cale incidentală în cadrul unui proces penal în curs de către instanța de judecată pe rolul căreia se află cauza spre soluționare. Este adevărat că acest articol a fost inclus în mod nefericit în Capitolul III intitulat „Proceduri speciale de recunoaștere și executare" din Titlul V, intitulat „Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești, a ordonanțelor penale și a actelor judiciare în relația cu statele terțe", pentru ca *în Titlul VI al Legii nr. 302/2004 care reglementează cooperarea cu statele membre UE* (dar numai cu privire la sancțiunile privative de libertate recunoscute în vederea transferului) *să nu se regăsească reglementată procedura aplicabilă în cazul în care se recunoaște o hotărâre pronunțată de un stat membru UE pentru a produce alte efecte juridice decât executarea în regim de detenție a pedepsei*. Într-adevăr, modalitatea de redactare a Legii nr. 302/2004 nu urmărește o simetrie de reglementare cu privire la procedura aplicabilă în mod distinct statelor membre și nemembre UE, probabil din cauză că la nivelul UE au fost reglementate și armo-

nizate doar parțial situațiile care pot apărea în urma recunoașterii unei hotărâri penale străine, instrumentele legale fiind implementate prin titluri/secțiuni separate în legea internă (Titlul VI – Decizia-cadru 2008/909/JAI pentru sancțiuni privative de libertate, Titlul VI[1] – Decizia-cadru 2009/829/JAI pentru măsuri de supraveghere judiciară alternative la arestarea preventivă și Decizia-cadru 2008/947/JAI pentru supravegherea măsurilor aferente probațiunii, Titlul VII, Secțiunea a 3-a – Decizia-cadru 2003/577/JAI pentru ordine de indisponibilizare, Secțiunea a 4-a – Decizia-cadru 2005/214/JAI pentru sancțiuni pecuniare, Secțiunea a 5-a – Decizia-cadru 2006/783/JAI pentru ordine de confiscare). *S-a omis însă reglementarea în legislația internă a celorlalte situații neacoperite de aceste instrumente legale, situație în care, apreciem că se aplică Convenția europeană privind valoarea internațională a hotărârilor represive*, adoptată la Haga la 28 mai 1970, *ratificată prin Legea nr. 35/2000 privind aprobarea O.G. nr. 90/1999*. Art. 5 și 6 din această Convenție stabilesc condițiile în care poate fi recunoscută o hotărâre represivă în alt stat decât cel care a pronunțat-o și care sunt similare cu cele stabilite de art. 136 din Legea nr. 302/2004 și analizate de prima instanță. Totodată, art. 140[1] din Legea nr. 302/2004 reglementează celelalte situații, altele decât executarea în regim de detenție a pedepsei, astfel cum este avută în vedere de Decizia-cadru 2008/909/JAI și de Convenția europeană privind transferul persoanelor condamnate și care au reglementat exclusiv situația persoanelor cărora li s-au aplicat sancțiuni privative de libertate care pot fi transferate în vederea executării acestora într-un alt stat în care să fie favorizată reabilitarea socială în raport de legăturile de familie, lingvistice, culturale, sociale, economice sau de altă natură cu statul de executare. Prin urmare, având în vedere scopul declarat în preambulul *Deciziei-cadru 2008/909/JAI, acest instrument legal (astfel cum a fost implementat în legislația internă) este aplicabil doar în situația în care hotărârea este recunoscută pentru ca sancțiunea să fie efectiv executată* pe teritoriul României, pentru că doar într-o astfel de situație-premisă se poate produce efectul facilitării reintegrării sociale a persoanei transferate. Prin urmare, *în situația în care persoana a executat deja integral sancțiunea pe teritoriul statului de condamnare, recunoașterea unei astfel de hotărâri nu intră în câmpul de aplicare al Decizie-cadru 2008/909/JAI*, întrucât efectele juridice avute în vedere nu privesc o reabilitare socială a persoanei condamnate prin executarea sancțiunii pe teritoriul statului cu care aceasta are legături speciale. *Omisiunea de reglementare din legislația internă nu poate conduce la concluzia că o astfel de hotărâre nu poate fi recunoscută pe cale incidentală* dacă este luată într-unul din statele membre ale UE, fiind posibilă doar în raport de statele terțe, o astfel de diferență de tratament nefiind justificată decât de situațiile în care există o reglementare armonizată la nivelul Uniunii Europene, situație care nu se regăsește în prezenta cauză, în care nu este aplicabilă niciuna din deciziile-cadru menționate anterior *(C.A. Bucureşti, secția a II-a penală, decizia nr. 736/2014, nepublicată)*.

- sesizarea instanței se face din oficiu, la cererea procurorului ori a celui condamnat;

- la primirea cererii, preşedintele completului de judecată dispune ataşarea la dosar a înscrisurilor şi luarea tuturor măsurilor necesare soluționării cauzei;

- regulile procedurale sunt cele generale prevăzute de art. 597 C.proc.pen.; nu este exclus ca pentru anumite competenţe necesare determinării existenţei unei unităţi legale de infracţiune să se procedeze la administrarea şi a altor mijloace de probă decât înscrisurile (de pildă, pentru reţinerea unei rezoluţii infracţionale unice în cazul infracţiunii continuate);

- instanţa competentă se pronunţă prin sentinţă, supusă contestaţiei în termen de 3 zile de la comunicare;

- *în ipoteza în care o persoană se află în executarea unei pedepse într-un penitenciar din străinătate, nu poate solicita, în faţa instanţelor române, contopirea acesteia cu pedeapsa aplicată pentru o infracţiune concurentă de către instanţele române, deoarece, în acest caz, nu instanţa română, ci cea din străinătate este competentă să procedeze la contopire.*

Dacă în urma probelor administrate se constată că sunt întrunite condiţiile cazului invocat prin cererea cu care a fost învestită pentru unele dintre hotărârile de condamnare, instanţa nu va respinge cererea, având obligaţia de *a admite în parte* cererea, deoarece modificarea pedepselor este obligatorie în virtutea legii, pentru a se asigura legalitatea pedepsei *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 654/2014, nepublicată).*

§6. Liberarea condiţionată

- este măsura ce poate fi dispusă de instanţa de judecată, constând în punerea în libertate a persoanei condamnate, înainte de executarea în întregime a pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă, dacă sunt îndeplinite condiţiile strict şi limitativ prevăzute de lege;

- în ***decizia nr. 10/HP/2020*** s-a arătat că „liberarea condiţionată este un mijloc judiciar de individualizare a pedepsei în cursul executării acesteia. Decizia de acordare a liberării condiţionate, de revocare sau de anulare a acesteia este de competenţa exclusivă a instanţei de judecată, iar soluţia instanţei care se pronunţă asupra liberării condiţionate depinde de hotărârea judecătorească anterioară, prin care s-a aplicat pedeapsa din a cărei executare ar urma să se producă liberarea. Prin urmare, orice schimbare, modificare a acestei pedepse, în condiţiile prevăzute de lege, antrenează şi reevaluarea hotărârii ce priveşte liberarea condiţionată";

- liberarea condiţionată conduce la reintegrarea socială a persoanelor condamnate şi la prevenirea recidivei;

- are întotdeauna caracter *facultativ*, nereprezentând un drept, ci numai *o vocaţie generală* a condamnatului. În acelaşi sens s-a pronunţat şi Curtea Europeană, care a statuat că art. 5 parag. 1 lit. a) din Convenţie nu garantează dreptul unui deţinut de a beneficia de o lege de amnistie sau de a fi eliberat, condiţionat sau definitiv, înainte de executarea pedepsei[1].

[1] CtEDO, cauza *Kalan c. Turciei*, cererea nr. 73561/01, decizia din 2 octombrie 2001.

6.1. Condiţii de acordare a liberării condiţionate

6.1.1. Condamnări la pedeapsa detenţiunii pe viaţă

- posibilitatea liberării condiţionate din pedeapsa detenţiunii pe viaţă rezultă şi dintr-o hotărâre recentă a Curţii de la Strasbourg (cauza *Harakchiev şi Tolumov c. Bulgariei*, hotărârea din 8 iulie 2014) în care instanţa europeană a arătat că, deşi Convenţia nu garantează deţinuţilor dreptul la reabilitare, iar art. 3 nu poate fi văzut ca impunând autorităţilor o obligaţie absolută de a pune la dispoziţia deţinuţilor programe de reabilitare ori reintegrare şi activităţi, cum ar fi cursuri şi consiliere, totuşi, impune autorităţilor să dea persoanelor condamnate la pedeapsa pe viaţă posibilitatea, oricât de redusă, ca, la un moment dat, să se elibereze. Curtea Europeană a subliniat că, deşi pentru atingerea acestui scop statelor le este recunoscută o marjă ridicată de apreciere, totuşi, condiţiile şi regimul de detenţie al unui condamnat la pedeapsa detenţiei pe viaţă trebuie să fie în aşa fel încât să-i permită să se reabiliteze şi să obţină o modificare a pedepsei sale;

- pentru a se putea dispune liberarea condiţionată din executarea pedepsei detenţiunii pe viaţă, trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

a) persoana condamnată să fi executat efectiv cel puţin 20 de ani de detenţiune;

- este necesar ca *durata efectivă* în care persoana condamnată a fost privată de libertate pentru infracţiunea săvârşită să fie *de cel puţin 20 de ani*; va fi avută în vedere la stabilirea acestei durate şi perioada în care persoana condamnată s-a aflat în stare de arest preventiv sau arest la domiciliu;

- nu se va ţine seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate în perioada de detenţie, însă va fi avut în vedere că potrivit art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 la calcularea *pedepsei executate efectiv*, pentru perioada cuprinsă între 24.07.2012 - 22.12.2019, pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiţii necorespunzătoare, chiar dacă acestea nu sunt consecutive, se consideră executate, suplimentar, 6 zile din pedeapsa aplicată; acestei limitări temporale trebuie să îi fie ataşate şi celelalte stabilite eronat[1], dar cu caracter obligatoriu prin *DCC nr. 242/2021*, în sensul că acestea sunt aplicabile doar în materia liberării condiţionate şi că „dispoziţiile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 nu reprezintă o normă de drept penal material, ci o normă care reglementează în materia executării pedepselor, astfel că principiul aplicării legii penale mai favorabile, consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituţie, nu poate fi aplicat prin raportare la norma de lege criticată"; or, în condiţiile în care nu mai poate fi aplicat principiul *mitior lex*, dispoziţiile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 fiind ieşite din vigoare, acestea se vor aplica persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, numai pentru perioada de privare de libertate cuprinsă între 24.07.2012 - 22.12.2019 (de pildă, în cazul în care un condamnat a fost privat încontinuu de libertate începând cu

---

[1] Cred că în urma acestei decizii eronate se ajunge implicit şi la o încălcare a jurisprudenţei CtEDO (cauza *Iacov Stanciu c. României*, hotărârea din 24 iulie 2012, cauza *Rezmiveş şi alţii c. României*, hotărârea din 25 aprilie 2017), respectiv a CJUE (cauzele conexate *Pal şi Căldăraru*, CJUE, Marea Cameră, hotărârea din 5 aprilie 2016, *C-404/15* şi *C-659/15 PPU*, respectiv cauza *Dorobanţu*, CJUE, Marea Cameră, hotărârea din 15 octombrie 2019, *C-128/18*).

anul 2011 până în prezent, iar administrația locului de deținere nu a introdus în sistemul *prison management* durata considerată ca executată potrivit art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 pentru ca acesta să poată intra în analiza comisiei de liberare condiționată, poate formula contestație la executare în vederea obținerii constatării și deducerii perioadei considerate ca executate; tot astfel, în ipoteza pasivității organelor administrației penitenciare, persoana condamnată care se află în executarea pedepsei și are vocație la liberarea condiționată poate formula contestație la executare în vederea deducerii perioadei considerate ca executate dacă în pedeapsa rezultantă pe care o execută este reflectată o altă pedeapsă în executarea căreia a fost încarcerat în 24.07.2012 - 22.12.2019; în schimb, va fi inadmisibilă formularea unei contestații la executare în vederea obținerii recunoașterii perioadei considerate ca executate în temeiul art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 de către persoanele aflate în termenul de supraveghere a liberării condiționate sau al suspendării sub supraveghere, ori în termenul de reabilitare);

- mai trebuie avut în vedere că în *DCC nr. 293/2022* s-a reținut că, din perspectiva mecanismului de calculare a pedepsei executate efectiv în cazul plasării persoanei condamnate în condiții necorespunzătoare de cazare, între o persoană care execută pedeapsa într-un loc de deținere și o altă persoană care, pentru anumite perioade de timp, se află temporar în același loc de deținere ca prima nu există nicio diferență de situație care să determine aplicarea unui tratament diferit;

b) persoana condamnată să fi îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

- pentru a fi propozabilă pentru liberare condiționată, este necesar ca persoana condamnată să fi executat integral obligațiile civile rezultate din hotărârea instanței penale[1]; prin *obligații civile* în sensul art. 99 alin. (1) lit. c) C.pen. trebuie avute în vedere dispozițiile instanței penale cu privire la acțiunea civilă exercitată în procesul penal, respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată care pot fi subsumate noțiunii de *creanțe civile*[2]; repararea prejudiciului se face potrivit dispozițiilor legii civile: ***(i) în natură*** prin: *a) restituirea lucrului* (de pildă, în situația în care bunul sustras prin săvârșirea infracțiunii de tâlhărie a fost găsit la făptuitor); *b) restabilirea situației anterioare* (de exemplu, obligarea inculpatului de a elibera terenul ocupat prin săvârșirea infracțiunii de tulburare de posesie); ***(ii) prin echivalent***, prin plata unei sume de bani când repararea în natură nu este posibilă în tot sau în parte (daune materiale sau morale);

---

[1] Nu se va avea în vedere în analiza acestei condiții neexecutarea obligațiilor stabilite prin hotărârea *instanței civile*, în ipoteza în care, în exercitarea dreptului de opțiune (*electa una via*), persoana prejudiciată a optat pentru sesizarea acestei instanțe, iar nu pentru alăturarea acțiunii civile acțiunii penale în cadrul procesului penal sau în alte cazuri de soluționare a acțiunii civile de instanța civilă potrivit art. 27 C.proc.pen.

[2] Nu vor fi avute în vedere pentru evaluarea îndeplinirii obligațiilor civile modul în care persoana condamnată și-a executat creanțele fiscale rezultate din hotărâre (plata cheltuielilor judiciare către stat, a amenzii judiciare sau executarea dispozițiilor de confiscare prin echivalent sau în natură a unor bunuri).

- va fi îndeplinită această condiţie şi în cazul în care creditorul este de acord cu o reeşalonare a plăţii creanţei, chiar dacă termenele de plată sunt stabilite total sau parţial după împlinirea fracţiei de pedeapsă sau în ipoteza în care stingerea creanţei are loc prin altă modalitate decât cea a plăţii (de pildă, prin dare în plată, remitere de datorie sau prin compensaţie);

- persoana condamnată este propozabilă pentru liberare condiţionată şi în cazul în care nu a executat integral obligaţiile civile, dacă neplata parţială sau integrală a fost datorată imposibilităţii obiective a debitorului de a-şi îndeplini obligaţiile civile; imposibilitatea obiectivă de efectuare a plăţii se poate reţine fie prin raportare la situaţia patrimonială a persoanei condamnate, fie în cazul în care plata este făcută de un codebitor solidar (de pildă, de un coinculpat sau de partea responsabilă civilmente), fie de o altă persoană în numele persoanei condamnate[1]; sarcina probei aparţine persoanei condamnate care va trebuie să probeze că nu a avut nicio posibilitate să îndeplinească obligaţiile civile.

c) persoana condamnată să fi avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei;

d) instanţa să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate.

6.1.2. Condamnări la pedeapsa închisorii

Pentru a se putea dispune liberarea condiţionată din executarea pedepsei închisorii, trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

a) să fie executată fracţia de pedeapsă prevăzută de lege;

- ***calculul fracţiei de pedeapsă*** ce trebuie executată se face prin raportare la ***pedeapsa pe care condamnatul o execută efectiv***, nu la cea la care a fost condamnat de către instanţă;

- pentru stabilirea *pedepsei efectiv executate* se va avea în vedere atât perioada considerată ca executată ca urmare a muncii prestate, cât şi cea executată în compensarea cazării în condiţii necorespunzătoare în perioada 24.07.2012 - 22.12.2019 prin reţinerea efectelor măsurilor compensatorii prevăzute de art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, care fac referire la *„calcularea pedepsei efectiv executate"*;

- deopotrivă, în vederea determinării pedepsei efectiv executate se vor avea în vedere şi prevederile art. 141 alin. (9) pct. (ii) din Legea nr. 302/2004 potrivit cărora în procedura de recunoaştere a hotărârii judecătoreşti străine în vederea transferării persoanelor condamnate, deţinute în state terţe, în vederea executării pedepsei sau a măsurii privative de libertate într-un penitenciar sau unitate sanitară din România, în cazul în care se dispune, prin sentinţă, recunoaşterea şi executarea pedepsei aplicate de instanţa străină, instanţa de judecată *va deduce integral din pedeapsa aplicată perioada executată de persoana condamnată în statul emitent, numărul de zile care urmează să fie deduse din totalul de pedeapsă ca urmare a efectelor produse de*

[1] În cazul în care plata este făcută de o altă persoană înainte de executarea fracţiei de pedeapsă necesară pentru ca persona condamnată să devină propozabilă pentru liberarea condiţionată, după momentul stingerii creanţei nu se mai poate reţine reaua-credinţă a persoanei condamnate.

amnistia sau graţierea acordată anterior, precum şi, dacă este cazul, numărul de zile deduse din totalul de pedeapsă ca urmare a oricăror altor măsuri dispuse conform legislaţiei statului emitent; aceste perioade de timp executate sau considerate ca executate vor fi avute în vedere la calculul fracţiei de pedeapsă;

	Pedeapsa efectiv executată sau considerată ca executată în baza muncii / activităţii prestate		**Fracţia minimă din pedeapsă ce trebuie efectiv executată, indiferent de pedeapsa considerată ca executată în baza muncii[1]/activităţii prestate**	
Pedeapsa care se execută efectiv	≤ 10 ani	> 10 ani	≤ 10 ani	> 10 ani
Condamnaţi având vârsta sub 60 de ani	2/3	3/4, dar nu mai mult de 20 de ani	1/2	2/3
Condamnaţi având vârsta peste 60 de ani[1]	1/2	2/3	1/3	1/2

[1] Potrivit art. 96 din Legea nr. 254/2013: „*(1)* Pedeapsa care este considerată ca executată pe baza muncii prestate sau a instruirii şcolare şi formării profesionale, în vederea acordării liberării condiţionate, se calculează după cum urmează:

a) în cazul în care se prestează o muncă remunerată se consideră 5 zile executate pentru 4 zile de muncă;

b) în cazul în care se prestează o muncă neremunerată se consideră 4 zile executate pentru 3 zile de muncă;

c) în cazul în care munca este prestată pe timpul nopţii se consideră 3 zile executate pentru 2 nopţi de muncă;

d) în cazul participării la cursurile de şcolarizare pentru formele de învăţământ general obligatoriu se consideră 30 de zile executate pentru absolvirea unui an şcolar;

e) în cazul participării la cursurile de calificare ori recalificare profesională, se consideră 20 de zile executate pentru absolvirea unui curs de calificare ori recalificare profesională;

f) în cazul elaborării de lucrări ştiinţifice publicate sau invenţii brevetate, se consideră 20 de zile executate, indiferent de numărul lucrărilor ştiinţifice sau al invenţiilor realizate, pentru întreaga durată a executării pedepsei, inclusiv în cazul pedepselor contopite. Reducerea fracţiunii de pedeapsă care este considerată ca executată pe baza muncii prestate sau a instruirii şcolare şi formării profesionale nu poate fi revocată".

Conform art. 961 introdus prin O.U.G. nr. 24/2016 procedura elaborării de lucrări ştiinţifice publicate sau invenţii brevetate vizează:

(1) Caracterul ştiinţific al lucrărilor elaborate de către deţinuţi este stabilit, potrivit dispoziţiilor legale, de către Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice, denumit în continuare CNCS, cu sprijinul logistic al Unităţii Executive pentru Finanţarea Învăţământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării şi Inovării, denumită în continuare UEFISCDI.

(2) Brevetarea invenţiilor se realizează, potrivit dispoziţiilor legale, de către Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci, denumit în continuare OSIM.

(3) Lucrările ştiinţifice sau invenţiile brevetate pot fi elaborate de către deţinuţi în condiţiile stabilite în prezenta lege şi prin regulamentul de aplicare a prezentei legi, care se com-

b) persoana condamnată să se afle în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis[1];

---

pletează, după caz, cu prevederile legale privind evaluarea lucrărilor științifice de către CNCS cu sprijinul logistic al UEFISCDI, respectiv procedurile efectuate de OSIM cu privire la cererile de brevet de invenție.

(4) Pe durata elaborării de lucrări științifice sau de invenții pot fi desfășurate activități lucrative, fără ca acestea să se suprapună și fără ca, însumată, durata desfășurării tuturor acestor activități să depășească durata prevăzută de legislația muncii.

(5) Lucrările științifice se pot elabora numai în domeniile și specializările universitare stabilite de nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare.

(6) În cazul lucrărilor științifice sau invențiilor brevetate realizate în coautorat, numărul zilelor considerate ca executate se împarte proporțional la numărul de coautori. În cazul în care mai mulți coautori sunt persoane private de libertate, procedura se aplică în mod individual fiecărui coautor.

(7) Comisia pentru liberare condiționată sesizată potrivit legii, în vederea analizării acordării zilelor considerate ca executate, ia la cunoștință de acordarea caracterului științific, respectiv brevetarea invenției, potrivit alin. (1) și (2), și verifică respectarea procedurii de elaborare a lucrării științifice publicate, respectiv invenției brevetate.

(8) O nouă solicitare privind elaborarea unei lucrări științifice sau invenții se poate formula doar după finalizarea lucrării anterioare.

Având în vedere natura juridică a beneficiilor prevăzute de art. 96 din Legea nr. 254/2013 și scopul pentru care a fost instituită ficțiunea legală a zilelor considerate ca executate (strict în vederea evaluării îndeplinirii condiției fracției din pedeapsă în cadrul instituției liberării condiționate), apreciez că acestea nu pot fi asimilate drepturilor persoanelor condamnate care pot forma obiectul unei plângeri în temeiul art. 56 din lege.

Prin O.U.G. nr. 2/2016 a fost suspendată până la data de 1 septembrie 2016 aplicabilitatea lit. f) a art. 96 alin. (1) din Legea nr. 254/2013. Având în vedere natura Legii nr. 254/2013, consider că dispozițiile art. 5 C.pen. vor fi aplicabile persoanelor care anterior intrării în vigoare a O.U.G. nr. 2/2016 beneficiau de dispozițiile art. 91 alin. (1) lit. f) din lege în temeiul principiului *mitior lex*.

Deopotrivă, trebuie avut în vedere și faptul că, după transferarea persoanei condamnate de autoritățile judiciare străine, în vederea continuării executării pedepsei în România, durata de pedeapsă considerată ca executată de statul de condamnare pe baza muncii prestate și a bunei conduite, acordată ca beneficiu în favoarea persoanei condamnate, de autoritatea judiciară străină, *chiar dacă nu trebuie scăzută din pedeapsa ce se execută în România, poate fi valorificată prin prisma altor instituții de drept, cum este cea referitoare la liberarea condiționată (decizia nr. 15/HP/2015).*

[1] Regimul semideschis se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 3 ani. Potrivit art. 74 din Regulamentul *de aplicare a Legii nr. 254/2013 acesta li se aplică anumitor categorii de deținuți, după cum urmează*: deținuților clasificați inițial în regim deschis care au comis o abatere disciplinară gravă sau abateri disciplinare grave, în mod repetat, și care din cauza conduitei necorespunzătoare au devenit incompatibile cu acest tip de regim; deținuților clasificați inițial în regimul închis care au avut o bună conduită și au făcut eforturi temeinice pentru reintegrare socială; în mod excepțional, deținuților condamnați la pedeapsa închisorii mai mare de 3 ani, dar care nu depășește 13 ani, în considerarea naturii, modului de săvârșire a infracțiunii și a persoanei acestora; în mod excepțional, deținuților condamnați la pedeapsa închisorii mai mică de un an, în conformitate cu art. 38 alin. (2) din Legea nr. 254/2013.

c) persoana condamnată să fi îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) instanţa să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate.

Liberarea condiționată este un beneficiu acordat de legiuitor celor condamnați definitiv la pedeapsa cu închisoare, pedeapsă executabilă în regim de detenție care, după ce au executat o parte din durata pedepsei, au dat dovezi de îndreptare în sensul că scopul în vederea căruia sancțiunea a fost aplicată a fost atins, că se poate produce o reinserție socială fără temerea că se va relua un comportament infracțional. Liberarea condiționată nu se acordă automat, însă, la împlinirea termenului prevăzut de lege, căci atunci nici nu ar mai fi fost necesară intervenirea instanței în cadrul procedurii. Liberarea condiționată nu poate fi interpretată ca o modalitate de reducere a cuantumului pedepsei sau un drept absolut al persoanei condamnate, ci este o modalitate de individualizare a modului de executare al pedepsei. Prin urmare, instanța trebuie să verifice îndeplinirea unor criterii subiective, cum ar fi comportamentul pe perioada detenției, dar și circumstanțele personale ale condamnatului, alături de îndeplinirea celorlalte criterii obiective. Se constată că, în mod judicios, instanța de fond a reținut că persoana condamnată nu a achitat despăgubirile civile la care a fost obligată prin sentința de condamnare și nu există date certe că s-a aflat în imposibilitatea de a proceda în sens pozitiv. Apoi, persoana condamnată nu se află la prima confruntare cu legea penală, în precedent suferind condamnări pentru același gen de infracțiuni, dezvoltând un *pattern* de natură infracțională patrimonială; prin urmare, la analiza liberării condiționate instanța trebuie să fie convinsă că reinserția socială se poate realiza mai devreme, fără temerea de reluare a conduitei ilicite. În cazul persoanei condamnate G. nu există nicio dată care să evidențieze o excepție de la regula continuării executării pedepsei, cel puțin pe durata stabilită de prima instanță *(Trib. Brașov, secția penală, decizia nr. 465 din 15 decembrie 2017, www.sintact.ro).*

În cazul transferării persoanei condamnate pentru executarea pedepsei pe teritoriul României, perioada executată în străinătate este luată în calcul la fracţiunea din pedeapsă ce trebuie executată pentru acordarea liberării condiţionate Cu toate acestea, simpla împlinire a fracţiei de pedeapsă nu este suficientă pentru acordarea liberării condiţionate, petentul condamnat trebuind să dovedească şi îndeplinirea celorlalte condiţii. Pentru a se stabili dacă acesta a îndeplinit condiţiile liberării, în cazul în care o persoană a executat o parte impor-

---

Regimul deschis se aplică iniţial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii de cel mult un an. Conform art. 81 din Regulamentul *de aplicare a Legii nr. 254/2013, acesta li se aplică anumitor categorii de deţinuţi, după cum urmează*: deţinuţilor clasificaţi iniţial în regimul semideschis care au avut o bună conduită şi au făcut eforturi serioase pentru reintegrare socială; în mod excepţional, deţinuţilor condamnaţi la pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depăşeşte 3 ani, în considerarea naturii, modului de săvârşire a infracţiunii şi a persoanei acestora, în conformitate cu art. 37 alin. (2) din Lege.

tantă a pedepsei în străinătate trebuie să se ţină cont şi de conduita avută în perioada detenţiei în statul respectiv. Respingerea cererii de liberare condiţionată în momentul în care o persoană condamnată este transferată în ţară după executarea unei părţi importante a pedepsei pe motiv că perioada scurtă de la momentul depunerii în penitenciar nu este suficientă pentru o evaluare corectă, face ca posibilitatea acelei persoane de a beneficia de liberare condiţionată să fie iluzorie, fiind practic imposibil pentru o persoană nou depusă în penitenciar să obţină recompense şi să presteze muncă după mai puţin de o lună. Cu toate acestea, instanţa a apreciat că documentele depuse de petentul condamnat, care atestă prestarea unor activităţi lucrative în perioada detenţiei din Germania, nu sunt de natură a justifica liberarea condiţionată la acel moment (nedovedind îndreptarea deplină a condamnatului), dar impun totuşi reducerea termenului fixat de comisie cu două luni. O perioadă de patru luni este suficientă, în opinia instanţei, pentru a se stabili dacă acesta s-a îndreptat, dacă a înţeles scopul pedepsei şi în ce măsură conduita sa permite lăsarea sa în libertate *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 1667/2014, nepublicată)*.

6.2. Aspecte procedurale

6.2.1. Procedura administrativă în faţa comisiei de liberare condiţionată

- ***comisia pentru liberare condiţionată*** este alcătuită din:

(i) judecătorul de supraveghere a privării de libertate, care este şi preşedintele comisiei;

(ii) directorul penitenciarului;

(iii) directorul adjunct pentru siguranţa deţinerii şi regim penitenciar;

(iv) directorul adjunct pentru educaţie şi asistenţă psihosocială;

(v) un consilier de probaţiune din cadrul serviciului de probaţiune competent potrivit legii în circumscripţia căruia se află penitenciarul.

- secretariatul comisiei se asigură de către şeful serviciului evidenţă din penitenciarul respectiv;

- comisia formulează *propuneri de liberare condiţionată* a persoanei condamnate, ţinând seama de:

a) fracţiunea din pedeapsă efectiv executată şi de partea din durata pedepsei care este considerată ca executată;

b) regimul de executare a pedepsei privative de libertate în care este repartizată;

c) îndeplinirea obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare, în afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) conduita persoanei condamnate şi eforturile acesteia pentru reintegrare socială, în special în cadrul muncii prestate, al activităţilor educative, moral-religioase, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică şi asistenţă socială, al instruirii şcolare şi al formării profesionale, precum şi responsabilităţile încredinţate, recompensele acordate şi sancţiunile disciplinare aplicate;

e) antecedentele sale penale.

- în activitatea sa, comisia ţine cont şi de rezultatele aplicării instrumentelor standard de evaluare a activităţilor desfăşurate de deţinuţi, aprobate prin decizie a directorului general al Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor;

- persoana condamnată este adusă în faţa comisiei pentru liberare condiţionată, cu excepţia situaţiilor în care prezintă afecţiuni medicale confirmate de medic, care nu permit prezentarea sa. În acest caz, persoana condamnată poate depune înscrisuri; persoana condamnată poate prezenta, în faţa comisiei pentru liberare condiţionată, dovezi că şi-a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare ori s-a aflat în imposibilitatea îndeplinirii acestor obligaţii;

- propunerea comisiei pentru liberare condiţionată este cuprinsă într-un ***proces-verbal motivat***, *care cuprinde poziţia membrilor comisiei faţă de propunerea de liberare*;

Comisia poate adopta una dintre următoarele ***soluţii***:

1. să propună liberarea condiţionată a persoanei condamnate;

- la procesul-verbal de propunere a liberării condiţionate se anexează, prin grija consilierului de probaţiune din cadrul serviciului de probaţiune competent potrivit legii în circumscripţia căruia se află penitenciarul, *recomandările cu privire la măsurile de supraveghere şi obligaţiile* prevăzute la art. 101 C.pen. care pot fi aplicate de către instanţa de judecată, în cazul în care restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării persoanei condamnate este de 2 ani sau mai mare;

- *procesul-verbal împreună cu documentele care atestă menţiunile cuprinse în acesta*, se înaintează *judecătoriei în a cărei circumscripţie se află penitenciarul;*

- procesul-verbal se comunică de îndată persoanei condamnate;

- comisia nu poate sesiza instanţa în absenţa unei propuneri de liberare condiţionată; prin urmare, va fi respinsă ca inadmisibilă orice sesizare provenită din partea comisiei dacă aceasta în urma evaluării nu a adoptat o soluţie de propunere a liberării condiţionate (de exemplu, comisia nu poate sesiza instanţa şi învedera că în urma dezbaterilor nu s-a ajuns la o soluţie majoritară, iar în aceste condiţii cade în sarcina instanţei să decidă cu privire la liberare condiţionată; o astfel de sesizare va fi respinsă ca inadmisibilă).

2. să aprecieze că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru a se dispune liberarea condiţionată şi să stabilească un termen de reexaminare.

- în cazul în care comisia pentru liberare condiţionată constată că persoana condamnată nu întruneşte condiţiile pentru a fi liberată condiţionat, *în procesul-verbal fixează un termen pentru reexaminarea situaţiei acesteia, care nu poate fi mai mare de un an*;

- în ipoteza în care cererea de liberare condiţionată este formulată *înainte de executarea fracţiei de pedeapsă prevăzute de Codul penal*, iar perioada rămasă de executat până la împlinirea acestei fracţii *este mai mare de un an*, termenul stabilit de comisie pentru reexaminare va fi *data împlinirii fracţiei prevăzute* de Codul penal;

- în situaţia în care cererea de liberare condiţionată este formulată *înainte de executarea fracţiei de pedeapsă prevăzute de Codul penal*, iar perioada rămasă de

executat până la împlinirea fracţiei *este mai mică de un an*, termenul fixat de comisie poate depăşi data împlinirii fracţiei, *dar nu poate fi mai mare de un an*;

- procesul-verbal prin care s-a apreciat că nu se impune liberarea condiţionată şi a fost stabilit termen de reexaminare se comunică, de îndată, persoanei condamnate.

6.2.2. Procedura judiciară

- competenţa de a decide cu privire la liberarea condiţionată a condamnatului aparţine ***judecătoriei (sau, după caz, tribunalului militar)*** *în a cărei circumscripţie teritorială se află locul de deţinere la momentul formulării cererii de liberare condiţionată a persoanei condamnate sau a propunerii formulate de comisie de liberare condiţionată*; în acest sens, prin ***decizia nr. 15/RIL/2018*** instanţa supremă a arătat că „instanţa competentă să soluţioneze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este instanţa în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere la data formulării cererii, indiferent dacă locul de deţinere este reprezentat de penitenciarul stabilit iniţial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate";

- *data formulării cererii de liberare condiţionată* de persoanele condamnate este cea la care cererea este înregistrată la administraţia locului de deţinere; astfel, data formulării cererii nu poate fi raportată prin data la care administraţia locului de deţinere o înaintează instanţei şi este înregistrată la organul judiciar, deoarece, în această modalitate, derularea unor proceduri administrative poate influenţa determinarea competenţei instanţei de judecată;

- pentru determinarea *locului de deţinere* se va avea în vedere penitenciarul în care persoana condamnată execută pedeapsa în urma stabilirii regimului de detenţie, chiar dacă la momentul formulării cererii de liberare condiţionată aceasta se află în tranzit, fiind încarcerată temporar într-un alt penitenciar;

- *nu prezintă, aşadar, importanţă ce instanţă a pronunţat hotărârea de condamnare, competenţa materială aparţinând* ***judecătoriei*** *chiar şi în cazurile în care soluţia de condamnare a fost pronunţată în primă instanţă de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;*

- *încălcarea normelor de competenţă nu atrage nulitatea absolută*, deoarece art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. este incident doar în ipoteza de încălcare a normelor de competenţă materială sau personală a instanţelor judecătoreşti, atunci când judecata a fost efectuată de o instanţă *inferioară* celei legal competente; poate fi incidentă sancţiunea nulităţii relative dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 282 C.proc.pen.;

Competenţa de soluţionare a cererii de liberare condiţionată revine instanţei în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere unde se află condamnatul la data formulării, chiar dacă, ulterior, este transferat într-un alt loc de deţinere *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 161/1995, www.legalis.ro)*.

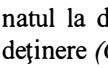

Condamnatul C.A.M. a solicitat Judecătoriei Buftea pronunţarea unei hotărâri, prin care să se dispună liberarea sa condiţionată din executarea pedepsei de un an şi 6 luni închisoare, aplicată pentru săvârşirea infracţiunii de furt calificat,

cu motivarea că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de Codul penal. Judecătoria Buftea a declinat competenţa soluţionării cauzei în favoarea Judecătoriei Constanţa. La rândul său, Judecătoria Constanţa a declinat competenţa soluţionării cauzei în favoarea Judecătoriei Medgidia, cu motivarea că în circumscripţia acestei din urmă instanţe se afla locul de detenţie, Penitenciarul Poarta Albă. Judecătoria Medgidia a declinat competenţa soluţionării cauzei în favoarea Judecătoriei Sectorului 4, cu motivarea că, la data judecării cererii, cel condamnat se găsea în Penitenciarul Jilava. Având în vedere, că la data formulării cererii de liberare condiţionată, petentul se afla încarcerat în Penitenciarul Poarta Albă, penitenciar aflat în circumscripţia Judecătoriei Medgidia, iar soluţionarea unei astfel de cereri revine judecătoriei în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere, secţia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie stabileşte competenţa de soluţionare a cauzei Judecătoriei Medgidia, căreia i se va trimite dosarul spre soluţionare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5370/2003, www.legalis.ro)*.

- ***sesizarea instanţei*** poate fi făcută ***fie prin propunerea comisiei de liberare condiţionată*** atunci când se solicită liberarea condiţionată a condamnatului, ***fie prin cererea formulată de condamnat*** în cazul în care comisia de liberare condiţionată a apreciat că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru a se propune liberare condiţionată stabilind un termen de reexaminare;

- condamnatul are posibilitatea ca, în termen **de 3 zile** (termen procedural) de la aducerea la cunoştinţă, sub semnătură, a procesului-verbal, să formuleze ***cerere de liberare condiţionată***, care va fi înaintată de administraţia locului de deţinere judecătoriei în circumscripţia căreia se află penitenciarul;

- ***cererea de liberare*** nu are natura unei căi de atac formulate împotriva hotărârii comisiei de liberare condiţionată, faţă de dispoziţiile art. 97 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 şi art. 587 alin. (2) C.proc.pen., care nu fac referire la calea de atac a plângerii sau contestaţiei, astfel cum sunt reglementate aceste căi de atac de art. 39 şi art. 56 din Legea nr. 254/2013;

Cererea condamnatului, formulată în cadrul unei contestaţii la executare, de a se constata îndeplinirea cerinţelor prevăzute lege pentru dispunerea liberării condiţionate este inadmisibilă, deoarece liberarea condiţionată nu poate fi dispusă pe calea contestaţiei la executare *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 750/1993, www.legalis.ro)*.

- în vederea soluţionării cererii, instanţa poate consulta dosarul individual al persoanei condamnate sau poate solicita copii ale actelor şi documentelor din acesta;

- în ipoteza în care la momentul sesizării instanţei se afla pe rol o procedură disciplinară referitoare la comportamentul condamnatului în penitenciar, instanţa va putea amâna judecarea cauzei până la finalizarea acestei proceduri pentru a putea analiza dacă privarea de libertate a produs efectele urmărite şi dacă este oportună dispunerea liberării condiţionate; amânarea nu este obligatorie, instanţa putând decide şi prin raportare la celelalte acte ale dosarului (de pildă, să respingă propunerea comisiei de liberare condiţionată constatând că în mod eronat s-a stabilit că a fost executată fracţia minimă, ori să respingă cererea de liberare condiţionată pe motiv de

neachitare cu rea-credinţă a obligaţiilor civile ori ca urmare a constatării faptului că faţă de multiplele sancţiuni disciplinare aplicate anterior condamnatului nu este oportună liberarea); aşadar, doar atunci când soluţia dispusă în procedura disciplinară este determinată pentru evaluarea condiţiei ca *instanţa să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate* se înfăţişează ca necesară aşteptarea dispunerii unei soluţii definitive în procedura disciplinară (de pildă, atunci când fracţia de pedeapsă a fost executată, obligaţiile civile îndeplinite şi condamnatul nu a fost sancţionat anterior poate fi relevant de analizat dacă menţine sancţiunea aplicată de comisia de disciplină din penitenciar şi menţinută de judecătorul de supraveghere a privării de libertate);

- procedura în faţa instanţei are loc în şedinţă publică, cu participarea obligatorie a procurorului[1]; persoana condamnată privată de libertate va fi adusă în faţa instanţei; asistenţa juridică a condamnatului privat de libertate este obligatorie;

---

[1] Potrivit art. 5 alin. (3) din Legea nr. 255/2013, la judecarea cererilor în cauze în care urmărirea penală a fost efectuată de Direcţia Naţională Anticorupţie potrivit legii vechi, precum şi a celor care au rămas în competenţa acesteia, participă procurori din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie.

În *decizia nr. 17/HP/2022* s-a reţinut: „Chiar dacă în cazul art. 5 din Legea nr. 255/2013 aceste expresii se regăsesc doar în alin. (1) şi (2), norma conţinută de ultimul alineat face parte tot din categoria dispoziţiilor tranzitorii, având în vedere că legiuitorul utilizează la teza I din alin. (3) al textului menţionat sintagma «potrivit legii vechi», în timp ce pentru cea de a II-a teză face trimitere la prevederile tranzitorii din primul paragraf, cu care, astfel, se completează. Ca atare, în cuprinsul alin. (3) din art. 5 din Legea nr. 255/2013 au fost stabilite reguli numai pentru cauzele aflate pe rolul instanţelor în care cercetarea penală a fost efectuată de Direcţia Naţională Anticorupţie potrivit legii vechi, precum şi pentru cele care au rămas în competenţa acestei structuri specializate în condiţiile alin. (1), împrejurare determinată de faptul că în evoluţia lor s-au succedat două legi fundamentale de procedură – vechiul şi noul Cod de procedură penală, fiind, astfel, restrânsă sfera de aplicare a normei numai la aceste două ipoteze şi doar pentru o perioadă limitată în timp, respectiv până la soluţionarea lor definitivă. Drept urmare, art. 5 alin. (3) din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale nu consacră împuternicirea generală a procurorilor anticorupţie de a participa în toate cauzele şi procedurile jurisdicţionale corelative infracţiunilor de corupţie născute atât sub imperiul vechii legi, cât şi după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, ci doar în cele formate/declanşate anterior momentului intrării în vigoare a noii legi şi care vizează raporturi juridice care şi-au produs după această dată/îşi produc efectele şi în prezent.

Bineînţeles că în această categorie intră şi propunerile, contestaţiile, plângerile sau orice alte cereri care vizează infracţiuni de corupţie pentru care urmărirea penală a fost efectuată fie pe legea veche, fie pe legea nouă, dar declanşată anterior intrării sale în vigoare, chiar dacă asemenea cereri au fost înregistrate pe rolul instanţelor judecătoreşti începând cu 1 februarie 2014, întrucât raporturile juridice care le-au generat s-au născut sub imperiul vechii codificări, producându-şi în parte efectele ulterior abrogării acesteia".

În schimb, art. 2 alin. (1) lit. d) din O.U.G. nr. 78/2016 prevede că Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism are următoarele atribuţii: participarea la şedinţele de judecată, *cu excepţia fazei de executare a pedepsei*, în cauzele pentru care procurorii Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism au sesizat instanţele de judecată ori au exercitat căile de atac ori în alte situaţii în care

- este posibil ca persoana condamnată să fie în stare de libertate la momentul soluţionării propunerii/cererii de liberare condiţionată (de pildă, imediat după sesizarea instanţei cu propunerea de liberare condiţionată se dispune întreruperea executării pedepsei într-o cauză cu care fusese anterior sesizată instanţa pe motive medicale ori consecutiv naşterii unui copil); în acest caz, cred că procedura va trebui să continue cu citarea condamnatului de către judecătorie în circumscripţia căreia se află ultimul loc de detenţie, admiterea cererii de liberare condiţionată având drept consecinţă evitarea unei reîncarcerări ulterioare; nu cred că se poate dispune respingerea propunerii/cererii de liberare condiţionată atunci când instanţa constată că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege, dar şi că pentru motivele excepţionale stipulate explicit de norma procesuală s-a impus întreruperea executării pedepsei fie pentru asigurarea unei mai eficiente protecţii a dreptului la sănătate (când se constată implicit că lăsarea în libertate nu prezintă pericol pentru ordinea publică), fie pentru crearea unui mediu adecvat pentru naştere/creşterea copilului mai mic de un an;

- cererea de liberare condiţionată va fi examinată de instanţă sub aspectul îndeplinirii tuturor condiţiilor legale ***la momentul soluţionării acesteia***[1], şi nu la momentul introducerii ei; vocaţia condamnatului aflat în regim deschis sau semideschis de a obţine liberare condiţionată este reflectată de analiza instanţei care urmează să evalueze nu numai dacă a fost executată fracţia minimă prevăzută de lege ori dacă au fost achitate despăgubirile civile, ci şi dacă este oportună punerea în libertate faţă de comportamentul acestuia pe perioada executării pedepsei şi de posibilităţile reale de reintegrare în societate;

- dacă instanţa apreciază că nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru acordarea liberării condiţionate, respinge prin sentinţă cererea *ca prematur introdusă* (dacă nu a fost încă executată fracţia din pedeapsă prevăzută de lege) *sau ca neîntemeiată*, fixând termenul după expirarea căruia propunerea sau cererea va putea fi reînnoită, *ce nu poate fi mai mare de 1 an calculat potrivit dispoziţiilor art. 269 C.proc.pen., care curge de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost respinsă liberarea condiţionată*;

---

participarea procurorului este obligatorie în raport cu infracţiunile date de prezenta ordonanţă de urgenţă în competenţa direcţiei.

[1] În cazul în care condiţiile necesare pentru dispunerea liberării condiţionate sunt întrunite în faţa instanţei de control judiciar învestită cu soluţionarea contestaţiei, cred că aceasta nu poate menţine soluţia primei instanţe de respingere a cererii de liberare condiţionată şi de fixare a unui termen de reiterare (de pildă, atunci când obligaţiile civile fuseseră doar în parte executate la momentul pronunţării sentinţei primei instanţe, despăgubirile fiind integral achitate până la termenul stabilit pentru soluţionarea contestaţiei). În această ipoteză, *momentul soluţionării cererii de liberare condiţionată* poate fi considerat şi cel în care instanţa de control judiciar analizează îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege, putând dispune liberarea condiţionată direct în calea de atac. Nu cred că în această ipoteză ar exista vreun temei pentru trimiterea cauzei spre rejudecare [nefiind întrunite cerinţele art. 425[1] alin. (7) pct. 2 lit. b) C.proc.pen.] şi nici menţinerea soluţiei de respingere a cererii de liberare condiţionată, deşi toate condiţiile legale sunt satisfăcute la data evaluării efectuate de instanţa ierarhic superioară.

- fixarea termenului de reînnoire, în cazul respingerii cererii sau al propunerii de liberare condiţionată, se impune în toate cazurile în care soluţia se întemeiază pe neîndeplinirea cumulativă a condiţiilor cerute de lege, inclusiv în situaţia în care perioada rămasă de executat până la împlinirea fracţiunii legale este mai mică sau egală cu 1 an;

- în situaţia în care cererea sau propunerea de liberare condiţionată *se respinge pentru neîndeplinirea condiţiei privitoare la fracţia prevăzută de lege, iar perioada rămasă de executat până la împlinirea acestei fracţii este mai mare de 1 an, instanţa va stabili ca cererea sau propunerea să fie reînnoită după data împlinirii fracţiei*;

- având în vedere că instanţa nu este sesizată cu o cale de atac, ci cu cererea de liberare condiţionată formulată de condamnat, nu vor fi incidente în cauză la stabilirea termenului de reînnoire efectele principiului *non reformatio in peius* prin raportare la hotărârea comisiei, ci instanţa se va raporta la situaţia condamnatului la momentul pronunţării hotărârii, fără a fi ţinută de evaluările comisiei; aşadar, nu există vreo prevedere legală care să oblige instanţa să stabilească acelaşi termen de reînnoire ca cel stabilit de comisia de liberare condiţionată. Astfel, în limita unui an, termenul poate fi mai mic, acelaşi sau mai mare prin comparaţie cu cel stabilit de comisia din penitenciar care a apreciat anterior că nu se impune liberarea condiţionată;

- în ipoteza în care cererea sau propunerea de liberare condiţionată se respinge pentru neîndeplinirea condiţiei privitoare la fracţia prevăzută de lege, iar perioada rămasă de executat până la împlinirea acestei fracţii este mai mică de 1 an, instanţa va stabili ca cererea sau propunerea să fie reînnoită într-un termen situat anterior datei la care pedeapsa este considerată executată integral prin privare de libertate;

- termenul de reînnoire a cererii/propunerii de liberare condiţionată în cazul în care soluţia se întemeiază pe neîndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege, inclusiv în cazul în care perioada rămasă până la împlinirea fracţiei legale este mai mică sau egală cu 1 an se stabileşte conform prevederilor art. 269 C.proc.pen. (pe zile, pe luni, ori chiar pe durata de 1 an, anterior datei la care pedeapsa este considerată executată integral prin privare de libertate) şi curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care a fost respinsă cererea de liberare şi fixat termenul de reiterare;

Termenul fixat de instanța de judecată, după a cărui expirare cererea sau propunerea de liberare condiționată poate fi reînnoită și care poate fi de cel mult un an, este lăsat la aprecierea instanței, aspect ce se încadrează în logica mecanismului dispunerii liberării condiționate, care include o apreciere proprie a instanței cu privire la îndreptarea persoanei condamnate și la capacitatea acesteia de a se integra în societate. Această apreciere are la bază datele și informațiile din procesul-verbal, întocmit de comisia pentru liberare condiționată cu prilejul formulării propunerii de liberare condiționată, documentele care atestă mențiunile cuprinse în procesul-verbal anterior precizat, precum și orice alte informații furnizate de administrația penitenciarului, ce relevă conduita persoanei condamnate în perioada executării fracției obligatorii de pedeapsă. Prin urmare, în acord cu particularitățile fiecărei situații concrete, instanța învestită cu soluționarea cererii de liberare condiționată, în condițiile în care constată că persoana condamnată nu îndeplinește condițiile legale pentru dispunerea acestei forme de

executare a pedepsei, stabileşte un interval de timp, care va curge de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti de respingere a cererii de liberare condiţionată, timp pe care îl consideră necesar pentru ca persoana în cauză să îşi îndeplinească condiţiile a căror neîndeplinire a fost constatată prin hotărârea judecătorească de respingere a cererii de liberare condiţionată, termen a cărui lungime va fi stabilită în funcţie de natura condiţiilor neîndeplinite şi de timpul necesar pentru îndeplinirea lor. Cum legea nu prevede o lungime minimă a termenului astfel reglementat, ci doar durata lui maximă – de un an, acesta va putea fi un termen extrem de redus, instanţa de judecată învestită conform art. 587 alin. (1) C.proc.pen. fiind singura în măsură să aprecieze nevoia de timp pentru îndeplinirea tuturor condiţiilor legale specifice instituţiei liberării condiţionate *(DCC nr. 67/2019, M.Of. nr. 388 din 17 mai 2019).*

Deşi nu este prevăzută expres, din ansamblul reglementării liberării condiţionate rezultă şi o altă condiţie: în cazul în care situaţia persoanei condamnate a fost examinată şi s-a stabilit un termen de reiterare, acest termen trebuie să se fi împlinit. Totodată, acest termen nu poate fi modificat ulterior, o interpretară contrară fiind de natură a conduce la încălcarea principiului autorităţii de lucru judecat a unei hotărâri judecătoreşti *(Jud. Sectorului 5 Bucureşti, sentinţa penală nr. 2629 din 15 noiembrie 2016, în A. Iugan, C.pen. adnotat).*

Instanţa de control judiciar apreciază că se impune reducerea termenului fixat pentru reînnoirea cererii de liberare condiţionată, reţinându-se că petentul condamnat a participat la diverse activităţi şi programe educaţionale, ceea ce arată că există posibilitatea ca acesta să-şi revizuiască comportamentul şi să demonstreze că merită clemenţa organelor judiciare într-un interval de timp rezonabil fixat de instanţa de fond, astfel că termenul de 6 luni fixat de instanţa de fond este excesiv în raport de conduita avută de persoana condamnată şi prezumţia ce trebuie generată că acesta va îndeplini condiţiile pentru admiterea cererii de liberare condiţionată *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 78/2014, nepublicată).*

- în situaţia în care persoana condamnată introduce o nouă cerere de liberare condiţionată înainte de împlinirea termenului de reiterare (termen dilatoriu, prohibitiv), instanţa ***va constata prematuritatea cererii***;

- dacă instanţa apreciază că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege, dispune prin sentinţă liberarea condiţionată a condamnatului; hotărârea judecătorească trebuie să cuprindă prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiţionate şi atenţionarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare şi a consecinţelor la care se expune dacă va mai comite infracţiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori dacă nu va executa obligaţiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere;

- sentinţa primei instanţe poate fi atacată *cu contestaţie la tribunalul în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere*, în termen de 3 zile de la comunicare;

- termenul de 3 zile curge de la comunicare atât pentru parchet, cât şi pentru persoana condamnată, dispoziţiile art. 425^1 alin. (2) C.proc.pen. (potrivit cărora calea de atac a contestaţiei poate fi exercitată de procuror în termen de 3 zile de la pronun-

ţare) nefiind aplicabile faţă de caracterul lor subsidiar, în condiţiile în care există o reglementare explicită a datei de la care curge calea de atac a contestaţie în art. 587 alin. (3) C.proc.pen.;

- contestaţia formulată de procuror este suspensivă de executare; prin urmare, sentinţa prin care se dispune liberarea condiţionată nu este executorie de la data pronunţării;

- o copie de pe hotărârea rămasă definitivă se comunică serviciului de probaţiune competent, precum şi unităţii de poliţie în a cărei circumscripţie locuieşte cel eliberat.

6.3. Termenul de supraveghere

- potrivit art. 2 din Legea nr. 253/2013, *termenul de supraveghere* sau *durata supravegherii* desemnează intervalul de timp în care persoana faţă de care s-a dispus liberarea condiţionată trebuie să respecte obligaţiile ori măsurile de supraveghere care intră în conţinutul acestei modalităţi de individualizare;

- este termenul în care se verifică conduita persoanei condamnate care a beneficiat de liberarea condiţionată;

- în cazul în care s-a dispus liberarea condiţionată din pedeapsa detenţiunii pe viaţă, termenul de supraveghere este predeterminat de lege: **10 ani**;

- dacă liberarea condiţionată a fost dispusă din pedeapsa închisorii, **intervalul cuprins între data liberării condiţionate şi data împlinirii duratei pedepsei** constituie termen de supraveghere pentru condamnat, dacă este de cel puţin 2 ani[1];

- ***durata termenului de supraveghere*** se determină prin scăderea din pedeapsa aplicată prin hotărârea definitivă a instanţei a duratei privării de libertate *antesententiam* (măsura arestării preventive, arestului la domiciliu, internarea medicală), precum şi privării de libertate *postsententiam* până la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată (perioada efectiv executată în penitenciar); nu se va deduce şi perioada considerată ca executată în considerare inclusiv a muncii prestate în penitenciar;

- termenul de supraveghere este un termen substanţial care se calculează pe zile pline.

6.4. Măsuri de supraveghere

- *în cazul dispunerii liberării condiţionate din executarea pedepsei detenţiunii pe viaţă sau în cazul în care* **restul din pedeapsa închisorii rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare**, instanţa de judecată **trebuie** să dispună ca persoana liberată condiţionat să respecte următoarele **cinci măsuri de supraveghere**:

1. să se prezinte la serviciul de probaţiune, la datele fixate de acesta;

2. să primească vizitele persoanei desemnate cu supravegherea sa;

3. să anunţe, în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

---

[1] Nu va exista o supraveghere a celui liberat condiţionat dacă perioada de timp până la împlinirea duratei pedepsei este mai mică de 2 ani.

4. să comunice schimbarea locului de muncă;

5. să comunice informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

- impunerea acestor măsuri de supraveghere este ***obligatorie şi cumulativă***;

- nu se poate dispune impunerea unor măsuri de supraveghere în ipoteza în care restul din pedeapsa închisorii rămas de executat este mai mic de 2 ani;

- măsurile de supraveghere ***nu se execută pe întreaga durată a termenului de supraveghere***, ci din momentul acordării liberării condiţionate, pe o perioadă egală cu o ***treime din durata termenului de supraveghere, dar nu mai mult de 2 ani***;

- instanţa nu poate dispune modificarea sau încetarea măsurilor de supraveghere, această măsură putând fi aplicată numai cu privire la obligaţiile impuse condamnatului liberat;

- instanţa de judecată care a dispus liberarea condiţionată transmite serviciului de probaţiune o copie de pe hotărârea prin care s-a acordat liberarea, cu menţiunea că toate măsurile de supraveghere prevăzute la art. 101 alin. (1) C.pen. se execută integral, potrivit legii, şi cu *indicarea perioadei de executare a măsurilor de supraveghere, deoarece supravegherea nu se întinde pe durata întregului termen de supraveghere* (art. 58 din Legea nr. 253/2013).

6.5. Obligaţii

- în cazul liberării condiţionate din executarea pedepsei detenţiunii pe viaţă sau în cazul în care **restul din pedeapsa închisorii rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare**, *pe lângă măsurile de supraveghere*, instanţa ***poate impune*** persoanei faţă de care s-a dispus liberarea condiţionată să execute *una sau mai multe* obligaţii dintre cele prevăzute limitativ de art. 101 alin. (2) C.pen.

- spre deosebire de instituţia amânării aplicării pedepsei şi de cea a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, în cazul liberării condiţionate munca neremunerată în folosul comunităţii nu poate fi impusă cu titlu de obligaţie pe durata termenului de supraveghere;

A. Obligaţii de „a face"

Persoanei liberate condiţionat îi *poate fi impusă* **cel puţin una dintre următoarele obligaţii:**

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, primind copia hotărârii judecătoreşti prin care s-a acordat liberarea condiţionată, ***decide, pe baza evaluării iniţiale*** a persoanei, cursul ce trebuie urmat şi instituţia din comunitate în care urmează să aibă loc, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii prin care s-a acordat liberarea, precum şi decizia sa;

- *supravegherea şi controlul* respectării obligaţiei de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională, atât cu privire la persoana liberată, cât şi cu privire la instituţia stabilită, *se efectuează de serviciul de probaţiune competent* (art. 59 din Legea nr. 253/2013).

b) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate.

- ***consilierul de probaţiune*** din cadrul serviciului de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana care trebuie să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială, primind copia hotărârii judecătoreşti, ***decide, pe baza evaluării iniţiale*** a persoanei, programul sau programele care trebuie urmate, precum şi, dacă este cazul, instituţia, respectiv instituţiile din comunitate în care urmează să aibă loc acestea, comunicând acestei instituţii o copie de pe dispozitivul hotărârii, precum şi decizia sa;

- *supravegherea şi controlul* respectării obligaţiei de a urma unul sau mai multe programe de reintegrare socială, atât cu privire la persoana liberată, cât şi cu privire la instituţia din comunitate stabilită *se efectuează de serviciul de probaţiune competent* (art. 60 din Legea nr. 253/2013);

- în cazul în care au fost impuse obligaţii „de a face", acestea nu se vor executa pe întreaga durată a termenului de supraveghere, ci din momentul acordării liberării, pe o perioadă egală cu o treime din durata termenului de supraveghere, dar nu mai mult de 2 ani.

B. Obligaţii de „a nu face"

Persoanei liberate condiţionat îi *poate fi impusă* **cel puţin una dintre următoarele obligaţii**:

a) să nu părăsească teritoriul României;

b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

c) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori să nu se apropie de acestea[1];

---

[1] Potrivit art. 53 din Legea nr. 254/2013, administraţia penitenciarului are obligaţia de a comunica persoanei vătămate punerea în libertate a deţinutului la data executării în întregime a pedepsei, în conformitate cu dispoziţiile art. 404 alin. (6) C.proc.pen., la datele de contact furnizate de persoana vătămată în cursul procesului penal şi transmise distinct de instanţa de executare odată cu transmiterea hotărârii de condamnare şi a mandatului de executare. În cazul în care punerea în libertate a făptuitorului are loc înainte de împlinirea termenului de executare a pedepsei sau a măsurilor preventive privative de libertate, informarea părţii vătămate o realizează organul judiciar care a dispus liberarea, sau după caz, instanţa de executare. În cazul permisiunii de ieşire din penitenciar, al desfăşurării activităţilor de către deţinuţii din regim deschis, care se deplasează neînsoţiţi în exteriorul locului de deţinere, precum şi în situaţia producerii unei evadări, informarea părţii vătămate o realizează organul de poliţie sesizat de către administraţia locului de deţinere. Totodată, atunci când, odată cu acordarea liberării condiţionate, instanţa impune condamnatului să execute obligaţia prevăzută la art. 101 alin. (2)

d) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanţă;

e) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme[1].

- obligaţiile *„de a nu face"* pot fi impuse persoanei liberate condiţionat în măsura în care nu au fost aplicate în conţinutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi (şi, implicit, al pedepsei accesorii care se execută până când pedeapsa închisorii sau detenţiunea pe viaţă este executată sau considerată ca executată);

- în cazul în care pedeapsa principală stabilită de instanţă este *detenţiunea pe viaţă* (pe lângă care nu poate fi aplicată pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi) ***este obligatorie aplicarea de pedepse accesorii***; astfel, *se va dispune (măsură obligatorie, iar nu facultativă)* interzicerea ca pedeapsă accesorie a tuturor drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) C.pen. sau a unora dintre acestea; în ipoteza în care liberarea condiţionată se dispune din executarea pedepsei detenţiunii pe viaţă, pot fi impuse *obligaţii de „a nu face"*, doar în măsura în care exercitarea aceloraşi drepturi nu a fost interzisă ca pedeapsă accesorie, caz în care executarea pedepsei accesorii va opera pe durata termenului de supraveghere al liberării condiţionate până când pedeapsa principală este considerată ca executată; astfel, se evită interzicerea exercitării aceleiaşi categorii de drepturi atât cu titlu de pedeapsă (accesorie) cât şi cu titlu de obligaţie *„de a nu face"* ce poate fi impusă pe durata termenului de supraveghere;

- în situaţia în care liberarea condiţionată se dispune din executarea pedepsei închisorii pot fi impuse *obligaţii de „a nu face"*, doar în măsura în care exercitarea aceloraşi drepturi nu a fost interzisă ca pedeapsă complementară (şi, implicit, ca pedeapsă accesorie), caz în care executarea pedepsei accesorii va opera pe durata termenului de supraveghere al liberării condiţionate până când pedeapsa principală este considerată ca executată; astfel, se evită interzicerea exercitării aceleiaşi categorii de drepturi atât cu titlu de pedeapsă (complementară/accesorie), cât şi cu titlu de obligaţie *„de a nu face"* ce poate fi impusă pe durata termenului de supraveghere;

- având în vedere caracterul general al unor obligaţii de *„a nu face"*, dar şi scopul acestora (prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni), instanţa trebuie să individualizeze, în concret, conţinutul fiecărei obligaţii, ţinând seama de împrejurările cauzei (de pildă, să nu comunice cu X sau Y, membrii familiei victimei Z sau să nu se afle pe stadionul Ghencea din Bucureşti etc.);

- dacă instanţa a impus obligaţiile *„de a nu face"* prevăzute de acestea se vor executa ***pe toată durata termenului de supraveghere***.

În cazul impunerii faţă de persoana liberată condiţionat *a unei/unor obligaţii de „a nu face"*, **judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii definitive următoarelor instituţii sau autorităţi**, după cum urmează (art. 58 din Legea nr. 253/2013):

---

lit. e) din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările şi completările ulterioare, informarea persoanei vătămate se va face şi asupra acestei obligaţii, precum şi a duratei sale.

[1] Potrivit art. 28 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 295/2004, anularea dreptului de a deţine arme rezultă *ex lege* în cazul în care soluţia pronunţată este una *de condamnare* pentru infracţiuni comise cu intenţie/praeterintenţie ori pentru infracţiuni prevăzute de Legea nr. 295/2004, cu condiţia ca pedeapsa aplicată să fie detenţiunea pe viaţă sau închisoarea mai mare de un an.

a) *pentru obligaţia de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele care au comis infracţiunea sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori de a nu se apropia de acestea, comunicarea se face persoanelor cu care condamnatul nu are dreptul să intre în legătură ori să se apropie*, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratelor judeţene de poliţie de la domiciliul acestora;

b) *pentru obligaţia de a nu se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă*, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratului General al Poliţiei Române;

c) *pentru obligaţia de nu a nu conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanţă*, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în a cărui circumscripţie îşi are locuinţa condamnatul;

d) *pentru obligaţia de a nu deţine, purta şi folosi orice categorie de arme*, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul;

e) *pentru obligaţia de a nu părăsi teritoriul României*, comunicarea se face Inspectoratului General al Poliţiei de Frontieră, Direcţiei Generale de Paşapoarte şi Oficiului Român pentru Imigrări, în situaţia cetăţenilor străini.

Verificarea respectării obligaţiilor de „a nu face" nu cade în sarcina serviciului de probaţiune, ci a *autorităţilor sau instituţiilor enumerate mai sus*, care sunt notificate de către judecătorul delegat cu executarea; în cazul constatării încălcării unei/unor obligaţii de „a nu face", autorităţile sau instituţiile competente *vor sesiza serviciul de probaţiune, iar nu judecătorul delegat cu executarea.*

6.5.1. Modificarea obligaţiilor

- pe parcursul termenului de supraveghere, obligaţiile impuse prin hotărârea judecătorească definitivă prin care s-a dispus liberarea condiţionată pot fi *modificate de* ***instanţa care a dispus liberarea condiţionată***, pentru a asigura persoanei liberate şanse sporite de îndreptare şi reintegrare socială, *fie prin impunerea unor noi obligaţii* care nu fuseseră anterior impuse de instanţă, *fie prin modificarea conţinutului obligaţiilor existente prin sporirea/diminuarea condiţiilor de executare*;

- ***sesizarea instanţei*** în vederea modificării obligaţiilor se poate face ***de serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea celui liberat sau a persoanei vătămate), după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune);

- procedura de judecată este cea din materia *fazei de executare*: şedinţa este publică şi se desfăşoară cu citarea persoanei liberate condiţionat şi participarea procurorului; asistenţa juridică nu este obligatorie; instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare;

- în ipoteza în care persoana liberată condiţionat a sesizat direct instanţa de executare, constituindu-se astfel un dosar penal având ca obiect modificarea obligaţiilor, instanţa va trebui să dispună trimiterea, pe cale administrativă, a cererii la judecătorul delegat cu executarea care are drept de sezină pentru ca acesta să evalueze dacă se impune sesizarea instanţei; aşadar, nu se poate obţine modificarea obligaţiilor pe calea contestaţiei la executare formulate de persoana liberată condiţionat, aceasta fiind inadmisibilă;

- pe parcursul termenului de supraveghere, se poate dispune de mai multe ori modificarea obligaţiilor, legea neprevăzând în această materie nicio limitare;

- nu constituie modificare a obligaţiilor obţinerea de către persoana liberată condiţionat a ***permisiunii în executarea obligaţiilor*** prevăzute la art. 101 alin. (2) lit. d) şi e) C.pen. (obligaţia de a nu comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori să nu se apropie de acestea, respectiv obligaţia de a nu se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă). *Permisiunea în executarea obligaţiilor poate fi acordată* ***de consilierul de probaţiune, prin decizie****, pe durata termenului de supraveghere pentru o perioadă de timp de maximum 5 zile în următoarele* ***cazuri***: **1.** participarea persoanei liberate condiţionat la căsătoria, botezul sau funeraliile unui membru de familie; **2.** participarea la un concurs în vederea ocupării unui loc de muncă; **3.** susţinerea unui examen; **4.** urmarea unui tratament sau a unei intervenţii medicale (în acest ultim caz în mod excepţional, permisiunea poate fi acordată pentru durata de timp necesară pentru urmarea tratamentului sau a intervenţiei medicale, chiar dacă aceasta este mai mare de 5 zile). Pe durata permisiunii, prezenţa persoanei liberate condiţionat în anumite locuri sau luarea legăturii cu anumite persoane nu reprezintă o încălcare a obligaţiilor impuse. Durata permisiunii se include în termenul de supraveghere (art. 45 din Legea nr. 253/2013); despre acordarea permisiunii, *consilierul de probaţiune încunoştinţează persoanele sau instituţiile* prevăzute la art. 29 alin. (1) lit. m) şi n) din Legea nr. 253/2013[1], *precum şi judecătorul delegat cu executarea.* Potrivit art. 17 alin. (3) coroborat cu art. 16 alin. (2), art. 15 lit. f) din Legea nr. 253/2013, *decizia emisă de* consilierul de probaţiune care este obligatorie pentru persoanele liberate condiţionat şi instituţiile din comunitate vizate; ***împotriva deciziei***

---

[1] Potrivit art. 29: *m)* pentru interzicerea dreptului de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă, comunicarea se face inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care s-a dispus interdicţia pentru locuri, manifestări sau adunări în afara acestei circumscripţii, Inspectoratului General al Poliţiei Române; *n)* pentru interzicerea dreptului de a comunica cu victima ori cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele care au comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori de a se apropia de acestea, comunicarea se face persoanelor cu care condamnatul nu are dreptul să intre în legătură ori de care nu are dreptul să se apropie, inspectoratului judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul, precum şi, dacă este cazul, celui în care îşi are locuinţa condamnatul şi, pentru cazurile în care victima sau persoanele stabilite de instanţă nu domiciliază în aceeaşi circumscripţie, inspectoratelor judeţene de poliţie de la domiciliul acestora.

consilierului de probaţiune, persoana poate face plângere la judecătorul delegat cu executarea care se pronunţă prin *încheiere care nu este supusă niciunei căi de* atac. Nerespectarea termenelor pentru care au fost acordate permisiuni din executarea obligaţiilor poate conduce la revocarea liberării condiţionate.

6.5.2. Încetarea obligaţiilor

- ***instanţa care a dispus liberarea condiţionată*** va dispune *încetarea executării* uneia/unora dintre obligaţiile pe care le-a impus prin hotărârea definitivă de liberare condiţionată, atunci când apreciază că menţinerea acestora nu mai este necesară;

- ***sesizarea instanţei*** în vederea încetării obligaţiilor se poate face ***de serviciul de probaţiune ori de judecătorul delegat cu executarea*** (la cererea celui liberat sau a persoanei vătămate), după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune; procedura de judecată este cea din materia *fazei de executare*: şedinţa este publică şi se desfăşoară cu citarea persoanei liberate condiţionat şi participarea procurorului; asistenţa juridică nu este obligatorie; instanţa de executare se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare;

- pe parcursul termenului de supraveghere, se poate dispune de mai multe ori încetarea executării unor obligaţii, legea neprevăzând în această materie nicio limitare.

6.5.3. Supravegherea

Serviciul de probaţiune joacă rolul central în verificarea respectării măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor pe durata termenului de supraveghere.

- în ceea ce priveşte ***măsurile de supraveghere***, persoana care a fost liberată condiţionat va trebui *să comunice* serviciului de probaţiune: *(i)* în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea; *(ii)* schimbarea locului de muncă; *(iii)* informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă;

- referitor la executarea ***obligaţiilor*** impuse de instanţă, ***serviciul de probaţiune are următoarele competenţe***:

a) ***supraveghează şi controlează executarea de către infractor a următoarelor obligaţii:***

1. de a urma un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

2. de a frecventa unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate.

b) ***primeşte sesizări de la organele abilitate cu privire la orice încălcări ale obligaţiilor pe care acestea sunt competente să le verifice;***

- serviciul de probaţiune nu are competenţa de a verifica în mod direct respectarea de către persoana liberată condiţionat a următoarelor obligaţii:

1. să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane stabilite de instanţă ori să nu se apropie de acestea;

2. să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

3. să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanţă; să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme; să nu părăsească teritoriul României.

Această competenţă aparţine organelor abilitate ale statului, în funcţie de natura obligaţiei, care au îndatorirea de a sesiza serviciul de probaţiune cu privire la orice încălcări ale acestor obligaţii.

c) ***sesizează instanţa***, dacă pe durata termenului de supraveghere:

1. au intervenit motive care justifică fie modificarea obligaţiilor impuse de instanţă, fie încetarea executării unora dintre acestea;

2. persoana liberată condiţionat nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin.

6.6. Revocarea liberării condiţionate

Instanţa de judecată **trebuie să dispună revocarea** liberării condiţionate, în cazul în care:

a) *persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al liberării condiţionate o infracţiune, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnată la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen;*

- instanţa competentă să se pronunţe asupra revocării liberării condiţionate în condiţiile art. 104 alin. (2) C.pen. este ***instanţa care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea*** care atrage revocarea; aceasta se poate sesiza din oficiu sau, după caz, poate fi sesizată de procuror; dacă nu a existat o astfel de sesizare în faţa primei instanţe care să fi fost dezbătută, instanţa de apel nu poate dispune direct în calea de atac revocarea liberării condiţionate.

b) *pe parcursul termenului de supraveghere, persoana liberată condiţionat, cu rea-credinţă, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligaţiile impuse.*

- spre deosebire de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, revocarea liberării condiţionate nu poate interveni în legătură cu îndeplinirea obligaţiilor civile în termenul de supraveghere; îndeplinirea obligaţiilor civile este o condiţie ce se analizează la momentul dispunerii măsurii liberării condiţionate;

- în cazul în care constată nerespectarea uneia sau a unora dintre măsurile de supraveghere sau obligaţiile stabilite de instanţă pe durata termenului de supraveghere, ***consilierul de probaţiune*** verifică motivele care au determinat această nerespectare şi întocmeşte un raport. Dacă apreciază că nerespectarea s-a făcut cu rea-credinţă, ***sesizează instanţa*** în vederea revocării liberării condiţionate;

- în situaţia în care constată încălcarea uneia dintre obligaţiile impuse prin hotărârea de liberare condiţionată, organele abilitate însărcinate cu verificarea modului de îndeplinire a acestor obligaţii ***sesizează serviciul de probaţiune***; încălcarea acestor obligaţii poate fi sesizată şi de persoana vătămată sau de altă persoană interesată;

- instanţa competentă să se pronunţe cu privire la revocarea liberării condiţionate în acest caz este ***judecătoria care a dispus liberarea condiţionată, respectiv judecă-***

toria în a cărei circumscripţie se afla locul de deţinere în care condamnatul execută pedeapsa privativă de libertate;

- ***sesizarea instanţei*** în vederea revocării liberării condiţionate poate fi făcută şi de către procuror, în cazul comiterii unei noi infracţiuni în termenul de supraveghere, ***şi de către judecătorul delegat cu executarea***, la cererea persoanei vătămate sau a altei persoane interesate, după consultarea raportului întocmit de consilierul de probaţiune. Raportul de evaluare însoţeşte sesizarea judecătorului delegat;

- indiferent dacă sesizarea instanţei de executare este făcută de consilierul de probaţiune sau de judecătorul delegat cu executarea este necesar ca acesta *să fie realizată în termenul de supraveghere*; prin urmare, nu se va putea dispune revocarea liberării condiţionate dacă nerespectarea măsurilor de supraveghere sau neexecutarea obligaţiilor este descoperită după expirarea termenului de supraveghere ori atunci când, deşi este descoperită în termenul de supraveghere, sesizarea instanţei de executarea cu cererea de revocare are loc după expirarea termenului;

- regulile procedurale sunt cele generale prevăzute de art. 597 C.proc.pen.;

- instanţa în faţa căreia hotărârea a rămas definitivă este obligată să comunice locului de deţinere şi serviciului de probaţiune, atunci când este cazul, o copie de pe dispozitivul prin care s-a dispus revocarea liberării condiţionate.

6.7. Anularea liberării condiţionate

- este o măsură ce poate fi dispusă de instanţa de judecată în situaţia în care *se descoperă*, înainte de expirarea termenului de supraveghere, că cel condamnat mai săvârşise o infracţiune înainte de pronunţarea hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată ori până la rămânerea definitivă a acesteia, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii, chiar după expirarea termenului de încercare; cauza anulării este anterioară rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată;

- prin ***decizia nr. 10/HP/2020***, instanţa supremă a arătat că anularea liberării condiţionate se poate dispune atât în ipoteza infracţiunilor comise anterior liberării condiţionate şi descoperite după acordarea liberării condiţionate, până la împlinirea termenului de supraveghere, cât şi în situaţia infracţiunilor săvârşite anterior liberării condiţionate şi descoperite anterior liberării condiţionate (de pildă, infracţiunea nou-descoperită a fost comisă după pronunţarea în primă instanţă a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată, în interiorul termenului în care putea fi declarat apelul);

- prin *descoperire*[1] înţelegem atât situaţia în care organele de urmărire penală sunt sesizate (din oficiu sau prin plângere, denunţ, ori plângere prealabilă), cât şi ipoteza

---

[1] *În acest sens*, în doctrină (*Ş. Daneş, V. Papadopol*, Individualizarea judiciară a pedepselor, ed. a 2-a, Ed. Juridică, Bucureşti, p. 331) s-a apreciat că *descoperirea unei infracţiuni* înseamnă luarea la cunoştinţă de către autorităţile competente să cerceteze infracţiunea, să îl identifice pe făptuitor şi să ia măsuri pentru tragerea la răspundere penală a acestuia. *Tot astfel*, în *decizia nr. 10/HP/2020* s-a arătat că sintagma „descoperirea unei infracţiuni" nu a fost raportată la un anumit moment procesual, însă, pentru ca anularea liberării condiţionate să opereze, este necesar să se descopere până la împlinirea duratei pedepsei că persoana condamnată a săvârşit această infracţiune. În acest mod se asigură stabilitatea situaţiilor juridice defi-

în care fapta este descoperită de organele de constatare prevăzute de art. 61 C.proc.pen., procesul-verbal întocmit de acestea constituind actul de sesizare al organelor de urmărire penală[1]; relevanţă prezintă numai data descoperirii infracţiunii, nu şi data descoperirii infractorului, aceasta putând fi şi ulterioară expirării termenului de supraveghere;

- competenţa materială pentru dispunerea anulării liberării condiţionate aparţine ***instanţei care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea care atrage anularea***;

- tratamentul sancţionator al pluralităţii de infracţiuni urmează regulile de la concursul de infracţiuni sau, după caz, de la recidivă (infracţiunea pentru care s-a dispus liberarea condiţionată constituind cel de-al doilea termen al recidivei) ori de la pluralitatea intermediară (infracţiunea pentru care s-a dispus liberarea condiţionată constituind cel de-al doilea termen al pluralităţii intermediare).

§7. Intervenirea unei legi de dezincriminare

- potrivit art. 595 alin. (1) C.proc.pen., când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege care nu mai prevede ca infracţiune fapta pentru care s-a pronunţat condamnarea (*lege de dezincriminare*), *instanţa de executare*, sau dacă cel condamnat se află în executarea pedepsei sau a unei măsuri educative, *instanţa corespunzătoare în grad în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere sau, după caz, centrul educativ ori centrul de detenţie* va face aplicarea art. 4 C.pen., *din oficiu sau la cererea procurorului ori a persoanei condamnate*;

---

nitiv câştigate, astfel că infracţiunile descoperite ulterior împlinirii termenului de supraveghere nu vor mai determina anularea liberării condiţionate, pedepsele aplicate pentru acestea fiind executate separat.

[1] În *decizia nr. 10/HP/2020* s-a arătat că „Dacă la momentul analizării îndeplinirii condiţiilor pentru liberarea condiţionată instanţa competentă avea date despre săvârşirea de către persoana condamnată a unei infracţiuni anterior acestui moment, putea ţine cont de aceasta doar dacă ar fi fost constatată într-o hotărâre judecătorească de condamnare, rămasă definitivă, cunoscută de către instanţa competentă să dispună liberarea condiţionată. Numai în această situaţie instanţa de judecată, care analiza îndeplinirea condiţiilor pentru liberarea condiţionată, ar fi putut constata că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru liberarea condiţionată. Dacă la data acordării liberării condiţionate pentru infracţiunea săvârşită de către persoana condamnată anterior acestui moment a fost începută urmărirea penală *in rem*, s-a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de persoana condamnată, s-a pus în mişcare acţiunea penală ori s-a pronunţat o hotărâre în primă instanţă, este evident că infracţiunea a fost descoperită de către autorităţi, însă nu poate fi avută în vedere la analiza îndeplinirii condiţiilor pentru acordarea liberării condiţionate, întrucât operează prezumţia de nevinovăţie. În aceste situaţii, instanţa care judecă infracţiunea săvârşită de persoana condamnată anterior acordării liberării condiţionate va putea dispune anularea liberării condiţionate, dacă sunt îndeplinite şi celelalte condiţii prevăzute de art. 105 alin. (1) C.pen. Totodată, este însă posibil ca, din diferite motive, infracţiunile săvârşite de persoana condamnată până la data liberării condiţionate să fi fost descoperite anterior acordării liberării condiţionate, dar să nu fi ajuns la cunoştinţa instanţei de judecată, astfel încât să poată fi avute în vedere la analiza îndeplinirii condiţiilor pentru acordarea liberării condiţionate".

- se va reţine incidenţa art. 4 C.pen. atât în cazul în care după comiterea unei infracţiuni şi până la soluţionarea definitivă a cauzei penale a intervenit o lege de dezincriminare, cât şi atunci când aceasta intervine după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti prin care s-a constatat comiterea infracţiunii;

- ***aplicarea legii de dezincriminare în condiţiile art. 4 C.pen.*** este incidentă şi în cazul ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului *aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse*; având în vedere că efectele legii de aprobare/respingere a ordonanţei de urgenţă se produc numai pentru viitor şi că, de la momentul săvârşirii infracţiunii şi până la judecarea ei definitivă, aceste ordonanţe de urgenţă (ori dispoziţii penale ale acestora) au fost în vigoare, va trebui reţinută ***aplicarea legii de dezincriminare în condiţiile art. 4 C.pen.***, în cazul în care: **1.** prin ordonanţa de urgenţă respinsă a fost dezincriminată o anumită faptă, fie prin abrogarea normei incriminatoare, fie prin prevederea faptei drept contravenţie; **2.** prin legea de aprobare a ordonanţei de urgenţă nu a fost acceptată dispoziţia de abrogare a unei norme de incriminare sau cea de contravenţionalizare a faptei ce constituia anterior infracţiune; **3.** prin ordonanţa de urgenţă respinsă au fost incriminate fapte care anterior nu erau prevăzute de lege ca infracţiuni;

- ***aplicarea legii de dezincriminare în condiţiile art. 4 C.pen.*** este incidentă şi în cazul actelor normative ori prevederilor din acestea *declarate neconstituţionale ca urmare a soluţionării de Curtea Constituţională a unei excepţii de neconstituţionalitate ridicate în faţa instanţelor de judecată (controlul de constituţionalitate a posteriori)*; în acest sens, în DCC nr. 651/2018 Curtea Constituţională a arătat că: „posibilitatea producerii unor efecte specifice dezincriminării unei fapte sau specifice intervenirii unei pedepse mai uşoare decât cea care se execută poate fi generată nu numai de o lege nouă de dezincriminare sau o lege penală mai favorabilă, ci şi de însăşi o decizie a Curţii Constituţionale prin care se constată neconstituţionalitatea unei norme de incriminare. Astfel, dezincriminările intervin atât prin intermediul abrogării/modificării textelor legale preexistente, dar şi prin intermediul deciziei Curţii Constituţionale prin care se admite excepţia de neconstituţionalitate a unei norme de incriminare, cu consecinţa constatării neconstituţionalităţii întregului text de incriminare (Decizia nr. 363/2015) sau a unui/unor element/e constitutiv/e din conţinutul normei de incriminare (Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016). În acest din urmă caz, se produce o reconfigurare a elementelor constitutive ale unei norme de incriminare printr-o decizie a instanţei de contencios constituţional, sens în care Curtea constată că prin efectele deciziei sale *se pot reconfigura anumite infracţiuni*"; tot astfel, în ***decizia nr. 6/HP/2017*** instanţa supremă a arătat că o decizie prin care se constată neconstituţionalitatea unei norme de incriminare, având ca efect dezincriminarea, „poate privi norma în integralitatea sa ori numai anumite variante de incriminare (prin constatarea neconstituţionalităţii unor teze ale normei de incriminare sau a unor sintagme din norma de incriminare care determină existenţa unor variante de incriminare). În această ipoteză, constatarea neconstituţionalităţii are ca efect dezincriminarea acelei variante vizate de decizia instanţei de contencios constituţional, iar nu a tuturor variantelor prevăzute în norma de incriminare";

- prin DCC nr. 683/2018 s-a apreciat că „decizia Curții Constituționale prin care este constatată neconstituționalitatea unei norme de incriminare face ca, de la data publicării sale, fapta incriminată și considerată anterior socialmente periculoasă să nu mai existe, adică produce efecte similare unei legi de dezincriminare. Împrejurarea că legiuitorul nu intervine pentru a pune de acord dispozițiile de incriminare constatate neconstituționale cu decizia Curții Constituționale nu constituie un argument pentru respingerea cererilor de înlăturare a pedepselor aplicate, întrucât, *per a contrario*, decizia Curții Constituționale de constatare ca neconstituțională a unei norme de incriminare ar fi lipsită de efectele sale general obligatorii, consacrate de art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală";

- prin Legea de modificare a Codului de procedură penală s-a prevăzut în acest sens că dispoziţiile art. 595 alin. (1) C.proc.pen. cu privire la intervenţia legii de dezincriminare se aplică în mod corespunzător și în cazul admiterii unei excepții de neconstituționalitate, dacă, în urma acestei decizii a Curții Constituționale, o faptă determinată nu mai întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni sau forma de vinovăție cerută de lege pentru existența infracțiunii ori dacă respectiva decizie determină reducerea limitei maxime a pedepsei sau a măsurii prevăzute de lege, iar pedeapsa sau măsura care se execută ori urmează a se executa depășește acest maxim;

Deciziile instanței constituționale, prin caracterul lor general obligatoriu, creează cadrul necesar aplicării art. 4 C.pen. privind dezincriminarea, atât pentru cauzele în curs, cât și pentru cele definitiv soluționate, întrucât ele au aptitudinea de a scoate din vigoare o normă de incriminare. Or, în măsura în care art. 4 C.pen. prevede expres retroactivitatea legii de dezincriminare, toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la faptele dezincriminate încetând prin intrarea în vigoare a legii noi, rezultă că și decizia Curții Constituționale, asimilată ca efecte juridice legii de dezincriminare, trebuie să producă aceleași consecințe, deci să poată constitui temei pentru formularea unei cereri întemeiate pe art. 595 C.proc.pen. *(DCC nr. 461/2018, www.ccr.ro).*

Codul de procedură penală prevede mai multe situaţii juridice care decurg din lipsa prevederii unei fapte ca infracţiune. Astfel, o primă procedură incidentă în cauză este aceea prevăzută în cadrul recursului în casaţie, când poate fi invocat motivul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.proc.pen. (inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală). O a doua procedură, prevăzută de Codul procedură penală, este aceea descrisă în art. 595 alin. (1) C.proc.pen. Au existat şi ipoteze în care au fost invocate prevederile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., „când se iveşte vreo nelămurire cu privire la hotărârea care se execută sau vreo împiedicare la executare". Cu privire la aspectul particular al declarării ca neconstituţional a unui text de lege, procedura penală reglementează şi o cale de atac distinctă, aceea a revizuirii, prevăzută în art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. Fiecare dintre ipotezele descrise anterior presupune însă condiţii distincte în care cererile pot fi formulate, astfel încât, pe de o parte, căile extraordinare de atac să nu se suprapună între ele sau cu mijloacele de contestare a punerii în executare a unei decizii definitive, iar pe de altă parte, pentru a se asigura aplicarea efectelor legii de dezincriminare,

indiferent de momentul la care aceasta intervine în raport cu data rămânerii definitive a unei hotărâri de condamnare şi indiferent de persoana care o solicită. Astfel, în ceea ce priveşte recursul în casaţie, pe de o parte, există condiţionarea termenului în care acesta se formulează, iar, pe de altă parte, prin comparaţie cu prevederile art. 595 C.proc.pen., apare că momentul la care intervine legea de dezincriminare este situat fie înainte de pronunţarea hotărârii definitive, fie cel târziu până la expirarea termenului de declarare a acestei căi de atac. În consecinţă, în această primă ipoteză, pot fi valorificate doar acele legi de dezincriminare (*mutatis mutandis* şi cazul unei decizii a Curţii Constituţionale prin care norma de incriminare este declarată neconstituţională) care intră în vigoare cel târziu până la expirarea termenului de declarare a recursului în casaţie. În ceea ce priveşte revizuirea prevăzută în art. 453 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., motivul prevăzut de lege este legat de admiterea unei excepţii de neconstituţionalitate în respectiva cauză, atunci când consecinţele încălcării dispoziţiilor constituţionale continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunţate. Contestaţia prevăzută în art. 595 C.proc.pen. extinde posibilitatea de a beneficia de efectele unei legi de dezincriminare dincolo de termenul în care aceasta ar fi putut fi invocată în cadrul unui recurs în casaţie şi de persoanele care ar fi putut formula un recurs în casaţie sau persoanele care au invocat excepţia de neconstituţionalitate, sursă a dezincriminării, având în vedere că, în cadrul acestei proceduri, invocarea legii de dezincriminare se poate face din oficiu. Examinând normele ce preced, instanţa constată că persoana condamnată în prezenta cauză a solicitat aplicarea dispoziţiilor art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., dar că, în realitate, nelămurirea invocată de aceasta reprezintă o problemă de drept, reglementată în mod special în Codul de procedură penală, în art. 595, text care derogă de la dispoziţiile generale. O contestaţie la executare ce vizează nelămuriri cu privire la hotărârea ce se execută nu poate fi formulată în situaţia în care Codul procedură penală prevede o reglementare distinctă a respectivei probleme de drept, astfel cum este cazul în speţă. Mai mult, prin contestaţia la executare prevăzută în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. nu se poate modifica o hotărâre, aducându-se atingere autorităţii de lucru judecat ce ţine de incriminare. Pe această cale, se pot invoca numai aspecte ce privesc exclusiv executarea hotărârilor, nu se pot pune în discuţie legalitatea şi temeinicia hotărârilor în baza cărora se face executarea şi nu se poate ajunge la modificarea hotărârilor rămase definitive. Referitor la cazul prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., împiedicările la executare trebuie să se datoreze unor cauze legale prin care nu se poate pune în executare hotărârea sau nu poate continua executarea acesteia. Drept urmare, având în vedere critica invocată (în sensul că a fost condamnat contrar prevederilor deciziei Curţii Constituţionale nr. 405 din 15 iunie 2016, pentru o faptă parţial dezincriminată), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie urmează să califice cererea formulată de contestatorul A. ca fiind o contestaţie întemeiată pe dispoziţiile art. 595 C.proc.pen. şi să trimită cauza spre competentă soluţionare Curţii de Apel Iaşi, aceasta fiind instanţa corespunzătoare în grad în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, conform dispoziţiilor art. 595 alin. (2) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 110/A din 4 aprilie 2017, www.scj.ro).*

- având în vedere că efectele deciziei Curții Constituționale se produc numai pentru viitor și că, de la momentul săvârșirii infracțiunii și până la judecarea ei definitivă, aceste legi sau ordonanțe de urgență (ori dispoziții penale ale acestora) au fost în vigoare, va trebui reținută ***aplicarea legii de dezincriminare în condițiile art. 4 C.pen.***, în cazul în care a fost declarată neconstituțională o normă de incriminare, sau anumite elemente ale conținutului constitutiv care conduc la reconfigurarea normei prin restrângerea sferei faptelor incriminate;

- în vederea facilitării aplicării dispozițiilor legale referitoare la legea de dezincriminare, art. 3 LPANCP prevede că dispozițiile art. 4 C.pen. *sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii.* Însă, dispozițiile art. 4 C.pen. nu se aplică în situația în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire; prin urmare, evaluarea incidenței legii de dezincriminare se realizează *in concreto* prin raportare la fapta efectiv comisă cu privire la care se va evalua dacă mai este tipică prin raportare la noua reglementare; astfel, este posibil ca *in abstracto* norma de incriminare să fie prevăzută și de legea nouă, însă, prin raportare la elementele de tipicitate obiectivă și subiectivă, fapta concret comisă să nu mai fie incriminată;

- aplicarea legii de dezincriminare este întotdeauna retroactivă, această lege neputând în niciun caz ultraactiva;

- legea nouă de dezincriminare se va aplica și faptelor săvârșite sub legea veche (*aplicare retroactivă*), însă efectele sale juridice (de pildă, înlăturarea condamnării din antecedența penală, încetarea executării pedepsei etc.) se vor produce numai pentru viitor;

- în ceea ce privește aplicarea legii de dezincriminare faptelor comise anterior intrării sale în vigoare, se observă că, în mod similar legii penale mai favorabile, este vorba de o aplicare retroactivă, însă această situație nu conduce la includerea legii de dezincriminare (art. 4 C.pen.) în reglementarea noțiunii de lege penală mai favorabilă care are o consacrare legislativă distinctă (art. 5 C.pen.) și care are ca premisă existența unei continuități a incriminării în legile penale succesive; în plus, sunt diferite și efectele aplicării *postsententiam* a dispozițiilor art. 4 C.pen., respectiv art. 6 C.pen., în cazul în care legea nouă (mai favorabilă sau de dezincriminare) intră în vigoare după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

Ipoteze de dezincriminare:

1. pentru a fi în prezența unei legi de dezincriminare este necesară o analiză ***in concreto*** din care să rezulte că **fapta concretă prevăzută de legea penală veche nu mai este incriminată sub nicio formă în legea penală nouă** (de pildă, **1.** *prostituția* era incriminată ca infracțiune în art. 328 C.pen. din 1969, nefiind însă incriminată în Codul penal sau în vreo altă lege penală specială; **2.** Codul penal nu mai incriminează infracțiunea de *seducție*, operând și sub acest aspect o dezincriminare a faptelor prevăzute de art. 199 C.pen. din 1969);

- constatarea că o *faptă concretă* nu mai este prevăzută de legea penală poate rezulta, în cele mai multe cazuri, facil, prin analiza elementelor de tipicitate obiectivă sau subiectivă prevăzute de norma de incriminare; deopotrivă, pot fi esenţiale aspectele ce ţin de obiectul juridic sau material al infracţiunii, categoriile de persoane care pot fi subiecţi activi ai infracţiunii etc.; pot exista însă şi situaţii în care să fie necesară intervenţia instanţei supreme pe calea unor decizii pronunţate în recurs în interesul legii ori prin hotărârile prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, pentru a fi tranşată situaţia incriminării sau dezincriminării unor fapte (de exemplu, ***decizia nr. 12/HP/2014***);

După rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, contestaţia întemeiată pe dispoziţiile art. 595 C.proc.pen. constituie un mijloc procesual prin care poate fi invocată dezincriminarea, ca efect al unei decizii a Curţii Constituţionale de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate privind norma de incriminare. Contestaţia prevăzută în art. 595 C.proc.pen. extinde posibilitatea de a beneficia de efectele unei legi de dezincriminare dincolo de termenul în care aceasta ar fi putut fi invocată în cadrul unui recurs în casaţie şi de persoanele care ar fi putut formula un recurs în casaţie sau persoanele care au invocat excepţia de neconstituţionalitate, sursă a dezincriminării, având în vedere că, în cadrul acestei proceduri, invocarea legii de dezincriminare se poate face din oficiu. Examinând normele ce preced, instanţa constată că persoana condamnată în prezenta cauză a solicitat aplicarea dispoziţiilor art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., dar că, în realitate, nelămurirea invocată de aceasta reprezintă o problemă de drept, reglementată în mod special în Codul de procedură penală, în art. 595, text care derogă de la dispoziţiile generale. O contestaţie la executare ce vizează nelămuriri cu privire la hotărârea ce se execută nu poate fi formulată în situaţia în care Codul de procedură penală prevede o reglementare distinctă a respectivei probleme de drept, astfel cum este cazul în speţă. Mai mult, prin contestaţia la executare prevăzută în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. nu se poate modifica o hotărâre, aducându-se atingere autorităţii de lucru judecat ce ţine de incriminare. Pe această cale, se pot invoca numai aspecte ce privesc exclusiv executarea hotărârilor, nu se pot pune în discuţie legalitatea şi temeinicia hotărârilor în baza cărora se face executarea şi nu se poate ajunge la modificarea hotărârilor rămase definitive. Referitor la cazul prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. împiedicările la executare trebuie să se datoreze unor cauze legale prin care nu se poate pune în executare hotărârea sau nu poate continua executarea acesteia. În consecinţă, incidenţa DCC nr. 405/2016 – în sensul verificării existenţei ori a inexistenţei încălcării unei legi, ordonanţe sau ordonanţe de urgenţă – poate fi examinată în procedura reglementată în dispoziţiile art. 595 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 110/A din 4 aprilie 2017, www.scj.ro)*.

2. vom fi în prezenţa unei legi de dezincriminare şi atunci când prin legea nouă **este limitat domeniul de aplicare a unei infracţiuni** fie prin raportare la elementele constitutive, fie la subiectul activ sau pasiv al infracţiunii **prin raportare la faptele concrete care nu mai sunt acoperite de noua incriminare** [de pildă, **1.** vătămarea corporală din culpă prin care au fost produse leziuni traumatice pentru a căror

vindecare au fost necesare între 11 şi 90 de zile de îngrijiri medicale nu este incriminată de Codul penal, dacă fapta nu a fost săvârşită de către o persoană aflată sub influenţa băuturilor alcoolice ori a unei substanţe psihoactive sau în desfăşurarea unei activităţi ce constituie prin ea însăşi infracţiune; **2.** în cazul infracţiunii de luare de mită, varianta alternativă a elementului material constând în „nerespingerea unei promisiuni", prevăzută de art. 254 alin. (1) C.pen. din 1969, nu se mai regăseşte între faptele tipice prevăzute de art. 289 alin. (1) C.pen., actualul Cod neincriminând o asemenea faptă; **3.** tulburarea de posesie comisă fără utilizarea constrângerii sau desfiinţarea ori mutarea semnelor de hotar nu mai constituie infracţiune, ci un litigiu civil ce poate fi rezolvat pe calea acţiunii posesorii, art. 256 alin. (1) C.pen. incriminând numai ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, *prin violenţă sau ameninţare ori prin desfiinţarea sau strămutarea* semnelor de hotar, a unui imobil aflat în posesia altuia; **4.** fapta de „port fără drept, în locuri şi împrejurări în care s-ar putea primejdui viaţa sau integritatea corporală a persoanelor a unui obiect fabricat anume pentru tăiere" *comisă într-un spaţiu privat,* prevăzută de art. 2 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 61/1991, nu mai este incriminată de art. 372 alin. (1) C.pen. care sancţionează fapta de a purta fără drept obiecte fabricate anume pentru tăiere, constituie infracţiune doar în condiţiile în care aceasta se realizează *la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri special amenajate şi autorizate pentru distracţie ori agrement sau în mijloace de transport în comun*; **5.** infracţiunea de părăsirea locului accidentului în cazul în care în urma accidentului s-au produs numai daune materiale prevăzută de art. 89 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, nu mai este incriminată de dispoziţiile art. 338 alin. (1) C.pen.];

- o menţiune trebuie făcută cu privire la unele situaţii în care Codul penal a restrâns sfera de aplicare a unor infracţiuni; de exemplu, Codul penal a restrâns sfera de aplicare a infracţiunii de divulgare a secretului profesional, aceasta urmând să se aplice, nu la toate secretele profesionale, ci numai cu privire la datele sau informaţiile privind viaţa privată a unei persoane de care cel ţinut să păstreze secretul a luat cunoştinţă cu consimţământul persoanei vizate de aceste date, fie că i-au fost încredinţare nemijlocit, fie că le-a constatat în virtutea profesiei sau funcţiei, cu consimţământul celui în cauză. În această ipoteză nu trebuie considerat că a operat o dezincriminare a divulgării altor date, ci trebuie analizat dacă această divulgare nu are o incriminare autonomă. Astfel, potrivit Codului penal, în cazul în care divulgarea priveşte date de altă natură (informaţii nepublice, secrete de stat sau secrete de serviciu) nu se va reţine comiterea infracţiunii de divulgare a secretului profesional, ci comiterea infracţiunii de divulgarea informaţiilor secrete de stat (art. 303 C.pen.), respectiv a infracţiunii de divulgare a informaţiilor secrete de serviciu sau nepublice (art. 304 C.pen.);

- sfera de incriminare a unei norme penale poate fi restrânsă şi ca efect al unora dintre deciziile Curţii Constituţionale. De pildă, prin ***DCC nr. 603/2015*** *s-a limitat sfera de incriminare a* ***conflictului de interese*** numai la actele funcţionarului public care, în mod conştient şi deliberat, îşi satisface interesele personale prin îndeplinirea atribuţiilor publice, urmărindu-se înlăturarea oricăror suspiciuni cu privire la conduita persoanelor care exercită o funcţie publică sau prestează un serviciu

public[1]. Ulterior, instanţa supremă a considerat prin ***decizia nr. 6/HP/2017*** că fapta funcţionarului public care, în exercitarea atribuţiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obţinut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale, intră sub incidenţa DCC nr. 603 din 6 octombrie 2015 (M.Of. nr. 845 din 13 noiembrie 2015), fiind dezincriminată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei şi indiferent de data raporturilor comerciale;

- tot astfel, prin ***DCC nr. 405/2016***, *Curtea Constituţională a adus o dublă limitare incriminării în cazul* ***abuzului în serviciu***: **1.** pe de o parte, a restrâns sfera actelor abuzive numai la cele prin care au fost încălcate atribuţiile de serviciu stipulate explicit în lege, ordonanţă a Guvernului sau ordonanţă de urgenţă a Guvernului, scoţând astfel din sfera incriminării actele nelegale sau defectuoase care au fost comise prin încălcarea atribuţiilor de serviciu stipulate în acte normative care nu constituie legislaţia primară (de pildă, prin Hotărâri de Guvern, Ordine ale miniştrilor sau ale conducătorilor autorităţilor administraţiei publice centrale sau locale, regulamente interne, coduri deontologice etc.); **2.** pe de altă parte, făcând referire la principiul minimei intervenţii Curtea Constituţională a constatat că „în prezent, orice acţiune sau inacţiune a persoanei care se circumscrie calităţilor cerute subiectului activ, indiferent de gravitatea faptei săvârşite, poate intra în sfera normei de incriminare. Această constatare determină Curtea să aibă rezerve în a aprecia că aceasta a fost voinţa legiuitorului când a incriminat fapta de abuz în serviciu. Aceasta cu atât mai mult cu cât Curtea constată că legiuitorul a identificat şi reglementat la nivel legislativ extrapenal pârghiile necesare înlăturării consecinţelor unor fapte care, deşi, potrivit reglementării actuale se pot circumscrie săvârşirii infracţiunii de abuz în serviciu, nu prezintă gradul de intensitate necesar aplicării unei pedepse penale. (...) În concluzie, Curtea reţine că sarcina aplicării principiului «*ultima ratio*» revine, pe de-o parte, legiuitorului, iar, pe de altă parte, organelor judiciare chemate să aplice legea. Astfel, Curtea apreciază că responsabilitatea de a reglementa şi aplica, în acord cu principiul anterior menţionat, prevederile privind «abuzul în serviciu», ţine atât de autoritatea legiuitoare primară/delegată (Parlament/Guvern), cât şi de organele judiciare – ministerul public şi instanţele judecătoreşti – indiferent dacă subiectul activ este acuzat conform unor reguli speciale de acuzare sau unor proceduri penale ordinare". Prin urmare, se poate considera că în mod implicit Curtea a considerat că faptele care prin efectele lor sunt lipsite de importanţă ori sunt apte să atragă numai răspunderea disciplinară nu pot fi considerate fapte tipice de abuz în serviciu;

- faţă de efectele deciziei instanţei de contencios constituţional pentru evaluarea intervenţiei dezincriminării în materia infracţiunii de abuz în serviciu, este necesar să fie analizat ansamblul considerentelor hotărârii definitive prin raportare la limitele

---

[1] În urma acestei Decizii a Curţii Constituţionale, prin Legea nr. 193/2017 (M.Of. nr. 598 din 25 iulie 2017) au fost modificate dispoziţiile art. 301 C.pen., atât în ceea ce priveşte denumirea marginală (din „Conflictul de interese" în „Folosirea funcţiei pentru favorizarea unei persoane"), cât şi în privinţa elementului material al laturii obiective, nemaifiind incriminate faptele funcţionarului public prin care acesta îndeplinea un act sau participa la luarea unei decizii prin care se crea un folos material pentru o persoană *cu care se aflase în raporturi de muncă sau comerciale în ultimii 5 ani sau din partea căreia beneficiase de foloase de orice natură.*

sesizării, iar nu doar menţiunile instanţei la secţiunea în drept din cuprinsul hotărârii, pentru a se stabili dacă instanţa a avut în vedere încălcarea de către funcţionar a atribuţiilor de serviciu prevăzute de legislaţia primară;

Cu privire la limitele analizei pe care instanţa de judecată urmează a o realiza în cadrul prezentei contestaţii se impun o serie de precizări. Astfel, instanţa va verifica în ce măsură instanţa de apel, cu ocazia soluţionării cauzei, a reţinut în sarcina petentului încălcarea vreunei dispoziţii cuprinse într-o lege, ordonanţă sau ordonanţă de urgenţă. Instanţa nu va putea reţine o altă situaţie de fapt decât cea stabilită în cuprinsul deciziei date în apel, nu va putea reinterpreta probatoriul administrat, nu va putea reţine încălcarea vreunei alte prevederi legale decât cele cuprinse în motivarea hotărârii pronunţate în apel şi nu va putea constata că încălcarea vreunei norme legale, astfel cum a fost ea reţinută în decizia dată în apel, este greşită sau corespunde unei alte norme juridice. Faţă de aceste considerente, instanţa apreciază ca fiind neîntemeiată aprecierea reprezentantului Ministerului Public privind încălcarea autorităţii de lucru judecat a hotărârii pronunţate în apel. Instanţa care soluţionează prezenta cauză va efectua doar un examen formal pentru a observa natura dispoziţiilor pe care petentul le-a încălcat şi actele normative (în sens larg) în care acestea sunt cuprinse, fiind ţinută în totalitate de considerentele instanţei de apel *(Jud. Sector 5 Bucureşti, secţia penală, sentinţa nr. 321 din 17 februarie 2017, în Cpp Ad. 3, p. 861).*

Aplicarea art. 4 C.pen. produce în mod direct efecte pentru trecut (se aplică şi raporturilor juridice soluţionate definitiv, astfel cum se deduce din teza a II-a a articolului), DCC nr. 405/2016 este numai un instrument, un motiv legal pentru reformarea viitoare a hotărârilor judecătoreşti care s-au întemeiat pe dispoziţia declarată neconstituţională, iar efectele pentru trecut de remediere a aspectelor dintr-o hotărâre judecătorească definitivă ce nu au putut fi prevenite sunt o consecinţă a aplicării art. 4 C.pen. (care permite aplicarea şi pentru *facta praeterita*) şi nicidecum a actului emis de instanţa de contencios constituţional, care produce efecte doar pentru viitor. Cu privire la o posibilă încălcare a art. 7 CEDO prin respingerea ca inadmisibilă a cererii persoanei condamnate de aplicarea art. 4 C.pen., instanţa de control apreciază că acest articol este aplicabil în situaţia condamnatului. Astfel, textul invocat are următorul conţinut: Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acţiune sau o omisiune care, în momentul săvârşirii, nu constituia o infracţiune potrivit dreptului naţional sau internaţional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârşirii infracţiunii. CtEDO a reţinut în jurisprudenţa sa că art. 7 interzice în special extinderea câmpului de aplicare al infracţiunilor existente faptelor care anterior nu constituiau infracţiuni şi impune, printre altele, a nu aplica legea penală într-o manieră extensivă în detrimentul acuzatului, de exemplu prin analogie (*Coëme ş.a. c. Belgiei*). Jurisprudenţa organelor de la Strasbourg a evoluat cu privire la aplicabilitatea art. 7 din Convenţie în cazul modificărilor legislative ulterioare momentului comiterii infracţiunii, şi respectiv al aplicabilităţii sale în cazul hotărârilor definitive de condamnare. Astfel, iniţial, într-o decizie scurtă (*X. v. Republica Federală Germania*), Comisia s-a exprimat în mod clar în aceşti termeni: „Cu toate acestea, art. 7 din Convenţie nu conţine

nicio dispoziţie similară cu art. 15 alin. (1) teza finală din Pactul Naţiunilor Unite, care vizează, de altfel, o ipoteză diferită care garantează delincventului dreptul de a beneficia de aplicarea unei pedepse mai uşoare în conformitate cu o lege ulterioară comiterii infracţiunii. În acest caz, o parte din faptele de care a fost acuzat reclamantul au făcut obiectul unei dezincriminări. Cu toate acestea, în momentul în care a fost comisă, acţiunea reclamantului constituia o infracţiune în conformitate cu legislaţia naţională, în sensul art. 7 alin. (1), astfel că plângerea este vădit nefondată (...)". Decizia adoptată în cazul *X. v. Republica Federală Germania* a fost urmată de Curte, în *Ian Le Petit v. Regatul Unit al Marii Britanii* (decizia din 5 decembrie 2000), *Zaprianov c. Bulgaria* (decizia din 6 martie 2003), în care a afirmat: „Art. 7 nu garantează dreptul de a aplica unei infracţiuni modificări legislative mai favorabile adoptate ulterior". CtEDO a atenuant această interpretare în hotărârea *Scoppola c. Italia*, în care a reţinut că după pronunţarea hotărârii *X. c. Germaniei*, la nivel european şi internaţional s-a format progresiv un consens ce consideră că aplicarea legii penale care prevede o pedeapsă mai blândă, chiar ulterioară comiterii infracţiunii, a devenit un principiu fundamental al dreptului penal. CtEDO a considerat a se impune a reveni asupra jurisprudenţei stabilite de Comisie prin hotărârea *X. c. Germaniei* şi a considera că art. 7 CEDO nu garantează doar principiul neretroactivităţii legii penale mai grave, dar şi, implicit, principiul retroctivităţii legii penale mai favorabile. Acest principiu stabileşte regula potrivit căreia, dacă legea în vigoare la momentul comiterii infracţiunii şi legile penale ulterioare adoptate anterior pronunţării unei hotărâri definitive sunt diferite, judecătorul trebuie să aplice dispoziţiile mai favorabile acuzatului. Jurisprudenţa a fost extinsă şi la situaţiile în care legea penală mai favorabilă a intervenit după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, în măsura în care principiul era prevăzut de legislaţia naţională (*Gouarré Patte c. Andora, hotărârea din 12 ianuarie 2016*). Atunci când un stat prevede expres în legislaţia sa principiul retroactivităţii legii mai favorabile, trebuie să permită justiţiabilului să exercite acest drept cu aplicarea garanţiilor convenţionale. În această cauză, instanţele naţionale au menţinut pedeapsa mai grea aplicată anterior, chiar dacă legislatorul a prevăzut nu numai o pedeapsă mai blândă ulterior rămânerii definitive a condamnării, ci a prevăzut expres şi aplicarea retroactivă. Astfel, menţinând o pedeapsă care depăşea dispoziţiile în vigoare, instanţele naţionale, încălcând principiul preeminenţei dreptului, au adus atingere dreptului reclamantului de a i se reduce pedeapsa prevăzută de lege (*Gouarré Patte c. Andorrei*). Principiul a fost reluat în cauza *Ruban c. Ucrainei* (hotărârea din 28 noiembrie 2016) în care a reţinut că în cauza recentă *Gouarré Patte v. Andorra*, Curtea a extins garanţiile art. 7 la posibilitatea revizuirii retroactive a unei hotărâri definitive dacă legislaţia naţională prevedea această posibilitate. Ca să ajungă la această concluzie, Curtea s-a bazat pe opţiunea legiuitorului naţional de a introduce retroactivitatea pedepsei mai blânde (parag. 39). În această cauză, reclamantul a invocat încălcarea art. 7 din Convenţie ca urmare a faptului că instanţele naţionale au respins cererea sa de aplicare a legii penale mai favorabile, respectiv a dispoziţiilor naţionale care prevedeau pedeapsa generală de 15 ani închisoare, care ar fi fost în vigoare, Curtea Constituţională a decis că dispoziţiile referitoare la pedeapsa cu moartea (prevăzută pentru omorul calificat pentru care a fost condamnat reclamantul)

sunt neconstituționale și cel în care legiuitorul național a pus de acord legislația cu decizia instanței de control constituțional, stabilind pentru omorul calificat pedeapsa detenției pe viață. Curtea a luat act de contextul specific în care a intervenit abolirea pedepsei cu moartea în Ucraina și a acceptat că vidul legislativ nu a fost intenționat. CtEDO a precizat că în lumina jurisprudenței sale cu privire la art. 7, intenția legiuitorului de a umaniza legea penală și a da efect retroactiv legii mai blânde este un factor important și că în cauză nu poate identifica vreo intenție a legiuitorului, în special, și a statului în general de a îmblânzi legea la nivelul pretins de reclamant. La momentul comiterii infracțiunii, aceasta era pedepsibilă cu moartea, iar ulterior Parlamentul a înlocuit această pedeapsă cu detenția pe viață, pe care a considerat-o proporțională. Astfel, refuzul instanțelor naționale de a-i aplica reclamantului dispozițiile generale, intrate în vigoare înaintea rămânerii definitive a condamnării, ca lege penală mai favorabilă, și aplicarea dispozițiilor ulterioare care prevedeau detenția pe viață, intrate în vigoare anterior condamnării reclamantului și care au rămas în vigoare și ulterior, nu au încălcat drepturile prevăzute de art. 7. Din analiza acestei jurisprudențe, instanța desprinde următoarele principii: art. 7 CEDO se aplică și cu privire la legea penală mai favorabilă adoptată ulterior rămânerii definitive a hotărârii de condamnare atunci când legislația națională prevede acest lucru, iar în cazul în care legislația națională nu a fost pusă de acord cu o decizie a Curții Constituționale, CtEDO analizează culpa statului cu privire la această omisiune și stabilește drept criteriu important de stabilire a legii penale mai favorabile intenția statului de a stabili un tratament mai favorabil. Aplicând aceste principii la prezenta cauză, instanța constată că legislația penală națională prevede principiul aplicării legii penale mai favorabile și în cazul hotărârilor definitive (art. 6 și art. 4 C.pen., acesta din urma referindu-se la un caz special de lege penală mai favorabilă – legea de dezincriminare, aplicată întotdeauna retroactiv), la data de 8.07.2016 a fost publicată decizia nr. 405/2016, prin care Curtea Constituțională a stabilit ca art. 246 C.pen. din 1969 și ale art. 297 alin. (1) C.pen. sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii" și până în prezent, după 10 luni, legiuitorul nu a pus în acord legislația cu această decizie, deși unele măsuri pentru aplicarea altor decizii ale CCR (O.U.G. nr. 70/2016 de modificare a Codului de procedură penală) (...). În raport de conținutul deciziei nr. 405/2016 a CCR, instanța apreciază că intenția statului a fost aceea de a umaniza legea penală și a scoate din sfera ilicitului penal o parte din faptele care anterior puteau fi încadrate în infracțiunea de abuz în serviciu, iar respingerea ca inadmisibilă a cererii petentului de aplicare a textului de lege în vigoare după publicarea acestei decizii ca lege penală mai favorabilă (sub aspectul condițiilor de incriminare) doar pentru că statul nu și-a îndeplinit culpabil obligația de a pune de acord legislația cu acest act jurisdicțional este de natură a încălca garanțiile prevăzute de art. 7 CEDO *(C.A. Bucureşti, secția a II-a penală, decizia nr. 157 din 7 aprilie 2017, www.sintact.ro)*.

Infracțiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. (2) teza I [fapta a avut vreuna din urmările prevăzute de art. 182 alin. (1)] și alin. (4) C.pen. din 1969 în ipoteza în care fapta a produs o vătămare ce a nece-

sitat între 11 şi 90 de zile îngrijiri medicale şi nu îndeplineşte una dintre condiţiile impuse de alin. (1) al art. 196 C.pen. este dezincriminată începând cu data de 1 februarie 2014. *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 4/2015, www.scj.ro).*

3. va exista o ipoteză de dezincriminare şi în cazul în care Codul penal coboară limita de vârstă a subiectului pasiv în raport de care fapta era considerată ca infracţiune potrivit Codului penal din 1969, iar la data comiterii faptei persoana vătămată depăşise acea limită [de exemplu, dacă potrivit art. 198 alin. (3) C.pen. din 1969 constituia infracţiune actul sexual, de orice natură, cu o persoana de sex diferit sau de acelaşi sex, **care nu a împlinit vârsta de 18 ani**, dacă a fost determinat de oferirea sau darea de bani ori alte foloase de către făptuitor, direct sau indirect, victimei, conform art. 220 alin. (1) C.pen. constituie infracţiune raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum şi orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise cu un minor cu vârsta **între 14 şi 16 ani**, nemaifiind stipulată condiţia determinării actului sexual, de oferirea, darea de bani sau alte foloase, direct sau indirect, victimei. Astfel, în Codul penal există condiţia ca minorul să aibă vârsta cuprinsă **între 14 şi 16 ani**, pentru ca fapta să fie incriminată; în cazul în care la data comiterii faptei minorul **împlinise vârsta de 16 ani** şi nu se poate reţine vreo variantă agravată stipulată de art. 220 alin. (2)-(5) C.pen., fapta va fi considerată că a fost dezincriminată];

4. o ipoteză nouă de dezincriminare generată de succesiunea în timp a celor două Coduri rezultă din analiza comparativă a dispoziţiilor art. 19 alin. (3) C.pen. din 1969 [potrivit căruia fapta care constă într-o inacţiune constituie infracţiune, fie că este săvârşită cu intenţie, *fie din culpă, afară de cazul în care legea sancţionează numai săvârşirea cu intenţie a acelei fapte*] **şi a dispoziţiilor art. 16 alin. (6) teza a II-a C.pen.** [*potrivit căruia inacţiunea comisă din culpă este infracţiune numai atunci când în lege se prevede în mod expres aceasta*]. **Prin urmare, Codul penal dezincriminează inacţiunile pentru care legea nu prevede expres că sunt infracţiuni şi atunci când sunt comise din culpă** [de pildă, infracţiunea de nedenunţare comisă din culpă era incriminată în art. 262 C.pen. din 1969 raportat la art. 19 alin. (3) C.pen. din 1969, în vreme ce art. 266 C.pen. nu mai incriminează comiterea nedenunţării din culpă].

5. incidenţa legii de dezincriminare cu privire la una sau mai multe infracţiuni poate avea şi efecte colaterale cu privire la întrunirea elementelor de tipicitate obiectivă ale altor infracţiuni; astfel, **dezincriminarea infracţiunii care reprezintă scopul grupului infracţional organizat face să nu mai fie îndeplinită condiţia tipicităţii infracţiunii prevăzute de art. 367 C.pen.**; lipsa scopului grupării, săvârşirea de infracţiuni, face ca fapta să nu mai corespundă unui model legal. Asocierea în vederea săvârşirii de contravenţii sau în vederea comiterii unei fapte ce intră în ilicitul disciplinar nu reprezintă infracţiunea prevăzută de art. 367 C.pen., chiar dacă ar fi îndeplinite celelalte condiţii din art. 367 alin. (6) C.pen. *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 10/2015, www.scj.ro).*

6. în unele ipoteze modificarea normei completatoare a unei norme incomplete poate conduce la o dezincriminare *in concreto* a faptei; astfel prin ***decizia nr. 6/HP/2015*** s-a arătat că „succesiunea de acte normative cu privire la preţul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (Ordinul ministrului mediului şi pădurilor nr. 3.283/2012; art. 202 pct. 8 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal; Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 76/2014 şi Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 118/2014) nu a avut ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preţ şi, pe cale de consecinţă, nu a condus la dezincriminarea *in concreto* a infracţiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier naţional, prevăzută de art. 108 din Legea nr. 46/2008, şi de furt de arbori din fondul forestier naţional, prevăzută de art. 110 din Legea nr. 46/2008. (...) Având însă în vedere că prin Legea nr. 4/2015 pentru aprobarea preţului mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 18 din 9 ianuarie 2015, s-a modificat valoarea unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, de la 85 lei la 115 lei, suntem în ipoteza intervenirii mai multor dispoziţii cu caracter normativ, prin care s-a modificat criteriul de stabilire a valorii pagubei, ce determină prin cuantum incriminarea faptei sau agravarea încadrării juridice, pentru faptele aflate în curs de judecată, se pune problema aplicării legii penale mai favorabile. Ca atare, ***majorarea valorii acestuia poate atrage, pentru cauzele aflate în curs de judecată, ce au ca obiect infracţiunile prevăzute de art. 110 din Legea nr. 46/2008, fie incidenţa dispoziţiilor art. 4 C.pen. şi ale art. 3 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 (s.n.)***, fie incidenţa dispoziţiilor art. 5 C.pen., după caz".

7. absenţa unor dispoziţii tranzitorii de asimilare a sancţiunilor de drept penale din legea veche în legea nouă în cazul sustragerii de la executarea măsurii de siguranţă. Astfel, în ***decizia nr. 2/HP/2019***, instanţa supremă a arătat că „în situaţia în care o sancţiune de drept penal, formal calificată juridic ca măsură de siguranţă sau pedeapsă complementară, şi-a modificat în noua reglementare natura juridică (a trecut dintr-o categorie în alta), în lipsa unor norme tranzitorii exprese, nu se poate considera că executarea acesteia va continua potrivit noului titlu (nu operează o recalificare automată în raport cu sancţiunile definitiv aplicate cu un titlu în sancţiunile corespunzătoare calificate cu alt titlu din legea nouă). Aceasta în pofida faptului că textul analizat indică în cuprinsul său atât măsurile de siguranţă, cât şi pedepsele complementare. Asocierea lor în contextul dat nu este de natură a şterge distincţiile legale dintre cele două categorii distincte de sancţiuni de drept penal, nu face posibilă o veritabilă osmoză juridică. În lipsa unei dispoziţii legale exprese de asimilare a sancţiunii prevăzute de art. 112 lit. d) C.pen. din 1969 cu sancţiunea prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) C.pen., aplicată conform Codului penal anterior ca măsură de siguranţă, fapta avută în vedere (nerespectarea interdicţiei de a se afla în anumite localităţi) nu este tipică în raport cu norma de incriminare prevăzută la art. 288 alin. (1) C.pen. (neexecutarea sancţiunilor penale), ca efect al recalificării juridice a interdicţiei de a se afla în anumite localităţi (din măsură de siguranţă în pedeapsă complementară). În consecinţă, fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzută în art. 112 lit. d) C.pen. din 1969, interzicerea de a se afla în anumite localităţi, nu se regăseşte în incriminarea de la art. 288 alin. (1) C.pen., sub

forma sustragerii de la executarea unei pedepse complementare, respectiv interzicerea exercitării dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă, pedeapsă complementară prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) C.pen."

Nu se va reţine incidenţa legii de dezincriminare:

a) în toate cazurile în care intervine abrogarea unei norme de incriminare, deoarece fapta poate fi prevăzută de o altă lege cu dispoziţii penale;

Dezincriminarea unei fapte şi abrogarea textului de incriminare sunt chestiuni diferite, aşa încât abrogarea normei nu conduce, în mod automat, la dezincriminarea faptei. Aşadar, nu există dezincriminare atunci când, deşi norma de incriminare din legea veche nu se mai regăseşte în legea nouă, conţinutul ei a fost preluat de o altă normă din Codul penal sau din legislaţia specială ori este acoperit de o incriminare generală existentă. Or, o analiză *in abstracto* conduce la concluzia că, deşi dispoziţia din legea specială a fost abrogată, conţinutul ei este acoperit, ca şi anterior intrării în vigoare a Codului penal, de incriminarea generală, art. 321 C.pen. În final, se impune a fi efectuată o analiză *in concreto*, respectiv trebuie verificată corespondenţa dintre fapta concretă, astfel cum a fost descrisă în considerentele deciziei din apel şi modelul legal de incriminare, şi anume cel prevăzut în art. 321 C.pen. Sub acest aspect se constată că, prin decizia atacată, s-a reţinut, între altele, că recurenta-inculpată A., în perioada 1 ianuarie 2009 - 31 mai 2010, în calitate de casieră în cadrul Companiei Naţionale Loteria Română SA., în mod repetat, a efectuat înregistrări fictive sau inexacte în documentele contabile. Totodată, s-a reţinut că inculpata, la momentul comiterii faptelor, era funcţionar public, în condiţiile art. 175 alin. (1) lit. c) C.pen., deoarece a exercitat atribuţii legate de realizarea obiectului de activitate în cadrul Companiei Naţionale Loteria Română SA. Regimul său juridic este acela al unei companii în care statul român prin Ministerul Finanţelor deţine 100% din acţiuni şi care organizează şi exploatează, în calitate de unic organizator, pe întreg teritoriul ţării, jocuri loto şi pariuri mutuale. Aşadar, instanţa de apel a constatat că prin abrogarea normei de incriminare din legea specială, fapta inculpatei de a efectua înregistrări fictive sau inexacte în documentele contabile nu a devenit licită, adică permisă de ordinea juridică, ci, dimpotrivă, constituie infracţiunea de fals intelectual *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 53/RC din 10 februarie 2017, www.scj.ro).*

Instanţa constată că la data săvârşirii faptei era în vigoare agravanta a cărei înlăturare se cere. Dispoziţiile prevăzute în art. 17 lit. c) din Legea nr. 78/2000 au natura juridică a unei cauze de agravare a pedepsei şi nu aceea a unei incriminări distincte. Ca urmare a intrării în vigoare a Codului penal actual la 1 februarie 2014, dispoziţiile din Codul penal anterior, dar şi cele din art. 17 lit. c) din Legea nr. 78/2000 au fost abrogate. În prezent, falsul în înscrisuri sub semnătură privată este incriminat, doar în formă simplă, în art. 322 C.pen. şi se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 404/A din 5 noiembrie 2015, www.scj.ro).*

Dezincriminarea infracțiunii de insultă nu afectează existența infracțiunii de purtare abuzivă, care constituie o infracțiune de sine stătătoare, norma incriminatoare care o consacră făcând referire la „întrebuințarea de expresii jignitoare", ca element material al faptei. (...) pretinsa lipsă de claritate a normei cu privire la conținutul material al infracțiunii de purtare abuzivă, din perspectiva suprapunerii sau nu a acestuia cu conținutul elementului material al infracțiunilor de insultă sau de calomnie, dezincriminate de legiuitor, nu prezintă relevanță constituțională atâta vreme cât infracțiunea de purtare abuzivă are o existență de sine stătătoare, legiuitorul înțelegând să incrimineze orice faptă a funcționarului public care este de natură a pune o persoană într-o situație/stare de umilință, de batjocură, lezându-i demnitatea. (...) Opțiunea legiuitorului de a dezincrimina faptele de insultă sau de calomnie, care erau calificate de vechiul Cod penal ca infracțiuni contra demnității persoanei, nu are nicio înrâurire asupra infracțiunii de purtare abuzivă, a cărei reglementare are ca scop protejarea unei alte valori sociale, respectiv probitatea și integritatea funcției publice *(DCC nr. 573/2019, M.Of. nr. 961 din 29 noiembrie 2019).*

b) în toate cazurile în care se constată lipsa unei infracţiuni prevăzute de Codului penal din 1969 din actualul Cod penal sau din legile speciale cu dispoziţii penale, astfel cum au fost modificate prin Legea de punere în aplicare a Codului penal, deoarece, fapta poate fi prevăzută de o altă normă de incriminare (de pildă, **1.** infracţiunea de primire de foloase necuvenite, prevăzută de art. 256 C.pen. din 1969, nu se mai regăseşte în Codul penal, ca infracţiune autonomă, ci în noul conţinut constitutiv al infracţiunii de luare de mită, prevăzută de art. 289 C.pen., potrivit căruia fapta funcţionarului public care, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primeşte bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, *în legătură* cu îndeplinirea, neîndeplinirea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu *sau în legătură* cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri constituie infracţiunea de luare de mită; **2.** infracţiunea de subminare a economiei naţionale prevăzută de art. 169 C.pen. din 1969, nu a mai fost reluată în Codul penal, acest fapt neechivalând cu o dezincriminare, fapta concretă putând întruni, în funcţie de particularităţile cauzei şi de activitatea concretă efectuată elementele constitutive ale infracţiunii de abuz în serviciu ori, după caz, ale celei de delapidare);

c) în ipoteza în care legea nouă instituie o cauză justificativă sau de neimputabilitate neprevăzută de legea veche şi incidentă în cazul inculpatului[1];

d) în situaţiile în care legea nouă instituie o cauză specială de nepedepsire care nu era stipulată de legea veche şi care este incidentă în cauză (de pildă, în cazul infracţiunii de act sexual cu un minor în forma de bază pentru care Codul penal stipulează drept cauză de nepedepsire situaţia în care diferenţa de vârstă nu depăşeşte 3 ani) **şi nici atunci când noua lege instituie condiţia de procedibilitate a plângerii prealabile faptelor cu privire la care potrivit legii vechi acţiunea penală se punea în mişcare din oficiu**, iar persoana vătămată declară că nu înţelege să for-

[1] *F. Streteanu, D. Niţu*, Drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 125.

muleze plângere prealabilă (de exemplu, în cazul infracţiunii de violare de domiciliu în varianta agravată);

e) în cazul în care legea nouă explicitează conţinutul constitutiv al infracţiunii în scop de clarificare, iar nu în vederea restrângerii sferei de aplicare a normei de incriminare;

f) în *decizia nr. 30/HP/2015* s-a reţinut faptul că neprevederea în Codul penal a unei forme calificate ce presupunea un element circumstanţial agravant adăugat conţinutului constitutiv nu produce consecinţele juridice proprii dezincriminării; înlăturarea elementului circumstanţial agravant, ca urmare a intervenirii unei legi noi, conduce la abrogarea formei calificate, şi nu la dezincriminarea faptei; instanţa supremă a mai arătat că nu există dezincriminare nici atunci când fapta incriminată de norma abrogată este o infracţiune complexă şi cel puţin una dintre componentele sale continuă să rămână incriminată de o altă normă; aşadar, nu se va reţine incidenţa legii de dezincriminare în cazul unor infracţiuni precum înşelăciunea, furtul, delapidarea etc. comise sub imperiul Codului penal din 1969, care au produs un prejudiciu mai mare de 200.000 lei, dar sub pragul de 2.000.000 lei;

În interpretarea dispoziţiilor art. 4 C.pen. succesiunea de acte normative cu privire la preţul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (Ordinul ministrului mediului şi pădurilor nr. 3.283/2012; art. 202 pct. 8 LPANCP; Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 76/2014 şi Ordinul ministrului delegat pentru ape, păduri şi piscicultură nr. 118/2014) nu a avut ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preţ şi, pe cale de consecinţă, nu a condus la dezincriminarea *in concreto* a infracţiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier naţional, prevăzută de art. 108 din Legea nr. 46/2008, şi de furt de arbori din fondul forestier naţional, prevăzută de art. 110 din Legea nr. 46/2008 *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 6/2015, www.scj.ro).*

g) în ***decizia nr. 9/HP/2016*** s-a reţinut că în aplicarea dispoziţiilor art. 371 C.pen., în cazul infracţiunii de tulburare a ordinii şi liniştii publice, pentru existenţa infracţiunii, violenţele, ameninţările sau atingerile grave aduse demnităţii *nu trebuie să fie comise împotriva mai multor persoane*, fiind suficient ca violenţele, ameninţările ori atingerile grave aduse demnităţii, care tulbură ordinea şi liniştea publică, să fie săvârşite, în public, împotriva unei persoane. În ipoteza în care violenţele, ameninţările sau atingerile grave aduse demnităţii persoanei, care tulbură ordinea şi liniştea publică, *au fost comise, în public, împotriva unei singure persoane*, ***nu operează dezincriminarea***, nefiind incidente dispoziţiile art. 4 C.pen.

- potrivit art. 4 teza a II-a C.pen., executarea pedepselor (principale, accesorii, ori complementare), a măsurilor educative şi a măsurilor de siguranţă, pronunţate în baza legii vechi, precum şi toate consecinţele penale ale hotărârilor judecătoreşti privitoare

la aceste fapte (interdicţiile, incapacităţile şi decăderile) *încetează* prin intrarea în vigoare a legii de dezincriminare[1];

- cererile vizând aplicarea art. 4 C.pen. pot fi formulate şi de persoanele care au executat integral pedeapsa, întrucât prin constatarea intervenţiei de dezincriminare efectul acesteia se va produce cu privire la interdicţiile, incapacităţile şi decăderile ce rezultă din condamnare, care vor înceta; astfel, condamnarea veche nu va mai constitui prim termen al recidivei sau impediment la obţinerea în viitor a unei soluţii de renunţare la pedeapsă ori amânarea aplicării pedepsei;

- dispoziţiile procedurale aplicabile sunt cele specifice fazei de executare prevăzute de art. 597 C.proc.pen., respectiv şedinţă publică, cu citarea condamnatului; condamnatul aflat în stare de liberate poate opta să nu se prezinte la şedinţa de judecată; condamnatul aflat în stare de deţine poate solicita ca judecata să se efectueze în lipsă; asistenţa juridică este obligatorie în cazurile prevăzute de art. 90 C.pen.; participarea procurorului este obligatorie; instanţa se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de comunicare; soluţionarea contestaţiei se realizează potrivit dispoziţiilor art. 425[1] C.proc.pen.

§8. Intervenirea unei legi penale mai favorabile

- când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai uşoară decât cea care se execută ori urmează a se executa (*lege penală mai favorabilă*), ***instanţa de executare*** sau, dacă cel condamnat se află în executarea pedepsei sau a unei măsuri educative, *instanţa corespunzătoare în grad în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere sau, după caz, centrul educativ ori centrul de detenţie* va face aplicarea principiilor legii penale mai favorabile prevăzute de art. 6 C.pen., *din oficiu sau la cererea procurorului ori a persoanei condamnate în cadrul procedurii prevăzute de art. 595 C.proc.pen.*;

- cererile vizând aplicarea art. 6 C.pen. pot fi formulate şi de persoanele care au executat integral pedeapsa, întrucât aplicarea legii penale mai favorabile *postsententiam* prezintă importanţă *ex nunc* pentru stabilirea existenţei recidivei, calculul termenului de reabilitare, accesul la diferite instituţii de drept penal (de pildă, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, amânarea aplicării pedepsei);

- cererile, contestaţiile şi sesizările introduse începând cu data de 1 februarie 2014 până la 1 august 2014 având ca obiect aplicarea legii penale mai favorabile *post sententiam* în cazul hotărârilor rămase definitive până la 1 februarie 2014 se soluţionează potrivit dispoziţiilor art. 23 LPANCPP;

- cererile, contestaţiile şi sesizările introduse începând cu 1 august 2014 având ca obiect aplicarea legii penale mai favorabile *post sententiam* se soluţionează potrivit regulilor generale în materie de executare prevăzute de art. 597 C.proc.pen., respectiv

[1] În cazul în care pedeapsa principală nu a fost încă pusă în executare, nu se va mai trece la executarea acesteia ca urmare a intervenţiei legii de dezincriminare după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti şi înainte de începerea executării pedepsei principale.

şedinţă publică, cu citarea condamnatului; condamnatul aflat în stare de libertate poate opta să nu se prezinte la şedinţa de judecată; condamnatul aflat în stare de deţinere poate solicita ca judecata să se efectueze în lipsă; asistenţa juridică este obligatorie în cazurile prevăzute de art. 90 C.pen.; participarea procurorului este obligatorie; instanţa se pronunţă prin sentinţă care poate fi atacată cu contestaţie în termen de 3 zile de comunicare; soluţionare contestaţiei se realizează potrivit dispoziţiilor art. 425[1] C.proc.pen.;

- Codul penal reglementează în art. 6 *numai ipotezele de aplicare obligatorie* a legii penale noi mai favorabile, renunţând la dispoziţiile referitoare la aplicarea facultativă în vederea întăririi autorităţii de lucru judecat a hotărârii penale definitive; astfel, se va aduce o limitare a *res iudicata* numai în scopul respectării principiului constituţional al legalităţii pedepsei.

Ipoteze de aplicare a art. 6 C.pen.:

1. dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare[1] la pedeapsa închisorii sau a amenzii şi până la executarea completă a acesteia a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai uşoară, sancţiunea aplicată conform legii vechi, *dacă depăşeşte maximul special* prevăzut de legea nouă pentru infracţiunea săvârşită, se va reduce la acest maxim [art. 6 alin. (1) C.pen.][2];

2. în cazul în care de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la *detenţiunea pe viaţă* şi până la executarea ei a intervenit o lege care prevede pentru aceeaşi faptă *numai pedeapsa închisorii*, pedeapsa cu detenţiunea pe viaţă se va înlocui cu *maximul special al închisorii* prevăzut de legea nouă pentru acea infracţiune [art. 6 alin. (2) C.pen.];

---

[1] Deşi Codul penal face referire explicită la ipotezele de aplicare a art. 6 prin raportare la pedepsele aplicate prin hotărâri de condamnare (cu executare în regim de detenție sau cu suspendare sub supraveghere a executării pedepsei), nu trebuie omis faptul că, în procesul de individualizare a pedepselor, acestea pot fi stabilite și atunci când instanța dispune amânarea aplicării pedepsei; nu cred că intenția legiuitorului a fost aceea de a exclude din sfera de aplicare a art. 6 C.pen. situațiile în care pedeapsa este stabilită, dar instanța dispune amânarea aplicării pedepsei, față de scopul urmărit de respectarea principiului legalității pedepsei și având în vedere interpretarea prin analogie *in bona partem*, așadar, consider că art. 6 C.pen. trebuie interpretat ca având o exprimare generică și că acesta trebuie aplicat și în ipoteza pedepselor stabilite, dar neaplicate în condițiile în care modalitatea de individualizare a tratamentului sancționator aleasă prin hotărârea definitivă este amânarea aplicării pedepsei.

[2] Ca efect al DCC nr. 601/2018 a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen., prin care a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) C.pen., în cazul existenței unei pluralități de infracțiuni din care una/unele comise după majorat, pedeapsa maximă ce poate fi aplicată este cea a închisorii la care se adaugă un spor fix de 1/4 din durata măsurii educative privative de libertate. În aceste condiții, având în vedere că anterior publicării în M.Of. a DCC nr. 601/2018 era posibilă aplicarea unui spor superior limitei de 1/4, putându-se ajunge ca sporul să fie egal cu durata măsurii educative privative de libertate (cumul aritmetic), se impune aplicarea art. 6 C.pen. ori de câte ori sporul de pedeapsă aplicat este mai mare de 1/4 din durata măsurii educative, efectele DCC nr. 601/2018 fiind asimilate unei legi penale mai favorabile.

3. dacă legea nouă prevede pentru infracţiunea săvârşită *numai pedeapsa amenzii*, se va aplica amenda în locul pedepsei cu închisoarea, dispusă în baza legii vechi, fără a putea depăşi maximul special prevăzut de legea nouă [art. 6 alin. (3) C.pen.];

4. măsurile educative neexecutate şi neprevăzute în legea nouă mai favorabilă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă mai favorabilă se execută în conţinutul şi limitele prevăzute de aceasta [art. 6 alin. (4) C.pen.];

5. *pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă* neexecutate şi neprevăzute în legea nouă mai favorabilă nu se vor mai executa, iar cele care au corespondent în legea nouă mai favorabilă *se vor executa în conţinutul şi limitele prevăzute de această lege* [art. 6 alin. (5) C.pen.];

6. dacă intrarea în vigoare a legii noi nu determină o modificare a pedepsei principale potrivit regulilor prevăzute de art. 6 alin. (1)-(3) C.pen., *legea nouă fiind însă mai favorabilă numai sub aspectul pedepselor complementare sau al măsurilor de siguranţă, acestea se execută în conţinutul şi limitele prevăzute de legea nouă* [art. 6 alin. (6) C.pen.];

7. în cazul în care pedepsele aplicate în temeiul legii vechi *au fost executate* ori sunt considerate executate (ca urmare a graţierii totale sau a restului de pedeapsă, ori a prescripţiei executării pedepsei) până la data intrării în vigoare a legii noi mai favorabile, acestea vor fi reduse sau înlocuite, potrivit regulilor prevăzute în art. 6 alin. (1)-(6) C.pen.

În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei înainte de intrarea în vigoare a Codului penal, pentru ipoteza unui concurs de infracţiuni, într-o primă etapă se verifică incidenţa dispoziţiilor art. 6 C.pen., cu privire la pedepsele individuale. În a doua etapă se verifică dacă pedeapsa rezultantă aplicată potrivit legii vechi depăşeşte maximul la care se poate ajunge în baza legii noi, conform art. 39 C.pen. În cazul în care pedeapsa rezultantă, aplicată potrivit legii vechi, depăşeşte maximul la care se poate ajunge în baza art. 39 C.pen., pedeapsa rezultantă va fi redusă la acest maxim. În caz contrar, pedeapsa rezultantă va rămâne astfel cum a fost stabilită potrivit legii vechi *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 1/2014, în M.Of. nr. 349 din 13 mai 2014).*

În aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art. 6 alin. (1) C.pen., în cazul tentativei, limita maximă a pedepsei ce trebuie avută în vedere este maximul prevăzut de lege pentru forma tentată (maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea consumată, redus sau înlocuit conform dispoziţiilor privind tratamentul sancţionator al tentativei) *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 6/2014, în M.Of. nr. 471 din 26 iunie 2014).*

În aplicarea legii penale mai favorabile, potrivit art. 6 C.pen., în cazul infracţiunilor continuate, prin sintagma „maxim special prevăzut de legea nouă pentru infracţiunea săvârşită" se înţelege maximul special prevăzut de lege pentru infracţiune, fără luarea în considerare a cauzei de majorare a pedepsei prevăzută

pentru infracțiunea continuată *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 7/2014, în M.Of. nr. 471 din 26 iunie 2014).*

În aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art. 6 alin. (1) C.pen., stabilește că la maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită nu se vor lua în considerare circumstanțele atenuante sau agravante reținute condamnatului și care apar valorificate în pedeapsa concretă, atunci când se compară pedeapsa aplicată cu maximul special prevăzut de legea nouă *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 8/2014, în M.Of. nr. 473 din 27 iunie 2014).*

Dispozițiile art. 6 alin. (1) C.pen., privitoare la legea mai favorabilă după judecarea definitivă a cauzei, sunt aplicabile și cu privire la hotărârea de condamnare pronunțată de un alt stat față de cetățenii români, dacă aceasta a fost recunoscută în procedura reglementată de Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările și completările ulterioare *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 13/2014, în M.Of. nr. 505 din 8 iulie 2014).*

În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei, potrivit art. 6 alin. (1) C.pen., atunci când se compară pedeapsa aplicată cu maximul special prevăzut de legea nouă, nu se va lua în considerare cauza specială de reducere a pedepsei prevăzută de art. 320^1 alin. (7) C.proc.pen. din 1968, reținută condamnatului și valorificată în pedeapsa concretă *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 14/2014, în M.Of. nr. 525 din 15 iulie 2014*).

În interpretarea dispoziţiilor art. 6 alin. (1) C.pen., pentru ipoteza unei infracţiuni comise în stare de recidivă postexecutorie judecată definitiv înainte de intrarea în vigoare a Codului penal, pedeapsa aplicată prin hotărârea de condamnare se va compara cu maximul special prevăzut în legea nouă pentru infracţiunea săvârşită prin luarea în considerare a dispoziţiilor art. 43 alin. (5) C.pen. *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 15/2014, în M.Of. nr. 546 din 23 iulie 2014).*

În cazul infracţiunilor care au produs consecinţe deosebit de grave conform Codului penal din 1969: determinarea maximului special prevăzut de legea nouă se realizează, chiar dacă valoarea prejudiciului este inferioară pragului valoric prevăzut de art. 183 C.pen. (2.000.000 lei) **prin raportare la varianta agravată a infracţiunilor limitativ enumerate în art. 309 C.pen.** [de pildă, în ipoteza infracţiunilor de delapidare în varianta agravată prevăzută de art. 215^1 alin. (2) C.pen. din 1969, abuz în serviciu în forma calificată prevăzut de art. 248^1 C.pen. din 1969, neglijenţă în serviciu în varianta agravată prevăzută de art. 249 alin. (2) C.pen. din 1969 *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 12/2015).*

În aplicarea art. 6 C.pen., a deciziei nr. 1/2014 şi a deciziei nr. 13/2014, pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, instanţa română nu poate reduce în baza dispoziţiilor art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen. pedeapsa rezultantă aplicată, prin cumul aritmetic, în cazul unui concurs de infracţiuni, prin hotărârea de condamnare pronunţată de instanţa străină, întrucât, în conformitate cu dispoziţiile art. 135 alin. (7) lit. b) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, republicată, adaptarea pedepsei rezultante aplicate în cazul unui concurs de infracţiuni este permisă numai în ipoteza în care aceasta depăşeşte totalul pedepselor stabilite pentru infracţiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii. Prin urmare, în ipoteza în care instanţa străină a aplicat pedeapsa rezultantă prin cumul aritmetic, dacă instanţa română a redus pedepsele stabilite prin hotărârea de condamnare pronunţată de instanţa străină pentru infracţiuni concurente în temeiul deciziei nr. 13/2014 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, noua pedeapsă rezultantă nu se aplică potrivit art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen., ci prin menţinerea cumulului aritmetic aplicat de instanţa străină cu autoritate de lucru judecat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2508 din 9 septembrie 2014, www.scj.ro)*.

- în cazul în care, după pronunţarea unei hotărâri definitive referitoare la aplicarea art. 6 C.pen., survine o hotărâre a Instanţei Supreme pronunţate fie în recurs în interesul legii, fie în forma hotărârii preliminare pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prin care se adoptă o altă interpretare a incidenţei art. 6 C.pen. decât cea avută în vedere de către instanţă, este admisibilă formularea unei noi cereri de aplicare a legii penale mai favorabile *post sententiam*.

§9. Amnistia şi graţierea

- aplicarea amnistiei postcondamnatorii, precum şi a graţierii postcondamnatorii se face de către *judecătorul delegat cu executarea de la instanţa de executare*, iar dacă cel condamnat se află în executarea pedepsei, de către *judecătorul delegat cu executarea de la instanţa corespunzătoare în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere*;

- procedura este necontradictorie, ***judecătorul delegat cu executarea*** pronunţându-se ***prin încheiere executorie***, dată în camera de consiliu, fără citarea condamnatului, cu participarea procurorului;

- în cazul în care ***judecătorul delegat cu executarea*** nu a făcut aplicarea dispoziţiilor legii de amnistie/graţiere din oficiu, condamnatul are deschisă calea formulării unei *contestaţii la executare* întemeiate pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.;

- împotriva încheierii judecătorului se poate declara *contestaţie* ***numai de către procuror***, *în termen de 3 zile de la pronunţare*; potrivit art. 596 alin. (3) C.proc.pen. ***contestaţia este suspensivă de executare***, creând astfel o dispoziţie contradictorie cu cea din alin. (2) din acelaşi articol care stipulează caracterul executoriu al încheierii; în

acest context, consider că se va da eficienţă regulii *caracterului suspensiv de executare al contestaţiei*;

- în cazul constatării intervenţiei amnistiei postcondamnatorii/graţierii postcondamnatorii dacă nu a fost emis un mandat de executare a pedepsei, acesta nu se va mai emite, iar în ipoteza în care a fost emis nu va mai fi comunicat/pus în executare.

Secţiunea a 5-a. Reguli procedurale în faţa instanţelor de executare

- *soluţionarea incidentelor procedurale* în faza de executare este dată de lege în competenţa ***instanţei de executare***, iar nu judecătorului delegat cu executarea;

- art. 597 C.proc.pen. instituie un set de reguli procedurale general aplicabile în materia executării; acestea vor fi incidente ***în toate procedurile penale de la instanţa de executare*** *(respectiv de la instanţa corespunzătoare în grad instanţei de executare în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere)* în care Codul de procedură penală nu stabileşte reguli procedurale speciale; în ipoteza în care diferite instituţii incidente în materia executării au o reglementare proprie a regulilor procedurale, dispoziţiile art. 597 C.proc.pen. vor fi aplicabile în completarea acestora şi numai dacă dispoziţia procedurală specială nu este derogatorie de la regula generală;

- regulile procedurale de la judecata în primă instanţă sau cele din materia contestaţiei se vor aplica şi în materia procedurilor penale la instanţa de executare, în măsura în care nu sunt stabilite reguli procedurale proprii executării şi având în vedere specificitatea acestor proceduri;

- CtEDO a apreciat că art. 6 din Convenţia europeană nu se aplică unora dintre procedurile referitoare la executarea pedepselor [procedura solicitării amnistiei (decizia din 13 mai 2003, în cauza *Montcornet de Caumont c. Franţei*), procedura de liberare condiţionată (decizia din 15 decembrie 1987, în cauza *Aldrian c. Austriei*), procedurile de transfer în temeiul Convenţiei privind transferul persoanelor condamnate (decizia din 27 iunie 2006, pronunţată în cauza *Szabó c. Suediei*, respectiv decizia din 14 iunie 2011 în cauza *Nasković c. Serbiei*), sau procedura de *exequatur* privind o decizie de confiscare pronunţată de o instanţă străină (decizia din 5 iulie 2007, în cauza *Saccoccia c. Austriei*)]; preluând fără vreo analiză a standardelor interne soluţiile instanţei de contencios european, Curtea Constituţională a arătat în DCC nr. 598/2014 că, în măsura în care cererile reclamantului se referă la executarea pedepselor, art. 6 parag. 1 CEDO este inaplicabil unei proceduri ce priveşte executarea unei pedepse; trebuie totuşi avut în vedere că art. 597 alin. (5) C.proc.pen. face trimitere la aplicarea în mod corespunzător a regulilor procedurale din faza de judecată (care încorporează ansamblul garanţiilor explicite şi implicite conţinute de art. 6 CEDO), creând astfel un standard de protecţie superior celui convenţional;

- după ce o cauză în legătură cu executarea pedepselor sau a celorlalte măsuri (prezentate mai sus) este înregistrată *pe rolul instanţei de executare ori a instanţei în*

a cărei rază teritorială se află locul de deţinere unde cel condamnat execută pedeapsa, se procedează la repartizarea aleatorie;

- prin ***decizia nr. 15/RIL/2018*** s-a apreciat că instanţa competentă să soluţioneze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este *instanţa în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere la data formulării cererii*, indiferent dacă locul de deţinere este reprezentat de penitenciarul stabilit iniţial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate[1];

- preşedintele completului căruia i-a fost repartizată aleatoriu cauza dispune, la primirea dosarului, citarea părţilor interesate (de pildă, condamnatul aflat în executarea pedepsei sau persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei în cauzele vizând revocarea sau anularea acesteia etc.) şi face adresă la barou în vederea desemnării unui avocat din oficiu în cazurile în care asistenţa juridică este obligatorie potrivit art. 90 C.proc.pen., care se aplică în mod corespunzător [lit. a) când petentul/intimatul condamnat este minor, internat într-un centru de detenţie ori într-un centru educativ, când este reţinut sau arestat, chiar în altă cauză, când faţă de acesta a fost dispusă măsura de siguranţă a internării medicale, chiar în altă cauză; b) în cazul în care organul judiciar apreciază că petentul/intimatul condamnat nu şi-ar putea face singur apărarea; c) când petentul/intimatul a fost condamnat pentru o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani];

---

[1] În considerentele acestei decizii s-a reţinut că „(...) Codul de procedură penală nu prevede vreun temei legal pentru determinarea instanţei competente, în raport cu un loc de deţinere în care persoana condamnată nu execută, în mod efectiv, pedeapsa la data formulării cererii, aşa încât unicul criteriu este acela al locului de deţinere în care persoana condamnată execută pedeapsa la data formulării cererii. (...) legiuitorul atunci când se referă la «instanţa în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere» nu face nicio distincţie între locul de deţinere stabilit iniţial şi locul de deţinere stabilit prin transferarea persoanei condamnate şi, în acest din urmă caz, legiuitorul nu face nicio distincţie între locul de deţinere stabilit prin transferarea definitivă a persoanei condamnate sau prin transferarea temporară a acesteia. (...) În consecinţă, din perspectiva dispoziţiilor Legii nr. 254/2013 şi a Codului de procedură penală, nu se poate conferi o prevalenţă, în determinarea instanţei competente, locului de deţinere reprezentat de penitenciarul stabilit iniţial, în raport cu locul de deţinere reprezentat de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă sau temporară a persoanei condamnate, în detrimentul criteriului locului de deţinere în care execută în mod efectiv pedeapsa persoana condamnată la data formulării cererii, chiar dacă acest loc de deţinere este reprezentat de penitenciarul stabilit prin transferarea temporară a persoanei condamnate. (...) Criteriul locului de deţinere în care execută pedeapsa persoana condamnată la data formulării cererii, ca loc de deţinere pe baza căruia se determină instanţa competentă, presupune că transferarea persoanei condamnate, ulterior datei formulării cererii, într-un alt penitenciar, nu are aptitudinea de a modifica instanţa competentă şi nu poate avea ca efect declinarea competenţei. În măsura în care se admite că transferarea persoanei condamnate ulterior datei formulării cererii într-un alt penitenciar nu are aptitudinea de a modifica instanţa competentă, trebuie să se admită, pentru identitate de raţiuni, că nici executarea pedepsei într-un alt penitenciar anterior formulării cererii nu are aptitudinea de a modifica instanţa competentă".

În cazul în care contestația la executare are ca obiect o hotărâre pronunțată într-o cauză în care pedeapsa prevăzută de legea penală pentru fapta de care a fost acuzat inculpatul este închisoarea mai mare de 5 ani, asistența juridică este obligatorie sub sancțiunea nulității absolute. Nedesemnarea unui apărător din oficiu pentru contestatar, în condițiile în care acesta nu și-a angajat un apărător ales, determină desființarea hotărârii primei instanțe și trimiterea cauzei spre rejudecare *(I.C.C.J., secția penală decizia nr. 940 din 10 decembrie 2018, www.scj.ro).*

- persoana condamnată privată de libertate (în stare de detenţie sau internată într-un centru educativ sau de detenţie) este adusă la judecată; întrucât dispoziţiile art. 364 alin. (4) C.proc.pen. se aplică în mod corespunzător şi în cadrul procedurilor din faţa instanţei de executare rezultă că persoana condamnată poate solicita instanţei de executare judecata în lipsă, caz în care va fi reprezentată de avocatul ales sau desemnat din oficiu;

- conform art. 597 alin. (2^1) C.proc.pen., introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, condamnatul aflat în stare de detenţie sau internat într-un centru educativ poate participa la judecată în vederea rezolvării situaţiilor reglementate în prezentul titlu *şi prin intermediul videoconferinţei*, la locul de deţinere, ***cu acordul său***[1] şi în prezenţa apărătorului ales sau numit din oficiu şi, după caz, a interpretului; în legătură cu această dispoziţiei trebuie precizat că nu va fi incidentă sancţiunea nulităţii absolute în temeiul art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. în situaţia în care avocatul ales sau desemnat din oficiu al persoanei condamnate private de libertate (care participă la judecarea cauzei prin videoconferinţă) pledează în faţa instanţei în sala de judecată, iar nu de la locul de detenţie în condiţiile în care acesta este prezent la judecată şi realizează o apărare concretă şi efectivă; deopotrivă, nu este incidentă nici sancţiunea nulităţii relative atât timp cât persoana privată a avut posibilitatea de a lua legătură cu avocatul său în scopul pregătirii apărării, beneficiind de timpul şi facilităţile adecvate în acest sens. Deopotrivă, trebuie avut în vedere şi faptul că persoana privată de libertate are oricând posibilitatea de a nu-şi exprima acordul la judecarea cauzei prin videoconferinţă;

- participarea procurorului la proceduri este obligatorie[2];

---

[1] Potrivit art. 1, art. 18 alin. (2) şi ale art. 13 alin. (1) din Legea nr. 114/2021, dacă organul judiciar (judecătorul delegat cu executarea ori instanţa de executare) apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfăşurări a procesului ori drepturilor şi intereselor părţilor, persoanele private de libertate, altele decât cele aflate în arest la domiciliu, sunt audiate prin videoconferinţă la locul de deţinere, *fără a fi necesar acordul* acestora.

Măsurile reglementate de Legea nr. 114/2021 se pot dispune numai din motive generate de pandemia de COVID-19, respectiv pe durata stării de alertă declarate în condiţiile legii, în vederea prevenirii şi combaterii efectelor pandemiei de COVID-19, precum şi pentru o perioadă de 30 de zile de la încetarea acesteia.

[2] Potrivit art. 5 alin. (3) din Legea nr. 255/2013, La judecarea cererilor în cauze în care urmărirea penală a fost efectuată de Direcţia Naţională Anticorupţie potrivit legii vechi, precum şi a celor care au rămas în competenţa acesteia, participă procurori din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie.

- şedinţa de judecată este publică; instanţa întreabă părţile şi procurorul dacă au cereri de formulat sau probe de administrat; după ce instanţa se pronunţă pe toate cererile prealabile ale părţilor sau procurorului şi administrează probele relevante şi utile, acordă cuvântul în dezbateri; dispoziţiile referitoare la judecata în primă instanţă se aplică în mod corespunzător, avându-se în vedere particularităţile acestor proceduri penale (de pildă, principiile oralităţii, contradictorialităţii, nemijlocirii);

- art. 597 C.proc.pen. nu prevede obligativitatea audierii persoanei condamnate de instanţa de executare;

- dezbaterea contradictorie începe cu cuvântul condamnatului în cazul în care acesta este cel care a formulat cererea; în cazul în care instanţa s-a sesizat din oficiu, de judecătorul delegat cu executarea sau a fost sesizată de procuror, acesta din urmă va avea primul cuvântul în dezbateri;

- după concluziile procurorului şi ascultarea părţilor, instanţa se pronunţă prin sentinţă;

- împotriva sentinţei se poate formula *contestaţie;* termenul de contestaţie este *de 3 zile şi curge de la comunicarea copiei minutei*, iar nu de la data comunicării motivării hotărârii primei instanţe;

- judecarea contestaţiei la hotărârea primei instanţe se face în şedinţă publică, cu citarea persoanei condamnate de către instanţa ierarhic superioară celei care a pronunţat sentinţa în primă instanţă [de pildă, sentinţele pronunţate de judecătorii în materia executării pot fi atacate cu contestaţie la tribunal (instanţă ierarhic superioară), iar nu la curtea de apel, logica competenţei funcţionale în materia apelului neaplicându-se procedurilor la instanţa de executare];

- condamnatul aflat în stare de detenţie sau internat într-un centru educativ sau de detenţie este adus la judecată; participarea procurorului este obligatorie;

- potrivit art. 601[1] C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, *constituie cereri fictive care vor fi respinse* ***ca inadmisibile*** cererile referitoare la faza de executare care nu privesc o persoană condamnată determinată ori sunt formulate împotriva unei persoane care nu poate fi determinată, precum şi cererile formulate în numele unei persoane condamnate, fără mandat din partea acesteia dat în condiţiile legii;

- instanţa, soluţionând contestaţia, poate dispune oricare dintre soluţiile prevăzute de art. 425[1] alin. (7) C.proc.pen., ***prin decizie definitivă***;

- împotriva deciziei definitive pronunţate în materia executării pedepselor nu se poate formula recurs în casaţie sau contestaţie în anulare, fiind în unele situaţii admisibilă formularea unei cereri de revizuire (a se vedea ***decizia nr. 68/HP/2020***);

Art. 2 alin. (1) lit. d) din O.U.G. nr. 78/2016 prevede că Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism are următoarele atribuţii: participarea la şedinţele de judecată, *cu excepţia fazei de executare a pedepsei*, în cauzele pentru care procurorii Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism au sesizat instanţele de judecată ori au exercitat căile de atac ori în alte situaţii în care participarea procurorului este obligatorie în raport cu infracţiunile date de prezenta ordonanţă de urgenţă în competenţa direcţiei.

după soluţionarea definitivă a incidentelor relative la faza de executare nu este admisibilă formularea căii extraordinare de atac a redeschiderii procesului penal;

- soluţia definitivă pronunţată de instanţa în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere se comunică instanţei de executare.

În conformitate cu dispoziţiile art. 139 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, aplicabile în procedura recunoaşterii sancţiunilor pecuniare în temeiul art. 130 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, sentinţa prin care judecătoria a dispus recunoaşterea hotărârii pronunţate într-un stat membru al Uniunii Europene şi executarea sancţiunii pecuniare aplicate de autorităţile competente din statul membru emitent poate fi atacată pe calea apelului, care se judecă de către curtea de apel, potrivit art. 38 alin. (2) C.proc.pen., iar nu pe calea contestaţiei, de competenţa instanţei ierarhic superioare, dispoziţiile art. 597 C.proc.pen. nefiind incidente *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 61 din 8 februarie 2019, www.scj.ro).*

Astfel, cum hotărârea judecătorească a cărei lămurire se solicită nu este supusă vreunei căi de atac, şi hotărârea pronunţată în contestaţia la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 lit. c) C.proc.pen. este definitivă. De altfel, la art. 597 alin. (8) C.proc.pen., legiuitorul a prevăzut că judecarea contestaţiei (ca şi cale de atac) la hotărârea primei instanţe se face în şedinţă publică, cu citarea persoanei condamnate, dar şi că alin. (5) al aceluiaşi articol, care face trimitere la dispoziţiile cuprinse în titlul III al părţii speciale privind judecata, se aplică în mod corespunzător. Or, hotărârea ce face obiectul acestei contestaţii nu este o hotărâre a primei instanţe, ci a instanţei de apel, iar conform titlului III al părţii speciale privind judecata, hotărârile pronunţate în apel sunt definitive. Pe cale de consecinţă, dispoziţiile art. 597 alin. (7) C.proc.pen. în raport cu care hotărârile pronunţate în primă instanţă în materia executării potrivit prezentului titlu pot fi atacate cu contestaţie la instanţa ierarhic superioară, nu au incidenţă în prezenta cauză *(I.C.C.J., decizia nr. 264 din 17 mai 2019, www.scj.ro).*

Hotărârea prin care curtea de apel a soluţionat contestaţia la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., exercitată împotriva deciziei pronunţate de această instanţă în apel anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală – decizie supusă căii de atac a recursului conform Codului de procedură penală anterior – poate fi atacată cu contestaţie la instanţa ierarhic superioară, în temeiul art. 597 alin. (7) C.proc.pen., contestaţia declarată împotriva unei astfel de hotărâri fiind admisibilă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 83 din 20 ianuarie 2015, www.scj.ro).*

Secţiunea a 6-a. Contestaţia la executare

§1. Noţiune. Cazuri

- este mijlocul procesual ce poate fi exercitat pentru soluţionarea incidentelor prevăzute de legea penală sau procesual penală ivite înainte ori în timpul executării hotă-

rârii penale definitive sau după executarea hotărârii penale definitive, dar în legătură cu aceasta;

- nu are natura juridică a unei căi ordinare sau extraordinare de atac; deopotrivă, trebuie avut în vedere că prin această procedură nu poate fi afectată autoritatea de lucru judecat a hotărârii judecătoreşti definitive; în acest sens, din *DCC nr. 695/2018* instanţa de contencios constituţional a apreciat că „în cadrul contestației la executare nu se pot pune în discuție chestiuni ce antamează fondul cauzei în legătură cu care a fost pronunțată hotărârea judecătorească. (...) procedura contestației la executare este un mijloc procesual de rezolvare a situațiilor relative la executarea hotărârii, după rămânerea definitivă a acesteia. Procedura contestației la executare este o modalitate de rezolvare a cererilor sau plângerilor ocazionate de punerea în executare a hotărârilor penale. Prin contestația la executare nu se reclamă nelegalitatea sau netemeinicia hotărârilor penale definitive, ci nelegalitatea ce s-ar constata prin punerea în executare a hotărârii"; tot astfel, instanţa supremă a reţinut (*decizia nr. 870 din 21 septembrie 2017, www.scj.ro*) că „așa cum este în prezent reglementată contestația la executare, aceasta se înfățișează ca un procedeu jurisdicțional ce poate fi exercitat pentru soluționarea incidentelor prevăzute de legea penală sau procesual penală, ivite înainte ori în timpul executării hotărârii definitive sau după executarea hotărârii definitive, dar în legătură cu aceasta. Astfel, pe calea contestației la executare nu pot fi invocate aspecte anterioare momentului rămânerii definitive a hotărârii, nu se poate modifica o astfel de hotărâre, prin pronunțarea unei alte soluții, întrucât s-ar aduce atingere autorității de lucru judecat și stabilității raporturilor juridice. Cu rang de principiu, hotărârile penale definitive sunt susceptibile de modificări și schimbări în cursul executării numai ca urmare a descoperirii unor împrejurări care, dacă erau cunoscute în momentul pronunțării hotărârii, ar fi condus la luarea altor măsuri împotriva făptuitorului ori ca urmare a unor împrejurări intervenite după ce hotărârea a rămas definitivă. În aceste situații apare necesitatea de a se pune de acord conținutul hotărârii puse în executare cu situația obiectivă și a se aduce modificările corespunzătoare în desfășurarea executării";

- contestaţia la executare *nu poate fi formulată din oficiu*; astfel, poate fi formulată fie de către o persoană privată de libertate, fie de către o persoană aflată în stare de libertate (de pildă, condamnatul care a obţinut amânarea executării pedepsei poate contesta executarea dispoziţiilor civile din hotărârea de condamnare, sau persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei ori o măsură educativă neprivativă de libertate); deopotrivă, poate formula contestaţie la executare procurorul, judecătorul delegat cu executarea, persoana faţă de care s-a dispus o măsură de siguranţă sau orice altă persoană fizică sau juridică ale cărei drepturi sau interese sunt afectate prin actele de executare;

- spre deosebire de contestaţia în anulare prin care se atacă însăşi hotărârea definitivă, contestaţia la executare priveşte numai incidentele în legătură cu executarea hotărârii definitive, fără a se putea ajunge la modificarea dispoziţiilor din hotărârea instanţei care au intrat în puterea lucrului judecat;

- contestaţia la executare se deosebeşte şi de calea de atac a contestaţiei prevăzute de art. 425^1 C.proc.pen., aceasta din urmă având natura juridică a unei căi ordinare de atac ce poate fi formulată împotriva unei hotărâri penale (sentinţă/încheiere) nedefi-

nitive; sentinţele penale pronunţate în cauzele având ca obiect contestaţia la executare sunt supuse căii ordinare de atac a contestaţiei;

Instanţa va respinge, ca inadmisibilă, contestaţia la executare prin care se solicita reducerea pedepsei aplicate, înlăturarea sporului de pedeapsă aplicat şi administrarea de probe noi în dovedirea circumstanţelor personale ale contestatorului, ce nu au fost avute în vedere de către instanţele de fond şi de control judiciar la individualizarea sancţiunii aplicate, apreciindu-se că motivele invocate reprezintă aspecte de fond, care au intrat în puterea lucrului judecat prin rămânerea definitivă a sentinţei penale prin care i s-a aplicat pedeapsa, astfel încât nu pot fi încadrate în niciunul din cazurile limitative prevăzute pentru a fi examinate în contestaţia la executare, iar reindividualizarea pedepsei şi înlăturarea sporului aplicat prin sentinţa de condamnare nu constituie cauze de micşorare a pedepsei în sensul prevăzut de Codul de procedură penală, ci aspecte stabilite definitiv de instanţa de fond, şi care nu au intervenit în cursul executării pedepsei *(Jud. Sectorului 6 Bucureşti, secţia penală, sentinţa nr. 221/2012, definitivă, nepublicată).*

Calea de atac a contestaţiei în anulare este o cale de atac extraordinară şi nu poate fi folosită decât în situaţia hotărârilor judecătoreşti rămase definitive. Cum în speţă nu ne aflăm în faţa unei asemenea hotărâri, respectiv care să fi rezolvat fondul pricinii, ci a unei încheieri prin care au fost luate măsuri vremelnice, asupra cărora se poate reveni în orice moment al procesului penal, mai precis până la rămânerea definitivă a hotărârii pronunţate, dacă situaţiile care au impus luarea ei au dispărut, folosirea căii de atac uzitată de contestator este inadmisibilă. Tot astfel, faptul că în unele lucrări întocmite pe parcursul procesului penal s-au strecurat erori evidente, acestea nu pot fi rezolvate pe calea contestaţiei la executare, pentru asemenea situaţii legiuitorul punând la dispoziţia celor interesaţi instituţia îndreptării erorilor materiale. Pentru considerentele ce preced, urmează a se constata că în mod justificat prima instanţă a respins, ca inadmisibilă, contestaţia la executare formulată de contestator, iar instanţa de apel a menţinut această hotărâre *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 771/2005, www.legalis.ro).*

În cadrul contestaţiei la executare nu pot fi administrate probe care tind să pună în discuţie ceea ce s-a stabilit, cu autoritate de lucru judecat, printr-o hotărâre definitivă *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 166/2003, în M. Constantinescu, Executarea hotărârilor penale. Practică judiciară, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2006, p. 187).*

Vinovăţia ori nevinovăţia făptuitorului, încadrarea juridică a faptei, cuantumul sancţiunii aplicate la judecata în fond a unei cauze, înlăturarea unui spor de pedeapsă ori a stării de recidivă nu pot forma obiectul contestaţiei la executare, deoarece nu sunt expres prevăzute în Codul de procedură penală şi pentru că s-ar crea astfel un paralelism între căile ordinare de atac şi aspecte vizând executarea hotărârilor penale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5643/2004, www.legalis.ro).*

Schimbarea încadrării juridice dată faptei, individualizarea pedepsei sau stabilirea vinovăției sau nevinovăției nu se pot face pe calea contestației la executare. Contestația la executare reprezintă un mijloc jurisdicțional de rezolvare a incidentelor survenite în cursul executării pedepselor. Pe această cale nu se schimbă încadrarea juridică dată faptei prin hotărârea definitivă și nu se individualizează pedeapsa, întrucât s-ar aduce atingere autorității de lucru judecat *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 7/2003, apud DCC nr. 695/2018)*.

Instanţa poate înlocui, pe calea contestaţiei la executare formulată de serviciul de probaţiune, entităţile în cadrul cărora persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere va presta, conform art. 93 alin. (3) C.pen., munca neremunerată în folosul comunităţii. În cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, instanţa trebuie să impună cel puţin una dintre obligaţiile prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a)-d) C.pen. Dacă prin hotărârea de condamnare cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu a fost impusă niciuna dintre obligaţiile prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a)-d) C.pen., impunerea uneia dintre aceste obligaţii poate fi dispusă pe calea contestaţiei la executare formulată de serviciul de probaţiune *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 171/A din 19 aprilie 2016, www.scj.ro)*.

După rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, contestaţia întemeiată pe dispoziţiile art. 595 C.proc.pen. constituie un mijloc procesual prin care poate fi invocată dezincriminarea, ca efect al unei decizii a Curţii Constituţionale de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate privind norma de incriminare. În consecinţă, incidenţa deciziei Curţii Constituţionale nr. 405/2016 – în sensul verificării existenţei ori a inexistenţei încălcării unei legi, ordonanţe sau ordonanţe de urgenţă – poate fi examinată în procedura reglementată în dispoziţiile art. 595 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 110/A din 4 aprilie 2017, www.scj.ro)*.

§2. Cazuri de contestaţie la executare

Executarea unei hotărâri definitive nu poate fi contestată ***decât în cazurile limitativ prevăzute de art. 598 C.proc.pen.***; astfel legiuitorul a apreciat că în această fază procesuală, deşi nu poate fi pusă în discuţie autoritatea de lucru judecat a hotărârii (de pildă, nu se poate proceda la schimbarea încadrării juridice), totuşi pot exista unele *elemente de nelegalitate a executării* care se impun a fi înlăturate atunci când:

a. se reţine existenţa unui impediment la executarea hotărârii atunci când hotărârea, deşi nu era definitivă, a fost pusă în executare, sau când executarea a fost îndreptată eronat împotriva altei persoane decât cea vizată de hotărâre, sau când nu mai există vreo pedeapsă de executat în condiţiile în care a intervenit amnistia sau graţierea totală postexecutorie, ori prescripţia executării pedepsei sau vreo altă cauză de stingere a pedepsei, sau orice alt impediment procedural la executare;

b. hotărârea definitivă nu este suficient de clară, fiind necesar să fie lămurită;

c. se impune reducerea pedepsei ce se execută ca urmare a intervenţiei unei cauze de reducere.

În această privinţă, prin ***decizia nr. 9/RIL/2011*** instanţa supremă a arătat că poate fi formulată contestaţia contra executării hotărârii penale „în cazurile expres şi limitativ prevăzute în cuprinsul acestui text de lege, această cale fiind o modalitate de înlăturare sau modificare a pedepsei, fără însă a putea fi analizate ori reanalizate aspecte de fond deja avute în vedere de instanţe la momentul soluţionării cauzei sau aspecte care sunt legate de alte instituţii de drept cu reglementare distinctă, cum sunt dispoziţiile privind liberarea condiţionată".

Contestaţia la executare se poate formula în următoarele ***cazuri***:

a) când s-a pus în executare o hotărâre care nu era definitivă [art. 598 alin. (1) lit. a) C.proc.pen.];

- cazurile în care hotărârea primei instanţe rămâne definitivă sunt prevăzute de art. 551 C.proc.pen., în vreme ce cazurile în care hotărârea instanţei de apel sau a celei care soluţionează contestaţia sunt prevăzute în art. 552 C.proc.pen.;

- acest caz poate fi invocat în ipoteza în care a fost pusă în executare o hotărâre judecătorească deşi aceasta nu era definitivă potrivit art. 551, art. 552 C.proc.pen., părţile având încă deschisă posibilitatea declarării apelului/contestaţiei şi nici executorie (de pildă, în ipoteza în care sentinţa primei instanţe nu a fost comunicată inculpatului sau a fost comunicată în mod nelegal); deopotrivă, poate fi invocat acest caz şi în ipoteza în care a fost pusă în executare o hotărâre nedefinitivă, chiar dacă la momentul formulării contestaţiei la executare inculpatul nu se mai afla în termenul de declarare a apelului/contestaţiei;

- nu poate fi formulată contestaţie la executare în ipoteza în care deşi hotărârea pronunţată nu era definitivă, avea caracter executoriu;

- poate fi invocat drept motiv de contestaţie la executare atât cu privire la latura penală, cât şi cu privire la latura civilă a cauzei.

În conformitate cu prevederile art. 397 alin. (4) C.proc.pen., dispoziţiile cuprinse în sentinţa nedefinitivă pronunţată în primă instanţă privind luarea măsurilor asigurătorii sunt executorii, prevederile art. 397 alin. (4) C.proc.pen. constituind o excepţie de la efectul suspensiv al apelului, reglementată de legiuitor în temeiul art. 416 teza finală C.proc.pen. Excepţia de la caracterul suspensiv al apelului rezultă din modalitatea în care legiuitorul a înţeles să reglementeze dispoziţiile aplicabile în materia măsurilor asigurătorii, prin acordarea caracterului executoriu al acestora şi punerea lor de îndată în executare, chiar şi în situaţia formulării căii de atac a apelului, cale de atac care suspendă punerea în executare a dispoziţiilor cuprinse în respectiva sentinţă penală, cu excepţia acelor dispoziţii care au caracter executoriu. Prin reglementarea caracterului executoriu al dispoziţiilor privind luarea măsurilor asigurătorii, legiuitorul a urmărit acordarea posibilităţii de a indisponibiliza în mod imediat acele bunuri mobile şi imobile aparţinând inculpatului sau suspectului, până la soluţionarea definitivă a cauzei, pentru a evita posibilitatea ca bunurile respective să fie înstrăinate, distruse, sustrase de la executare, aceasta, în situaţia în

care, la data rămânerii definitive a hotărârii penale, bunurile respective ar fi fost folosite pentru garantarea plăţii despăgubirilor stabilite pentru latura civilă, pentru garantarea confiscării speciale sau pentru garantarea plăţii cheltuielilor judiciare. În consecinţă, în raport cu prevederile art. 397 alin. (4) şi ale art. 416 teza finală C.proc.pen., cazul de contestaţie la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. referitor la punerea în executare a unei hotărâri nedefinitive, nu este incident în ipoteza punerii în executare a dispoziţiilor cuprinse în sentinţă privind luarea măsurilor asigurătorii, chiar dacă sentinţa nu este definitivă, întrucât aceste dispoziţii sunt executorii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 575 din 15 iunie 2018, www.scj.ro)*.

Dispoziţiile art. 585 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. nu sunt aplicabile în cazul în care pentru o infracţiune s-a dispus condamnarea printr-o hotărâre definitivă la pedeapsa închisorii cu executare în regim de detenţie, iar pentru infracţiunea concurentă s-a dispus condamnarea printr-o altă hotărâre definitivă la pedeapsa închisorii cu suspendarea executării, întrucât incidenţa dispoziţiilor art. 585 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. este condiţionată de caracterul executabil al pedepselor aplicate pentru infracţiunile concurente *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 870 din 21 septembrie 2017, www.scj.ro)*.

Instanţa a admis contestaţia la executare formulată de judecătorul delegat cu executarea, constatând că sunt incidente dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., a dispus anularea tuturor formelor de punere în executare a sentinţei penale nr. 2770/2014 pronunţată de Tribunalul Bucureşti, şi anume a mandatului de executare a pedepsei, a ordinului de interzicere de a părăsi ţara şi a celorlalte adrese emise către instituţiile abilitate şi punerea în libertate a persoanei condamnate, dacă nu este arestată în altă cauză, reţinând că s-a pus în executare o hotărâre care nu era definitivă, întrucât termenul pentru exercitarea căii de atac a contestaţiei împotriva hotărârii menţionate nu a început să curgă, atâta timp cât comunicarea copiei minutei sentinţei penale (prin care se dispusese respingerea cererii de prelungire a întreruperii executării pedepsei închisorii anterior acordate) nu a fost efectuată la adresa la care persoana condamnată locuia în fapt, fiind efectuată doar la adresa de domiciliu, dovada de comunicare fiind restituită cu menţiunea că s-a procedat la afişarea înştiinţării pe uşa locuinţei de domiciliu a persoanei condamnate, în conformitate cu dispoziţiile art. 261 alin. (4) C.proc.pen., fără ca acesta să se prezinte la sediul instanţei pentru ridicarea copiei minutei *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 26/2015, definitivă, nepublicată)*.

b) când executarea este îndreptată împotriva altei persoane decât cea prevăzută în hotărârea de condamnare [art. 598 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.];

- în cazul în care dintr-o eroare a organelor judiciare, este supusă executării o altă persoană decât cea condamnată, instanţa poate îndrepta această greşeală pe calea contestaţiei la executare (de pildă, în ipoteza în care numele celui încarcerat este similar cu cel al persoanei condamnate);

- poate fi invocat drept motiv de contestaţie la executare atât cu privire la latura penală, cât şi cu privire la latura civilă a cauzei.

c) când se iveşte vreo nelămurire cu privire la hotărârea care se execută sau vreo împiedicare la executare [art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.];

- art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. prevede două situaţii distincte în care poate fi formulată contestaţia la executare:

c.1. *existenţa unei* ***nelămuriri*** *cu privire la hotărârea care se execută [art. 598 alin. (1) lit. c) teza I C.proc.pen.];*

- nelămurirea trebuie să privească ***numai dispozitivul*** unei hotărâri judecătoreşti ***şi numai o hotărâre susceptibilă de executare***; astfel, pe de o parte, nelămurirea implică existenţa unor elemente de echivoc ***în dispozitivul hotărârii*** definitive de natură de a afecta executarea acesteia (de pildă, deducerea unei perioade de timp mai mari decât cea efectiv executată din durata unei pedepse rezultante[1], sau explicitarea bunurilor cu privire la care a fost menţinută măsura asigurătorie); pe de altă parte, nu poate fi folosită calea contestaţiei la executare dacă hotărârea vizată prin exercitarea acestui remediu procesual nu este susceptibilă de executare în componenta contestată, chiar dacă dispozitivul are menţiuni echivoce (de pildă, o hotărâre prin care se dispune achitarea inculpatului);

- nelămurirea poate privi fie sentinţa primei instanţe rămasă definitivă prin neapelare sau ca urmare a respingerii căii de atac a apelului, fie decizia instanţei de apel prin care a fost admisă calea ordinară de atac, desfiinţată sentinţa penală atacată şi, după rejudecare, modificată hotărârea primei instanţe (în acest din urmă caz dispoziţiile care se execută fiind cele ale instanţei de control judiciar);

- nelămuririle nu se confundă cu erorile materiale sau cu omisiunile vădite care pot fi înlăturate/compensate în procedura prevăzută de art. 277-279 C.proc.pen., iar nu pe calea contestaţiei la executare;

- lipsa de precizie a dispozitivului hotărârii, caracterul său echivoc pot justifica formularea unei contestaţii la executare în baza acestui temei [de pildă, menţiunea generică de confiscare a bunurilor folosite pentru săvârşirea infracţiunii fără identificarea acestora sau existenţa unei nelămuriri cu privire la perioada privării de libertate (reţinere, arest preventiv, arest la domiciliu, internare medicală nevoluntară) din cursul procesului penal ce ar trebui dedusă];

- se poate proceda la lămurirea dispozitivului unei hotărâri definitive pronunţate în baza Legii nr. 302/2004, republicate (de pildă, a datei până la care este amânată predarea, ori a infracţiunilor din legislaţia română care sunt corespondente celor pentru care s-a dispus condamnarea de statul străin);

---

[1] Dacă în ipoteza admiterii contestaţiei la executare şi efectuării corecte a operaţiunii de deducere se constată că persoana liberată condiţionat prin hotărâre definitivă în realitate nu executase fracţia minimă prevăzută de lege, cred că nu se mai poate reveni asupra instituţiei liberării condiţionate pe calea unei alte contestaţii la executare, ori prin emiterea unui nou mandat de executare a pedepsei, această din urmă opţiune echivalând cu o privare arbitrară de libertate contrară dispoziţiilor art. 5 CEDO. Deopotrivă, trebuie avut în vedere şi faptul că în *decizia nr. 9/RIL/2011*, instanţa supremă a opinat că pe calea contestaţiei la executare nu pot fi analizate ori reanalizate aspecte care sunt legate de alte instituţii de drept cu reglementare distinctă, cum sunt dispoziţiile privind liberarea condiţionată.

c.2. *existența unui* ***impediment*** *la executare [art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen.].*

- impedimentul la executare poate fi de drept sau de fapt;

- ipotezele vizate de acest caz de contestație la executare sunt diferite de cele care pot fi soluționate prin procedura îndreptării erorilor materiale sau a înlăturării unor omisiuni vădite și nu ar trebui să conducă la modificarea soluției intrate în puterea lucrului judecat[1];

- în jurisprudență a fost reținut acest motiv de contestație la executare în următoarele ***cazuri***:

---

[1] Astfel, în practica judiciară mai veche se reținea că: „Este inadmisibilă contestația la executare prin care se tinde a se soluționa o problemă de fond rezolvată cu autoritate de lucru judecat cum este aceea a cuantumului pagubei produse (*T.S., secția penală, decizia nr. 2784/1975*). În practica judiciară recentă se constată existența unor situații în care admițând contestația la executare formulată în temeiul art. 598 alin. (1) lit. c) teza I C.proc.pen. instanța supremă a modificat soluția dispusă prin hotărârea definitivă. De pildă, în *decizia nr. 493 din 20.12.2016* (*www.scj.ro*) I.C.C.J. a arătat că: «Analizând însă atât rechizitoriul, cât și hotărârea pronunțată de instanța de fond, dar și cea pronunțată de instanța de apel, se constată că obligarea la plata sumei respective s-a făcut în mod eronat, întrucât, pentru actul material din 22 octombrie 2010 inculpata nu a fost trimisă în judecată pentru o infracțiune cu prejudiciu material, iar suma respectivă reprezenta contravaloarea în vamă a țigărilor trecute prin vamă în ziua respectivă de către contrabandiștii de la care s-a reținut că inculpata – alături de alți colegi ai săi – a primit mită. Fiind vorba, așadar, numai de infracțiunile de constituire de grup infracțional organizat și luare de mită – infracțiuni de pericol – inculpata nu trebuie să plătească acea sumă de bani. Înalta Curte apreciază, așadar, că în speță este vorba într-adevăr de o nelămurire, întrucât, pe de o parte, infracțiunile pentru care a fost condamnată contestatoarea nu sunt infracțiuni de prejudiciu, iar pe de altă parte, pentru infracțiunea de contrabandă din data respectivă din punctul de trecere a frontierei Foeni cauza a fost disjunsă urmând a se face cercetări cu privire la contrabandiștii respectivi. *Față de aceste considerente, având în vedere dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. se va admite contestația la executare și se va înlătura nelămurirea în sensul înlăturării obligării inculpatei de la plata sumei respective*». *Tot astfel*, în *decizia nr. 146 din 14.04.2016* (*www.scj.ro*) I.C.C.J. a reținut că: „Având în vedere că ceea ce se execută este dispozitivul deciziei penale nr. 106/A din 21 martie 2016 a I.C.C.J., secția penală, pronunțată în dosarul nr. x/1/2014, unde s-a arătat că inculpatul R. urmează să execute pedeapsa cea mai grea, de 4 ani și 6 luni închisoare, și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute de art. 64 alin. (1) lit. a) teza a II-a, lit. b) și c) C.pen. anterior, pe o perioadă de 5 ani, după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale rezultante, iar nu pedeapsa cea mai grea de 4 ani închisoare și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute de art. 64 alin. (1) lit. a) teza a II-a, lit. b) și c) C.pen. anterior, pe o perioadă de 5 ani, după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale rezultante, așa cum ar fi fost corect, se impune admiterea prezentei contestații și lămurirea dispozitivului deciziei contestate *în acest sens*. Pentru considerentele expuse, în temeiul dispozițiilor art. 598 alin. (1) lit. c) și alin. (2) C.proc.pen., Înalta Curte va admite prezenta contestație la executare și va lămuri dispozitivul deciziei penale nr. 106/A din 21 martie 2016 a I.C.C.J., secția penală, pronunțată în dosarul nr. x/1/2014, în sensul că pedeapsa rezultantă este de 4 ani închisoare și 5 ani pedeapsa complementară a interzicerii drepturilor prevăzute de art. 64 alin. (1) lit. a) teza a II-a. lit. b) și c) C.pen. anterior".

(i) schimbarea numelui persoanei condamnate (pe cale administrativă sau ca urmare a încheierii sau desfacerii căsătoriei) anterior punerii în executare a mandatului de executare a pedepsei închisorii *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 2200/2014, definitivă, nepublicată);*

(ii) omisiunea deducerii duratei reţinerii a persoanei condamnate prin hotărârea definitivă *(Jud. Sectorului 6 Bucureşti, secţia penală, sentinţa nr. 767/2011, definitivă, nepublicată);*

(iii) emiterea greşită a mandatului de executare a pedepsei închisorii în cazul în care prin hotărârea de condamnare, deşi se aplicase o pedeapsă rezultantă în urma contopirii, această pedeapsă nu era executabilă, fiind menţinută liberarea condiţionată acordată pentru una dintre pedepsele ce au fost contopite egală cu pedeapsa rezultantă *(Jud. Sectorului 6 Bucureşti, secţia penală, sentinţa nr. 618/2013 definitivă, nepublicată);*

(iv) constatarea existenţei motivelor întemeiate de a se crede că viaţa persoanei expulzate este pusă în pericol ori că persoana condamnată va fi supusă la tratamente inumane sau degradante în statul în care urmează a fi expulzată, motive ce nu au fost analizate pe parcursul soluţionării fondului cauzei *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 1129/2005, www.scj.ro).*

- nu poate fi considerat un impediment la executare încălcarea regulii specialităţii la executarea mandatului european de arestare;

- poate fi invocat drept motiv de contestaţie la executare atât cu privire la latura penală, cât şi cu privire la latura civilă a cauzei;

- prin ***decizia nr. 15/RIL/2017***, Înalta Curtea de Casaţie şi Justiţie a apreciat că doar organele judiciare penale au competenţa, dar şi obligaţia de a se pronunţa cu privire la legalitatea măsurii preventive privative de libertate şi, pe cale de consecinţă, instanţele civile nu pot să efectueze un examen de legalitate asupra măsurilor preventive, atunci când sunt învestite cu cererea întemeiată pe dispoziţiile art. 539 alin. (1) C.proc.pen.; în acest context, instanţa supremă a legitimat posibilitatea analizării legalităţii privării de libertate ***pe calea contestaţiei la executare, art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen.***, dacă în cursul procesului penal organele judiciare nu s-au pronunţat cu privire la aceasta; astfel, în scopul înlăturării posibilităţii instanţelor nepenale de a analiza legalitatea privării de libertate conţinutul noţiunii de *existenţa unui impediment la executare, a fost extins pe cale pretoriană apreciindu-se că acesta este foarte cuprinzător şi permite analiza inclusiv a eventualului caracter nelegal al detenţiei*[1]; în continuare, prin ***decizia nr. 11/HP/2019*** s-a arătat că „în aplicarea art. 539 alin. (2) C.proc.pen. caracterul legal sau nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal a inculpatului achitat prin hotărâre

[1] În motivarea *deciziei nr. 15/RIL/2017*, instanţa supremă a reţinut că: „Analiza eventualului caracter nelegal al arestării unei persoane, ulterior rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti de condamnare (în faza de executare a pedepsei), se poate realiza de asemenea de către instanţa penală pe cale contestaţiei la executare. (...) Legat de cazurile în care se poate formula contestaţie la executare, trebuie subliniat că acela prevăzut la *art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a* C.proc.pen., respectiv «când se iveşte (...) vreo împiedicare la executare», este foarte cuprinzător, permiţând analiza inclusiv a eventualului caracter nelegal al detenţiei".

definitivă, ***nu se poate stabili pe calea contestaţiei la executare întemeiată pe prevederile art. 598 alin. (1) lit. d) sau art. 598 alin. (1) lit. c) teza I C.proc.pen.***";

- hotărârile definitive în care persoana condamnată nu este autorul infracţiunii, o altă persoană utilizând în mod fraudulos identitatea celui condamnat, sunt supuse cazului de revizuire prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., iar hotărârile definitive prin care o persoană care a săvârşit o infracţiune şi uzând în mod fraudulos de identitatea altei persoane sau a unei persoane inexistente a fost condamnată sub o identitate nereală sunt supuse cazului de contestaţie la executare prevăzut de art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen., ce vizează vreo împiedicare cu privire la hotărârea care se execută.

În cazul în care hotărârea prin care se dispune recunoaşterea şi executarea hotărârii judecătoreşti de condamnare pronunţate de instanţa unui stat membru al Uniunii Europene în scopul executării pedepsei închisorii în România, conform Legii nr. 302/2004, nu indică data la care a început executarea pedepsei închisorii în statul de condamnare sau data pe baza căreia locul de deţinere poate determina momentul începerii executării pedepsei închisorii, este incident cazul de contestaţie la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., referitor la existenţa unei nelămuriri cu privire la hotărârea pronunţată în procedura reglementată în Legea nr. 302/2004 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 52 din 27 ianuarie 2021, www.scj.ro).*

Nu reprezintă o împiedicare la executare, în sensul dispoziţiilor art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen. nelegalitatea procedurii de extrădare şi nelegalitatea deţinerii contestatorului condamnat pe teritoriul Republicii Moldova, în vederea extrădării, câtă vreme acesta este privat de libertate în baza unui mandat de executare a pedepsei închisorii emis în baza unei hotărâri penale definitive pronunţate de instanţele competente române. Analizând jurisprudenţa CtEDO, instanţa a reţinut că nu a fost identificată vreo hotărâre în care să se fi constatat că detenţia întemeiată pe art. 5 parag. 1 lit. f) era nelegală, iar această nelegalitate să se fi repercutat asupra detenţiei în statul solicitant, întemeiată pe dispoziţiile art. 5 parag. 1 lit. a) din Convenţie. Din contră, în toate cazurile statul solicitat a răspuns pentru privarea nelegală de libertate în vederea extrădării (cauza *Ocalan c. Turciei*, hotărârea CEDO din 12.05.2005). Aşadar, nemulţumirile contestatorului-condamnat cu privire la nelegalitatea detenţiei sale pe teritoriul Republicii Moldova pot fi valorificate doar în faţa autorităţilor judiciare din această ţară *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 53 din 4 martie 2021, www.sintact.ro).*

În cazul în care constată că obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, prevăzută în art. 93 alin. (3) C.pen., nu poate fi executată în cadrul entităţilor din comunitate stabilite prin hotărârea definitivă de condamnare din cauza stării de sănătate a persoanei condamnate, instanţa stabileşte o altă entitate din comunitate, în cadrul căreia prestarea muncii neremunerate în folosul comunităţii este posibilă în raport cu starea de sănătate a persoanei condamnate. În acest caz, înlocuirea entităţii în cadrul căreia persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere prestează o

muncă neremunerată în folosul comunității se realizează pe calea contestației la executare reglementată în art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen., la sesizarea serviciului de probațiune, formulată în temeiul art. 57 alin. (2) raportat la art. 48 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 120/A din 21 mai 2020, www.scj.ro).*

Deducerea duratei măsurilor preventive privative de libertate se realizează pe calea contestației la executare întemeiate pe cazul prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., numai în ipoteza în care măsurile preventive privative de libertate au fost dispuse în cauza în care s-a pronunțat hotărârea ce se execută. Cererea de deducere a duratei măsurilor preventive privative de libertate dispuse în altă cauză soluționată definitiv se încadrează în cazul de contestație la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. d) teza finală C.proc.pen., referitor la existența unei cauze de stingere sau de micșorare a pedepsei, competența de a se pronunța cu privire la deducere revenind instanței în a cărei circumscripție se află locul de deținere la data formulării cererii *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 183 din 30 aprilie 2019, www.scj.ro).*

Determinarea caracterului serios al riscului de rele tratamente presupune o analiză a condițiilor din țara de destinație prin prisma standardului CEDO de protecție împotriva tratamentelor inumane ori degradante – ceea ce înseamnă că trebuie să se stabilească dacă riscul de rele tratamente atinge un nivel minim de severitate. Sub acest aspect înscrisurile existente la dosar relevă, raportat la situația generală din statul de destinație, existența unui risc că persoana condamnată va fi supusă unor rele tratamente în statul de cetățenie. Totodată, riscul este generat și de aspecte personale ale condamnatului, cum ar fi convingerile sale politice și convingerile religioase, astfel cum le-a detaliat în motivarea contestației. Așadar, în cauză s-au evidențiat motive și probe care să releve că, după executarea pedepsei sau o eventuală liberare condiționată, există riscul ca persoana condamnată să fie supusă unor rele tratamente în statul de cetățenie. Prin urmare, instanța apreciază că raportat la consecințele previzibile ale expulzării persoanei condamnate, analizate pe baza situației generale din statul de destinație și a situației personale a contestatorului care ar urma să fie supus expulzării, există un risc serios de rele tratamente, iar împrejurările invocate reprezintă o împiedicare la executare în sensul art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 152 din 15 iunie 2018, www.scj.ro).*

Contestația la executare este un mijloc procesual prin care se asigură punerea în executare și executarea propriu-zisă a hotărârilor penale definitive, în conformitate cu legea, prin aplicarea acelor dispoziții de drept penal și procesual penal care se referă la executarea unei hotărâri penale. Astfel, acest mijloc procesual se exercită în vederea soluționării incidentelor prevăzute de legea penală sau procesual penală, apărute înaintea sau în cursul executării hotărârii penale definitive ori după executarea hotărârii penale definitive, dar în legătură cu aceasta. Potrivit dispozițiilor art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen., contestația contra executării unei hotărâri penale se poate face atunci când se ivește

o împiedicare la executare cu privire la hotărârea care se execută. În înțelesul textului menționat, există împiedicare la executarea unei hotărâri penale atunci când intervin cauze legale care opresc executarea, cum ar fi, de exemplu, împrejurarea că, deși executarea hotărârii a fost suspendată într-o cale de atac extraordinară sau în alt caz de suspendare legală, persoana condamnată este privată de libertate în executarea unei pedepse legal suspendată. În cazul prevăzut de art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen., pe calea contestației la executare, dacă există vreo împiedicare la executarea unei hotărâri penale, instanța va anula formele de executare. În speță, Completul de 5 judecători constată că, contestatorul condamnat a invocat în mod formal, drept temei juridic al prezentei cereri, cazul de contestație prevăzut de art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen., întrucât, în realitate, motivele de fapt susținute nu se circumscriu ipotezei prevăzute de textul de lege arătat, neconstituind o cauză legală aptă de a opri executarea deciziei contestate, critica susținută de contestator privind redactarea nediferențiată a textului art. 406 alin. (4) C.proc.pen. care nu face distincție între caracterul relativ sau absolut, permanent sau temporar a împiedicării membrului completului de judecată de a semna hotărârea judecătorească pronunțată. Astfel, contestatorul condamnat susține că, ulterior ieșirii la pensie a doi dintre membrii Completului de 5 Judecători care a pronunțat hotărârea contestată, aceasta nu mai putea fi motivată, deoarece nu mai reprezintă punctul de vedere exprimat de judecătorii care au deliberat, la data de 22 aprilie 2016, în vederea luării deciziei. (...) Minuta Deciziei nr. 114 din data de 22 aprilie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul de 5 judecători, fiind semnată de către toți membrii completului, reprezintă rezultatul procesului de deliberare și a acordului unanim al judecătorilor cu privire la conținutul dispozitivului, argumentele de fapt și drept ce au stat la baza pronunțării deciziei. Instanța notează că, în conformitate cu art. 552 alin. (1) C.proc.pen., hotărârea instanței de apel rămâne definitivă la data pronunțării (în speță, la data de 22 aprilie 2016, când s-a pronunțat decizia nr. 114 a Completului de 5 Judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție în dosarul nr. x/1/2015), moment de la care devine executorie și dobândește autoritate de lucru judecat. Ca atare, nu are aptitudinea de a constitui un impediment la executare împrejurarea că hotărârea motivată nu a fost semnată de doi dintre judecătorii care compuneau Completul de 5 judecători, ca urmare a pensionării acestora, existența și semnarea minutei constituind acordul membrilor completului de judecată cu privire la soluția pronunțată, considerentele ce o justifică și raționamentul logico-juridic ce au fundamentat această soluție. Întrucât apărătorii contestatorului condamnat au invocat, în legătură cu decizia contestată, fie inexistența, fie nulitatea acesteia, Completul de 5 judecători consideră necesar a preciza că, în cauză, nu poate exista o similitudine cu situația în care o hotărâre judecătorească ar fi semnată doar de o parte dintre judecătorii care au pronunțat-o, deși nu exista un caz de împiedicare de a semna sau ar fi semnată, fără drept, de alți judecători decât cei care au participat la deliberarea cauzei. Referitor la dispozițiile art. 406 alin. (4) teza a II-a C.proc.pen. Completul de 5 judecători apreciază că nu este susținută de argumente de text juridic interpretarea dată acestei norme de apărătorii aleși ai contestatorului condamnat, care au susținut că posibilitatea semnării hotărârii judecătorești de către președintele completului sau președintele instanței, după caz, este aplicabilă exclusiv în cazul

existenței unei imposibilități temporare, cum ar fi lipsa magistratului din instanță datorată efectuării concediului de odihnă sau plecării în delegații, precum și altor asemenea împrejurări. Cum textul art. 404 alin. (4) C.proc.pen. nu distinge între motivele care conduc la împiedicarea vreunuia dintre membrii completului de judecată de a semna hotărârea redactată, contrar opiniei contestatorului condamnat, procedura prescrisă de această normă de drept se aplică pentru rezolvarea tuturor situațiilor de împiedicare a semnării hotărârilor judecătorești, potrivit principiilor de interpretare juridică *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus* și *actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat.* Cu referire la Punctul de vedere nr. 21317/1154/2011 al Direcției de legislație, documentare și contencios din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, a cărui aplicare la situația concretă a cauzei a solicitat-o contestatorul condamnat, Completul de 5 judecători constată că, potrivit primului paragraf din acest document, întreaga analiză expusă în această opinie legală se referă strict la situația completelor necolegiale, în legătură cu activitatea cărora a fost exprimată temerea că dispariția judecătorului unic care a pronunțat hotărârea judecătorească, înainte de finalizarea acesteia (datorată decesului sau unei boli foarte grave ce nu mai permite exercitarea atribuțiilor de serviciu) poate determina dificultăți reale în activitatea instanțelor, în absența unor norme legale specifice. Prin urmare, Completul de 5 judecători subliniază, pe de o parte, că analiza realizată în cuprinsul Punctului de vedere anterior menționat nu a fost preluată în legislație, neavând valoare obligatorie, iar pe de altă parte, opinia exprimată de acest document nu este aplicabilă situațiilor completelor colegiale (cum este cazul Completului de 5 judecători). În speță, s-a făcut aplicarea textului art. 406 alin. (4) teza a II-a C.proc.pen., expres prevăzut de Codul de procedură penală pentru situația particulară a unei împiedicări obiective de semnare a deciziei motivate de către unul sau unii dintre membrii completului de judecată care a pronunțat soluția în cauză. Urmare a aplicării întocmai a procedurii prevăzute de norma legală anterior menționată, hotărârea motivată a fost semnată, pentru magistrații pensionați (între care Președintele Completului de 5 judecători), de către Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție. Nu în ultimul rând, se apreciază că împrejurarea invocată de contestatorul condamnat în susținerea cererii formulate, referitoare la faptul că pe ultima pagină din hotărârea contestată nu au fost menționate numele redactorului și data redactării, nu este aptă, potrivit legii, de a atrage inexistența sau nulitatea hotărârii, datele la care se referă contestatorul condamnat având caracter pur administrativ *(I.C.C.J., Completul de 5 judecători, decizia penală nr. 81 din 24 aprilie 2017, www.scj.ro).*

În conformitate cu art. 7 din Legea nr. 302/2004, dispozițiile art. 598 C.proc.pen. privind contestația la executare sunt aplicabile în cazul hotărârilor judecătorești pronunțate în domeniile reglementate în Legea nr. 302/2004, inclusiv în cazul hotărârilor judecătorești pronunțate în materia mandatului european de arestare. În ipoteza în care instanța a dispus executarea mandatului european de arestare și amânarea predării până la soluționarea definitivă a unei cauze aflate pe rolul instanțelor române, iar în caz de condamnare cu executarea în regim de detenție a pedepsei, până la punerea în libertate ca urmare a liberării condiționate sau până la executarea pedepsei la termen, cercetarea persoanei

solicitate într-un nou dosar penal constituie, în accepţiunea dispoziţiilor art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., o împiedicare la executarea dispoziţiei de predare a persoanei solicitate la data soluţionării definitive a cauzei care a determinat amânarea iniţială a predării (sau la data punerii în libertate ca urmare a liberării condiţionate ori a executării pedepsei la termen) – dispoziţie cuprinsă în hotărârea definitivă de executare a mandatului european de arestare. În consecinţă, contestaţia la executare întemeiată pe cazul prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., formulată împotriva hotărârii definitive de executare a mandatului european de arestare şi amânare a predării, prin care se invocă cercetarea persoanei solicitate într-un nou dosar penal, este admisibilă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1032 din 7 noiembrie 2017, www.scj.ro)*.

Prin „nelămurire" se înţelege neclaritatea, imprecizia dispozitivului, ca parte a hotărârii care urmează a fi pusă în executare. În situaţia în care se constată că dispozitivul hotărârii este neclar, promovarea unei contestaţii la executare se impune doar în măsura în care explicitarea acestuia nu este posibilă pe baza considerentelor hotărârii. Se reţine că pentru a fi incidente dispoziţiile art. 589 lit. c) C.proc.pen. este necesară îndeplinirea a două condiţii, prima fiind aceea ca incidentul să intervină în timpul executării, fiind vorba despre o împrejurare care să nu fi fost avută în vedere la pronunţarea hotărârii de condamnare, iar cea de-a doua condiţie se referă la împrejurarea ca incidentul să se refere la executarea hotărârii fără să aducă schimbări în dispozitivul hotărârii definitive, să respecte deci autoritatea de lucru judecat. În practica judiciară s-a statuat inadmisibilitatea contestaţiei la executare prin care s-a solicitat reexaminarea cuantumului pagubei stabilite printr-o hotărâre definitivă. Or, în prezenta cauză, din dispozitivul deciziei instanţei de recurs, considerentele hotărârii instanţei de apel şi motivele de recurs formulate de Ministerul Public rezultă clar dispoziţia instanţei de confiscare de la inculpatul M.A. a sumei totale de 316.996 RON, reprezentând diferenţa sumelor ce au intrat în patrimoniul inculpatului şi nu sunt restituite părţii vătămate şi în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia. Ceea ce inculpatul urmăreşte probabil este anularea uneia din cele două adrese, lucru imposibil de realizat pe calea contestaţiei la executare, întrucât textul de lege se referă numai la incidente ce apar pe parcursul executării hotărârii, fără a avea legătură cu fondul cauzei care, la rândul său, a constituit obiectul unui proces penal soluţionat prin hotărâre rămasă definitivă, deoarece într-o atare situaţie s-ar aduce atingere principiului autorităţii de lucru judecat, contestaţia la executare devenind astfel o nouă cale de atac, care nu este prevăzută de lege cu acest caracter. Ţinând cont de natura contestaţiei la executare, de instituţie de drept procesual penal prin care se soluţionează plângerile împotriva actelor de executare a unei hotărâri penale, precum şi de scopul acesteia, respectiv înlăturarea efectelor negative ale executării unei hotărâri penale în alte condiţii decât cele legale, instanţa constată că nu există niciun impediment la executare, astfel că va respinge contestaţia formulată şi va obliga contestatorul la plata cheltuielilor judiciare către stat, conform dispozitivului *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 732/2015, www.scj.ro)*.

Preliminar, Curtea constată că în mod explicit contestatorul, asistat de doi avocaţi aleşi, şi-a calificat cererea ca fiind contestaţie la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. (existenţa unui impediment la executare), argumentând, care ar fi în opinia sa, aceste impedimente la executare. În acest caz, având în vedere cele de mai sus, o recalificare a cererii de către instanţa de apel nu se impune, urmând ca verificarea competenţei să se facă în funcţie de calificarea dată de contestator cererii şi de motivarea acesteia. Potrivit art. 598 alin. (2) C.proc.pen. contestaţia întemeiată pe dispoziţiile art. 597 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. se face la instanţa a cărei hotărâre se execută. Art. 597 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. reglementează două cazuri distincte de contestaţie la executare, şi anume: un caz este nelămurirea cu privire la hotărârea ce se execută şi celălalt este împiedicarea la executare, dar potrivit art. 598 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen., numai în caz de nelămurire a deciziei instanţei de apel, competenţa revine Curţii de Apel sau Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. *Per a contrario*, în caz de împiedicare la executare competenţa aparţine întotdeauna instanţei a cărei hotărâre se execută. Or, jurisprudenţa şi doctrina sunt constante în a arăta că indiferent ce modificări cunoaşte sentinţa în calea de atac a apelului, hotărârea care se pune în executare este hotărârea instanţei de fond, adică sentinţa. A se vedea în acest sens şi dispoziţiile art. 555 C.proc.pen., în care se menţionează că mandatul de executare a pedepsei cuprinde numărul şi data hotărârii ce se execută, care este întotdeauna sentinţa ce a fost modificată sau nu prin decizia din apel. Legiuitorul a vorbit despre instanţa a cărei hotărâre se execută, iar nu despre instanţa de executare, aşa cum este în cazul celorlalte cazuri de contestaţii la executare, deoarece nu întotdeauna instanţa a cărei hotărâre se execută, şi care este întotdeauna prima instanţă de judecată, este aceeaşi cu instanţa de executare, care este, potrivit art. 553 C.proc.pen. instanţa care pune în executare hotărârea, deoarece în cazul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, instanţa de executare este Tribunalul Bucureşti sau Tribunalul militar, dar instanţa a cărei hotărâre se execută este Înalta Curtea de Casaţie şi Justiţie. Cu alte cuvinte, întotdeauna atunci când se invocă o împiedicare la executare, competentă este prima instanţă, iar nu instanţa de apel, deoarece hotărârea acesteia se pune în executare. Raţionamentul pentru care legiuitorul a optat pentru această soluţie, care de altfel era identic reglementată şi în vechiul cod penal, nefiind o noutate în materie (ci doar dorind să se puncteze ceea ce este menţionat şi în Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti la art. 99 alin. (5) ind. 2 şi anume că, numai în cazul nelămuririlor cu privire la o hotărâre competenţa aparţine instanţei care a pronunţat hotărârea în conţinutul căreia se regăseşte nelămurirea), a fost acela că împiedicarea la executare, fiind o cauză ulterioară rămânerii definitive a hotărârii şi care priveşte strict executarea acesteia, trebuie să urmeze procedura prevăzută de dispoziţiile art. 597 C.proc.pen. atât în ceea ce priveşte compunerea completului de judecată, şi anume de un judecător, cât şi în ceea ce priveşte calea de atac, şi anume contestaţie în trei zile de la comunicare *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 133 din 2 februarie 2017, www.sintact.ro)*.

În cazul în care instanţa a indicat o singură entitate pentru executarea obligaţiei de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, ca unică entitate existentă în comunitatea de domiciliu a persoanei condamnate şi a

stabilit numărul minim de ore de muncă neremunerată în folosul comunității pe zi, iar persoana condamnată a început fără impedimente executarea obligației de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității în cadrul entității indicate, pentru un număr zilnic de ore mai mare decât numărul minim menționat de instanță, contestația la executare formulată de procuror în baza art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. împotriva hotărârii prin care instanța a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este inadmisibilă, întrucât nu se justifică interesul în declararea acesteia *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 45/A din 28 februarie 2018, www.scj.ro)*.

În cazul în care, prin hotărârea pronunțată în procedura de executare a mandatului european de arestare, instanța a dispus amânarea predării persoanei solicitate către autoritățile judiciare emitente până la punerea în libertate ca urmare a liberării condiționate sau până la executarea la termen a pedepsei, iar în cursul executării acesteia persoana condamnată a formulat o cerere de contopire care a fost admisă de instanță, amânarea predării persoanei solicitate până la punerea în libertate ca urmare a liberării condiționate sau până la executarea la termen a pedepsei aplicate ca efect al contopirii se poate realiza pe calea contestației la executare, întemeiată pe cazul prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1103 din 22 noiembrie 2017, www.scj.ro)*.

În ipoteza în care instanța dispune, prin hotărârea pronunțată în procedura de executare a mandatului european de arestare, amânarea predării persoanei solicitate către autoritățile judiciare emitente până la soluționarea definitivă a procesului penal desfășurat în fața autorităților judiciare române, lămurirea dispozitivului hotărârii, în sensul că amânarea predării persoanei solicitate operează până la soluționarea definitivă a cauzei, iar în caz de condamnare cu executarea în regim de detenție a pedepsei, până la punerea în libertate ca urmare a liberării condiționate sau până la executarea pedepsei la termen, așa cum se prevede în art. 112 alin. (1) raportat la art. 58 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, se poate realiza pe calea contestației la executare, în temeiul art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1499 din 6 decembrie 2016, www.scj.ro)*.

În ipoteza admiterii cererii de extrădare, omisiunea instanței de a dispune arestarea persoanei extrădate în vederea predării, conform art. 43 alin. (6) din Legea nr. 302/2004, constituie o împiedicare la executarea hotărârii definitive de extrădare, în accepțiunea dispozițiilor art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., întrucât absența dispoziției de arestare împiedică executarea dispoziției de admitere a cererii de extrădare. În consecință, arestarea persoanei extrădate în vederea predării se poate dispune pe calea contestației la executare, întemeiată pe cazul prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., arestarea în vederea predării reprezentând o punere în executare a dispoziției de admitere a cererii de extrădare *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 892 din 26 septembrie 2017, www.scj.ro)*.

Împiedicările la executare trebuie să se datoreze unor cauze legale prin care nu se poate pune în executare hotărârea sau nu poate continua executarea acesteia. Prin urmare, lipsa de precizie a dispozitivului hotărârii, caracterul său echivoc pot justifica formularea unei contestații la executare. Or, în speța dedusă judecății, comunicarea deciziei atacate s-a făcut în conformitate cu dispozițiile art. 407 C.proc.pen., în sensul că inculpatului A., printre alții, i s-a comunicat o copie a minutei hotărârii care, evident, nu avea cum să fie semnată de către cei trei judecători care au format completul de judecată. Pe de altă parte, motivul invocat de contestator nu vizează vreo nelămurire a hotărârii pe care o execută sau vreo împiedicare la executare. În consecință, Înalta Curte constată că motivul invocat de contestator nu se subsumează cazului de contestație la executare prevăzut de art. 598 lit. c) C.proc.pen. și, prin urmare, constatând că nu s-a ivit nicio nelămurire cu privire la hotărârea care se execută sau vreo împiedicare la executare, va respinge, ca nefondată, contestația formulată de contestatorul A. împotriva deciziei penale nr. 2318 din 1 iulie 2013, pronunțată de I.C.C.J., secția penală, în dosarul nr. x/99/2009 *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1354 din 21 octombrie 2016, www.scj.ro).*

Obligația de a frecventa unul sau mai multe programe de reintegrare socială prevăzută în art. 93 alin. (2) lit. b) C.pen. și obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității prevăzută în art. 93 alin. (3) C.pen., dispuse în cadrul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, pot fi executate până la expirarea termenului de supraveghere și, în consecință, starea de sănătate a persoanei condamnate, care nu îi permite executarea obligațiilor la un anumit moment pe parcursul termenului de supraveghere, dar care este supusă unei noi evaluări în interiorul termenului de supraveghere, nu determină existența unei împiedicări la executare în sensul dispozițiilor art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 482 din 5 mai 2017, www.scj.ro).*

În cazul transferării persoanelor condamnate deținute în state membre ale UE, în vederea executării pedepsei închisorii într-un penitenciar din România, dacă după emiterea mandatului de executare a pedepsei închisorii de către instanța română statul emitent își retrage certificatul conform art. 13 din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală, instanța română dispune anularea mandatului de executare a pedepsei închisorii, în baza art. 154 alin. (13) lit. a) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, pe calea contestației la executare întemeiate pe dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1106 din 2 septembrie 2015, www.scj.ro).*

Deducerea greșită a arestării preventive, în sensul că prin hotărârea de condamnare pronunțată de prima instanță a fost dedusă o perioadă de timp mai mare decât cea a arestării preventive efective, atrage incidența cazului de contestație la executare, pe calea contestației la executare putând fi rezolvate aspecte legate de punerea în executare a unei hotărâri, cum este cel referitor la deducerea

greşită a arestării preventive, fără a se repune în discuţie probleme de fond rezolvate cu autoritate de lucru judecat *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 167/2006, www.legalis.ro).*

Într-adevăr, în cazul suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, pe durata termenului de încercare condamnatul trebuie să se supună unor măsuri de supraveghere strict şi limitativ prevăzute de lege. Pe de altă parte, Codul penal din 1969 lasă la latitudinea instanţei să aprecieze cu privire la oportunitatea stabilirii în sarcina condamnatului a unor obligaţii suplimentare. Aceleaşi dispoziţii, obligă la stabilirea de către instanţă a organului însărcinat cu supravegherea condamnatului şi a datelor calendaristice la care acesta din urmă trebuie să se prezinte în faţa respectivului organ. Ca urmare, Curtea va admite contestaţia la executare şi va stabili în sarcina condamnatului O.M.V. obligaţia de a se supune măsurilor de supraveghere prevăzute limitativ de Codul penal *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2617/2004, www.legalis.ro).*

Contestaţia la executare privitoare la dispoziţiile civile se judecă de instanţa care a pronunţat hotărârea ce se execută. În cazul în care se invocă o nelămurire cu privire la hotărârea pronunţată de prima instanţă, referitoare la data cursului monedei euro la care se face plata despăgubirilor stabilite în această monedă, competenţa de judecată a contestaţiei la executare îi revine primei instanţe, iar nu instanţei de control judiciar care a modificat numai cuantumul despăgubirilor stabilite în moneda euro, întrucât ceea ce se execută, este dispoziţia privind obligarea la plata despăgubirilor prevăzută în hotărârea primei instanţe, iar nu dispoziţia prevăzută în decizia instanţei de control judiciar, prin care a fost modificat cuantumul despăgubirilor *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 593/2011, în Revista Română de Jurisprudenţă nr. 6/2011).*

Contestaţia la executare este un mijloc procesual, cu caracter jurisdicţional, care poate fi folosit înainte de punerea în executare a hotărârii penale definitive, în cursul executării şi chiar după ce s-a execuţat pedeapsa, dar în legătură cu executarea acesteia. Contestaţia contra executării hotărârii penale poate fi formulată în cazurile expres şi limitativ prevăzute în cuprinsul acestui text de lege, fiind o modalitate de înlăturare sau modificare a pedepsei, fără însă a putea fi analizate ori reanalizate aspecte de fond deja avute în vedere de instanţe la momentul soluţionării cauzei sau aspecte care sunt legate de alte instituţii de drept cu reglementare distinctă, cum sunt dispoziţiile privind liberarea condiţionată. Prin urmare, pe calea contestaţiei la executare nu se poate schimba sau modifica soluţia care a căpătat autoritate de lucru judecat, hotărârea de condamnare nefiind rezultatul unei erori judiciare în niciuna dintre ipotezele prevăzute de Codul de procedură penală din 1968. Revizuirea constituie o cale extraordinară de atac care poate fi exercitată împotriva hotărârilor judecătoreşti definitive pronunţate de instanţele penale, având caracterul unei căi de atac de retractare care permite instanţei penale să revină asupra propriei sale hotărâri şi, în acelaşi timp, caracterul unei căi de atac de fapt, prin care sunt constatate şi înlăturate erorile judiciare în rezolvarea cauzelor penale. Revizuirea se formulează împotriva unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat, în

temeiul unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanţă la soluţionarea cauzei, descoperite după judecată şi care fac dovada că aceasta se întemeiază pe o eroare judiciară. Prin urmare, hotărârile definitive în care persoana condamnată nu este autorul infracţiunii, o altă persoană utilizând în mod fraudulos identitatea celui condamnat, sunt supuse cazului de revizuire prevăzut de art. 394 lit. a) C.proc.pen. din 1968. Cu totul alta este situaţia persoanei vinovate de săvârşirea faptei, dar care a fost condamnată sub o identitate fictivă sau falsă. În situaţia expusă nu poate fi invocată contestaţia la executare pe temeiul prevăzut de art. 461 lit. b) C.proc.pen. din 1968, potrivit căruia executarea este îndreptată împotriva altei persoane decât cea prevăzută în hotărârea de condamnare, întrucât executarea priveşte efectiv persoana prevăzută în hotărârea de condamnare, însă aceasta a uzat în mod fraudulos de o altă identitate, pe care instanţa nu a cunoscut-o. În acest caz, eroarea (datorată unei asemănări sau insuficiente precizii în legătură cu datele de identitate privitoare la persoana condamnatului, nume foarte comun, domicilii identice) aparţine organului de executare care execută mandatul, iar nu instanţei, aşa cum este cazul condamnării definitive a unei persoane sub o identitate nereală. În egală măsură, descoperirea adevăratei identităţi a condamnatului nu constituie o împiedicare la executare în sensul dispoziţiilor art. 461 lit. c) teza a II-a C.proc.pen. din 1968, întrucât în situaţia nominalizată împiedicarea la executare nu intervine datorită unor cauze legale care opresc executarea [de pildă, o suspendare a executării în cazul unui recurs peste termenul prevăzut de art. 385^3 alin. (2) cu referire la art. 365 alin. (2) C.proc.pen. din 1968]. Cu toate acestea, prin efectul produs, situaţia analizată, intervenită în cursul executării, constituie un incident dintre cele prevăzute de art. 461 lit. d) C.proc.pen. din 1968, respectiv când se invocă amnistia, prescripţia, graţierea sau orice altă cauză de stingere ori de micşorare a pedepsei, precum şi orice alt incident ivit în cursul executării. În această situaţie, condamnatul, deşi sub alt nume decât cel real, a fost judecat într-un proces în cadrul căruia a beneficiat de toate garanţiile procesuale specifice unui proces echitabil. Prin urmare, sub aspectul existenţei infracţiunii, al stabilirii faptului că infracţiunea a fost comisă de condamnat şi al existenţei vinovăţiei acestuia, hotărârea de condamnare nu este rezultatul unei erori judiciare, astfel încât o eventuală posibilitate acordată condamnatului de a exercita calea extraordinară de atac a revizuirii ar însemna o încălcare a prevederilor art. 394 alin. (2) C.proc.pen. din 1968, întrucât s-ar ajunge în situaţia de a fi parcurs un nou ciclu procesual, ceea ce, desigur, constituie un abuz de drept. Dimpotrivă, în cazul în care cel condamnat nu este autorul infracţiunii, o altă persoană utilizând în mod fraudulos identitatea sa, îndreptarea erorii judiciare nu poate fi realizată decât pe calea revizuirii, deoarece se tinde implicit la dovedirea nevinovăţiei. Aşa fiind, hotărârile definitive în care persoana condamnată nu este autorul infracţiunii, o altă persoană utilizând în mod fraudulos identitatea celui condamnat, sunt supuse cazului de revizuire prevăzut de art. 394 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. din 1968, iar hotărârile definitive prin care o persoană care a săvârşit o infracţiune şi uzând în mod fraudulos de identitatea altei persoane sau a unei persoane inexistente a fost condamnată sub o identitate nereală sunt supuse cazului de contestaţie la executare prevăzut de art. 461 lit. d) teza a II-a C.proc.pen. din 1968, ce vizează orice alt incident ivit în cursul executării *(I.C.C.J., Completul de RIL, decizia nr. 9/2011, în M.Of. nr. 717 din 12 octombrie 2011)*.

În cazul în care se dispune confiscarea mai multor bunuri, este necesar ca în dispozitivul hotărârii să se precizeze datele necesare identificării acestora. În lipsa unor atare precizări, hotărârea nu poate fi executată, fiind supusă cazului de contestaţie la executare prevăzut în art. 461 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 718 din 31 ianuarie 2005, www.scj.ro).*

Faţă de motivul invocat de condamnat privind neaplicarea dispoziţiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002, contestaţia la executare apare ca fiind inadmisibilă, întrucât, pe de o parte, prin aceasta se tinde la soluţionarea pe fond a cauzei, calitatea de martor în sensul Legii nr. 682/2002 conducând la reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, aspect ce ţine de judecata în fond a cauzei, fiind inadmisibil ca pe această cale să se procedeze la o nouă individualizare a pedepsei. Pe calea contestaţiei la executare se pot invoca aspecte care privesc, exclusiv, executarea hotărârilor, neputându-se pune în discuţie legalitatea şi temeinicia hotărârilor în baza cărora se face executarea şi nu se poate ajunge la modificarea hotărârilor rămase definitive. Pe de altă parte, Înalta Curte constată că motivul invocat în contestaţie, acela legat de lămurirea aspectelor privind neaplicarea dispoziţiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 cu ocazia pronunţării deciziei de condamnare, raportat la dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., nu se încadrează în dispoziţiile legale menţionate. Împiedicarea la executare la care se referă art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. trebuie să se datoreze unor cauze legale prin care nu se poate pune în executare hotărârea sau nu poate continua executarea acesteia. Or, în cauza de faţă, deşi condamnatul a invocat dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., motivul invocat nu vizează o nelămurire cu privire la hotărârea care se execută şi nici o împiedicare la executare. Împrejurarea că instanţa de recurs a omis să se pronunţe cu privire la cererea condamnatului de aplicare a dispoziţiilor art. 19 din Legea nr. 692/2002 nu este un motiv de împiedicare la executare şi nici nu poate fi lămurită pe calea contestaţiei la executare, apreciindu-se că aplicarea dispoziţiilor referitoare la beneficiul reducerii la jumătate a limitelor de pedeapsă, prevăzute într-o lege specială, este o chestiune de fond *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1292 din 6 octombrie 2016, www.scj.ro).*

d) când se invocă amnistia postcondamnatorie, prescripţia executării pedepsei, graţierea postcondamnatorie sau altă cauză de stingere ori de micşorare a pedepsei [art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.].

- *Codul de procedură penală a restrâns sfera de aplicare a acestui caz de contestaţie la executare eliminând posibilitatea formulării contestaţiei cu priviri la orice alt incident ivit în cursul executării referitor la executarea hotărârii;*

- erorile din hotărârea definitivă cu privire la constatarea în mod eronat a intervenţiei amnistiei sau graţierii se pot înlătura numai pe calea recursului în casaţie;

- constituie o *cauză de micşorare a pedepsei* intervenţia unei legi penale mai favorabile după rămânerea definitivă a hotărârii care poate fi invocată în condiţiile art. 6 C.pen.; caracterul nelegal al pedepsei aplicate nu poate fi invocat pe calea contestaţiei la executare, ci doar pe calea recursului în casaţie [art. 438 pct. 12 C.proc.pen.];

- consecutiv *DCC nr. 242/2021*, prin care Curtea Constituţională a apreciat că dispoziţiile art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 nu reprezintă o normă de drept material, ci o normă care reglementează în materia executării pedepselor, aplicarea acestei norme se va avea în vedere numai în cadrul procedurii liberării condiţionate, nemaiputând fi calificate drept o cauză de reducere a pedepsei ce poate fi avută în vedere pe calea contestaţiei la executare;

- nereţinerea de către instanţă, în cursul procesului penal, a cauzei legale de reducere a pedepsei prevăzută de art. 15 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată[1], respectiv pe cea prevăzută de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor, republicată[2], nu poate fi invocată pe calea contestaţiei la executare, acestea neavând natura unor cauze de micşorare a pedepsei în sensul art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.; deopotrivă, formularea unui denunţ după rămânerea definitivă a hotărârii nu poate fi invocat pe calea contestaţiei la executare chiar dacă a avut ca efect formularea unei acuzaţii împotriva persoanei denunţate;

---

[1] Potrivit art. 15 din Legea nr. 143/2000, republicată: „Persoana care a comis una dintre infracţiunile prevăzute la art. 2-9, iar în timpul urmăririi penale denunţă şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârşit infracţiuni legate de droguri beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege".

[2] Potrivit art. 19 din Legea nr. 682/2002, republicată: „Persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1, şi care a comis o infracţiune gravă, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecăţii denunţă şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârşit astfel de infracţiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege". *În acest sens*, prin *decizia nr. 4/HP/2020* instanţa supremă a apreciat că „dispoziţiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor, republicată, nu reprezintă o cauză de micşorare a pedepsei în sensul art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.

În motivarea acestei decizii s-a arătat că în cazul concret al dispoziţiilor art. 598 alin. (1) lit. d) teza finală C.proc.pen., cauza de micşorare a pedepsei trebuie să se fi ivit după rămânerea definitivă a hotărârii penale, dar înainte de începerea executării, în timpul executării sau chiar după executarea acesteia, fără însă să poată privi aspecte de fond sau care să pună în discuţie autoritatea de lucru judecat. Or, individualizarea judiciară a pedepsei, inclusiv din perspectiva determinării limitelor prevăzute de lege pentru aceasta, constituie o chestiune intrinsecă fondului cauzei şi dobândeşte autoritate de lucru judecat odată cu rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti. Spre deosebire de cauza legală specială prevăzută de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor, republicată, care produce efecte asupra limitelor de pedeapsă prevăzute de lege şi care poate fi valorificată exclusiv în procesul de individualizare judiciară a sancţiunii penale, dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., în varianta orice altă cauză de micşorare a pedepsei, vizează apariţia unei împrejurări ulterioare care poate produce efecte asupra pedepsei individual determinate aplicate persoanei condamnate prin hotărârea definitivă, fiind exclusă posibilitatea unei reindividualizări judiciare a aceleiaşi sancţiuni penale. Aşadar, o încadrare a dispoziţiilor art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor în cazul de contestaţie la executare prevăzut de art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. şi acordarea beneficiului cauzei de reducere a limitelor de pedeapsă ar constitui o derogare de la principiul autorităţii de lucru judecat şi o afectare a principiului securităţii raporturilor juridice.

Pentru incidența art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. este necesar ca hotărârea penală vizată să fie executabilă sau aptă de a fi executată, deoarece, așa cum s-a arătat anterior, contestația la executare este un procedeu jurisdicțional ce poate fi exercitat pentru soluționarea incidentelor prevăzute de legea penală sau procesual penală ivite înainte ori în timpul executării hotărârii definitive sau după executarea hotărârii definitive, dar în legătura cu aceasta. Altfel spus, cazurile care țin de micșorarea pedepsei trebuie să apară ulterior dobândirii autorității de lucru judecat, iar instanța de executare să nu fi fost în măsură să ia cunoștință de acestea la data soluționării cauzei. Pe de altă parte, trebuie precizat că aceste cauze de micșorare a pedepsei se referă la alte motive pentru care pedeapsa ar putea fi redusă [lit. d) teza finală a art. 598 C.proc.pen.], iar nu la alte cauze penale, așa cum a susținut contestatorul. Prin urmare, pe calea contestației la executare nu se poate solicita micșorarea pedepsei cu fracțiunea reprezentată de perioadele în care au fost dispuse măsuri preventive în altă cauză penală aflată în curs de judecată sau în faza de urmărire penală, întrucât nu există o hotărâre penală definitivă de condamnare care ar permite eventuala modificare a pedepsei, chiar și în ipoteza în care faptele ar fi concurente *(I.C.C.J, secția penală, decizia nr. 130 din 3 martie 2022, www.iccj.ro).*

1. În conformitate cu prevederile art. 166 alin. (16) din Legea nr. 302/2004, în cazul în care, ulterior transferării persoanei condamnate, statul emitent membru al Uniunii Europene transmite o hotărâre judecătorească sau un act judiciar prin care persoanei condamnate i s-au acordat reduceri de pedeapsă anterior transferării sale în România, acestea vor fi recunoscute de curtea de apel care a pronunțat hotărârea de recunoaștere și executare a hotărârii de condamnare pronunțate de instanța statului membru al Uniunii Europene, dispozițiile din Codul de procedură penală referitoare la contestația la executare aplicându-se în mod corespunzător. În temeiul art. 166 alin. (16) din Legea nr. 302/2004 raportat la art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., pe calea contestației la executare exercitate împotriva hotărârii definitive de recunoaștere și executare a hotărârii de condamnare pronunțate de instanțele italiene, curtea de apel poate dispune recunoașterea ordonanțelor transmise de autoritățile judiciare italiene ulterior transferării în România, prin care persoanei condamnate i s-au acordat zile de eliberare anticipată pentru perioadele de privare de libertate executate în Italia anterior transferării și poate deduce zilele de eliberare anticipată din pedeapsa închisorii aplicată prin hotărârea de condamnare pronunțată de instanțele italiene. **2.** În ipoteza în care pedeapsa închisorii aplicată prin hotărârea de condamnare pronunțată de instanțele italiene, recunoscută și pusă în executare pe teritoriul României, a fost contopită cu pedepse aplicate pentru infracțiuni concurente prin hotărâri definitive pronunțate de instanțele române, deducerea zilelor de eliberare anticipată din pedeapsa rezultantă nu se poate realiza pe calea contestației la executare exercitate împotriva hotărârii definitive prin care s-a dispus recunoașterea și executarea hotărârii de condamnare pronunțate de instanțele italiene, ci pe calea contestației la executare formulate împotriva hotărârii definitive prin care s-a dispus contopirea pedepselor *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 460 din 1 octombrie 2019, www.scj.ro).*

Pe calea contestației la executare nu se poate modifica o hotărâre rămasă definitivă, nu se poate proceda la o reindividualizare a pedepsei, prin pronunțarea altei soluții, întrucât s-a aduce atingere autorității de lucru judecat și stabilității raporturilor juridice. În prezenta cauză, contestatorul condamnat, condamnatul A. a solicitat, în esență, diminuarea duratei pedepsei principale rezultante de 5 ani și 6 luni închisoare la care a fost condamnat prin sentința penală nr. 174 din 12 octombrie 2015, pronunțată de Curtea de Apel București, secția I penală, în dosarul nr. x/2/2015, definitivă prin decizia penală nr. 1470 din 4 noiembrie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca efect al aplicării prevederilor art. 19 din Legea nr. 682/2002, ceea ce în opinia Înaltei Curți echivalează cu o cerere de individualizare a pedepsei care, așa cum s-a arătat anterior, este inadmisibilă pe calea contestației la executare. Constatarea incidenței art. 19 din Legea nr. 682/2002 are consecințe asupra limitelor de pedeapsă prevăzute pentru infracțiunea dedusă judecății, în sensul reducerii la jumătate a acestora și stabilirii unei pedepse între aceste limite în procesul complex al individualizării pedepsei realizat cu ocazia judecării pe fond a cauzei. Astfel, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, potrivit legislației în vigoare, prevederile art. 19 din Legea nr. 682/2002 pot fi invocate numai cu ocazia soluționării pe fond a cauzei, iar nu pe calea contestației la executare, după ce denunțătorul a fost condamnat printr-o hotărâre definitivă și se află în executarea pedepsei. În ceea ce privește „excepția de neconvenționalitate" invocată de către contestator, în sensul că dispozițiile art. 19 din Legea nr. 682/2002 sunt discriminatorii, având în vedere că reducerea pedepsei este condiționată de momentul în care se constată aplicabilitatea acestui text, Înalta Curte de Casație și Justiție subliniază că instanța de contencios constituțional, în mod constant, printr-o decizie de dată recentă, respectiv Decizia nr. 383/2016 din 7 iunie 2016, M.Of. nr. 558 din 25 iulie 2016, dar și anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală, prin Decizia nr. 809/2006 din 9 noiembrie 2006, M.Of. nr. 29 din 17 ianuarie 2007, a statuat în sensul că prin dispozițiile legale criticate nu sunt încălcate prevederile constituționale ale art. 16 referitoare la egalitatea în drepturi și, pe cale de consecință, nu poate fi reținută nici încălcarea art. 14 din Convenție, între inculpații și condamnații care solicită aplicarea art. 19 din Legea nr. 682/2002, dat fiind faptul că aceste persoane nu sunt în situații identice sau similare pentru a li se aplica măsuri de politică penală identice. Astfel, prin deciziile mai sus menționate, Curtea Constituțională a constatat că „inculpatul condamnat a avut posibilitatea să se încadreze în această categorie, dar, prin tăcerea sa, a ales să nu beneficieze de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea pentru care a fost condamnat. Principiul egalității în drepturi nu implică tratarea juridică uniformă a tuturor infracțiunilor, iar reglementarea unui regim sancționator diferențiat în funcție de conduita persoanelor cercetate care pot contribui la aflarea adevărului în anumite cauze este expresia firească a principiului constituțional menționat, care impune ca la aceleași situații juridice să se aplice același regim, iar la situații juridice diferite tratamentul juridic să fie diferențiat. Aceasta constituie o măsură de politică penală determinată de recrudescența unor fenomene antisociale grave, precum criminalitatea organizată, terorismul, traficul de droguri și traficul de persoane, respectiv de necesitatea

instituirii de către stat a unui sistem de măsuri în vederea asigurării protecției martorilor și nu este de natură să aducă atingere principiului egalității în drepturi". Înalta Curte apreciază ca neîntemeiate și criticile vizând motivarea încheierii atacate. Respectarea dreptului la un proces echitabil pe care o impune art. 6 parag. 1 CEDO instanțelor naționale de a-și motiva deciziile nu presupune existența unui răspuns detaliat la fiecare argument [Hotărârea *Perez c. Franței* (GC), Cererea nr. 47287/99; Hotărârea *Van der Hurk c. Olandei*, din 19 aprilie 1994; Hotărârea *Ruiz Torija și Hiro Bălani c. Spaniei*, din 9 decembrie 1994; Decizia *Jahnke și Lenoble c. Franței*, Cererea nr. 40490/98]. Noțiunea de proces echitabil presupune ca o instanță internă care nu a motivat decât pe scurt hotărârea sa să fi examinat, totuși, în mod real, problemele esențiale care i-au fost supuse. Or, din examinarea sentinței contestate, Înalta Curte constată că instanța de fond a analizat împrejurările esențiale ale cauzei în materia suspusă dezbaterilor, astfel încât critica apărării este apreciată ca nefondată. Drept urmare, constatând că aspectele invocate de condamnatul A., pe calea contestației la executare dedusă judecății în cauza de față, nu se circumscriu cazului de contestație prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. d) teza ultimă C.proc.pen., Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că, în mod corect, instanța de fond a dispus respingerea cererii acestuia *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1375 din 1 noiembrie 2016, www.scj.ro)*.

- constituie o *cauză de stingere a pedepsei* intervenţia unei legi de dezincriminare după rămânerea definitivă a hotărârii; aceasta poate fi invocată pe calea contestaţiei la executare, deoarece odată cu intrarea în vigoare a legii de dezincriminare încetează executarea pedepselor (principale, accesorii ori complementare), a măsurilor educative şi a măsurilor de siguranţă, pronunţate în baza legii vechi, precum şi toate consecinţele penale ale hotărârilor judecătoreşti privitoare la aceste fapte (interdicţiile, incapacităţile şi decăderile);

- numai prescripţia executării pedepsei principale poate fi invocată pe calea contestaţiei la executare, pedepsele complementare aplicate persoanei fizice sau măsurile de siguranţă nefiind prescriptibile; deopotrivă, nu se poate invoca pe calea contestaţiei la executare prescripţia executării cheltuielilor judiciare către stat;

- graţierea antecondamnatorie, amnistia antecondamnatorie, prescripţia răspunderii penale nu pot fi invocate pe calea contestaţiei la executare;

- după rămânerea definitivă a hotărârii, faptul că în mod greşit nu s-a constatat incidenţa graţierii antecondamnatorie sau că în mod greşit s-a constat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost graţiată constituie un motiv de recurs în casaţie (art. 438 pct. 11 C.proc.pen.);

- poate fi invocat drept motiv de contestaţie la executare numai cu privire la latura penală a cauzei; pe această calea nu poate fi modificată soluţia pronunţată de instanţă, ce a intrat în putere de lucru judecat, contestaţia la executare neputând fi folosită în locul unei căi extraordinare de atac[1];

---

[1] Practica recentă a instanţei supreme relevă existenţa unor soluţii jurisprudenţiale prin care, pe calea contestaţiei la executare întemeiate pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. s-a procedat la micşorarea pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă la maximul

Din actele dosarului rezultă că întreruperea executării pedepsei pe o perioadă de 3 luni, dispusă prin sentința penală nr. 68 din 4 iunie 2008, pronunțată de C.A. Cluj, a expirat la data de 9 septembrie 2008, dată la care condamnatul ar fi trebuit să se prezinte la penitenciar în vederea executării în continuare a sancțiunii aplicate, respectiv a restului de 700 zile de închisoare. Încălcându-și această obligație, condamnatul A. a părăsit țara, sustrăgându-se, astfel, de la executarea pedepsei, situație în care a intervenit cauza de întrerupere a cursului prescripției, prevăzută în art. 127 alin. (2) C.pen. anterior. Ca atare, de la acest moment, a început să curgă un nou termen de prescripție a executării pedepsei, care, contrar susținerilor apărării, nu este format din 5 ani la care se adaugă restul pedepsei rămase neexecutate, ci, așa cum în mod corect a reținut prima instanță, din 5 ani la care se adaugă pedeapsa stabilită în cauză, respectiv 3 ani și 6 luni. În consecință, se constată că, la momentul soluționării prezentei contestații, în cauză nu a intervenit prescripția executării pedepsei aplicate, situație în care nu este incident cazul de contestație la executare prevăzut în dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1346 din 20 octombrie 2016, www.scj.ro)*.

---

special prevăzut de lege. Astfel, *prin decizia nr. 673 din 28.06.2017* (*www.scj.ro*), I.C.C.J. a arătat că: „*aplicarea unei pedepse nelegale* prin depășirea maximului special prevăzut de legislația națională, atunci când nu a fost antamat în cursul judecății ori nu a fost valorificat în calea de atac a apelului *trebuie interpretat ca un motiv de reducere a pedepsei* în sensul cazului de contestație la executare prevăzut de art. 598 lit. d) C.proc.pen. Așa cum datele unei deduceri corecte preexistă contestației la executare, dar pot fi valorificate și în această procedură ulterioară aplicării pedepsei, cum a demonstrat jurisprudența anterioară deja invocată, același raționament trebuie aplicat și în privința conversiei pedepsei, cu consecința valorificării sale în faza executării, în cadrul cazului de contestație la executare prevăzut de art. 598 lit. d) teza finală C.proc.pen., cauza de micșorare a pedepsei. Înalta Curte consideră că și dacă această conversiune a fost dezlegată de instanța ce a aplicat pedeapsa, problematica nefiind invocată prima dată în contestația la executare, autoritatea de lucru judecat nu poate paraliza cazul de contestație ce vizează nelegalitatea pedepsei. Argumentele în susținerea admisibilității contestației la executare ar viza faptul ca autoritatea de lucru judecat este ea însăși expresia legalității hotărârii, ori în cazul dat, tocmai acest aspect se contestă, iar o cale extraordinară de atac pentru aducerea pedepsei recunoscute în matca sa de legalitate nu este reglementată, fiind cel puțin discutabilă, dacă nu exclusă, admisibilitatea recursului în casație împotriva hotărârii de recunoaștere a condamnării pronunțate de autorități judiciare străine. A considera că datele preexistente hotărârii prin care s-a aplicat pedeapsa pusă în executare nu pot fi valorificate în contestația la executare, ca o cauză de micșorare a pedepsei, echivalează cu paralizarea dreptului condamnatului prin posibila eroare a organului judiciar, aspect ce este contrar principiului dreptului la un proces echitabil. Ca urmare, atunci când se contestă legalitatea pedepsei, indiferent dacă motivul este descoperit anterior sau ulterior pronunțării hotărârii puse în executare, trebuie să existe un instrument procesual apt a valorifica acest interes legitim, fie că este o cale extraordinară de atac, fie contestația la executare, în funcție de faza în care a ajuns procesul, fără a se putea opune *de plano* autoritatea de lucru judecat (cu excepția situației în care aceeași împrejurare a mai fost valorificată în același cadru procesual, ipoteza reiterării recursului în casație sau contestației la executare pentru același motiv și temei). Autoritatea de lucru judecat cu privire la pedeapsă subzistă atât timp cât motivele de nelegalitate nu se verifică".

Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate dispuse într-o cauză nesoluționată definitiv privind o infracțiune concurentă judecată ulterior rămânerii definitive a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii nu poate fi realizată pe calea contestației la executare prevăzute în art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. Prin urmare, pe calea contestației la executare nu se poate solicita micșorarea pedepsei cu fracțiunea reprezentată de perioadele în care au fost dispuse măsuri preventive în altă cauză penală aflată în curs de judecată, întrucât nu există o hotărâre penală definitivă de condamnare care ar permite eventuala modificare a pedepsei, chiar și în ipoteza în care faptele ar fi concurente. Deși contestatorul a susținut și a depus la dosar jurisprudență în sensul computării perioadelor de arest preventiv în cauze nesoluționate definitiv, Înalta Curte de Casație și Justiție arată, în acord cu judecătorul fondului, că dispozițiile art. 72 C.proc.pen. nu-l îndreptățesc a solicita, înainte de pronunțarea unei soluții definitive, oricare ar fi ea, în dosarul penal nr. X al Curții de Apel Ploiești (aflat încă pe rolul acestei instanțe), o astfel de deducere, care operează numai din durata pedepsei închisorii pronunțate, iar în caz de condamnare la pedeapsa amenzii, prin înlăturarea în tot sau în parte a zilelor-amendă. Pe de altă parte, contrar susținerilor apărării, nu există nicio diferență de reglementare între dispozițiile art. 88 alin. (1) C.pen. din 1969 și cele ale art. 72 alin. (1) teza a II-a C.pen., întrucât legiuitorul a folosit în ambele texte timpul trecut, atunci când vorbește despre computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate, în sensul că scăderea se face și atunci când condamnatul a fost urmărit sau judecat, în același timp ori în mod separat, pentru mai multe infracțiuni concurente, chiar dacă a fost condamnat pentru altă faptă decât cea care a determinat dispunerea măsurii preventive. Astfel, din sintagma „a fost urmărit sau judecat" rezultă, în mod evident, că legiuitorul s-a referit la o cauză cu privire la care s-a dat o soluție finală, indiferent că este un dosar de urmărire penală, prin care s-a dispus o soluție de clasare sau al unei instanțe, în care s-a pronunțat una din soluțiile prevăzute în art. 396 alin. (1) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 870 din 21 septembrie 2017, www.scj.ro).*

Un nou caz de aplicabilitate a legitimei apărări nu se circumscrie nici condițiilor intervenirii unei legi penale noi și nici temeiului contestației la executare arătat. Legitima apărare constituie o cauză care înlătură caracterul penal al faptei, având ca efect nerealizarea uneia din trăsăturile esențiale ale infracțiunii, respectiv a vinovăției și drept consecință are loc înlăturarea răspunderii penale a făptuitorului, ca urmare a inexistenței infracțiunii, aceasta din urmă reprezentând unicul temei al răspunderii penale. De altfel, toate cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, inclusiv legitima apărare, se diferențiază de cauzele care înlătură răspunderea penală, cum sunt amnistia, prescripția, grațierea ș.a., deoarece în acestea din urmă, fapta comisă constituie infracțiune și atrage răspunderea penală a făptuitorului, însă răspunderea este înlăturată sau înlocuită prin voința legiuitorului, din anumite considerente de politică penală. Astfel, legitima apărare, chiar așa cum a fost modificată, prin natura și efectele sale juridice nu poate face obiectul situațiilor expres și limitativ prevăzute pentru intervenirea unei legi penale noi. De asemenea, incidența legitimei apărări nu poate fi invocată pe calea contestației la executare, potrivit temeiului arătat, deoarece acesta

vizează fie cauze de înlăturare a răspunderii penale intervenite în cursul executării pedepsei, fie orice altă cauză de stingere ori de micşorare a pedepsei sau orice alt incident ivit în cursul executării, ceea ce presupune existenţa infracţiunii pentru care răspunderea penală a făptuitorului poate fi înlăturată sau atenuată numai ca urmare a unor situaţii intervenite ulterior judecăţii pe fond, respectiv în cursul executării pedepsei. Din analiza cauzei rezultă că în mod judicios şi motivat instanţa de apel a apreciat că motivul invocat de contestatorul condamnat G.V. referitor la aplicarea legitimei apărări, pe calea unei legi noi şi a contestaţiei la executare, nu poate fi primit, deoarece tinde la o reanalizare a situaţiei de fapt, aducând atingere autorităţii de lucru judecat. De altfel, în condiţiile concrete ale situaţiei de fapt stabilite în cauză a rezultat că inculpatul G.V., la data de 2 ianuarie 2003, i-a aplicat mai multe lovituri cu toporul în cap victimei G.V. Jr., fiul său, în locuinţa lor comună, iar ca urmare a acestora, victima a decedat, nereţinându-se existenţa vreunei pătrunderi fără drept a victimei în locuinţa inculpatului *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3200/2006, www.legalis.ro).*

Motivul invocat nu se regăseşte între cele prevăzute de lege, starea de recidivă neconstituind o împrejurare intervenită în timpul executării pedepsei, aceasta fiind cunoscută la judecata cauzei, iar reţinerea ei de către instanţe are autoritate de lucru judecat care nu poate fi îndepărtată pe calea contestaţiei la executare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2148/2005, www.legalis.ro).*

Instanţa, învestită, în cadrul contestaţiei la executare în care se invocă modificarea înţelesului noţiunii de „consecinţe deosebit de grave", nu poate schimba încadrarea juridică dată faptei prin hotărârea judecătorească rămasă definitivă şi, apoi, reduce pedeapsa aplicată în cauză, întrucât modificarea înţelesului noţiunii de „consecinţe deosebit de grave", prevăzută de textul sus-menţionat, nu este identică cu cerinţa de a fi intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai uşoară *[I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 8/2007 (RIL), M.Of. nr. 733 din 30 octombrie 2007].*

§3. Aspecte procedurale

3.1. Competenţa de soluţionare a contestaţiei la executare

- determinarea competenţei instanţei se realizează *în raport cu cazul de contestaţie incident în cauză*, iar nu neapărat în raport de cel invocat de petentul contestator;

- când contestaţia la executare este întemeiată pe vreunul din cazurile prevăzute de art. 598 alin. (1) lit. a), b) sau d) C.proc.pen., competenţa de soluţionare aparţine ***instanţei de executare*** (în situaţia în care persoana condamnată este în stare de libertate) ***sau instanţei corespunzătoare în grad instanţei de executare în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere*** (în cazul în care persoana condamnată este privată de libertate); prin urmare, nu se poate reţine existenţa unei competenţe alternative, ci a unei *competenţe unice* pentru soluţionarea contestaţiei la executare întemeiate pe cazurile stipulate de art. 598 alin. (1) lit. a), b) sau d) C.proc.pen.

Instanţa competentă să judece contestaţia la executare se stabileşte raportat la cazul de contestaţie care permite evaluarea motivului invocat, cu consimţământul petentului în ce priveşte reformarea temeiului de drept, după explicarea limitelor obiectului judecăţii. În acest sens, Înalta Curte apreciază că motivele invocate de contestator prin cererea scrisă adresată instanţei şi susţinută atât în faţa instanţei de fond, cât şi în faţa instanţei de control judiciar, se circumscriu cazului prevăzut de art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. Astfel, jurisprudenţa instanţei supreme a statuat că este admisibilă o contestaţie la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. în cazul în care, după transferarea persoanei în vederea executării pedepsei închisorii în România, aceasta invocă o cauză de micşorare a pedepsei *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 728 din 13 mai 2011)*. Se constată că la momentul formulării contestaţiei la executare, condamnatul A. se afla încarcerat la Penitenciarul Mărgineni. Astfel, în raport de dispoziţiile art. 598 alin. (2) C.proc.pen. şi văzând faptul că instanţa competentă să judece contestaţia la executare este întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., în prezenta cauză este Judecătoria Moreni *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 16/A/2021 din 20 ianuarie 2021, www.scj.ro)*.

Judecătoria P. este instanţa competentă să soluţioneze contestaţia la executare prin care s-a invocat o cauză de micşorare a pedepsei, întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., constatându-se că, la momentul formulării cererii, condamnatul A. se afla încarcerat în Penitenciarul M., aflat în circumscripţia Judecătoriei P. Acest aspect reiese din menţiunile cuprinse pe verso-ul plicului aflat la dosarul Judecătoriei P., cererea fiind transmisă prin poştă, la 29.09.2020, din Penitenciarul M. De asemenea, Înalta Curte a avut în vedere şi înscrisul ataşat la dosarul Judecătoriei G., din care rezultă că, la 11 septembrie 2020, condamnatul a fost mutat de la Penitenciarul G. la Penitenciarul M., fiind ultimul transfer al condamnatului până la 29 septembrie 2020, când a formulat cererea de contestaţie la executare. În atare condiţii, întrucât la data formulării cererii, respectiv 29 septembrie 2020, condamnatul A. se afla încarcerat în Penitenciarul M., competenţa de soluţionare a solicitării acestuia revine Judecătoriei Piteşti, ca instanţă în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere la data formulării cererii *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 244 din 23 aprilie 2021, definitivă)*.

În ipoteza în care condamnatul solicită deducerea unei perioade executate într-un stat străin după recunoaşterea hotărârii instanţei străine de către autorităţile din România, competenţa de judecare a contestaţiei la executare aparţine instanţei competente material să judece infracţiunile pentru care contestatorul a fost condamnat în străinătate, în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere al condamnatului la momentul formulării cererii. Curtea de apel nu este instanţă de executare, în sensul dispoziţiilor art. 553 şi art. 598 alin. (2) C.proc.pen., întrucât aceasta nu a judecat fondul cauzei, ci a procedat, în baza unei competenţe speciale, stabilite în temeiul prevederilor Legii nr. 302/2004, la recunoaşterea hotărârii pronunţate în străinătate *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 441 din 8 septembrie 2021, www.scj.ro)*.

Cererea astfel formulată constituie o contestaţie la executare care îşi găseşte temeiul în dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. şi care, potrivit alin. (2) al aceluiaşi text de lege, intră în competenţa de soluţionare a instanţei de executare ori a celei în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere al contestatorului. Notând însă că beneficiul eliberării anticipate invocat vizează o pedeapsă componentă (aplicată condamnatului prin sentinţa penală nr. x din 2.05.2012 a Tribunalului Busto Arsizio, rămasă definitivă la 30.10.2012, care a fost recunoscută, pe cale incidentală, prin sentinţa penală nr. x, pronunţată de Tribunalul Bacău în dosarul nr. x/110/2015, astfel cum a fost modificată prin decizia penală nr. x, pronunţată de C.A. Bacău) a pedepsei rezultante în executarea căreia se afla condamnatul la momentul formulării prezentei cereri, pedeapsă ce a fost stabilită de Tribunalul Bacău (prin hotărârea anterior menţionată) în urma operaţiunii de contopire a mai multor pedepse, unele dintre ele aplicate acestuia în Italia, printre care şi cea anterior menţionată, Înalta Curte constată că Tribunalului Bacău îi revine competenţa de soluţionare a contestaţiei la executare formulată de condamnatul D., ca instanţă (de executare) care a statuat, cea din urmă, asupra situaţiei juridice a acestuia. Totodată, constată că în cauză nu sunt incidente dispoziţiile art. 166 alin. (16) teza I din Legea nr. 302/2004, întrucât, prin cererea formulată, condamnatul nu solicită, ulterior transferului său, deducerea duratei aferente reducerii de pedeapsă ce i-a fost acordată de autorităţile judiciare italiene anterior transferului, astfel cum impune textul de lege precitat, ci deducerea zilelor de eliberare anticipată ce i-au fost acordate de autorităţile judiciare străine ulterior transferului său în România. Altfel spus, condamnatul D. invocă o cauză de micşorare a pedepsei survenită pe parcursul executării acesteia, care intră sub incidenţa exclusivă a dispoziţiilor art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. şi atrage competenţa instanţei prevăzută de art. 598 alin. (2) C.proc.pen. *(I.C.C.J, secţia penală, încheierea nr. 644 din 7 decembrie 2021, www.scj.ro).*

În cazul în care condamnatul, fiind extrădat din străinătate, se află în tranzit într-un loc de deţinere la data formulării contestaţiei la executare întemeiată pe prevederile art. 461 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. [*actualul art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.* – n.n.], competenţa de a soluţiona contestaţia la executare nu aparţine instanţei în circumscripţia căreia se află acest loc de deţinere, ci instanţei de executare sau instanţei în circumscripţia căreia se află locul de deţinere unde condamnatul execută pedeapsa *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 175/2006, www.legalis.ro).*

Contestaţia la executare întemeiată pe prevederile art. 461 alin. (1) lit. d) [*actualul art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.* – n.n.], se judecă de instanţa de executare sau de instanţa corespunzătoare în grad instanţei de executare în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere a condamnatului. În cazul în care, în temeiul prevederilor Legii nr. 302/2004, curtea de apel a dispus recunoaşterea unor hotărâri penale străine, transferarea condamnatului pentru continuarea executării pedepsei într-un penitenciar din România, conversiunea condamnării şi a emis mandatul de executare a pedepsei, curtea de apel nu constituie instanţă

de executare, ci o instanţă specială desemnată ca autoritate judiciară competentă în unele dintre procedurile reglementate în legea menţionată. Într-un atare caz, instanţa competentă să judece contestaţia la executare nu este, prin urmare, curtea de apel, ci instanţa competentă material potrivit legii române să judece în primă instanţă infracţiunile pentru care contestatorul a fost condamnat în străinătate, în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere a condamnatului *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 2912/2006, www.scj.ro).*

Prin cererea înregistrată pe rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, petentul G.B. a formulat contestaţie la executare împotriva sentinţei penale pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, definitivă prin decizia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, completul de 5 judecători. (...) Legiuitorul a înţeles să confere competenţa soluţionării contestaţiei la executare formulată împotriva unei hotărâri pronunţate în primă instanţă de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie exclusiv Tribunalului Bucureşti sau Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti (după cum condamnatul a fost civil sau militar), nu şi instanţei în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere al condamnatului *(I.C.C.J., secţia penală, sentinţa nr. 887 din 15 octombrie 2013, www.legalis.ro).*

În cazul în care, după transferarea persoanei condamnate în vederea executării pedepsei închisorii în România, aceasta invocă, pe calea contestaţiei la executare, o cauză de micşorare a pedepsei, constând în reducerea pedepsei prin scăderea zilelor de închisoare rezultate din transformarea amenzii în închisoarea, întrucât pedeapsa amenzii a fost anulată, instanţa competentă se stabileşte potrivit regulilor de drept comun în materia executării pedepselor [*art. 598 alin. (2) C.proc.pen.* – n.n.]. În acest caz, competenţa de soluţionare a cauzei nu aparţine curţii de apel, întrucât persoana condamnată nu solicită conversiunea condamnării *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 728 din 13 mai 2011, www.scj.ro).*

- în ipoteza în care prin contestaţia la executare se invocă o *nelămurire* cu privire la conţinutul hotărârii ce se execută [art. 598 alin. (1) lit. c) teza I C.proc.pen.], competenţa de soluţionare aparţine ***numai instanţei care a pronunţat hotărârea ce se execută***; ca regulă, aceasta este *prima instanţă care a pronunţat hotărârea care se execută (instanţa de executare)*; art. 598 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen. a prevăzut doar pentru ipoteza în care prin contestaţia la executare se invocă o *nelămurire cu privire la conţinutul hotărârii ce se execută, că în cazul în care nelămurirea priveşte o dispoziţie dintr-o hotărâre pronunţată în apel sau în recurs în casaţie, competenţa nu va aparţine prime instanţe care a pronunţat hotărârea care se execută, ci după caz, instanţei de apel sau Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie*; este însă necesar ca prin decizia instanţei de apel să fi fost modificată hotărârea primei instanţe, întrucât numai într-o asemenea ipoteză ceea ce se execută este hotărârea instanţei de apel; pentru această ipoteză de excepţie cred că hotărârea prin care se soluţionează contestaţia la executare este o decizie definitivă (la fel ca şi hotărârea care se execută şi a cărei lămurire a fost solicitată pe calea contestaţiei la executare), care nu mai poate fi atacată cu calea ordinară de atac a contestaţiei prevăzută de art. 425^1 C.proc1.pen.;

- dacă prin contestaţia la executare se invocă o împiedicare la executare [art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen.], competenţa de soluţionare aparţine ***numai primei instanţe care a pronunţat hotărârea ce se execută*** *(instanţa de executare)*; dacă impedimentul la executare este urmarea unei dispoziţii *dintr-o hotărâre pronunţată în apel sau în recurs în casaţie, competenţa nu va aparţine instanţei de apel sau Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie*, ci *prima instanţe care a pronunţat hotărârea care se execută, deoarece* pentru art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C.proc.pen. legiuitorul nu a mai prevăzut posibilitatea soluţionării contestaţiei la executare de către instanţa de control judiciar, dispoziţiile art. 598 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen. fiind incidente numai pentru cazul în care prin contestaţia la executare se invocă o *nelămurire* cu privire la conţinutul hotărârii ce se execută;

Instanţa competentă să judece contestaţia la executare se stabileşte în raport cu cazul de contestaţie incident în cauză, iar nu cu acela invocat de contestator. Ca atare, în cazul în care contestatorul a invocat atât cazul de contestaţie la executare prevăzut în art. 461 alin. (1) lit. c) [*actualul art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.* – n.n.], cât şi pe cel prevăzut în art. 461 alin. (1) lit. d) [*actualul art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen.* – n.n.], însă în speţă este incident numai acest din urmă caz de contestaţie, iar condamnatul nu a fost încă arestat în vederea executării pedepsei, competenţa revine instanţei de executare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2010/2006, www.legalis.ro).*

Hotărârea pronunţată asupra contestaţiei la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. poate fi atacată doar atunci când se solicită lămurirea unei sentinţe pronunţată în primă instanţă, aceasta fiind definitivă în ipoteza în care vizează clarificarea unor dispoziţii dintr-o decizie pronunţată în apel sau recurs în casaţie *(I.C.C.J, secţia penală, decizia nr. 192 din 28 martie 2022, www.scj.ro).*

- în cazul în care pe calea contestaţiei la executare se solicită, ulterior transferării persoanei condamnate, reducerile de pedeapsă acordate anterior transferării sale în România, dar care nu au fost avute în vedere la momentul pronunţării soluţiei de recunoaştere şi de punere în executare a hotărârii străine, indiferent de temeiul de drept reţinut, competenţa aparţine curţii de apel[1];

În raport cu dispoziţiile art. 166 alin. (6) lit. b) şi alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004 – care atribuie curţii de apel competenţa în materia adaptării pedepselor – în ipoteza concursului de infracţiuni, contestaţia la executare privind durata pedepselor privative de libertate aplicate prin două hotărâri

[1] Conform art. 166 alin. (16) din Legea nr. 302/2004, introdus prin Legea nr. 236/2017 (ulterior *deciziei nr. 15/HP/2015*), „În cazul în care, ulterior transferării persoanei condamnate, statul emitent transmite o hotărâre judecătorească sau un act judiciar prin care persoanei condamnate i s-au acordat reduceri de pedeapsă anterior transferării sale în România, acestea vor fi recunoscute *de curtea de apel* care a pronunţat hotărârea prevăzută la alin. (6). Dispoziţiile din Codul de procedură penală referitoare la contestaţia la executare se aplică în mod corespunzător".

definitive distincte de condamnare pronunţate de instanţele unui stat membru al Uniunii Europene, recunoscute şi puse în executare pe teritoriul României printr-o unică hotărâre pronunţată de curtea de apel, se încadrează în dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. şi se soluţionează de către curtea de apel, ca instanţă care a pronunţat hotărârea ce se execută, conform art. 598 alin. (2) C.proc.pen. şi ca instanţă care are competenţă exclusivă în materia adaptării pedepselor în baza Legii nr. 302/2004 *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 264 din 10 iulie 2020, www.scj.ro)*.

- reamintesc că dispoziţiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile şi la cheltuielile judiciare cuvenite părţilor *se execută potrivit legii civile*; *prin urmare*, contestaţia împotriva ***actelor de executare referitoare la despăgubirile civile şi la cheltuielile judiciare cuvenite părţilor*** se soluţionează de către *instanţa civilă potrivit legii civile*; instanţa de executare se va determina potrivit art. 651 C.proc.civ., contestaţia fiind soluţionată conform art. 712 şi urm. C.proc.civ.;

- celelalte ***dispoziţii civile ale hotărârii penale care se execută potrivit legii penale*** (restituirea lucrurilor, restabilirea situaţiei anterioare) se vor soluţiona în funcţie de temeiul invocat; astfel, contestaţia privitoare ***la executarea dispoziţiilor civile*** dintr-o hotărâre prin care se invocă *de persoana împotriva căreia are loc executarea (care a avut calitatea de parte în procesul finalizat prin hotărârea definitivă)* vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 598 alin. (1) lit. a), b) C.proc.pen. se soluţionează de *instanţa de executare*; în ipoteza în care pe calea contestaţiei se invocă *de oricare dintre părţi* cazul prevăzut de art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., competenţa aparţine *instanţei care a pronunţat hotărârea ce se execută*;

- contestaţia privitoare ***la executarea dispoziţiilor civile*** dintr-o hotărâre penală (soluţiile de admitere sau respingere a acţiunii civile exercitate în procesul penal) nu poate fi întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., acestea având incidenţă numai în latura penală a cauzei; astfel, în privinţa dispoziţiilor civile ale hotărârii penale care se execută potrivit legii penale se poate formula contestaţie la executare ***doar în temeiul art. 598 alin. (1) lit. a)-c) C.proc.pen.***;

- nu poate fi exercitată contestaţie cu privire la dispoziţiile civile ale hotărârii penale atunci când acţiunea civilă a fost lăsată nesoluţionată sau doar cu privire la măsurile asigurătorii (luate sau menţinute) privind reparaţiile civile luate pe parcursul procesului penal;

Interpretarea logică a dispoziţiilor ce reglementează contestaţia privitoare la dispoziţiile civile – conduce la concluzia că, în ipoteza contestaţiei la executare formulate când se iveşte vreo nelămurire cu privire la hotărârea ce se execută sau vreo împiedicare la executare, competenţa de soluţionare aparţine instanţei care a pronunţat hotărârea ce se execută. În prezenta cauză, contestatoarea a solicitat lămurirea dispoziţiilor sentinţei penale nr. 87 din 20 ianuarie 2010, hotărâre pronunţată de secţia penală a Judecătoriei Bacău, prin care, dezlegând acţiunea penală, instanţa a procedat şi la soluţionarea acţiunii civile adiacente exercitate în cauză. Sentinţa penală invocată a fost modificată, în ceea ce priveşte cuantumul daunelor morale acordate părţii civile, prin decizia penală nr. 374 din 17 iunie 2010 a Curţii de Apel Bacău, prin care au fost casate în parte atât decizia nr. 168/A din 22 aprilie 2010, cât şi sentinţa penală nr. 87 din

20 ianuarie 2010 a Judecătoriei Bacău. Deşi sentinţa penală nr. 87 din 20 ianuarie 2010 a Judecătoriei Bacău a fost modificată în ceea ce priveşte cuantumul daunelor morale, este de necontestat aspectul că dispoziţia privind plata unei sume de bani, cu titlu de daune morale, astfel cum s-a statuat iniţial de către instanţa de executare – Judecătoria Bacău, a rămas neschimbată, ceea ce a suportat modificare fiind câtimea ei, nu dispoziţia de plată. Prin urmare, prin modificarea adusă sentinţei instanţei de executare, Curtea de Apel Bacău nu a devenit instanţa care a pronunţat hotărârea ce urmează a se executa, întrucât obligarea la plata daunelor morale nu s-a dispus prima dată de către instanţa de recurs, ci de către Judecătoria Bacău care a dispus plata daunelor morale. De altfel, este de observat că însăşi contestatoarea, în cuprinsul contestaţiei la executare formulate, a solicitat în mod expres lămurirea dispozitivului sentinţei penale nr. 87 din 20 ianuarie 2010 a Judecătoriei Bacău. Apreciind că ceea ce urmează a se executa este dispoziţia de obligare la plata daunelor morale, statuată prin sentinţa instanţei de executare (Judecătoria Bacău), şi nu dispozitivul deciziei penale a instanţei de recurs, prin care a fost modificată câtimea despăgubirilor, dispoziţia de plată fiind anterioară, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a stabilit competenţa de soluţionare a contestaţiei la executare în favoarea Judecătoriei Bacău, instanţă căreia i s-a trimis dosarul *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 593/2011, www.scj.ro).*

Pe calea unei contestaţii la executare, chiar şi în ce priveşte latura civilă a cauzei, nu se poate dispune asupra faptelor care sunt analizate îndeosebi odată cu soluţionarea fondului unei cauze *(C.A. Ploieşti, secţia penală, decizia nr. 181 din 15 februarie 2008, jurindex).*

- nu pot face obiectul contestaţiei la executare dispoziţiile hotărârii penale cu privire la ***cheltuielile judiciare***;

Rezultă, aşadar, că în ceea ce priveşte cheltuielile judiciare, Codul de procedură penală nu cuprinde dispoziţii referitoare la posibilitatea formulării unei contestaţii la executare, neputându-se aplica prin analogie dispoziţiile menţionate anterior *(I.C.C.J., Completul de 5 judecători, decizia penală nr. 63 din 20 februarie 2012, www.legalis.ro).*

Deşi în noţiunea de cheltuieli judiciare se înscriu atât cele efectuate de către stat, cât şi cele realizate de părţi, cheltuielile de procedură datorate statului nu se confundă cu despăgubirile civile ce privesc cheltuielile judiciare făcute de părţi şi care pot fi contestate pe calea art. 600 C.proc.pen. Faţă de natura lor specifică şi de faptul că sunt datorate statului, aceste sume sunt puse în executare în conformitate cu art. 578 C.proc.pen., la fel ca şi amenda judiciară, de către organul judiciar care a aplicat această măsură, iar contestaţia la executare împotriva executării cheltuielilor judiciare avansate de stat se soluţionează de către instanţa care le-a pus în executare, similar contestaţiei la executare privind amenzile judiciare, conform art. 601 C.proc.pen., nefiind, prin urmare, incidente dispoziţiile art. 600 alin. (3) din acelaşi cod, care ar atrage competenţa de soluţionare a cauzei în favoarea secţiei civile a instanţei *(I.C.C.J., secţia I civilă, decizia nr. 2143 din 9 noiembrie 2016, www.scj.ro).*

- contestaţia referitoare la ***executarea amenzilor judiciare*** nu are natura juridică a unei căi de atac ce poate fi exercitată împotriva dispoziţiei de amendare, ci poate viza numai executarea amenzilor judiciare prin raportare la vreunul dintre cazurile reglementate de art. 598 alin. (1) lit. a), b), c) C.proc.pen. şi *se soluţionează de instanţa care le-a pus în executare*;

Contestatorul a arătat că i-a fost aplicată o amendă judiciară în cuantum de 3.000 RON prin încheierea pronunţată în dosarul nr. .../2011/a al C.A. Timişoara, iar împotriva acestei hotărâri a declarat recurs. Acesta a solicitat admiterea contestaţiei, astfel cum a fost formulată, şi să se dispună anularea formelor de executare efectuate, respectiv a „somaţiei de executare din 28 decembrie 2012" şi în baza art. 403 alin. (1) C.proc.civ., suspendarea executării silite până la soluţionarea prezentei contestaţii. Conform dispoziţiilor art. 25 din Legea nr. 146/1997 republicată, privind taxele de timbru şi timbrul judiciar (în vigoare la data emiterii formelor de executate contestate, în prezent art. *46 din O.U.G. nr. 80/2013*), sumele realizate din (...) amenzile judiciare, constituie venituri la bugetul de stat (...). Executarea silită a debitelor se efectuează de organele de executare ale unităţilor teritoriale subordonate Ministerului Finanţelor Publice în a căror rază teritorială îşi are domiciliul sau sediul debitorul, potrivit legislaţiei privind executarea silită a creanţelor bugetare. Din prevederile art. 141 alin. (1) C.proc.fisc. rezultă că: „Executarea silită a creanţelor fiscale se efectuează în temeiul unui titlu executoriu emis potrivit prevederilor prezentului cod de către organul de executare competent în a cărui rază teritorială îşi are domiciliul fiscal debitorul (...)". Conform art. 172 alin. (1) C.proc.fisc., persoanele interesate pot face contestaţie împotriva oricărui act de executare efectuat cu încălcarea prevederilor prezentului cod de către organele de executare. Totodată, în conformitate cu dispoziţiile alin. (3) al aceluiaşi articol, contestaţia poate fi făcută şi împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanţă judecătorească sau de alt organ jurisdicţional şi dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege. I.C.C.J. a constatat că petentul a contestat titlul executoriu şi somaţia de plată emise de Agenţia Naţională de Administrare Fiscală, Direcţia Generală a Finanţelor Publice a judeţului Br., Administraţia Finanţelor Publice a oraşului R. În continuare instanţa a reţinut că în reglementarea competenţei şi a modului de soluţionare, în cuprinsul art. 172 alin. (4) C.proc.fisc. se mai prevede: „Contestaţia se introduce la instanţa judecătorească competentă şi se judecă în procedură de urgenţă" şi că în lipsa unor prevederi exprese referitoare la instanţa competentă, sunt incidente, în această privinţă, dispoziţiile art. 2 alin. (3) C.proc.fisc., în care se precizează: „Unde prezentul cod nu dispune se aplică dispoziţiile Codului de procedură civilă", concluzionându-se că sunt aplicabile dispoziţiile din Cartea a V-a a Codului de procedură civilă: „Despre executarea silită", din interpretarea cărora rezultă că instanţa competentă în materia executării silite este judecătoria. (...) Cum în materia executării amenzii judiciare, organul de executare este unitatea teritorială subordonată Ministerului Finanţelor Publice, competenţa de soluţionare a contestaţiei la executare revine judecătoriei în circumscripţia căreia se află sediul organului fiscal de executare. Astfel, s-a reţinut că în cauza prezentată Agenţia Naţională de Administrare

Fiscală, Direcţia Generală a Finanţelor Publice a judeţului Br., Administraţia Finanţelor Publice a oraşului R. deţine calitatea de organ de executare silită căruia îi sunt aplicabile dispoziţiile O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală republicată, care reprezintă legea specială în materia executării silite şi se aplică prioritar faţă de orice alte dispoziţii referitoare la executare. Având în vedere că atât sediul organului de executare silită, cât şi domiciliul petentului sunt în oraşul R., judeţul Br., localitate care se află în raza teritorială a Judecătoriei Z., Înalta Curte a constatat că în cauză competenţa de soluţionare a contestaţiei la executare revenea acestei instanţe *(I.C.C.J., secţia penală, sentinţa nr. 882 din 14 octombrie 2013, www.scj.ro)*.

3.2. Procedura de soluționare a contestației la executare

- potrivit art. 597 alin. (5) C.proc.pen., normele din partea specială a Codului de procedură penală privind judecata care nu sunt contrare dispozițiilor art. 509-601 C.proc.pen. (regulilor comune privind procedura la instanța de executare) se aplică în mod corespunzător;

- soluţionare contestaţiei la executare se face ***potrivit regulilor comune*** aplicabile oricărei proceduri desfăşurate în faţa instanţei de executare prevăzute de art. 597 C.proc.pen.:

(i) preşedintele completului căruia i-a fost repartizată aleatoriu cauza dispune, la primirea dosarului, citarea contestatorului, precum şi a oricăror ale părţi interesate şi face adresă la barou în vederea desemnării unui avocat din oficiu în cazurile în care asistenţa juridică este obligatorie potrivit art. 90 C.proc.pen.;

(ii) contestatorul privat de libertate (în stare de detenţie sau internat într-un centru educativ sau de detenţie) este adus la judecată; contestatorul poate solicita instanţei de executare judecata în lipsă, caz în care va fi reprezentată de avocatul ales sau desemnat din oficiu; *a fortiori*, contestatorul poate participa la judecată şi prin intermediul videoconferinţei, la locul de deţinere, cu acordul său şi în prezenţa apărătorului ales sau numit din oficiu şi, după caz, şi a interpretului;

(iii) participarea procurorului este obligatorie;

(iv) şedinţa de judecată este publică;

(v) instanţa întreabă contestatorul şi procurorul dacă au cereri de formulat sau probe de administrat; în cazul arătat la art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., dacă din hotărârea pusă în executare nu rezultă datele şi situaţiile de existenţa cărora depinde soluţionarea contestaţiei, instanţa care soluţionează contestaţia va face verificări pentru a stabili dacă în cauză este incidentă amnistia postcondamnatorie, prescripţia executării pedepsei, graţierea postcondamnatorie sau altă cauză de stingere ori de micşorare a pedepsei;

(vi) după ce instanţa se pronunţă pe toate cererile prealabile ale contestatorului sau procurorului şi administrează probele relevante şi utile, acordă cuvântul în dezbateri; dispoziţiile referitoare la judecata în primă instanţă se aplică în mod corespunzător, avându-se în vedere particularităţile acestor proceduri penale (de pildă, principiile oralităţii, contradictorialităţii, nemijlocirii); dezbaterea contradictorie începe cu cuvântul condamnatului, în cazul în care acesta este cel care a formulat contestaţia; în cazul în care instanţa s-a sesizat din oficiu sau a fost sesizată de

procuror, acesta din urmă va avea primul cuvântul în dezbateri; după concluziile procurorului şi ascultarea condamnatului, instanţa se pronunţă prin sentinţă;

- instanţa va putea dispune una dintre următoarele **soluţii**:

1. admiterea contestaţiei la executare şi:

a) anularea formelor de executare, dacă hotărârea pusă în executare nu este definitivă;

b) punerea în libertate a persoanei încarcerate când aceasta nu este cea prevăzută în hotărârea de condamnare;

c) lămurirea dispoziţiei din hotărârea care se execută sau înlăturarea împiedicării la executare;

d) încetarea executării pedepsei ca urmare a incidenţei amnistiei postcondamnatorie, prescripţiei executării pedepsei, graţierii totale postcondamnatorii sau unei alte cauze de stingere a pedepsei (lege de dezincriminare), respectiv constatarea incidenţei graţierii parţiale postcondamnatorii (ce are ca efect concret micşorarea pedepsei ce urmează a fi executate) sau micşorarea pedepsei ca urmare a aplicării dispoziţiilor art. 6 C.pen.

2. respingerea contestaţiei la executare ca neîntemeiată;

3. respingerea contestaţiei la executare ca inadmisibilă când nu a fost formulată împotriva unei hotărâri definitive sau dacă motivele invocate nu se regăsesc între cele prevăzute strict şi limitativ în art. 598 C.proc.pen., sau atunci când cererea a fost formulată de o persoană care nu avea calitate procesuală activă;

- *sunt inadmisibile, având natura unor cereri fictive*, contestaţiile la executare care nu privesc o persoană condamnată determinată ori care au fost formulate în numele unei persoane condamnate, fără mandat din partea acesteia, dat în condiţiile legii;

- deopotrivă, art. 599 alin. (5) C.proc.pen. prevede că după rămânerea definitivă a unei hotărâri pronunţate cu privire la o contestaţie la executare, cererile ulterioare sunt inadmisibile dacă există identitate de persoană, de temei legal, de motive şi de apărări, operând autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri; prin urmare, este necesar ca în prima hotărâre definitivă instanţa să se fi pronunţat cu privire la incidentele relative la executare cu care a fost sesizată, autoritatea de lucru judecat neputând opera dacă în hotărârea definitivă s-a luat act de retragerea contestaţiei la executare;

- va fi admisibilă contestaţia la executare introdusă de aceeaşi persoană, împotriva executării realizate în temeiul aceleiaşi hotărâri şi pentru acelaşi caz dintre cele prevăzute de art. 595 C.proc.pen. dacă este întemeiată pe motive noi neantamate în hotărârea definitivă anterioară;

Este admisibilă formularea unei noi cereri de contestaţie la executare, întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., prin care se solicită aplicarea legii penale mai favorabile, după pronunţarea de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a unei hotărâri preliminare pentru dezlegarea unor chestiuni de drept incidente în cauză prin raportare la situaţia juridică a persoanei condamnate, apreciindu-se că în această cauză condamnatul invocă *alte motive* şi

apărări, în sensul unor chestiuni de fapt sau date concrete ale speţei, care nu au fost valorificate în primul cadru procesual, fiind ulterioare *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, sentinţa nr. 2690/2014, definitivă, nepublicată).*

4. ia act de retragerea contestaţiei la executare.

- în cazul în care contestaţia la executare este formulată de procuror, faţă de dispoziţiile art. 597 alin. (5) C.proc.pen. retragerea contestaţiei la executare trebuie realizată de procurorul ierarhic superior;

- manifestarea de voinţă în sensul retragerii contestaţiei la executare este irevocabilă; persoana condamnată poate formula o nouă contestaţie la executare după retragerea celei formulate anterior.

Potrivit dispoziţiilor art. 599 alin. (3) C.proc.pen., în situaţia în care condamnatul contestator îşi exprimă manifestarea de voinţă, într-o procedură publică şi contradictorie, în faţa instanţei de judecată, în sensul că îşi retrage contestaţia la executare, această manifestare dobândeşte caracter irevocabil după ce a fost consfinţită prin sentinţa penală pe care o pronunţă instanţa de fond şi, astfel, nu se mai poate reveni asupra acesteia în calea de atac a contestaţiei *(I.C.C.J, secţia penală, decizia nr. 186 din 23 martie 2022, www.scj.ro).*

3.3. Calea de atac

- împotriva sentinţei se poate formula ***contestaţie***; termenul de contestaţie este de 3 zile şi curge de la comunicarea copiei minutei; ***decizia pronunţată*** de instanţa de apel cu privire la contestaţia la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. care a vizat lămurirea deciziei instanţei de control judiciar este definitivă, neputând fi atacată cu contestaţie;

În cauză, titlul împotriva căruia contestatorul a formulat contestaţia la executare în temeiul art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. este reprezentat de decizia penală nr. 222/2014, pronunţată de Curtea de Apel Bucureşti, secţia a II-a penală, care constituie hotărârea pronunţată în cauza de fond de către instanţa de apel, ca ultim grad de jurisdicţie ordinară. Potrivit art. 370 alin. (2) C.proc.pen., hotărârea prin care instanţa se pronunţă asupra apelului, recursului în casaţie şi recursului în interesul legii se numeşte decizie. În mod adiacent, se subliniază că, în practica constantă a instanţelor, s-a statuat că, în condiţiile în care hotărârea primei instanţe a fost modificată în căile de atac, în speţă în apel, ceea ce se execută este hotărârea instanţei de apel, care a desfiinţat sentinţa sub aspectul la care se face referire prin contestaţia la executare, astfel că instanţa care a pronunţat hotărârea care se execută este instanţa de apel, competentă să soluţioneze contestaţia le executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. Titlul reprezentat de o decizie pronunţată în calea de atac ordinară a apelului nu poate fi lămurit decât printr-o hotărâre judecătorească de acelaşi tip, cu aceeaşi forţă juridică, pronunţată de instanţa ce a pronunţat şi hotărârea a cărei lămurire se solicită, sens în care sunt dispoziţiile art. 598 alin. (2) C.proc.pen., Astfel, cum hotărârea judecătorească a cărei lămurire se solicită nu este supusă vreunei căi de atac, şi hotărârea pronunţată în contestaţia

la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. este definitivă. De altfel, la art. 597 alin. (8) C.proc.pen., legiuitorul a prevăzut că judecarea contestaţiei (ca o cale de atac) la hotărârea primei instanţe se face în şedinţă publică, cu citarea persoanei condamnate, dar şi că alin. (5) al aceluiaşi articol, care face trimitere la dispoziţiile cuprinse în Titlul III al Părţii speciale privind judecata, se aplică în mod corespunzător. Or, hotărârea ce face obiectul acestei contestaţii nu este o hotărâre a primei instanţe, ci a instanţei de apel, iar conform Titlului III al Părţii speciale privind judecata, hotărârile pronunţate în apel sunt definitive. Pe cale de consecinţă, dispoziţiile art. 597 alin. (7) C.proc.pen., în raport cu care hotărârile pronunţate în primă instanţă în materia executării potrivit prezentului titlu pot fi atacate cu contestaţie la instanţa ierarhic superioară, nu au incidenţă în cauză *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 949 din 26 iunie 2015, www.scj.ro)*.

(viii) judecarea contestaţiei la hotărârea primei instanţe se face în şedinţă publică, cu citarea persoanei condamnate de către instanţa ierarhic superioară celei care a pronunţat sentinţa în primă instanţă;

(ix) instanţa care soluţionează contestaţia poate dispune oricare dintre soluţiile prevăzute de art. 425^1 alin. (7) C.proc.pen., prin decizie definitivă;

(x) soluţia definitivă pronunţată de instanţa în a cărei rază teritorială se află locul de deţinere se comunică instanţei de executare.

- după pronunţarea soluţiei definitive ca urmare a admiterii contestaţiei la executare, se face *o nouă punere în executare* conform procedurii prevăzute de prezentul titlu.

Bibliografie generală

1. *Anderson T., Schum D., Twining W.*, Analysis of Evidence, 2nd edition, Cambridge University Press, New York, 2010.

2. *Andriantsimbazovina J., Gaudin H., Marguenaud J.-P., Rials S., Sudre Fr.*, Dictionnaire des droits de l'homme, P.U.F., Paris, 2008.

3. *Ashworth A., Redmayne M.*, The criminal process, Oxford University Press, 3rd edition, 2005.

4. *Beignier B., de Lamy B., Dreyer E.* (dir.), Traité de droit de la presse et des médias, n° 983, Litec, Paris, 2009.

5. *Beziz-Ayache A.*, Dictionnaire de droit pénale général et de procédure pénale, 4e édition, Ed. Ellipses, 2008.

6. *Bodoroncea G.*, Acordul de recunoaştere a vinovăţie, în Analele Universităţii Bucureşti, Seria Drept, Supliment 2014.

7. *Borlan I.*, Amânarea aplicării pedepsei în teoria şi practica dreptului penal, Ed. Universul Juridic, București, 2017.

8. *Bouloc B.*, Procédure pénale, 21e édition, Dalloz, Paris, 2007.

9. *Budăi R.*, Audierea sub pseudonim, în Revista Themis nr. 1-2/2021.

10. *Chiriţă R.*, Convenţia europeană a drepturilor omului, Comentarii şi explicaţii, vol. I, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007.

11. *Chiş I.-P.*, Aspecte teoretice de diferențiere a cazului de revizuire privind inconciliabilitatea hotărârilor de cazul de contestație în anulare privind încălcarea autorității de lucru judecat, în C.D.P. nr. 3/2014.

12. *Chiş I.-P.*, Inconciliabilitate sau încălcarea autorității lucrului judecat?, în Dreptul nr. 11/2015.

13. *Chiş A.-A., Zidaru Gh.-L.*, Rolul judecătorului în procesul civil, Ed. Universul Juridic, București, 2015.

14. *Ciopec F., Stănilă L.M., Paşca I.C.* (coord.), Previzibilitatea legislaţiei şi jurisprudenţei în materie penală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2019.

15. *Criste L.*, Unele consideraţii privind accesul minorilor la procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei, în *In Honorem N. Volonciu*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2017.

16. *Daneş Ş., Papadopol V.*, Individualizarea judiciară a pedepselor, ed. a 2-a, Ed. Juridică, Bucureşti.

17. *Desportes F., Lazerges-Cousquer L.*, Traite de procedure penale, Ed. Economica, Paris, 2009.

18. *G. Dalbignat-Deharo*, Vérité scientifique et vérité judiciaire en droit privé, L.G.D.J., Paris, 2002.

19. *Dongoroz V. ş.a.*, Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român, vol. V, VI, ed. a 2-a, Ed. Academiei, Ed. All Beck, Bucureşti, 2003.

20. *Dongoroz V. ş.a.*, Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român, vol. II, Ed. Academiei, București, 1976.

21. *Drilea-Marga M.*, Urmărirea penală în Noul Cod de procedură penală, Ed. Universul Juridic, 2014.

22. *Emmerson B., Ashworth A., Macdonald A.*, Human Rights and Criminal Justice, Sweet & Maxwell, 2012, p. 501-506.

23. *Gâlea R.*, Reglementarea remediilor privind durata excesivă a procedurilor judiciare – lucrare prezentată în cadrul conferinţei „Aniversarea a 10 ani de la intrarea în vigoare a Convenţiei Europene a Drepturilor Omului pentru România", Bucureşti, 2004.

24. *Giurgiu N.*, Cauzele de nulitate în procesul penal, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1974.

25. *Guinchard S., Buisson J.*, Procédure pénale, 4e édition, Litec, 2008.

26. *Ho H.L.*, A Philosophy of Evidence Law, Oxford University Press, New York, 2008.

27. *Iugan A.*, Acordul de recunoaştere a vinovăţiei, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015.

28. *Iugan A.*, Redeschiderea procesului penal, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2016.

29. *Iugan A.-V.*, Individualizarea judiciară a pedepsei. Alternative la pedeapsa închisorii, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2018.

30. *Jeanneret Y., Kuhn A.*, Precis de procedure penal, 2e edition, Stampfli Edition, 2018.

31. *Jurma A., Bocşan G., Dumitrescu C.C.* (coord.), Studiu cu privire la analiza Regulamentului (UE) 2017/1939 în perspectiva operaţionalizării în România a Parchetului European, disponibil pe site-ul (*www.pna.ro*).

32. *Kuglay I.*, Răspunderea penală pentru malpraxis medical, Ed. C.H. Beck, București, 2021.

33. *Kuglay I.*, Controlul judecătoresc asupra actelor şi soluţiilor procurorului şi asupra lucrărilor de urmărire penală, în Analele Universităţii Bucureşti, Seria Drept, Supliment 2014.

34. *Kuglay I., Toma-Dăuceanu L., Trandafir A.-R.*, Desființarea înscrisurilor și anularea actelor juridice în procesul penal, în R.R.D.P. nr. 4/2018.

35. *Lazăr G.A.*, Sistemul sancționator aplicabil persoanelor juridice, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

36. *Lorincz A.L.*, Recursul în casaţie, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014.

37. *Macdonald R.St.J., Matscher F., Petzold H.*, The European System for the Protection of Human Rights, Dordrecht: Nijhoff, 1993.

38. *Marcov G.*, Despre încadrarea juridică, în R.R.D. nr. 2/1967.

39. *Mateuţ Gh.*, Contestaţia în anulare (*www.universuljuridic.ro*).

40. *Mateuţ Gh.*, Procedura penală. Partea generală, Ed. Universul Juridic, 2019.

41. *Mateuţ Gh., Criste L.*, Verificarea legalităţii sesizării instanţei în procedurile jurisdicționale, în In Honorem A. Crişu, Ed. Hamangiu, București, 2022.

42. *Mathias E.*, Termes de droit pénale et de procédure pénale, Gualino éditeur, Paris, 2006.

43. *Merle R., Vitu A.*, Traité de Droit criminel. Procédure pénale, vol. II, 7e édition, Cujas, Paris, 1997.

44. *Micu B.*, Particularităţile obiectului probaţiunii în calea de atac a apelului formulat într-o cauză penală, în Dreptul nr. 12/2020.

45. *Micu B., Slăvoiu R., Zarafiu A.*, Procedură penală, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2022.

46. *Neagu I., Damaschin M.*, Tratat de procedură penală. Partea specială, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015.

47. *Nicolae M.* (coord.), Actul juridic în Noul Cod civil – Probleme teoretice cu implicaţii practice, Ed. Solomon, Bucureşti, 2020.

48. *Papadopol V., Turianu C.*, Apelul penal, Ed. Şansa, Bucureşti, 1994.

49. *Pop L., Popa I.F., Vidu S.I.*, Curs de drept civil. Obligaţiile, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015.

50. *Pop P.*, Sancţiuni procedurale în procesul civil, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2016.

51. *Pop Tr.*, Drept procesual penal, vol. I-IV, Tipografia Naţională, Cluj, 1946-1948.

52. *Pradel J.*, Procédure pénale, 10e edition, Cujas, Paris, 2000.

53. *Raffaelli R.*, Dissenting Opinions in the Supreme Courts of the Member States, Parlamentul European, Bruxelles, disponibil pe site-ul (*www.europe.eu*).

54. *Slăvoiu R.*, Urmărirea penală noutăţi şi contradicţii, în Dreptul nr. 6/2014.

55. *Slăvoiu R.*, Renunţarea la urmărirea penală, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2023.

56. *Streteanu F., Niţu D.*, Drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 125.

57. *Tanoviceanu I., Dongoroz V.*, Tratat de drept penal şi procedură penală, vol. II, Ed. Curierul Judiciar, Bucureşti, 1947.

58. *Tanoviceanu I.*, Tratat de Drept şi Procedură Penală, vol. V, ed. a 2-a, Ed. Curierul Judiciar, Bucureşti, 1927.

59. *Theodoru Gr.*, Tratat de Drept procesual penal, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007.

60. *Theodoru Gr.*, Teoria şi practica recursului penal, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008.

61. *Theodoru Gr.*, Tratat de drept procesual penal, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008.

62. *Theodoru Gr.*, Tratat de procedură penală, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012.

63. *Tonini P.*, Manuale di Procedura penale, undicesima edizione, Giuffre Editore, Milano, 2010.

64. *Trandafir A.-R.*, Răspunderea penală a persoanei juridice, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2020.

65. *Trechsel S.*, Human Rights in criminal proceedings, Oxford University Press, 2006.

66. *Udroiu M.*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2023.

67. *Udroiu M.*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2022.

68. *Udroiu M.*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2020.

69. *Udroiu M.*, Procedură penală. Partea generală, ed. a 6-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2019.

70. *Udroiu M.* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015.

71. *Udroiu M.* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2017.

72. *Udroiu M., Predescu O.*, Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal român, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008.

73. *Udroiu M.*, Procedură penală. Partea generală, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2018.

74. *Udroiu M.*, Procedură penală. Partea Generală, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2016.

75. *Udroiu M.*, Procedură penală. Partea generală, Noul Cod de procedură penală, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015.

76. *Udroiu M.*, Procesul penal român în faţa testului european al rezonabilităţii procedurilor, în C.J. nr. 3/2010.

77. *van Dijk, F. van Hoof, van Rijn A., Zwaak L.*, Theory and practice of the European Convention on Human Rights, Intersentia, 2006.

78. *Vauclair M., Desjardins T.*, Traité Général de Preuve et de Procédure Pénales, Éditions Yvon Blais, 25ème édition, Montreal, 2018.

79. *Văduva V.*, Judecata în cazul recunoaşterii învinuirii, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2019.

80. *Vlad A.*, Aspecte actuale privind reabilitarea, în C.D.P. nr. 3/2020.

81. *Volonciu N. şi alţii*, Noul Cod de procedură penală comentat, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2014.

82. *Volonciu N.*, Tratat de procedură penală. Partea generală. Partea specială, vol. I-II, Ed. Paideia, Bucureşti, 1998.

83. *Volonciu N., Uzlău A.*, Codul de procedură penală comentat, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2014.

84. *Volonciu N., Vasiliu A., Radu G.*, Codul de procedură penală adnotat. Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014.

85. *Zarafiu A.*, Opinie juridică cu privire la dispoziţiile art. 91 alin. (4) C.proc.pen. privind încetarea delegaţiei avocatului din oficiu la prezentarea avocatului ales, disponibilă pe (*www.unbr.ro*).

Index*

Abateri judiciare **441, 1112-1114**
abuzul de drept procesual **270**
achiziţii publice **792, 1076, 1078, 1079**
achitarea **447, 475, 482, 524, 538-540, 542, 543, 556, 591, 598, 605, 614, 618, 644, 650, 659-662, 664-666, 669, 670, 675, 681, 683, 686, 710, 728, 739, 754, 756, 759, 760, 763, 767, 784, 787, 789, 795, 796, 811, 812, 818, 827, 828, 844, 847, 888, 895, 909, 945, 949, 1038, 1042, 1045-1047, 1063, 1110, 1131, 1135-1137, 1145, 1290**
acordul de recunoaştere a vinovăţiei
- calea de atac **960**
- condiţiile încheierii acordului **918, 937**
- conţinutul acordului **932**
- forma acordului **937**
- limitele acordului **915, 916, 921**
- obiectul **925**
- sesizarea instanţei cu acordul de recunoaştere a vinovăţiei **934**
- soluţiile instanţei **944, 958**
- titularii acordului **916**

acordul instanţei de părăsire a ţării **112**
actele organelor de urmărire penală **239, 241**
actul de sesizare a instanţei **117, 268, 312, 370, 492-496, 517, 521, 527, 528, 530, 541, 579, 581, 640, 678, 752, 915, 925, 967**
acuzaţie în materie penală **92-95, 200, 206, 324, 410, 663, 1083, 1084**
administrarea probei cu înscrisuri **512, 513, 532, 533, 542, 907, 1149**
admiterea cererii de revizuire **779, 784, 786, 814**
aducerea la cunoştinţă
- a calităţii de suspect **100, 127**
- a învinuirii **551**

amânarea
- aplicării pedepsei **346, 461, 466, 475, 481, 595-597, 610, 612, 614, 615, 618, 630, 633, 642, 681, 726, 733, 739, 749, 757, 760, 762, 763, 773, 787, 789, 796-798, 818, 828, 838, 887, 901, 909, 927, 947, 961, 967, 1048, 1050, 1163, 1127, 1134, 1139, 1164, 1170, 1172, 1174, 1209, 1211, 1213, 1215, 1219, 1275, 1276, 1281, 1285**
- executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă
  - cazuri **1191**
  - instanţa competentă **1197**

amenda
- judiciară **10, 47, 405, 624, 628, 964, 1074, 1107, 1185, 1186, 1316, 1317**
- penală – punere în executare **1134, 1136, 1137, 1139**

amnistia şi graţierea **1279**
anularea
- hotărârii supuse revizuirii **808**
- reabilitării **1049**
- renunţării la aplicarea pedepsei **1209 şi urm.**
- şi revocarea liberării condiţionate **1256**

apelul – cale ordinară de atac
- declarare şi motivare **626 şi urm., 635**
- hotărâri supuse apelului **618**
- instanţa la care se depune apelul **618**
- judecarea apelului **647**
- persoanele care pot face apel **621**
- repunerea în termen **628**
- renunţarea la apel **635**
- retragerea apelului **636**
- soluţii la judecata în apel **667**
- termen de declarare **626**

* Cifrele aldine fac trimitere la numărul de pagină.

apelul martorilor, experţilor şi interpreţilor **644**
asigurarea
- apărării **505**
- ordinii şi solemnităţii şedinţei **407, 441**
asistenţă juridică internaţională
- comisia rogatorie internaţională **47, 182, 567, 811**
- videoconferinţa internaţională **502**
asistenţa juridică obligatorie **118, 140, 447, 507, 672, 692, 723, 906, 943, 971, 1139, 1202**
atribuţiile preşedintelui completului **430**
audierea
- coinculpaţilor **424**
- expertului **524**
- inculpatului **86, 118, 124, 353, 354, 426, 447, 504, 551, 552, 592, 653, 654, 664, 674, 683, 725-731, 784, 912, 918, 944, 976**
- martorului **30, 112, 113, 343, 344, 564, 567, 569, 804, 805**
- persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente **48, 81, 139, 556**
- prin videoconferinţă **501, 502**
avertismentul **480, 1122, 1164**

Camera preliminară
- durata procedurii **355**
- măsuri premergătoare
  - comunicarea rechizitoriului către inculpat **356**
  - comunicarea drepturilor procesuale şi stabilirea termenului în care se pot formula cererile şi excepţiile **356, 357**
  - desemnarea unui apărător din oficiu **290, 316**
- obiectul procedurii **309, 318, 322, 352, 356, 358, 360**
- obiectul verificărilor
  - competenţa instanţei **309**
  - legalitatea şi regularitatea sesizării instanţei **311**
  - legalitatea administrării probelor şi a celorlalte acte de urmărire penală **328**
- procedură
  - soluţionarea cererilor şi excepţiilor **360**
  - remedierea de către procuror a neregularităţilor actului de sesizare **369**
  - solicitarea de către procuror a restituirii cauzei **371, 372**
- soluţii
  - începerea judecăţii **375**
  - restituirea cauzei la parchet **375**
- contestaţia **377**
- măsuri preventive **387**
cazierul judiciar central/local **1034, 1045**
căi de atac
- ordinare
  - apelul **617 și urm.**
  - contestaţia **687 și urm.**
- extraordinare
  - contestaţia în anulare **698 și urm.**
  - recursul în casaţie **821 și urm.**
  - revizuirea **748 și urm.**
cererea de reabilitare
- condiţii de fond şi formă **1037**
- conţinutul cererii de reabilitare **1041**
- respingerea cererii **1047**
- soluţionarea cererii **1045**
- suspendarea judecării cererii de reabilitare **1045, 1046**
- temeiurile cererii **1042**
- titularii dreptului de a formula cererea **1040**
cercetarea judecătorească în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției **934**
cheltuieli judiciare avansate de stat **1185**
chestiune de drept de care depinde soluţionarea pe fond a cauzei **451**
citarea **113, 257, 269, 282, 358, 359, 363, 364, 381, 387, 396, 429, 436, 439, 440, 444-446, 453, 508, 642, 647, 699, 700, 742, 745, 771, 773, 802, 816, 833, 864-868, 871, 996, 1103, 1167, 1281**
citirea
- actului de sesizare **449, 509, 511, 512, 551, 582**
- declaraţiilor anterioare **424, 554, 560**
clasarea **82 și urm., 156 și urm.**

compunerea instanţei **431, 470, 489, 711-713**
comunicarea
- hotărârii **453, 633, 892, 896, 898, 902, 1081, 1137**
- informaţiilor de interes public **5**
concluziile scrise **373, 425, 428, 793, 864**
condamnarea **175, 345, 346, 421, 428, 461, 475, 480, 482, 490, 492, 494, 496, 537, 539, 541, 549, 556, 558, 562, 563, 571, 573, 590, 593, 594, 611, 613, 618, 644, 651, 656-658, 660, 661, 681, 707, 710, 716, 733, 754, 755, 757, 759, 762, 764, 773-777, 780, 784-789, 795, 798, 812, 828, 840, 841, 849, 881, 887, 898, 912, 949, 950, 1032, 1035, 1036, 1041-1050, 1065, 1089, 1094, 1113, 1195, 1196, 1207, 1212, 1214, 1232, 1259, 1275, 1289, 1290**
conducerea şi supravegherea activităţii organelor de cercetare penală de către procuror
- dispoziţiile date de procuror **43**
- infirmarea actelor **41**
- modalităţi de exercitare a supravegherii **39**
- obiectul supravegherii **39**
- trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul **42**
- trimiterea cauzei la organul competent **41**
confirmarea redeschiderii urmăririi penale de către judecătorul de cameră preliminară **9, 263**
confiscarea
- cauţiunii **481, 613**
- specială şi confiscarea extinsă **193 şi urm., 203**
constituirea ca parte civilă **510**
constatarea
- infracţiunii flagrante **56, 75**
- neconstituţionalităţii unor teze ale normei de incriminare **1260**
contestaţia – cale ordinară de atac **687 şi urm.**
contestaţia în anulare – cale extraordinară de atac **698 şi urm.**
- admiterea în principiu **740**
- cazuri **698**
- cerere **735**
- hotărâri supuse contestaţiei în anulare **733**
- instanţă competentă **738**
- procedura de judecare **745**
- suspendarea executării hotărârii a cărei anulare se cere **739**
- termen de introducere **737**
contestaţia
- la executare **1162, 1163, 1178, 1181, 1187, 1204, 1262, 1264, 1282, 1284 şi urm.**
- privind executarea dispoziţiilor civile **1285, 1315**
- privind amenzile judiciare **1316**
- privind durata procesului penal
  - competenţa de soluţionare **1102**
  - conţinutul contestaţiei **1097**
  - introducerea contestaţiei **1100**
  - măsuri premergătoare **1102**
  - procedura de soluţionare **1102**
  - titularul dreptului de a acţiona în instanţă **1098**
continuarea
- procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului **233 şi urm.**
- urmăririi penale la cererea suspectului sau a inculpatului **211**
contopirea pedepselor **475, 1111, 1209, 1225, 1305**
cooperarea judiciară internaţională **456, 700, 915, 1111, 1112, 1278, 1279, 1300**
criterii de apreciere a termenului rezonabil al procedurilor
- comportamentul părţilor **1085**
- comportamentul autorităţilor **1086**
- complexitatea cauzei **1087**
cuvântul în replică **578**

Darea în urmărire şi în consemn
- activităţile ce pot fi efectuate în procedura urmăririi **1126**
- cazuri **1126**
decizia instanţei de apel – conţinut şi comunicare **684-686**

declararea începerii cercetării judecătoreşti **429**
declaraţie de recunoaştere a învinuirii **525**
deducerea duratei arestului la domiciliu **475, 481, 684**
degradarea militară **927, 1145**
deliberarea **425, 457 şi urm.**
denunţul **62 şi urm.**
desfiinţarea hotărârii **409, 433, 440, 472, 499, 507, 583, 671, 673, 710, 746, 784, 786, 804, 806, 814, 818, 871, 1229, 1282**
despăgubiri civile **647, 1040, 1174, 1190**
dreptul
- la acţiunea pentru repararea pagubei **246**
- la repararea pagubei în caz de eroare judiciară sau în cazul privării nelegale de libertate **246**

Efectele
- apelului
  - devolutiv **638**
  - extensiv **641**
  - suspensiv **637**
- recursului în casaţie
  - devolutiv **861**
  - extensiv **862**
- respingerii cererii de revizuire **796, 810**

efectuarea
- de verificări prealabile **265**
- în continuare a urmăririi penale **91 şi urm., 103 şi urm.**
- cercetării judecătoreşti **424, 514, 517, 533, 534, 538, 539, 547, 554, 578, 656, 674, 675, 679**
- urmăririi penale de către procuror **21, 26, 39, 74, 76, 217, 969**

egalitatea armelor **410 şi urm., 499, 573, 669, 742, 875, 920**
eroare judiciară **750, 757, 758, 787, 789, 812, 915, 1302**
eşalonarea obligaţiei de plată a amenzii penale **1074, 1128, 1131**
executarea mandatului
- de executare a pedepsei şi a ordinului de interzicere a părăsirii ţării **1292**

executarea
- confiscării speciale şi a confiscării extinse **1158**
- dispoziţiilor civile dintr-o hotărâre judecătorească penală **1187**

extinderea urmăririi penale **125 şi urm.**
extrădare activă **450, 688**

Felul hotărârilor
- decizie **469**
- încheiere **467**
- sentinţă **468**

filtru de admisibilitate **802, 864, 904**

Hotărârea judecătorească
- cuprins **469**
- parte introductivă (practicaua) **469**
- expunere **470**
- dispozitiv **475**

hotărâri
- executorii **1116**
- prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept **451-453, 786, 869, 1264**
- susceptibile de a fi atacate cu apel **617, 620, 808**
- susceptibile de a fi atacate cu contestaţie **689, 693, 734, 1283, 1284, 1321**

Imposibilitatea
- administrării probelor **561**
- audierii **570, 650**

informaţii clasificate **70, 71, 331, 332, 412-415**
infracţiuni de audienţă **6**
instanţa de executare **629, 867, 868, 987, 994, 996, 998, 1002, 1011, 1012, 1026, 1027, 1030, 1035, 1042, 1053, 1077-1082, 1110-1114, 1123, 1125-1140, 1148-1152, 1170, 1172 şi urm., 1195 şi urm., 1201-1204, 1212, 1214, 1218, 1228 şi urm., 1252, 1255, 1259, 1275, 1279, 1282, 1298, 1305 şi urm.**
instituţia „primului termen al judecăţii în primă instanţă" **800**
insuficienţa probelor **542, 921, 946-948**
intervenirea unei legi penale noi **1309**

interzicerea
- exercitării unor drepturi **927, 1140**
- exercitării dreptului de a ocupa o funcţie sau de a exercita o profesie ori o altă activitate **1157**
- dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României **1141, 1143**

internarea medicală provizorie
- condiţii de aplicare şi conţinut **161 şi urm.**
- înlocuirea măsurii **162**
- procedura de aplicare şi de ridicare a măsurii **165**
- ridicarea măsurii **161**

intrarea în vigoare a Codului de procedură penală **837, 861, 1096, 1108**
introducerea în proces a persoanei responsabile civilmente **359**
irevocabilitatea declaraţiei de recunoaştere a faptelor şi de judecare a cauzei în procedură simplificată **335**

„Împrejurări esenţiale" asupra cărora martorul a fost întrebat **560**
înaintarea dosarului privind pe inculpat **389**
începerea urmăririi penale **76 şi urm.**
încetarea procesului penal **125, 293, 305, 450, 461, 475, 534, 540, 585, 598, 599, 605, 614, 618, 644, 672, 681, 683, 707, 710, 739, 746, 747, 750 şi urm., 787, 789, 795, 796, 798, 812, 814, 828, 846-850, 871, 872, 888, 909, 945, 949, 1050, 1065, 1067, 1084, 1110**
încheierea unui acord de mediere **139, 450**
încunoştinţarea despre arestarea în vederea executării mandatului **1126**
înlăturarea sau reţinerea unor circumstanţe atenuante sau agravante **852**
înlocuirea
- pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii **1134, 1138-1140, 1217**
- pedepsei detenţiunii pe viaţă **1223 şi urm.**
- sau încetarea obligării la tratament medical **1148**

înscrisurile declarate false **1188**
întreruperea
- dezbaterilor **579**
- executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă
  - cazuri **1202**
  - instanţa competentă **1203**
  - punerea în executare a hotărârii de întrerupere **1207**

Judecarea cauzei în lipsă **364, 504, 723, 746**
judecătorul delegat cu executarea **1111 şi urm.**

Liberarea condiţionată **1235 şi urm.**
locul de citare **1054**

Măsurile
- de siguranţă provizorii **1156**
- şi obligaţiile impuse de instanţă **999, 1006, 1176**

menţinerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale **1153**
minuta **201, 377, 465-467, 478, 481, 485, 487, 488, 609, 610, 615, 619, 626, 627, 628, 631, 674, 897, 898, 1015, 1106, 1208, 1295**
modificări de pedepse **1225**
modul de audiere al inculpatului **725, 737**

Neagravarea situaţiei
- în propriul apel **643**
- în propriul recurs în casaţie **863**

non reformatio in peius **235, 238, 265, 266, 270, 381, 542, 639, 643-647, 691, 747, 812, 819, 849, 850, 862, 863, 913, 1248**
notele privind desfăşurarea şedinţei de judecată **456**
noţiunea de
- act de sesizare a instanţei **133, 369, 934**
- rude apropiate **1040**
- schimbare a încadrării juridice **132**

nulităţile
- absolute **357, 358, 393, 941**
- relative **357, 358, 942, 946**

Obiectul
- dezbaterilor **374**
- judecății **149, 313, 402, 489 și urm.**
- urmăririi penale **2**

oralitatea, nemijlocirea şi contradictorialitatea **3-6, 362, 409**
ordinea cercetării judecătoreşti **730**
ordinul de interzicere a părăsirii țării **1127, 1139**
organ de supraveghere **1173, 1183**

Partea responsabilă civilmente **110, 111, 113, 137, 232, 235, 240, 266, 270, 360, 377, 411, 436, 437, 447, 505, 510, 557, 560, 578, 605, 607, 623, 644, 700, 736, 795, 828, 869, 889, 917, 936, 937, 940, 960, 962, 963, 982, 1098, 1104, 1214, 1219, 1238**
participarea
- inculpatului la judecată şi drepturile acestuia **500 și urm.**
- procurorului la judecată **498 și urm.**

plângerea
- împotriva actelor procurorului **788**
- prealabilă **48 și urm., 75, 77, 82, 97, 119, 534, 583-585, 598, 705, 706, 826, 846**

practicaua **442, 468, 469, 722**
pregătirea şedinţei de judecată **429 și urm.**
preschimbarea termenului de judecată **439**
punerea în discuție a noii încadrări juridice **579**
preluarea cauzelor de la alte parchete **105, 142**
prezentarea mijloacelor materiale de probă **551**
prezumţia de nevinovăție **5, 102, 314, 400, 406, 513, 525, 539, 556, 586, 607, 685, 784, 919, 935, 1084, 1259**
principiul
- egalității armelor **410, 411**
- securității juridice **316, 319, 697, 750**

procedura
- audierii anticipate **110 și urm.**
- audierii martorilor, experţilor şi interpreţilor **559 și urm.**
- dării în urmărire **915, 1002, 1125, 1126, 1143, 1152**
- de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării **915**
- în cauzele cu infractori minori **915, 968 și urm.**
  - amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate **1030**
  - compunerea instanţei **431, 470, 489, 711-713**
  - derogare de la regula publicității şedinţei de judecată **982**
  - desfăşurarea judecății **979 și urm.**
  - dispoziții generale **968 și urm.**
  - prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate **997 și urm.**
  - punerea în executare **986 și urm.**
    - a internării într-un centru educativ **1001 și urm.**
    - a internării într-un centru de detenție **1014 și urm.**
  - referatul de evaluare a minorului **976 și urm.**
  - schimbarea regimului de executare **1017**

pronunțarea hotărârii **198, 404, 425, 451, 463-465, 467, 476, 481, 576, 580, 611, 613, 614, 616, 633, 650, 659, 684, 704, 748, 759-761, 777, 780-783, 788, 1120, 1199, 1207, 1209, 1215, 1221, 1258, 1262, 1268, 1297**
publicarea hotărârii de condamnare **927, 1081**
publicitatea şedinţei de judecată **393, 401, 409, 470, 670, 671, 725, 909, 982, 1036**
- excepții de la principiul publicității **403 și urm.**
- sancțiunea nerespectării publicității şedinţei de judecată **409**

punerea în executare
- a pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă şi a pedepsei accesorii **1123 și urm., 1140 și urm.**
- a măsurilor de siguranţă **1146 și urm.**
  - internarea medicală **1152 și urm.**
  - obligarea la tratament medical **1146 și urm.**

punerea în mişcare a acţiunii penale **2, 6, 9, 12, 27, 48, 49, 52, 53, 56-58, 77, 82, 83, 89, 91, 92, 94, 97, 98, 100, 114 şi urm., 135, 147, 176, 177, 183, 211, 227, 234, 258, 266, 268, 286, 305, 319, 349, 445, 489, 529, 592, 598, 613, 705, 731, 749, 846, 918, 939, 953, 1050, 1072, 1101**

Rămânerea definitivă
- a hotărârii primei instanţe **1116**
- a hotărârii instanţei de apel şi a hotărârii pronunţate în calea de atac a contestaţiei **1120**

răspunderea penală a persoanei juridice – procedura **1051 şi urm.**

reabilitarea
- de drept **1032 şi urm.**
  - a persoanei fizice **1032, 1034**
  - a persoanei juridice **1033, 1035**
- judecătorească **1037 şi urm.**
  - cazuri şi condiţii **1037**
  - instanţa competentă **1042**
  - în cazul pedepselor aplicate pentru infracţiuni săvârşite de militari **1044**
  - pentru mai multe condamnări **1038**

Rechizitoriu **148 şi urm.**
- cuprins **149, 150**
- dispoziţii privitoare la măsurile preventive sau asigurătorii **150**
- neregularitate **156**
- verificarea rechizitoriului **151, 155, 321**

recunoaşterea comiterii faptei şi acceptarea încadrării juridice **916**

recunoaşterea şi executarea hotărârilor judecătoreşti străine **1226, 1233**

recursul în casaţie **821 şi urm.**
- admiterea în principiu **864 şi urm.**
- cazuri **836 şi urm.**
- declarare **830 şi urm.**
- hotărâri supuse recursului în casaţie **824 şi urm.**
- judecare **868 şi urm.**
- retragere **834 şi urm.**
- suspendarea executării **866 şi urm.**

refuzul de a da declaraţii **730**

rejudecarea **446, 486, 519, 547, 590, 618, 647, 683, 686, 698, 709, 721, 726, 746, 747, 749, 774, 778, 781, 790, 801, 808, 810 şi urm., 824, 846, 857, 871, 875, 883, 901, 909, 913, 1106**

reluarea cercetării judecătoreşti sau a dezbaterilor **425, 426, 433, 462, 463, 578-580, 656, 684**

reluarea urmăririi penale **211 şi urm.**
- cazuri **214 şi urm.**
- după suspendare **212 şi urm.**
- în caz de redeschidere a urmăririi penale **212 şi urm.**

renunţarea
- la aplicarea pedepsei **183, 346, 475, 480, 540, 595, 614, 618, 633, 681, 739, 749, 756, 760, 773, 789, 796, 798, 828, 842, 887, 901, 927, 961, 1048, 1084, 1113, 1164, 1209, 1215**
- la probe **561 şi urm.**
- la urmărirea penală **85, 143, 145-147, 151, 174 şi urm.**

respingerea cererii de revizuire ca neîntemeiată **811**

restituirea
- cauţiunii **1063**
- cauzei la parchet **212 şi urm.**
- dosarului organului de cercetare penală **42**
- lucrurilor şi valorificarea celor neridicate **1187 şi urm.**

retragerea plângerii **53, 138, 182, 242, 264, 266, 269, 449, 543, 708, 946, 1048, 1115**

rezolvarea cauzelor **789, 1301**

reunirea cauzelor **39, 88, 106, 132, 305-307, 352, 590, 790, 812, 936, 1229, 1231**

revizuirea **748 şi urm.**
- cazuri **750**
- cerere **801**
- hotărâri supuse revizuirii **787**
- instanţa competentă **799**
- în cazul hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului **776, 786**
- persoanele care pot cere revizuirea **795**
- termen de introducere a cererii **797**

revocarea sau anularea
- amânării aplicării pedepsei **888, 1171, 1211 și urm., 1215 și urm.**
- suspendării executării pedepsei sub supraveghere **856, 1216 și urm.**

rolul instanței de judecată **296**

Schimbarea
- încadrării juridice a faptei **581 și urm.**
- soluției de renunțare la urmărirea penală cu cea de clasare **290**
- temeiului de clasare **162, 169, 242**

sesizarea
- din oficiu **67**
- organelor de urmărire penală **44**
- I.C.C.J. în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept **451**

sesizările făcute de persoane cu funcții de conducere **67**

soluționarea cauzei **13, 22, 85, 110, 202, 259, 261, 281, 283, 284, 315, 328, 331, 332, 412, 413, 436, 451, 472, 483, 485, 535, 563, 579, 580, 591, 625, 694, 716, 720, 750-757, 766, 789, 805, 979, 1045, 1057, 1088, 1095, 1104, 1108, 1302**

soluții
- de neurmărire și netrimitere în judecată **249**
- după rejudecare **811**

strigarea cauzei și apelul celor citați **440**

suspendarea judecății
- în caz de extrădare activă **688**
- pe perioada desfășurării procedurii de mediere **138-140, 212, 449**

suspendarea urmăririi penale **136**

Termene procedurale
- de recomandare **145, 275, 277, 281, 355, 358, 381, 389, 390, 394, 464, 465, 532, 864, 937, 938, 1218**
- peremptorii sau imperative **96, 230, 254, 389, 390, 532**
- prohibitive sau dilatorii **1249**
- pe ore sau pe zile **368, 389, 693**

termene substanțiale **1250**

termenul
- de introducere a plângerii prealabile **54, 59**
- de reabilitare **1033, 1034, 1037, 1038, 1047-1050, 1237**
- în cunoștință **437, 438, 670**

terminarea
- cercetării judecătorești **551, 577 și urm., 671**
- urmăririi penale **143 și urm.**

trimiterea cauzei la un alt parchet **141 și urm.**

Ultimul cuvânt al inculpatului **580**

Verificarea
- măsurilor preventive **295**
- lucrărilor urmăririi penale **146, 147**

SINTEZE

Scrisă de unul dintre membrii Comisiei de elaborare a proiectului Noului Cod de procedură penală, lucrarea conține un comentariu aprofundat și clar al noilor instituții de **Procedură penală, Partea specială**, în scopul înțelegerii intenției legiuitorului, dar și a modului în care se aplică în practică noile dispoziții procesual penale. Aceasta nu conține doar informații complete pe fiecare temă de **Procedură penală, Partea specială**, dar și acele detalii care fac diferența în susținerea oricărui examen, fie de licență, de admitere la Institutul Național al Magistraturii, în magistratură sau avocatură, de promovare în funcții de execuție a magistraților, de capacitate al magistraților stagiari, respectiv definitivat al avocaților stagiari. Lucrarea acoperă atât examenele tip test-grilă, **cât și** cele pentru **proba scrisă de verificare a cunoștințelor juridice, în acest sens**:

- sunt evidențiate operațiile gândirii – analiză, sinteză, generalizare – și trăsături ale procesului de gândire, cum ar fi: flexibilitatea și dimensiunea critică în analiza instituțiilor de procedură penală;
- tratarea subiectelor angajează cât mai multe posibilități de analiză, de sinteză și de generalizare din partea candidaților.

Din această perspectivă, prezenta lucrare constituie una dintre cele mai performante cărți de **Procedură penală, Partea specială**, în înțelegerea și aplicarea Codului de procedură penală.

Ediția 4 cuprinde:

- peste **1000** de noi comentarii;
- analiza deciziilor Curții Constituționale, precum și a tuturor soluțiilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii și hotărâri prealabile până în **iunie 2023**;
- jurisprudența recentă relevantă în aplicarea Codului de procedură penală (în mare parte nepublicată);
- comentarii detaliate ale tuturor modificărilor aduse Codului de procedură penală, prevăzute în **Legea nr. 140/2022** (M.Of. nr. 500 din 20 mai 2022), **Legea nr. 173/2022** (M.Of. nr. 560 din 8 iunie 2022), **Legea nr. 230/2022** (M.Of. nr. 734 din 21 iulie 2022), **Legea nr. 279/2022** (M.Of. nr. 967 din 4 octombrie 2022), **Legea nr. 51/2023** (M.Of. nr. 186 din 6 martie 2023) și **Legea de modificare a Codului de procedură penală din 2023**;
- analiza **Deciziei Curții Constituționale nr. 284/2023**.

Preț vol. I și II: 324 lei
ISBN 978-606-18-1323-0
ISBN 978-606-18-1325-4
9 786061 813230
www.beckshop.ro